۱۲۳۵

شعبات علمیه وادیه

بیروت ولایتی

— ۱ —

جنوب قسمی

بیروت ، عکا ، نابلس

لوالرینه عائد مشاهدات وتوصیفات ایله جوغرافیا ، ئه‌تنوغرافیا ، ژه‌ئولوژی ، تاریخ ، آثار عتیقه ، احوال روحیه ، اخلاقیه ، اجتماعیه ، صحیه ، دین ، لسان ، ادبیات ، صنایع نفیسه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنایع تدقیقاتی حاویدر

ولایت مطبعه سی
۱۳۳۵ ه — ۱۳۳۳ م

نشریات علمیه وادبیه

بیروت ولایتی

— ۱ —

جنوب قسمی

بیروت ، عکا ، نابلس

لوالرینه عائد مشاهدات وتوصیفات ایله جوغرافیا ، ئەتنوغرافیا ، ژەئولوژی ، تاریخ ، آثار عتیقه ، احوال روحیه ، اخلاقیه ، اجتماعیه ، صحیه ، دین ، لسان ، ادبیات ، صنایع نفیسه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنایع تدقیقاتی حاویدر

ولایت مطبعه سی
۱۳۳۵ ه — ۱۳۳۳ م

مقدمه

مؤلفه

محمد رفیق بك

محمد رفیق بك (۱۳۰۳) سنهٔ مالیه‌سنده نابلسده تولد ایتمشدر . پدری جهتندن صحابهٔ کرامدن تمیمی الداری حضرتلرینه منسوبدر .

مومی الیه نابلس مکتب ابتدائیسی ایله مکتب اعدادیسنده تحصیلی اکمال ایتدکدن واستانبوله عزیمت ایده‌رك مرجان مکتب اعدادیسنده دخی ایکی سنه قالدقدن صوکره مکتب مذکوردن (علی الاعلی) درجه‌ده نشأته بالمسابقه (۱۳۲۲) تاریخنده مکتب ملکیه‌یه داخل اولمشدر .

مکتب ملکیه‌ك صوك صنفنده بولوندیغی اثناده اکمال تحصیل ضمننده معارف نظارت جلیله‌سنجه اوروپایه طلبه اعزای تقرر ایتمه‌سی ومومی الیه دخی مسابقه‌یه داخل اولهرق موفق اولمسی اوزرینه (پارس) ه عزیمت ایتمش واورادهٔ اوچ سنه قالهرق فرانسزجه‌یی تحصیل ایتمش و(۱۳۲۷) تاریخنده پارس ادبیات فاکولته‌سی تاریخ درسلری دیپلوماسنی احراز ایلمشدر .

او تاریخنده استانبوله عودتی اوزرینه اولا مناستر مکتب سلطانیسی تاریخ معلملکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده بالقان حربی مناسبتیله محل مأموریتنه عزیمت ایده‌میه‌رك سلانیکدن عودتله مضطر قالمش وبالآخره حربوت سلطانیسی تاریخ معلملکنه تحویل مأموریت ایلمشدر .

خریوندهٔ یدی آی قالدقدن صوکره بیروندهٔ یکیدن کشاد ایدیلن ایکنجی سلطانی مکتبی تاریخ وجغرافیا معلملکنه تعیین اولنمش وایکی سنه صوکره مکتبك لغوی اوزرینه ایکی آی قدر مأموریتسز قالمش وفقط بو اثناده شام اتحاد وترقی قلوبی مدیریتنده بولنمشدر .

بو زمان ظرفنده معارف نظارت جلیله‌سنجه اولا ازمیر سلطانیسی تاریخ وجغرافیا وبالآخره شام ایکنجی سلطانیسی ادبیات وفلسفه معلملکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده ایفای وظیفه‌یه مبادرتدن اول بیروندهٔ (۱۳۳۱) تاریخنده یکیدن کشاد ایدیلن تجارت مکتبی مدیریتنه تعیین اولنمشدر .

رفیق تمیمی بکك فرانسزجه (مدحت پاشانك طونه والیلکی) نامیله پارس ادبیات فاکولته‌سی هیئت محترمه‌سی طرفندن مظهر قبول اولان مطبوع بر اثری اولدیغی کبی بیروت ایکنجی سلطانی مکتبنده بولوندیغی مدتجه تدریس ایتدیکی تاریخ درسلریني حاوی اولق اوزره سکز جلدلك غیر مطبوع (تاریخ عمومی) اثری موجوددر .

محمد بهجت بك

محمد بهجت بك (۱۳۰۸) سنهٔ هجریه‌سنه مصادف (۱۳۰۶) سنهٔ مالیه‌سنده حلده تولد ایلمشدر . پدری الیوم بیروت استیناف محکمه‌سی اعضاسندن حلبلی کاتب زاده محمد بشیر افندی‌در . والده‌سی ایسه استانبوللی‌در . واسکدارلی رضا افندینك کریمه‌سی‌در .

موی الیه دها کوچوك یاشندن بری ابویندن عربجه وتورکجه‌یی اوکرهٔمش وحلبده (فیضیه) مکتب ابتدائیسنده تحصیل ابتدائی‌سنی اکمالدن صوکره (۱۳۱۵) سنه‌سنده حلب مکتب اعدادیسنه داخل اولهرق اوراده درت سنه اوقومش واو اثناده پدرینك سلانیکه تحویل مأموریت ایتمه‌سی اوزرینه محل مذکوره عزیمتله تحصیل تالیسنی اوراده اکمال ایلمش و(۱۳۲۲) تاریخنده برنجیلکله سلانیك مکتب اعدادیسندن مأذون اولمشدر .

تاریخ مذکوردہ اکمال تحصیل ضمنده استانبوله عزیمت ایده‌رك بالمسابقه مکتب حقوقه داخل اولمش‌در . او اثناده استانبول محیطی ، کندیسنده ادبیانه قارشی بر میل وجوده کتیره‌رك تورك ادبیات قدیمه وجدیده‌سنی تتبعه باشلادیغی کبی آثار منظومه ومنثوره تحریریه و(۱۳۲٤) تاریخنده حریتك اعلانی اوزرینه انرلریی (رسملی کتاب) ، (ثروت فنون) وامثالی ادبی مجموعه‌لرده نشره ابتدار ایلمش و (طنین) و (تصویر افکار) غزته‌لری هیئات تحریریه‌سی مبانده بولونه‌رق برمدت مذکور غزته‌لرده دخی معاونت تحریریه‌سی سبقت ایتمشدر .

بالآخره عدلیه نظارتی طرفندن نشر ایدلمکده بولونان (جریدهٔ عدلیه) محررلکنی در عهده ایلمش و(۱۳۲٦) تاریخنده استانبول حقوق فاکولته‌سندن (علی الاعلی) درجه‌ده شهادتنامه ایله نشأت ایتمی اوزرینه عدلیه نظارتی ایستاتستیق دائره‌سی ایکنجی صنف کتابتنه تعیین اولنمشدر .

او تاریخده مکاتب سلطانیه‌یه‌ك کشادی اوزرینه مسلك تدریسی ترجیح وبیروت مکتب سلطانیسی ادبیات عثمانیه معلملکنی قبول ایده‌رك بیروته کلمشدر . بیروته بولوندیغی مدت ظرفنده بالخاصه ادبیات عربیه تتبعاتیله مشغول اولدیغی کبی بیروت (یسوعیه) کلیه‌سی تورکیه درسلریی دخی در عهده ایلمش و(۱۳۲۹) سنه‌سنده ایسه معارف نظارت جلیله‌سنجه مکتب سلطانی فلسفه معلملکی دخی عهده‌سنه ویرلمشدر .

حرب عمومینك اعلانی متعاقب ، بیروت سلطانیسنك شامه نقلی حسیله موی الیه شامه عزیمت ایتمش واوراده دخی (شام مکتب اعدادی عسکریسی) ادبیات درسلریی آیروجه تدریس ایلمشدر . (۱۳۳۱) تاریخنده ایسه بیروت سلطانیسی مدیر ثانیلکنه تعیین اولنمش وادبیات وفلسفه درسلری دخی عهده‌سنده قالمشدر .

محمد بهجت بکك (۱۳۲۷) سنه‌سنده ، استانبولده طنین مطبعه‌سنده مطبوع (أرغنون) نامنده بر مجموعهٔ أشعاری بولوندیغی کبی غیر مطبوع منظومه‌لری وآثار مدرسیه وتماشائیه‌سی دخی موجوددر .

محمد رفیق بك

محمد رفیق بك (۱۳۰۳) سنهٔ مالیه‌سنده نابلسده تولد ایتمشدر . پدری جهتندن صحابهٔ کرامدن تمیمی الداری حضرتلرینه منسوبدر .

موی الیه نابلس مکتب ابتدائیسی ایله مکتب اعدادیسنده تحصیلی اکمال ایتدکدن واستانبوله عزیمت ایده‌رك مرجان مکتب اعدادیسنده دخی ایکی سنه قالدقدن صوکره مکتب مذکوردن (علی الاعلی) درجه‌ده نشأته بالمسابقه (۱۳۲۲) تاریخنده مکتب ملکیه‌یه داخل اولمشدر .

مکتب ملکیه‌ك صوك صنفنده بولوندیغی اثناده اکمال تحصیل ضمننده معارف نظارت جلیله‌سنجه اوروپایه طلبه اعزای تقرر ایتمه‌سی ومومی الیه دخی مسابقه‌یه داخل اولهرق موفق اولمسی اوزرینه (پارس) ه عزیمت ایتمش واورادهٔ اوچ سنه قالهرق فرانسزجه‌یی تحصیل ایتمش و(۱۳۲۷) تاریخنده پارس ادبیات فاکولته‌سی تاریخ درسلری دیپلوماسی احراز ایلمشدر .

او تاریخده استانبوله عودتی اوزرینه اولا مناستر مکتب سلطانیسی تاریخ معلملکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده بالقان حربی مناسبتیله محل مأموریتنه عزیمت ایده‌میه‌رك سلانیکدن عودتله مضطر قالمش وبالآخره خریوت سلطانیسی تاریخ معلملکنه تحویل مأموریت ایلمشدر .

خریوتده بدی آی قالدقدن صوکره بیروته یکیدن کشاد ایدیلن ایکنجی سلطانی مکتبی تاریخ وجغرافیا معلملکنه تعیین اولنمش وایکی سنه صوکره مکتبك لغوی اوزرینه ایکی آی قدر مأموریتسز قالمش وقط بو اثناده شام اتحاد وترقی قلوبی مدیریتنده بولنمشدر .

بو زمان ظرفنده معارف نظارت جلیله‌سنجه اولا ازمیر سلطانیسی تاریخ وجغرافیا وبالآخره شام ایکنجی سلطانیسی ادبیات وفلسفه معلملکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده ایفای وظیفه‌یه مبادرتدن اول بیروته (۱۳۳۱) تاریخنده یکیدن کشاد ایدیلن تجارت مکتبی مدیریتنه تعیین اولنمشدر .

رفیق تمیمی بکك فرانسزجه (مدحت پاشانك طونه والیلکی) نامیله پارس ادبیات فاکولته‌سی هیئت مجموعه‌سی طرفندن مظهر قبول اولان مطبوع بر اثری اولدیغی کبی بیروت ایکنجی سلطانی مکتبنده بولوندیغی مدتجه تدریس ایتدیکی تاریخ درسلریی حاوی اولق اوزره سکز جلدلك غیر مطبوع (تاریخ عمومی) اثری موجوددر .

محمد بهجت بك

محمد بهجت بك (۱۳۰۸) سنهٔ هجریه‌سنه مصادف (۱۳۰۶) سنهٔ مالیه‌سنده حلبده تولد ایلمشدر . پدری الیوم بیروت استیناف محکمه‌سی اعضاسندن حلبلی کاتب زاده محمد بشیر افندی‌در . والده‌سی ایسه استانبوللی‌در . واسکدارلی رضا افندیبك کریمه‌سی‌در .

موی الیه دها کوچوك یاشندن بری ابویندن عربجه وتورکجه‌یی اوکرهٔمش وحلبده (فیضیه) مکتب ابتدائیسنده تحصیل ابتدائی‌سنی اکمالدن صوکره (۱۳۱۵) سنه‌سنده حلب مکتب اعدادیسنه داخل اولهرق اوراده درت سنه اوقومش واو اثناده پدربك سلانیکه تحویل مأموریت ایتمه‌سی اوزرینه محل مذکوره عزیمتله تحصیل تالیسی اوراده اکمال ایلمش و(۱۳۲۲) تاریخنده برنجیلکله سلانیك مکتب اعدادیسندن مأذون اولمشدر .

تاریخ مذکوردہ اکمال تحصیل ضمنده استانبوله عزیمت ایده‌رك بالمسابقه مکتب حقوقه داخل اولمش‌در . او اثناده استانبول محیطی ، کندیسنده ادبیاته قارشی بر میل وجوده کتیره‌رك تورك ادبیات قدیمه وجدیده‌سنی تتبعه باشلادیغی کبی آثار منظومه ومنثوره تحریریه‌سنه و(۱۳۲٤) تاریخنده حریتك اعلانی اوزرینه اثرلریی (رسملی کتاب) ، (ثروت فنون) وامثالی ادبی مجموعه‌لرده نشره ابتدار ایلمش و (طنین) و (تصویر افکار) غزته‌لری هیئات تحریریه‌سی میانده بولونه‌رق برمدت مذکور غزته‌لرده دخی معاونت تحریریه‌سی سبقت ایتمشدر .

بالآخره عدلیه نظارتی طرفندن نشر ایدلمکده بولونان (جریدهٔ عدلیه) محررلکنی در عهده ایلمش و(۱۳۲٦) تاریخنده استانبول حقوق فاکولته‌سندن (علی الاعلی) درجه‌ده شهادتنامه ایله نشأت ایتمی اوزرینه عدلیه نظارتی ایستاتستیق دائره‌سی ایکنجی صنف کتابتنه تعیین اولنمشدر .

او تاریخده مکاتب سلطانیه‌لك کشادی اوزرینه مسلك تدریسی ترجیح وبیروت مکتب سلطانیسی ادبیات عثمانیه معلملکی قبول ایده‌رك بیروته کلمشدر . بیروته بولوندیغی مدت ظرفنده بالخاصه ادبیات غربیه تتبعاتیله مشغول اولدیغی کبی بیروت (یسوعیه) کلیه‌سی تورکچه درسلریی دخی در عهده ایلمش و(۱۳۲۹) سنه‌سنده ایسه معارف نظارت جلیله‌سنجه مکتب سلطانی فلسفه معلملکی دخی عهده‌سنه ویرلمشدر .

حرب عمومیه‌نك اعلانی متعاقب ، بیروت سلطانیسنك شامه نقلی حسیله موی الیه شامه عزیمت ایتمش و اوراده دخی (شام مکتب اعدادی عسکریسی) ادبیات درسلریی آیروجه تدریس ایلمشدر . (۱۳۳۱) تاریخنده ایسه بیروت سلطانیسی مدیر ثانیلکله تعیین اولنمش وادبیات وفلسفه درسلری دخی عهده‌سنده قالمشدر .

محمد بهجت بك (۱۳۲۷) سنه‌سنده ، استانبولده طنین مطبعه‌سنده مطبوع (أرغنون) نامنده بر مجموعهٔ أشعاری بولوندیغی کبی غیر مطبوع منظومه‌لری وآثار مدرسیه وتماشائیه‌سی دخی موجوددر .

—۱—

بیروت ولایتك موقع وحدودی :

۳۵ ۳۲ — ۱۰ ۳٤ طول و ۵۰ ۳۱ — ۳۵ ۳۵ عرض درجه‌لری اره‌سنده واقع اولان بیروت ولایتی سوریه سواحلنك قسم اعظمندن عبارت اولوب سواحل مذکوره‌نك حلب ولایته ملحق اولان قسم شمالیسیله جبل لبنان سنجاغنه تابع قسم وسطیسندن وقدس سنجاغی مربوطاتندن بولنان قسم جنوبیسندن ما عداسی بو ولایت داخلنده‌در . ولایتك حدودی جهت جنوبیه ده ایچ طرفه طرغری توسع ایدوب بو قسمی تشکیل ایدن عکا ونابلس سنجاقلری شریعه نهری وقدس سنجاغی حدودینه قدر امتداد ایدر . بو وجهله بیروت ولایتی شمالاً حلب شرقاً ینه حلب‌وسوریه ولایتلری جنوباً قدس متصرفلغی وغرباً اق دکزله محدوددر .

ولایت جبل لبنان متصرفلغیله هان هان یکدیکرینه مساوی ایکی قسمه تقسیم ایدلمش اولوب جنوبدن شماله دوغری قسم جنوبیسنك یعنی نابلس سنجاغی داخلنده جاعین ناحیه‌سی حدود جنوبیه‌سندن صیدا قضاسنده (نهر الاولی) یه‌قدر امتداد ایدن قسمنك طولی (۱٦۵) وقسم شمالیسنك یعنی طرابلس شام قصبه‌سندن لاذقیه سنجاغی داخلنده صهیون قضاسنك حدود شمالیسنه قدر اولان قسمنك طولی دخی (۱۹۰) که جمعاً (۳۵۵) کیلومتره یه بالغ اولدیغی حالده عرضی قسم جنوبیده ۳۰—۹۰ وقسم شمالیده ۳۰—۵۰ کیلومترو اره‌سنده‌در .

—۲—

مساحهٔ سطحیه ونفوس :

ولایتك عموم مساحهٔ سطحیه‌سی ظن اولندیغنه کوره (۳۰۵۰۰) کیلومترو مربعندن عبارت اولوب، اشبو رقمك لوایه کوره تقسیمی بروجه آتیدر .

بیروت	لواسی	٤۵۳۰ کیلومترو مربعی
عکا	»	۷۵۲۷ »
طرابلس شام	»	۵۹٦۹ »
لاذقیه	»	۵۸۱۰ »
نابلس	»	٦٦٦٤ »
یکون		۳۰۵۰۰ »

اشبو ارقامك نه درجه‌یه قدر دوغری اولدیغنی کسدیرمك برآزمشکلدر . یونجه‌سنه لردن بری اهال ایتدیکمز مهم مسئله‌لردن قاداسترو اصولنك عدم تطبیقندن ناشی سیاحتمز اثناسنده قضاولوالرك مساحهٔ سطحیه‌لری حقنده الده ایتدیکمز رقملر اوقدر مشوش وحقیقتدن او قدر اوزاق‌که کوکل بردرلو دوغری اولدقلری محقق اولان رقملری راپوره کچیرمکه راضی اوله‌میور . مساحه مسئله‌سی مملکتك عادتا حیات وبقاسیله علاقه داردر . اراضی وسیعه‌یه مالك بر زنکین ملکنك حدود ومقدارینی بیلمکه مجبور اولدیغی کبی ملت دخی بر چوق زنکین معدنلری احتوا ایدن یونجه مدنیتلره مهبط اولان شو ملك وسیع عثمانینك حدود ومساحه‌سنی صریح وحقیقی بر صورتده بیلمکه مفتقردر . یوقاریکی جدوله درج ایدیلن عددلر ۱۸۹۶ سنه‌سنده *Vital Guinet* نام جغرافیا متخصصنك پارسده نشر ایتدیکی « سوریه » لبنان وفلسطین » نام اثرندن اقتباسی اولنمشدر . مؤلف مقدمه‌ده اشبو رقملرك مأخذلرینی ذکر ایتمسی ایجاب ایدرکن مسکوت عنه براقمش اولدیغندن تدقیق ایتدیکمز بیروت عکا ونابلس لوالرینك مساحهٔ حقیقیه‌لرینی ارامغه قالقیشان قارئی تیقظه دعوت ایتمکه مجبور قالیورز .

نفوس . — نفوس دائره‌لرندن آلدیغمز رقملر بروجه زیر درج اولنور :

۱۸۶۶۳۹ — بیروت سنجاغی	بیروت قضاسی	۱۵۰۰۰۰
	صور »	۴۱۲۴۰
	صیدا »	۵۴۲۸۴
	مرجعیون »	۳۱۱۱۵
۱۳۸۸۷۳ — عکا سنجاغی	عکا قضاسی	۴۱۲۹۰
	حیفا »	۳۰۷۳۷
	ناصره »	۲۰۷۹۲
	طبریا »	۱۳۷۱۷
	صفد »	۳۲۲۳۷
۱۳۷۵۱۸ — نابلس سنجاغی	نابلس قضاسی	۵۶۵۷۵
	جنین »	۴۱۹۱۵
	بی‌صعب »	۳۹۰۲۸
۵۶۳۰۳۰	مر اوچ لوانك مجموع نفوسی	۵۶۳۰۳۰

بالاده درج ایدیلن ایکی جدولدن مستبان اوله‌جغی وجهله ولایته مربوط بیروت ، عکا ونابلس لوالرینك مجموع اراضیسی ۱۸۷۲۱ کیلومترو مربعی وسعتنده اولمسنه ونفوس عمومیه سی ۵۶۳۰۳۰ اولدیغنه نظراً هر کیلومترو مربعنه ۳۰٫۰۸ نفوس اصابت ایدییور دیمکدر .

—۳—

اهـــالی

سوریه اهالیسی انتوغرافیا نقطهٔ نظرندن عرب ، سریانی ، تورك ، چرکس ، یهودی وفرانق قسملرینه وادیان نقطهٔ نظرندن اسلام ، خریستیان(روم اورتودوقس، قتولیك ، مارونی ، لاتین ، ارمنی قتولیکی ، ارمنی قدیم ، سریانی ، کلدانی ، پروتستان) موسوی وسامری [*] قسملرینه منقسمدر .

۱ — سوریه عربلری

اسلامیتك حین انتشارنده عربستان شبه جزیره‌سندن قالقه‌رق سوریه قطعه‌سنده توطن ایدن عائله‌لردن مرکب وایکی قسمه منقسمدرلر : حضری وبدوی .

سوریه‌نك معمور شهرلرنده توطن ایده‌رك یواش یواش اسکی عرب قیافتلرینی اقوام اجنبیه‌نك واخیراً اوروپالیلرك انوابلریله تبدیل ایتمکده اولان حضریلر قسمنی سوریه شهرلرنده معروف اولان بیوك ومشهور عائله‌لر تشکیل ایتمکده درکه بو قسمك افرادی هر حالده اصلاً عرب اولمیان سریانیلردن قات قات فضله‌در . شمدیکی حالده حضری عربلرك بر چوق عادت وعنعنه‌لری اسکی جدلرینکنه هیچ بر وجهله اثر مشابهت ارائه ایتمامکده‌در . بدویلر هرکسك معلومی اولدیغی اوزره حیات بادیه‌یی ترجیح ایده‌رك سیار بر حالده وچادر آلتنده مقیم عشائردن عبارت اولوب سوریه‌نك قسم مدنیسندن اوزاق اولانلری حالا بداوت عربیه‌نك اوفاغندن الك مهمنه وارنجه‌یه قدر بتون عادتلرینی محافظه ایتمکده‌در . مسافره اولان حرمتلری ، شرفلره ، جنکجویانه ادبیاته اولان هوسلری جلهنك معلومیدر . اشبو عشائر بللی باشلی ایکی قسمه منقسمدر .

برنجی قسم عنزه‌لردن ترکب ایتمکده درکه بونلر قیشین عربستانك وسطنه دوغری هجرت ویازین تکرار سوریه حدودینه عودت ایدرلر . عنزه‌لر درت مهم قبیله‌یه آیریلورلر : ولد علی . حسنه ، رواله وبیشر . نفوسلری ۲۵—۳۰ بیك اره‌سنده‌در .

ایکنجی قسمی تشکیل ایدن قبائل مواسم اربعه‌ده سوریه‌دن آیرلمیه‌رق معین بر قطعهٔ اراضی نی اسکان ایدن بدویلردر . اشبو ثابت عشائرك الك مهم قسمنی « بنی صخر » تشکیل ایدرکه بونلر کرك سنجاغنده ساکندرلر . بونلردن باشقه حوله حوضه‌سنده (غوارنه) وغور بیسانه بشاتوه ، بوآبه ، غزاویه وصقور عشیرتلری‌دخی موجود درکه بو صوك قبیله‌لر شمدیکی حالده مواشیدن زیاده زراعت وفلاحتله اشتغال ایتمکده‌درلر .(**)

(*) سامریلرك احوال عمومیه‌سی نابلس قصبه‌سنك حین تدقیقنده بر تفصیل ایضاح ایدیله‌جکدر .

۲ — سریانیلر

شمدیکی سوریه اهالیسنك بر قسم مهمی بیننده متعمم ومستعمل اولان لسان یوزندن عربلر میانده تعداد ایدیلمکده ایسه‌ده حقیقت حالده سریانی تعبیر ایدیلن بو قوم سوریه سکان قدیمه‌سنك احفادندندر . دین‌مبین اسلامك حین انتشارنده عربستانك شمال طرفلرینی استیلا ایدن عربلر اهالیٔ محلیه‌یی محو وافنا ایتمك پولتیقه سنی تعقیب ایتمك شویله دورسون کندیلرینه اسلامیتی بیله جبر وشدتله قبول ایتدیرمه‌مشلردی بونکله برابر اشبو سکنه قدیمه‌نك برقسم مهمی بزا نسلیلرك حکمی آتناسنده خریستیانلغه هوس ایتدکلری کبی اسلام فتوحاتی آتناسنده دخی اسکی دینلرندن وازجمله‌ترك اتوار اسلامیه ایله متحلی اولمشلر ایسه‌ده بتپرستلك عادتلرینك بر قسمندن یته فراغت ایده‌مه مشلردر .از جمله « مقام » عنوانی آلتنده معروف اولان اماکن مقدسه‌لری ـ که حقیقت حالده شریعت موسویه طرفندن شدتله رد ایدیلن « ماقوم » دن باشقه بر شی دکلدر ـ ادعا ایتدکلرینه کوره اولیا ویاانبیای کرامك مرقد ویامقام مبارکلری اولوب فقط تعمیق کیفیت ایدلدیکی صورتده اکثریسنك مؤخراً بر طاقم اعزهٔ نصاری اسملریله یاد ایدلمش اسکی آلهةموضوعه مزارلرندن باشقه بر شی دکلدر . اماکن عمومیه اوکنده قوزی ذبحی ، مزارقپولرینك اوست طاشنك قینه ایله تلوینی ، مقامات مقدسه پنجره‌لرینه اوفاق پاچاوره‌لرك ربطی وبو کبی مقاملرده موم وسائر مواد زینتیه‌نك اشعالی ، اماکن مقدسه‌ده یمین ایدلمسی وکاذبك یمین عقیبنده اولوملہ مجازات ایدیله جکنه اعتقاد تام حاصل ایدلمسی کبی عادتلر هپ سوریه‌یی وقتیله اسکان ایدن بتپرست اقوامك نامنی خاطرلاتان علائمدندر .

سریانی اسمی یهودیلردن ما عدا سوریه‌ده وقتیله توطن ایدن وعبرانیجه‌دن محرف آرامی برلغت تکلم ایدن سوریه‌نك بالعموم اقوام قدیمه‌سنه اطلاق اولنور . اقوام مذکوره خریستیانلغك حین انتشارنده اقسامه آریه‌رق کبی نصرانیتی قبول ودیکر بر قسمی دین قدیم وثنیتی محافظه ایتدی . سوریه‌ده اسلامیتك انتشاری اوزرینه عربجه لسانی یواش یواش سریانیجه‌نك یرینه قائم اولمغه باشلادی ونهایت لسان مذکور عمومیلشدی . شمدیکی حالده یالکز انتی لبنانك یالکز بر ایکی کوشه‌سنده عربجه ایله قاریشیق بر سریانیجه تکلم ایدلمکده‌در .

— ٤ —

ادیان ومذاهب

سوریه اسلاملری سنی ، شیعی ویامتوالی ، درزی کبی اقسامه منقسمدر . سنی ایله

[٠٠] بیروت ولایتی عشائرینك احوال عمومیه‌سی ایلروده بر تفصیل ایضاح ایدیله‌جکدر .

شیعیلك تاریخ اسلامیه عائد ودین مبین احمدی سالکلرنجه معروف اولمغله اعطای معلوماتدن صرفنظرله بوراده یالکز بابیلردن ودرزیلردن بحث ایدیله جکدر . [*]

۱ — بابیلر وبابیزم

[۱] بابیزمك تاریخچه سی — بابیه (Babisme) ۱۸۴۳ تاریخلرنده شیرازلی (السیدعلی محمد) نامیله معروف بر ذات طرفندن ایرانده تأسیس ایدلش بردیندر . بو ذات تصوف وفلسفه ایله شریتی مزج ایدن مشهور (الشیخ احمد زین الدین الاحسائی) نام ذاتك مریدلکندن درس کورمشدر . کرك شیخك وکرك مریدلکنك ادعاسنه نظراً ظهور وقدومی منتظر اولان مهدی (جابلقا) و (جابرسا) نامیله توسیم ایدیلن بر عالم غیر جسمانی ده تعبیر دیکرله بر عالم روحانیده اقامت ایتمکده ایمش . (السید علی محمد) ده آز چوق بو مدعیاته اویه رق مکه دن عودتنده ، کندیسنك (باب المهدی) اولدیغنی درمیان ایلهمش وبر مدت بومدعاده دوام ایلیه رك عناصر اسلامیه ، نصرانیه ، یهودیه ووثنیه دن مرکب اولمق اوزره مذکور دینی تأسیس ایلهمشدر .. کندیسی بر مدت (باب الدین) لقبیله ده توسیم ایتدکدن صوکره بوئی ده ترك ایده رك (نقطه) ، (خالق الحق) اسملرینی موافق بولمش ونهایت کندیسنك بسیط بر پیغمبر دکل بلکه بر هیکل الهی اولدیغنی ده بیان وادعا ایلمشدر ؛ حتی منسوبیندن برینه (باب) لقبنی ویره رك جهات مختلفه یه اعزام ایلمشدر .

بالآخره مقتدا بهی اولان شیخ الاحسائی نك قوانی دربیش ایده رك بنفسه (مهدی) نك کندیسی اولدیغنی ایکنجی دفعه اولهرق ادعایه قویولمشدر . اساساً ایرانده برطرفدن رجعه نك یعنی ائمهٔ سابقه دن بعضیلریله تابعیك رجوعی حقنده کی (امامیه) مذهبنك ودیکر طرفدن تناسخ ارواح خصوصنده کی طائفه باطنیه نك اعتقاداتی ایزلری هنوز اشخاص اوزرنده باقی ایدی . عینی زمانده (السیدعلی) نك اعوانندن بعضیسی کندیسنك حسن وبعضیسی ایسه حسین ویاخود دیکربر امام اولدیغنی ادعا ایله برابر دیکر طرفدن بالذات (السیدعلی محمد) ده کندیسنی حسن ویاحسین کی اسملرله یاد ایتدیره رك دیکرلرندن تفریقه یاردم ایده رك شخصیت انسانیه نك برمجموعهٔ صفات واخلاقدن عبارت بولوندیغنی وبر شخصده وجه تام اوزره بو مجموعهٔ صفات واخلاقك وجودی حائز ده هر هانکی زمان ومکانده اولورسه اولسون بنفسه او شخصیت اولهجغنی درمیان ایلمش وبو اعتقاداتك ده شیعه دن طائفهٔ شیخیه نك معتقداتنه یقین بولونمسی حسبیله علی محمد ك بویولده کی دعوتی مظهر قبول اولمشدر .

[*] یالکز متوالیلرك احوال اجتماعیه وادبیه سندن ایلروده بحث ایدیله جکدر .

بودفعه مدعیاتنك رواجنی کورونجه کندیسنك بر پیغمبر اولدیغنی واوزرینه نازل اولان کتابك (بیان) نامنده بولوندیغنی وحتی قرآن کریمده دخی (خلق الانسان علمه البیان) دیه بیورلدیغنی وانساندن مقصد محمد اولوب (بیان) ایسه (السید علی) یه منزل اولان کتاب اولدیغنی افاده واثبان ایلمشدر .

(بیان) کتابی مسجع و عربی ایله بعض کلمات فارسیه ایی جامعدر . . (السید علی) کندینی بر مدت (ذکر) لقبیله ده یادایتمشدر . (انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون) (فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) آیات کریمه لرنده مذکور اولان (ذکر) کلمه سندن مقصود بالذات بنه کندیسی ایمش . دینیله متدین اولانلر آزبر زمان ظرفنده کیتدکجه زیاده لشمش وبوذات هر کسك کوکلنه قورقو القا ایتمکه باشلامش در. زیرابودینه طعنده بولونانلر دین طرفدارلرنجه اولدیرلمکده ایدی . بو صورتله یك چوق قان دوکولدی .. معما فیه بونکله اکتفا ایتمدیلر .

بابیلر حکومت علیهنه قیام ایده رك اوج موضعدن هجوم وتعرضده بولوندیلر؛ کوچ حالله فتنه باصدیریله رق (السید علی) نامنده کی ذات یاقالانمش وتبریز علماسنك فتواسیله زندانده اون سکز آی براقلدقدن صوکره ۱۸۵۰ تاریخ میلادیسنده قورشونه دیزلمش ونعشی بر خندقه آتیلمشدر . طرفدارانك روایتنه نظراً جسدی سمایه عروج ایتمش وفقط ایرانلرك فکرینه کوره کوپکلر طرفندن أکل ایدلمشدر . .

(محمد علی) نك وفاتندن اوچ سنه صوکره اتباعندن اوچ شخص شاهه سؤ قصدده بولنمسی اوزرینه او تاریخده بر آز قان دوکولمشدر .

(محمد علی) بعض رساله لرنده شاکردلرندن (یحیی) نام ذاتك (صبح ازل) اسمیله کندیسندن صوکره خلیفه اولدیغنی ذکر ایتمش بولونمسی حسیله ایران شاهی بودین طرفدارانك اثرینی شدتله تعقیبه باشلامشدر . بر چارهٔ خلاص بولونه میه جغنی کورن (یحیی صبح ازل) بویوك برادری (بهاء) نامیله ملقب میرزا حسین ایله برلکده بغداده فرار ایتمشلردر . اواثناده برادرینك تنسیبله (صبح ازل) کوزلردن نهان اولهرق برادری ایسه (صبح ازل) ك بین الناس حاضر بولوندیغی وفقط کوزلرك کندیسی کوره مه مکده اولدیغی ادعا ایدیوردی . ایران حکومتیله دولت عثمانیه بینده حصوله کلن اتفاق اوزرینه حکومت بونلری بالآخره ادرنه یه اجلا ایلمشدر . فقط بو دفعه آره لرینه نفاق کیرمش وبابیلردن بر قسمی (صبح ازل) قسم آخری ایسه (بهاء الله) یه تبعیت ایلدیکی ایچون قسم اوله (ازلیه) قسم آخره ایسه (بابیه) دنیلمشدر . . . (بهاء الله) اساسات بابیه یی اکمال ومدنیت حاضره ایله توفیقه غیرت ایده رك معتقداتی (کتاب اقدس) نام ترتنده جمع ایتمشدر . صبح ازلك ده آریجه بر کتاب مخصوصی وارایمش . فقط هر

ایکنجی اساس اعتباریله بابیه دندر .

بر مدت صوکره حکومت عثمانیه‌جه کندیلرنده‌بعض مقاصد بولندیغی حس ایدلمسی اوزرینه صبح ازل قبرس آطه‌سنه نفی ایدیلدیکی حالده بهاء اوزرینه صبح ازل قبرس آطه‌سنه نفی ایدیلدیکی حالده بهاء وفات ایله‌مش بالآخره اورادهٔ وفات ایله‌مش (بهاء) ایسه عکایه اجلا ایدلمشدر .. اورادهٔ قلعه‌بند اولدیغی حالان بهاء بالآخره وقوع وفاتی اوزرینه اوغلی (شیخ عباس) ظهور ایتمشدر.. بوده‌کاه‌اوروپایه وآمریقایه سیاحتلر یاپمق کاه مبشرلر کوندرمك صورتیله بابیزمك دوام انتشارینه بذل مقدرت ایلکده‌در .

[۲] — **بابیزمك اساسات دینیه‌سی** — بابیزمك تاریخچه‌سنی بوصورتله اکلادقدن صوکره بو دینك ماهیته واساساته نقل کلام ایلیه‌لم . باب دینی ، بوتون ادیانده اولدیغی کبی بر مبدأ یکانه‌یه‌اعتقادایدر. بوتون انبیای مرسلینك صادق اولدیغنه‌ده‌اینانیر .ولاهوتك ناسوته‌حلولی حقنده‌کی قول نصارایه‌ده تقرب ایدر. ارواحك بدندن افتراقدن صوکره ثواب ویاخود عقابه معروض قاله‌جقلرینی‌ده قبول ایدرسه‌ده بو ثواب وعقاب کیفیتنك آنجق ماضیده‌کی خیر وشری تخطر وتخیل صورتیله حصوله کله‌جك برتلذذ ویاپر تألمدن عبارت اولهجغنه قائل‌درلر . وافعال ردیئه‌ایله شائبه دار اولان روحلردن بو نوع ملکات سیئه آتلدقدن صوکره آنجق ایکنجی دفعه اولق اوزره عالم جسمانی‌یه عودت ایدر . بو شکل اعتقادك بر نوع تناسخ اولدیغنه شبه یوقدر .. باب دینی‌هر صباح یالکز ایکی رکعت نمازایله اکتفا ایدر . ویالکز بونی امرایدرمش .وقتیله شیرازده بویوك بر مسجد کشاد ایدیلدیکی نماز اثناسنده استقبال ایدلك اوزره‌بو راسی قبله اتخاذ ایدلمشدر . بابیلرك آیلری اون طقوز کون اعتبار ایدلمشدر . زیرا اون‌طقوز عددی ، لاهوت‌عالم وحدتنك کندی زعملرنجه اون طقوز اقومدن مرکب اولمسی حسبیله مقدس اعتبار ایدلمکده‌در . بو عالمك ریاستنده (باب) بولنیور . اونلرك نظرنده باب محمددن بویوك اولدیغی کبی محمدده عیسادن بویوکدر . اب دینی‌یالکز بر آی اوروج فرض ایتمکده‌در . مدتی‌ده نوروزکونی ختام بولور . ویوم نوروز اونلرك عیدقطرینی تشکیل ایدر. بودیانت موجنجه مکه ، قدس کبی ، انبیا واولیانك مزارلری کبی نه قدر مواقع مقدسه ومبارکه وارسه جمله‌سی تخریب ایدلك لازمدر . وبو ایلك سلطهٔ اداریه‌یه مالك اولهجق اولان بابی طرفندن یاپیلمق لازمدر . باب زمانده شراب ایله توتون ی منع ایتمش ایسه‌ده اتباعی حلال قیلمشلردر . باب یالکز چای شیرینك بر ثواب عظیمه مظهر ایده‌جکنی بیان وچایی بالخاصه توصیه ایتمشدر .. باب دینده آنجق ایکیه قدر تعدد زوجات جائزدر . شراویاًمتعه صورتیله اولان ازدواجده انحصار یوقدر . بر روایته نظراً همشیره ایله‌ده ازدواج جائز ایمش . . . یالان سویله‌مین ویاخود برینی آرقه‌دن چاغیران قنا بر کناه ایشلمش بولنورکه بونك کفارتی علاقه‌دارینه اوچ مثقال نقلنده یاقوت ویرمك ایمش . بولامازسه ایکی کون اوروج طوتمق ایجاب

ایدر . طهرانده شهید اولان رفقای دینك مرقدلرینه جواهر ایله مرصع تربه‌لر یاپیلمسی وکندیلرندن استقلال ایده بیله‌جك هر شخصك قیلجینی چکدرك یادین یا اولوم دیمسی وجزیه‌یی اصلا قبول ایتمه‌مسی لوازم دینیه‌دندر .. یابیلردن هربرنده بر کوموش کاسه ایله بر تمیز البیسه بولونمق لازم درکه کاسه‌ایله صافی صودن ایچسون والبیسه‌ایله ایشسز زمانده سوسلنسون. (باب) دن ایکی یك کسورسنه صوکره آنجق بر کامل دیکرك ظهور ایتمسی قابل اولابیلیرمش . والحاصل(یابیلرك دینی، یالکز بر نظام اوزره قرارقیلمز . اوسبال اولان قوملرکبی اثنای سیرنده بعضاً برتپه تشکیل ایتمسی وصوکره محل آخره انتقال ایده‌رك اوراده‌ده دیکر برقاباراجق یاپمسی قابلدر .) صورتنده اعتقاد حاصل ایتمك‌ده دینلرنجه صحیحدر . بودینه کوره مستفرشه‌لر آلنه‌مایه‌جنی کبی طلاقده جائز دکلدر . قادینلرك‌ده تسترایتمسی ینه جائز اولماز .

بودین احکامندن اولمق اوزره معلم طلبه‌سنی اصلا ضرب ایده‌مز .. زکاتك ، صدقه‌نك ده‌بابیلردن باشقاسنه اعطاسی جائز دکلدر . بابیلردن فقیر بولونمازسه صدقه وزکات طائفهٔ شیخیه‌دن فقیر اولانلره ویریلیر .

(اباحیه) مسلکنه نسبتلری لوازم دینیه‌لرندن اولدینی ایچون کندی دینلرینه مخالفت ایدنلرك قانلرینی هدر ایتمك مذهبلرنجه حلالدر . . دینلری اموالده مشارکتی‌ده امر ایدرمش ..

[۳] — **بابیزمك مدنی غایه‌لری** — بابیلردن بهائیه شعبه‌سنك شیخ حاضری(شیخ عباس) لوندره‌ده بولونان مجلهٔ شرقیه‌یه، The Asiatic quarter by Review جریده‌سنه فارسی العباره بر مکتوب کوندرمش وجریدهٔ مذکوره اشبو مکتوبك فوطوغرافینی (۱۹۱۳) سنه‌سی نیسان نسخه‌سنده انکلیزجه‌یه ترجمه سیله‌برابر نشر ایتمشدر . بومکتوب برکوناعجبوریت ویاتضییق ایله‌یازلمش اولمادینی ایچون مندرجاتی معتبر صایلمق و (بابیزم)ك مدنی غایه‌لری حقنده بر وثیقهٔ تاریخیه مثابه‌سنده اعتبار اولونمق اقتضا ایدر .

ایلروده کوریله‌جکی وجهله شیخ ایله اولان اجتماعلرمزده طرفیندن درمیان ایدیلن افکار ومطالعاتله‌ده متناقض اولمامسی بو مکتوبك صمیمیلکنه ودوغرولغنه‌ده بر دلیل اولابیلیر. بزده بو مکتوبك مضمونی بروجه آتی ترجمه ودرج ایدیبوروز :

لوندره‌ده(شرق) مجله‌سی مدیر محترمنه

هو الله

محترم دوستم

مکتوبکز واصل اولدی ... جان‌ووجداندن منبعث اولان‌اوروابط روحانیه‌نی زیاده سیله مسروراید‌دی . بو سیاحتمده دخی اکلاشیلدی‌که عالم غرب ، مدنیت مادیه نقطهٔ

نظرنده فوق العاده ترقیاته مظهر اولمش ایسه‌ده مدنیت آلهیه‌یی کلیاً فراموش ایله‌مشدر. شمدی یوتون افکار عالم طبیعته مستغرق اولوب عالم طبیعتده ایسه نقائص جوق اولدیغی ایچون مدنیت الهیه کورونه‌مز بر حاله کلمشدر. زیرا مادام‌که عالم طبیعتده مبدأ اساسی وعداوتك وجنك وجدالك‌ده سبب یکانه‌سیدر. ومادام‌که عالم طبیعتده ظلم وخودپسندی حقوق سائره‌یه تعدی وغلبه‌کی عالم حیوانیك ایجابانندن اولان صفات غیر ممدوحه موجود ومقتضای طبیعت، بنی بشر آره‌سنده حکمران‌در. او حالده بنی بشر ایچون فلاح ونجاح محالدر. زیرا عالم انسانیك فلاح ونجاحی آنجق حقیقت انسانیه‌نك بر زینتی متابه‌سنده اولان فضائل وخصائلك وجودینه منوطدر. بو ایسه بالطبع مقتضای طبیعته مخالفدر. زیرا طبیعت جنکجودر، خونخواردر، ستمکاردر، طبیعت، حضرت پروردکاردن غافلدر. بناءً علیه بویوله‌کی صفات وحشت وافتراسك عالم حیوانیده طبیعی اولدیغی حالده یوز یکلرجه اسف اولسون‌که بوزجاج برایشیقدن، تجلیات الهیه‌نك مظهری اولان مدنیت الهیه ایشیغندن محرومدر. حالبوکه بوعصر، برعصر اتواردر، ظهور حقیقت‌عصریدر، ترقیات عصریدر. بویله اولدیغی حالده یوز یکلرجه اسف اولسون‌که بنی‌بشر آره‌سنده جاهلانه تعصبلر، منازعات طبیعیه، خصومت وعداوت حالا یوتون شدتیله حکمفرما اولیور. حالبوکه یوتون فالقلر مدنیت الهیه‌نك کلیاً اورطه‌دن قالقمسندن وتعالیم انبیانك فراموش ایدلمسندن نشأت ایتمکده‌در. مثلا نص تورات موجبنجه جمیع بنی بشر جناب حق طرفندن خلق ایدلمشدر، الطاف پروردکارك کولکه‌سی آلتنده‌در. نص انجیل مقتضاسنجه آفتاب آسمی مطیع وعاصی اوزرینه، هرکس اوزرینه پرتوانداز اولمقده‌در.

قرآن کریمده دخی (لا تری فی خلق الرحمن من تفاوت) دیه بیوریلیور.

ایشته مظاهر مقدسهٔ الهیه‌نك اساسی بودر. فقط یینه هزار افسوس‌که عمومی بر سؤ تفاهم، بنیان آسیایی تخریب ایتمشدر. بوندن دولایی درکه دین، محبت والفت ایچون وعالم انسانیك وحدتی تأمین ایچون بر سبب اولمق لازم‌کلیرکن باعث بغض وعداوت اولمشدر.

آلتی یوز سنه‌دنبری بنی بشر آره‌سنده، عالم حیوانیك خصائصندن اولان خونریزلك فرمانفرما اولیور. وعالم انسانیی زیر وزبر ایدیور.. بو حاله یوز یکلرجه اسفلر

اولسون . بن دیدم که :

باری بوتون غرب ممالکنده سیاحت ایدیم ؛ بوتون بویوك قلوبلرده وکلیسالرده حضرت بهاء الله تعالیمی وجمله عالم انسانینك وحدتی اعلان وصلح عمومیی ترویج ایدیم . سسمك یتدیکی قدر فریاد ایدیم ، دیدیم که : الحمد لله شمس حقیقت افق مشرقدن طلوع ایدهرك جمیع عالم اوزرینه پرتو انداز اولیور . اونك ضیاسی تعالیم آسمانیدرکه عالم انسانیتك وحدتی اعلان ایدر عین زمانده صلح عمومینك ترویجی ، حقیقتك تحریسی والفت ومحبتك دیانت قوتیله تأسیسی وعلم وعقل ودینك معاملاته تطبیقی وتعصب جنسی ووطنی وسیاسینك ترکی ، معارف عمومیه‌نك تعمیمی ، بین الملل وبین الدول ، وجود اختلافاتك ومسائل مشکلهنك حلی ضمننده بر محکمهٔ کبرای عمومینك تحکیمی وفضائل انسانیه ایله عمومك تربیه‌سی واساسات اقتصادیه‌نك تشییدی ولسان عمومینك تأسیسی کبی برچوق خصوصاتك لزومنی عینی شمس هدایت بزه ابلاغ ایدیور .

تاکه عالم انسانی ظلم وضلالتدن قورتولسون ، مطلع انواره ایرشسون . بنی بشر آره‌سنده‌کی نزاع ، جدال خصومت وعداوت زائل اولسون ، دینلر بینندکی سوء تفاهم اورته‌دن قالقسون، زیرا ادیان الهیه‌نك اساسی بردر . اوده عالم انسانیتك وحدتی‌در .

الحمد لله آمریقاده بر چوق انسانلر کوردم که مقصد اصلیلری جمیع ابنای بشر آره‌سنده بر الفت پیدا ایتمك وعالم انسانیی ترقی ایتدیرمکدر . امید ایدهرم که بو علوی فکرلر انتشار ایدر واوزمان ادیان واقوام بینده نزاع وجدال قالماز . ایشته ، اصل عزت ابدیه بودر؛ سعادت سرمدیه بودر؛ عالم انسانیتك جنتی‌ده بودر . (*)

۲ — درزیلر

[۱] تاریخچه‌سی . — عرب تاریخ قدیمنك بك مهم وقایعندن برینی تشکیل ایدن « سیل العرم » دن صوکره عرب عاربه‌یه منسوب بر چوق قبیله‌لرك عربستانك شمال وشمال شرقیسیله جهت غربیسنه دوعری یمندن هجرت ایتدکلری تاریخله اشتغال ایدنلرك معلومیدر . درزیلر بو صره‌لرده یمندن هجرتله حیره‌ده مناذره حکومتی تأسیس ایدن آل تنوخه منسوب اولدقلرینی ادعا ایدرلر .

نعمان اکبر عجم شاهی کسری ابرویز طرفندن قتل ایدلدکدن صوکره مناذره تختنه صعود ایدن « لخم النعمان » عراق منطقه‌سندن ۱۲ اصیل طائفه ایله برابر حلب دیارینه هجرت ایدهرك معره قصبه‌سنده یرلشدی وما بین النهرینده بر وقت اجرای حکم ایدن بنی ایوبلردن امیر معنك قیزیله ازدواج ایلش ایدی . بو صره‌لرده نعمانك عشیرتنه بنو

(*) بایزمك خطوط عمومیهٔ حاضره‌سی حیفا تدقیقات محلیه‌سنده بر تفصیل ذکر ایدیله جکدر .

عاشر التوخى ديرلر ايدى . اسلامبتك انتشارى وفتوحاتنك اتساع بيدا ايتمسى اوزرينه تنوخيلر دخى شرف اسلامله مشرف اولهرق مجاهدين اسلاميه‌يه التحاقله سوريه‌قطعه‌سنك فتحنه اشتراك ايتديلر . بوصره‌لرده جبل لبنانى كنديلرينه وطن اتخاذ ايلمشلردى . قرن رابع هجريده مصرده دولت فاطميه‌نك تأسسى اوزرينه تنوخيلرك برقسمى سوريه‌يى تركله مصره هجرت ايلديلر وبوراده مراتب عاليه واملاك واسعه اصحابى كسلديلر . حاكم بامر الله تخت فاطميه‌يه صعود ايدركن تنوخيلر حكمدار مشار اليهك شخصنه وافكاردينيه‌سنه زياده‌سيله طرفدار كورونه‌رك تعقيب ايتديكى سياستك مدافع بى امانى اولمشلردى . بو صره‌لرده حاكم بامر الله سوريه‌ده‌كى تنوخيلرك اداره‌سنه كندى رجالندن « محمد بن اسماعيل الدرزى » يى مأمور ايتمكله اسملرى بو آدمك نامنه قلب اولندى . بونكله برابر الدرزى ايله تنوخيلر آره‌سنده شدتلى منازعات ومجادلات ظهور ايتدى ايدى . حتى والى مذكور درزيلر طرفندن قتل بيله ايدلدى . فاطميه دولتنك زوالندن صوكره تنوخيلردن حلب ديارنده قالان قسم لبنانده‌كى اقربالرينه معن امیرلرينك زير اداره‌سنده اولهرق التحاقله شوف طاغلرنده اختيار اقامت ايلديلر . بو آلدن اعتباراً تنوخيلر وياتعبير آخرله درزيلرك بيوك بير نفوذ وقوته مالك اولديلر .

نورالدين شهيد وهلاكوخان زمانلرنده تنوخيلرك بيوك منصبلره ارتقا ايتدكلرى كبى سوريه‌يى فتح ايدن سلطان سليم خان زمانلرنده درزيلرك رئيسى برنجى فخر الدين معن سلطان مشار اليهه اولان معاونت فعليه سندن دولايى كنديسنه مكافاةً غزه‌دن لاذقيه‌يه قدر امتداد ايدن صيدا ايالتنه والى نصب ايدلمشدى . بوتاريخدن اعتباراً حاكميت تنوخيلردن آل معنه انتقال ايتدى . بونك ايچوندركه جبل لبنانك ديكر براسمى ده جبل معندر .

درزيلر لبنانده ، حورانده كثرتله وصفد ، عكا ومرجعيون ودمشق طرفلرنده وحلب منطقه‌سنده اقليتله موجود اولوب احوال اجتماعيه وطرز معيشتلرى ساكن اولدقلرى منطقه‌يه كوره بارز بر تخالف عرض ايدر . شمديكى حالده لبنان درزيلرى حكومته بتون معناسيله اطاعت ايتمكده اولوب راحته ، تعليم وتربيه‌يه هوسكار كورونمكده‌در . فقط بوكا مقابل حوران درزيلرى وقتيله نفوسلرينك قليل اولمسندن وكنديلرينه وقوعبولان هجمات وغارات متواليه‌دن طولايى جسور وجكاور كسيله‌رك اخذ ثاره شدت تمسكلريله شهرت بولمشلردر .

درزيلر سائر بدويلركى مسافره حرمت ورعايت ايتدكلرى كبى رفاه والايشدن زينت وديده‌دن بك حظ ايتمزلر . متين اخلاقلريله دوزكون جمله‌لريله شهرتشعاردرلر . اسرافدن صاقه‌رق بدنك صحت وسلامتنه لازم اولديغى قدر اعتنا ايتمك بر درزى ايچون لا يتغير بر طبيعت اولمقدن زياده آبروجه بر وظيفة دينيه‌در .

دروزی قادینلرینك قیافتی

16-17

ویتال کینه « سوریه ، لبنان وفلسطین» نام کتابنده درزیلردن بحث ایدرکن شو صورتله ادارهٔ کلام ایدییور .

« حوران سنجاغنده ساکن وسوریه ولایتی نفوسنك طقوزده برینی تشکیل ایدن درزیلردن آز بر مقدار عکا سنجاغنده دخی موجود اولوب وقتیله بو طائفه جبل لبنانده اقامت وفنیکیا ایله فلسطین ساحللرینی اسکان ایدرلردی . امیر مشهور فخر الدین زماننده درزیلرك احوال عمومیه‌سی شایان تحسین بر درجه‌یه وارمشکن جزار احمد پاشا طرفندن طائفهٔ مذکوره تضییقات شدیده کورمه‌سی اوزرینه کتله کتله حوران طاغلرینه التجاو هجرت ایتمکله پاشلامشدی فاطمیوندن حاکم بامر الله معتقد ، ارواحك جسدن جسده انتقال وحتی قدسیت الهیه‌نك اجسام معینه‌ده حلول ایتدیکنه قائل اولان بو درزیلر اعتقاد ایتدکلری الله‌ك مستثنی وعالی بر وجود جسمانی‌یه حلول ایتدیکی آنده کندیلرینك بتون دنیایه حاکم کسیله جکلرینه وهر بر فردك دخی حسنات وقبائحی نسبتنده بو ملك وسیع دنیویده املاك صاحبی اوله‌جغنه وسائر بالعموم اقوامك کندیلرینه خدمت ایده‌جکلرینه اعتقاد وایمان ایدرلر .

حاکم بامر الله زمانندن برو بو مذهب دنیانك هر طرفنه تعمیمنه غیرت ایدلمش مدهش فاطمیه ملکنك وزیر خاصی بولنان « حمزه » اك اوفاق اطه‌لرده بیله‌مبشر ارسالنه سعی ایده‌رك حتی اوروپاده واسقوچیاده درزیلکك تعمیمنه موفق اولمش ایمش . احتمال بو افکارك تحت تأثیرنده فرانسه‌ده‌کی « موحددرزی » و « لبنان متوالیلری » لوجلری تأسیس ایدلمشدی . درزیلرك علامت دینیه‌لری حیرام نام فنیکه ملکنك قوللاندیغی اقاسیه اغاجی اولوب بتون درزی اولرنده وحتی مکتبلرنده بو اغاجدن بر دانه زرع ایدلمشدر. نشان مراسمنده متقابل محتبلریله برابر بیومك ویتشمك اوزره زوج‌وزوجه بر اقاسیه اغاجی زرع ایدرلر . »

درزیلرعاقل وجاهل نامیله‌ایکی‌یه‌منقسمدرلر. یالکز عاقللرامور دینیه‌یه واقف‌اولوب بونلرك دخی اکتساب ایدیلن معلوماته کوره درجه‌لری واردر . ناحیه ویاکوی باش عاقلنك مساعدهٔ مخصوصه‌سی اولمینجه هیچ بر جاهل صنفنی ترك ایده‌مز . اك بیوك عاقل ، ادعا ایتدکلرینه کوره ، کندیلرنجه بك محترم وزیاده‌سیله مکتوم طوتیلان کتابی اوقومق ومحتویاتنه مطلع اولمق درجه‌سنه صعود ایدن ذاتدر . بتون عاقللر هر جمعه اقشامی خلوتلرنده « معبد » کتب دینیه قرائتنی دیکلمکه کیدرلر. بر قسمی اجتماعك ابتداسنده دیکر بر قسمی اورته‌سنده واك محترم قسمی دخی اجتماعك صوکنده چکلمکه مجبور طوتیلیور . اشبو اجتماعات دینیه‌ده کیریله‌جك اولان مدتك آز ویاچوقلغی عاقل‌درجه‌سنك کوچك ویابیوکلکنی کوسترر . جاهللره کلنجه بونلر یالکز قربان ورمضان بایرامله‌رنده

اشبو مراسم دينيه‌يه اشتراك ايتمك حقى حائز درلر .

هر بر درزى عاقل اولەماز . بو مرتبهٔ رفيعه‌يه صعود ايده‌جك ذاتك آغيرباشلى ، عفيف وسب وشتمدن متوقى اولمسى ، البسه انتخابنده خودپسند اولمامسى ، مسكرات ، سيغاره ايچمكدن وحرام‌مال اخذندن توقى ايتمسى شرطدر . بوندن بشقه هر عاقلك صارقلى اولمامسى وسياه ناقيه ايله عباكيمسى وصقال صالبورمسى لابددر .

[٢] — **درزيلرك دين واعتقادلرى** — بوخصوصده صريح وواضح بر صورتده ادارهٔ كلام ايتمك ايجبه مشكلدر . درزيلر دردنجى عصر هجريدن برو خوارج كبى شدتلى وظالمانه سياسته معروض قالدقلرندن تمادىٔ ازمان ايله يك زياده كتوم كسلديلر . كرك سياحتمز اثناسنده كرك باشقه وقتلرده راست كلديكم عاقل درزيلرك ايضاحات ويرمه‌مه سنده‌كى اصرارلرى مستبد بر عنعنهٔ تاريخيه‌نك بقاياى مظلمه‌سندن باشقه بر شى دكلدر .

كندى ادعالرينه كوره درزيلك هيمزك بيلديكمز اسلاميتدن باشقه بر شى دكلدر . اسماعيليه‌ياقرامطه طائفه دينيه‌لريله قطعياً علاقه‌لرى اولمديغنى ادعا ايدرلر . كنديلرينك بتپرستلكه اولان بغض‌وعداوتلرى مشهور اولمغله برابر تناسخ ارواحه واللهك وجودينه دخى اينانيرلر . بو زاغيه‌يه طايدقلرنى ادعا ايدنلر اغلب احتمال ياكلش بر فكره ذاهبدرلر . بالكز الله تعالى حضرتلرينك فاطميه ملوكندن حاكم بامر اللهك شخصنده تمثل وتجلى ايتديكنه قائل اولدقلرينه ايمانمق بك‌ده خطا آلود اولمسه كركدر .

بوندبشقه درزيلر اللهك وحدانيتنه ، نهايتى اولمديغنه ، روحك ابدى اولوب برجسمدن ديكر بر جسمه انتقال ايتديكنه (تقمص) حشر ونشره ايمان ايتديكلرى كبى كتب مقدسه‌ده مذكور انبيانك هيسنه حرمتلرى اولديغنى مصرآ ادعا ايدرلر .

بتون بو صراحتلر فارشوسنده درزيلكده انسانك تردد ايتمسى ايجاب ايدركن بنه ممكن اولبور . چونكه درزيلر بك زياده حرمت ايتديكلرى حمزه بن على — كه حاكم بامر اللهك رجال مقربه سندندر — طرفندن قلمه آلتان رساله‌لره كورى كورينه ايمان ايتدكلرى قوياً ظن اولنمقده‌در . بر بطندن ديكر بر بطنه انتقال ايدوب بيوك اعتنا واحترام ايله محافظه وخلوتلرده كمال خضوع وخشوع ايله تلاوت ايدلديكى مصرآ ادعا اولنان اشبو « حكمت » رساله‌لرى سرايا موحدلرك معتقداتنه مغاير جمله‌لرله مالامالدر . از جمله حمزه‌نك بروجه زير درج‌اولنان « ميثاق ولى الزمان » رساله‌سى مدعامزى اثباته بيوك بر دليلدر .

(توكلت على مولانا الحاكم الاحد الفرد الصمد المنزه عن الازواج والعدد اقر فلان بن فلان انه قد تبرأ من جميع المذاهب والمقالات والاديان والاعتقادات كلها على اصناف اختلافاتها وانه لا يعرف شيئاً غير طاعة مولانا الحاكم جل ذكره والطاعة هى العبادة

درزی مشایخی

وانه لا يشرك فى عبادته احداً مضى او حضر او ينتظر وانه قد سلم روحه وجسمه وماله وولده وجميع ما يملكه لمولانا الحاكم جل ذكره ورضى بجميع احكامه له وعليه غير معترض ولا منكر لشئ من افعاله سأله ذلك ام سره ومتى رجع عن دين مولانا الحاكم جل ذكره او خالف شيئاً من اوامره كان بريئاً من البارى المعبود واحترم الافادة من جميع الحدود واستحق العقوبة من البارى العلى جل ذكره ومن اقر ان ليس له فى السماء اله معبود ولا فى الارض امام موجود الا مولانا الحاكم جل ذكره كان من الموحدين الفائزين .)

اشبو ميثاق ولى الزمان رساله‌سى مطالعه ايدلديكى كبى سراپا وحدانيت وصمدانيت آلهيه‌يه مغاير بر طاقم افكار باطله ايله مالامالدر . فرنك واسلام مؤرخ وعالملرى درزيلرك بو كبى رساله‌لرى تقديس ايتدكلرينى ومحتوياتنه ايمان واعتقاد ايلديكلرينى ادعا ايدوب دورييورلر . درزيلرك دها اول درميان ايدبلن اعتقادات ظاهرهٔ دينيه‌لريله بو كفرله مملو رساله‌لر ارەسنده مدهش تباين موجود اولوب بو خصوصده تحرى حقيقت ايتمك اوزره عاقللره مراجعت ايدن نور پرست عالملر كنديلرينى مع التأسف بوش يره ازعاج ايتمش اولورلر . شمديكى حالده تعصب وجهالت متكاثف بر صورتده درزى مملكتلرينى قاووروب صاووررمقده اولديغندن هيچ بر « عاقل » حقيقتى سويلمز . بويولده وعد وياوعيد استعمالى دخى عبثدر .

بو مناسبتله شوراسنى درميان ايتمكدن كندىمى آلەمدم : بو قدرسنه دنبرى اسلام ، خريستيان وسائر ملتلر ارەسنده يشامش اليش وريش ايتمش بر درزى طائفەسنك معتقداتى حقنده صريح وقطعى معلومات ايدينمەمك . بونجه اختراعلرك . بونجه عجائب فنيەنك كشف ايدلديكى شو يكرمنجى عصرده درزيلرك عقيدهٔ دينيه‌لرينه نفوذ ايدەمەمك مدنيت حاضره ايچون بر شيندر . انشاء الله ايلروده مملكتمزده علوم وفنون لايقيله انتشار ايدر وبو مهم مسئله صلاحيتدار درزى عالملرى طرفندن صرف علوم وفنون حاضره‌يه بر خدمت اولمق اوزره توضيح اولنور . اميد ايدەرم !

٣ — خريستيانلر

[١] **روم اورتودوكس** . — شرق خريستيانلرينك قسم اعظمى روم كليساسنه تابع ولسانارى عبادتده دخى استعمال ايدبلن عربيجه‌در . يالكز همان همان عمومتيله اجنبى يونانليلردن تركب ايدن يوكسك مرتبه‌دەكى راهبلر عبادتلرينى روميجه ايفا ايدرلر . روم اورتودكسلرك برى قدسده وديكرى انطاكيەده (شمديكى حالده شامده) اولمق اوزره ايكى بطريقخانه‌لرى اولوب قدسده‌كى بطريقك زير اداره‌سنده‌كى مترو پوليدلر شهر مذكور دەكى مناسترلرده اقامت ايتمكده‌درلر . عكا وبيت لحم مترو پوليدلرى ايسه مأموريتلرى باشنده

بولنمقده‌درلر . قدس بطریقخانه‌سی بتون فلسطینده‌کی روم کلیسالرینه وانطالیه نکی ایسه صوردن آسیامی صغرایه قدر اولان کلیسالرك امور عمومیه‌سنی تسویه ایتمکه صلاحیتداردر . رومللر پروتستانلردن شام ، بعلبك ، حلب کلیسالری بوصوك بطریقخانه‌یه مربوطدر . رومللر پروتستانلردن زیاده لاتینلره بغض وعداوت بسلمکده‌اولوب بونلره قارشو صوك درجه متعصب اولملریله مشتهردرلر محاربهٔ حاضره‌نك اعلانی تاریخنه قدر روس جمعیت فلسطینیه‌سنك اجرا ایتدیکی پروپاغانده سایه‌سنده اشبو رومللر بیوك نفوذه مالك اولمشلردی .

[۲] **قاتولیکلردن لاتینلر** . — پاپانك وکالتنی حائز اولان باش‌متره پولیدلری بیروتده اقامت ایتمکده اولوب حلب ، شام ، بیروت لاتین کلیسالرینك ادارهٔ روحانیه‌سی بو ذات طرفندن درعهده ایدلمشدر . بو کونکی کونده لاتین طائفهٔ دینیه‌سنك فرانسیسکان ، ژه‌زویت ، لازاریست ، سوردسن ژوزف ، سوردہ نازارەت نامیله معروف متعدد جمعیات مذهبیه‌لری موجوددر . اشبو جمعیتلر عن القدیم سوریه‌ده مقیم طوائف نصرانیه‌نك وباخصوص قاتولیکلرك حیات ادبیه وحتی مادیه‌سنه بیله تحکم ایتمکه موفق اولمش وحرب حاضرك اعلانی تاریخنه قدر اوروپاده‌کی بیوك قتولیك حکومتلرینك کوندر دکاری مبالغ جسیمه سایه‌سنده عثمانلیلق واسلاملق ایچون صوك درجه مضر تلقینات سیاسیه واجتماعیه‌ده بولنه‌رق ملت عثمانیه افرادی اره‌سنده درین تفرقه‌لرك تحدثنه بذل مساعی ایتمکده بولنمشلردر .

[۳] — **مارونیلر** . — برکتلهٔ متکاثفه حالنده لبنانك نهر الکلبدن نهر البارده قدر اولان سطح مائل غربیسنی اسکان ایدن بو طائفهٔ نصرانیه‌نك بر قسمی بیروت لواسنده ویر اقلیت قلیله‌سی لاذقیه وطرابلس شام لوالرنده ساکندر . تخمیناً ۳۵۰,۰۰۰ نفوسه مالك اولان مارونیلر آلتنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری (جان مارون) نام راهبك صرف ایتدیکی مساعیٔ فوق العاده ایله لبنانك یوکسك یایلالرنده وصرپ کوشه‌لرنده طویلاره‌رق مناعت ارضیه سایه‌سنده درزیلرله اولان مجاورتلرینه رغماً نیم مستقل بر حالده ۱۲ نجی عصر میلادیه قدر یشامغه موفق اولمشلردی . صوك ایکی عصر ظرفنده حکومت عثمانیه شدت وقوتله حکمنی مارونیلره حس ایتدیرمکه باشلایه‌رق ساکن اولدقلری منطقه‌لرده بر جوق درزی کویلرینی تأسیس ایتمشدی .

مارونیلرك مسافره اولان حرمت ورعایتلری سائر عرب عرقنه منسوب عشائر درجه‌سنه‌هیچ بر وقت واصل اوله‌مازدی . (۱۹) نجی عصرك نصف اخیرینه قدر انجق چارشافله سوقاغه چیقمغی عادت ایدنمش اولان مارونی قادینی نهایت بو اسارتدن کندینی قورتارمغه اولمش وشمدیکی طرز حیاتی اوروپا قادینلر ینکنه یواش یواش تقرب ایتمکده

بولنمشدر .

لبنانك ربعندن زیاده‌سی تحت تصرفلرینده آلان مارونی هیئت روحانیه‌سنك عین منطقه‌ده ۲۰۰ دن زیاده مناستری موجوددر . مارونی راهبی اولمك حقنه مالك ایسه‌ده قاریسنك وفاتی حالنده تکرار ازدواجی غیر جائزدر .

پاپا طرفندن تصدیق ایدلمك اوزره مارونی بطریقی انتخاب ایدن راهبلر درجهٔ ثانیه‌ده‌کی کوی پاپازلری طرفندن منتخبدر . عبادت دینیه‌لری هیچ بر مارونینك اکلایه مدینی سریانی لسانی اوزره جریان ایتمکده‌در .

سنین اخیره‌ده بر چوق قتولیك جمعیتلری یاشده ژیزویتلر اولمق اوزره مارونیلرله مسکون مناطقك هر طرفنده یوزلرجه مکتبلر کشاد ایده‌رك فرانسزجه لسانك تعمیمنه غیرت ایتمشلردر . بیوك شهرلرده نسل حاضره منسوب کنجلرك تسم اعظمی فرانسزجه لسانی لسان مادرزادلرندن دها سهولتله یازار واوقورلر . اشبو کنجلر خانهٔ منشئت وتجارته هوسکار اولمقله برابر یدی سکزسنه چالشمق صورتیله شهادتنامه‌سنی استحصاله موفق اولدیغی مکتبدن الده ایتدیکی استفاده اکثریا فرانسز ادبیاتنه وجسارت مدنیه‌ایله تشبث شخصی فکرینك تمیه‌سنه منحصر قالیور . مصرده ، آمریقاده اوروپانك بیوك شهرلرنده وبیروتده‌کی مارونی تاجرلرینك پارلاق موفقیتلری مدعامزی اثباته بردلیلدر .

[٤] — **متحدروملر** . — میلاد عیسادن اول یمندن هجرتله شامك جنوب وغرب طرفلرینی اسکان ایده‌رك خریستیانلغك انتشاری اوزرینه اشبو دینی قبول ایدن عرب عاربه‌یه اطلاق اولنور . اشو متحدلرك رومللق ویاپونانلیلقله قطعیاً علاقه‌لری یوقدر . حتی عبادت دینیه‌لرینی عربجه ایفا ایتمکده‌درلر . یالکز مرجعلری پاپادر ؛ شامده اقامت ایدن رئیسلری انطاکیه ، اسکندریه وقدس بطریق عنوانی حائزدر . بتون آسیا خریستیانلری آره‌سنده ذکالریله ، حسن اخلاقلریله تمیز ایدن وملکیت دخی تسمیه ایدیلن بومتحدروملر ودها دوغریسی بو عرب خریستیانلری اره‌سنده علوم وفنون اپیجه تعمیم ایدلمشدر . لسان مادرزادلرینی ، بتون شرق ادنی نصرانیلری اره‌سنده الك طاتلی واك دوغری تکلم ایدن بونلردر . تشبث شخصیلری ومعاملات تجاریه‌ده‌کی وقوفلری حیرت افزادر .

[٥] — **اجنبی قانولیك مؤسساتی** . — سوریه قطعه‌سنده وبالخاصه بیروت ولایتنده موجود اجنبی مؤسساتی ایله مؤسسات مذکوره‌نك فعالیت دینیه ومدرسه‌لری وبالنتیجه تأثیرات سیاسیه‌لری حقنده بر فکر الده ایتمك ایچون صحائف تاریخیه‌یی بر مقدارچویرمك واونجی عصر میلادی‌یه قادار ارتقا ایتمك ایجاب ایدر .

قرون متوسطه کلیسا تاریخی علی العاده تدقیق اولونه‌جق اولورسه اوروپاده بولونان قاتولیك کلیسالرینك تاریخ مذکوره دوغرونه درجه‌لرده یوزولدیغی اك کوچوك برملاحظه ایله اکلاشیلیر . بو سبیدن دولایی درکه مناسترلرك اصلاح احوالی مقصدیله وحتی صنوف روحانیه آره‌سنده یك قطعی تشبثاته کریشلمك باشلانمش وبوتون بو تشبثات اولا (سن بنوا) طریقتك احداثی وبالآخره بوندن دها خشین بر طریقتك (قلونی) تارك دنیالغی ، ونهایت بری برندن آیری کوچوك حجره‌لرده ودائمی بر سکوت ایچنده جاتی کچیرمن شارتروز *Chartreux* نامیله بر طاقم طریقتلر تشکیل ایدلمشدر .

اهل صلیب سفرلری دخی بو کبی طریقتلرك زایدی کبی بر نتیجه حصوله کتیرمش وحتی متنصیرینی شوالیه‌لردن بولونان بعض طریقتلر ظهور ایده‌رك خرستیان اولمایانلره ، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك وظیفه‌سنی رهبر حرکات اتخاذ ایتمشلردر .

اون اوچنجی عصرده ایسه خلق آره‌سنه قاریشمق ، وعظ ایتمك ، خرستیان اولمایانلره نصرانیتی قبول ایتدیرمك مقصدیله یکی طریقتلر احداث اولنمشدر . بونلر میانده فرانسیسکان *Franciscains* لر ایله دومینیکان *Dominicains* لری ذکر ایده بیلیرز . بو نوع طریقتلرك عددی بر قاچ عصر ظرفنده بر قاچ یوزه بالغ اولدیغی کبی راهبه‌لره مخصوص اولق اوزره ده بر چوق طریقتلر دها یکیدن کشاد اولونمشدر .

بوتون بو طریقتلر منسوبینی ایتالیا ، فرانسه واسپانیادن باشلایارق اوروپا ممالکنده بر چوق مناسترلر وجوده کتیردکلری کبی دیکر قطعات ارضیه‌ده دخی شعبه‌لر کشاد ایتمشلر وخرستیانلغك مهد ظهوری اولان سوریه قطعه‌سنده بالخاصه وبوتون مناسبله اجرای فعالیتی اهم وظائفدن عد ایلمشلردر .

اساساً حروب صلیبیه‌نك غایهٔ ظهوری ارض مقدسك اسلام ألندن تخلیصی اولوب بوتون عالم نصرانیتك اوفجع وقائلی محاربه‌لردن صوکره دوچار اولدیغی رجعت وهزیمت الیه ارض مقدسك حرباً استیلاسنك نه‌درجه‌ده متعسر ومستحیل اولدیغنی اثبات ایتمش اولدیغندن خرستیانلق عالمنك وخرستیان حکومتلرینك بو دفعه‌ده قلعه‌یی داخلدن ضبط ایتمك طریقنه توسل ایتدکلری وکندی اوزه ممالکنده باریندیرمادقلری بعض جمعیات وجماعاتك غایهٔ مقرره‌لری داخلنده تدویر واحضار افکاره تشبث ایتمك اوزره ارض مقدسه سوق ایله‌دکلری بوکون بداهت درجه‌سنده معلوم بر حقیقت اولدیغی وارستهٔ ایضاحدر .

بناءً علیه خرستیانلغك نشر وتعمیمی اساسنی قبول‌ایدن قاتولیك مؤسساتی برطرفدن

غایهٔ دینیه‌لرینه ایریشمکله برابر دیکر جهتدن باشقا بر موفقیت دها الده ایتدکلرینی کوره‌رك بو خصوصده‌کی مبارزه‌لرینه کرمی‌ویرمشلر وآز بر زمان ظرفنده منسوب بولوندقلری ملت وحکومتك بوتون معناسیله بر پروپاغاندا جیسی اولمشلردر .

حکومات اجنبیه ایسه کندی اوز مملکتلری ایچون مضر کوردکلری بو کبی عناصر دینیه‌نك مملکتلری خارجنده‌کی موفقیاتنی تقدیر ایده‌رك اونلری مقاصد سیاسیه‌لرینه آلت ایتمکی پك موافق بولمش ومبالغ کلیه صرفی صورتیله کندیلرینه معاونتده قصور ایتمه دیکی کبی سیاسی مأمورلری واسطه سیله هر کون کندیلرینه تعلیمات لازمه‌یی اعطاده دخی تراخی ایتمه‌مشلردر .

معصوم بر کسوهٔ دینیه آلتنده عرض وجود ایدن رهبان وراهباتك هر محلده اولدیغی کبی بالخاصه سوریه قطعه‌سنده کشاد ایتدکلری اونا محدود مؤسسات مدرسیه ایله تنویر افکاره موفق اولدقلری غیرقابل انکار بر حقیقت‌اولمقله برابر اونسبتده افکاری تسمیم ایده‌رك بعض صافدل اهالیٔ محلیه‌یی اجنبیلشدیر دکلرینی ، مملکتنه وملتنه قارشی کندیلرینی پك لاقید بر حال فلاکتنه افراغ ایتدکلرینی دخی اعتراف ایتمك ایجاب ایدر .

اجنبی مؤسساتنك بوتون بو حرکات تخریکیه‌سی عنصر نصرانی اوزرنده دها فضلی ثمره‌لر ویرمش ویرلی بر طاقم جماعات دینیه ورهبان طریقتلرینك تأسیسی وبومؤسساتك دخی اجنبی مؤسساتی تقلید ایده‌رك واونلرك اثرینی تعقیب ایده‌رك بعضاً پك غریب اجنبی رهبان جماعاتی قاریقاتورلرینك تشکلی انتاج ایلشدر . سوریه‌ده لسان تدریسلری اجنبی بر لسان‌اولان‌بعض‌یرلی مکتبلرك‌هپ‌بو نوعدن بولوندیغی قبول ایتمك حقشناشلغنده بولونمق ضروری‌در .

اجنبی مؤسسات دینیه‌سی میانده اورتودوقس وبروتستان رهبان وراهباتك دخی فعالیتلرینی اونوتمق جائز دکل ایسه‌ده قاتولیك مؤسساتنك تشکیلات عمومیه‌لریله مقایسه ایدیلمجك اولورسه بو نوع رهبان وراهباتك هنوز پك کیریلرده قالدیغی تسلیم ایتملی در .

قاتولیك طریقتلری سوریه‌ده ، ارض مقدسده بالخاصه صوکنجی عصر ظرفنده پك بویوك بر مقیاسده نما بولمش اولدیغی ایچون الك کوچوك کویلره وارنجیه قدر بوتون قدس لواسنده ، بوتون سوریه سواحلنده ، بیروت ولایتنده اجنبی مکاتبلره ، دار الایتاملره ، خسته‌خانه‌لره ، لیلی ونهاری مکتبلره تصادف ایدلمکده بولوندیغی کبی هر آدیمده خصوصی کسوهٔ دینیه‌لریله بر چوق رهابین وراهبات ایله قارشویه کلندیکنه حیرت ایتمه ملی‌در .

بوکون سوریه محیطنده یالکز اجرای فعالیت ایدن قاتولیك طریقتلرینك عددینی اوتوزه ایلاغ ایتمك قابلدر . هر نه‌قدر بونلردن بر قسمنك حدود فعالیتلری ساکن بر دینك آلتنده یالکز قدس شریف محیطنه منحصر ایسه‌ده قسم اعظمنك بوتون سوریه انحاسنده تدویر نفوذ وفعالیت ایتدکلری آنیده‌کی ایضاحاتمزدن وبو خصوصده درمیان ایده‌جکمز رقملردن واضحاً اکلاشیله‌جقدر .

جزویت طریقتی *la Cie de jesus* منتسبینك بیروتده کائن و (یسوعیه کلیه‌سی) نامیله‌معروف بویوك مکتبلری ایچون هر سنه نشر ایدیلن پروغراملرینك ، - (*L'université St, Joseph*) نامنده‌کی رساله‌لرینك (١ — ٥) نجیمنه‌سنده فرانسه حکومتیله اولان علاقه‌لرینی بالاندیره بالاندیره آکلاتمقده‌درلر. دیکر جهتدن قدس شریفده‌امور تعلیمیه‌ایله‌اشتغال ایدن بر هیئت علمیه طرفندن قائمه آلتنان فلسطین *La Palestine* نامنده‌کی اثرك مقدمه‌سنده خرستیانلره مخصوص اولمق اوزره تفریق ایتدیکی بنده‌ده قدسده بولونان قاتولیك مؤسساتی صایدقدن صوکره بو مؤسساتده موجود رهبان وراهبات ایله خسته‌لرك وطلبه‌نك عددینی وبو مؤسساتك درجهٔ فعالیتنی کوسترن بر جدول تنظیم ایتمشدر. بو جدولی عیناً بروجه آتی ترجمه واستنساخ ایله‌یورز:

مناسترلرده بولونان رهبان	٧٦٠
« « راهبات	٤٢٠
یکون	١١٨٠
مکتبلرده « طلبهٔ ذکور	٢٤٠٠
« « « اناث	٢٨٠٠
یکون	٥٢٠٠
دار الایتامارده بولونان اولاد ذکور	٣٦٠
« « « اناث	٤٣٠
یکون	٧٩٠
خسته‌خانه‌لرده کیروب چیقان خسته‌لرسنوی	٦٠٠٠
معاینه‌خانه‌واجزاخانه‌یه مراجعت ایدنلرسنوی	٣٠٠،٠٠٠ شخص

قاتولیك مؤسساتیله مناسبتده بولونان هرشخصك بیلده بردفعه تلقین ایتدکلری افکاری قبول ایتدیکی تصور ایدلسه وبونسبت توسیع اولونسه ارض مقدسه وبوتون سوریه‌یه صاچیلان افکار مضره‌نك نه‌بویوك بر محصله تشکیل ایده‌جکی تصور اولونه‌بیلیر .

بو رقملردن صوکره مختلف طریقتلر حقنده آیریجه ایضاحات ویره‌جك اولورسه‌ق بیروتده‌کی اجنبی قانولیك مؤسساتنه دائر آز چوق بر فکر حاصل ایدلمش اولور. بو طریقتلری سوریه محیطنه تاریخ ورودلرینی نظر دقته آله‌رق کوسترمکجه‌کز.

۱ — **جزویت طریقتی** *la Cie de jesus* درکه ۱۵۴۰ تاریخنده اسپانیول اصیل زادکانندن (ایغناس دولویولا *Ignas de loyola*) طرفندن تأسیس اولنمشدر. جزویت *les Jesuites* لرك حال حاضرده‌کی مرکزلری رومادەدر. جزویتلر بوندن ایکی اوچ عصر مقدم سوریه محیطنه کلەرك الیوم لازاریست راهبلری طرفندن اشغال ایدیلن بر قسم مناسترلری تأسیس ایتدکدن صوکره سوریەدن مفارقت ایتمشلر ایدی. بالآخره (۱۸۳۱) تاریخنده بیروته تکرار ورود ایتمشلر و (۱۸۴۳) تاریخنده جبل لبنانده کسروانده کائن غزیرده‌کی مکتبی تأسیسی ایتمشلردر. جزویتلر اوتاریخدن بری سوریه محیطنده قالمشلر و (۱۸۷۶) تاریخنده بیروته‌کی یسوعیه کلیه‌سنی وبویوك مناستری کشاد ایلمشلردر. جزویتلرك بکفیاده، معلقه وزحلەده، غزیرده، شامده، حلبده، تعنایل‌ده، (جزین)ده مناسترلری ونهاری مکتبلری واردر. بالکز بیروته‌کی مکتبلری نهاری ولیلی اولوب درجات ثلثهٔ تحصیلیه‌یی شاملدر. صوك زمانلرده الهیات وطبیعه‌شعبه‌لرینه حقوق وهندسه شعبه‌لری دخی علاوه ایدیلەرك بر دار الفنون شکلنی آلمشدر. جزویتلر سوریه محیطنده (الآباء الیسوعیون) نامیله معروفدرلر.

۲ — **فرانسیسکەلر:** *les Pères Franciscains* بوطریقت (۱۲۱۰) سنەمیلادیه‌سنده تأسیس اولونمشدر. صلیبیون زمانندن بری سوریه محیطنده وارض مقدسده بولونمقده ایدیلر. صوك عصر ظرفنده، (۱۸۴۸) تاریخندن صوکره فعالیتلرینه‌دها زیاده کرمی ویرمشلر وبر طرفدن مناسترلرینی تزیید ایتدکلری کبی دیکر جهتدن قدس زیارتجیلری ایچون مأوالر انشا ایتمشلردر. فرانسیسکن راهبلرینك یالکز قدس شریفده اولمق اوزره آتی مناستر ومأوالری بولوندیغی کبی ۱ — بیت لحم ۲ — عین کریم ۳ — طبریا ٤ — جبل الطور *Mont Calor* ٥ — ناصره ٦٠ — قانا ۷۰ — عکا. ۸۰ — صور ۹۰ صیدا. ۱۰ — بیروت. ۱۱ — لبنانده حریشه. ۱۲ — طرابلس شام. ۱۳ — لاذقیه. ۱٤ — شام ۱٥ — حلب. ۱٦ — اسکندرون. ۱۷ — عینتاب. ۱۸ — نصیبین ۱۹ — یکی قلعه ۲۰ — مرعش. ده مناسترلری ومأوالری واردر. حلبده بر مکتب دخی اداره ایتمکده‌درلر. سوریه محیطنده فعالیتی پك واسع اولان بو راهبلر (الآباء الفرنسیسکان) نامیله معروفدرلر.

۳ — **قارمل راهبلری:** *les Carmes* حیفا قصبه‌سی اتصالنده بولونان (جبل

الکرمل). نسبتله بو اسمله یاد اولونمقده‌درلر . بونلر صلیبیونك قافلهٔ اخیره‌سیله برلکده خرستیانلرجه مقدس اولان مذکور طاغی ترك ایتمشلر ایکن اون بدنجی عصرك اواسطنه دوغرو (١٦٣٦) تاریخنده تکرار قارمل داغنه کلهرك یکیدن برمناستر تأسیس وبرمسافر خانه انشا ایتمشلردر . . قارمل راهبلرینك حیفاده ، طرابلس شامده وعکاردہ قیپاتده بر مناستری وارد . کندیلری امورتعلیمیه ایله اشتغال ایتمه‌دکلری حالده عادتلری خلافنه اولهرق جبل لبنانده (بشری)ده بر مکتب کشاد ایتمشلردر . بو راهبلر (الآباء الکرملیون) نامیله معروفدرلر .

٤ — *les soeurs de saint Joseph de L'Apparition*: سن‌ژوزف راهبه‌لری بو راهبه‌لرمارسیلیادن (١٨٤٨) تاریخنده قدس شریفه گلمشلردر . جمعیتلری فرانسه‌ده *Emilie de Vialard* نصبه‌سنده *Gaillac* نام راهبه طرفندن تأسیس اولنمشدر . مرکزلری مارسیلیاده اولوب آمریقاده دخی شعبه‌لری‌واردر . بو راهبه‌لرك مجموع مناستر لری(٣٠) عددر . سوریه لیلر پیتنده (الراهبات الیوسفیات) نامیله معروف اولان بو راهبه‌لرك فلسطینده اون اوچ مؤسسه‌لری واردر .

١ ـ قدس . ٢ ـ یافه . ٣ـ ناصره‌ده بر خسته‌خانه‌لری بولوندیغی کبی طقسان کوچوك قیزی حاوی اوچ دار الایتام لری (١٨٠) طلبه‌یی حاوی ایکی نهاری مکتبلری وبیکی منجاوز طلبه‌سی بولونان بش دینی مکتبلرینی دخی بومیانده تعدادایده‌بیلرز . بوندن ماعدا ١ ـ بیروتده لیلی ونهاری بر مکتب ٢ـ صیداده بر مناستر و بر نهاری مکتب ٣ ـ دیر القمرده بر مناستر وبر مکتب ٤ ـ حلبده ایکی‌مناستر وایکی لیلی مکتب وبر خسته‌خانه ٥ ـ اسکندرونده بر مناستر وبر مکتب‌لری دخی موجوددر .

٥ — ناصره راهبه‌لری : *Les Dames de Nazareth* بو راهبه‌لر اول امرده دوغرودن دوغرییه ناصره قصبه‌سنده بولونمق اوزره تأسیس جمعیت ایتمشلر ایسه‌ده بالآخره غالیله *La Galilée* ده اوچ مؤسسه دها وجوده کتیرمشلردر . ١ — حیفاده بر نهاری مکتب ٢ ـ شفاعمر ٣ ـ عکاده مکتبلر . بوندن ما عدا بیروتده اك کزیده بر محله (دیر الناصره) نامیله معروف بویوك مناستری تأسیس ایتمشلردر . سوریه‌ده بو راهبه‌لر (راهبات الناصره) نامیله معروفدرلر . بو راهبه‌لرك سوریه‌یه تاریخ ورودلری (١٨٥٥) در

٦ — قارمه لیلر : *Les Carmélites* (سورته رهزا)طرفندن بو راهبه‌لرك تاریخ تأسیسلری (١٥٧٠) سنه‌لرینه دوغرودر . مرکزلری رومادەدر . قدس‌شریفه(١٨٧٣) تاریخنده کلهرك شهر جوارنده کائن وجبل الطور یاخود جبل الزیتون نامیله معروف

Mont Olivier داغنده مناسترلرینی انشا ایتمشلردر . بوندن ما عدا ۱ ـ بیت لحمده ۲ ـ حیفاده قارمل داغنك اتکنده بر مناسترلری دها واردر . بو اوچ مناسترده فرق قدر راهبه موجوددر . وبونلر (راهبات الکرملیات) نامیله معروفدرلر .

۷ـ فره‌رلر : Les Frères des écoles Chrétiennes (۱۷۲٤) سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه‌ده تشکیل جمعیت ایتمشلردر .

فره‌رلر جمعیتی تشکیل ایدن (ژان باتیست دولاسال) نام ذاتدر . فره‌رلرك مرکزی پارسده‌در . بونلر (۱۸۷۸) تاریخنده سوریه محیطنه ورود ایتمشلردر . فره‌رلرك سوریه ده‌کی تشکیلاتلری پك واسعدر . ۱ ـ قدس ۲ ـ حیفا ۳ ـ ناصره ٤ ـ بیت لحم ده مکتبلری واردر . فره‌رلرك اساس وظیفه‌سی تعلیم اولدیغی ایچون بالکز بو مکتبلرده (۱۰۰۰) سی متجاوز طلبه‌واردر . بومحللردن ما عدا ٥ ـ بیروته ٦ ـ طرابلس‌شامده ۷ ـ اسکندرونده لیلی ونهاری منتظم مکتبلری بولونمقده‌در . بونلر (اخوة المدارس الیسوعیه) نامیله معروفدرلر .

۸ـ سن‌ژانه ده دیو فره‌رلری : Les Frères de Saint Jean de Dieu بو فره‌رلر اسپانیاده غرناطه (۱۵۷۲) تاریخنده تأسیس جمعیت ایتمشلردر . بونلرك مرکزلری رومادہ اولوب مجنونلری ومعتوهلری تداوی‌ایتمك ، خسته خانه‌لر کشاد ایتمك وظیفه‌سنی نفسه‌شلردر. ایتالیا ، فرانسه ، باویه‌را ، پروسیا ، مجارستان‌واسپانیاده خسته خانه‌لری واردر . (۱۸۹۷) تاریخنده‌کی بر ایستاتیستیقه کوره بونلرك عددلری (۱٤۸۱) راهب ایدی . (۱۳٤۸۳) خسته‌یه باقیورلردی . بو فره‌رلر (۱۸۷۹) تاریخنده قدس شریفه کلهرك بیت لحم یولنده کائن (طنطور)ده بر خسته‌خانه تأسیس ایتدکلری کبی (ناصره) ده دخی بر خسته‌خانه وبر معاینه‌خانه‌کشاد ایلمشلردر . بونلر (رهبان مار یوحنا الالهی) نامیله معروفدرلر .

۹ ـ سنت قلره راهبه‌لری : Les Religieuses de Sainte Claire بو راهبه‌لر جمعیتی (۱۲۱۰) تاریخ میلادیسنده راهبه (قلارا) طرفندن ایتالیاده Assise شهرنده تأسیس اولونمشدر . بونلر (۱۸۸٤) تاریخنده سوریه محیطنه‌کلهرك قدس شریف جوارنده (بیت لحم) یولی اوزرنده بر مناستر تأسیس ایتمشلردر . بونلرك برده (ناصره)ده بر مناسترلری دخی موجوددر . هر ایکی مناسترده راهبه‌لرك عددی (۳۰) قدردر . تعلیم ایله اشتغال ایتمزلر .

۱۰ ـ فرانسیسکه راهبه‌لری : Les Soeurs Franciscaines بو راهبه‌لر (۱۸۸۵) تاریخنده قدسه‌کلهرك (٦۰) قدر یتیمی تربیه ایده‌جك درجه‌ده بر مؤسسه

وجوده کتیرمشلردر . (یافا)ده دخی (۱۰۰) طلبه‌سی بولونان بر قیز مکتبی اداره ایتمکده‌درلر. بونلدن بر قاچ سنه مقدم شامه دخی کلهرك اوراده‌ده بر مؤسسه وجوده کتیرمشلردر . سوریه‌ده باشقه مؤسسه‌لری یوقدر .

۱۱ — لا سوردهٔ شاریته : Les Soeurs de Charité بو راهبه‌لرك جمعیتی فرانسه‌ده پیر دوبول طرفندن (۱۶۳۲) تاریخنده تأسیس اولونمشدر قدس محیطه (۱۸۸۶) تاریخنده کلمشلردر. قدسده‌کی مؤسسه‌لرنده کوچوك یمده‌کی چوجوقلردن، یتیملردن ، اعمالره ، اختیار عجزویه وارنجیه قدر کافهٔ صنوف بشره ، محتاجینه باقیورلر . بلده‌خسته‌خانه‌سنده‌ده خدمت ایدییورلر . بیت لحمده بر خسته‌خانه ایله بر دار الایتام ، حیفاده بر خسته‌خانه وبر مکتب ، (ناصره) ده بر خسته‌خانه ، بیروته بویوك بر خسته‌خانه بر دار الایتام، قیزلره وارکلره مخصوص بر دار الصنایع ، بیروتده آیریجه اوچ کوچوك مکتب ، طرابلسده یتیملره مخصوص بر صنایع مکتبی ، جبل لبنانده (اهدن)ده (بحلس)ده برسناتوریوم ، (برج البراجنه) ده دخی بر مکتب اداره ایتمکده‌درلر . بونلر سوریه‌لیلر عندنده (راهبات المحبه) نامیله معروفدرلر .

۱۲ — بلویه راهبه‌لری : Les Soeurs Bavaroises de Saint-Charles بونلرك مرکزلری باویه‌رادەدر . بو راهبه‌لر خسته‌خانه اداره‌سیله معروف ومشهردرلر . حتی برلینده‌کی الك مهم خسته‌خانه‌لر بونلرك تحت اداره‌سنده بولونیور ؛ ۱ـ قدس شریفده اوچ مؤسسه‌لری(ایکی مکتبله بر دار الأیتام) ۲ ـ حیفاده بر خسته‌خانه وبر معاینه‌خانه ۳ ـ بیروته بر خسته‌خانه ولیلی ونهاری بر قیز مکتبی . ٤ ـ شامده ٥ ـ حلبده دخی مؤسسه‌لری موجوددر . بونلر قدسه (۱۸۸۷) تاریخنده ورود ایتمشلردر (راهبات الالمانیات) نامیله معروفدرلر .

۱۳ — مادی ده پاتریس راهبه‌لری : Les Religieuses de Marie Reparatrice بو راهبه‌لرك مرکزی رومادەدر . (۱۸۸۸) تاریخنده قدس محیطنه کلهرك بر بویوك مناستر تأسیس ایتمشلردر . بالآخره بیروته کلهرك بوراده‌دخی بر عبادتخانه کشاد ایتمشلردر . سوریه‌لیلر بینده (راهبات السجود)نامیله معروفدرلر .

۱٤ — لازاریستلر : Les Lazaristes ایکی قسمدر بونلردن بر قسم لازاریست راهبلری واردرکه آلمانیادەبونلر (۱۸۹۰) تاریخنده قولونیا جمعیت مسیحیه‌سی طرفندن مأمور ایدیلهرك قدس شریفه کلمشلر وقدسده باب الشرقی قریبنده یرلشهرك اوراده بر مکتب دخی تأسیس ایتمشلردر .

لازاریستلرك ایکنجی قسمی فرانسز راهبلرندن متشکلدر . بونلرك جمعیتی (۱۶۳۲)ده

تأسیس ایدلمش وسوریه محیطنه بوندن برایکی عصر مقدم کلدرك وقتیله جزویت راهبلرینك اشغال ایتدکلری مناسترلرده یرلشمشلردر . فرانسز لازاریستلرینك مرکزلری پارسده در ۱ ـ ازمیر ۲ ـ طرابلس شام ۳ ـ جبل لبنانده عین طورا ٤ ـ جبل لبنانده اهدن ٥ ـ شام ٦ ـ جبل لبنانده زه‌فون‌ده مؤسسه‌لری وشامده وعین‌طورادہ مکتبلری موجوددر لازاریستلرامور تحریریه ایله‌ده اشتغال ایتمکده‌درلر . سوریه‌لیلر بینده (العازاریون) نامیله معروفدرلر.

۱۵ — سالزیه‌ن راهبلر : *Les Pères Salesiens* بو راهبلرك جمعیتی ایتالیالی (دون بوسقو) طرفندن (۱۸٦٥) تاریخنده دوغرو تأسیس ایدلمش اولوب بالآخره *Saint Sepulcre* کلیسای راهبی « دون بللونی »نك تشویقیله قدس شریفه (۱۸۹۱) تاریخنده ورود ایتمشلردر . به رساله زیه‌نلرك درت مؤسسه‌لری واردر . ۱ ـ بیت لحم ده دار الایتام ۲ ـ بیت جمال ۳ ـ قره میزان ٤ ـ ناصره‌ده بولونان زراعی دار الایتام‌لر . بو مؤسسه‌لرده (۲۲۰) قدر چوجوق موجوددر . بو مؤسسه‌لر (٤۰) راهب وفره‌ر طرفندن اداره‌ایدلمکده‌در. بیت اللحمده برده مکتب ابتدائیلری واردرکه (۲۲۰)طلبه‌یی حاویدر . سوریه‌لیلر بینده « الاباء السالیزیون » نامیله معروفدرلر .

۱٦ — سالزیه‌ن راهبلر : *Les Religieuses Salesiennes* بو راهبه‌لرك جمعیتی دخی دون بوسقو طرفندن تأسیس اولنمش و (۱۸۹۱) تاریخنده به‌رساله‌زیه‌نلرله بر لکده قدسه‌گلمشلر ، به رساله زیه‌نلرله تشریك مساعی ایتمشلردر . بونلر (راهبات السالیزیات) نامیله معروفدرلر .

شمدی‌یه قدر بیروت ولایتنده مؤسساتی بولونان رهبان وراهبه‌لر حقنده معلومات ویردك؛ برقسم‌طریقتلر دها واردرکه یالکز قدس شریفده مؤسسه‌لر وجوده کتیرمشلردر. بونلرك یالکز اسملریله تاریخ تأسیسلرینی ذکر ایتمکله اکتفا ایده‌جکز:

۱ — *Ecce Homo* (ئه‌که هومو) *Les Dames de Sion* بونلر قدسده کلیسا سنده بولوندیغی محلده بر مؤسسه وجوده کتیرمشلردر؛ قدسه تاریخ ورودلری (۱۸۵٦)در .

۲ — *les pères blanc* ۱۸۷۱ تاریخنده تشکل ایتمش بر جمعیت درکه راهبلری ۱۸۷۸ تاریخنده قدسه گلمشلردر . (سنت آن) و(به‌تسدا) کلیسالرینی تأسیسی ایتمشلردر. « الاباء البیض » نامیله معروفدرلر

۳ — *Les pères du Sacré-Coeur de Bétharram* ۱۸۷۹ تاریخنده قدسه گلمرك بیت لحم قربنده بر مؤسسه وجوده کتیرمشلردر .

٤ — Les soeurs de Rosair ۱۸۸۰ تاریخلرنده سن سه پولقر راهبی (دوم طوز) طرفندن تأسیس ایدیلن یولی بر جماعتدر، قنولیك‌در. (الراهبات الورديات) نامیله معروفدرلر.

٥ — les pères de Notre Dames de sion ۱۸۸٤ تاریخنده قدسه کلشلردر.

٦ — Les Pères Dominicains ۱۸۸٤ تاریخنده قدسه کلشلردر. (رهبان مار عبد الاحد) یاخود (الدومنیکان) نامیله معروفدرلر.

٧ — Les Augustins de l'Assomption: ۱۸۸۷ تاریخنده کلشلردر. قدسده نوتردام دوفرانس مأواسی اداره ایدیورلر. بوراهبلر «الصعودیون» نامیله معروفدرلر.

٨ — les Pères Trappistes: بوراهبلر «۱۸۹۱» تاریخنده ورودا ایتمشلردر. قدیم «Emmaüs» جوارنده کائن العتروته مناستری واردر. بونلر سوتجیلکده وزراعتده مشهور و«الاباء الترابیین» نامیله معروفدرلر.

٩ — les Benedictins du Calvaires: ۱۸۹٦ تاریخنده قدسه کلشلردر. بونلر اون ایکی راهبه‌دن عبارت اولوب قدس جوارنده‌کی جبل‌الطوردده اقامت ایتمکده‌درلر.

١٠ — les Riligieuses de l'Hortus Conclusus: بونلر آمریقالی قاتولیك راهبه‌لردر. «۱۹۰۱» تاریخنده قدسه کلشلر وبیت لحمده بر مناستر تأسیس ایتمشلردر.

بو ایضاحاتدن آکلاشیلورکه سوریه‌ده موجود قاتولیك جمعیاتنك عددی یکرمی آلتی‌یه بالغ اولمقده‌در. زیر اداره‌لرنده بولونان مؤسسات مدرسیه وشفائیه‌ده ودار الایتاملرده نه‌قدر طلبه‌نك، مریضك ویتیمك بولونه‌جغی‌ده بك جزئی بر ملاحظه ایله آکلاشیلیر.

---

[٦] — پروتستانلر. — براقلیت قلیله حائزه بولنمقده اولان اشبو طائفه‌سوریه‌ده‌کی یهودیلری نصرانیلشدیرمك غایه‌سیله مؤسس اولان لوندره جمعیت دینیه‌سیله اسقوچیا وآمریقا میسیونرلرینك تعب ناپذیر مساعیٔ مادیه ومعنویه‌لریله میدانه گلشدر. شمدی‌یه قدر سوریه‌ده پروتستانلغك نشر وتعمیمی ایچون میلیونلر وبلکه میلیارلر صرف ایدلش ایسه‌ده اشبو دین‌جدیدی قبول ایدنلرك عددی بینه بك محدود قالمشدر.

٤ — یهودیلر وسیونیزم [*]

[١] یهودیلر — کتب‌مقدسه‌ده بر تفصیل بیان اولندیغی اوزره یهودیلر ارض

(*) یهودیلرك احوال اجتماعیه وادبیه‌سی ملبس، حیفا، طبریا، جاعونه، صفد تدقیقات محلیه سنده بر تفصیل ایضاح ایدیله‌جکدر

مقدسه شانلی کونلر کچیردکدنصکره نکبت وخیبته اوغرایهرق دشمنلری طرفندن دنیانك اطراف اربعه‌سنه نفی واجلا ایدلمشلردی . بوکونکی فلسطین قطعه‌سنك یهودیلری یاکندی آرزو واختیارلریله دیار اجنبیه‌دن تکرار سوکیلی طوپراقلرینه قاووشمش ویاخود اوروپاده‌کی زنکین یهودیلردن تشکل ایدن استعمار شرکتلرینك حیرتبخش مساعیسیله روسیه ورومانیادن کتیرتیله‌رك الك یکی اصول اوزره انشا ایدلمش کویلری اسکان ایدن اجنبی یهودیلردن مرکب بولنمشدر . بالکز شام یهودیلری اغلب احتمالله کوره فلسطیندن هیچ آیریلمیان موسویلرك احفادندن اولسه لرکرکدر .

فلسطین یهودیلری اون طقوزنجی عصر ابتدالرنده صرف مغربی واسپانیولردن یعنی وقتیله فردیناند قتولیك وایکنجی فیلیپ زمانلرنده‌کی انکیزیسیونلر طرفندن اسپانیا دن طرد ایدلمش موسویلردن عبارت ایدی . بونلره (سه فاردیم *Sephiardim*) یعنی اهل کتاب تعبیر ایدرلر . اون طقوزنجی عصرك اواسطندن صوکره بونلره هیچ بر وجهله بکزه‌مین ایکنجی بر کتلهٔ یهود آقین آقین ارض موعوده طوغری روسیه‌دن هجرت ایتمکه قیولدیلر . بونلره (آشکنازیم) یعنی اوروپای شرقی یهودیلری اطلاق اولنور . ۱۸۴۰ سنه سنه دوغری پاپیلان بر حسابه کوره روسیه‌دن سنوی یوز قدر یهودی اولوم زمانلرنك حلول ایتدیکنه قائل اوله رق فلسطین یولنی طوتمشدر . اشبو هجرتك اسپابنی تهیئه ایدن بر طاقم عوامل دینیه غیر موجود دکلدی : یهودیلر ارض مقدسه کومولن دیندارلرك حساب کونده بولندقلری مزارلرزن بلا مشکلات بعث اولنه جقلرینه وحالبوکه بشقه یرده مدفون اولنلرك موعود اولان محل مقدسه واره بیلمك وبورادن ندای ربانی‌یه اجابت ایده بیلمك ایچون تحت الارض بر چوق اوزون یوللرك حفرینه مجبور ایدیله‌جکلرینه اعتقاد ایدرلر .

آلمانیاء روسیه‌ورومانیا یهودیلری طرفندن قبول ایدیلن عنعنات تلودیه‌یه کوره حضرت مسیح ایلروده نازل اوله‌جغی وقت تخت ملوکانه‌سنی صفد شهرنده قوره جغندن بر چوق آشکنازلر قصبهٔ مقدسه‌ی ترجیح ایده‌رك کندیلرینه وطن جدید اتخاذ ایدیبورلر . مسیحك تکرار ظهور ایده‌جکی شهر کندیلرینه کوره طبریا اولمغله بو رأسی دخی بر چوق اوروپالی یهودی‌یه ملجأ اولمش وبوندنبشقه بیکلرجه یهودی مهاجری قدس یولنی طوتمشدر .

۱۹ نجی عصرك صوکلرینه طوغری روسلر طرفندن پاپیلان مظالم وقتل عاملر اوزرینه حرکت هجریه متکاثف بر صورتده تزاید وفقط محورنی خفیف بر صورتده انحراف ایتدیردی . مهاجرلر یو سفر یهودا طرفلرینی اسکان وبو رالرده بر چوق واسع اراضی الده ایتمکه قیولدیلر .

شو راسی نظر دقتدن دور طوتمامالی که مهاجرت فکری کندی کندینه یهودیلر آره.
شو راسی نظر دقتدن دور طوتمامالی که مهاجرت فکری کندی کندینه یهودیلر آره.
سنده دوغش وبوش یوش بیویه‌رك شمدیکی حالنی آلمش بر تشبث فردی محصولی
سنده دوغش وبوش یوش بیویه‌رك شمدیکی حالنی آلمش بر تشبث فردی محصولی
روسیه‌لی هابسمن والیوم ریشون لوزیون مستعمره‌سنده بر حیات ایلدیلر . ایکی سنه صوکره ایلك
روسیه‌لی هابسمن والیوم ریشون لوزیون مستعمره‌سنده بر حیات ایلدیلر . ایکی سنه صوکره ایلك
مهاجرتك ترویجی مقصدیله اره‌لرنده بر جمعیت تأسیس ایلدیلر . ایکی سنه صوکره ایلك
مهاجرتك ترویجی مقصدیله اره‌لرنده بر جمعیت تأسیس ایلدیلر . ایکی سنه صوکره ایلك
دفعه اولهرق روسیه‌دن کلن موسوی مهاجرلری طرفندن یهودا منطقه‌سنده ریشون لوزیون
دفعه اولهرق روسیه‌دن کلن موسوی مهاجرلری طرفندن یهودا منطقه‌سنده ریشون لوزیون
نام کوی بنا وتأسیس ایدلدی . ۱۸۸۳ سنه‌سنده رومانیا یهودیلری عین غایه ایله بر جمعیت
نام کوی بنا وتأسیس ایدلدی . ۱۸۸۳ سنه‌سنده رومانیا یهودیلری عین غایه ایله بر جمعیت
تأسیس ایده‌رك طوبلایه بیلدکلری بر مقدار پاره وقاندیره بیلدکلری ۱۰ عائله‌دن متشکل
تأسیس ایده‌رك طوبلایه بیلدکلری بر مقدار پاره وقاندیره بیلدکلری ۱۰ عائله‌دن متشکل
بر کتله یهودیه ایله حیفا جوارنده توطن ایتدیلر . وبوراده اراضی صاتون آله‌رق (زمارین
بر کتله یهودیه ایله حیفا جوارنده توطن ایتدیلر . وبوراده اراضی صاتون آله‌رق (زمارین
ویاخود تعیر یهودیسیله (زیکرون جانوب) کوینك تأسیسنه موفق اولدیلر
ویاخود تعیر یهودیسیله (زیکرون جانوب) کوینك تأسیسنه موفق اولدیلر

اشبو ایکی جمعیتك مساعیسیله فلسطینك جهت غربیه سنده یراش یهودی مهاجرلری
زراعتله اشتغال ایتمکه باشلادی . فقط مستعمرلرك بجز کسزلکندن وجهالتلرندن ناشی
عدم موفقیت بتون قوتیله باش کوسترمه‌رك مهاجرلر الیم بر حاله کرفتار اولدی ، آجلق ،
سفالت امراض مستولیه کی بلالرك سماویه هب بردن یهودیلر آره‌سنده باش کوسترمدی .
زنکین اولمغه وارض مقدسده فرغ وفخور یشایه‌رق مسعودانه ترك حیات ایتمکه قوشان
یومهاجرلر فقر وضرورته کرفتار اولهرق اوته‌ده‌بروده تسأل ایتمکه قیولدیلر . مهم
برقسمی تلف اولدی . حکومت عثمانیه یونلردن بر قاچ قافله‌یی تکرار کلدکلری مملکته
اعاده ایتمکه مضطر قالمشدی .

بریشانلغك بودرجه‌سنی کورن بش اون آیچی کوزلی یهودی عریض وعمیق
مذاکره‌دن صوکره زنکینلردن اعانه طلب ایتمك وممکن اولورسه کلیتلیجه بر مبلغ
استقراض ایتمك اوزره آره‌لرندن یوقاریده اسمی کچن واینبرغ نام مستعمری اوروپایه
اعزام ایلدیلر (۱۸۸۷) . بویهودی پارسه‌کی بیوك کاهنك دلالتیله یهودی میلیونرلرندن
«ادموند روچیلد» ه جاندی . یانه یاقیله کندی ملتداشلرینك حال اسف اشتمالنی محرق
بر لسانله اکلاندی . بو مناسبتله واینبرغ بارونك حسیات سموحانه‌سنی تحریك وتهییج
ایتمك ایچون بتون طلاقت لسانیه‌سنی استعمال ایدیوردی . سر کذشت نهایت موفقیت تامه
ایله تتویج ایدلدی . روچیلد آچیق قره‌دیلی بر مأمور مخصوصنی ریشون لوزیونه اعزام
ایتدی . بو وقعه استعمار یهودی بیوك اهمیتی حائزدر چونکه بو آندن اعتباراً
صرف ایدیلن یوز بیکلرجه لیرالر کفایت ایتمیه‌رك تضعیف ایدلدی . پاره بر سیل
خروشان کبی پارسدن شرقه دوغری آقوب کیدیوردی . بارون پارمدن باشقه متفق
مأمورلردنی اعزام ایده‌رك طبیعت ارض وقابلیت زراعیه حقنده راپورلر تنظیم ایتدیریور .

بهودی قوارتیارمده بری — زمارین (زیکمونده زاقوب)

دیکر طرفدن یکیدن اراضی صاتون آلنمسی امر ایدیوردی . آز زمان ظرفنده بتون ریشون لوزیون کوبی بارونك املاکی عدادینه کیردی .

غیر منتظر اولان بو احسان وانعاملر قارشوسنده یهودیلر سؤ استعمال ایده‌رك دهشتلی اسرافلره قیوللری اوزرینه بو حال اسف انکیزی مشاهده ایدن بارون شهرك یالکز صو ، مکتب وامور صحیه‌وسائر مؤسسات عمومیه مصارفی چکمکی وفقط زراعت اوغورنده بر پاره ویرمیه‌جکنی اخطار ایتدی . دیکر طرفدن ریشونده‌کی اراضیسنك بدل مقطوعیله «یدی فرانغه بردونم» کویلیلره فراغ ایدلمسی ایچون آدملرینه اوامر لازمه اعطا ایلدی. وفقط یه کندی عرقداشلرینك منافع حقیقیه‌سنی کوزه‌نه‌رك یکرمی سنه مدتله فائضسز اوله‌رق نامتناهی اقراضاتده بولندی . نهایت ۱۹۱۰ سنه‌سنده دیوناتدن یوزده۱-۲نسبتده جزئی بر فائض استیفا ایده‌جکنی اعلان ایتدی ایسه‌ده یهودیلر بو اعلانی ظنمه قالورسه مستهزیانه بر تبسمله مقابله ایتمش اوله‌جقلردر . چونکه حتی فائضسز اوله‌رق پاره استقراض ایدوب‌ده وعده‌نك ختامنده بورجنی اوده‌ین اشخاص بك محدوددر.

حیفا یهودی استعمار منطقه‌سنك مرکزینی تشکیل ایدن ایدن زمارین « زیکرون جاقوب » کوینك بولندیغی بر سرایا طاشلق ایدی . بالاده ذکری کچن رومانیا جمعیت استعماریه سی دونم باشنه۲۰ فرانق تأدیه‌ایتمك صورتیله بوراسنی صاتون آله‌رق رومانیادن مهاجر نقله باشلامشدی . فقط یافه منطقه‌سنده‌کی عدم موفقیت بوراده دها بارز دها آجیقلی برصورتده نمایان اولدی. روسیه مهاجرلرینك باشنه کلن فلاکتلر بونلر آرهسنده دخی باش کوسترمسی اوزرینه ینه زنکین بارونه‌یاش اورولدی . ومومی الهدن قوپاریلان یوز بیکلرلرله ، زمارین جوارنده بر قاچ اوفاق قطعهٔ اراضی دها صاتون آلنه‌رق احوال زراعیه دها امین ودها سالم برحاله افراغ ایدلدی . دیکر طرفدن زنکین روچیلدایلرودە استرداد ایدلمك اوزره اشبو یهودی مهاجرلرینه دخی کلیتلی اقراضاتده بولندی هیچ یوقدن کندیلرینی بردن بره‌نه زنکین کورن یهودیلر پاره صرفنده تفنن ایتمکه قیوله‌رق وکوچك زرعیاته نهایت ویره‌رك مثمر آغاجلردن متشکل اورمان غرسنه مباشرت ایلدیلر . بك واسع بر صورتده یتشدیریلن باغلردن شراب پایه‌جق فابریقه دخی انشا اولنمش ایسه‌ده اجنبیلره بو خصوصده رقابت ایتمه‌نك عدم امکانی وقتیله حساب ایتمك زحمتی اختیار ایتمین بو میراث یدیلر موفق اولمیه‌رق بوش‌یره برجوق پاره‌نك صرفنه سبیت ویرمشلردی اشبو عدم موفقیت قارشوسنده زراعتی بر اکلنجه حالنده تلقی ایدن مستعمرلر باغلرك بر قسم مهمنی قلع ایده‌رك یرینه بادم پورتقال ولیمون اغاجلرینك تأسیسنی تنسیب ایلدیلر .

اشبو مدهش اسرافاتدن بارون متأثر اولمق شویله طورسون بالعکس ملتداشلرا کلنسون

وایش کورسون دیه (طنطوره)ده یه بیتمك توكنمك بیلمین میلیونلریله بیوك بر جام فابریقه‌سنك تأسیسی امر ایتدی . فقط مواد ابتدائیه‌نك قاچاغندن دولایی فابریقه آز مدت صوکره تعطیل ایتدی . شایان قیددرکه یارم میلیون فرانقلق بر مصرفله میدانه کلهرك صرف درست دوشونولمدیکندن طولایی تعطیل ایدیلن بو فابریقه یوزندن یکرمی سنه دنبرو بارونك وکیللری رسوم متنوعه عنوانی آلتنده سنوی ٥٠ لیرا قدر بر پاره تأدیه ایتمکده‌در .

عین فکرله جاعونده ٣٠٠—٤٠٠ بیك فرانق صرف ایدیلهرك میدانه کتیریلین معهود عطریات فابریقه‌سی یه عین عقامته محکوم اولهرق بر ایکی سنه‌فریق، دوکوك، یهودی الدهایشلدلکدن وبونجه‌سنه‌در «کونش یوزی کورمین» شو زواللی ملت افرادینی اکلدیردکدن صوکره ترك ایدلدی .

بتون بو بهالی اکلنجهلر ، عدم موفقیتلرله برابر اوروپاده‌کی زنکین یهودیلر مهاجرت فکرندن وازکچه جکلرینه دها اساسلی ودها متین بر حاله قلبنی آرزو ایتدیلر ، وبویولده ارهلرنده اوزون اوزادی مناقشهلر جریان ایتدی . نهایت ١٨٩٠ سنه‌سنده روسیه مظالمی آلتنده ایتم ایتم ایکلین یهودیلری قورتارمق غایه‌سیله لوندره‌ده « جویشین قولونیزه‌شین اسوسیاسیون » عنوانی بر جمعیت تأسس ایتدی . اشبو جمعیت مختلف تابعیتلره منسوب نارسیس لوومن وفرانسیس فیلیبسون ، ادمون لاهمن ، سالامون راناق ، هانری فرانق کبی زنکین یهودیلردن تشکیل ایدلش غایه‌سی یالکز ارض فلسطینده دکل بلکه قنادا ، ارژانتین وبرهزیلیاده دخی واسع اراضی صاتون آلهرق اورایه یهودی مهاجرینی اسکان ایلمکدر .

اشبو جمعیتك اعضالری ثروت واعتبارجه اوروپاده پك زیاده معروفدر . مؤسسلر میانده صابیلان اوستریالی بارون هیرش که ـ وقتیله روم‌ایلی شمندوفرلرینك امتیازینی آلمش ایدی ـ ادعا ایتدکلرینه کوره ٤٠٠ میلیون فرانقدن عبارت اولان بتون ثروتی J.C.A. جمعیته هبه ایتمش ایدی .

اعضالردن نارسیس لوومن مشهور اللیانس ایزرائیلیت جمعیتك رئیسی اولدیغی کبی بو استعمار جمعیتك ریاستده دخی ـ وفاتنه قدر ـ بولنمشدر لوومن حرب عمومی اثناسنده وفات ایتدیکندن یرینه کچن ذاتك اسمنی جمعیت مذکوره‌نك فلسطینده‌کی مأمورلری مخابراتك انقطاعندن طولایی بیلمیورلر .

[٢] صیونیزم ـ قدسك مبنی اولدیغی سیون داغندن کنایه اولوب فلسطینده برحکومت مستقلهٔ یهودیه‌نك تأسیسی غایهٔ سیاسیه سنه اطلاق اولنور .

نظریهٔ مذکوره رومانیا وروسیه حکومتلرینك ظلم واعتسافندن بیزار قالان یهودیلر آره‌سنده ۱۸۸۲ سنه‌سنه قدر غیر واضح بر حالده متعدم ایکن سنهٔ مذکوره‌ده‌کی روس قتل عامندن صوکره یواش یواش خطوط عمومیه‌سی توضح ایتمکه یوز طوتمشدی .

بر طرفدن بارون روچیلدك میلیونلریله فلسطینده تأسیس اولنان منتظم کویلرده مهاجر یهودیلر اسکان‌ایدیلیور دیکر طرفدن نمسه‌لی بارون *Hirsch* یهودی مهاجرتنك ارژانتین ممالکنده دها زیاده فائده بخش اولدیغنه قائل اولیور وارالرده ینه مهاجرین مذکوره ایچون زراعی قولونیلر تأسیس ایدیلیور ایدی . نهایت ۱۸۹۶ سنه‌سنده مجارستان یهودیلرندن مشهور هرتزل *Herzel* بتون سیونیستلرك مقاصد سیاسیه‌لرینی براره یه‌جمع ایدن (حکومت یهودیه) نام اثرینی میدان کتیردی . اثر مذکور بوکونکی کونده بتون یهودیلرك عادتا ایکنجی بر تلمودی مثابه‌سنده‌در .

شوراسی شایان دقتدرکه سیونیزم نظریه‌سی ملیت عصرینك محصولی اولیوب تلمود محرراری بیله بو خیالرله متسلی اولمش اولدقلری کبی هر بر متعصب یهودی اشبو طاتلی املرله ایشامغه ، تلمودك فلسطینه رجوعی متضمن بر قاچ آیتنی اوقومغه مجبوردر .

موسویلرك قدسه‌کی توحه‌لر دیواری اوکنده اغلایه‌رق اوقودقلری دینی مرثیه‌لر مدعامزی اثباته کافیدر . بوکسك سسله اوقونان مزامیرك بر نمونه‌سی بروجه آتی درج اولنور :

سندن‌رجا ایدیبورز صهیونه مرحمت ایت ! — قدس اولادینی برآره‌یه طوپلا — ای صهیون منجیسی ! عجله‌ایت — قدسك قلبنه سویله — صهیون شنلنسون‌وعظمت ایله مالامال اولسون — شفوقانه بر نظرله قدسه‌باق — سیونده قرالله بر آن اول تأسس ایتسون .

حیات سیاسیه‌لرینه خاتمه چکلمسی اوزرینه تارو مالیلر زماندن بر وارض‌موعودلرینی ترکه مجبور ایدیلدرك دنیانك اطراف اربعه‌سنه داغیلان موسویلرك حیات تاریخیه‌لرینی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق کورورزکه صوك عصرده یتیشن متفکرلرینك‌بللی باشلی مساعیسی تعصب دینی‌یی ممکن اولدیغی قدر عنعنات تاریخیه ایله عملو ملی بر قالبه افراغ ایلمکدر .

۱۷۶۰ سنه‌میلادیه‌سنده موئیز مندلسون *Mendelsohn* نامنده بریهودی‌متفکری برلین شهرنده یکی یهودیلکك اساساتی‌وضع ایتمکه قالقشه‌رق تدقیقاتی نهایت شو نقطه اطرافنده جمع ایده‌بیلمشدی : موسویلر ایچون ایروجه برملیت اولاملی‌در . هر بر یهودی ساکن اولدیغی مملکتی وطن اصلی اتخاذ ایتمکه مجبوردر . فرانسه‌ده‌کی یهودیلر مملکت مذکوره‌یی وآلمانیاده‌کیلر آلمانیایی‌وطن اصلی اتخاذ ایتمیلدرلر .

مندلسونك اشبو افكاری یهودیلرك حیات سیاسیه‌لری اوزینه ۱۹نجی عصر اواسطنه قدر جدی بر صورتده تأثیرینی ایقاع ایلمش ایدی. فقط ۱۸۶۲ سنه‌سنده ایلك دفعه اولهرق (موئزهس) اسمنده بر آلمان یهودیسی عصر حاضر ملیتپرورانسك آكلابیله‌جكلری بر لسانله یهودی ملتنك تشكیلی لزومندن باحث «روما قدس» نام اثرینی نشر ایلدی بونكله برابر بو كتابك تأثیری صفر قالدی. روسیه ایمپراطوری ایكنجی الكساندر زمانینده قائلی بر تعصبه‌رو سلر یهودیلره هجوم ایده‌رك قتل عام ایقاع ایلدیلری اوزرینه مهاجرت فكری هر بر یهودینك آغزنده طولاشیركن پنسكر Pinsker نام یهودی موئزهه‌سك فكرلرینی توسیعاً بر اثر قلمه آلدی. اثرده یهودیلر ایچون یكدیگر انتخاب ایدیله‌جك وطن جدیدك فلسطین وسوریه‌می یوقسه آمریقا قطعه سیمی اولمسی لازمگه‌جكی سؤال ایدییوردی.

ذاتاً اثر مذكورك نشرندن بر آز اول بش اون روس عائله‌سی فلسطینه هجرتله ریشون لوزیون كوینی تأسیس ایتشار ایدی.

مهاجرت مسئله‌سی یهودی متفكرلرینی بللی باشلی ایكی قسمه ایبر مشدر. صرف پاره واكسك اكتساب وتدارك‌ندن باشقه بر شی‌دوشونه‌مین یهودی عمله‌سی ممالك متحدهٔ آمریقایه؛ فكرلری ملیت ویكی دولت تأسیسی نظریه‌لریله مشبوع اولان‌یهودیلرایسه فلسطینه دوغروی هجرته قیولدیلر. اوندن اعتبار یكرمی‌سنه ظرفنده ۸۰۰،۰۰۰ عمله بحر محیطی قطع ایده‌رك بر جدید مما لكنده پرلشمش بولندی. دیكر طرفدن فلسطین استعمارینه چالشمق اوزره اوقافدن شركتلر تأسس ایتدی. بتون بو نلره برابرینه سیاسی سیونیزمك حالا بر نسیبلری وضع اولنه مامشدی. بارون‌هیرش بینمك بیلدیرن تروتیله آرژانتینده یهودی‌مستعمره‌لرینك انشاسنه چالشه‌رق ملیتپرورانك فكرینه بردرلو یناشمق ایستمیوردی.

فلسطینده پرلشن یهودی مهاجرلرینك بك سفیل بر حاله دوچار اولدقلرینی معلن حوادث بتون اوروپا یهودیلرینی ایقاظ ایتمكه سبب اولدی.

۱۸۹۶ سنهٔ میلادیه‌سنده صحنهٔ یهودیه‌یه یكی برسیمای مدهش عرض وجود ایتدی مجارستانلی دوقتورهرتزلدن بحث ایتمك ایستیورم.

سیونیزمه جریان حاضرینی ویرن، متفكر وملیتپرور بتون یهودیلرك كرك حاضرده وكرك مستقبلده تعقیب ایده‌جكلری سیاسی پروغرامی محكم واساسلی بر صورتده ترتیب ایدن اشبو دوقتورك نامی بو كونكی عالم موسویده بك بیوك بر موقع طوتمشدر. هر یهودی خانه‌سنك اك كوزل اوطه‌سنی هرتزلك رسملرله تزیین ایدییور. سیونیستلرك فلسطینده استعمال ایتدكلری پوسته پوللری اوزرنده بیله دوقتورك فوطوغرافی موجوددر.

دوقتور هەرتزەل آلمان ادیباتیله توغل‌اتمش بر عالمدر. ۱۸۹۶ تاریخندن اعتباراً محور علمیسی تبدیل ایتمکه قرار ویرەرك بتون ذکاسنی ، اقتدار علمی وادبیسنی یهودی مسئله سنك حلنه تخصیص ایلدی . بوتبدلك عوامل خارجیه‌سی غیر موجود دکلدی ، سن ، تأیمس ، ونه وا نهرلری آرەسنده‌کی بتون واسع مملکتلرده دهشتلی بر یهودی علیهدارلغی تمرکز ایتمش ایدی . اوزمانکی غزتەلر ، مجموعه‌لر ، ملت یهودیه حقنده تحقیر آمیز مقالەلرله املا ایدلدیکی کبی اوروپا حکومتلرینك اکثریسی ملت مذکوره افرادینه قارشو بر طاقم مقررات مضره اتخاذ ایلیوب دوریبوردی وضعیتك یك مشکل اولدیغنی کورن دوقتور نهایت حیات ملیه‌سی غلیانه کلەرك محنهٔ جدالە آتیلمغه وبنی نوعی قال وقلمیله مدافعه‌ومکنسه بو اساردن تخلیص ایتمکه قرار ویردی . نشر ایتدیکی (حکومت یهودیه) کتابنده فلسطیندن هیچ بحث ایتمدی . ذاتاً کندیسی او صره‌لرده وطن جدید انتخابنده متردد ایدی . نهایت استعمار شرکتلریله ائتلاف ایدەرك سیونیستلرك بال قونغره سنده (۱۸۹۷) ، جدلرك مملکتیله شمدیکی موسیولرك تمایلات روحیه‌لری آرەسنده بولنمسی لازمکلان مناسبات » دن باحث نطقلر ایراد ایتمش .

۱۸۹۷ سنه‌سی ۲۱ اغستوسدن ۱ ایلولنه قدر دوام ایدن اشبو قونغره سیونیستلرك مشاهیر رؤساسندن دوقتور هەرتزەل وماکس نورداو Max Nordau نام ایکی عالمك دعوتیله انعقاد ایتمش فلسطیندن ، آمریقادن ، روسیه‌دن وسائر ممالکدن ۲۰۰ کشی طوپلانمشدی مختلف ذوات طرفندن سیونیزمك وسائط فعالیه‌سی حقنده نطقلر تعاطی ایدلدکدن صوکره تطبیقی تقرر ایدن پروغرامك اساسلری شو نقطەلره ارجاع اولندی : سیونیزمك غایه‌سی ارض فلسطینده یهودیلره مخصوص وحقوق عمومیه ایله مؤمن کویلر انشا ایدیلەجکدر. بوغایه‌نك قوه‌دن فعله چیقارلسی ایچون بروجه آتی مقررات اتخاذ اولنمشدر.

۱ . — یهودیلردن چفتجی ، مستقل صنعت منسوبی وصنعتکار مهاجرلر واسطه‌سیله فلسطینك استعماریه دوام ایدیلەجکدر .

۲ .— دنیانك اطراف اربعه‌سنه یایلمش اولان یهودیلر آرەسنده قوانین محلیه داثره‌سنده بر وحدت ملیه وجوده کتیریلەجکدر .

۳ .— ملیت فکرینك علویتی ملتداشلره اکلاتیله‌حق یهودیلکك مستهجن ومعیوب اولدیغنه ذاهب اولان موسویلر ارشاد ایدیلەرك ملیتك بالعکس مقدس ومحترم برمبدأ اولدیغی توضیح ایدیلەجکدر .

٤ — سیونیزمك غایه‌سنی ونقاط عمومیه‌سنی بتون حکومتلره قبول ایتدیرمك ایچون لازمکلن وسائطه مراجعت ایدیلەجکدر .

بوندن باشقه قونغره هیئتی ۲۳ کشیدن مرکب ومرکزی ویانه اولمق اوزره بر هیئت

ادارهٔ دائمه‌نك تشكيلنه قرار ويرمشدر . هيئت اداره دوقتور هه‌رتزلك زير اداره‌سنده بولنه‌جق وهر برسيونيستدن سنوى بر فرانق استيفا ايليه‌جكدر . اشبو تخصيصات سويه‌يى ويرن هر يوز سيونيست عمومى قونغره‌لره بر اعضا انتخاب ايدوب گوندرمك حقلرى اولمه‌جقدر .

بو قونغره ايله سيونيزم نظريه‌تدن عمليه‌يه گچمش اولیور ديمكدر .

بو قونغره‌نك وسائط فعاله‌سى . — دوقتور هه‌رتزل « حكومت يهوديه » كتابنده ديبورگه سيونيزمك وسائط فعاله‌سى ايله تشكيلى ضرورى اولان بر يهودى قومپانياسى اشبو مهاجرلرك بر ميليار مارق سرمايه‌يه تشكيلى ضرورى دها مساعد مملكتلرده اراضى صاتون آلمق وبو راده اموال منقوله وغير منقوله‌سنى صاته‌رق دها مساعد مملكتلرده اراضى صاتون آلمق وبو راده اصول جديده اوزره چفتلك ، خانه انشا وآلات زراعيهٔ جديده تدارك ايتمليدر . »

بو فكرلرى درميان ايدن دوقتور مترقى سوسياليستلرك نظريه‌لرينى اونوتميه‌رق وطن جديده بر لشديريله‌جك يهوديلرك طرز اداره‌لرنده سوسياليزمك حرفياً تطبيق اولنمسى التزام ايديبور ودىيوركه « ملتداشلرم مدنيت غربيه ايله مشبوع ، ترقى وتجدده طرفدار بر سوسياليست‌ده موقراسيسى آلتنده‌يشاملىدر »

نظريه‌نجه پارلاق اولان بو افكارك جهت تطبيقيه‌سنده بر چوق مشكلات تحدث ايتمسى اوزرينه يهودى زنگين ومتفكرلرى ۲ ميليون انگليز ليراسى سرمايه ايله بر يهودى بانقه‌سنك تأسيسنه قبولديلر . بانقه بيوك مشكلاتله تأسيس ايديله بيلمشدى .

سونيستلرك بوكونكى گونده احراز ايتدكلرى موفقيتلر غير قابل انكار حقيقتلردندر باخصوص روسيه وروما نياده‌كى تشكيلاتلرى گه‌نك بتون معناسيله مكملدر . فلسطينده براش مستعمرلرك هپسى عبرانجه‌يى چوجقلرينه اوكرتمكه مجبور طوتيليور . زيارت ايتديكمز بتون يهودى مكتبلرينك لسان تدريسلرى عبرانيجه‌در . اسپانيولجه ويا آشكنازجه يالكز ياشليلر آره‌سنده متعمدر . انتباه ملى بر تفصيل عرض ايتديكم وجهله مكتبلرده تمركز ايديبور سيونيستلر ، مليتپورلر بتون قوتلريله اميده ، ايده آله دوغرى قوشيورلر . فقط باروتلرك ميليونرلرك بيتمك توكنمك بيلمين پاره‌لريله ، شيماريق ، مسرف ويالكز مستهلك كسيان بو يهودى اقليتيله امل موسوى ميدانه گليرمى ؟ !

— ٥ —

بیروت . عکا وناباس لوالرینك احوال طبیعیه‌سی

١ — طاغلر

عمومیتله طاغلق اولان بیروت ولایتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدن جبالك بر قاچی استثنا ایدلدیکی حالده شرقدن غربه دوغری — دکز ساحلنه قدر — ولایتی قطع ایدن داغلرك ارتفاعلری متوسطدر . ولایتك جهت شمالیه‌سی جهت جنوبیه‌سنه نظراً زیاده‌جه طاغلق اولدیغی کبی جنوبه دوغری امتداد ایدن سلسلهٔ جبال دخی ولایتك جهت شرقیه‌سنی احاطه ایلر . لاذقیه سنجاغنك شمال شرقیسندن جبل لبنانه قدر امتداد ایدن نصیریه داغلری بیروت ولایتنی شمالده سوریه ولایتندن تفریق ایتمکده اولوب طرابلس شام جوارنده (٣٠٥٠) متره ارتفاعنده‌کی جبل السواد وعکار قضاسنده اولوب نصیریه‌ایله لبنان داغلری آره‌سنده بر نقطهٔ وصل حالنده بولنان و ٣٠٧٤ متره ارتفاعنده بولنان عکار داغلری ولایتك شمال سلسلهٔ جبلیه‌سنه (نصیریه) منسوبدر .

اشبو سلسله عرض ایدلدیکی وجهله جبل لبنانه قاریشه‌رق جنوبه دوغری امتدادله تکرار بیروت ولایتنده صیدا اراضیسنه وبورادن دخی غربه دوغری صوره قدر امتداد ایدر . بو قضا داخلنده اولا لیتانی وبر از صوکره جنوبده عین نهرك دیکر بر اسمی اولان قاسمیه‌نك ساحل علویسنی تشکیل ایده‌رکدن دکز ساحلنده وقاسمیه نهرینك منصبنده نهایت بولور .

لیتانی نهرینك قسم سفلیسنی تشکیل ایدن قاسمیه حفره‌سی فن مبحث الجبال نقطهٔ نظرندن عادی بر حادثه‌دن بشقه بر شی اولیوب اصل جبل لبنانك حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایتدیکندن بو اسم ایله یاد ایدلمشدر . نهرك صول کناریندن جنوبه وفلسطینك داخلنه دوغری یاپیلان سلاسل جبال ظاهراً جبل لبنان سلسله‌سنه داخل ایسه‌ده سیرده‌کی عدم انتظامدن وارتفاعك آزلغندن دولایی آیروجه بر سلسله تشکیل ایدرکی اولیور . فی الحقیقه صور ، عکا ، ناصره وصفد وسائر فلسطین قضالرنده بولنمقده اولان طاغلر بحر سفیددن شریعه وادیسنه قدر اولان بتون منطقه‌یی اشغال ایلمکده‌در . جهت شرقیه‌ده‌کی سلاسل جبالك یوکسك نقطه‌سی ١٠٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمه‌مکده وشریعه وادیسنك جهت یساریسنی تشکیل ایلمکده‌در . اشبو سلسلهٔ شرقیه‌یه عمود اولق اوزره شرقدن غربه دوغری ممتد بر چوق تپه‌لر دخی موجود وساحلده اشبو عوارض یکدیکرینه اوفاق

تپه‌لره مربوط اولوب بو حادثه‌دن دخى وقتيله ساحله‌موازى بر سلسلهٔ جبليه‌نك موجوديتنه حكم ايدنلر پوق‌دكدر .

خلاصه اوله‌رق شونى درميان ايده‌لم كه قاسميه نهرى منصبنك جهت جنوبيه‌سنده برى بياض برونندن ديكرى رأس الكرومدن باشلايوب فلسطينك ايچرولرينه دوغرى ايلروليرلر ايكى سلسلهٔ جبال موجوددركه بونك اولكيسى بلاط ، ادائير ، جرموق ، طابور وداهر وجلبوع داغلرينى حاصل وجهت غربيه‌ده بر آز مرتفع اولان (عربه) داغنى (٦٩٦متره) تشكيل ايتدكدن صوكره كرمل سلسله‌سنك مهم شعباتندن عيبال داغنه اتكا ايدن رأس الاقزعده نهايت بولدر . شمال‌غربيدن جنوب شرقيه ممتد اشبو ايكى سلسله آره‌سنده وسعتله وقوعٔ انباتيه‌سيله مشهور عكا واديسى وبنى عامر اووه‌سى موجوددر .

فلسطين قطعه‌سنك جهت شماليه‌سنده (غاليله‌ده) الك يوكسك طاغ جبل جرموق (١١٨٩م) اولوب صفد قضه‌سنك شمال غربيسنده وشريعه نهريله بحرسفيد سطح مائلى آره‌سنده‌كى تپه‌لر صره‌سنده‌در . ناصره طاغلرينك جنوبنده‌كائن اولوب ارتفاع خصوصنده بك اهميتلى اولمان طابور طاغى (٥٦١م) قدسيت جهتيله غاليله منطقه‌سنك الك مشهور نقطهٔ مرتفعه‌سنى تشكيل ايتمكده‌در ارتفاعنك اهميتسزلكنه رغماً مرج بنى عامرك حاكم بر كنارنده واقع اولمسنه مبنى اوته‌دنبرو بر موقع مستحكم حالنده تلقى اولنه كلمشدر . تپه‌سنى تشكيل ايدن پايلانك اوته‌سنده بروسنده‌مشاهده اولنوب رومالىلره وقرون وسطى رجالنه وعبرانيلره عائد مواقع مستحكمه بقاياسى بو نظريه مزى اثباته كافيدر . جبل الطورك (طابورك عربجه‌سى) تاريخ نصرانيتده دخى بيوك بر موقعى اولوب محل مخصوصنده آيروجه اشبو اهميت بر تفصيل عرض اولنه‌جقدر .

غاليله داغلرينك جنوبنده عوارض طبيعيه بر دنبره محو اوله‌رق بحر سفيددن شريعه واديسنه‌قدر ممتد اولان بنى عامروياتعبير قديمله «جزرائيل» ويا « اسدرالون *Esdraelon*» اووه‌سى باشلارك وقتيله بك مبذول بر صورتده شمال وغرب داغلرندن جنوبه دوغرى اقان نهرلره ممر اولديغى قوياً مأمولدر . اووه‌نك اوته‌سنده بروسنده منفرد بر حاله‌جوار داغلردن نهرلره طوپراغى‌نقل اولنان تلاله تصادف اولنيور ٢٨ كيلومترودن زياده بر عرضه مالك اولان اشبو اووه‌نك قوهٔ انباتيه‌سى وقتيله نقل اولنان مواد بركانيه‌نك كثرتندن ناشى فوق العاده‌در . زرين كونى جوارنده ارتفاعى ١٢٠ متره‌در . بحر سفيده دوغرى ايلروليرلر قسمى افقى وفقط جهت شرقيه‌يه يعنى شريعه واديسنه اينن قسم ديكرى ميللى اولوب نهايت ارتفاعى تحت البحره تنزل ايدر .

مرج بنى عامر فلسطين قطعه‌سنى يكديكرندن آيرى ايكى قسمه تفريق ايدر . اسكى زمانلرده‌كى محاربات يهوديه ، كنعانيه وصليبيه‌نك بر قسم مهمى وحتى ١٩ نجى عصرك

بیرون داغلری

ابتدالرنده مصردن قالقه‌رق سوریه‌نك فتحنه قوشان فرانسز جنرالی بونابارت ایله عثمانلی اردوسی آره‌سنده‌کی قوتلی محاربه‌ده بودوز وواسع اراضیده وقوعه کلمشدر .

حیفا جوارنده‌کی رأس الکرومدن باشلایوب جنوب شرقیه ممتد وکلسی صخوردن مرکب کرمل سلسله‌سی فلسطینك اك منتظم جبلی تشکیل ایتمکده‌در . بو سلسله‌دار و ٤٠٠ — ٦٠٠ متره ارتفاعنده بر تپه حاصل ایتدکدن صوکره شمال شرقی جهتنده بردن‌بره ارتفاعی غائب ایده‌رك مرج‌بنی عامرله وجهت غربیه‌ده صارونه وجنوبیه‌ده سامریه اووه‌لریله بر لشیر . اشبو صوك منطقه‌ده سلسله‌نك اك یوکسك شعباتی یعنی نابلس شهرینه ناظر عیبال وغاریزیم طاغلری تکون ایدر . برنجینك ارتفاعی ٩٤٠ وایکنجیسکی ٨٧٠ متره‌در .

٢ — نهرلر

بیروت ولایتنده‌کی داغلرك وضعیت طبیعیه‌سی ولایت اراضیسنی ایکی سطح مائله تقسیم وصولرینی ایکی منصبه توزیع ایلرکه بری بحر سفید ودیکری حوله وطبریا کوللریدر .

دائرهٔ تدقیقمزه کیرن اوچ لوانك نهرلری بروجه زیر بیان اولنور :

بحر سفیده بیروت ، الاولی ، زهرانی ، القاسمیه ، الکاره ، نعمین ، المقطع ، دغله ، زرقه ، المعجز ، اسکندرون نهرلری وکول‌سطح مائلنه دخی شریعه وادی‌السلامه وادی السمك نهرلری جریان ایتمکده‌در .

بونلردن بیروت نهری جبل لبنان داخلنده حمانا جهتندن کلوب بیروت ایله جبل‌لبنان بینی فصل ایده‌رك خنصر علیه السلامك مقام عالیلری جوارنده وتهر الاولی دخی جبل لبنان داخلنده الباروك نام محلدن نبعان ایله صیدا جوارنده دکزه دوکیلورلر . قاسمیه‌نهری : لیتانی ویاتعبیر قدیمیله *léontes* نامی آلتنده بعلبك قصبه‌سی شمالنده واقع نهری منبعنك بر قاچ یوز مترو جنوبنده اصل منبعنی آلیر . وفقط مرئی اولان منبعی بعلبك شهرینك ٢٥ کیلو مترو جنوبنده واقع لبنانك بر وادیسنده‌در. بو نقطه‌دن اعتباراً هر ایکی جهتدن آلدیغی کوچك ایرمقلرله دقیقه‌ده ١٤٣ متره مکعبی صوسوق ایدن لیتانی نهری شمالدن جنوبه وجبل الشیخ استقامتنده ووادیسنده صاغ وصولدن دوش مولوز. وقبالرله بر قاچ طبیعی مانعه‌لر تشکیل ایده‌رك جریان ایدرکه نبطیه ـ مرجیون یولنده کائن (قلعة‌الشقیف) ك اوچ کیلومترو جنوبنده بردن بره مجراسنی بالتبدیل غربه دوغری جریان ایتمکه باشلارکه بو آندن اعتباراً لیتانی یرینه قاسمیه اسمی قائم اولمغه باشلار . بو نقطه‌دن صوره‌قدر ٧ — ٨ کیلومترو مسافه واردر . مجموع طولی تقریباً ١٦٠ کیلو.

مترو اولوب یونك ٥٠ کیلو مترومی مرجعیون ، صیدا وصور قضالری داخلنده‌در .
نهر الکابره : صفد قضاسنده نبعان ایدوب بر خیلی جناش وبساتین اسقا وعکا اهالیسنك صویه اولان احتیاجلرینی دفع ایدر . نعمین نهری دخی عکا قضاسنده نبعان وشهر مذکور جوارنده دکزه انصبابه ایدر.
مقطع نهری : بری جبل جلبوعدن دیکری ناصره جوارنده‌کی جبل طابوردن نبعان ایدن ایکی ایاقدن مرکب اولوب اولکیسی جنوب شرقدن شمال غربیه ودیکری شمال شرقدن جنوب غربیه دوغری اقه‌رق وحیفادن ١٠ کیلومترو اوزاقده اوچنجی بر ایاق دها آلهرق جلبوع داغندن اعتباراً مرج بنی عامره ٦٠—٧٠ کیلو مترو مسافه قطع ایتدکدنصکره عکا ایله حیفا آره‌سنده دکزه دوکیلور . مقطع نهرینك مجراسی ناصره وحیفا قضالری داخلنده‌در . عیال وغاریزیم سطوح مائله‌سندن ساماریه‌یه دوغری برچوق ایرماقلر جریان وصارونه اووه‌سنی اسقا ایلکده‌در . نهر الازرق ، نهر الاخضر ونهرابو-زابوره بو منظومهٔ میاهیه‌یه داخلدر .
شریعه نهری .— جبل لبنان متصرفلغی‌حدود جنوبیه‌سندن قدس‌شریف متصرفلغنه قدر بیروت ولایتی سوریه تکککندن فصل ایدن شریعه نهری مجراسنك سطح بحردن انحطاطنك بك فضله اولمسی جغرافیا وژه‌ئولوژی قلرنده مهم بحثلر میانه داخل اولمسنه سبیت ویرمشدر . نهر مذکور بللی باشلی حاصبانی، بانیاس ، دان نام اوچ ایرماغك اجتماعندن تکون ایتمشدر ، بونلردن حاصبانی ایرماغی جبل الشیخ سطح مائل غربیسنده واقع حاصبیا قصبه‌سی جوارنده و ٦٦٠ متره ارتفاعنده بر موقعدن وبانیاس ایرماغی جبل الشیخك جهت جنوبیهٔ شرقیه‌دکی سطح مائلنده وبانیاس قصبه‌سی قربنده (٤٦٠) متره ارتفاعنده بر فتحه‌دن‌ودان ایرماغی دخی بانیاسك ٢٦٠ متره جنوبندن نبعان ایده‌رك هر اوچ ایرماق ٢٫١٥ متره ارتفاعنده‌کی حوله کولندن ١٠ کیلو مترو شمالده متحداً وشریعه‌نامی آلنده جنوبه دوغری اقار . حاصبیا قصبه سندن حوله کولنه قدر اولان مسافه ٥٠ کیلو مترو قدردر . اشبو مسافه‌نك اهمیتسزلکنه رغماً حاصبانی نهرینك منبعیله شریعه نهرینك حوله‌یه اقدینی موقعك ارتفاعلری آره‌سنده‌کی تخالف ایجه بارز اولوب ٦٥٨ متره قدر . یعنی کیلومترو باشنه شریعه نهری ١٣٫٠٦ متره‌قدر بر میله جنوبه دوغری جریان ایتمکده‌در .
شریعه نهری حوله کولنی قطع ایده‌رك جنوبه دوغری جریانه دوام ایتدیکی مدتجه میل دخی تزاید ایدر . حوله‌دن ٤٠ کیلو مترو جنوبده واقع طبریه کولنه مواصلت ایدرکن غورك یعنی شریعه وادیسنك سطح بحردن اولان انحطاطی ٢٠٨ متره‌یه قدر وارمش بولنیور.مار الذکر کوللر آره‌سنده‌کی درجهٔ میل کیلو مترو باشنه١٢ متره‌دن بر آز فضله‌در.

(شبعه) نهری منعطری

42-43

شریعه نهرینك منبعدن طبریا کولندهکی منصبه قدر اولان طولی ۱۹۰ کیلو مترو اولدیغنه وطبریا کولنك سطح بحردن اولان انحطاطی معلوم اولمسنه کوره غور یعنی شریعه وادیسنك درجهٔ میل وسطیسی — منبعدن منصبه قدر — کیلو مترو باشنه ۵۰۵۸ مترهدر. بونك کبی بارز میللی بر نهردن غورك اطرافندهکی اراضیی اروا واسقا ایتمك مملکت ایچون بر سعادت عظمادر. با خصوص غورك میلی شمالدن جنوبه دوغری متوجه بولنمسیله طبریا کولنه انصباب ایتمهدن صونی بر طاقم مانعهلرله ضبط واطرافه اساله ایتمك غایت قولایدر. آتی وطنه بو سعادتی کوسترهجکمی؟

۳ — کولار

بیروت ولایتنده حوله وطبریادن باشقه اهمیتلی کول یوقدر.

حوله کولی عبرانیلرك «مهروم صولری» تسمیه ایتدکلری حفره اولوب شمالدن جنوبه اقان شریعهنك یاپیلمسندن تکون ایتمشدر. انکلیز کاشفلرینك تدقیقات قیمتسنه نظراً سطح بحردن ایکی مترہ قدر ارتفاعی واردر. ۱۸۸۵ سنهٔ میلادیهسنده اجرا ایدیلان اشبو تدقیقاته کوره کولك عمقی ۲—۵ مترہ آرهسنده وشکلی منتظم بر مثلث حالندهدر. کولك شمالنده کائن منتظم اووه ایکی ساعت عرضنده وبر حوض شکلنده اولوب جهت شرقیهده کی طاغلر غربیده کندن بر آز آلچاقدر. اووهنك وسطی بطاقلق حالنده اولمسنه رغماً الیوم (غوارنه) [*] نام عشیرت طرفندن اسکان ایدلمکدهدر. محاربهٔ حاضره اعلانندن مقدم مار الذکر بطاقلقلرك قورودلمسیله قابل استفاده بر حاله افراغی ضمنده بیروتك معتبر اغنیاسندن مرکب بر شرکت با امتیاز تأسس ایتمش ایدی.

طبریا کولی. — ملازم لینچ *lynch* طرفندن اجرا ایدیلن تدقیقاته نظراً کولك طولی شمالدن جنوبه یکرمی آتی کیلو مترو و ۸۲۴ مترہ وعرض وسطیسی شرقدن غربه ۹ کیلومترو و ۲۵۵ مترو قدر اولوب مساحهٔ سطحیهسی ۱۹۲ کیلومترو مربعی تخمین ایدلمکدهدر، عمقی جهت جنوبیهده ۴۵ مترو قدر اولوب سطح بحردن درجهٔ انحطاطی ۲۰۸ وبر قوله کوره ۲۱۲ مترودر. قابل شرب اولان صوینك ایچنده لذتلی بر چوق بالقلر موجود اولوب قسم کلیسی طبریا شهرنده استهلاك ایدلمکدهدر.

بنی اسرائیلك کدرنت *Kezneth* ویاکنه زارهت *Génésareth* تسمیه ایتدکلری طبریا کولی سوریه ولایتی بیروتدن تفریق ایتمکده وجهت غربیهدن ایکی ثانی بیروت ولایتی داخلندهدر. حفرهسی اراضیٔ برکانیه عدادینه داخل وسطحی ازمنهٔ قدیمهده شمدیکندن دها زیاده وسعتلی اولدیغی قویاً مظنوندر. سواحلنده بولنان قبالرك وضعیت

(*) بو عشیرت حقنده تدقیقات محلیهده آیروجه تفصیلات ویرلمشدر.

حاضره‌سی بو صوك ادعای تأیید ایلر.

ظن اولندیغنه نظراً وقتیله طبریا کولی مرج بنی عامر واسطه‌سیله بحر سفیده متصل ایدی، او وقت حال فعالیتده بولنان بر وولقان لاوولرله مذکور واسطهٔ اتصالی قپاتدیغی مار الذکر اووه‌نك آلت طبقاتنده بولنمقده اولان مواد برکانیه‌دن استدلال ایدلمکده‌در. کول حفره‌سنك وولقانیك اولدیغی اطرافنده‌کی قپیلجه‌لردن وقعرینك بازالت طبقه‌لریله مستور بولنمسندن وبرده طبریا حوالیسنده حرکت ارضك تمادیسندن دخی آکلاشیلمقده‌در.

— ٦ —
احوال ژه‌ئولوژیه

فلسطین طاغلرینك قسم اعظمی تباشیر طبقاتندن تشکل ایتمشدر. مختلف رنکدن قیاده پولرینه آنجق متفرق برصورتده تصادف اولنمقده اولوب فلسطینك اك اسکی صخورینی تشکیل ایدن وبلور شیستلردن ویا پورفیردن اولان اشبو قیالر اسکی تشکلات برکانیه‌نك آثارندن بشقه بر شی دکلدر. شمدیکی حالده بو جنس طاشلره یالکز بحر لوطك جنوب شرقیسنده وغورك ساحل شرقیسنده تصادف اولنیور. قیالر کلس وقاربون دوریسنه عائد کلس ومانغانزی حاوی بر نوع فحمیت کلس دانه‌لرندن مرکب طبقه‌لرله مستور بر حالده‌در.

اوست طبقه‌لری تشکیل ایدن اراضیٔ تباشیریه تباشیرلی وبالجمله مانغانزی حاوی فحمیت کلسلی اولوب بونلره بحر لوطك ساحل شرقیسنده کثرتله تصادف اولنمقده‌در. اشبو طبقه‌لر اره‌سنده استریدیه، دکز کستانه‌سی کبی حیوانات بحریه وبر چوق حیوانات ناعمه مستحاثه حائزه‌یولنیور. بوکبی مستحاثه‌لر ساطحه، شریعه وادیسنك منطقهٔ شرقیه‌سنده وقدسك جهت غربیه‌سنده‌دخی موجوددر.

بونلردن باشقه تباشیر ومانغانز حاوی فحمیت کلس وقوم کتله‌لری دها واردرکه بونلر نفس قدس قصبه‌سنده بولنیور. زیتون طاغنده مزارلره قومنق اوزره استعمال ایدیلن ومعدن کبی سس ویرن حیوانات ناعمه مستحاثه‌لریله قاریشیق صاری‌یه مائل بیاض رنکلی تباشیر صخره‌لری موجوددر. سامریا جهتنده نادر واراضیٔ جدیده‌ده بسبتون مفقود اولان صدفلی تباشیر صخره‌لری غالبه‌ده دخی کثرتله موجود اولوب بوکا مقابل رسوبی وبتونی اراضی سوریه سواحلنك قسم مهمنی تشکیل ایتمکده‌در. بونوعدن اولان اراضی دکزك ترسیب ایتدیکی لحقدن مرکبدر. بیوك نهرلرك هر ایکی طرفنده دخی لحقدن ترکب ایتمش طبقاتله کثرتله تصادف اولنیور.

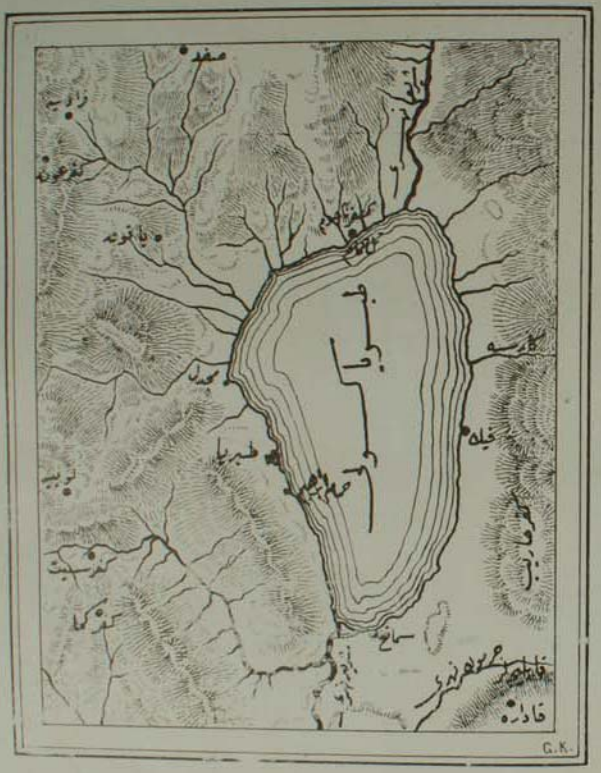

طبریا کولی وهو البحیرة

44-45

—٧—

اقليم وهوا

١— اقليم

بو خصوصده عصر سابقك اواخرينه قدر صريح وفنى معلومات آلمه‌نك امكانى يوقدى. ١٨٩٥ سنه‌سنده بو خصوص ايچون تشكل ايدن بر آلمان جمعيت فنيه‌سى منتظم بر صورتده معلومات فنيه اعطاسنه باشلايه‌رق عثمانلى ايمپراطورلغنك بو منطقه مهمه‌سنى عالمه طانيتديرمغه موفق اولدى .

كورديكمز اوچ لوا تشكيلات طبيعيه‌سى اعتباريله اقليم نقطهٔ نظرندن اوچه آيريلور . دكز كنارنده اقليم بحرى ، جبلى منطقه‌لرده اقليم برى وشريطه وارديسنده ده مناطق حاره اقليمى اجراى حكم ايتمكده‌در .

عمومیت نقطهٔ نظرندن اشبو منطقه يالكز ياغمور موسمى اولان قيش وقوراق دوره‌سنك اجراى حكم ايتديكى ياز موسمنك تأثيرى آلتنده‌در . ياغمور موسمنك عقيبنده بر بچق آى قدر (مارتك ١٥ندن مايسك ابتداسنه قدر) ايلك بهار اجراى حكم ايتدكدن صوكره ياز موسمى حس اولنمغه باشلار مايسك نصف اخيرنده ياغمورلر كسب ندرت ايدر . حزيران همان همان ياغمور سزكچر . تموز ايله بسبتون يابس برحاله‌در. اغستوس وايلول آيلرى حزيرانه بك زياده يكزرلر . تشرين اولك صوكلريته قدر بتون ابتدالرينه دوغرى يابس برحاله قالمش اراضيى قابل زرع برحاله افراغ ايدن مبذول ياغمورلر نزول ايدر ونهايت از فاصله‌دن صوكره كانون اولك نصفندن اعتباراً اصل قيش موسمى بتون معناسيله حلول ايدر . كانون ثانيده بك مبذول برصورتده ياغان ياغمورلر شباطده سيركلاشمكه باشلار. مارت ونيسان صولرى حبوباتك نشوونماسنه خدمت ايدر. بتون بو آيلرده ياغمورلرك كفايت ويا عدم كفايتى ايله محصولاتك اى ويا كوتو اولمسى اره‌سنده طبيعى صيقى بر نسبت موجوددر .

دكر كنارنده وولايتك الحق محللرنده ايچه يوكسك اولان درجهٔ حرارت مرتفع اولان منطقه‌لرده معتدل بر صورتده اجراى حكم ايدر . شريطه وارديسنك جهت شرقيه‌سنده‌كى اووه‌لرده درجهٔ حرارت مارت آينده كيچه‌لرى تحت الصفره قدر تنزل ايتديكى حالده ايرتەسى كونى وقت ظهرده زائد ٢٥ درجه‌يه قدر چيقديغى نادردكلدر .

ولايتك ساحل قسمنك درجهٔ حرارتى طاغلكلكدن بر آز فضله اولغله برابر قدس جهتلرينه قدر تأثيرى حس اولنان دكر روزكارى اشبو شدتى تخفيف ايتمكده‌در .

شام وحلب شهرلرنده دكز روزكارينى يوكسك طاغلر توقيف ايده‌رك سيرينسه مانع اولديغندن بوراده حرارت دها فضله‌در . ولايتك اك صيجاق منطقه‌سى اولان شريعه وادیسنده حرارت وسطيه ٢٤ اولوب فقط بعضاً ياز موسمنده (٥٠)يه قدر صعود ايتديكى (حوله حوضه‌سنده) نادر دكلدر . بو درجه ايله شريعه وادیسى نوبى صحراسنه ياقلاشيور ديمكدر . بوراده محصولاتك حصادينه نيسانده باشلانيوركه مرتفع اولان ويا ساحلده بولنان منطقه‌لردن ١٠ — ١٥ كون اول ديمكدر

٢ — رطوبت

هندسان جهتدن اسن جنوب روزكارى (Mousson) دكز وقره روزكارلرينك تبدلاتنه تابعدر. معلوم اولديغى اوزره شمال روزكارى صفوق جنوبكى صيجاق غربدن كلنى رطوبتلى وشرق روزكارى يابسدر راطب هوانك فلسطينده‌كى حكمسنويسى وسطى اولەرق ٥٥ وجنوب وجنوب شرقيكلكى ٤٦ كوندر . شمال وشمال شرقيدن سوريه وفلسين منطقه لرينه دوغرى اسه‌رك شدت حرارتك تعديلنه سبيت ويرن روزكارلرك حكم وسطيلرى ١١٤ كوندر . جنوب وجنوب شرقى روزكارلرى يابس وحار منطقه‌لره اوغرايه‌رق سوريه يه واردیغى ايچون اكثر ياخته مضرت ايراث ايدييور . اوزون نام جسمدن عارى اولان بو روزكارلرا كثريا مايسك نصف اخيرنده وياغمور موسمنك حلولندن اول حسن اولنه‌رق حرارتك بعضاً ٤٥ سانتيغراده قدر صعودينه سبب ويرييور .

— ٨ —

معادن

بيروت ولايتنك هيچ بر طرفنده شمدى‌يه قدر منتظم بر صورتده ايشلديلن معادنه راست كلنمه‌مكله برابر بر چوقلرى متفتلرجه مجهول بر حالده قالمش اولديغى ادعا ايتمك طوغرى دكلدر . هر اوچ لوانك معروف معادنى بروجه زير بيان اولنور .

بيروت سنجاغنده : صيدا قضاسنده حديد ، نحاس ، عنبر وكهربا معدنلرى ومهم مقداردە خشب متفحم (lignite) دامارلرى موجود اولوب اشبو ثروت طبيعيه‌نك قسم كليسى صيدانك شرقنده ودكز كنارندن ١٣ كيلومترو مسافه‌ده كائن (نبا) طاغنك سطح غربيسنده بولنمقده‌در . آز مصرفله انشا ايديلەجك اولان برده قوويل خطيله دكز ساحلنه قدر نقل پك قولايدر . ليغنيت معدنك سياه ، پارلاق وتوز حالنه منقلب اولميان برجنسى سطح ارضده پارچه حالنده (المراه) نام محل قريبنده‌كائن ٧٥٠ متره ارتفاعلى برتپه‌ده بولنمقده‌در . اشبو معدن دامارى بورادن باشلايه‌رق ٩٠٠ متره ارتفاعنده‌كى (عين تاجوره)

یه وبورادن دخی ظن اولندیغنه کوره (کرکیا) و (زحلتا) کویلری آره‌سندن جنوبه و ۱۲۰۰ مترەلك بر مسافه‌یه قدر تمادی ایدر . اشبو نقطه‌دن اعتباراً معدن غائب اولور . فقط تحت الارض مدفون بر حالده (۹۰۰) مترەلك بر مسافه‌یه قدر دوام ایتدیکی قویاً ظن اولمقده‌در . بعض یرلرده ٦—۷ مترەلك عمقدن بر قاچ قنطار لیغنیت استخراج اولنمشدر. طبقه‌سنك تخنی ۵۰ و. —۱٫٦۰ متره آره‌سنده‌در .

عین تاجوره‌دن تقریباً ۳۰۰ متره شمالده خشب متفحم دامارلرینك اوستنده وایکی تباشیر طبقه‌سی آره‌سنده پیتوملی شیست معدنی واردر . تخنی ۷۵ و . —۳٫۵۰ متره اولوب مساحه‌سی ۱۰۰۰ متره قدردر .

مذکور طاغك جهت معکوسه‌سنده (۸۰۰) متره ارتفاعنده ونیها ایله‌شغره کویلری آره‌سنده وصیدانك ۱٦ کیلو مترو شرقنده واقع (بیرته) نام کویده یینه خشب متفحم معدنی موجوددر . جبل لبنان متصرفلغنه تابع (حیتوره) کوینده یینه مذکور معدنله کهربار موجود اولوب عنبره دخی اشبو معادنك بولندیغی یرلرده تصادف اولنمقده‌در .

بیروت شهرنده وقتیله فنیکه قراللری طرفندن دخی انشاآت جسیمه‌ده قوللانیلان قوملی طاش اوجاقلری موجود اولوب الیوم شهر مذکور اولرینك انشاسنده استعمال اولنان طاشلر بورادن اخراج اولنمقده‌در .

صور قضاسنه ملحق (عین ابل) و (عیدیب) و (هریقه) نام کویلرده پیتوم معدنی بولنور.

عکا سنجاغنده : اسکی غالیله‌دن تشکل ایدن بو سنجاقده بللی باشلی قیمتدار معدنلر موجود دکلدر . یالکز صفد قضه‌سنه ناظر اولان یوکسك جرماق طاغنده صاری مرمر اوجاقلری بولنمقده‌در . سنجاغك اوته‌سنده بروسنده بیتوم معدنه دخی تصادف اولنور . ناصره شهرینك اتکا ایتدیکی طاغ سراپایم بیاض ویموشاق صخور تباشیریه‌دن مرکب اولوب بونلرده سیلیکس موجودکلدر . نابلس سنجاغنده ظن اولندیغنه کوره معادن غیر موجوددر . یالکز اکثر تپه‌لری بیاض صخور تباشیریه‌دن مرکبدر .

میاه معدنیه . — ولایت داخلنده معلوم وفائده‌سی مجرب میاه معدنیه یالکز طبریا قاپلیجه‌لریدر . بوراده یالکز ترکیبات معدنیه‌سی ذکر ایدیله‌رك تفصیلات سائره‌سی محل مخصوصنده یعنی طبریا قضاسی فصلنه ترك ایدلمشدر . آتیده‌کی رقملر ۱۳۲٦ سنهٔ مجریه‌سنده قلمه آلتان سالنامهٔ ولایتدن آلنمشدر :

حرارت : ٦۰ — ۷۰

ثقلت اضافیه‌سی : ۱٫۲۳٤۳

قلورور	۱۸٫٤٦
حامض کبریت	۱٫۹۰

مانغانز	١٫١٣
حمص قالسيوم	٤٫٩٦
سودا	٩٫٤١
حامض فحم	—
برومبت	—
	٣٥٫٨٦

بيك اقسامده شونسبت بولنور

قلورور دوسوديوم	١٧٫٧٤
« مانغانزيوم	٢٫٧٨
« قالسيوم	٨٫٩٤
كبريتيت «	١٫٠٨
	٣٠٫٥٤

قابليجه منبعلرينك باشقه باشقه تحليلى

قلورور	١٧٫٨٠٠
اوقزيژن	٤٫١١
آسيدسولفريك	٠٫٦٣٤
حامض قاربون	٠٫٤٥
مانغانز	٠٫٤٣٣
سودا	٩٫٩٩٤
حمص قالسيوم	٤٫٩٠٦
	٢٩٫٨٠١

قلورور دوسوديوم	١٨٫٨٦٠
« دومانغانزيوم	١٫٢٨
« قالسيوم	٨٫٧٣٤
كبريتيت قالسيوم	١٫٧٩
قاربونات دوقالسيوم	٠٫١٠٠
	٢٩٫٨٠١

—٩—

اورمانلر

١ — اورمانلر

ولايت داخلنده اكثر لوا وقضالرده اوفاق بيوك بعض اورمان قطعاتى موجود ايسه‌ده بونلردن الك زياده احتطاب وانتفاعه الويرشلى اولانلر لاذقيه‌وطرابلس‌شام لوالرى داخلنده بولنانلر اولمغله دائرهٔ تدقيقمزه داخل اولمديغندن درجندن صرف نظر ايدلدى .

بيروت شهرينك جهت جنوبيه‌سنده وقوملق سمتنده تخميناً ايكى بيك دونم وسعتنده بش التى مترو ارتفاع و ٤٠ — ٥٠ سانتيمتره محيطنده ساحل چامى و « صنوبر » تعبير اولنان اشجارى حاوى بر اورمان موجود اولوب امر محافظه‌سنه باخصوصى اخيراً تشكل ايدن شركت طرفندن ايجه اعتنا ايدلمكده‌در . بو اورمانك ٧٦٧ سنهٔ هجريه‌سنده بيروت شهرينك غرب جنوبيسنده‌كى قوملغك تدريجاً شهرك كناريته دوغرى توسع ايده‌رك مزروع محللرى استيلا ايلمسنه حائل اولمق اوزره يتشديرلمش اولديغى روايات تاريخيه دندر . شو اصول وقتيله بك كوزل دوشونلمش وساحله قريب اولان بعض اوروپا شهرلرنده

دخی دکزلرك کتوردیکی قوملرك استیلاسندن اراضیی محافظه ایچون اوفق قطعاتده اورمانلر یتشدیرلمکده بولنمشدر .

مرکز ولایته ملحق صیدا ومرجعیون قضالرینداخلنده متفرق بر حالده بعض اورمان قطعاتی موجود ایسه‌ده بونلر صرف احتیاجات داخلیه ایچون احتطاب ایدلمکده‌در .

صور قضاسی داخلنده وقصبه‌یه وسطی سکز ساعت مسافه‌ده وادی النصاری ،شحل علمان ، وادی الخنازیر وحلت ارض اورمانلری اولدقجه وسعتی حائز ایسه‌ده اشجارك عمومیتله میشه جنسندن اولمسی وبونلردن الك بیوکلرینك محیطی بر متره وطولی بش آلتی متره بولنمسی حسبیله کراسته‌لکه الویرمامکده وعمومیتله حطب وکموره حصر وتخصیص ایدلمکده‌در . قضانك جهات جنوبیه‌سنده وادی کرکر ، وادی البالون ، وادی النهور نامیله دیکر اوفاق اورمانلر دخی موجوددر .

عکا سنجاغی داخلنده بولنان اورمانلر دخی شفا عمرو ناحیه‌سنك جهت شمالیه سنده وعکا ایله جوار اسکله‌لره وسطی بش ساعت بعد ومسافه‌ده کائندر . بونلر الغربی ، مزیج ، عاد الهوائی ، الزیب نامیله یاد اولنورلر . وسعت تقریبیه‌لری قرق بیك دونم اولوب اشجارینك کافه‌سی میشه جنسندن‌در . ارتفاع وسطیلری ٤ - ٦ متره ومحیط وسطیلری دخی ٥٠ سانتیمتره ایله برمتره آرمسنده‌در . اشجار مذکوره بر کونا صنایع واعمالاته الویریشلی اولمدیغندن احتطابه تخصیص ایدلمکده‌در .

حیفا قضاسی داخلنده وسط بحردن ٤٠٠ — ٥٠٠ متره ارتفاعنده‌کی تپه ویماجلرده کائن اولوب تقریبا ٤٠،٠٠٠ دونم وسعتنده بولنان اورمانلر دخی کرمل ، وادی عسل ، عضامه ، حاری ، باجور نامیله یاد اولنورلر .اشجار مذکوره اوفاقیوی وجسامتده اولدقلری جهتله صیدا وصور قضالرنده اولدیغی کبی احتطابدن بشقه برشیئه یراما مقده‌درلر.

٢ — اورمانلر حقنده ملاحظات

— وقتیله « سیل کبی سودوبال اقتدینی »روایت اولنان ارض فلسطین اورمانلرینك تخریباتنه ازمنهٔ تاریخیه‌دنبرو وباشلامشدی. اشو تخریباتك برنجی درجه بر وجه‌زیر نتائج وخیمه‌سی کورولمشدر .

(١) طاغلرك جیلاق قالمسی

(٢) ساحللرده قوم اکثیه‌سنك تشکلی

(٣) بطاقلقلرك تشکلی

[١] — **طاغلرك جیلاق قالمسی** — طاغلرك جیلاق قالمسی وسطوح مائله‌لی اراضینك اغاج وچالیلردن محروم قالمسی تأثیرات هوائیه‌نك پك شدتلی اولمسنه واشکالك حصولنه

سیبیت ویرمکده اولدیغی امور محققه‌دندر . هر قیش موسمنده یاغان یاغموری متعاقب صولرك کوچك شلاله‌لر تشکیل ایتمکده ، وقیارك بطی تجزیسندن برسنه ظرفنده حصوله گلمکده ، قابل زراعت طوپراقلری اووه‌لره دوغری سورو گلمکده اولدقلری کورولور . بونك بو طاغلرك جیلاق قاسی مملکتك قابل زراعت طوپراقلرینك لا اقل ایکی ثلثدن زیاده‌سنی غائب ایتمك دیمکدر .

[۲]— **شرك اکثیه‌نك تشکلی** —اورمانلرك تخریباتی تعبیر اصحابه اغاجلرك محوی اکثیه‌لرك تشکلنه سبیت ویرمشدر . روایات تاریخیه‌بونی تأیید ایدییور تاریخشناسان قیسا ریه‌نك شرق طرفنده آلتی ایله سکز کیلومتره‌یرده امتداد ایدن سایه‌دار قورولقلری مدح وروملی قادینلرك اوکله‌دن صوکره اویقو اویومق ایچون مذکور کولکه لکاره التجا ایتدکلرینی روایت ایدرلر. حالبوکه‌حال حاضرده مذکوراراضی کاملاً اکثیه‌لرله طولمشدر. روایات تاریخیه‌یه نظراً آلتی ـ سکز کیلو متر وعرض ایله فلسطین سواحلنده امتدادایدن ماحل اکثیه‌لری ایکی یك‌سنه‌لك بر زمانك محصولیدر فلسطینك اشبو سیار اکثیه‌لرینك مساحهٔ سطحیه‌سی بر میلیون دونم وسعتنده اولدیغی‌وهر سنه بو نلرك قابل زراعت منطقه لردن استیلا ایتدیکی‌اراضینك بر تقدیره‌کوره ۵۰۰۰ دونمدن آز بولنمدیغی رقمله ثابت‌امور محققه‌دندر .

بنا" علیه باشدن باشه فلسطین سواحلندن اغاجلرك محو وتخریبی شمدیه قدر بزه بر میلیون دونملك اراضی غائب ایتدیکی کبی فلسطین زراعتنه دخی‌هرسنه ۵۰۰۰ دونملك بر مساحه صنایع ایتدیرمکده‌در . اشبو متحرك اکثیه‌لری توقیف وحرکتدن منع ایتمك اورمانلرك تجدید واحیاسنه همت ایده‌جك حکومتك اك مهم مشاغلندن اولمایدر .

بونك اجراسی ممکنمیدر ؟ بوکا جواب اولەرق دیرزکه فرانسه‌نك بوردو شهری وقتیله سیار اکثیه قومسلری آلتنده مدفون قالمق تهلکه‌سنه‌معروض‌ایدی . حالبوکه‌بوکون شهر مذکور جوارنده (التون اغاجی)تسمیه اولنان چامدن کنیش بر اورمان‌موجودر. اصول فنیه اوزره تأسیس واداره ایدلمش‌اولان اشبو اورمانك نهایت یاریم عصرلق بر موجودیتی حائزدر .

[۳] — **بطاقلقلرك تشکلی** — بطاقلقلرك تشکلنی اورمانلرك تخریباتنه عطف‌ایتمك وهلهٔ غریب کورونورسه‌ده‌اشبونظریه الیوم مرتبهٔ ثبوته وارمشدر . شویله‌که:

اورمانلرله مستور طاغلر اوزرینه یاغمور یاغدیغی زمان بویاغمور صولری یاپراق ودالار آره‌لقلرنده تجزی وانقسام ایدر وبوصورتله یره سقوطلری بطائت کسب ایدر . اشبو صولر یاپراق ودال بوزونتیسندن تشکل ایتمش اولان غایتله قابل نفوذ وسونکرسی طبقه‌طرفندن کال‌سهولتله امتصاص اولنور . بویله‌جه‌یواش یواش سطوح مائله‌نك التطبقاتندن سیلان وآنجق اووه‌لرده فائده‌لی وصاف برحالده ظهور ایدرلرکه اهالینك استفاده‌سنی تأمین ایتدکدنصکره ینه صاف وبراق اوله‌رق نهرودره‌لرك مجراسنی توسیع وتطهیرده مدخل کلیسی اولور . حالبوکه‌فلسطین طاغلرینه دوشن یاغمورلرك‌شدتلی‌صدمه‌سنی توقیف‌ایده‌جك هیچ برشی بولنمدیغندن اشبو صولر قیالرك جیلاق وغیر قابل نفوذ سطحلری اوزرندن اقوب کیدر . صولر چایرلری آشوب مرور ایتدیکی زمان بیوك سیلابلر حصوله کتیرر . وبو سیلابلر برقاچ ساعت ظرفنده ذاتاً یاغمور صولریله اشباع حالنه کلن اووه‌لرك طوپراق قلرنده صویی مبذول جامورلر تشکیل ایدر . اشبو جامورده فائده‌لی برلیمون (صلصال) تشکیل ایده‌جکنه نارلاده‌کی مزوروعاتی تخریب ایدر صو مجرالرینی کنیشلتیر . اووه‌لرده آز زمانده حصوله کلن وفقط تأثیرات مضره‌سی اووزن مدت دوام ایدن بیوك سیلاب وبطاقلقلر تشکل ایدر . بونلرك مضراتی بربرده بر دفعه باشلاینجه آرتق الی النهایه متزایداً دوام ایدر بونك ایچون اورمانجیلر دیرلرکه اووه‌لری قورتارمق ایچون طاغلرك محافظهٔ سلامتی تأمین ایدیکز .

مجراسی متبدل وجریانی پك بطی اولان اشبو نهرلر طاغلرك جامورلریله حجملری تزایداتمش برحالده‌دکزه طوغری اقارکن منصبلری قریبنده مرورلرینه‌حیلولت ایدن‌سیار قومه تصادف ایدرلر بوسبیدن بالضروره صاغ‌وصول طرفلرده اراضیه یایلارق بطاقلقلر تشکیل‌ایدرلر .

الحاصل طاغلرك جیلاق قالمسندن وسیار اکثیه مساحه‌سنك توسعندن حاصل اولان بطاقلقلر فلسطین زراعتنك الك عظیم برآفتیدر . بو بطاقلقلری قورومق ایچون اورمانلرك احیا واحداث پروغرامنه داخل اولمسی ایجاب ایدر .

اورمانلرمزك خراب برحالده بولنمسندن خارجه ویرمکه مجبور اولدیغمز بر چوق رسوم فاحشه واردر . هرسنه بیروت ، حیفا ویافا لیمانلرینه ادخال ایدیلن کراستهنك بدلی ٤٠٠ بیك لیرای عثمانی اوله‌رق قبول ایدرسه‌ك هرحالده حقیقتی تجاوز ایتمامش‌اولورز .

مملکتك بوندن اوتوز سنه اول خارجه کوندرمکده بولنمش اولدیغی پورتقال صندوقلرینك عددی بر قاچ بیکی تجاوز ایتمزکن یالکز یافادن الیوم اخراج ایدیلن صندوقلر برملیونی کچدیکی کبی بش سنه صوکره بوعددك اوچ ملیونه‌بالغ اولمسی امید ایدلمکده‌در . پورتقالی دنك ایده‌جك صندوقلری روسیه‌ایله آوسترياداکیتیورز . بونلرك بهری بزه اوچ غروشه مال اولیور . یعنی یالکز پورتقال محصولنك خارجه سوقی ایچون سنه‌ده

٣٠٠٠٠ لیرای عثانی ویریورز. تعیر آخرلرله اخراج اولنان بهر صندوق ایچون اوروپایه معین بر رسم ادا ایلیورز بو رسم حکومتك استیفا ایتدیکی ویرکودن اوچ درت دفعه فضله‌در . طبیعتك نه صورتله بزدن انتقام آلدیغنه بر آز عطف نظر ایتسه فنا اولماز.

٤ — اورمانلرك محو وتخریبی توقیف ایده‌جك وسائل . — اورمانلرك محو وتخریبی منع ویکیدن احداث واحیاسی قضیه‌لریله اشتغال ایدن حکومات اجرا ایتدکلری تجارب خصوصیه سایه‌سنده اشبو مهم کیفیتك قوانینله ، واسع وعاقلانه بر صورتده توزیعی لازمکان تخصیصاتله، منتخب وکزیده مأمورینله، غایت دقیق روح تتبعله قائم اولهبیله جکنی آکلادیلر .

مملکتك عادتا حیاتیله علاقه‌دار اولان بو مهم ایشلره کیریشه‌جك حکومت ایلك اولا حطب وکرسته قطعیاتنك وبو کبی محصولات طبیعیه اخراجاتنك شرائطی تعیین وتحدید ایلر . نشو ونما دورەسی اثناسنده قطعیاتك منعیله بالکز صیجاقلرك حکمفرما اولدیغی زمانلرده بو عملیاتك ایفا واجراسنه مساعده اعطاسی الزمدر .

بوندن بشقه آغاجلرك رختەدار اولمسی انتاجایدن کوکلرك قوپارلمسی منع ومرعالری تنظیم ایتمك ضروری اولدیغی کبی اورمانلرك تخریبنده بك بیوك بر عامل تشکیل ایدن کچیلر اوزرندن رسوم آلمق وقیون رسمندن واز کچمك دخی اورمانلرك حیاتی نقطهٔ نظرندن بك زیاده الزمدر .

زیتونلکه تحویل ایدیلن هر طاغلق اراضینك اوچ سنه‌دن اون سنه‌یه قدر برمدت ایچون رسومدن معفو طوتلسنه‌دائر قانون نشر ایدلدی ایسه‌ده بوندن بك آز کیمسه استفاده ایتمشدر . ذاتاً اتباع اولنان وسائل تشویقیه‌یه نظراً حداعظمیسی اون سنه اولان اشبو معافیتك مدتی بك آزدر. زیتونلکه تحویل ایدیلن هر طاغلق اراضینك اونبش سنه‌قدر برمدت ایچون رسومدن معفو طوتلسی ایجاب ایدر . بوتون بو تدبیرلری ذکر ایدرکن شمندوفر اداره‌لرینه یتشدیرمك ایچون ظالم حطب متعهدلرینك یاش وقورو مثمر ویا غیر مثمر اغاجلره اولان تعدیات بی انصافانه‌لرینی درخاطر ایتمك قابل دکلدر .

— ۱۰ —

حیات نباتیه

— احوال عمومیه‌سنی تدقیقه مأمور ایدیلدیکمز اوچ لوانك حیات عمومیهٔ نباتیه‌سی مذکور لوالرك منقسم بولندقلری اوچ منطقه‌نك احوال اقلیمیه‌سنه کوره تبدل ایتمکده‌در.

ساحل باشدن باشه بحر سفید حوضه‌سنك حیات نباتیه‌سی زمره‌سنه داخلدرکه سائر منطقه‌لرده‌کی حیاتدن یشیل ثابت وسرت یاپراقلی شجره‌لرك کثرتی وجایوق صولان ایلك بهار نباتاتیله تمیز ایدر. اشقو نباتاتله سوریه سواحلی اسپانیا، جزائر وسجلیا اقلیمنه زیاده‌سیله‌مشابهت عرض ایلر. بیروت جوارنده کثرتله یتیشن تسبیح‌اغاجی‌وسواحلك‌اوتلرینده بروسنده نشو ونما بولان جیز اغاجلری اقلیمك ممالك حاره نکنکنه ایچه تقرب ایتمکده اولدیغنه بر دلیلدر. لبنانك شطح مائل شرقیسیله فلسطینك سائر طاغلرنده‌کی حیات نباتیه شرق ایسته‌بلرینکنه پك بکزر. بورالرده‌سنجابی بر جوق تیکنلر اوتلر چیچکسز سنجابی وتوپچ شفوی‌شکلنده پارلاق ایلك بهار نباتاتی یتشیر. بوندنبشقه یتون یشیل نباتاته وبرده کوچك اورمان حالنده یاپراغی تیکنلی میشه وفستق اغاجلرینه وبرده فصیلهٔ صنوبریه‌یه منسوب اشجاره تصادف اولنور.

خصوصی اقلیمندن دولایی منطقهٔ حاره حدودنده بولنان توبی وحبشستان منطقه‌لرینه مشابه اولان شریعه حوضه‌سنده (اوشر) تعبیر اولنان وصحرای کبیرك جنوب منطقه‌لرنده یتیش نباتاتله شمسیه بجمنده بر نوع اقاسیا ومنظرهسی غریب اولان باز اغاجی (*Moringa aptera*) وحوله ایله طبریا کولاری سواحلنده بایدوس اغاجلری یتشمکده‌در.

محصولات زراعیه‌یه کلنجه مملکت زیاده‌سیله منبت منطقه‌لر عدادینه‌ادخال ایدلسه بیله محصولاتی اهالیٔ محلیه‌یی اداره ایده جك درجه‌ده میذولدر. یافه وحیفا اووه‌لرنده بغدای بره‌سکز وآریه بره ۱۵ ویردیکی نادر دکلدر. قرون قدیمه‌ده‌یك بیوك بر اهمیتی حائز اولوب وفقط قرون وسطدن بر ویقین زمانه قدر اهالی ایدیلن باغجیلق سوریه‌ده اخیراً اجنبی مهاجرلری طرفندن احیا ایدلدی. لبنانده، حیفاده ویافه‌ده مکمل باغلر وجوده کتیرلدی.

حیفا قضاسی اخیراً باغجیلق ایله اشتهار ایتمش بر قضا اولوب حتی بوندن بر قاچ سنه مقدم استحصال ایدیلن اوزوملردن درت میلیون کیلویه قریب شراب‌اعمال ایدلش ویك اوچیوز اون اوچ سنه‌سنده حیفایه تابع زمارین قریه‌سنده بارون روچیلد طرفندن مکمل

بر شراب فابریقه‌سی انشا ایتدیریلوب اوراده حال حاضرده شراب، راقی وقونیاق اعمال ایدلمکده در .

بتیشن اوزوملر نفاست ، کیت وکفیتجه مقبول اولدیغی حالده نه چاره‌که بر قاچ سنه اول ظهور ایدن فیلوکسر خسته‌لغندن باغلرك قسم کلیسی خراب اولمشدر . بو مدهش خسته‌لغك خراب ایتمش اولدیغی باغلری تلافی ایتمك ایچون سنه‌دن سنه‌یه آمریقا اصمه چوقلریله یکیدن باغلر وجوده کتیرلمکده‌در . آمریقا اصمه چوغی بتشدیرمك اوزره زمارین قریه‌سنده ایقا جمعیت موسویه‌سی طرفندن بش دونمك بر فرانلق وجوده کتیرلمشدر بوندنبشقه عتلیت نمونه تارلاسنده آمریقادن جلب اولنان مختلف الجنس آصمه چوقلرینك هرجنسی بورا اقلیمنه کوره هانکی ونه‌کبی طوپراقده ویرلی واوروپاچوقلرندن هانکیلریله ترکیبلری ایجاب ایده‌جکی تجربه ایدلدیکدن صوکره توزیع ایدلمکده‌در .

طوپراغك مختلف محللرنده قالکرك مقدار اصغریسی یوزده ٨ واعظمیسی یوزده ٢٥—٣٠ اولوب وسطیسی ایسه یوزده ١٠—١٨ قدردر. حکومت‌سنیه طرفندن تأسیس ایدلمسی اقتضا ایدن آمریقا آصمه فدانلغندن حصوله کلمه‌جك چوقلرك یرلی اهالیه توزیعیله بورالرك تشکلات ارضیه‌سی اعتباریله باغلرك یتشدیرلمسنه فوق العاده مساعد اولان تپه ویایرلرده یکیدن باغ غرسیاتنك اجراسی پك الزمدر .

سوریه‌یه دردنجی عصر میلادیده ادخال ایدیلن طوت اغاجلریله یقین زمانلرده ایپك بوجکله ویریلان اهمیتدن طولایی زیاده‌سیله اعتنا ایدلدی. بتون بیروت ولایتنده (٤٥٠٠) هکتار وسعتنده بر اراضیی اشغال ایدن ٩٫١٧٠٫٠٠٠ طوت اغاجنك ١٢٠٫٠٠٠ ی عکا صنجاغنده موجوددر .

سوریه اغاجلری آره‌سنده پك مهم بر موقع اشغال ایدن زیتون اغاجلری هر اوچ لوانك اووه ویماجلرنده کثرتله بولنمقده‌در . خصوصیله نابلس وعکا صنجاقلرینك برچوق یرلری بو قیمتدار اغاجله مستوردر . زراع اشبو اغاجلری هیچ بر صورتله تیمار ایتمیوب حالیه ترك ایتمکده وبعض اصحاب مراق ایسه بونلری تأثیرات سماویه‌دن محافظه ایچون قیشین اغاجلرك اطرافنه طاشلر وضع ایلمکده‌در . بعضلری دخی ٥٠—٦٠ سانتیمتره طولنده و ٧٠—٨٠ سانتیمتره عرضنده طوپراق پیغمبریله اورتمکده وقیش مروو ایتدیکدن صکره پیغمبری بوزمقده‌در . آلمان وموسوی قولونیلرنده مار الذکر عملیاتدن ما عدا هر سنه اغاجلرك اطرافنده‌کی اراضیی کوزلجه سوردکدنصکره لازمکلن تیماری اجرا ایدرلر و ٢—٣ سنه‌ده بر کوپره‌لرلر .

آلتان محصولاتك قسم کلیسی باغ چیقارمغه وقسم جزئیسی یمکه حصر ایلمکده‌درلر . حیفاده تابع عتلیت کوینده‌کی موسوی تجارب زراعیه استاسیونتك قلمه آلدیغی فی

راپوردن مستبان اولدیغی اوزره یرلی نوعلردن آلنوب تحلیل ایدیلن ۲۵ نمونه‌دن الك زیاده یاغ مقداری یالکز یوزده ۳۶٫۸۶یه واصل اولمشدر . بو زیتون اغاجنك یانی باشنده بولنان دیکر بر اغاجك محصولی تحلیلده مع التأسف یالکز یوزده ۱۹٫۵۴ مقدارنده یاغ ویرمشدر . بناءً علیه اولجه ظن اولندیغی کبی زیتون یاغنك نسبتی یالکز طوپراغك نوعندن ایلرو کلدیکی تظاهر ایدیبور .

مذکور ایکی یاغ نمونه‌سی قارمل طاغی اراضیسنده بولنان ایکی اغاجدن آلنمشدر . معاینه ایدیلن ۲۵ نمونه‌دن :

یدیسی یوزده ۳۰ دن زیاده
اون‌بری یوزده ۲۵ « «

ودیکر لری‌ده اصغری اوله‌رق یوزده ۱۹٫۵۴ مقدارنده یاغ احتوا ایتدکلری تبین ایتمشدر .

الك ایی اجنبی نوعلردن اوچی زمارین قریه‌سنده غرس ایدیلمك بعد التحلیل آنیده کی زیت مقداری الده ایدلمشدر .

	ا	ب	ت
زیتون یاغی مقداری یوزده	۲۱٫۴۹	۲۶٫۰۵	۲۴٫۵۹

زیتون تعصیرخانه‌لرندن آلنان یاغ مقداری نسبتنه کلنجه ، اجنبی ویرلی نوعلری قاریشیق اوله‌رق یوزده ۱۶—۱۸ یاغ ویردکلری حالده‌الك ایی یرلی جنسلر یوزده ۲۳—۲۵ وبعضاً (۳۰) ه قدر یاغ ویرمشلردر . اشبو ارقام یرلی زیتون اغاجنك اجنبیلردن دها زیاده استفاده‌لی اولدیغنی اثبات ایدیبور . اشبو قیمتدار محصولاتدن باشقه هر اوج لواده میوه‌دار اغاجلره دخی هوس ایدلمکده اولوب پورتقال ولیمون الك مهملرینی تشکیل ایدر . یالکز بوصوك میوه‌دن ولایتك حاصلات وسطیهٔ سنویه‌سی ۲۸ میلیون کیلو غرام قدردر . صیدا قصبه‌سی روحنواز ، دلبر وقوکت پورتقال اغاجلریله شهرتشعاردر .

—۱۱—

حیات حیوانیه

بیروت ولایتك جنوبنده یری حمارلره تصادف اولندیغی کبی شریعه وادیسنده حراثت وفلاحتده قوللانیلان مانده‌لر دخی موجوددر . اکثر یاطاغلرده سرسریانه دولاشان قوردلرقیش موسمنده ارتفاعی آز اولان اووه‌لره التجا ایده‌رك بو مناسبتله تاولارك تخریبنه وحیوانات اهلیه‌یه وحتی انسانلره هجومه قیولورلر بیان طموزی اکثریتله چالی

جریانك صبق بر حاله بولنمسندن مرور وعبوری ممکن اولمیان شریعه وادیسنك بعض کوشه‌لرنده کثرتله بولنور . طابور طاغنده بولنمقده اولان پارسلر طاوشان وجیلانلرله تعیش ایدرلر حوله کولنك اطرافنده صوقوشلرینه ووحشی قناریه وقازلره کثرتله تصادف اولنور . زهرلی ییلانلر ، کرتکله وسائر حیوانات زاحفه شریعه وادیسنده وغورده کثرتله بولنور . قیساریه شهر قدیمی جوارنده دکزه دوکیلان نهر الزرقه ایله نهر المقطعه‌ده تماسحلر موجود اولدیغنی ادعا ایدن برچوق ذوات واردر. دوقتور (لورتمل) ك تدقیقاتنه نظراً اشبو ایکی نهرك تماسحلری نیل نهرینك مدهش حیوانلرینه هیچ بر وجه ایله بکزه‌مزلر . بویلری بر بچق متره‌یی تجاوز ایتمین بو حیوانلر یالکز مارت آیسنده نهردن ساحله جیقه‌رق بمورطه‌لرینی براقیرکه بوانساده انسانك بولنردن صاقنمسی ایجاب ایدر. فلسطینك حیات حیوانیه‌سی آسیوی اولمقدن زیاده مصریدر . تماسحلرك جوده نهرلرنده بولندیغنی ذکر ایدن تاریخ طبیعی متخصصی (تریستام) دیبورکه عجبا تاریخ قدیمده جوده نهرلریله نیل آره‌سنده بر ارتباط موجود دکلی ایدی ؟

اقلیم جهتیله آفریقایه بکزه‌ین غور منطقه‌سی حیات حیوانیه ایله‌ده عین مشابهتی ابراز ایلر . شمدی‌یه قدر فلسطینده کورینن ۳۲۲ جنس قوشك ٥٨ ی نیل حوضه‌سنده وآفریقای شمالیده دخی مشاهده اولنمشدر .

—١٢—

محصولات صناعیه

بیروت ولایتنده صنایع جسیمه‌دن اثر قلمامشدر؛ یالکز صنایع زراعیه اهمیتی غائب ایتمکدن باشقه بر آز ترقی بیله ایتمشدر . ولایتك اوتمسنده بروسنده ابیجه مقداردهاون وزیتون یاغی فابریقه‌لری موجود اولوب بونلرك قسم اعظمی بك ابتدائی بر حالده صو ویاحیوانله ایشلدیلمکده‌در . بتون ولایتده صو ایله متحرك ١٠٠دن فضله وبر او قدرده هوا ایله ایشلر اون فابریقه‌سی موجوددر . نابلس وطرابلس شهرلرنده صابون اعمالاتی ابیجه آثار ترقی کوسترمکده اولوب یالکز سرمایه دارانك هیچ مدنیت غربیه‌یه آشنا اولمدقلرندن اعمالاتخانه‌لری بك ابتدائی بر حالده قالمشدر . نابلسدن بحث ایدیلورکن بو کیفیت آیروجه توضیح ایدیله جکدر .

صوك سنه‌لرده فرانسزلر طرفندن سوریه‌یه ادخال ایدیلوب آز مدت ظرفنده یرلیلر آره‌سنده تعمم ایدن البومین ویمورطه صاریسی اعمالاتی بالخاصه شایان دقتدر اشبو صنعتك مصرفی آز ومشکلاتی همان همان یوق کبی اولوب یرلیلر بونك سرینی اجنبیلردن چالمغه

موفق اولدیلر وکندیلریله دهشتلی بر رقابته کیریشدیلر . ایکی سنه اولنه کلنجه‌یه قدر (طبیعی محاربه تاریخ اعلانندن اول) مظفریت اهالی طرفنه تمایل ایدیوردی . یالکز برلی فابریقه‌لر اوروپایه بهر کیلوسی ۳٫۵ فرانقدن ۱۰٫۴۲۷ کیلو البومین وبهر کیلوسی بر فرانقدن ۵۸٫۶۴۵ کیلو یمورطه صاریسی اخراج ایتمشلردی . اجرا ایدیلن دقیق برحساه کوره بر کیلو آلبومین ویمورطه صاریسنك استخراجی ایچون ۶۰ یمورطه‌نك صرفی لازمکلدیکنه نظراً بو رقملر ایچون سنوی :

یمورطه	۳٫۵۱۸٫۷۰۰
اوروپایه اخراج اولنان »	۱٫۳۳۴٫۸۰۰
یکون	۴٫۸۵۳٫۵۰۰

یمورطه استهلاك ایدیلیور .

دیمك که بیروت ولایتی سنه‌ده استهلاکات محلیه‌دن باشقه ۴٫۸۵۳٫۵۰۰ عدد یمورطه اخراج ایدییور دیمکدر . بویله کارلی ایش بر چوقلرینی طاووق بسلمکه تشویق ایتدی .

صنایع نسجیه کمیت خصوصنده خسوفه اوغرامقله برابر حالا کیفیتده موقع ممتازینی محافظه ایتمکده‌در . بیروتك ، عکانك طرابلسك منسوجات قطنیه‌سی وبالخصوص طرابلسك منسوجات حریریه‌سی معروفدر . بواعمالاتخانه‌لره لازم اولان مواد ابتدائیه نك بر قسم مهمی جبل لبنانندن کلیر . جبل مذکور طرابلس فابریقه‌لرینه سنه‌ده ۳۵۰٫۰۰۰ وبیروتده کیلوه ۲۰۰٫۰۰۰ کیلو غرام ثقلنده قوزه صاتمقده‌در .

ایپلك حالته افراغ ایدیلن ایپکك بر قسمی مارسیلیایه اخراج اولنوب قسم دیکری ارابسك نقشلرله مزین اینجه ایپکلیلر نسج ایدن بیروت فابریقه‌لرنده استهلاك اولنمقده‌در. بوندنبشقه بیروت، طرابلس وصیداده‌کی اعمالاتخانه‌لرده الاجه تعبیر ایتدکلری ایپکلی ویاموقلی منسوجات دخی اعمال اولنور . بورالرده قرمزی‌یه بویانمش ایپکلر اوروپانك اك مهم سرکیلرنده مظهر تقدیر اولمشدر .

بسیروت شهرندن اوروپایه کوندریلن آلتون ویاکموشدن معمول زینت ایشلری اینجه رغبته مظهر اولدیغی کبی اعمال ایدیلن آلتون وکموش تللردن قفس شکلنده برنوع قیوجیلق ویانه سرکیسنده برنجی درجه‌دن مدالیه‌یه نائل اولمشدی .

بو کبی اینجه ، ظریف وذوق سلیم محصولی اولان عثمانلی زینت ایشلری پورتکیزدن باشقه هیچ بر اوروپا مملکتنده تقلید ایدیلمه‌مدی . ایتالیانك جنوه شهرینك قیوجیلغی کرك صنعت وکرك انتظام خطوط وذوق سلیم نقطه نظرندن بك آشاغیدر بیروتده، صیداده، ناصره‌ده وولایتك بیوك شهرلرنده یاپیلن صدفه ایشلرینش اوانی خشبیه بر چوق ارباب مراقك نظر تقدیر وتحسینی جلب ایتمکده‌در .

—۱۳—

امور زراعیه

امورزراعیه حقنده وقوف واختصاصیله معروف فاضل محترم حسین کاظم بك افندی طرفلرندن قلمه آلنان اشبو مقالهٔ مخصوصه‌یی عیناً درج ایدییورز :

۱— سوریه زراعتنه متعلق بر ایکی سوز

سوریه‌نك هانکی طرفنه باقیلمش اولسه ، زراعتك حال ابتدائی وطبیعیده قالدیغی ، علمك وعلم ایله علاقه‌دار اولان صنعتلرك تکاملی تعقیب ایلدیکی کوریلور . یونقیصه زراعتدن بکلهنیلن استفاده‌یی محدود بر درجه‌یه ایندیرمشدر . دیکر طرفدن‌ده توپراغك ، اقلیمك وهوانك فیض تأثیریله یو مملکتده زراعت ، آنادولینك بر چوق یرلرنده اولدیغی کبی ، حال طبیعیدن یوکسلتون اوزاقلاشمامشدر . آنادولینك دوز اووالرنده ، واسع یایلالرنده ، عارضه‌لی قیرلرنده أك مساعد بیللرده بره بش و آلتیدن زیاده حاصلات آلینه‌مایور؛ محصولاتك آلوب قالدیردیغی عناصر غذائیه ایله سنه‌دن سنه‌یه قوتدن دوشن تارلالردن أبی کوتو برشی قازانه بیلمك طبیعتك وتصادفك لطفنه قالمش ایکن سوریه‌ده هوانك وتوپراغك داهامساعد وداهافیاض اولماسی سایه‌سنده ، أك ابتدائی برطرزده یاپیلان زراعتله ، تمکن اولدیغی قادار چوق وأبی حاصلات یتشدیریلیور. اقتصادیات زراعیه‌یه کوره ، آنادولی زراعتی — أك چوق أمك وأك آز مصرفله أك آز حاصلات آلمق — حکمیله تعریف ایدیله‌بیلیر. حال بوکه سوریه زراعتی اقتصاد نقطهٔ نظرندن ده آز چوق بر کار براقییور وزراعتك بومملکتده مهم بر عامل ومؤثر اولدیغی کوریلیور . یو فیض ورجحان شبهه‌سز اقلیمه وتوپراغه عائددر . زراعت علمنه کوره ، سوریه‌ده یاپیلان زراعتك آنادولیده‌کی طرز زراعتدن بك چوق تخالف ایتمه‌دیکی محققدر . سوریه‌نك أسکی ویکی زراعتی آراسنده بر مقایسه یاپمق وزمانك وجوده کتیردیکی فرقلری کورمك بك فائده‌لی‌در وبو اسکی دورلره نسبتله حاصلات زراعیه حس ایدیله‌جك قادار آزالمشدر . فقط بو حال دنیانك باشقا مملکتلرنده‌ده بویله اولمشدر . هر طرفده ، توپراقلردن متمادیاً بعض شیلرك آزالدیغی ، شرائط اقلیمیه وزراعیه‌نك ، اك معمور یرلردن اك اوزاق مملکتلره قادار ، هر طرفده بوزیلوب دکیشدیکنی هرکس بیلیر . دنیانك بیوك بر قسمی اسکی دورلرده واسع وصیق اورمانلرله قاپلانمش ایکن شرائط اقلیمیه وزراعیه شبهه‌سز باشقا ایدی .اورمانلرك تخریبی ، چالیلقلرك کسیلمه‌سی

دنیانك منظره‌سنی دگیشدیردی . اورمانساردن وچالیلقلاردن آچیلان منبت تارلالردن ایلك سنه‌لرده آلنان حاصلاتك ایلکی وچوقلغی بویولده یورومك ایچون انسانلر، حرأت ویردی . اورمانلردن آچیلان یرلر سنه‌دن سنه‌یه کنیشله‌دی. برقاچ سنه صوکرا قوتدن دوشن توپراقلرك غائب ایتدیکی عناصر غدائیه‌یی کیری ویرمك اصوللری بیلنمه‌دیکی ایچون هرطرفده اورمانلر انصافسزجه کسیلدی ویکیدن یکیه تارلالر آچیلدی . بویوزدن میدانه چیقان اراضی هر مملکتده توپراقدن یاشایان خلقك احتیاجندن فات فات زیاده اولدی . اورمانلر آزالوب فنا وقوتسز توپراقلر میدانده قالدی واوزمان سفالت زراعیه یاشلادی ... یالکز بعض مملکتلرده علمك وصنایعك زراعتی دوشدیکی یردن قالدیره‌بیله. جکی آکلاشیلدی . علم کیمیای زراعی اوتلرك توپراقدن نه‌کی شیلر آلدیغنی ویردوزی‌یه توپراقدن اکسیلن یو عناصری کیمیائی ، معدنی وصناعی ماده‌لرله تارلالره کیری ویرمك وبو سایه‌ده‌هرزمانده وهرپرده توپراقدن أنی وچوق حاصلات آله بیلمك امکانی اولدیغنی واضحاً کوسته رییوردی . یك یاقین دورلره قادار توپراقله اوتلر آراسنده‌کی مناسبتلر آکلاشیله‌مامشدی . توپراغه اوتلرك کوکلرینی طوتمقدن باشقابر وظیفه ویرمك بیور وأهلی ویابانی بوتون نباتاتك دال ویاپر اقلریله هوادن یاشادیغنه اینانیلیوردی. اوتلرك مرکباتیله توپراقلرك عناصری آراسنده‌کی مناسبتلر تمامیله آکلاشیلدقدن صوکرا، زراعتك تصادفه تابع برایش حالندن قورتاریله‌جغنه امیدلر چوغالدی . زراعتك رجوق نظریه‌لری برکیمیا دارالاستحضارنده حل ایدیلن برمعادلهٔ فنیه حالنی آلدی . عالملر بزم أکدیکمز اوتلری تحلیل ایتدیلر وهربرینك توپراقده نه‌کی عناصر انبانیه آرادیغنی آکلادقدن صوکره‌بو عنصری اوتلرك أکیله‌جکی توپراقاره ویرمك چاره‌لرینی دوشوندیلر . اووقتده توپراقلری قوتدن‌دوشورمه‌مك اصوللری بولوندی وبورادن — زراعت متناوبه — کی علمی وفائده‌لی بر اصول میدانه چقدی . انسانلر علم وصنعت‌سایه سنده طبیعته وتوپراغه تحکم ایده بیلمك یوللرینی بولدلر واقلیمك وهوانك عارضه لرینه قارشی‌چاره‌لر آرادیلر. یونك ایچون توپراقلرك داها باشقا طرزده ایشلنمه‌سی زراعت میخانیکیه آلتلرینك قوللانیلماسی ، حاصلاتك تنویعی ، چاپالامه وسورکوله‌مه کی ، پولوقلرك وصاپانلرك ده‌رین وآغیر ایشلرینی تاملایان خفیف ویوزدن سورمه‌لر ، چاپا ماکینه لری ، یرینه وتوپراغك احتیاجنه کوره تفجیر واسقا اصوللری ... اقلیمك تأثیرینی، جغتجلسك فائده سنه اولق اوزره تعدیل ایتدی وزراعت راطبه ویابسه طرزلریله طبیعته ازچوق غلبه‌ایتمه‌یه امکان بولوندی ... علمك ایاریله‌مش اولدیغی مملکتلرده زراعت یو تعریف ایتدیکمز شکللری آلدی وزراعت هرمعناسنه کوره یرفن وصنعت اولدی ... سوریه مزی بالطبع بومملکتلردن بری عدایده‌ریز . فقط ، طبیعتك بوراده باشقایرلرمزه نسبتله ، داها فیاض

اولدیغی سویله مشدك . بونك سبیلرینی مطالعه ایتمك فائده‌دن خالی دكلدر : تاریخ ، بزه اسكیدن سوریه ساحللرینك تاایجریلره طوغرو واسع اورمانلرله قپلانمش اولدیغنی، فقط بو تجارت بحریه‌سنك بوتملكنده رواج و حیات بولدیغنی كوسته ریور . روملیلر زمانسنده حوراتك اك چوق ذخیره یتشدیرمن بریراولدیغنی بیلیورز . بوراده تأسس ایدن بیوك دكشمشدر . اورمانلر آزالمش ، تویراقلر قوتدن دوشمش ، نهر یاتاقلرینك طولوب تویراغی وهواسی یه فیضلی قالمش ، اسكی حوران بوزمانكده یوغدای مملكتی اولمق رجحانی بوتون‌بوتون غائب ایتمشدر . بوحال آتیا بومملكتك زراعتنه علمی ومعقول برشكل ویره‌بیلمك ایچون بزه پك بویوك امیدلر بخش ایدر . وبوراده صرف ایدیله‌جك سرمایه‌لرك ، امكلرك غائب اولمایه‌جغنی آكلادیر ...

بیروت ولایتك ، داها طوغروسی سوریه زراعتنك علم نقطهٔ نظرندن تعریفی شایان استفاده دكلدر . تویراغك هنوز پك ابتدائی بر طرزده وصوك درجه‌ده بسیط وساده آتلرله ایشلندیكی بو مملكتده چفتجیلكدن چیقاریلان فائده‌لرك محدود بردرجه‌ده قالدیغنده شبه یوقدر. زراعت متناوبه‌نك، كیمیوی ومعدنی عناصر انبانیه‌نك، زراعت متكاثفه‌نك تأمین ابتدیكی مبذول حاصلاته وبویوك كارلره بورالرده انتظار ایدیله‌مز . دیكر طرفدن‌ده شرائط اقتصادیه‌یی حسابه قویمق وبونك زراعتده‌كی تأثیرلرینی نظر اعتباره آلمق لازم‌كلیر. بو راسی منكر اولامقله برابر آقده‌كز بوینجه اوزانان بیروت ولایتی ساحللری. شوسه یولفریله ، شمن دوفرلریله ، بحری وسائط نقلیه‌سیله ، زراعتـه داهـا مساعـد شرائط اقتصادیه حاضر لامقده‌در . زراعتك آنجاق بوكی اویغون شرائطده فائده‌لی وكارلی اوله بیلدیكنی هركس بیلیر . بو نقطهٔ نظره‌كوره ، بو مملكتك زراعتی قوله قوتدن داها باشقا شیلرده قازاندیرمقده‌در . باخصوص شرائط اقلیمیه‌ده بر چفتجیلكه آلوریشلی‌در :

صیجاق، رطوبت ... زراعتك بو ایكی مهم شرطی بو مملكتـده مبذولدر . اقلیمك اطرادی ، موسملرك انتظام تعاقبی ، یاغمورلرك مبذولیتی كبی مساعد شرائط اكسیك دكلدر . لبنانك طاشلق وعقیم صیرتلرندن باشقا ولایتك هان هر طرفنده حیات ارضك بی نهایه فیوض وبدایعی كوریلور . طبیعت هربرده انسانك یوزینه كولر . سوریه قطعه‌سی بو كونكی حالیله‌ده شبه‌سز بر زراعت مملكتی‌در . شیمدی‌سز علمك وصنایعك تكاملندن ایلری‌كلن مأثری بویره‌كتیرمكز ، اورمانلری ممكن اولدیغی درجه‌ده یكیدن یتشدیرمكز ، تویراقلری طبیعتده پك مبذول اولان عناصر غذائیه‌ایله جانلاندیرمكز ، دكیزك سواحله

استیلاسنه مانع اولمکز ، کوللری وباتاقلقلری قورودمکز ، تارلالری صولامق چاره‌لرینی بولمکز ، تخملره اعتنا ایدمکز ، صنعی چایرلر یتشدیرمکز ، طبیعتك طوغی قوتلری اولان اورمانلردن وچایرلردن استفاده یوللرینی آرامکز . اوزمان سوریه آز وقتده دنیانك اك مترقی زراعت مملکتلری صیراسنه گچر . شو قادارکه طرز زراعتی‌ده ایلرلیه‌رك ، خصوصیله زراعت متناوبه‌یه رواج ویرمك لازمدر . وبو سایه‌ده مملکتده علمی ومعقول بر اصول زراعت وجوده گلش اولور . حال حاضرده بیروت ولایتی بوغدای وآرپادن باشقاسینه حبوباتدن صاتیلان ، بقله ، فول بقله ، داری ومرجمك گبی بر چوق شیلر یتشدیر مکده‌در . یالکز متناوبهٔ زراعت اك ابتدائی شکللرندن ، بر سنه آگیز وایرته‌سی‌سنه نطاسدن هنوز اوزاقلاشمامشدر . اوچ درت سنه‌لك بر زراعت متناوبه اصولی بیلنمش اولسه توپراقلردن داها زیاده استفاده ایدیلیر ، تارلالرك یوتون یوتون قوتدن دوشمه‌سنه سبببیت ویرملز وچایرلر یتشدیرلمك صورتیله جفت حیوانلرینك جنسلری ایلشدیرلش اولور . برسنه کوره اوچ ویادورت وبلکه داها زیاده سنه‌ده بر دفعه حبوبات زراعتنك توپراقلردن آلتوب کوتوردیکی عناصر انباتیه بر دورهٔ زراعت متناوبه‌نك دیکر سنه‌لرینی اشغال ایدن متنوع حاصلات ایله وتارلالره ویریلن کوبره‌لره اعاده ایدیلیر . بنه بو طوزده انسانلره وحیوانلره اك ایی ومبذول بر غذاوبرن باتاتز ، پانجار ، هاووج وامثالی کوکلی اوتلرك زراعتی تعمم ایدر ، یاش وقوری اوتلره حیوانلره بول ومغذی بریه‌جك حاضرلانیر . علمی اصول زراعتنك وبره‌جکی منفعتلری آکلامق ایچون اوزاقلره گیتمه‌یه لزوم یوقدر . حیفاده وداها بر قاچ یرده اوروپالی مهاجرلرك تأسیس ایتدکلری تمونه وتجربه‌تارلالرنده ، گویلرده بو طرز زراعتك یوتون فیضلرینی کورمك ممکندر وبزم ـ زراعت استعماریه ـ تعبیر ایتدیکمز بو اوروپا اصولنه تقلید ایله سوریه زراعتنك هربرده ایلری گوتوریله‌جکنه اعتمادمز واردر . بو طرزده حاصلاتك توپراقلردن آلدیغی عناصر غذائیه طبیعی وصنعی واسطه‌لرله ، تنویع زراعتله ، عادی وکیمیوی کوبره‌لرله بنه توپراغه اعاده ایدلش اولور . مملکتمزده سفالت زراعیه‌یی بر طرف ایده‌جك ، توپراقلره وانسانلره فیض وحیات ویره‌بیله‌جك آنجاق بو اصول زراعتدر . مهاجر گویلری سوریه ایچون بر ـ چفتلك مکتبی ـ و ـ زراعت تجربه تارلاسی ـ حکمنده‌در . بورالرده اقلیمك شرائطی ، هوانك تأثیرلری ، توپراغك مرکباتی اوزون اوزادیه تدقیق ایدلش وایش یکیلمك تردد‌لرندن ، اندیشه‌لرندن اوزاقلاشدیرلمشدر . حیفا جوارنده زراعت متناوبه اصولنده أکیلن تارلالرك ویردیکی چوق وایی حاصلات علمه استناد ایدن چفتجیلكك تأمین ایده‌بیله‌جکی فائده‌لری آکلادیر . شوراسی‌ده اوتوتمامیلی درکه زراعتده‌ده تدریجی بر انقلاب وتجدد پایدار اوله‌بیلیر . عصرلردن بری اك ابتدائی بر طرز زراعتك جاری

اولدیغی بر مملکتده بردن‌بره اك مکمل وعلمی بر طرز زراعتـه ، زراعتـده غایه اولان منافعه زراعیه‌یه کچیلهمز . اقلیمك ، توپراغك ، اقتصادی وتجاری شرائطك تأثیرلری آلتنده زراعت متناوبه‌نك باشقاباشقا شکللر آلماسی لازم‌کلیر. بو اشکالی بیلدیره‌جك اسبابی داها اولدن دوشونمه‌یه مجبورز . زراعت استعماریه‌ده ، یعنی ولایتـك بعض نقطه‌لرنده اوروپانك علمی زراعتـه امتثالاً پایلان اصوله بو سویله دیکمز شرائط کوزه دیکلمش ودیکر طرفدن‌ده توپراقلرك قابلیتی ، اقلیمك تأثیرلری آیری آیری تدقیق ایدلمش اولدیغندن بو تجربه‌لردن باشقا برلوده‌ده استفاده ایدلمك ممکندر . بیروت وسوریه زراعتنك ایلری کیتمه‌سنه زراعت استعماریه‌نك مهم بر سائق وعامل اولدیغنده شبهه یوقدر .

زراعت متوسعه ومتکاثفه تعبیرلرینك دلالت ایتدکلری حال ومعنا بو علمك متخصصلرنجه معلومدر وهر ایکی طرز زراعتی ایجاب ایتدیرهن اسباب وعوامل واردر . زراعتدن آز چوق بر استفاده ایدیلك ایچون بو سوائقك تدقیق لازم کلیر. — اك چوق بر سرمایه ایله اك آز بریردن ممکن اولدیغی قادار زیاده حاصلات آلمق علمی وصنعتی اولان — زراعت متکاثفه — آنجاق سرمایهٔ زراعینك ، کیمیوی ومعدنی عناصر انباتیه‌نك مبذولاً بولوندیغی برلرده ، هر دورلو حاصلات زراعیه‌نك قولایجه واك مساعد شرائطده الدن چیقاریله بیلدیکی وعلم وصنعتك قولایلقلرندن اك واسع مقیاسده استفاده ایدیلن متمدن ومترقی مملکتلرده پایله بیلیر . بو طرز ، بر برده داها دیدیکمز کبی زراعتـده غایه‌در وهرطرفده بو غایه‌یه طوغرو یورومك لازم‌کلیر . بالعکس — اك آز مصرفله ، اك کنیش بریردن آز چوق حاصلات آلمق صنعتی اولان — زراعت متوسعه — بزم مملکتلرمزده ، بزم اقتصادی واجتماعی شرائطمزده داها اویغون اولان بر طرزدر . هر هانکی بر مملکتده غایهٔ زراعیه زراعت متوسعه‌دن زراعت متکاثفه‌یه کچمکدر . بونك اسباب وسوائقی ، بو طرزده‌کی تکاملی قولایلاشدیران ویا کوچلشدیره‌ن شرائطی آرامق بزی بوراده تعقیب ایتدیکمز مقصددن اوزاقلاشدیریر . یالکز شوقادار سویله‌مك ایسته‌ریز ، که بو غایه‌یه طوغرو یول آلمق ایچون دوشونیله‌جك وحاضرلانه‌جق بر چوق شیلر وار ، واوزمان تدریجی بر تکامل ایله ، زمین وزمانك شرائطی ، اقتصادی واجتماعی عاملری کوز اوکنده طوتمق صورتیله صاغلام آدیملر آتیله‌بیلیر . ایمدی ، ولایتك بر چوق برلرنده جاری اولان اسکی اصوله زراعتك بقا ودوامنی ایجاب ایتدیره‌ن بر چوق سبلر واردر وبو اسباب موجود اولدقجه دکل زراعت متکاثفه‌یه ، حتی متناوبهٔ زراعتـه طوغرو یورومکدن فائده‌یرینـه ضرر کوریلور . شوقادار ، که بو حاله‌یه‌یله پایله‌جق وحاضرلانه‌جق بر چوق شیلر واردر . دیکر طرفـده زراعت متناوبه ومتکاثفه اوروپا مهاجرلرینك مستعمره‌لرنده دائما تقلید وامتثال ایدیله‌جك بر غایه حالنده‌طوریر. خلقده

آرادیغمز استعداد حاصل اولدیغی زمان بو تقلید کندی کندینه وجوده‌کلیر.

بو اعتباره کوره یاپیله‌جق شیلری شویله‌دده طوپلایه بیلیرز .

ا — ولایتك زراعت علمی نقطهٔ نظرندن تتبعی ؛

ب — زراعتك شدتله علاقه‌دار اولدیغی شرائط اقتصادیه‌نك مطالعه‌سی ؛

پ — دار المعلمینلرده وتحصیل اعدادی مکتبلرنده تدریسات زراعیه‌یه اهمیت ویرلمك وقلاسیك زراعت کتابلری یازدیرلمق ؛

ت — زراعت علمنك الك بسیط وفائده‌لی نظریه‌لرندن باحث وساده بر لسانله یازیلمش رساله‌لری ولایتك هر طرفنه طاغیتمق ؛

ث — سنه‌ده بر دفعه ولایتك بویوك قصبه‌لرنده برمشهر زراعت تأسیس ومکافاتلر اعطاسی ؛

ج — حاصلات ارضیه اوررینه آز بر مدت وجزئی بر فائضله اقراضاتده بولونه بیله‌جك بر مؤسسه‌نك وجوده کتیرلمه‌سی ؛

ج — بر تجربه اولمق اوره بر ویا ایکی یرده بر زراعت تعاون شرکتنك تأسیسی ؛

بوددیکمز شیلر حاضرلاندقدن وزراعتك شکل حاضری واحتیاجاری کورلدکدن صوکرا مملکتك زراعتی برر مسئله‌یه حالنده میدانه چیقار .

سوریه طوپراقلرندن پك واسع برمقیاسده استفاده ایدلمك امکانی حاضرلایان برشی‌ده میوه استحصالاتی‌در . ولایتك ساحلی باشدن باشه پورتاقال ، انجیر، زیتون، ، خرما، موز، اوژوم وامثالی میوه‌لرله شکر قامیشی یتشدیرمه‌یه صوك درجه‌ده الویرشلی‌در . وبویله استحصالات ایله بویوك بویوك منفعتلر الده ایتمك ایشدن بیله‌دکلدر .سبزه ومیوه باغچوانلغی، باغچیلق ، اورمانچیلق، ایپکچیلك . . . ایچون برولایتده پك واسع ومساعد زمینلرواردر.

حیوان یتشدیرمك ، طاووقچیلق، تره‌یاغچیلق پك بویوك کارلر براقان وزراعتله‌اوزاقدن ویاقیندن علاقه‌دار اولان صنعتلردر . یالکز ، زراعت نظری وعملی برعلمدر . اکثریا کوره‌نکدن ایلری کلمه‌ین اعتیادات ایله زراعت عملیه‌دن بك چوق شی فازلیله‌مازز ؛ علمه ونباتات ژه‌نولوژی حیوانات ، حکمت طبیعیه کیمیا ومیخانیك کی فنلردن فیض آلان برزراعت نظریه ایله تکامله کیدیله بیلیر . اقلیمدن ، هوادن اقتصادی واجتماعی شرائطه ، کرك تعرفه‌لرندن اصول حمایه‌یه قادار هر شی ایله آز چوق علاقه‌دار اولان زراعتك تکاملی زمین وزمانك سوائق وعواملی تتبع ایله حاضرلانیر. هرشیده اولدیغی کبی ، زراعتده‌ده مملکتك علمه بویوك احتیاجی واردر وفقصان اولان بودر. مملکتك زراعتدن وزراعی صنعتلردن بکله‌دیکی شیلر واردر شیمدیکی حالده زراعتدن ضایعه انتقال ایدیله‌جك دوره‌دن چوق اوزاقده‌یز با خصوص صنایعك ایلری کیتمش اولدیغی برلرده زراعت‌ده یوندن پك واسع بر مقیاسده استفاده ایتمشدر. زراعت طبیعتك وانسانیتك

موجودیتدن صادر اولان بوتون قوتلرله علاقه‌دار درو انسانلغك حیاتیله معاصردر . زراعت تعیین‌ده طبیعت ایله انسانیتی خلاصه ایدن، بونلری برنقطه‌ده طوپلایان برشی واردر : چونکه ایشلهن توپراق وایشلهین انساندر. انسانلغك صفت متمایزه‌سی عقلك طبیعته تحکمی‌در وقوای طبیعتدن تأمین واستحصال حیات وسعادتدر . بومجاهده ، بو مدهش وشرفلی مبارزه‌نك توپراقلرده ، تارلالرده ، باغلرده، وباغچه‌لرده جاری اولدیغی ٤٠ الك قیصه تعبیرله فعالیت بشریه‌نك زراعتده تجلی ایتدیکی هرکس بیلیر . بین ایله‌معده آراسنده‌کی مناسباتی‌ده کوز اوکنه کتیره‌جك اولورسه‌ق انسانلق عالمنده‌کی تکاملك زراعتله ، طبیعته تحکم ایله واونك قوتلرندن وقابلیتلرندن استفاده ایله باشلامش اولدیغنی اعتراف ایتمك لازم کلیر. حیاتك بوتون فعالیتنده سائق اولان زراعتك اساس مدیت اولدیغنده شبهه یوقدر .

٢ – تشکیلات ومؤسسات زراعیه [*]

اعلان مشروطیتدن اول هرطرفده‌اولدیغی کبی بیروت ولایتنده‌دخی زراعت تشکیلاتی یوق ایدی.بوامر مهمه ٣٢٥ سنه‌سندن بری تجارت وزراعت نظارت جلیله سی اهمیت ویرمکه باشلامشدر . مخصصاتی موازنهٔ عمومیه‌ده‌اولان مأمورین الیوم یالکز بر زراعت مدیریله حیفا ، عکا ، طرابلس شام ، لاذقیه ایله بیروت زراعت معلملریدر . بروایتك ترقیات زراعیه‌سنه خدمت ایده‌جك شو برقاچ مأمورك غیر کافی اولدیغی کورن والیٔ عالیٔ ولایت عزمی بك افندی حضرتلری ٣٣٢ سنه‌سی مخصوصی بودجه سنك دها واسع برصورتده تنظیمنی امر بیوردیلر . وبو صورتله ٣٣١ سنه‌سنك کانون اولنده بیروتده اجتماع ایدن مجلس عمومیٔ ولایت ولایتك امور زراعیه‌سی ایچون ١٫١٣٨٫٠٠٠ غروشلق تخصیصات ویرمشلردر . ٣٣٢ سنه‌سی امور زراعیه بودجه‌سی ربط ایدلمشدر . بونك تدقیقندن دخی اکلاشیلهجغی وجهله ولایتك هرلواسنده بر جفتلك مکتبنك تأسیس وکشادی تقرر ایدرك بومکتبلرك اراضیلری همان هرطرفده مبایعه ایدلمشدر .

صور وطرابلس شام مکتبلری بنالرینك انشاسنه باشلانمش وختام بولمق اوزره‌در . احوال حاضره دولایسیله دیکر جفتجیلك مکتبلرینك بنالرینه هنوز باشلانمامشدر . ٣٣١ سنه‌سی تشرین ثانی ظرفنده یه عزمی بك افندی حضرتلری طرفندن کشاد بیوریلن بیروت نمونه باغچه وسوتخانه‌سی ایچون ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنده یوز یکرمی بریك غروش تخصیصات اعطا بیورمشدر . مملکتك سوتجیلك وبنیرجیلك صنعتنك کری قالدیغنی وبونك جداً محتاج تشویق ومعاونت اولدیغنی کورن والیٔ مشار الیه حضرتلری طرفندن نیسان سنه٣٣٢ ابتداسندن اعتباراً بیروت شهرنده برسوتجیلك مکتبنك کشادنی امر بیوردیلر وکیفیت همان قومدن فعله جیقارلمشدر . مکتب مذکوره سنده مجاناً یکرمی طلبه التمسنه قرار

[*] اشبو معلومات بیروت زراعت مدیریتی طرفندن کوندرلمشدر .

ویرلمشدر . الیوم مکتب مذکورده بولنان طلبه‌لر فن داثره‌سنده یغورت ، ترهیاغی ، بیاض قاشقاوال وحلوم پنیریله آرناؤد پنیری قایماق اعمالی ودیکر بعض اوروپا پنیرلرینك اعمالی اوگرنمشلردر . بو مؤسسه سایه‌سنده یرلی بیاض پنیرینك دها مکمل بر صورتده وقاشیر پنیرینك ودیکر پنیرلرك صورت اعمالی تعمم ایده‌جکی محققدر .

معاشات ومصارفاتی موازنهٔ عمومیه‌دن ویریلن ٣٢٦ سنه‌سنده یری بیروتده بر ده دار الحریر مکتبی موجوددر .

کرك موازنهٔ عمومیه‌دن وکرك موازنهٔ خصوصیه‌ده‌کی مأمورین ومؤسسات زراعیه‌نك امر نظارت واداره‌سی مرکزی بیروتده بولنان زراعت مدیریته مودوع بولنمشدر .

« ١٣٣٢ » سنه‌سنده ولایت ایچون موازنهٔ عمومیه‌دن ویریلن تخصیصات مقداری .

پاره	غروش	
..	٦٩٦٠٠	زراعت مدیریله بش زراعت معلمنك بر کاتب وبر خدمه‌نك برسنه‌لك معاشاتی
..	٠٣٠٠٠	بیروت زراعت داثره‌سنك برسنه‌لك ایجاری
..	٠٠٠٩٠	تنویر وتسخین
..	٠٠٧٨٠	قرطاسیه
..	٠١٢٠٠	متفرقه
..	١٣٠٠٠	خرجراه ویومیه
..	١٧٤٠٠	دار الحریر معاشاتی
..	٠٦٧٠٠	توتلك وابنیه ایجاری
..	٠٥٠٠٠	متفرقه ومحروقات ومفروشات وساثره
..	٠١٨٠٠	بوجکجی وعمله یومیه‌سی (اوچ آیلق برتفر بوجکجیله ایکی عمله)
..	١١٨٥٧٠	یکون

—١٤—

امور نافعه

١ — طرق ومعابر

١٣٣١ سنه‌سنده اجرا اولنان عملیاته ٣٣٢ سنه‌سی ظرفنده بایله‌جق عملیات وانشآت ومعاملات فنیه واداریه حقنده ولایت سرمهندسلکندن مجلس عمومیٔ ولایته ویریلان راپور موضوعمزی بر مقدار آکلاته‌بیله‌جك بر ماهیتده اولمغله بیروت عکا ونابلس لوالرینه متعلق اولان قسمی بر وجه زیر عیناً درج اولنور .

وقیله ولایت داخلنده یاپیلان یوللرك مجموع طولی ٥٥٢٫٠٠٠ کیلومتروdن عبارت اولوب یولارdن ٣٢١ + ٢٠٠ کیلومتروسی طرق عمومیه‌یه و ٨٠٠ + ٣٥١ کیلومتروسی‌ده طرق خصوصیه‌یه تفریق وتخصیص ایدلمشدر . بو صورتله وجوده کتیریلن عملیاتك جوغنده هر ولایتده اولدیغی کبی ایجاب فنیی نظر اعتباره آلنه‌رق تمامیله فنی بر عملیاتله یاپلدیغی کبی یاپیلان اقسامده درحال تطبیقی مقتضی تعمیرات متمادیه‌سنه‌ده اهمیت ویریلمیه‌رك موجودی تمامیله اصلاح واکمال ایدلدیکجه یکیدن کشادی اشد لزومی اولان یوللردن ماعدا مترولك بر حاله قالدیغندن یوللر غیرقابل مرور بر حاله خراب اولمش بولنمسی حسبیله یکیدن یول کشادندن صرفنظر ایدلمشدر :

٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه نظراً یاپیلان عملیاتله بالمجوریه یاپیله میان وترك ودور ایدیلن وایدیله‌میان عملیات وانشاآت وتعمیرات حقنده جریان ایدن احوالده بروجه زیر عرض ایدیلیر .

١ — بیروت اطراف شهریوللری . — اشبو طریقك اکمال انشاآتی ایچون بخش سنه بودجه‌سنه مع علاوه ٢٢٠٫٠٠٠ غروش تخصیص ایدیله‌رك عملیاته باشلانمش وشمدیه قدر ٢٫٩٠٠ متره طولنده تسویهٔ ترابیه و ٨٦٢٥٠ املا و ٩١٩٥ حفر و ٥٧١ متره مکعبی بوشاق و ٥٩٧ سرت تسویهٔ ترابیه اجرا و ١٠٥٠ متره مکعبی قیرمه و ١٧٢ طون یونمه طاش احضار ایدلش وبوکا مقابل شمدیه قدر ٢١٩١٤٠ غروش صرف ایدلمشدرکه بو سنه‌کی تخصیصاتدن آنجق ٨٦٠ غروش قدر بر پاره قالیور . مع ما فیه تخصیص اولنان مقدار عملیاتك اکمالنه غیر کافی کورولمکله سنهٔ حاضره داخلنده تخصیص اولنوب احوال دولایسیله صرف اولنمیان سائر اقسام طرق بودجه‌سندن دها ٢٠٠٫٠٠٠ غروشك تفریق ومنافله صورتیله تخصیص ایدلدیکی تقدیرده سنه نهایته قدر اکمال عملیاتنه دوام ایدیله‌بیله‌جکی مستفنی عرضدر . مذکور طریقك تمدیدی وایجاب ایدن مواصله‌یی تأمین ایچون مقتضی عملیاتی حقنده ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه ٢٠٠٫٠٠٠ غروش وضع ایدلمشدرکه بو بابده‌کی اوراق کشفیه‌سی بر طرفدن عملیاتنه دوام ایدلمك صورتیله دردست تنظیمدر .

٢ — صور قصه‌سی اطرافنده‌کی قسم طریق ایچون : ١٣٣١ سنه‌سی ظرفنده تخصیص اولنان ٩١٨٩٤ غروشه مقابل متعهدی معرفتیله ١٣٤٣ متر و طولنده ١٫٨٤ متر ومکعب شوسه فرش ایله سیلندیری کشیده و ٥٥ متره مکعبی قیرمه و ١٨ متره مکعبی خام طاش احضار ایدلش اولدیغی کبی متباقی ١٥٢ متره طولنده‌کی شوسه عملیاتیده سنه نهایته قدر بهمه حال اکمال ایدیله‌جکدرکه بو صورتله متعهد تعهدینی ایفا ایتمش بولنه‌جقدر .

٣ — صیدا ـ مرجیون طریقی . — اوجه متعهده احاله ایدیله‌رك عملیات اکمال ویوزده بش تواقصی ایله قبول موقتی اجرا ایدلش ایسه‌ده عملیاتدن بر سنه مدت کچدیکی

حالده متعهد ایکی قبول آرمسنده اکمالنه مجبور بولندیغی تعمیرات متمادیه سنه‌دوام‌ایله قبول قطعیه شایان بر حاله یولی افراغ ایلدیکندن نظارت جلیله‌نك امریله حسابی قطع ونواقصی عملیاته مقابل متعهدك استحقاقندن ١٣٤٢٧ غروش تنزیل و ١٤٥٩٩ غروش‌ده توقیف ایدیله‌رك متعهد نام وحسابنه اکمال‌عملیاته دوام ایدلمکده‌درکه عملیاتك اکمالی متعاقب توقیف اولنان اچه‌دن باره قالدیغی تقدیرده استحقاق اولمغله متعهدینه ویریله‌جکدر .

مع ما فیه متعهد اثنای انشاآنده استخدام ایلدیکی عمله‌نك بر مقدارینك استحقاقنی تسویه ایلدیکی چالشمش اولان عمله‌نك افاده‌سی ومتعهدك قبولیله مثبت بولندیغندن اکمال عملیاته قدر توقیف ایدیلن وتعمیرات ایچون صرفی جهته کیدیله‌یه‌جك اولان متعهدك یوزده اونلرندن دینی نسبتنده بر مبلغ تفریق وعمله‌یه متعهدك حضوریله توزیع ایدیله‌جکدر .

عکاسنجاغی

١ — ناصره ـ طبریا قسمی : ایکنجی واوچنجی قسملر ایچون ٣٣١ سنه‌سی انشاآت وتعمیرات فصلنه بودجه‌سنه ٤٦٧٥٧٣ غروش تخصیص ایدیله‌رك اشبو اقسامدن ایکنجی قسم ٣٣٠ سنه‌سنده متعهدینه احاله ایله ایلول نهایته قدر عملیاتنه دوام ایدلش ایسه‌ده احوال حاضرهٔ حربیه دولایسیله قطع حساب ایدلمه‌دن متعهد عملیاتی ترك ایلمکله جهت عسکریه‌دن هر ایکی قسم‌ده اکمال ایدلمشدر اوچنجی قسمك ایسه اوراق کشفیه‌سی یله یاپیلمامش اولدیغندن بو سنه نافعه‌جه هیچ بر عملیات یاپیله‌مه‌رق براقلمش اولدیغی حالده جهت عسکریه‌جه اشد لزومنه مبنی عمله طابورلریله مستعجلاً اکمال ایدلمشدر . بوسببدن دولایی بو سنه بودجه سنه ادخال ایدلمامشدر .

٢ — حیفا — ناصره: برنجی وایکنجی قسملر ایچون ٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه : ٥٧٩٢١٢ غروش تخصیص ایدیله‌رك متعهد واسطه‌سیله وقتیله تعمیراته باشلاتلمش ایسه‌ده مقام عالیٔ ولایتپناهیجه کوسترلن لزوم اوزرینه قونطورات فسخ وعملیاته بکی قانون موجنجه تطبیق اولنان تعمیرات متمادیه صورتنده اهالی محلیه طرفندن دوام ایدیله‌رك اکمال اولنمش اولمغله ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه داخل ایدلمامشدر . وبو سنه بودجه‌سنه‌ادخال اولنان مبلغ بو صورتله اقتصاد ایدلشدر .

٣ — ناصره — عفوله طریق : ١٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه اشبو طریقك مجدداً انشاسی ایچون ٣٠١٤٧٣ غروش تخصیص ایله ٣٣٠ سنه‌سی نهایتنه قدر عملیاته متعهد طرفندن دوام ایدلش‌ایسه‌ده احوال حاضره دولایسیله استحقاقك تسویه ایدیله‌مه‌مسندن طولایی متعهد ترك عملیات ایتمش بولندیغندن جهت عسکریه‌جه عملیاتی اکمال ایدلشدر .

بو بابده متعهدك حسابی یله قطع ایدلمشدر .

٤ — عکار صفد طریقی : اشبو طریقك برنجی وایکنجی قسملری ایچون ۱۳۳۱ سنه‌سی بودجه‌سنه ۳۳۰ سنه‌سندن مدور اولهرق ۷۱۷٤٥۳ غروش تخصیص ایدلمش ایسه‌ده اولمغله برابر تذرکاه عملیاتدن اول قطعی بر صورتله تنظیم ایدلماسی ومبدأ عملیاتده بر جوق واریانلرك تعلی متعهدك افلاس ایله ایشی ترك ایتمسنه وقونطوراتوسنك فسخنه بادی اولمشدر . بوکا بناءً اوچیوز اوتوز بر سنه‌سی ظرفنده بو طریق اوزرنده هیچ بر عملیات وصرفیات اجرا ایدلمامشدر . مع ما فیه ۳۳۲ سنه‌سی ظرفنده بهمه حال اشبو طریقك اکمالی الزم بولندیغندن متقدم ۳۳۲ سنه‌سی بودجه سنه ادخال ایدیلهرك ۸۱۷٤٥۳ غروش تخصیص ایدلمش اولمغله بهمه حال سنه نهایتنه قدر اکمالی ایچون سعی وغیرت ایدیلهجکدر .

نابلس سنجاغی

۱ — جنین ـ نابلس طریقی : ۳۳۰ سنه‌سندن مدرر اولان اشبو طریق عملیاتی ایچون ۳۳۱ سنه‌سی بودجه‌سی عملیاتی میانده (۱۱۲۲٥۸) غروشلق بر مبلغ تخصیص ایدلدیکی حالده احوال حاضرهٔ حربیه دولایسیله عملیاتنه دوام ایدیلهمدیکندن بو سنه ظرفنده صرفیات اجرا ایدیلهمهمشدر . انجق ترك عملیات ایتدیرلمش اولان متعهدك ۳۳۰ سنه‌سی ظرفنده احضار ایدلدیکی قیرمه طاشلرك قسم اعظمی مانع مرور اولان محللره جهت عسکریه طرفندن فرش اولنهرق طوب امرارینه مساعد بر حالده بولدیکشاد ایدلمش اولمغله متباقی نواقص عملیاتك بوکره وقوعبولهجق دور عاجزیی متعاقب کورولهجك لزوم اوزرینه‌سنه نهایتنه قدر یا امانة ویاخود بازارلق صورتیله ویا اسکی متعهدینه اکمال ایتدیرلمسی جهتنه کیدیلهجکدن ۳۳۲ سنه‌سی بودجه‌سنه داخل ایدلمامشدر .

—۱٥—

سوریه قطعه‌سنك تاریخچه‌سی

۱ — قرون اولی

بابلیلر طرفندن استعمال ایدیلن (سوری) کلمه‌سندن مشتق اولان سوریه اسمی میلاددن اوچ بیك سنه اول شرقاً مدیا طاغلریله ، غرباً طوروس جبالیله جنوباً بابل مملکتیله وشمالاً ارمنستان ایله محدود قطعهٔ اراضیيه علم اولمش ایدی . مرور زمانله بو عنوان شمدیکی

منطقه‌یه اطلاق ایدلدی .

تاریخك الك اسکی زمانلرندن بر ومعروف اولان سوریه‌لیلر سامی عرقنه منسوب اولوب بر قاچ شعبه‌یه آیرلمش اولان لسانلری عبرانجه‌نك اطرافنده دولاشمش دورمشدر .

اسکی بابل خرابه‌لرنده اخیراً کشف ایدیلان کتابه‌لره کوره ملوك کلدانیه تاریخك الك اسکی زمانلرنده سوریه قطعه‌سنه بر قاچ دفعه هجوم ایده‌رك حال بداوت ووحشتده یشایان اقوامی زیر اطاعتلرینه المشلر وفقط قوت وشوکتلرینه خلل عارض اولدیغی صره‌لرده عراق جهتلرنده ومجم کورفزی ساحللرنده اقامت ایدن ارامی وکنعانیلر سوریه‌یه تعرضله اولا شمال طرفلرینی ومؤخراً سواحلنی اشغاله موفق اولمشلر ایدی . میلاددن یکرمی عصر اول وقوعبولان اشبو هجملر اتناسنده عشائر الك زیاده سوریه‌نك ساحل قسمنی یعنی فنیقیه قطعه‌سنی اسکانه قیولمشلردی . اسکی مصرلیلر بو قطعه‌یه خورما اغاجی مناسبتله اولان « فنکس » کلمه‌سندن مشتق یونیا ویونانیلر تحریف ایده‌رك فنیکیه دیدیلر . احتمالکه مذکور تاریخلرده سوریه سواحلنده کلیتلی مقداری خورما اغاجی موجود ایدی .

دیکر بر روایته کوره سامیلر وقتیله عربستانك ایچرولرندن قالقه‌رق بر قاچ هجوم عقیبنده سوریه‌نك بر قاچ منطقه‌سنی اسکانه موفق اولمشلردر . ایلك اولا کنعانیلرك هجومی واقع اولدی . جهت غربیه‌یی مسکن اتخاذ ایدن فنیکالیلر بو مهاجرلرك طائفهٔ اساسیه‌سنی تشکیل ایدرلر . ایجیل شریفه کوره کنعانی ویا تعبیر آخرله عموریلردن مقصد تاریخ قدیمده بحر سفید ایله شریعه‌وادیسی آره‌سنده واقع منطقه‌ی اسکان ایدن قبائلدر . مصرده کشف اولنان (تل عمارنا) کتابهٔ قدیمه‌سنه کوره اك صوکرهکی مهاجرت (خابیری) یعنی عبرانیلر طرفندن واقع اولمشدر . بونلر شریعه‌نك جهت غربیه‌سنی ؛ اقربالری بولنان موآبیلر بحر لوطك جهت جنوبیهٔ شرقیه‌سنی وعمونیلر شریعه نهرینك شرقی اسکان ایتدیلر . بو قبائلدن یك چوق صوکره آرامیلرك مهاجرتی وقوعبوله‌رق لبنان وپه‌ره‌نك (شامك) شمال طرفلری اسکان ایدلدی . تل عمارنا کتابه‌سی حك ایدلدیکی زمان آسیای صغری اقوامندن اولان هیتیلر فلسطینك شمال طرفلرینه قدر یاییلمشلردی که بونلرك سامیلرله علاقه‌لری یوق ایدی .

سوریه قطعه‌سنك تجارت نقطهٔ نظرندن اولان موقع مستثنا‌سی قدیمدن بری بیوك دولتلرك نظر دقتنی جلب ایتمشدر . نته کیم مصر فرعونلری میلاددن اون یدنجی عصر اول سوریه‌نك کندی ملکلرینه الحاقی لزومنه قائل اولوب رق بر قاچ دفعه اردو اعزام وممالکنك بر قسم مهمنی فتح ایتمشلردی . فرعونلرك بو هجملرینی واستیلالرینی مؤید بیروت شهری جوارنده ونهر الکلب جهتنده قیالر اوزرنده محکوك بر رسم موجوددر . اشبو رسم فرعونلردن ایکنجی رامزه‌سك آلهلر قبالنده کیرمش بر تمثالی کوسترمکده‌در .

سوریه وفلسطین قطعه‌لری بش عصر قدر مصر فرعونلری طرفندن اداره اولندی. نیم مستقل مصرلی والیلر طرفندن فرعونه کوندریلن راپورلرك بر قسمی ۱۸۸۷ سنه‌سنده مصر قطعه‌سنده کی واسیوط بلده‌سی قریبنده کی (تل عمارنا) موقعنده کشف اولندی. باچقدن لوحه‌لر اوزرینه یازیلان بوکتابه‌لر خط کوفی ایله قلمه آلنمش کلدانیجه‌در.

اشبو لوحه‌لر اثبات ایدییورکه سوریه منطقه‌سی دخی اوزمان سائر آسیا منطقه‌لری کبی صیقی بر صورتده کلدانی مدنیتنك تحت تأثیرنده ایدی. کتابه‌ده سوریه وفلسطینك بر چوق شهرلرندن وقدس ملکندن بحث اولنیور. مصرك مشهور قارناق خرابه‌سنك قبوسنده فلسطینده ۱۱۸ شهر وقصبه‌نك اوچنجی تو تموزیس طرفندن اداره ایدلدیکی مذکوردر. برنجی اناستازینك پاپیروسنده (۳۸) شهردن وآیروجه صور شهرینك شمالنده واقع درت قصبه‌دن بحث اولنمقده‌در.

عبرانیلر شریعه‌نك جهت شرقیه‌سندن مملکتك ایچنه دوغری توسعه قیولدقلری زمان حضرت موسانك نبوتی سایه‌سنده وحدانیت الهیه ایله یکدیگرینه متین بر صورتده مربوط بر طاقم عشیرتلردن مرکب ایدیلر. مختلف تاریخلرده کنعانیلر دخی شریعه‌نك جهت شرقیه‌سندن قالقه‌رق عبرانیلرله امتزاج ایتمکه قیولمشلردی. اوزمانکی عبرانیلر انجیل شریفه کوره (۱۲) قبیله‌دن مرکب ایدیلر. بالآخره بعض قبیله‌لر یوقه‌لره التحاق ایده‌رك بر اسمله یاد اولندیلر. از جمله سیمه‌ون قبیله‌سی یهودا ولاوی قبیله‌لریله برلشدی. شمدیکی حالده هر بر قبیله‌نك وقتیله اسکان ایتمش اولدیغی منطقه‌یی تعیین ایتمك پك مشکلدر. مرکزده افرایم قبیله‌سیله ماناسه عشیرتنك نصفندن مرکب اولان یوسف قبیله‌سی وباقی باشنده یقیندن اقربای‌اولان بنجامین قبیله‌سی موجود ایدی. یوسف قبیله‌سیله هم جوار اولان یهودا عشیرتی قسم جنوبیه مالك وعیساشار قبیله‌سی شمالده شریعه‌یه قدر ممتد اولان «جیزرائیل» وادیسنده (مرج بنی عامر) ساکن ایدیلر. یونلرك جوارنده صره ایله زابولون، نفتالی وساحل قربنده آزر قبیله‌لری کلیر. منتهای جنوبی (دان) لر اسکان ایدردی. روبه‌ن شریعه‌نك جنوب شرقیسنده اقامت ایدر واکثریا موآبیلر طرفندن تعجیز اولنور ایدی.

الکی منابع تاریخیه‌دن معدود اولانده بوره آلمیسنه کوره اووقتکی یهودیلرك نفوس عمومیه‌سی ۱۶۰۰۰۰ قدر تخمین اولنیور.

اسرائیللره تعرض ایدن فلسطینلر مقاومت کوره‌رك نهایت بر حکومت یهودیه تأسیسنه سبیت ویرمشلردی. انبیای اسرائیلیه‌دن ساموئل بنجامین قبیله‌سندن ساؤل نام ذاتی منتصف بولنمقله‌برابر مزایای عالیه‌دن دولایی تخت ملوکیه اصعاد ایتمش وفقط مذکور حاکم رقابت شخصیه‌دن طولایی بردرلو یکی حکومتك اساسلرینی متین بر صورتده قوره‌مه‌مشدی.

احداثاسدن ایکن مفطور بولندیغی ذکا وفطانت سایه‌سنده اولا فلسطینلرك تحت حمایه سنده وقرال ساؤلك وفاتندن صوکره سریست بر صورتده عائلهٔ حکمداری افرادی ایله مجادله‌یه کیریشه‌رك نهایت منسوب اولدیغی یهودیه یر تسلکنه صعود ایدن حضرت داوود ساولك اوغلی (ایزبوزه‌ت) ك وفاتیله بتون ملك یهودیی اداره ایتمك درجه‌سنه صعود ایتدی . زمان حکومتنده یهودیه ملکی الك واسع حدودینی بولمشدی . داوود علیه السلام پایختی قدسك اسکی اسمی اولان (جبوس)ده قوره‌رق بر طرفدن موسویلری اوته دنبرو تعجیز ایدن فلسطینلری « ره‌فایم » محاربه‌سنده تأدیب ایتمکله ودیکر طرفدن موآبیلری وعمونیلری زیرا طاعتنه آله‌رق شامی خراجه باغلامغه موفق اولدی .داخلده اوغلی (آبسالون) .لمرفندن ایقاد ایدیلن کاتون فسادی سوندیردیکی کبی مملکتك شمالنده تورەین عصائك تأدیبنه قوت یتشدیرمش ایدی . بو غائله‌لردن صوکره داوود مملکتك اصلاحیله اوغراشه‌رق امور اداره‌یی ووزیر کومسائلنی تنظیم ودائمی بر اوفاق اردو دخی ترتیب ایلدی .

داوودك اوغلی حضرت سلیمان قدسك تحکیمندن صوکره شهره مدبدب بر سرایله بر معبد انشا ایلدی . جوارنده‌کی قراللرله وباخصوص مصر فرعونلریله مناسبات حسنه تأسیس ایتدی . اغلب احتماله کوره بو تاریخه قدر بك ابتدائی وعادتا وحشی بر حالده یشایان یهودیلر آره‌سنده کنعانیلرك واقوام متجاوره‌نك مدنیتلری اشبو دوره‌ده انتشار ایتمکه باشلادی . ایلك سنه‌لری غایت پارلاق اولان دور سلیمانی مؤخراً ادبار یولنی طوتمغه باشلادی . شام حکومتی حکومت یهودیه‌یه قارشو عدم اطاعت اظهار ایله‌یه‌رك جزیه اعطاسندن قورتولدی . حکومت یهودیه‌یی تشکیل ایدن ایالاتك اوته‌سنده بروسنده بیله عصیانلر باش کوسترردی . وحضرت سلیمانك وفاتیله نفس یهودیلر بیله جنوبده (حکومت یهودیه) وشمالده (حکومت اسرائیلیه) نامیله ایکی‌یه انقسام ایده‌رك یکدیکریله محاربه‌یه طوتشمشلردی .

حکومت اسرائیلیه قرالی بر نجی یوربعام پایختی سیشه‌مده(نابلسه) قوردی. مؤخراً پایخت تیرزایه (شمدیکی طلوزه کوبی) ونهایت قرال اومری زماننده سامریه‌یه(شمدیکی سبسطیه کوبی) نقل ایدلدی .

یهودیلرك بو انشقاق دشمنلرینك اکمکنه یاغ سوریبوردی . شام پرنسلری متعدد دفعه اسرائیلیه حکومتی مغلوب واراضیسنك بر قسم مهمنی ضبط ایتدیلر . ایکنجی یوربعام زماننده اشبو حکومت موقت بر مدت ایچون اسکی حدودینی تکرار اعاده وتأسیس ایده بیلدی . محافظه ایدیله بیلن الك اسکی کتابه‌سی بو زمانه عائددر . (کرك جوارنده دیبان نام کویده کشف اولنمش موآب ملکی «مزاه»یه عائد برستون) .

قبل المیلاد سکزنجی عصرك اواسطنده دوغری یهودیه حکمداری (اشاز) ملك قدس اهالیسنك داغیلمسنه سبیت ویردیلر .

بتون بو فلاکتلرله برابر احوال عمومیه ینه یهودیلره بر آز مساعد کورونور کبی اولدی . ۵۳۸ سنه‌سنده بابل شهری ایران پادشاهی کیخسرو طرفندن ضبط ایدلش یهودیلرك تکرار وطن محبوبلرینه عودت ایتملرینه مساعده اولنمش ایدی . اشبو عودت ایدنلر طرفندن تجدید اولنان مملکت موسویه اسکی حکومت جنوبیه‌نك حدودینی تجاوز ایدمدی .

بو صره‌لرده قدسده‌کی معبد تکرار تجدید وتعمیر اولندی (۵۱۶). یوقاریده بر نبذه بحث ایتدیکمز آنوری مهاجرلریله فلسطینده‌کی اقوامك تصالیندن حاصل اولان سامریلر موسویلر طرفندن رد اولنمله بونلر دخی نابلسه ناظر غاریزیم طاغنك تپه سنده ایکنجی بر معبد یهودی انشا ایلدیلر .

۳۳۲ سنه‌سنده سوریه‌یی فتح ایدن اسکندر کیردن صوکره مملکتده جهانکیر مذکورك اخلافی آره‌سنده قانلی محاربه‌لر وقوعبولدی . نهایت سوریه قطعه‌سی اسکندر کبیر قوماندانلرندن « سلوقس » نك زیر اداره‌سنه کچدی . حسن اداره ایله اشتهار ایدن مذکور قوماندان پایتختی (انطاکیه) ده قوره‌رق شئون عمومیه ایله اشتغاله قیوله‌رق عدالتك توزیعنه انصافك حرفی حرفنه تطبیقنه بذل غیرت ایتمیله اهالینك احوال عمومیه‌سی ایدن ایی‌یه کسب صلاح ایتدی . سلوقس انطاکیه‌یی مدیدب سرای واماکن عمومیه ایله تزیین ایتدکدن باشقه والده وزوجه‌سنك تاملرینه اضافةً اقامیه ولاذقیه شهرلرینی تأسیس ایلمشدی . کندیسندن صوکره سوریه‌یی اداره ۱۸ قرالدن ۳ نجی (انطیوخوس) عجملرله اوزون مدت محاربه ایتدیکی کبی رومالیلرك عدو اکبری اولان (انیبال) ایله عقد اتفاق ایده‌رك نتیجه‌ده (ترمویل) و (مانیزیا) موقعلرنده الیم مغلوبیتلره کرفتار اولدی .

فلسطین وسوریه‌نك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنان آثار رومانیه ویونانیه قدیمه‌دن اکلاشیلدیغی وجهله یونان مدنیتی یواش یواش بورالرده انتشار ایتمکله باشلامشدی. فقط یهودیلر بو جریانه قارشو عناد ایده‌رك بتون قوتلریله اسکی عنعنات واعتقاداتنه تمسك ایتدیلر. حالبوکه منور کنجلر آره‌سنده یونانجه‌قنوشمق موده اولمشدی بتون آثار دینیه بو لسانله تحریر ایدلمکله باشلاندی. یهودیلرك تعصبی کورن انطاکیه قرالی دردنجی انطیوخوس‌شدت استعمال ایتدی‌اورشلیم ضبط اولنه‌رق مشتری پوتی مقدس معبده رکز ویهودیلر مشرکلکه اجبار ایدلدی. عنادلرنده ثبات ایدن اسرائیلیلر نهایت خاخام (ماتاتیاس) وبا خصوص اوغلی (ماقابه)نك عنودانه جسارتلریله سوریه لیلری مغلوب ایتدیلر، محاربه ماقابه‌لرله انطیوخوسك اخلافی آره‌سنده ایکیجه دوام ایتدی. ونهایت ایکنجی دیمیتریوس ماقابه‌لردن (شمعون) ك استقلالنی تصدیقه مجبور قالدی. ماقابه‌نك حکمدارلغی (۱۴۳—۱۲۵) اثناسنده یهودیلر مسعود بر حیات کچیردیلر. حتی برنجی آریستوبولدن اعتباراً یهودی حکمدارلرینه قرال عنوانی بیله ویرلدی.

مستقلانه بر حیات سیاسیه کچیرن یهودیلر نهایت ۶۳ سنه‌سنده رومالیلر طرفندن تضیق ایدلدی. رومالی جنرال (پومپه) قدس فتح ایده‌رك یهودی ملوکنی جزیه‌یه باغلادی. قبل المیلاد ۴۰ سنه‌سنده وپارتلرك فلسطین وسوریه‌یه اولان هجوملرندن حاصل اولان تشوشدن بالاستفاده (هرود) نام یهودی همجنسنك تخت ملوکیلرینه بغیر حق صعود ایتدی. واوج سنه‌صوکره قدسی ضبط ایده‌رك روما حکومتیله اتفاق عقد ومتفقلر. ینه خوش کورونمك ایچون روماطوز معمارپسنده بر چوق سرای ومعبدلر انشا ایتدی.

بیوك عنواتی دخی احراز ایدوب میلاد عیسی صره‌سنده حکم سورن هرودك وفاتی اوزرینه مملکت یهودیه اوغللری آره‌سنده تقسیم ایدلدی. بو صره‌لرده خاخاملر عیسانك مسیح اولدیغنی وایده آل حکومتك یونك طرفندن تأسیس ایدیله جکنی تفأل ایتملری اوزرینه ناسیونالیست یهودیلر نصرانیت مؤسسنه مراجعت ایده‌رك همجنسنك مقدرات سیاسیه‌لریله اشتغال ایتمسی تکلیف ایتدیلر. حضرت عیسی بو مراجعتی رد ایتمسی اوزرینه بر حدت کسیلن یهودیلر اول ذاتك صلبی ایچون روما حکومتك سوریه ده‌کی والیسی (پیلات)ی تشویق واجبار ایلدیلر.

بو تاریخدن‌اعتباراً رومالیلر ایسیدن ابی‌یه سوریه‌ده برلشمك پولیتیقه‌سی‌تعقیبه باشلادیلر. بو مناسبتله قطعهٔ مذکوره‌نك اوته‌سنده بروسنده سرایلر، یوللر، امفیته آتولر حماملر انشا ایلدیلر. روما مستعمره‌لری میانه ادخال ایدیلن بیروت شهرنده اشبو روما آثار ینك بر چوغنه تصادف اولنیور. اوغوست قیصر شهر مذکور والیلکنه دامادی بولنان

(مرقس وسپیانوس آغریپا) ایی نصب ومعیتنه ایکی فرقهٔ عسکریه ترفیق ایتدی .
بوندنصکره بیروت شهری امپراطورك قیزی (جولیا) نامنه اضافهٔ یاد وبومناسبتله سکه
دخی ضرب اولدی. امپراطور اوغوستك شهر مذکوره قارشو اولان محبت وتوجهی مشاهده
ایدن یهودیه حکمداری بیوك هیرود بیروتی رومالیلرك ذوقی اوقشایه‌جق برطرزده
تزیینه قیولدی . کنیش میدانلر، واسع یوللر ، کوزل هیکللرله شهر یکی بر کوه اکتساب
عادتا بر روما شهریته دونمکله بر چوق وطنداش ایتالیادن قالقه‌رق بیروتی اسکان ایتدی.
ظن اولدیغنه کوره شمدیکی بیروتك (مینة الحصن) محله‌سی جوارنده وقتیله حیوانات
وحشیه مبارزه‌سنه مخصوص میدان موجود ایدی . مذکور میدانده مشهور (نیرون)
تك وقاتندن صوکره قوماندان (وسپیانوس) ك امپراطورلغی اعلان ایدیلدیکی کبی
مذکورك اوغلی (تیتوس) طرفندن عین محله اورشلیمك ضبطی مناسبتیله مراسم فوق
العاده ایله یکلرجه یهودی اسرای قتل اولنمشدی .
رومالیلر بیروت شهرنده برده حقوق رومانیه مکتبی کشاد ایتمشلردی . ایکنجی
عصر میلادینك اواخرینه درغری آجیلان بو مکتبده روما قوانینی تدریس
اولنور ایدی .
تاریخ مذکورده امپراطورلق منصبنی اشغال ایدن ذات سوریه سلاله‌سنك مؤسسی
یوانان (سپتیموس سادیرس) اسمنده بر یرلی ایدی . مومی الیه سوریه پرنسلرندن
(زولیا دومنا) ایله ازدواج وعجملرله قانلی محاربه‌لر ایده‌رك پاتختلری اولان مداین
شهرینی ضبط ایتمشدی . اوغلی وخلفی کرکلا (٢١١—٢١٧) وطنداشلری بولنان
سوریه‌لیلره بتون روما حقوقی بخش ایتمش وبابالری طرفندن ناتمام بر حالده براقیلان بعلبکده‌کی مشتری هیکلنی اکمال ایتمشدی .
مار الذکر حقوق مکتبندن صورلی اولپیاز وحصل یولیوس پولس کبی پك مقتدر
قانونشناسلر یتیشدی . مکتب مذکورك اهمیتی اوقدر یهودیکه امپراطورلردن
(دیوقلسیانوس) مأذونلرینی هردرلو تکالیفدن معفو بیله طوتدی . مشهور امپراطور
ژوستینیان روما قوانینی تعدیل ایدرکن بواوغورده مکتب مذکورك (اودکسیوس) (اناطولیوس)
و(دوروتاوس) نام معلملرینی استخدام ایتمشدی .
احوال بومرکزده ایکن یواش یواش یهودی پرنسلرینك حکمی فعلی اولمقدن زیاده
لفظی کلدی . اك اوقاق تفرعاتله وارنجیه قدر بتون امور اداریه رومالیلره انتقال
ایتدی. مشهور والی (کسیوس فلوروس) ارتکاب ایتدیکی مظالم بی نهایه ایله نهایت یهودیلری
غایت اهمیتلی بر عصیانه سوق ایتدی . اختلالك پك قوتلی ودهشتلی اولدیغنی درك ایدن
رومالیلر ٧٠ نجی سنهٔ میلادیه‌ده (تیتوس) نام جنرالك زیر اداره‌سنده‌کی اردویی سوق

ایله قدسی ضبط ومعبد یهودی‌یی احراق ایلدیلر. آلتمش ایکی سنه صوکره مسیح دینه اورتمه آتیلان(سیمون بار کوجنا)نك زیرادارهسنده ایکنجی بر اختلال دهاقوپدی . رومالیلر آنجق اوچ بچق سنه صوکره بو نیران اختلالك اطفاسنه موفق اولهرق قدسدن بتون یهودیلری، طرد وشهری (ایلیا قاپیتولینا)نامی آلتنده بر روما قولونیسنه اقراغ ایلدیلر .

موسویلر دوچار اولدقلری بو محن ومشاقه رغماً ینه ادبیات وعنعنات دینیه‌لرینك محافظه‌وتوسیع ایدلسنه باقدیلر. بوتاریخه قدر آغزدن آغزه انتقال ایدن معتقدات یهودیه موسویلرك بوسفرکی تفرق وتشتتلری اوزرینه معروف برهیئت روحانیه طرفندن براره‌یه طوپلاه‌رق تحریر وثبت کتاب ایدلدی .حضرت عیسادن اوچ ودرت عصر صوکره میدانه کتیریلن مشهور تلمود اشبو رسائل مکتوبه‌دن باشقه برشی دکلدر .

یونان دورندن اعتباراً سوریه‌نك اك مهم شهری ، باباسنه حرمة (سه‌لوقوس نیقاتار) طرفندن انشا وتسمیه اولنان انطیوس (انطاکیه) شهری اولوب دمشق دخی کاروانلرك مرکزی ایدی . تاریخ میلادی ابتداسنده سوریه‌نك بك مهم موقعنی اشغال ایدن تدمر شهری غایت پارلاق بر تجارت شهری ایدی . بورادہ تأسس ایدن حکومت عربیه رومالیلرك لفظاً زیر اداره‌سنده اولوب حقیقت حالده عادتا مستقل ایدی . زمانمزه‌قدر پایدار اولنان آثار قدیمه‌سی روما طرز معماریسیله قاریشیق عرب ذوقك محصولیدر . مدبدب سرایلری ، بیوك معبدلری شانلی حیات سیاسیه‌سنك بر مشاهد ذی حیاتیدر . بو زمانکی دور سوریه وفلسطینك مسعود پارلاق کونلرندن صایلور . روما ایمپراطورلغنك ۳۹۵ تاریخنده‌کی انقسامندن صوکره بو قطعه بیزانس رومالیلرینه انتقال ایتدی .

ایمپراطور(آرقادیوس) زمانمده سوریه قطعه‌سی اوچ ولایته تقسیم اولندی . برنجی وایکنجی ولایتلرك مرکزلری انطاکیه و (افامیه) ایدی . فرات حوضه سنه مجاور اولان اوچنجی قسمك والیسی‌او وقت(هیراپولیس) اسمیله تسمیه اولنان منبج شهرنده اقامت ایوردی . فلسطین قطعه‌سی دخی اوچه تقسیم ایدلدی.پالستلری قیصریه وسیثوپولیس (بیسان) وبترا شهرلری ایدی . اشبو تقسیماتدن خارج طوتیلان فنیکیه جهتی ایسه ینه ایکیه بولونه‌رك برنجی ولایتك والیسی‌صورده ودیکر والی دمشقده اقامته مأمور ایدلدی . ایکنجی ولایته تدمر ، حمص ، حما قلعه وشهرلری الحاق ایدلدیکی کبی حوران جهتلری «عرب ولاتی » نامی آلتنده بصراده اقامت ایدن بر والینك عهده‌سنه توجیه ایدلدی . امور اداریه نقطهٔ نظرندن بك مصیب اولان اشبو تقسیمات روما قوت ومکنتك ضعفیتی اثناج ودشمنلرینك موفقیتی تسهیل ایتمشدی . نته کیم ۶۱۱ سنه‌سنده‌عجم پادشاهی ایکنجی

خسر وطرقدن بتون سوریه قطعه‌سی ضبط ایدلدی ایسه‌ده ۱۷ سنه صوکره ایمپراطور عراقلیوس طرقدن تکرار استرداد اولندی .

رومالیلر دورنده سوریه‌ده یتیش علما . — لاتینلرك بیوك ادباسندن (مرقس فالیریوس پروبس) بیوندہ تبشه‌رك عالم ادیباده بیوك بر شهرت اکتساب وخطابتده وقون ادیبه‌ده برچوق آثار مهمه نشر ایتمشدی. افلاطون مذهب فلسفیسنك مروجلرندن (ناوروروس) بیوندہ یتیش علما میانده تعداد اولنیور .

منطقده بد طولا صاحبی اولوب اقتدار عالیسندن ناشی روما مکتبلرنده تعلیمه مأمور ایدیلن اوچنجی عصر میلادی رجالندن صورلی مالك ویا اسم رومانیسیله (پورفیریوس) ادبیات وفصاحتك الك بیوك رجالندن معدود اولان سوریه‌لی (لونجینوس)ك شاگردی ایدی . بونلردنشئه سوریه‌ده یونان مؤرخی دمشقلی نیقولا وغزه‌ده بیوکجه بر کتبخانه تأسیسنه موفق اولنان شهر مذکور اپسقبوسی (پمفیلیوس) وبصری راهبی (کیروتس) وبلاغت وفصاحتدن اللون اغزلی لقبی احراز ایدن یوحنا ودها بعض علما وادبا یتشمشدر .

۲ — قرون وسطی

سوریه‌ده اسلامیت وانتشاری . — تاریخك الك اسکی دورلرندن بر وعادتا منسی بر حالده عربستان شبه جزیره‌سنك غیر منبت بادیه‌لرنده پك فقیرانه وصابرانه بر حیات امرار ایدن عربلر رومانیلر دورنده حورانده، عراقده وتدمرده محی بر حکومت تأسیس وبر قسمی خریستیانلغی بیله قبول ایتمشدی . بو زمانلره قدر عربلر قحطانی وعدنانی نامیله ایکیه منقسم اولوب هر ایکی قسم آره‌سنده منازعه اکسیك اولمازدی . شرقی روما ایمپراطورلغنك دور انحطاطی اثناسنده جزیرة العربده ظهور ایدن نبی محترم حضرت محمد (ص. ع.) عربلرك توحیدینه واسلامیتك انوارینه متحلی اولمالرینه موفق اولمغله بونلر اووقتکی استانبول حکومتنك مدهش بر رقیبی کسلدیلر . ایکنجی خلیفهٔ مسلمین حضرت عمر رضی الله عنه زمانیندہ وقوعه‌کلن (یرموك) وقعهٔ مشهوره‌سیله (۶۳۵م.) نجم طفرر غایت پارلاق بر صورتده عربلرك جانبنده لمعان ایتمکه باشلادی . بو پارلاق جهادله بتون سوریه اوچ سنه ظرفنده جیوش اسلامیه طرفندن تماماً فتح وبزانسلیلردن تطهیر اولنه‌رق . بو آندن اعتباراً مملکت اسلام وعربلشمغه باشلادی .

سوریه قطعه‌سنك الك مسعود والك پارلاق دوری حضرت معاویه‌نك تاسیس ایتدیکی امویه حکومتی زمانیندہ حلول ایتمش ایدی . اووقتکی اسلام جنرالنك معمورك اطراف اربعه‌سنی تهدیده وبر قسم مهمی ضبطه بیله موفق اولمشلردی .

عین زمانده دیدیه‌دن ، احتشام وزینتدن وقتیله ثروت ایدن عربلر آرهسنده لذائذ حیات، یوکسك وکوزل کاشانه‌لر، سرایلر ، جامعلر انشاسی ذوقی ایسدن ایی‌یه تمرکز ایتمکه باشلادی .

امویه خاندانلك اسلامیتك نشر وتوسیعندهکی خدمتلرینی هیچ بر مؤرخ انکار ایده‌مز . مدنیت اسلامیه‌نك اساسلری بو منور پرنسلر طرفندن وضع ایدلمشدی . فقط کیت کیده خلفای‌امویه اذواق نفسانیه ومنافع ذاتیه اوغورنده هر شیٔ فدا ایتمکه وخصوصیله آل بیت الله اذا وجفاده بولنمقلری وباخصوص کربلا حادثه مؤلمه‌سی خلقی کندیلرندن صوغومش وبتون امتك قلبنده اوکولما زیاره‌لر آچمش اولدیغی جهتله اشبو سلالهٔ ملوکانه‌نك زوالنی هرکس جان وکوکلدن آرزو ایتمکده ایدی . هله حجاج ظالمك دوکدیکی معصوم قانلرك انتقامی امویلر علیهنه وقوعبوله‌جق حزنی بر قسمك موفقیتله نتیجه‌لنه جکنی تأمین ایتمش ایدی. ایشته بو قیام ابو مسلم خراسانی طرفندن ترتیب وقوه‌دن فعله چیقاریله‌رق خاندان امویه‌نك سونمسنه وآل عباس حکومتك شامده دکل بلکه عراقده تأسس ایتمسنه سبببیت ویردی.

عربلرك اك مشهور شاعرلرندن أخطل ، جریر والفرزدق ایله کیمیاده ید طولی صاحبی اولان امویه پرنسلرندن خالد بن یزید وفلسفه منتسبلرندن یوحنا بن منصور ایله شاکردی ابوقره امویلر زمانسنده یتشمشلردر .

امویلر طرفندن غایت متین بر صورتده اساسلری قورولمش اولان مدنیت اسلامیه اشبو یکی حکومت دورنده دها پارلاق ، دها فروزان بر صورتده تزیین وتوسیع ایدلدی. عباسیلرك دور ذهبیسی دیمك اولان هارون الرشید ومأمون زمانلرنده هردرلوقده متبحر عالملر یتشدی . ادبیات عربیه حلیهٔ زیباسنی اکتسا ایده‌رك اك رقیق حسلره ، اك جانلی تفکرلره واك عالی غایه‌لره معکس اولدی . طبابت ، فلسفه ، قوزموغرافیا وعلوم‌طبیعیه وریاضیه هپ بر دن وبر نسبت متزایده تحتنده توسع ایدیوردی .

فنون وادبیاتده پارلاق مظفریتلره نائل اولان عباسیلر صحنهٔ سیاسیاتده‌کی مهم رولرینی بجره‌مدیلر . اکری سیاستلی خلیفه‌لر ، غدار، خودبین وظالم جنرالر یکدیکرینی ولی ایده‌رك اووقتکی خلافتك اساسلرینی صاصدیلر . وبونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اولهرق اسلاملر آرهسنده‌کی وحدت یرینه تفرقه قائم اولدی . اندلسده امویلر، مصرده فاطمیلر، موصل وحلبده همدانیلر ونهایت اناطولی وسوریه‌ده سلجوقیلر بریرینی متعاقب قوتلی حکومتلر تأسیس ایلدیلر .

ادبا ومؤرخین مشهوره‌دن دمشق تاریخی صاحبی ابن عساکر ومذکور تاریخه ذیل

یازان ابن القلانسی وحلب تاریخی صاحبی کمال الدین وبیوك فیلسوف ابو العلاء المعری بو عصرلرده یتش اقاضلدندر .

اهل صلیب محاربه‌لری .— اون برنجی عصر میلادیدنبك اواخرینه دوغری اهل صلیب محاربه‌لری باشلامشدی . اوروپا اقوام غیر متمدنه‌سنك تعصب دینیسی غلیانه کتیرمکه موفق اولان کبیسا رجالی برنجی اهل صلیب اردوسنی سوق ایتمشلردی . حکومات اسلامیه آرهسنده‌کی عدم اتحاددن استفاده ایتمك قوشان بو کروه متعصبین آرهسنده طولوزقونتی ریمون، نورماندیادوق روبر، فلاندر قونتی روبر، غودفروادو بویون قوماندانلق موقعلرینی اشغال ایدیورلردی . غود فروانك برادری بودوین سوریه‌نك شمال طرفلرینی یعنی مزوپوتامیایه قدر اولان بتون ممالکی وبوهمون انطاکیه شهرینی ضبط ایتدی . شام تاریخنده ثبات ایتدی . بو ابتدائی وفجائی مظفریتلرله مست اولانلر خریستیانلر ضبط مقاومتده ثبات ایتدی . بو ابتدائی وفجائی مظفریتلرله مست اولانلر خریستیانلر ضبط ایتدکلری ممالکك حسن صورتله اداره ایتمك جهتلرینی دوشونه جکلرینه یکدیکریله منازعه ایتمکه باشلادیلر . بو اختلاف حتی براره‌لق حاد بر دوره‌یه وارمش ایدی . ۱۵ تموز ۱۰۹۹ سنه‌سنده ضبط اولنان قدس شهرنده غودفروا ایلك دفعه اوله‌رق قرال اعلان ایدلدی . غودفروادن صوکره برنجی بودوین وایکنجی بودوین اجرای سلطنت ایتدیلر ۱۱۱۸ سنهٔ میلادیه‌سی صلیبیونك سوریه‌ده‌کی تحکملرینك الك قوتلی بر دوریی تشکیل ایدییور . بو صره‌لرده نصرانیتك تعمیمنه بك زیاده خدمتلری طوقونان Templier و Hospitalier جمعیات دینیه‌لری تأسیس اولندی . اشبو یکی حکومتلرك اداره‌لرنده قبول ایزم اصولی نظر دقته آلنه‌رق انطاکیه‌ده ، طرابلسده وطبریا ، یافا ، عسقلانده برنسلکلر احداث اولندی .

مادهٔ قوتلی کی کورونن بوکروه نصارانك حقیقت حالده نظریات وافکار سیاسیه‌لری غایتله محدوددر . شامه‌متمادیاً یاپدقلری نتیجه‌سز هجوملرله وقت غائب ایدرلرکن بر دنیره کندیلرینی امیر (عماد الدین زنکی) نك دهشتلی صولتلری قارشوسنده بولدیلر . موصلده اجرای سلطنت ایدن امیر مومی‌الیه شدت وقوتله رها (ه‌ده‌س) شهرینی فرنکلردن ضبط ایتدی . بو صره‌لرده بیزانس امپراطوری ایکنجی جان قومنن دخی سوریه‌نك شمالی زورلامغه کلش وفقط فرنکلری ازعاج ایتمکدن باشقه بر نتیجه الده ایده مامش ایدی . امیر زنکی وفات ایدرکن اوغلی وخلفی بولنان (نور الدین) ه موصل ، عراق وسوریه‌نك قسم اعظمندن عبارت اولان کنیش بر مملکت براقش ایدی .

اسلامارك اشبو مظفریتلری اوزرینه ایکنجی بر اهل صلیبی اردوسی دها تشکل ایده‌رك سوریه‌یه هجوم ایتدی (۱۱۳۷ — ۱۱۴۹) ایسه‌ده فرنکلر بوسفر دخی هیچ برشی الده ایده‌مدیلر . نورالدین شاه شامه بیله کیره بیلمشدی . مومی‌الیه ۱۱۶۴ سنه‌سنده مصره قوماندانلرندن

شیر کوره ایله برابر صلاح الدین ایوبی‌یی احترام ایلدی. شجاعت وذکای خارق العاده ایله متصف اولان صلاح الدین آزمدت ظرفنده مصری زیر اداره‌سنه آلدقدنصکره نور الدین شاهك وفاتی اوزرینه (۱۱۷۳ م.) سوریه‌یی دخی ملکنه ضم ایلدی. صلاح الدین ایوبینك اشبو بارلاق مظفریتلری فرنکلر ایچون بر مصیبت ایدی. چونکه قارشو. لرینه جیقان اسلاملرك اك اهمیتلی‌واك قوی اردولری مومی الیه صلاح الدین ایوبی‌طرفندن تنظیم وترتیب‌ایدلمشدی. قائد محترم بتون ترتیبات لازمه‌یی احضار ایلدکدنصکره‌طوپلیا شهرینه بر ساعت مسافه‌ده کائن (حطین) اووه‌سنده فرنکلره بتون قوتیله هجوم ایده‌رك اردولرینی تارمار ایتدی (۱۱۸۷). بومظفریتله صلیبیون بتون بتون فلسطیندن اللرینی چکمکه مجبور اولدیلر. ذلیل ومقهور بر صورتده مغلوب اولان صلیبیونه قارشو صلاح الدین ایوبی حضرتلرینك ابراز ایتدیکی علو جناب ومرحمت حالا فرنك مؤرخلری طرفندن یاد وتذکار اولنیور.

فلسطین ایله برابر قدسك دخی اسلام اردولری طرفندن ضبطی اوزرینه اوروپاده اوچنجی بر اهل صلیب اردوسی تشکل ایتدی (۱۱۸۹) بوسفرکی حملهٔ مهاجمه‌یه اوروپا قرالرینك اك مهملری اشتراك ایتدی. آلمانیا ایمپراطوری برنجی فره‌دریك باربه‌روس بولده سیحان نهرینی کچرکن بوغولدی. بوقوتلر اردولرله کلن فرانسز وانکلیزلر عکا قلعه‌سی مدید بر محاصره دن صوکره ضبط ایده‌بیلدیلر. فقط فرانسه قرالی فلیب‌اوغوست ایله انکلتره ملکی ارسلان یورکلی ریشار آره‌سنده شدتلی بر مجادله تحدث ایتدی. ذاتاً فرنکلر قارشوسنده بر سد اهنین حالنده دوران اسلام اردولری صلیبیونك تجاوزینه مانع اولدی. قدس ینه اسلاملرك النده قالدی. نهایت خریستیان رؤساسیله صلاح الدین ایوبی آره‌سنده بر مصالحه عقد ایدیلدرك نصارایه غایت دار بر قطعهٔ اراضی ویرلدی. بوندن بشقه خریستیانلرك سربست بر صورتده قدسی زیارت ایده‌بیله‌جکلرینه صلاح الدین‌موافقت ایتدی. فرنك اردولرینك سوریه‌دن مفارقتندن برآز صوکره صلاح الدین ایوبی ارتحال دار بقا بیورمقله یرینه کچن اخلافندن یالکز ملك العادل جدی ایشلر کوره بیلدی. ۱۲۰۴ سنه‌سنده طوپلانان دردنجی اهل صلیب ینه موفق اولامدی. ایتالیانك بیزا، جنوه، وندیك کیمجیلری بونلری نقل‌ایتمك ایچون کلتیلی پاره قزاندیلر. پاپانك اصرار وتهدیدیله بر دیکر اردو ایله کلن آلمانیا ایمپراطوری‌ایکنجی فره‌دریك سوریه حکومات اسلامیه‌سنك عدم اتحادندن بالاستفاده قدس شهرینی ۱۰ سنه ایچون بامعاهده ضبط ایتدی (۱۲۲۹). ۱۲۴۰ سنه‌سنده دخی فرانسه‌دن کلن دیکر بر اردو فرانسه کنجلرینی فلسطین طوبراغنده کومدیرمکدن باشقه بر ایش کوره‌مدی. سکزسنه صوکره‌فرال سن لوئینك تونسه اولان هجومندن عین نتیجه حاصل اولمشدی.

اون اوچنجی عصر میلادینك نصف اخیرنده سوریه صحنهٔ سیاستنده اساسلی بر تبدل باش کوسترمدی . وقتیله اسلام برنلری طرفندن مملوك عنوانی آلتنده واکتریسی تورك اولمق اوزره صاتون آلمدرق سرایلرده استخدام ایدیلن آدملر یواش یواش نفوذ وقوت اکتساب ایدهرك نهایت مصر قطعه‌سنده حکومته وضع یدایتدیلر . اشبو یکی خاندان مؤسسی بولنان (ایبك) سوریه قطعه‌سنه متعدد دفعه هجوم ایدهرك مملکتی ایوبیلرك الدن آلدی . بو صره‌لرده موغوللرك دهشتی دخی یواش یواش تقرب ایدیوردی . ۱۲۶۰ سنه‌سنده حلب شهرینی ضبط ایدن هولاکو خان موقت بر زمان ایچون سوریه‌یی یغما ایتمش ایدی . مملوکلردن سلطان (قوطوز) مشهور قوماندان (بیبرس) ك معاونتیله قطعهٔ مذکوره‌یی تکرار فتح ایتدی . آز مدت صوکره بیبرس دخی اقدیسنه قارشو عصیان ایله سوریه‌ده استقلالنی اعلان ایدهرك قیساریه ، ارسوف صفد ، یافه وانطاکیه شهرلرینی ضبط ایتدی . بوکونکی آثار قدیمهٔ اسلامیه‌نك اکثریسنده اسمی محکوك اولان (رکن الدین بیبرس) ۱۲۸۷ تاریخنده وفات ایدهرك تختنی اوغلنه ترك ایتدیسه ده آززمان صوکره اوغلی دخی المنصور سیف الدین قلاوون نام قوماندان طرفندن خلع ایدلدی . مستنی اولمق اوزره بتون سوریه سواحلنی فرنکلردن استرداد ایلدی . فرنکلر ۱۲۹۱ سنه‌سنده عکا قلعه‌سیله بوقصبه‌لری دخی اسلامله ترك ایتمکه مجبور ایدلدیلر .

۳ — قرون اخیره

اون دردنجی عصر میلادی اثناسنده وقوعه کلن بر چوق محاربه‌لر اثناسنده شایان قید وتذکار بر سیمای تاریخی ظهور ایتمدی . فقط ۱۴۰۰ سنه‌سنه دوغری شرق ادنایی ولوله‌یه بوغان تیمورلنکك هجوم مدهشی سوریه احوال عمومیه‌سنی بك فنا بوله‌چویرمش ایدی . بر چوق متفنن وعالم وبا خصوص شامده‌کی اسلحه‌صنعتکارلری تیمورلنك طرفندن سمرقنده نقل ایدلدی .

۱۵۱۶ سنه‌سنده عثمانلیلرله مملوکلر آرهسنده محاربه وقوع بولدی . حلب شهرینك شمالنده واقع مرج دابق نام محلده سلطان سلیم حضرتلری مصر اردولرینی مغلوب ایدهرك آز مدت ظرفنده بتون سوریه‌یی فتح ایتمکه موفق اولمشدی .

عصر سابقك ابتدالرنده (۱۷۹۹) مصردن ینه سوریه‌نك فتحنه‌کلن فرانسز قائدمشهوری بوناپارت عثمانلیلری طابور طاغی انکشنده وعفوله کوینك بولندینی یرده مغلوب ایدهرك صفد وناصره شهرلرینه قدر ایلرولیه بیلمش ایدی . فقط او وقتکی صیدا ایالتی والیسی جزار پاشانك مقاومتی وبوکا انضمام ایدن انکلیز دونمالرینك معاونتیله بوناپارتك اردوسی عکا

قلعه‌سی اوکنده موفق اوله‌میه‌رق کلدیکی کبی دونمکه مجبور اولدی .

١٨٣١ سنه‌سنده عکا والیسی جزار پاشانك اوغلی عبد الله پاشانك عنودانه سیاستی یوزندن او وقتکی مصر والیسی محمد علی پاشا منتظم اردوسیله سوریه قطعه‌سنه هجوم ایدرك متبوعی بولنان حکومت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتمشدی . جبل لبنان حاکمی امیر بشیرك معاونتیله محمد علی پاشانك ولد معنویسی ابراهیم پاشا عکا وشام شهرلرینی ضبط ایتدکدن صوکره عثمانلی اردوسنی حمصده وبیلاندە مغلوب ایدەرك اناطولیه کیردی . دول معظمه‌نك مداخله سیله سوریه قطعه‌سنك اداره‌سی دخی مصر والیسنه ویرلمشدی .

١٨٣٩ سنه‌سنده حکومت عثمانیه‌ایله محمد علی پاشانك آره‌سی تکرار بوزوله‌وق هر ایکی طرفك اردولری تزیب صحراسنده دوکوشدیلر . طالع ظفرینه مصرلیلر جانبنده قالدیغنه رغماً ینه دول معظمه‌نك مداخله‌سیله سوریه‌قطعه‌سی تکرار عثمانلی ایمپراطورلغنه ارجاع ایدلدی .(١٨٦٠)سنه‌سنده تاریخده بر تفصیل مذکور اولان وقایع اوزرینه جبل لبنانه مختاریته یقین بر طرز اداره بخش ایدلش ایدی . اشبو اداره‌نك نه قدر مضرتلی اولدیغی بالآخره اکلاشیله‌رق ١٩١٦ سنه‌سنده بوس بوتون الغا ایدلدی .

—١٦—

سوریه‌ده آثار عتیقه

ازمنهٔ قبل التاریخیه‌دن بر وسوریه قطعه‌سنده یرلشن بیوك حکومتلرك هپسی قطعهٔ مذکوره‌نك بر چوق یرلرنده مبانیٔ معظمه انشا کتابه‌لر حك وپاهیاکل متنوعه تشیید ایلمشلر ایسه‌ده بر طرفدن محاربه‌لرك توالیسی دیکر طرفدن سوریه سکانك جهالتیله بو کبی تاریخی اثرلره اهمیت ویرمامسی یوزندن آثار عتیقه‌نك بر قسم مهمی مندرس اولمشدر . بونکله برابر مملکت لایقیله وبر متخصص کوزیله تدقیق ایدیلورسه ایچه شایان استفاده آثار قدیمه ونفیسه‌یه‌راست کلنه‌جکی محققدر . بز بوراده سوریه‌دکی آثار عتیقه‌یی ادوار تاریخیه‌یه کوره تصنیف وماهیت تاریخیه‌لرینی ممکن اولدیغی قدر تدقیق ایتمکه غیرت ایده جکز :

ازمنهٔ قبل التاریخیه آثاری .— سوریه طاغلرنده وقتیله اقوام قدیمه طرفندن مسکن اتخاذ ایدیلن طبیعی وصنعی بر چوق مغاره‌لره تصادف اولنیور . حوران طاغلریله غزه-خلیل الرحمن یولی اوزرنده کائن (بیت جبرین) کویندەکی مغاره‌لرك ازمنهٔ قبل التاریخیه عائد اولدقلری یك محتملدر . بو واسع مساکن قدیمه‌نك بعضیسنده اسکی اقوامك کال مهارتله الات حدیدیه‌یی استعمال ایدەرك طاشلری یونتدقلری مشاهده اولنیور .سوریه‌نك

متعدد موقعلرنده اجرا ایدیلن حفریاتده کلتی مقدارده چاقمق طاشندن بچاق ، بالطه ، مقاص وسائر آلات قاطعه بولنمشدر . بو آلات ابتدائیه‌نك بر چوغی اوروپا وبیروتده‌کی آمریقا ویموعیه دار الفنونلری موزه‌لرنده موجوددر .

کنعانیلر دوری . — آثار تاریخیه بودور ایله باشلایور . اخیراً بر قاچ اوستریا عالملری طرفندن حفریاتی اجرا ایدیلدیکی تبین ایدن « اریحا » بلده قدیمه‌سی بودور آثارندندر . شریعه وادیسنك جهت شرقیه‌سنده وینه شمدیکی کرك حوالیسنده موآبلرك وقتیله اسکان ایتدکلری بر طاقم ابنیهٔ قدیمه موجود اولوب احجاردن یاپیلان اشبو آثار قدیمه وقتیله سوریه‌ده منتشر طاش عبادتنك موجودیتی اثبات ایدیور . بالخصوص طاشدن معمول ماصه‌لر ، اوزمانلرده قربان ذبحنه وموتالرك تشهیریه تخصیص ایدلدیکی قرائن ظاهره‌ایله استدلال اولنیور . سینا شبه جزیره‌سنده بو قبیلدن بر چوق اسکلتلره تصادف ایدلمشدر . خلیل الرحمن قصبه‌سنده کائن اولوب وقتیله ابراهیم الخلیل ، اسحق ویعقوب علیهم السلامك دفن ایدلدکلری مغاره‌ایله نابلس جوارنده یعقوب علیه السلام طرفندن قازیلان قیو بو دورك آثار عتیقه‌سندن صایبلور .

اسکی مصریلر دوری : سوریه قطعه‌سنك براره‌لق مصر فرعونلری طرفندن استیلا ایدلدیی اوزرینه بو قطعه‌ده مصر آثاری وابنیه‌سی تقلید ایدلمشدی . وقتیله جبل لبنانده‌کی جبل کوینده مصرلیلرك اك مهم آلهلرندن ایزیس واوزیریس هیکللری نصب ایدلمش اولدیغی کبی اوتده برووده مصرلیلری خاطره کتیره‌جك ابیجه هیاکل دینیه‌یه وکتابه‌لره تصادف اولنیور . نته کیم بیروت شهری قریبنده مشهور فرعونلردن ایکنجی (رامسس) ك هیکلی موجوددر . قبل المیلاد دردنجی عصرده نهر الکلبه ناظر قیالره اوبولان اشبو اثر تاریخیده فرعون ایاقده وآلهلر قیافتده کورونیور ، آلتده‌کی کتابه مذکور فرعونك فتوحاتی تفصیل ایتمکده‌در .

هیتیلر دوری : ادوار تاریخیه‌نك اسکی زمانلرنده اناطولی‌یی استیلا ایدن هیتیلر بر اره‌لق سوریه‌یه کله‌رك بر طاقم شهرلر تأسیس ایلمشلردر . حمص جوارنده‌کی « قدس » وشمدیکی جرابلس کوبی قریبنده‌کی « کوکیش » قصبه‌لری هیتیلر طرفندن انشا اولنمشدی اخیراً انکلیز وآلمانلر طرفندن جرابلس کوینده حفریات اجرا ایدیلدیکی بر چوق آثار قدیمه ظاهره چیقارلمش ایدی . اشبو آثارك تدقیقندن هیتیلرك طریق مدنیتده نه قدر ایلروکیتمش اولدقلری عیاناً بللی اولیور . یالکز الده ایدیلن کتابه‌لری شمدیه قدر اوقونه مامشدر .

یهودیلر دوری : عبرانیلره معمارجیلق مصر مودەللرینی عیناً تقلید ایدن فینیقه

لیاردن انتقال ایتمشدر. داوود وسلیمان حضراتی بیوك سرای ومعبدلرینی انشا ایتدیرركن بواوغورده سواحل معمارلرینی استخدام ایدرلردی . یونانیلرجه بنالرده ستون استعمال ایتمك اك بارز عادتلردن بری اولدیغی حالده فنیقیلیلر بالعکس اك زیاده یونانلمش قبالری قوللانورلر وبو صورتله بنا وبلان ترتیباتی دائمی صورتده مالزمه جنس وکیفیتك تأثیری آلتنده قالمشدر . غایت ایری طاشلرله انشا ایدیلن عبرانی بنالرینه دقت ایدیلجك اولورسه کوریلورکه ایری طاشلر بربری اوزرینه خرجسز اولهرق غایت دقیق بر صورتده یرلشدیرلمش، کنارلری ایسه غایت منتظم سیویریلمشدیرلمشدر .

بو کونکی کونده یهودیلرك آثارندن اولهرق قرال حزقیا قبولری ، سلوان حوضی اورشلیم سورینك استحکاماتی وانطونیا برجیایله قدس جوارنده‌کی ایشالوم وبرقیا ایچنده اوبولمش اولان سلوام مزارلری واردر .

آثوریلر دوری : مصرلیلر کبی آثوریلر دخی سوریه‌ده کندی اثرلرندن بر چوق نمونه‌لر انشا ایتمشلردی . بیروت جوارنده نهر الکلب قیالرنده وفرعون هیکلرینك یانی باشنده بابل وآثوریا قرالرینك بر قاچ رسمی منقوش اولوب بونلر آرەسنده قرال (اسرحدون) ك رسمی تفریق ایدیله بیلمکده‌در . بوندنبشقه حمص قصبه‌سنك جنوب غربیسنده‌کی اکروم طاغنده ارسلانله کولشن بر آثوریا قرالنك هیکلیله وبریسته‌وادیسنده بو قبیلدن آثوریا نقش وکتابه‌لرینی محتوی آثار قدیمه کشف اولنمشدر .

فنیقیلیلر دوری: یوقاریده بیان ایدلدیکی وجهله فنیقیلیلره مصری وبابلیلر استادلق ایتمشلر ایسه‌ده فنیقیلیلره خاص بر صنعت بولق ممکندر . لبنان وسوریه‌نك بر چوق موقعلرنده بولنمقده‌اولان آثار قدیمه‌لری مدعامزی اثباته کافیدر. عشتروله (آستارته)معشوقه‌سی تموز آرەسنده‌جریان ایدن وقعهٔ خرافیه‌یی مصور اولان کفور کسروان هیکلی وبعل عبادتنه متعلق جبیل ، صنین وصیدا هیکللری کبی .

یونان وروما دوری : اسکندر کبیرك سوریه‌یی فتحندن اول دخی بو ایکی قومك علوم وفنونی سوریه‌ده محسوس ایدی . اکر ادعا ایتدکاری کبی ایونی طرز معماریسی شرقدن یونانستانه ادخال ایدلش ایسه بو صوك مملکت دخی اولکیسنه ترینات معماریهٔ یونانیه‌یی وآلچلق صنعتی اهدا ایتمشدر. یونان آثارینه سوریه‌ده بك چوق تصادف اولنه‌بیلور.

صور قصبه‌سی جوارنده‌کی « رأس العین »ك ام العوامیدنام موقعنده مهم آثار یونانیه کشف ایدلدیکی کبی صیدادەکی قرالر مزارلغنده موزهٔ همایون مدیری عالیشهیر مرحوم حمدی بك طرفندن ظاهره چیقاریلان واستانبول موزه سنك قیمتی اعمال ایدن آثار قدیمهٔ نفیسه هپ بودور بقایا سندندر . [*]

(*) صیدا تدقیقات محلیه‌سنده اشبو آثار نفیسه حقنده تفصیلات اعطا ایدیله‌جکدر .

رومالیلر سوریه‌نك بر چوق موقعنده آثار برافمشلردر . الك مجری نقطه‌لره واصل اولان روما طرق عسکریه سنك آثاری حالا بعض یرلرده مشاهده اولنیور . یهودی حاکمی بیوك هرود رومالیلره خوش کورونمك ایچون مملکتی روما طرز معماریسنده بر چوق مبانی ایله تزیین ایتمش اولدیغی کبی رومالیلر سوریه‌یی استعماره قیولدقلری وقت دخی (بالخصوص ایمپراطور تراجان زمانده) کندی مملکتلرنده‌کی شهرلره مماثل قصبه‌لر انشا ایتمشلر ایدی .اشبو شهرلرك الك بارز علامت فارقه‌سی قصبه‌نك بر قپوسندن باشلایه‌رق شهری باشدن‌باشه قطع ایدن ستون صره‌لریدر . شهرك بر جانبنده معبدلر ، حماملر ، تیاترو بنالری وسائر اماکن عمومیه انشا اولنور ایدی . ندمر ، بعلبك ، جرش وسرایا قالر ایچنده اویولمش اولان مشهور یرلر خرابه‌لری هپ روما صنعت نفیسه‌سنك انحطاطه یوز طوتدیغی دورلرده یعنی ایکنجی عصر میلادیده انشا ایدلمش یرلر بلدهٔ رومانیه‌در .

غالبده ٣ نجی و ٤ نجی عصر میلادیلرده انشا ایدیلن سیناغوغلرك طرز معماریسی ایسه بیزانس امپراطوری زوستینیان طرفندن انشا ایدلمشدر . نابلس قریبنده‌کی سبسطیه جامعیله‌کچن سنه‌کی سوقاق توسیعاتی آنناسنده بیرونده بازرکان چارشوسنده ظاهره اخراج ایدیلن معبد بیزانس امپراطورلری طرفندن وقتیله انشا ایدیلمش بر کلیسا ایدی .

عربلر دوری : ایلك زمانلرده عرب معمارلری یونانیلردن مرکب ایدی . بوندن طولایی عرب وخرستیان طرز معمارلرنده بك بارز بر مشابهت موجوددر . ظن اولندیغه کوره قدسده‌کی عمر جامعشریفنك انشاسی آناسنده القمامه کلیسانك پلانی تدقیق وتتبع ایدلمشدی .

ایچه مدت بالکز اراضینك فتحی واسلامیتك نشر وتعمیمی ایله اوغراشان عربلر یواش یواش بزانس نسلیلردن استعاره ایتدکلری اشکال ونقوشه ملی بر شکل ویرمکه قیولدیلر . تعدیلات صره‌سنده اساسلی شیلر قبول اولندی . سوریا واوروپاده دخی اولوقت معروف اولان معدود قبه‌لری عربلر اورتمسی سمایه ناظر سیوری ویصلی بر شکله افراغ وداخلی استلاقیت بیچمنده‌بر چوق زاویه‌لرله تزیین ایلدیلر . مؤخراً سرای وجامعلرنده بیضی واختراعکرده‌لری اولان نعل شکلنده‌کی قوسلری استعمال ایتمکه قیولدیلر (مصرده) . عرب معمارلری هیئت عمومیه‌دن زیاده تفرعاته ، موزائیك ونقوشه زیاده سیله اهمیت ویررلر .

بونك ایچوندرکه ارابسکلرله مکملاً تزیین ایدیلن معبد وسرایلرنده وحدت اراملیدر . ارابسك استعمالی صرف اسلام معمارلرینك بر ایجاد شخصیاری اولوب کندیلرندن اول هیچ بر ملت استعمال ایتمامشدر . سوریه‌نك فتحنه‌موفق اولان اسلاملر قطعهٔ مذکوره‌ده بر چوق مبانی ومعابده وضع ید ایده‌رك اوفاق بر تعدیل ایله قابل استفاده بر حاله افراغ ایلدکلرندن یکیدن وبللی باشلی انشا اولنان آثار نفیسه‌لری اندلس وسائر ممالك مفتوحه‌ده کنه نسبتله چوق دکلدر . خلیفهٔ اموی ولیدبن عبدالملك طرفندن انشا اولنان قدسده‌کی الاقصی وشامده‌کی اموی جامع شریفلری عرب آثار نفیسه‌سندن صایلیور بوندبشقه شام بیمارستانی ایله شام ومصرده فاطمیلر طرفندن انشا اولنمش بر چوق کوزل جامعلر مدرسه‌لر وبیرس طرفندن یاپیلان حلب وبعلبك قلعه‌لری شایان قید وتذکاردر . بوبابده دها زیاده تفصیلات آلمق ایسینلره دوقتور کوستاولوبون طرفندن قلمه آلنان «عرب تاریخ مدنیتی» نام اثر نفیسه مراجعت ایتملرینی بالخاصه توصیه ایلرز .

قرون وسطی قلعه وکلیسالری : سوریه وفلسطینده قرون وسطادن قالمه بر چوق قلعه‌لر موجود اولوب بونلر یاعربلر ویاخود کندیلریله محاربه ایدن اهل صلیب طرفندن انشا اولنمشدر . صلیبیلر طرفندن داخلده وباخصوص ساحل بوینده ٤٠ قدر قلعه انشا ایدلمشدی . حمص قارشوسنده‌کی طاغده مبنی مرقب ، اکراد ، بیروت ، جبله ، کرك صهیون قلعه‌لری صلیبیلرك آثار مشهوره‌سندن صایلیور .

اهل صلیب طرفندن انشا اولنان کلیسالری ایکی یه تصنیف ایتمك ممکندر. ۱۰۹۹—۱۱۸۷ سنه‌لری آره‌سنده یاپیلان معبدلر یکدیکرینه مساوی اوچ معبرلی ، ایکی جناحلی وبانه اوچ محرابلیدر . دوائر بیضیه بنانك هر طرفنده مشاهده اولنور .

۱۳ نجی عصر میلاده انشا اولنان کلیسالر ایکنجی صنفی تشکیل ایتمکده اولوب بونلرك همان همان هپسی سوریه سواحلنده وفرانسزلرك اوزمانکی اسلوبلرینه کوره یاپیلمشدر . یالکز سقفلری قبه‌لی دکل دوزدر . بونلرك بیضی دائره‌لری اسلام اسلوب معماریسندن زیاده اوروپانك اوزمانکی طرز بیضی ابتدائیسنی یعنی غوتیك اسلوب معماریسنی تقلید ایتمکده‌در .

مدققات ومتبعات محليه

ترقیات وتنبهات محلیه

—۱—

سلفیته دوغرو

نابلسدن آیریلیرکن نظر لرمزده بیله غریب بر لمعهٔ تردد واردی ؛ أزمان تتبع وتدقیقك بر روزنامهٔ سیر وسیاحته تعیین وتقییدی بعضاً ممکن وبعضاً مستحیل کورونیور، وندقیقك بر روزنامهٔ سیر وسیاحته تعیین وتقییدی بعضاً ممکن وبعضاً مستحیل کورونیور، وبزی دوشوندیریبوردی ؛ دها ایلك آدیمده وسائط نقلیه‌نك عسرت تدارکی ، بر ایکی کونلك قیمتدار بر زمانمزی غائب ایتدیرمشدی ؛ عین زمانده هنوز تنظیم ایتدیکمز جدولك ایلك سطرینی ـ اضطراری ـ چیزمك نه قدر مشکل بر وظیفه ایدی ؛ مفتون قطعیت وانتظام دماغلرمزده بو حقیقت بك چیرکین ایزلر براقمشدی ؛ درین بر وادیٔ مجهولاتك عمقنده بولندیغمزی بك واضح آکلایوردق .

فی الحقیقه منطقه‌مز خریطه‌سز وحتی رهنماسزایدی. ومادام‌که أنمزده قیمتدار بردلیل جولان بولنیوردی . اوحالده آرزو ایدیلن بر طرزده سیاحت‌بی شبهه‌بزم ایچون متعسر ایدی واولاجقدی .

یولرمزی ، کویلرمزی ، قصبه‌لرمزی آنجق خلقدن اوکرنه جکدك ؛ بو صورتله أنده ایده‌جکمز معلومات ایسه اوقدر متناقص وناتمام کورونیورکه .

مثلا نابلس ـ سلفیت یولی بعضاً صعب المرور وبعضاً سهل الاقتحام بر یول اولیور ، درت بش ساعتدن ، آنی یدی ساعته‌قدر قیصالیور ویا اوزایوردی . بویولك امتداد حقیقیسی نه قدردی ، کندوکاهمز ناصل ونرەدن ایدی، کیده جکمز محلك موقع ووضعیتی نه‌حالده‌اولاجقدی ، نره‌لرده بولونه‌جقدق ؟.. بوتون بو سؤاللر ذهنمزده دولاشیوردی . وزدست طالعه تسلیم وجود ایتمش، کدیبوردق . نابلسك شرق جنوبیسنده بولنان قیشلهٔ تك اوکندن کچدك . أنلرمز معتاد بر تسلیمیتله کندیلرنجه بك معلوم بر طریق تعقیب ایدییور ، نظرلرمز ایسه رهبرمزه منعطف بولونیوردی . بوتون بو سلسلهٔ استفهامات ایسه بورالریی متعدد دفعه‌لر کورنلرك کسیك وناکافی جوابلریله داغیلیور ونهایت بولیوردی .

یولز منتظم بر شوسه حالنده ایدی ، بو جهتدن مضطرب دکلدك ، فقط اوکله‌دن بر قاچ ساعت کچمش بولندیغی ایچون بوس بوتون آلهولهٔن کونشك شعاعاتی یولده ، اراضیده فیزغین‌واحدار وجوده کتیریبور وهرطرفه انعکاس ایدن آتشین ضیا اوقلری تحملسوز بر

شکل آلیوردی . بز متمادیاً یولمزه دوام ایدییوردق . صاغ طرفمزده غاریزم دامی یوکسلیرکن، صول طرفمزده اوزاقدن بزه کولومسه‌ین بیاض بنالریله وبعضاً قیرمزی کرمه میدلریله (بلاطه) ، (عسکر) کویلری یاقینمدن ایسه (بیر یعقوب) موقعی نظر دقتی جلب ایدییوردی .

اون بش دقیقه ایچنده نظرلرمزی اوکنده آرتیق بر مانعه قالمامشدی . داری ، سیسام ویامصرایله مزروع وبعضاً متروك تارلالرك آراسندن کچن شوسه‌نك امتدادی‌ده بك نامتناهی کورونیوردی .

بر بوچوق ساعتدن فضله عین صورتله یول آلدق . اوزاقلرده، قارشیمزده، صولمزده، صاغمزده تك توك داغ کومه‌لرندن ، جماعین داغلرینك استطاله‌لرندن باشقا بر حائل یوقدی. نهایت قدس شریفه موصل اولان طریق ترك ایدرك (حواره) کوینك اوکندن جنوب غربیه متوجه اولدق .

یول شیمدی دیك ودار بر یوقوش حالنی آلمشیدی ؛ بز جماعین داغلرینك اوزرنده طیرمانماغه باشلامشدق ؛ مع ما فیه یولمز صرب قایالقلردن ، زیتونلقلرك آراسندن، کچیور؛ بعضاً اوفاجق وادیلره دوغرو انحطاطلر ، اینیشلر یاپیوردی .

ایکی ساعتمز بو صورتله کچدی . بعضاً اینیشلرده تهلکه آرتیوردی؛ بز ایسه بك احتیاطکارانه دوام ایدییور ویاپدیغمز تأخره اهمیت ویرمیوردق . نهایت کونش غروب ایدرکن یشیللکلر ایچنده صاقلانان یوکسك (یاسوف) کوینك یانمنده بر مدت توقف ایتدك . یول اوزنده‌کی یاسوف منبعنده باشلرنده دستیلری‌ایله قصه‌نك أك اختیار قادینلری بکله‌شیور ، بعضاً کوچوك بر چوبان اینکلرینی‌صویه دوغرو سورییور واوزمان هرکس یول ویرییوردی . بربری اوزرینه یغیلمش طاشلرك اوکندن کچدك . کیرلی وطوپراقلی کویلو چوجوقلری وحشی کوزلریله بزی سوزرکن انکشاف ایده‌مین بوتون یوموجودیتلر نامنه ایچمزی چکیوردق . یاواش یاواش تقرب ایده‌ن اقشام، بوتون محیطاتی کوزلرمزدن سیلمشیدی . بر آز صکره خفیف بر مهتاب بزه بر رهبر نورانی اولمشدی ؛ آنجق کذرکاهمزی کوره بیلیور ایدك. اوزاقلرایسه مبهم اغاج کومه‌لری ویامظلم بقعه‌لر حالنده بر تموج دائمی ایله تبدله معروض قالیوردی .

ایکی ساعت صوکره دلیلمزك ـ سنی ایشیتدك ، پارمغیله قارشیده بربری کوستریور و (سلفیت)ه کلیورز دییوردی . بز نظرلرمزله قصبه‌نك ایشیقلرینی آرییورویولامیوردق. بر آز صوکره رهبرمز قصبه‌یه‌دوغرو قوشمق وسنه‌لردن بری‌موجود برعنعنه ایله مختارلری، هیئت اختاریه‌یی ، اشرافی چاغیرمق ایسته‌دی ؛ بز منع ایتدك وسس‌سز حکومت

بناسنه کلدك . بر ایکی محافظ زاندارمه بر مدتدن بری مأمور کورمه‌ین حکومت قوناغنك قوجه‌مان قاپوسی یوبوك اتاخارلریله آچدی. ونهایت بوش براوداده‌بز قیصیق بر ایشیك کولکسنده یورغون براوبقویه تودیع وجود ایتمکه چالیشوردق .

—۲—

سلفیت

۱—سلفیتك منظره‌وروضعیت جغرافیه‌سی

شمال شرقیدن جنوب غربی‌به دوغرو امتداد ایدن (سلفیت) داغنك غربه متوجه انکشنده واقع اولان (سلفیت) قصبه‌سی زیتون آغاجلری آره‌سنده کولمه‌ین بنالریله احاطه ایدر . بعضاً اوك داخلندن چیقان یوکسك بر آغاج‌اوراده بربنانك بولندیغنی اعلام ایدر . نهایت ایکی بیك بش یوز نفوس بارندیران بو قصبه‌نك بنالرینی بش ویاآلتی یوزه چیقارمق قابلدر. داغنیق بنالر آره‌سنده دار ، طویراقدن‌وکوچوك طاش ییغینندن عبارت دار ودیك سوقاقلر بیلانقاوی امتداد ایدر . بوراده ذی حیات بر ذهنیتك اثرلرینه تصادف ایتمك محالدر ؛ قصبه‌نك کابنی کوزل طرز انشاسنه انضمام ایدن وسنه‌لردن‌بری دوام ایده‌کلن بر اهال وعدم تقیدك ایزلرندن باشقه بر شی یوقدر . مع مافیه قصبه‌نه قدر قیمتدار بر دست صنعتدن محروم‌قالمش ایسه او نسبتده ید طبیعت کندیسنه منظره اعتباریله ابذال محاسن ایتمشدر سطح بحردن(۶۷۰) متره ارتفاعنده بولنان بوقصبه‌غرب طرفندن « حارس » ، « کفرحارس » جهتلرینه شمالدن « زیتا » و « جماعین » وسائر کویلره جنوبدن بر سلسلهٔ جباله ناظردر . بوتون انحاء زیتونلقلر ایچنده‌در . قصبه‌یه ملاصق تارلالر وبعض باغچه لکلرده آریجه بر کوزه‌للك بخش ایدیور .

۲ — سلفیتك ضبط راطیه‌سی

۱ — قصبه‌نك بنالری ولوازم بینیه — بنالرده معین بر طرز معماری یوقدر. مع مافیه کورمه‌نك واعتیاد اوزرینه اولر بربرینه بکزه‌ییور . قصبه‌نك بوتون بنالری اکثریا بر،

ایکیشر وأك فضله درت بش اوطه‌دن عبارت اولور . بو اوطه‌لر بر قاعده وطوپراقدن بر حولینك اطرافنده بولونور . حولینك اوستی آچیقدر . اولرده مطبخ ، وسائر مشتملاته آیریجه تصادف ایتمك متعسردر . اوطه‌لرك اوکسنده، حولیده یمك پیشیریلیر . اودون بیغنلری ینه حولیده‌در . اوراده جماشیرده یقانیلیر . حتی حیواناتده باغلانیلیر. اوطه‌لرك ایچریسی اکثر یاپنجره‌نك آزلغندن طولایی لوش بولونور . یره سریلش ایچه بر حصیر اوزرنده بر مندر بربری اوزرینه بیغیلمش بر قاچ یتاق بر طرفده ، اوته‌ده بر ایکی تخته صندیق ، وبوراده کوچوك بر آینه .. بوتون اوطه اشیاسی بوندن عبارتدر . اوللری دیواره آصیلان کوچك بر غاز لامبه‌سی کیجه‌لین اوطه‌یی تنویر ایدردی . مطبخ اشیاسی‌ده پك محدود ومختصردر . طوپراقدن معمول بر قاچ چناق ، (قدره) تعبیر ایتدکاری طوپراقدن ایکی قولپلی یاییق برتجره ، (جره) ویا (عسلیه) دینلن بر صودستیسی.. (جرن) تعبیر ایدیلن بر طاش هاوان ... بوتون اشیا بوندن عبارتدر . اولرده باقیر معمولاتدن زیاده اوجوزلنی حسبیله (کفرلد) نام محلده (محفره)دن چیقاریلان بر نوع بیاض طوپراق معمولاتی استعمال ایدیلیور . اولرده‌سود چالقالیه‌رق یاغ اعمالنه مخصوص (سقا) نامیله بر طولوم ، بر قاچ کاسه وبر تخته بشیك ویا برصالنجاق ، طاشدن یال دکرمنی‌ده علاوه اولونورسه سلفیت بناسنك داخلی تمامیله احاطه ایدلش اولور .

قصبه‌نك بوتون اولری ولوازم بیتیه‌سی بو حالده‌در . مع ما فیه سلفیتده معروف بر قاچ عائله‌نك اولری موجوددرکه بونلر بر ایکی قاتلیدر. اوطه‌لرینك پنجره‌لری دهافضله‌در. اولری کره میدلی‌در . بو بر قاچ اودنك زیاده نظر دقتی جلب ایده‌ن سلفیت (حکومت قوناغی) و (مکتب ابتدائی) سی ایله (جامع شریف) بناسیدر .

فقط بو اوچ بناده پك متروك بر حالده‌در . حکومت قوناغی سلفیتك قائممقاملق زمانندن قاله‌در . طاش دوشه‌لی مستطیل الشکل بر حولینك اطرافنده اون بش اوطه‌لی ظریف بر بنا ایکن شیمدی‌نه غریب بر شکل آلمش حولیسنده‌کی ایکیچر آغاجی آلتنده طاش بیغنلری، طوپراقلر ، پنجره‌لرك جاملری قیریق ، اوطه‌لر کیرلی‌اوروبحکلی ... حتی بر اوطه‌یه آتلرباغلانمش، دیکر بر ایکی اوطه ژاندارمه ایچون یتاقخانه اولمش ، بر قاچ اوطه قیریق ماصه‌لرله دولواودونلق حالنده‌در . بالکز بر اوطه‌سنده ناحیه مدیرینك ماصه‌سی بولونیور .

مکتب ابتدائی‌ده بنا اعتباریله فنادکل، مع ما فیه بوده مهمل؛ هله جامع حصیردن بیله محروم ، اوزون مدتدنبری تمیز لمه‌مش ؛ احتمال قبوسی اوزون مدتدنبری کیمسه اچمامشدر ! ..

سلفیده انجریسی صیواسز کوچوجك اوچ بش دکان واردرکه بونلرده عین صورتله مهمل بر حاله‌در .

[۲]— **قصبه‌نك سوقاقلری** — قصبه‌ده بللی باشلی اولمق اوزره منتهای جنوب غربیده کائن حکومت قونافی اوکندن باشلایه‌رق مکتب بناسنك وجامعك دها صکره دکانلرك اوکندن تکن غیر منتظم طوپراقلی بر یول واردر . مع ما فیه درت بش متر ولك کنیشلکی اعتباریله قصبه‌نك الك ایی یولیدر . بوندن ما عدا قصبه‌نك یوکسك طرفلرینه موصل وبو طریقه عمود بر طاقم کچی یولی حالنده متعدد طریقلر واردرکه بونلری‌ده بر بر تعداد ایتمك فائده‌سزدر . یازین بعضاً أسن بر روزکار بو یولرده‌کی توزلری، طوپراقلری بوتون قصبه‌یه داغیتیر . وباخود قیشین یاغان الك کوچوك بر یاغمور اوراسنی جامور دریاسنه چویرر وهر ایکی زمانده بویولر باشه بلا اولور. هر حالده قصبه یول اعتباریله‌ده بك فقیردر .

[۳]— **قصبه‌نك صولی** — سلفیت اهالیسی غرب شمالیده‌کی وادیده قصبه‌نك بش دقیقه مسافه‌ده‌کی عین (منبع)دن صویی تدارك ایدر . صباح اقشام قادینلر باشلرنده (جره) لر اولدیغی حالده کلیر، صولرینی دولدیررلر، کوتوررلر . اوفق چوچوقلرده اینکلرینی وسائر حیواناتی کتیرر، پوراده صولار ، اینکلر ایچر ، اوراسنی هر صورتله بولاندیرر . اوتده بری‌ده براقیلان آتی کیرلی دستی‌لرده طالار چیقار . اوراده چاماشیرده بیقانیر وصویك کذرکاهده داغیلیر کن مدخلده حصوله کلن چامورده علاوه ایدیلیر. واورانك کیرلیلکی ، سیکلری ، پسلکلری دوشونولورسه اوراسنك نه‌قدر ایکرنج بر محل اولدیغی بك قولای دوشونوله‌بیلیر. مع‌ما فیه اساس اعتباریله صویی براق وتمیز ایکن اوزرینك اورتمدیکنه ده انسان شاشار قالیر ...

صویك تقلنه‌کی مشکلات حسبیله صو صرفیاتی پوراده بك اقتصادلی اولور .

۳— اموال عمومیه

ناحیه‌نك مرکزی اولان سلفیت قصبه‌سی زیتون اغاجلریله مزروع بر تپه اوزرنده کائن وسطح بحردن ۶۷۰ متره مرتفع اولوب مرکز لوا اولان نابلسدن ۱۳ کیلو متره جنوب شرقیسنده واقعدر . نابلسدن اعتباراً سلفیت یولنك تقریباً سکز کیلومتره‌سی قدس شوسه‌سی اوزرنده اولوب اشبو مسافه قطع ایدلدکدن صکره باشلایان طاغ یولی امثالنه چوق برده تصادف اولنه‌میان صعب المرور وتهلکه‌لی وادیلردن عبارتدر . تقریباً ۱۳ کیلو متره‌دن عبارت اولان بو کچی یولی بك زیاده عارضه‌لی ومناعتلی ایدی . حیوان غایت مشکل بر حاله ایلرولیه بیلوردی. عسکر اولان (۵۰۰) وتیفوسدن ترك حیات ایدن (۳۰۰)

شخص داخل حساب ایدلدیکی حالده سلفیتك ۱۷۰۰ قدر نفوس واردر . ایکی خریستیان عائله‌سندن ماعدا بتون قصبه‌نك سکنه‌سی اسلامدر . بر دائرهٔ حکومت ایله ایکی جامعشریفی اولان سلفیتك آلتی ساعت جنوبنده ومجدل قریه‌سی جوارنده (رأس العین) دیمکله معروف بر قلعه وبر بحق ساعت شمال شرقیسنده (یاموق) نام قریه‌ده طاشدن اویولمش متعدد مغاره‌لر وبش آلتی اوطه‌لی دائره‌لر موجود وفقط قسماً خرابدر .

ناحیه مرکزنده بری اناث ودیکری ذکوره مخصوص ایکی مکتب ابتدائی موجود اولوب بونجیسنه ۱۰ قدر طالبه وذکور ککنه دخی سفر برلك اعلانی اتباسنده (۱۰۰) قدر طالب دوام ایدردی . سکز ایدن برو معاشنه بر درلو قاووشه‌میان مکتب معلمی آلتی آیدر مکتبك کشادی جهتنه کیتمیه‌رك الیش ویریشیله تأمین معیشته قیولمشدر . معارفه اولان عدم رغبتك سببی آجلقدر . بر ایکی سنه‌در مختارك تعبیری وجهله « حال احتضارده قالان » اهالی چکرکه‌نك کچن سنه‌کی تخریباتی یوزندن یك سفیل بر حاله قالمشار . مختار بوسنه شوالنده هیمز اوله‌جکز دیبوردی . ناحیه‌نك بر قسم مهمی ستر ایدن زیتون اغاجلرندن سلفیتدن قدس‌حدودینه قدر اولان قسمی بو سنه بر دنیره‌درجهٔ حرارتك یوکسلمسندن ناشی محصول ویرمدی . قسم شمالیده‌کی زیتونلرك محصولی ضرر سزدر .

محاربه‌دن اول ناحیه مرکزینك زیتون یاغی حاصلاتی (۱۰) بیك دستی قدر تخمین اولنور . زیتوندن صوکره اینجیر الك زیاده متعمم اولان بر اغاجدر .

بتون قدس ونابلس لوالرنده زیتون محصولنك کثرتنده برنجیلکی (لد) ایکنجیلکی سلفیت واوچنجیلکی قباتیه کویلری اشغال ایتمکده‌در .

سلفیتده آثار عمرانیه نامنه بر شی تحریسنه قالقشمق عبثدر . قصبه‌نك یولاری غایت پیس وطاردر . ۱۳۱۷ سنه‌سنده لغو ایدیلان قائممقاملق زمانندن قالان نه‌کی ابنیه وارسه بوکون غیر مسکون بر حاله‌در . ذاتاً قصبه‌نك الك کوزل اولری اودوردن قالمه‌در .

٤ — احوال اجتماعیه

[۱] — **طبقات اهالی، طرز تلبس ومعیشت** — بوتون اهالیسی مسلم اولان بو قصبه‌ده اوزون اوزدایه اهالی طبقه‌لرینه ، بشقه بشقه طرز معیشتله تصادف ایدیلز . اهالی مساکنده ایکی اوچ یوز سنه‌لك معروف عائله‌لر وارسه‌ده یونانلك کندیلرینه مخصوص آریستوقرات بر طرز معیشتلری یوقدر؛ یالکز نسبةً بر آز مرفه یاشارلر؛ قصبه‌نك ارککلری سوریه قماشلرندن اوکی آچیق وهر ایکی یاندن بر آز کیك، یاقاسی قبالی انتاریلر ویونانلك اوزرنده‌ده (بشت) تعبیر ایدیلن عبا اکتسا ایدرلر . انتاریلری بر قوشاق ایله

میقمق مقاددر . باشلرنده (عقال ، کفیه) ویاخود فس ویادار وکوجوك بر صاریق وجوراباسز ایاقلرنده بر یمنی (مداس) یولتور .

قادینلرده قرمزی وصاری چرکیلی ویاماوی رنکده (دیما) تعبیر اولنان شام قماشندن کیجه کوملکی بیچمنده انتاری کیرلر . باشلرینی اوزون وکنیش بیاض باش اورتولریله، بشلرله اورتولر . ایاقلری ده اکثر یاچیلاق یولتور ویاخود اونلرده بر (مداس) استعمال ایدرلر .

سلفیت اهالیسی عمومیتله زراعتله اشتغال ایدرلر . هر عائله‌نك ، هر اوك یویوك ، کوچوك تارلالری واردر . تارلالرینی بیچوب اکمك ومحصوللرینی ده وشیرمك یکانه مشغله‌لرینی تشکیل ایدر . اراضیده مالك اولمایانلر ایسه اراضی صاحبلرینك یاننده اجرت مقابلنده ویاخود شرکت مضاربه ایله چالیشیر وسنه نهایتنده اونلرده محصوللرینی الیرلر . بناءً علیه (سلفیت) لیلر عمومیتله کویلو (فلاحین) صفتندندر . کویلولرك طرز معیشتلرنده‌کی بساطت سلفیت قصبه‌سنده تمامیله حکمفرمادر . . کانون اول وکانون ثانی آیلرنده سلفیتك عموم ارککلری طوپلانیر، قصبه اتصالنده‌کی تارلالرینه چیقار واونلری معهود آلات عتیقه ایله وبیك مشکلاتله سورر وبوغدای ، ارپه وساره اکرلر . اوزمان قادینلر هپ اولرده بولتور . ارککلرینه چیك یشیرر وچوجوقلرینه باقارلر . قادینلرك تارلالره چیقمسی ارککلرك عودتندن ومزروعاتك پتشمسندن صوکره اولور . او وقت بوتون قادینلر چوجقلرینی برلکده کوتورر، اراضینك طفیلی نباتاتی طوپلامقله مشغول اولورلر . او اثناده ارککلر، یمه یوش اوطوماز ، یمه قصبه‌نك اطرافنده‌کی اینجیر وزیتون آغاجلرینك آلت طرفنده‌کی طوپراقلری قازمقله اشتغال ایدرلر . بو طرز مساعی مایس آینه قدر دوام ایدر . اوزمان ارککلر وقادینلر مشترکاً حصاده چیقارلر . ارککلر حصاد یاپارلر . قادینلر دمت (حزمه) یاپار چوچوقلرده معاونت ایدرلر . نهایت محصول الندقدنصکره نفس آیلرلر . فقط ارزن یعنی نموز وآغستوس آیلرنده اینجیر طوپلامق، قورو تمق دها صوکره زیتون طوپلامق ، زیتون یاغی چیقارمقله مشغول اولور . وبوتون سنه‌لری متمادی بر سیله کچر؛ یالکز قصبه اهالیسی آنجق بیه‌جکلرینی تأمین ایده‌جك درجه‌ده چالیشدقلری ایچون بو سیلری بالطبع بك محدود ومعین اولور ، معتاد درجه‌یی تجاوز ایتمز . صوطولدرمق، چوچوقلره یافق ، چیك یشیرمك ، جماشیر یقمق بالطبع قادینك قسمتنه دوشدیکی ایچون قادینلر بوراده ارککلردن فضله چالیشقاندر . بوندن ما عدا قادینلر بوش زمانی تافیه ایشلمکله‌ده دولدورمق ایستررلر .

سلفیتلیلر ارکن بر وایرکن یاپارلر ، ایرکن اویانیرلر . بوتون حیاتلری یکسق بر صورتده بویله‌جه تکرر ایدر . بعضاً کیجه‌لین بر قاچ ارکك وبر قاچ قادین بربرده

بولوشورلر . اوزمان ارککلر بیننده قهرمانلق حکایه‌لری باشلار . قادینلر ایسه اورطاقلرندن وقوجه‌لرندن بحث ایده‌رلر .

سلفیتده حیات بیتیه تعدد زوجاتك کثرتی حسبیله بك الیم شکللر آلمشدر. برارککك علی الاکثر ایکی اوچ، حتی درت زوجه‌سی بولونور . حال ووقتلری برلرنده اولانلر هر نه‌قدر آیری اولرده زوجه‌لرینی باریندیررلرسه‌ده اکثریا بر اوده بولونورلر. هرزوجه‌نك بر قاچ چوجغی اولور وحیات پك مشوش بر شکل آلیر. چوجوقلر بربرلریله بوغوشور. قادینلر بربرلرینی سوکر ، دوکر ، ارککك قاریسنی چوجقلریی دوکر ، فریادوفغان بوکسه لیر؛ قادین صبور ومتوکل ینه ایرته‌سی کونی ایشنه ، کوجه کیدر . وهیچ بر شیء اولمامش کبی داورانمغه مجبورقالیر . فقط بوقدر غوغا وکورولتویه رغماً ارککلر قادینلرینی بوشامزلر . طلاق سلفیتده شایان حیرت درجه‌ده آزدر . حتی بر قادینك تطلیق سلفیتده معیباتدن صایلیر . تارلالرده چالیشمق، وقتیله افراد عائله‌یه صاحب اولمق احتیاجی دینله بیلیرکه ارککلری هم تعدد زوجاته آلیشدیرمش هم ارککی قادینه باغلامشدر.

سلفیتده ارککلر معین زمانلرده آوه‌ده چیقارلر . هر ارککك بر چیفته‌سی وبر (صیدپرده‌سی) واردر، بو سیاه قماشدن بر متر و طولنده مستطیل الشکل بر پارچه‌دن عبارتدر . اورطه‌سنه دوغرو ایکی کوز شکلنده، اونك آلت طرفنده چیفته‌نك اخراجنه مخصوص عمودی بر شکلده اویولمشدر . آوه چیقان پرده‌یی کرمر . آوقه‌سنده طورر . چیفته‌سی‌ده چیقارر . بر قوشك ورودینی بکلر . فقط پرندن قطعاً قیملدانمق ایسته‌مز . طوبلایه بیلدیکی بر قاچ قوشله اوکونك حیات یومیه‌سنی تأمین ایتمش اولور .

[۲] — **اعتبارات اجتماعیه** — سلفیتك ارککلری بك کنج یاشده ایکن ازدواج ایدرلر . اساساً طرز معیشتلری اقتضاسندن اولهرق قادین ارککك آرهسنده اشتراك مساعی بولندیغی وعین پرده چالیشلدیغی ایچون بوتون قصبه اهالیسی بربرینی تمامیله طانیر . بناءً علیه ارککك قیز آرامق ایچون کوروجیلر کوندرمسنه یاخود علی العمیا اولمسنه لزوم یوقدر. بر ارککك بر قیزی بکنتجه کندی طرفندن عائله‌سندن بر ایکی کشی کوندرر . قیزی ایسته‌یر . موافقت حاصل اولورسه اوزمان مهر خصوصنده کوروشولور . سلفیتده مهر مقداری ایکی بیك غروشدن اون بیك غروشه قدردر . مهرك تعیینندن واکثریا تأدیه سندن صوکره نکاح قیلیر . بونی متعاقب ارککك نابلسه‌ایزه، قماشلر صاتون آلیر . قیزه کوندرر. قماشلر دیکدیرلدکدن صکره ارتیق قیزك اوندهه، هراقشام قادینلر کندی آره‌لرنده رقصلر ، مسامره‌لر ترتیب ایدرلر

بر قاچ کون صوکره یوم زفاف تعین ایده‌رر. ارککك، کندی طرفندن قادینلر کوندرر.

قادینلر کلینی سوسلتمش اولەرق یا آله یتمیورلر . یاخود کندیلری طاشیر، ارکك اوینه کتیریرلر . اوزمان ارکك ، ارقداشلرینك اوندە مدعو اولور . قیز زوجتنك اوینه داخل اولورکن الەرایله صولایه بر پارچه حمور ویررلر. کلین، صوبی خورك اوزرینه دوکەر واولك قیوسنه پاپشدیرور . بر مدت صکره ارکك یالکز اولەرق واوه کیرر . اوك داخلنده اوزمان قادینلر بولونور، کندی اقربالری اورادە (دیکه) لر یاپارلر . یعنی آیاقلرینی پره اورەرق مشترك دانسلر ترتیب ایدەرلر . صوکره (نقوط) باشلار . ارکك قیزك یوزینه پارەلر دیزەر . بونك اوزرینه مسافر قادینلر کیدرلر وزفاف مراسمی نهایت بولور .

ایرتەسی کونی ارکك اوندە کلن مسافرلره یمك اکرامی دە معتاددر .

بر عائلەنك جوجغی دوغدیغی زمان وقتیله قربانلر کسیلیرکن رقصلر ترتیب ایدیلیردی. فقط صوك زمانلرده ضیق معیشتدن بو عادت محکوم نسیان اولیورمش . سلفیتده جوجقلری قصەده بولونان وچیریل چیلاق دولاشان بردلی ایله قورقوتورلر . دلی کلیور دیرلر . بعضاً دە صرتلان (ضبع) ایله ویا موهوم بر حیوان ایله (هامه) ایله قورقوتمق دە معتاددر .

باپرام زمانلرنده وبر (غائب) وروددە قربان کسمك، بربرلرینی دعوت ایتمك عادتی شمدی یه قدر جریان ایدییور .

سلفیتده ارکك جوجوقلر اکثریا اینکی اوچ یاشنده ایکن سنت ایدیلیر؛ قصەیه بر قاچ سنه بر سنتجی کلیر، اوزمان بوتون کویك جوجقلری مشترکاً سنت ایدیلیر. عمومی مسرتلر باشلار، جوجقلره قرمزی انتاریلر کیدیریلیر، دورلو کوموش حلیاتله تزیین ایدیلر ، قربانلر کسیلیر ؛ قادینلرده اوالرنده بر معتاد شرقیلر سویلر وال چیرپارلر . رقصلر (دیکه) لرده یاپارلر .

سلفیتده بر وفات وقوع بولنجه قادینلر همان یوزلرینی سیاهه بویارلر ، الیەلرینی یرتارلر، فریاد ایدرلر . بالخاصه قادینلر اولونك اطرافنده طویلانیر، اولویی صارار اوزرینه آیلیورلر . حتی ارککلریله اولویی بیقامق ایچون کوچ حال ایله قادینلرك النده قورتاره یلیرلر . تابوتك ارقه سنی دەینه قادینلر آه وفغانلرله تعقیب ایدرلر . وفات ایدەن ارکك بر طریقته منسوب ایسه جنازەنك اوکنده داوول چالار . ونهایت مملکت خارجندەکی مقبره یه دفن ایتدکدنصکره دە اوچ کیجه مزار باشنده قرآن کریم اوقوتمق معتاددر .

[۳] — **تنزه محلری رامیور** — سلفیت اهالیسی اکثر زمانلرینی ایش باشنده ویاتارلاسنی سودوب بیچمکه، یاخود اینجیر وزیتون آغاجلرینك اکیلدیکی یرلری قازمقله مشغول اولدقلری ایچون اقشام اوزری اولرینه پك یورغون بر حالده دونرلر . وهمان صیجاق

جوربالرینی پیر یمز اوزانوب اویومقدن بشقه بر شی دوشونه مزاولولرلر . بونك ایچوندرکه قصبه‌ده تنزه محللری ایش محللری اولان برلردر؛ صودولدورمق ایچون قادینلر (منبع) یانینه کیدوب کلیرکن طبیعی بر تنزه اجرا ایتمش اولیورلر . باخصوص تموز واغستوس آیلری سلفیتك اك ایی بر زمانی‌اولور . بوتون سلفیت اهالیسی ایچیر باغلرینه دوکولورلر . اوراده یشیل وصولی ایچیرلری اللریله آغاجندن قوپاروب تناول ایتملری قدر کندیلرینك خوشنه کیدن بر شی تصور اولنه‌ماز . حتی بر چوق عائله‌لر یاپراقلردن، آغاج دالللرندن قولوبه‌لر قوره‌رق باغلرده قالیرلر ، کویه دونمزلر .

بر قسمی‌ده بوتون کونی باغده کچیر دکدنصکره اقشاملین اوینه‌کلیر . اونبش یاشنه قدر اولان چوجقلر ایسه هر اقشام منبع ایله قصبه آره‌سنده‌کی تارلالره دوکولورلر . واویون اویناریلر . بو اویونلرك کندیسنه مخصوص اسملری وموسملری واردر . مثلا (مسحال) نامنده‌کی‌اویونی قیشین اویناریلر . بو اویون بر قوت مسابقه‌سندن بشقه‌برشی دکلدر . بر قاچ چوجوغك التنده وعین جسامتده متعدد صوبالر بولونور . اولا بری صوبانك بر اوجندن طوتار . ودیکر اوجنی یره تماس ایتمك اوزره فیرلاتیر . اویونك اساسی عین صورتله دیکر بر صوبا آتمه‌رق برنجیسنی کچمکدر . اوزمان دیکرینك دکنکی قزانمش اولور . بو کامشابه اولمق‌اوزره اللریله طاش آتمق تعلیملری‌ده یاپیلیر .

بونلردن بشقه دائما اوینانان او یونلر واردرکه بونلر (طابه) نامی ویریلن طوب اویونلری ، (کوره) نامی ویریلن چلیك چوماق اویونی (صوملح) تعبیر ایدیلن کورایه اویونلری (قال) نامنده‌کی طاشله نشان آلمق اویونلری سلفیت چوجقلرینك باشلیجه اکلنجه‌لرینی تشکیل ایدر . آته‌بنمك، آت قوشدورمق وقبیله‌سلفیت اهالیسنك بویوکلرینی‌ده اشغال ایدردی ؛ حالبوکه کوندن کونه اهمیتدن ساقط اولیور . قصبه‌ده کورشلره‌ده تصادف اولونماز ، معیباتدن صایپلیر .

کوریلیورکه سلفیتده بدنی حرکت آنجق اونبش یاشنه قدر یاپیلیر . اوندن سکره‌ده ارتیق دورهٔ سکون وانحطاط باشلار . وهر شیٔ نظرلرنده معیباتدن اولور .

۵ — اعوال روحیه

[۱] — **اخلاق وطبایع** — سلفیت اهالیسی عمومیت اعتباریله حدید المزاج دکلدر . دائما مسالمکار ومتوکل بر طبیعته صاحب اولمق ایسترلر . وکندیلرینك معروض قالدینی بر فنالغی چابوق‌اوتوتورلر . فضله بر حس کین طاشیمازلر ، دیکر کویلولرکی بونلرده مسافر پروردلر ؛ مسافرلرینه کندی اللریله خدمت ایده‌رلر . یانلرنده تأدباً اوطورمازلر. سلفیت اهالیسی بوتون معناسیله دینه متمسك‌اولمق، متدین اولمق آرزوسیله‌ده چیریپنرلر .

فقط دینی حقیقه بیلمه‌دکاری ایچون تمسکاری‌ده یك ظاهری اولیور . بر چوق لوازم دینیه ایله کندیلری‌ده فرقده اولیه‌رق عامل اولمازلر . مثلا قصبه‌ده حال حاضرده آنجق یوزده اونبش ویاکرمی کشی قدر نمازقیلان وارمش ؛ بونلرده کیتدکجه آزالیور وجامعه اوغرایان یك آز آدم بولونیورمش . برده سلفیتده اهالینك قسم اعظمی سوزلرنده طورمانك لزومی تقدیر ایتمز وسوزنده طورمازلر یالان یره‌ده یمین ایده‌رلر؟ یالانجیلق دینیله بیلیرکه اونلرجه آرتق بر مرضدر . حتی سلفیتك ایلری کلنلرندن بری شوسوزلری سویلیور .

— بز یالانجی آدملرز؛ حتی یالان یره‌ده یمین ایده‌رز . الله ، پیغمبر ، طلاق نامنده‌ده یمین ایتمه‌لده یزه ایناتمایکز .

مع مافیه شوئی‌ده بیلکرکه بوتون نابلس لوامی یالانجیلق یاتاغی اولمقله برابر یالانجیلقده اولا بی صعب ، صوکره نابلس ، دها صوکره جماعین ناحیه‌سی وسلفیت کلیر . جنین ایسه هیچندن ممتازدر ، مع مافیه سوزنده طورمامق ویالان سویلمك خصوصنده مبالاتسزلقلری یینه بعض سلفیتلیلرك فکرنجه کندیلرینه نابلسدن انتقال ایتمش ایمش . بویولده درمیان مطالعه ایدنلر دیبورلرکه :

«سلفیت اهالیسی‌بکرمی اوتوزسنه‌اول بویله‌دکلدی ،باخصوص‌قصبه قضامرکزی ایکن ناحیه مرکزیه تحولی ایله برابر نابلسه دوغرودن دوغرییه ادارهٔ مربوطیتی زمانده‌بری یوس یوتون دکیشدك ،نابلسلیلر نفاق واخلافسزلق تخملرینی صرف منافع شخصیه‌لرینی تأمین اوغرنده یزه دوکدیلر . وقتیله بر قرده‌ش صمیمیتله یاشایان سلفیتلیلر آرتیق بربرینی سه‌ومز اولدی . اونلرده شخصی منفعتلرینی دیکرلرینك مضرتلرنده آرامغه باشلادی . نابلسلیلر یزه یونی اوکرتده‌یلر ، بربرمزی ضرب ایتمکه ، جرح ایتمکه ، دها صوکره یاروتلرله بربرمزی اولدیرمکه باشلادق . بربرمزك یونی بکله‌دك . طاشلر آرقه‌سنده صاقلاندق؛ بربرمزی قحبه‌جه اولدوردك . عموجه‌زاده‌لر ، دایی زاده‌لر، حتی برادرلر آره‌سنده وقاتللر، فساد صوکره قان کیردی . بوتون بویوغوشمه‌لردن نابلسلیلر استفاده ایتدی . دوشدیکمز ورطه‌لردن کویابزی قورتارمق ایچون‌وارمزی یوغمزی آلدیلر. وبز نابلس اهالیسنك یاننده ذلیل وسفیل، اسیروفقیرقالدق »

فی الحقیقه سلفیته فقیرلق نظر دقتی جالب بر حالده‌در . مع مافیه جرح وقتل وقوعاتی، حتی فقیرلکك تأثیریله بربرینك حیواناتی،حیوانلرینی سرقت وقوعاتی سفر برلکدن بری یوق کبیدر . دینیله بیلیرکه سلفیت شیمدی نا منتظر بر دورهٔ سکون کچیریور .

سلفیته سرقت مسائلی اوقدرجوقکه فلان ویافلان شیئك فلان طرفندن چالندیغی سارقك یوزینه قارشی سویلنه بیلیور، اوزمان کندیسنه سرقت عزو اولنان کیسه بولندقورتولق

ایچون سلفیتده (شیخ جلال الدین)ك مقامنه كیدوب اوراده یمین ایدرمش . بوتون جماعین ناحیه‌سی اهالیسی ، حتی قدسدن بعضیلری بو مقامه كلوب تبرئه‌نفس ایدرلرمش... بوراده یلان یره یمین ایدنلر سلفیت اهالیسنك اعتقادینه كوره چاریلیر ، اوی خراب اولور ویاخود افراد عائله‌سندن بری اولورمش .

سلفیت اهالیسی اكثریتله نابلس اهالیسندن مضطرب ومشتكی درلر . وقتیله كندیلرینه بك اهمیت ویردكاری حالده بالآخره فقیر اولدقلرندن دولایی نابلسلیلردن كوردكاری لاقیدی یه قارشی آووجلرینی صیقیور وتأثرلرینی كتم ایتیورلر .

مع مافیه بو حقیقتی بیلدكاری حالده ینه متوكل ، نابلسلیلره مراجعت ایدرلر ؛ فاضله پاره استقراض ایدرلر ؛ آره‌لرنده بر اراضی دعواسی ویا بر اختلاف اولدیمی حالی‌ینه نابلسلیلردن بكلرلر .

سلفیت اهالیسنك بنیه‌لری اكثریت اعتباریله قانسز وضعیفدر . معیشتی تأمین ایده‌جك قدر چالیشمق وآزه قناعت ایتمكدن بشقه بر شی دوشونمه‌ین قصبه‌نك ارككلری دینیله‌بیلیركه قادینلره نسبة تنبلدر . باخصوص لزومندن زیاده‌چوجق یتشدیرمك خصوصنده‌كی میللری ، زوجه‌لرك تعددی وفرط مناسبات سلفیت ارككلرینی كوندن كونه الیم برحال خرابی یه سوروكلیور وتنبللشدیریور .

بشدن اونبش چوجغه مالك اولان عائله صاحبلرنده بك ایركن بر وهن وانحطاط باشلیور .....

یالكز شونی ده سویلیه‌لم كه ازدواجه اولان فضله انهماك قصبه‌دن مناسبات نا مشروعه‌یی تبعید ایتمشدر ... بوراده هیچ بر قادین برار ككله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولونماز واساساً بك محدود اوفاق بر قصبه‌ده حركتی جابوجاق ایشیدیله‌جكی ایچون چكینیر . بو یولده بر فالق بابان بر قادینك مطلقاً حیاتی بر واسطه ایله اورطه‌دن قالدیریلیرمش . عین زمانده قماره مشروبات كثولیه‌یه انهماكلرده سلفیتده بك بر بولامیور .

وقصبه اهالیسی داغلق یرلر ساكنلرینه مخصوص جسارت وشجاعت كبی خصائص بوس بوتون غائب ایتمه‌مشلردر .

اطراف داغلرده كورونن حیوانات مفترسه‌یی اولدیرمك ایچون تهالك كوستریرلر وقوشار اولدورلر ؛ بو موفقیتلر اوزون مدت دیللرده داستان اولور .

[۲] — حالت فكریه — سلفیتك بنالری ، اهالینك طرز معیشتی ، اخلاق وطبایعی دوشونولهجك اولورسه قصبه‌نك حالت فكریه‌سنك نه قدر ابتدائی بر درجه‌ده اولدیغی بك قولای آكلاشیلیر . قادینلردن یالكز ایكی اوچ قادین قرآن كریم اوقومه‌سنی

بیلیورمش . اركلرك ایسه آنجق وسع درجه‌سی بسیط بر صورتده اوقورو یازارمش . . . بوراده معارف نامنه موجود برتك مكتب ابتدائیك پشدیردیكی طلبه اك فضله برموفقیته مظهر اولورسه آنجق قرآن كریم اوقویه بیلیر وفقط اك بسیط بر جمع عملیاتی بیله یك مشكلاته یاقدقن عاجز قالیرمش . . . بنا" علیه موجود مكتب سلفیتلیلرك كوزنی آچقدن، كندیلرنده بر انتباه اویاندیرمقدن پك اوزاقدر . باخصوص سلفیت قصبه‌سنه موصل اولان طرقلر صعب المرور واوزاق اولدیغی، عین زمانده تاریخی برموقعك كذر كاهنده بولنمدیغی استفاده ایده‌میور . . . . قصبه كوندن كونه محدودیتدن محدودیته یووارلانیور . فی الحقیقه سلفیته اهالی یك محدود بر قوهٔ فكریه‌یه مالكدر . اونلرك بوتون دائرهٔ معلوماتلری غیر منتظم تارلانرده، نا كافی الات زراعیه‌لرنده ، شرائط صحیه‌یه نا موافق اولرنده ، یمكلرنده، سالدیده اعتیادلرنده نهایت بولور . تارلالرندن اعظمی بر استفاده دوشونمك ویاانسانجه یشامق فكرلری دماغلرینه اوغرامامشدر .

قادینلره اولان دوشكونلكلریله‌ده كوندن كونه خراب اولیورلر . سلفیت قصبه‌سنك موقع اعتباریله هواسی پك صاغلام اولدیغی حالده بوراده اك زیاده یشایانلر آنجق اللی یاشنی بولامیور . چونكه بر كره نظافتك معناسنی بیلمز ، والده‌ده چوجغنی متروك بر حالده براقمغه مجبوردر ، هر سنه چوجق دوغوران بر والده‌دن نه خیر اومولور ؟ باخصوص جاهل بر عائله اولورسه . سؤ تغذیه‌ده علاوه ایدیلیرسه حیات آرتیق نه الیم بر عذاب حالنده اولور ؟ بو سیبدن دولایی درك سلفیته‌صاغلام بر قوهٔ محاكمه، دوریین برذهنیت‌ده بولنق محالدر .

سلفیت اهالیسی ایچون بایراق ، وطن ، فداكاری كبی مقدسات بالطبع غیر معلوم شیلردر . حكومت ، نظرلرنده بر قاچ زائدرمه ویا بر ناحیه مدیرندن بشقه بر شی دكل. بنا" علیه بر زائدرمه‌نك شخصی بر خیانت وظلمی ایله بوتون اهالینك نظرنده بوتون بر شخصیت معنویه لكلمنك نتیجه‌سنه معروض قالیر . حتی بونك ایچوندركه نظرلرنده حكومت كندی شكایتلرنی دیكه‌مین بر قاپو ، مأمور دینلدیكی زمان دویمق بیلمه‌مین بر آغز تصور ایدرلر .

[۳] — قصبه‌نك زوال — حال ابتدائیده یشایان سلفیت اهالیسنك ذوقلری‌ده ایچه‌اشمه‌مش وبوتون قبالغیله قالمشدر . طبیعتك قصبه‌یه بخش ایتدیكی كوزللكلردن استفاده طریق خاطر لرینه بیله كلمه‌مشدر . اونلرك نظرلرنده بر غروب ، علی العاده بر یمك زمانی ؛ یانه بر بولوط ، بر یاغمور ، بر تارلا ایسه ، آغاجلریله ، مزروعاتیله بر

واسطهٔ معیشتدن بشقه بر شی دکلدر . شامه‌لرینك لطیف بر قوقوایله‌ده علاقه‌دار اولدیغندن شبهه ایدیلیر . ذوقك محل تجلیسی اکثریا قادینلردر . حالبوکه سلفیت قادینلرینك حیاتی نه قدر عزیزدر؟..

اللرنده دائما بل واوراق بولونان، باشلرنده (جره)لر دولاشان قادینلرك اللری یوزلری ماوی نقشلرله دوکولمشدر . بو اللرك طاشیدیغی بیله زکلر مرور ایام ایله سیاهلانمش، باقیر رنکنی آلمش ؛ قالین واوزری نقشسز آغیر کومموش بیله زکلردر . بیله زیکلرك اوزرنده بعضاً بر فندق بویوکلکنده قبارتمه‌لر بولونور . بو بیله زیکلره‌ده‌هر یرده اولدیغی کبی (سنارات) نامنی ویررلر . یللردن بری صویوزی کورمه‌مین وکونشك قیزغین شعاعلری آلتنده یانان بویون واکسه‌لرده بر متره اوزونلغنده قاتلانمش (قلاده) بونمه‌لر بولونور . بو قلاده‌لر برابیه کچمش کهربا تقلیدی اوچ حبه‌دن صکره (قطع ناقص) شکلنده دیزلمش قرغللر دها صوکره ینه اوچ کهربا تقلیدی دانه وبونلردن برینه اصیلمش ماوی بونچقلرله اسکی باقیر پاره‌لردن عبارتدر . قلاده‌لر بویونلرده معدنی وکیرلی بر خیشتلی پایارکن تولاقلرده‌کی معدنی بر حلقه ایله کومموش ویاباقیر بر پاره‌دن عبارت اولان کوپه‌لرك سی ایشدیلیر .

قادینلر (قرمول) تعبیر ایتدکلری صاچلرینك اورکولرینه (براچ) بعض زینتلری طاقارلر، بونلرده کومموشدن بر قوسه اوزون ایپلرله تعلیق ایدلمش معدنی حلقه‌لر وپاره‌لردن عبارتدر . صاچلرینك اوجلرنده بونلرده بر شیقیردی پایار .

دها صوکره شقاقلره (مطاویح) نامنی ویردکلری زینتلری قورلر. هر ایکی شقاقده‌کی مطاویح یوقاریدن یر ایپله باشه معلق اولور . مطاویح مستوی ومدور بر کومموش صفیحه‌سنه علاوه ایدیلن اوزون زنجیر واری حلقه‌لرله پاره‌لردن عبارتدر . مطاویحك هر ایکی یاناغه واوموزلره دوکولن اقسامی قلاده‌لرله قاریشیر . (براچ)ه ایسه آریجه صاچلره طاقیلان کومموشدن معمول کوچك بر فانوس حالنده‌کی کومموش (تفاحه)لر تماس ایدر.

هله قول آلتندن کچمك اوزره بویونه طاقیلان (زیبقه) نامنده‌کی کومموش اسطوانی بورولرله حلقه وینه پاره‌لردن عبارت اولان زینت طاقمی علاوه ایدیلیرسه قادینلرك نه قدر آغیر بریوك آلتنده قالدقلری آکلاشیلیر .

فقط آغیر صود ستیسنی باشنده طاشیمغه موفق اولان بوجنس لطیفه بویوکلر پك خفیف کلیر . وقادینلر کیرلی اثوایله ، یانمش سیماسیله ، معدنی شاقیردیلریله کچرکن ارککلر بو دیدیه‌یه مفتون اولور . یاخصوص دوکون زمانلرنده ویا سه‌وینج زمانلرنده سکز اون قادینك آل چیرپارق وآیاقلرینی یره اوره‌رق رقص ایتدکلری اثناده بوکله‌جك شاقیردیلر وسسلر برکریان عظیمك بوتون دیدیه‌صوتیه‌سنی اخطار ایدر. مع‌مافیه قادینلرنده تصادف ایدیلن بو خشونت ارککلرده نه قدر تضاعف ایدر . ارککلر قالین وناصرلی

الریله ، سیاه ، طوپراقلی ومشین حالی آکدیران قابلریله بعضاً قادینلرینی چیکنه‌رك دورر
وقادین ، ارکك حالا قرون اولینی آکدیران قابلریله متوکل وجاهل یاشار وعضویت
انسانیه‌سندن متولد اولان احتیاج ذوقلرینی قابا علاجلرله تشفیه‌یه چالیشیرلر.

٦ — امراض صمیه

سلفیت قصبه‌نك طبیعت موقعیه‌سی اعتباریله هر نه قدر مرتفع وهوادار ایسه‌ده بر
طرفدن سلفیتلرك قطعیاً نظافه‌اعتنا ایتمه‌لری ، دیکر طرفدن خسته‌لق وقوعنده مداواتك
لزومنه قائل اولمامالری وتشکیلات صحیه‌نك بولنمامسی حسبیله بو صوك زمانلرده
مملکتده حکمفرما اولان خسته‌لقلردن یك چوق متأثر اولمشدر . شیمدی‌یه قدر
عمومی وموقعه مخصوص خسته‌لقلر اجرای تحریبات ایدییور . فی الحقیقه سلفیتده
قادین ، ارکك ، چولوق چوجق یوتون افراد عائله تمیزلکه الیشمامش وتمیزلکك لزومنه
بیله قائل اولمامشدر . بمکدن صکره اللری ، یمکامق همان همان غیر معتاددر .
قصبه‌ده حمام بولنمدیکی اکثریت اعتباریله استحمامك معناسنی بیله بیلمزلر. برقادینك
ویا بر ارکك یانده بر قاچ دقیقه دوروب قوتوشمق بر آز تحمله محتاجدر .

شرائط صحیه‌یه رعایت اولنر ایچون بی لزوم بر کلفتدر . اونلردن برینه صورارسه‌کز
یوتون بر اعتقادله بوسوزلری تکرار ایدر :

« یوتون کلن خسته‌لقلر اللهدندر . قضا وقدردده نه یازلمش ایسه اواوله‌جقدر .
اوحالده خسته‌لغه قارشی مداواتده بولونمق بی فائده‌در . مرضی کتیرمن ، مرضدن شفا
یاب ایده‌ر . محی ومیت اولان جناب حقدر. حقه توکل انسان ایچون کافی‌در . »

فقط نه غریبدرکه یوتون بو مطالعات وقناعتلر آنجق کندیلری ایچون مجهول اولان
خسته‌لقلره مخصوصدر . حالبوکه برینك قارنی آغریسه (تعنع) پیدیرملرینی وکوچوك
چوجقلره شقالی چکردکی ایچیرملرینی یك اعلا بیلیرلر وبونلرك بوخسته‌لقلر ایچون یك ای
بر دوا اولدیغنه اینانیرلر . بر صوق آلمه‌نك بو خسته‌لقلری تولید ایده جنه‌ده
قناعتلری واردر . فقط سببی کشف ایده‌مدکلری بر خسته‌لق اولدیمی سلسلهٔ مطالعات
دیکر بر طریق تعقیب ایدر .

صوك زمانلرده قصبه‌ده حکمفرما اولهرق ایکی بیك بشیوز نفوسدن اوچیوز قدر
یی کتورمن « تیفوس »ك اسباب ظهوری کندیلرنجه بك معلومدر . قصبه‌دن هرهانکی
بیله کوروشورسه‌کز سزه شوولده درمیان فکر ایدر:

« بو صوك‌سنه فلاکت‌سیدر . ایکی بیك بشیوز نفوسدن آنجق بیك یدی یوز
قالدق . بشیوزی عسکره کیتدی . اوچ یوزی‌ده باشلرینه حرارت کلدی اولدیلر. چونکه

سامر بلدك نورانى

بیه‌جك بر شیئی بولامادیلر . اهالی فقیر وعاجز .بزی اولدیرمن شیٔ ظن ایتمیکزکه خسته‌لقدر ، خایه، بزی اولدورمن آجلقدر . »

فی الحقیقه سؤ تعدیه‌ده امراضك تولدی ایچون بر استعداد احضار ایدر . فقط اوچ درت زوجه‌لی ارککلر، سکزاون چوجقلی قادینلر ایچون نه‌دیه‌لم ؟ . هر هانکی بر خسته‌لقدن أولن بر آدمك نعشی اوزرینه آتیله‌رق ، اوکا صاریله‌رق ، اغلامغه ، متعفن اوطه‌لرده حیوان پیلیکلری آره‌سنده، یشامغه وبالخاصه اوناقص وجاهل توکله‌نه‌دیه‌لم ؟

بو یوزدن کنج یاشنده ثولهن ارککلرك، قادینلرك ، دوغمسیله برابر ثولمسی بر اولان چوجقلرك،بویویه‌میه‌رك همان صولان یاورولرك ، بابالرندن، والده لرندن کندیلرینه‌طبیعی بر هدیه حالنده ارثی طاشیدقلری خسته‌لقلر الننده خراب اولان زوالللرك ، کوندن کونه قورویان موجودیتلرك هیچ شبهه‌سز حسابنی پیلمیورز واللهدن بشقه‌ده کیمسه بیلمیور .

اکر سلفیتده تولدات یك چوق اولمایه یدی شبهه‌سز بو هجرا کوشه‌لرده قالان انسانلر چوقدن انحلال ایدردی ومع ما فیه محتك وتدابیر صحیه‌نك نه‌دیمك اولدیغنی کندیلرینه اوکرمن بولونمازسه بو جاهل اهالینی تخطئه ایتملی یز . آیلرجه بر طیب یانارینه اوغرامامز . بیللرجه بر غرام (کنین)ه نائل اولمازلرسه بو ادمجغزلرك نیچون اولدکلرینه دکل ناصل اولیورده یاشادقلرینه تعجب ایتملی یز .

۷ — لسانه راجع

سلفیتده اهالینك تکلم ایتدیکی خلق عربجه‌سندن بشقه لسان یوقدر ؛ سنه‌لردنبری قصبه‌ده بر مکتب ابتدائی اولدیغی حالده تورکجه‌یی قوشونه‌جق حتی آکلایه‌جق آدم یوقدر . مختارلر حکومت مأمورلریله تماسلرندن دولایی بر ایکی کله آکلار کبی اولیورلرسه طرفلردن بشقه محللره کیدوب تورکجه‌یی اوکرندکدن صکره عودت ایدنلره‌ده تصادف ایدیلز. اساساً بوتون بو قصبه‌نك اراضیسی صرب ومانعه‌لی، کزمه‌سی سیاحت ایتمه‌سی‌ده کوچ اولدیغی ایچون اجنبی پارماغی بورایه کیرمش دکلدر . بناءً علیه بشقه لسانلره‌ده آشنا بر شخصه بالطبع تصادف اولونماز . بورا عربجه‌لسانلنك‌ده کندیسنه مخصوص بر لهجه‌سی واردر . شیوه اعتباریله اك زیاده نابلسه مشابهدر . فعللرك آخرینه (ش)لر علاوه اولونور ، فقط الفاظ فضله اوزاتیلماز . (ق)لرده تمایله اظهار ایدیلیر . فصیح لسان عربی‌یه واقف بر ایکی کیشی آنجق کوستریله‌بیلیر . بونلردن سلفیتلی بر شیخ واردرکه حال حاضرده قدسده بولونیورمش . عربی بعض مدحیه‌لری وغزللری وار ، فقط غیر مطبوعمش .

سلفنك حتی خلق لهجه سیله یازلش کندیلرینك روحنی کوسترمه‌جك اثرلری موجود. دکلدر . یالکز آغزدن آغزه اوزون مدتلرنی انتقال ایدمن بعض پارچه‌لر واردرکه دیکر محلرده استعمالدن ساقط اولدینی حالده مضمونلری خلقك فکرینه اویدینی ایچون بوراده محافظه ایدلمشدر .

مثلا اولرده بویوك آغاجلرك التنده جوجقلرینی بشیکلرده ویاخود صالنجاغك ایچنده اویوتور ویاخود تارلانك بر طرفنده بشیکلر ایچنده یاتیررلرکن والده‌لرك سسی یو مصراعلری تکرار ایدر :

تهلیل (ینی)

هللی‌لو یاحمامه وافتنی ریشك علیه
یاحمامة الوادی هانی النوم لولادی
یاحمامة البستان هانی النوم للصبیان .. الخ

« ای کوکرجین قاناتلرنی آچ واوکا نیتلر سویله ؛ ای وادینك کوکرجینی کل جوجقلرمه اوقو کتیر . ای بغچه‌نك کوکرجینی جوجقلره اوقو کتیر » .

اوزمان احتمال آغاجلرك اوزرنده اوچان کوکرجنلر ، قوشلر ، قومریلر نغمه‌لریله والده‌لره رفاقت ایدر. بعضاً‌ده والده‌لر درین بر توکل دینی ایله یونینی‌نی تکرار ایدر:

الله معك الله معك
الله والنبی یحفظك

« تاکری سکله برابردر ؛ تاکری ویبغمبرسنی اسیرکه‌سون » .

سلفیده دوکونلرده ودیکرسه وینج زمانلرنده سویله‌نن شرقیلر ، مدحیه‌لر آیریجه بر خصوصیت کوستریور، بوراده قادینلرك آغزندن چیقان بوتون بو پارچه‌لرده قادینك ارکك الده نه‌قدر زبون قالدیغنی کوستریور :

هو هو یامرحبا بك تمان‌یه من الترحیب
یاعز الاصحاب ما یعلی علیك صحیب
ان غبت عنا العیش ما یطیب .. الخ

« ای دوستلرك عزیزی ، علویسی خوش کلدك ؛ صفالر کتیردك . سن بزدن اوزاق قالیرسه‌ك حیاتمز ده لذتی غائب اولور » .

بوکا بکزه‌ین بر چوق قدومیه‌لر یوکسك سسله تکرار ایدلدکدن صکره هپ بر آغزدن قادینلردن (لو ، لو ، لو) سسلری یوکسلیر ، ویونلره (زراعیت) نامی ویریلیر.

سلفیده اسکیدن قاله‌قرق ، اللی سنه‌لك شرقیلر حالا بویوك بر عشقله سویلنور .

سوریه‌نك محلات مختلفه‌سندن جیقان شرقیلر ایسه‌هر یرده اسکیدکدنصکره بورایه داخل اوله بیلیور :

مندیلی یا یما مندیلی	مندیلی یا یما مندیلی
مندیلی طلب الفستق	مندیلی طلب الفستق
یامن هو فی الدیوان یصدق	ابو فلان فی الدیوان یصدق
مندیلی یا یما مندیلی	مندیلی یا یما مندیلی

شرقیسی یکرمی اوتوز -نه‌لك اولدیغی حالده حالا دیللرده دولاشیور .

والحاصل سلفیتده‌بو اثرلردن بشقه‌سنه تصادف ایتمك قابل اولماز . سلفیتلیلر غرامی شعرلری‌بیله اساس اعتباریله قبول ایده‌جك بر ذوقه‌ده مالك دکلدر . سلفیتده قدمانك اثرلرندن یکانه اوقونان بر اثر وار ایسه اوده (قصص بنی هلال) نامی آلتنده‌کی حماسی وانامی حکایه‌لر سلسله‌سیدر . اقشاملری ارککلر بر اوده طویلانیرلر . بری اوقور؛ دیکرلری بویوك بر عشقله دیکلرلر . بر اقشام امیر رزقك اون‌زوجه‌سی اولدیغی حالده آنجق ایکی قیزله قولسز دوغان بر جوجغنی دوشوندیکجه قیزارلر . دیکر بر اقشام مکه شریفنك قزی « الخضراء » ایله اون برنجی زوجه اولەرق ازدواجندن صوکره سیاه بر قوشك کله‌رك بو ازدواجدن سیم سیاه برجوجق دوغه‌جغنی خبرینی ایشیدیر،حدت ایدرلر. آووجلرینی صیقارلر . بالآخره حضرانك ، بابامی اوینه عودتی اتناسنده زحلان‌قیله‌سنك تحت حمایه‌سنه دخولی حس انتقاملرینی تحریك ایدر .

دها صوکره « ابوزید » نامنی آلان جوجغك « برکات »ك سرگذشت قهرمانانه‌سی بك بویوك تقدیراته مظهر اولور .

بالاخره امیررزق ایله ابوزیدك محاربه‌لری‌ده بویوك بر هیجانله تعقیب اولونور .... (قصص بنی هلال) دن بشقه سلفیت اهالیسی بر شئ اوقومازلر . سیبی‌ده هر ناصلسه بو حکایه بری طرفدن کتیرلمش ، اوقونمش ، کندی روحلرینه اویغون کورولمشدر . غریبدرکه حکایه اوقونورکن قادینلره ایشدیرلمز . آیری یرده اوقونور . بالخصوص اوقومق بیلن قادینلرك قرآن کریمدن باشقه بر شئ اوقومالرینه ارککلری رضا کوستزمز. وبالطبع اونلر انجون حتی (بنی هلال) حکایه‌لری ممنوع اولور .

بوندن ماعدا کیجه‌لری ارککلر آره‌سنده تکرار ایدیلن (حدیته) لرافسانه‌لر، وار درکه‌بونلرده اکثریا عشق،خوف وياشجاعت حقنده‌اولور، موضوع اساسیلری انامی اثرلردن استنباط ایدیلیر ،مرور ایام ایله اشخاصه موضعك، سلفیتك مخصوصاتندن‌بعض شیلر علاوه اولونور.بونلرده .بویوك برهیجان وتقید ایله‌دیکله‌نیر .حدیته‌لره‌مأخذ اولمق‌اوزره‌انامی اثرلر میانده(کتاب الف لیله‌ولیله) بی‌ذکر ایده بیلیرز . حکایه‌لر منبعنك اساس اعتباریله بو اثر

اولدیغی سلفیت اهالیسی بیلمز . فقط بوندہ حقلیدر . چونکہ بو حکایه‌لردیللردہ داستان اولدیغی یاواش یاواش حقیقلشیر . آرتق ایشدیلن ماجرالره هرکس اولمش، بیتمش بر وقعه نظریله باقار وبوکابوتون موجودیتلریله اینانمغه باشلارلر . آرتق بو حکایه بر کتاب ، بر خرافه اولمقدن زیاده بر سر گذشت وبر حقیقت اوله‌رق طانیلیر . اکثریا بعض کنجلرك اخلاقی تربیه اینمك ایچون قصه‌نك اختیارلری بو حکایه‌لردن استفاده ایدرلرمش.

قصه‌ده صنایع نفیسه ایله بوس بوتون معدومدر . بالطبع هیکللره، رسملره تصادف ایدلمز . فقط بو قصه‌ده موسیقی دخی محکوم عدمدر . زیرا عود ، کمان ، قانون ویاخود طنبوره رقاقت ایده‌میان سلرده کیمسه یوقدر . هر نه قدر قادینلر کندی آره‌لرنده اللرینی جیرپارق ویاخود آیاقلر اوزرنده رقص ایده‌رك بعض شرقیلر - ویلدکلری اولیورسه‌ده بوندہ‌ده بالطبع نه پرده ونه‌ده اصول نه بر شئ واردر . بو اعتباردلہ‌ده قصه پك بویوك بر واسعهٔ تزاهتدن محرومدر . وکوندن کونه قصه کیمسه‌لرك اوغرامدینی طاغلر واورمانلر آرەسنده ، ساکن ساکن ، کیمسه‌نك خبری اولمایه‌رق غیر محسوس فقط قطع بر سقوط واضمحلاله دوچار اولیور ، قانلر قوریپور ، وجودلر بیقلیور وحتی بوتون کوی آلیم یردور خرابی کچریپور ...

— ۳ —

جماعین ناحیه‌سی

۱ — جماعین کویلرنده

سلفیتدن آیرلمزدن اول صافدلانه صورمشدق : — جماعین ناحیه‌سنك دیکر کویلری‌ده سلفیته بکزیپورمی ؟ . بو سؤالمز سالدیده مختار اوزرنده الیم بر تأثر وجوده کتیرمش اولملی که بزه بلا اختیار: — وری یرندن بدتر... دیمشدی . بو قیصه وواضح جواب وجهه تبعیزی تغیر وتعدیل ایده‌جك درجه‌ده حائز اهمیتدی. مع مافیه‌یز بر اصرار متوکلانه ایله بو ناحیه‌نك بوتون کویلرینی‌یرر یرر کندی کوزمزله کورمك ایستیوردق؛ جهت غریبه‌دن کورمك وتدقیق ایتمك نه قدر فائده‌لی ونه قدر ذوقلی اولاجقدی .

اوکلهدن بر ایکی ساعت صوکره آنلرمز حاضرلانمشدی .حکومت قوناغنك اوکندن آلنده چاپر چاپر بایوردی. برده‌قیزغین طاشلرك، طوپراقلرك اوزرندن نامرئی قیغلجلر

فیشقیریور وکوزلرمزی یاقیوردی. بر قاچ دقیقه تباعددن صوکره قصبه‌یه یاقدق. بر طرفده حکومت قوناغی ومکتب دها اوته‌سنده جامع بیاض بر آلو ایچنده وبوتون قصبه اسمر بردومان ایچنده او کسوزلکلرینی اویوتیورلردی.

دها صوکره قصبه یوس بوتون نظرلردن سیلنمشدی. بر آرتق دیك قیالردن متشکل داغلرك آره‌سنده‌کی اویوقلردن کچیور وبعضاً طاش یغینلردن عبارت معوج یوقوشلردن آشیوردق. بر زمان اولدی که بوتون انظارمز داغلر آره‌سنده منحصر قالدی. اورطه‌ده بزدن بشقه بر انسان قالمامشیدی.

انسان الی کورمه‌مین بو غیر قابل زرع طاغلقلر نه قدر اسرار انکیزدی. خدایی نابت اوتلر، سازلر ودیکنلر اوزرنده‌مست وبیتاب کلهکلر بر پرواز وحشی‌ایله اوچوشیور؛ کیم بیلیر قاچ زماندنبری انسان کورمین داغ سرچه‌لری وکوکرجنلر دیکنلی بر آغاجك اسمر سایه‌سنه دوغرو قاچیور، کیزله‌نیور وبعضاً بر آز اوزاقدن بر قیا چاتلاغنك کنارندن قوجه‌مان سیاه بر کرتنکله باشنی اوزاتوب چکیوردی وکیم بیلیر کورمز کوشه یوقاقلرده نه قدر بیلانلر زهرلی صولوقلر آلیور وفیزغین هوانك آتشین آه‌ونی امیوردی. داغلر ایچنه صوقولوب ایلریلدکجه صیجاق کسب اشتداد ایدیوردی. ایکی ساعت متمادیاً یولمزه دوام ایتدکدنصکره رهبرمز صول‌ایله برکوبی کوستردی‌ودیدی که

« بو اوزاقده‌کی کوی(حارس)در؛ خسته‌لق بو قصبه‌یی‌ده یبوب بیتردی. »

بر غرب جهتی تعقیب ایتدیکمز ایچون جنوبده قالان (حارس)ه کیتمك ایسته‌مدك؛ یولمزه دوام ایتدك وبر ساعت زیتونلقلره کومولدکدنصکره (کفر حارس) کوینه کلدك. مختارلر همان یولمزه چیقمش واهالی‌ده اطرافمزه بیریکمشدی. کیفیتلری وبیرویشلریله ارکدکلری وفادیتلری نه‌قدر سلعیت اهالیسنه بکزیوردی؟.. دیدك. آنلرمزدن ایندك، اوته‌یی بری‌یی کزدك. صوردق واوکرندك که بوراسی‌ده خسته‌لق چیکنه‌مش؛ بوراسی‌ده جهالت مطلقه خراب اتمشدر. اولرك اوکنده‌اسکلت حالی آلان‌قادینلر، بوتون وجودینه سینك دولمش یوزی، کوزی، ایاقلری، وجودی‌جامور ایچنده‌قالمش‌چوجقلر، اویوشوق، قیمیلدانمه حالی قالمامش ارکدکلر بوراده‌ده نه قدرچوق؟. طاشدن قولبه‌لری کیرایچنده؛ اولرینك‌ایچریسی دومان، عفونت وکیر ایچنده؛ هر یرنه قدر کیرلی؟. اینکلرك افرازاتی یانده آتیلی دوران قوغه‌لر شیمدی قصبه‌نك قویوسنه دالار وبو قوغه‌یه شیمدی هرکس سومه‌کلی برونی، تو کوروکلی آغزینی، کیرلی صاقال وبینکی، جامورلی الی صوقمقده بر بأس کورمز؛ چیریل چیپلاق دولاشان، چیریل چیپلاق یاتان، طویراقلرده یووارلانان بو چوجوقلر یانده کوچوجك اینك یاورولری وچیلر نه قدر دها ذکی ونه قدر دها تمیز کورونیور. باری بو قصبه‌نك انسانلری روحلرینی کیدن محافظه ایده

شرقاً سوریه ولایتیله جنوباً قدسشریف متصرفلغیله وغرباً بنی صعب ونابلس قضاسی
زیله محاطدر .

طولی تخمیناً طقوز ساعت، عرضی آلتی ساعت قدر اولوب نفوسی ۲۱۲۳۴ قدردر
۴۵ قریه‌دن مرکب اولان اشبو ناحیه نفوسنك قسم اعظمی اسلام اولوب خریستیانلردن
موارنی اورتودوقس دخی موجوددر .

ناحیه‌نك احوال عمومیه‌سی حقنده محاکمه یورونمکه قالقشه‌جق اولور ـ مع دیرزکه
اهالی ایکی سبب اساسیدن دولایی سیاه بر سفالت ایچنده قاورولوب طوتشیور : بری آچلق،
دیکری امراض مستولیه .

مع الأسف سیاحتمزده اوغرادیغمز هر کویده رأی العین مشاهده ایتدیکمز آچلق
بلیهٔ عظماسنك طبیی وغیر طبیی اسبابی واردر . کرك حکرکه‌نك استیلاسندن کرکه
موسمك، درجهٔ حرارتك عدم مساعده سندن نشأت ایدن طبیعی سیلر قارشوسنده بزم کی قنده،
صنعتده، تشبثات علمیه‌ده عاجز اولنلر ایچون چارناچار تسلیم حال ایتمکدن بشقه چاره یوقدر .

فقط غیر طبیی اولان سیلری ازاله ایتمك بو کونکی کونده حکومت ایچون فرضدر .
سیلر ـ دونلردر .

«۱» نابلس اعیانك ظلم واعتسافی ؛ زنکینلر کویلی‌یه یوزده اونبش فائضله والی آی
وعده ایله پاره اقراض ایدیپور . پاره‌یه محتاج اولان جاهل شرائطك اغیر وياخفیفلکنه
باقیه‌رق نه واسطه ایله اولورسه اولسون پاره‌یه واصل اولق جهتی دوشونور . زنکین
بو صورتله پاره‌سنی اقراض ایتدکدنصکره مستقرضی بولنان کویلینك عادتا افتدیسی کیلیر،
چونکه ذاتاً فقیر دینه‌جك درجه‌ده آز وارداته مالك اولان کویلی وعده‌نك حلولنده پاره‌یی
تأدیه ایتمکدن عاجز قالور . زنکین مقرض حکومت رجالی نزدنده پیدا ایتدیکی نفوذدن
بالاستفاده کویلی‌یی تهدید ایدر نهایت دها اغیر شرائط تحتنده بورج معامله‌سنی تجدید
ایدیلور . همان همان پاره اقراضیله اشتغال ایدن بتون نابلس زنکینلری سنه‌ده فائضی یوزده
(۶۰ ـ ۷۰)ه قدر اصعاد ایتدکلری محققدر . بو پاره اقراض واستقراض معامله‌سی مشروطی
اولان محکمه‌نزده دره یکلك اصولی اعاده ایتمشدر . چونکه بورجك ترا کمندن دولایی عاجز
قالش اولان کویلی مقرضی بولنان زنکینی ـ که اکثر یاظلم ووجدانسز اولور ـ محکمه
ایچون عادتا کندیسنه کولهلك ایدر ، محصولات صیفیه وشتویه‌سنك غایت آز برمقداری
کندینه آیردقدن صکره متباقیسنی کویا بورجه محسوب ایدلسون دیه زنکین مقرضه
تقدیم ایدر . هر سنه اشبو معاملهنك تکرر ایتمسنه رغماً کویلینه بورجندن قورتیله‌مامز
بو پاره اقراض واستقراضی معامله‌سندن ۱۰ ـ ۴۰ بیك لیرایه صوکره‌دن مالك اولمش
آدملر نابلسده نادر دکلدر . ناحیه کویلیسنك حکومتدن ایستدیکی یکانه شی کندینه

معتدل فائضه پاره اقراض ایده‌جك بر مؤسسه کشاد ایلکدر . زراعت باقه‌سی شمدیکی ترتیباتیله کویلرك بو احتیاج مبرملرینی دفعدن بك چوق اوزاقدر .

«۲» زائدارمه‌لر . مخاطبمز کویلینك تعریفی وجه ایله مشروطیت زائدارمه‌سی هر حالده استبداد دورینکندن بیك قات مضردر . چونکه دورسابقده زائدارمه‌سی سس‌سز، صداسز رشوتی آلیر صاووشور ایدی. حالبوکه مشروطیت زائدارمه‌سی هم کویلینك پاره‌سنی طاوغنی، ییه‌جکنی، اریه‌سنی غصب ایدر . همده کویلی یه دایاق آتار . بو انضباط قولنك ملتك سلامت واستراحتی نقطهٔ نظرندن اصلاحی الزمدر .

«۳» مخمنلرك وجدانسزلغی ووظیفه ناشناسلغی ؛ هیچ بر کوی تصور ایدیلمزکه بونلرك غدر وظلمنه دوچار اولمامش اولسون . ذاتا بو مهم وظیفه‌یه انتخاب ایدیلن مأمورلرك همان همان هپسی وظیفهٔ تخمینیه‌لرینی دها مزروعات حالت نضجه کلمه‌دن اول اجرا ایتمشلردی . تخمیناتك عقیبنده درجهٔ حرارت معتادك خلافنده اولدرق ایجه ترفع ایتمیله دانه‌لرك بر قسم مهمی باشاق اوزرنده قورودی . تخمیناتك اساساً غبن فاحشله اجرا ایدلمسی ومزروعاتك بر قسم مهمی کونشك فیزغین شعاعاتی آلتنده قورودیغی نظر دقته آلمق ایجاب ایدرکن بو جهت قطعیاً دوشونلمدی. وضع ایدیلان تعلیماتلره باقیه‌رق متعهدلر وزائدارمه‌لر کویلینك نه‌سی وارنه‌سی یوقسه هپسنی سیلوب سپوره‌رك انلره طولدیردیلر . ذخیره‌سز قالان بر چوق عائله‌لر فوج فوج کویلرینی ترك ایده‌رك حورانه هجرت ایتمشلردر . سلفیتدن یوز ، کفل حار-دن ۲۰ عائله زیتا کویلیلرینك همان همان هپسی حورانه هجرت ایتدیکنه تدقیقاتمز اثناسنده مطلع اولدق .

امراض مستولیه‌یه کلنجه ؛ بو بلای مبرم آلمی بو سنه ناحیه‌نك هر طرفنی زیارت ایتمش وبیکلرجه اولاد وطنك محوینه سبیت ویرمشدر. اجرا ایتدیکمز تحقیقاته نظراً هر کوی نفوسنك تقریباً بر ربعی تیفوس وقولرایه قربان کیتمشدر . اهالینك متکاثف اولان جهاتیله حکومات محلیه‌نك عدم تقیدی وعلاجلرك ندرتی یوزندن خسته‌لغك نه‌قدر دهشتلی بر سرعتله اورته‌لغی قاووروب صاوردیغنی مشاهده ایتمك قدر فجیع بر منظره تصور ایدیلمز .

—٤—

نابلس

۱ — نابلسك منظره ورضعیت عمومیه سی

نابلس قصبه سی ایکی طاغ آره سنده ووادی اوزرینه انشا ایدلمشدر . بو داغلردن بری قصبه نك شمال وشمال شرقی جهتلرنده واقع اولان جبل العیبال ، یاخود جبل السلیمیه دیکری ایسه غرب وجنوب غربی جهتلرنده بولنان غاریزم داغی یاخود جبل الطوردر . شرق جنوبی جهتی قصبه نك وادی ده کی اقسامنه نسبتله پر آز مرتفع ایسه ده شمال غربی جهتی منحطدر .

جبل العیبلك اتکده بولنان اولر بربرندن منفصل ومحدوددر . قصبه نك یوتون اولری بو اعتبارله غاریزم داغنك آغوشنده بولونیور دیمکدر .

شرقدن باشلایه رق جنوب شرقیده برمقدار انحطاط یاپدقدن صکره غربیده نهایت بولان ویم پر قطع ناقصی اکدیران بر منحنی جبلی آره سنده صیقیشمش قالمش اولان نابلسك جوار منظره سی دیلیه بیلرکه هرشیدن دها محدود وصیقینتیلی در . غرب شمالی جهتی وادی امتدادنجه اوزون وواسع اراضیه کشاده بولوندیغی ایچون نابلسك فسحت مشهوده سی آنجق بوندن عبارت قالیر .

کونشك اولا بیاض آولر آره سندن قایاراق ، نهایت قرمزی پر آتش صفحه سی حالنده اوزاقلردن بیم مرئی ، لاجورد واسمردکزك سینه سنه کومولسی وبالآخره ارغوانی یاغینلر حالنده داغلسمی کبی قیمتدار لوحه لر بو یکانه منحه دن تماشا ایدیلیر .

تاقارشیسنده کی جهتلر (بلاطه) و (عسکر) طرفلری ایسه الك مدیدب طلوعلرك آرامگاهیدر ودیلیه بیلیرکه غروب ایله طلوع ، طبیعتك نابلسه ارائه ایتدیکی یکانه ایکی لوحه درکه طبیعت یوتون مظهریتلریی بو لوحه لرده طوپلامشدر .

هر ایکی داغ آره سنده کی وادیدن آقان صولر ایسه بوراسنی هردم سبز ، طولانی بر باغچه یه تحویل ایتدیکی ایچون اطرافدن ومحاسن طبیعیه دن استفاده ایده مه یه ن نظرلر بو یشیللکلر ایچنده بر مقدار متسلی اولق آرزو ایدر .

مع ما فیه غاریزم داغنك اتکلرندن عیبال داغنك سمایه یوکسلدن یشیل شاهقه سنی اولری ویشیل آغاجلری تماشا ایتمکده بوس یوتون شایستهٔ اهمال اولاماز واولمامایدر .

باخصوص قارشی یاقه یه کچوب ده یشیل آغاجلرك آراسندن غاریزیم داغی واتکلرینی ویوتون نابلسی سیره قویولمش ده شایان دقت کورولمکده در. قارشیده مرور ایام ایله اسملرینی طاشلرك کشف بر کومه سی بو قدیم شیخم «Sichem» ، ایچون « فلاویاناپولیس Flavia Néapolis » — ایچون بر استحاله وایکی یوز سنه لك نابلس ایچون بر رمز معتبدار اولدیغنده شبه یوقدر . هله غرب جهتنده تجددکار بر هوای ذی شمشعه آلتنده بیریل ، بیریل پارلایان کنج بنالری تماشا ایتمك واونلرك باشنه یشیل بر تاج اتحاف ایدن جبل الطورك ثروت بدیعیه سنه مطلع اولمق قدر ذوق تصور ایدیلهمز .

بر قوش سرعتیله غاریزیم داغنك اوزرینه طیرمانارق « العراق »ك ویاخود « مائده »نك بولندیغی محللردن نابلسك حجریت متوکلانه سنی یوکسکدن کورمکده ده بر ذوق واردر.

باخصوص جبل الطورك ذروه سنه چیقیلیرسه آرتیق حدود انظاری حبس وتوقیف ایدن بوتون مانعه لر سیلنه جکی ایچون شرق ایله غرب، شمال ایله جنوب بوتون وسعت وامتدادیله سینه کشا اولور . بورالردن جبل الشیخی وکرمل داغنی، دکزی ، بیت جان ، رجیب عورتا ، بلاطه ، عسکر کویلرینی بوتون یشیل تارلالری مشاهده ایتمك قابل اولور ، واوزمان نابلس قصبه سی محراق نقطه لرنده یشیللکلر بولنان بر قطع ناقص حجری حالنده تماشا ایدیلیر .

۲ — نابلسك خطوط داخلیه سی

[۱] — **قصبه نك وسعتی وبنالری** — یکرمی بیکدن زیاده نفوسه مالك اولان نابلس قصبه سی بش آلتی بیك خانه لی آز چوق عظیم بر بلده در . شرقدن غربه اولان طولی ۱۴۰۰ متره، عرضی ایسه ۵۰۰ قدر تخمین اولونه بیلیر . اوزون سنه لر دنبری پایدار اولان بو قصبه نك بنالرنده اویله غریب تناقضلره واطراد سزلقلره تصادف اولونورکه بونی مهیای انکشاف استعداد لرده ظهور ایدن تجدد پرور دوقلرله ذهنیت قدیمه نك بر مجاورت طبیعیه سنه عطف ایتمك دن بشقه چاره یوقدر. فقط بو تصالب اذواقده یکیلکك احراز غلبه ایتدیکی پك واضح مشاهده اولونور . حتی اوزون مدت درین بر اوکسورو کدن صکره کوچه رك قرین خاك اولان اسکلتاردن پك ظریف بر طفل صنعتك دوغدیغی، نمونیتله تماشا ایدیلیور .

قصبه نك وسطی همان عمومیتله دنیله بیلیرکه اسکی طرزده کی اولریله ابراز موجودیت ایدییور . بورادهکی اسکی اولر بر منشور حجری دن عبارتدر . بنجره لری آز واوقادر . داملری ایسه اکثریا صیوالیدر واولرده او قدر بر برینه صیق وملاصقدرکه ضیا وهوا بورادهکندیسنه بر مجرا بولمقدن عاجز قالیر . بناء علیه اولرك

آرمسنده نه بر پارچه آیتلق ، نه بر دیوار ، نه چیت ، نه بر آغاچه تصادف اولونماز .
حتی بو اولره موصل اولان سوقاقلرده متعفن وسیم سیاه ، گیرلی بر تونل حالتهدر .
اولرك ایکی قاتلی اولاتاری ده موجوددر . فقط آلت قات مظلم وطوپراقلی برایز بهدن
عبارت بر ثرون محصولی اولهرق وجوده گلتاری ده بولونیور . بوقدیم وممتاز اولرك آلت قاتی مالطه
طاشلریله ، ویاخود مرمره دوشهلیدر . اورطهده یینه مرمردن ویاخود طاشدن معمول
گوجك ، فقیهلی حوضلردن براق وسرین بر صو متمادیاً طاشار ، حوضك قارشی طرفنده
بر ایکی اوطهده یوله پلیرکه بو آلت قسمك هیئت مجموعهسنه (دیوان) نامی ویریلیر .
دیوانلر همان همان یالکز ارکلرك قبوله مخصوص وحرم دائرهسندن آیری بر قسمدر .
حرم دائرهسی یادیوانه ملاصق برمحلده ویاخود دیوانهدکی اوطهلرك فوقنده اولوروصدخلی ده
دیوانهده اوطورانلرك کورمهجکی بر محلده بولونور .
مع مافیه کرك دیوانلر وکرك حرم دائرهلری اسکی طرزدهکی انشاآتیله نابلسلیلرك
بیئهٔ عضویهسی ایچون بی شبهه جالبی بر قفس ویاخود اسرارا تکیز بر محبس در .
نابلسك وسط محلهلرینی اشغال ایدهن بو بویوك ویا کوچك مغارهلرك شرق جهتنه ، ویا غرب
جهتنه دوغرو تصادف ایدیلن استطالهلری ایسه بوس بوتون شایان نظردر . بو نوعدن
بر قاچ دانه بنا وار درکه محدثدن دهبویوکدر . بورالری شووالیهلره یاقیشیر بر عظمت
ودبدبه ایله سمالره سرچکن بویوك بر قلعه وبویوك بر استحکام حالتهدر . بر قاچ قاتدن
عبارت وارتفاعی عشرات خانهسندن یوکسك متزوله بالغ اولان بوقابا سرایلرقاریقا-
تورنده نابلسك اصیلزادهکانی اقامت ایدر . اطرافدهکی یاورواولرایسه هر طاشنده بر
معصوم حقك فریاد ایتدیکنه قائل اولدقاری بو سرایلره نکاه انداز اولدقجه ایریشیلە
میهجك سعادتلر نامنه جکرلرندن وکوکسلرندن درین برآه اشتکا قوپارر دوررلر .
قصهنك شرق جنوبی وغرب شمالی جهتلریله شمال طرفلری ایسه تماملیه یکی
واوزوی کره میدانله اورتلشدر . تجره لرنده بو یالی پانجورلری ایسه آزلغنه واوفاقلغنه
بك نظر دیقتدر . بو نوع اولرك آرهلری ظریف ویشیل بر آغاجلقله اکثریا بربرندن
تفریق ایدلمشدر . باغچهلری ده بعضاً بیاض طاشلی وکیرمجلی دیوارلر بربرندن آیریر .
اساساً هر ایکی طرفی وجواری داغلق اولان نابلس قصهسنده طاشدن مبذول
بر شئ بولندیغی ایچون بکی اولرده اسکیلری کبی کافهٔ کارکیردر . بواولر میانده

جداً بیوك اولانلری وبیكلرجه ایرا صرفیله یاپیلانلری واردر . یازیقلر اولسون كه یاپیلان بونجه مصرفلره رغماً بو نوع اولرك‌ده عمومیتله آلت قاتلری لوش ، رطوبتلی ، ومقسی‌در . آلت قاتنك طاوانلری مقوس حجری قبهلر حالنده‌در ؛ بو قبهلر قالین وخشین ستونلراوزرنده قائمدر . بو ستونلرك بولوندیغی زمین مستوی بر صوفه ایسه‌ده بو صوفه‌اولمقده زیاده بر كلیسا قوریه وزینه ویاخود اسرار انگیز بر محبسك زمین قاتنه بك شبه‌در . كوریلیورکه نابلسلیلر روحلرینی قالین ووحشی دیوارلر آلتنده حبس ایتمكدن صیقلمیورلر .

مستثنا قبیلدن اولمق اوزره بو قاتیلغی بر آز تخفیف ایده‌رك وجود بولان بعض بنالر موجودرکه (آلمان اوتلی) بو قبیل بنالردن معدوددر .

نابلس‌ده عمومی بر چوق مبانیٔ رسمیه وخصوصیه‌ده موجوددر . حكومت قوناغی ، جوامع شریفه ، كلیسالر ، عبادتخانه‌لر ، مكاتب رسمیه واجنبیه ، خسته‌خانه‌لر بو میانده صایمله بیلیر ؛ بلده‌نك ساعت قوله‌سنی‌ده اونوتاملی‌یز . ایسته‌رسه‌ك متعدد صابونخانه‌لری‌ده ذكر ایدر ودكانلری‌ده صایا بیلیرز .

نابلس حكومت قوناغی شهرك اورتهسنده‌در . فقط بر حكومت قوناغنه یكزه‌مكدن زیاده غیر منتظم بر خانه یكزه‌ر . هله داخلنده‌كی حبسخانه قسمی تحت الارض بر مغاره‌دن فرقسزدر . نابلسده ژوستینیان زمانندن قاله (جامع الكبیر) ایله (جامع النصر)، (جامع الخضرا) نامنده‌كی جامعلردن ماعدا بر قاچ مسجد دها موجودر .

نابلسده یشایان وعددلری بیكی آشمایان ملل مسیحیه‌نك قصبه‌نك غرب جهتنده كندیلرینه مخصوص كلیسالری وسامریلرك دخی (كنیسة السمرا) نامیله معروف قصبه‌نك جنوب غربیسنده بر معبدلری واردر . اهالی‌نك اعاناتیله‌انشا ایدیلن وقصبه‌نك شرق طرفلرنده بولنان (وطن خسته‌خانه‌سی) ده‌ظرافت وكوزللكیله بك جالب دقتدر .

ساعت قله‌سی ایسه حكومت قوناغنك اوكنده‌كی كوچوك وطار میدانده‌در ؛ هر نوع تزیناتدن وقیمت معماریه‌دن عاریدر .

نابلسك صابونخانه‌لرینه كلنجه : یونانی ، ایجریسی كبكین بر زیتون یاغی وصابون قوقوسیله دولو ، اوتهسنده بریسنده سیاه فیچیلر وكیرلی مظلم حفره‌لر بولنان بیوك وسرین بجره سنز بر رایحه‌دن باشقا بر شیٔ تلقی ایتمامایدر .

قصبه‌نك دكانلری بر قاچ یوزه بالغ اولور وقصبه‌نك جهت قدیمه‌سنده متوازی ایكی یول اوزرنده صیره واری دیزلمشدر . ایجریسی صیوالی واكثریسی طوپراقدن قابو ویا قاپاقلری تختهدن عبارتدر . یونانلره بالطبع مغازه اطلاقی جائز اولاماز . كیرلیلكی

وزوالینی بك جالب دقتدر . دکانلرك اوزرنده جامعلی لوحه‌لر ایچنده صاحبلرینك اسملری یازیلی‌در . بو اسملرك اوزرنده هپ (عثمانلی) کلمه‌سی مندرجدر .

[۲] — لوازم راشاك بیتیه — نابلسك طرز قدیم ویا طرز جدیده‌ده انشا ایدلش اولان بنالرینك داخلی ویو بنالرك اصول تفریشی قولایجه کشف وتعیین ایتمك قابلدر . اسکی اولرده یاشایانلر بر آز محافظه‌کار اولورلر . بابالرندن نه صورتله ونه کبی اشیا کورمشلرسه اونلری او صورتله واولدیغی کبی ادامه ایدرلر . بناءً علیه عموم شرق اولرنده‌کی طرز تفریش بورادەده تمامیله موجودر . اورطه‌ده بر حصیر ویا بر سجاده؛ اوزرنده بعضاً پاتاق وظیفه‌سی‌ده ایفا ایدن یرمندر؛ آرقه‌سنده ایکی یصدیق؛ صکره بر آز یوکسك بر معیشته کوره‌ده بر آینه وآلتنده اوفاق بر دولاب ، بر قاچ لامبه‌بر قاچ چینی فنجان ، طاباق ، کاسه؛ بعضاً بر بخوردان ویا بر (قمقم) کلدان ودیوارلرده قالین خطلرله بر قاچ آیت کریمه ویا لوحه‌.. ایشته بوتون اولرك طرز تفریشی بو صورتله‌در .

مع مافیه بعض شرفکاری تفریش ایدیلن اولرده تجددك ایزلرینه تصادف ایدلمه‌یور دکدر . مندرلر بردن بر آز یوکسلمه‌یور . بر ایکی صندالیه قونیور . اورطه‌یه بعضاً بر ماصه علاوه ایدیلیور . اك فضله‌ده بر قاریوله کلیور . فقط اوطوریلان اوطه‌ده یاتمق ، اوطورمق ویمك یمك‌ده‌کی اعتیاد حالا محافظه ایدیلیور .

دیکله بیلیرکه اکثریت اعتباریله نابلس اولرینك طرز تفریشده ارائه ایتدیکی وصفلر بر جمله ایله خلاصه ایدیله بیلیر : « نابلس اولری الافرانقه‌لشمق ایستیور . »

فقط شونی‌ده اعتراف ایدملمکه بردورلو الافرانقه‌لشه‌میور . اولرك طرز تفریشنده‌ده نابلسلیلرك بك صنعی واضطراری بر کلفته معروض قالدقلری‌ده بك واضح آکلاشیلیور . بونك ایچوندرکه بر اوطه‌یه کیردیککز زمان اورادە آینه‌لی دولابلره ، جیبلك ساقیلرینه ، لاوابولره ، شه‌زلونغلره ، ماصه‌لره ، قوناتوغلره ، قناپه‌لره ، حتی مندرلره ، قاریوله‌لره وآوزه‌لره‌قدر شیئه تصادف ایدرسکز . وبوتون بو اشیا ایله اوطه بر لوازمات مغازه‌سندن یالکز وآنجق بر فرق کوستر . اوده مغازه‌ده‌کی کبی تمیزلکی . . . یوراده ایسه حال بر عکسدر . دهاغریی بوتون بو اشیانك کثرتنه ویایلان مصرفه رغماً بعضاً بحره‌لر پرده‌سز بولونور . ومثلا اوك سویورکه‌سی‌ده حتی قیو آرقه‌سنده عرض وجود ایدر .

هر حالده نابلسده الك زیاده قاراقه‌ریستیك بر طرز تفریش وارسه اوده بعض قدیم دیوانلرك طرز تفریشیدر . مرمر بر حوضك اطرافنده مرمردن بر آز مرتفعجه بر سدیر بولونور؛ بو سدیرك اوستی اوزون مندرلر واوزری سجاده‌لرله اورتیلور . دیوانك

طاوانتدن اوزون بر زنجیر ایله آصیلی بویوك بر قانون اورلمه‌ده خفیف خفیف صاللانیر وکیجه‌لین طونوق برایشیق آلتنده حوضك اطرافنده دیزیلن تارکوله‌لردن، اون مارپوچلرله مندرده باغداش قورارق اوطورانلر نفس چکمکدودرلر. وبوراده بالطبع تصنع وتکلفدن اثر کورولمز. شونی ده سویلیه‌لم که نابلس اهالیسی بالخاصه لوازم بیتیه تدارکیله اولدیرمالرینی وبوندن بر غلو واغراق کوسترملرینی پك چوق آرزو ایدرلر. بو حال اك کوچوکدن اك بیوك عائله‌یه قدر جمله‌سنده واردر. حتی اك فقیرلرینك بیله مطبخنده هیچ اولمازسه بر قاچ طاقم باقیر اوانیسی بولونور؛ سفره‌طاقلری ده او نسبتده‌در. زنگینلرنده ایسه بو مراق عادتا بر نسبت مرضیه حالنده‌در.

بو اعتبارله نابلسك زنگین اولری هم بر باقیرجی دکانی هم بر جام مغازه‌سی ویابرطوغرامه فابریقه‌سی‌در؛ عین زمانده بو آرزوی غلو واغراق بوطویه‌مزاق جمع ذخیره خصوصنده‌ده باش کوستریبور واولری بر ماکولات انبارینه چویریبور. وبعضاً حرصلرینی پاره‌یه‌ده توجیه ایدیبورلر. اوزمان بوتون اولرینی بر صرافخانه ویاخود بر دفینهٔ معادن واحجار حالنه افراغ ایتمکله کسب مباهات ایدیبورلر.

[۳] — **قصبه‌نك محلدری وسوقاقلری** — نابلسده باشلیجه آلتی محله واردر. قصبه‌نك شمالنده بولنان (حارة الجبله) محله‌سی عیال داغنمك انتکنده‌کی اولرله وادینك شرق طرفنه دوشن قسمی حاویدر. بو محله‌نك شمالنه دوغرو صوکلرنده انشا ایدلمکده اولان بنالر شرائط صحیه‌یه اك زیاده موافق اولان نابلس اولرینی تشکیل ایدر. قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده وشرق جنوبیسنده واقع قدس یولندن کیرکن ایلك تصادف ایدیلن محله‌یه ایسه (حارة القیساریه) نامی ویریلور. بویوکلکی اعتباریله بو محله قصبه‌نك اك بیوك محله‌سی اولان (حارة الجبله)دن صکره کلیر.

حارة الجبله‌نك غاریزیم داغنه دوغرو استقامتنجه امتدادی‌ـکه قصبه‌نك جنوب طرفی وجوده کتیرر ـ بو محله‌یه ده (حارة العقبه) دیرلر. قصبه‌نك وسطنده وادیه ملاصق اولان محله‌یه (حارة القریون) نامی ویریلیرکه چارشی بونك ایچنده‌در. غاریزیم داغنه دوغرو بو محله‌نك یاپیلمه‌سندن حصوله کلن قسم ایسه (حارة الیاسمینه) نامنی حائزدر. قصبه‌نك جنوب غربیسنی اشغال ایدر. بو صوك محله‌لر نسبته اولکیلردن کوچکدر. حکومت قوناغنك بناسی (حارة القریون) ایله (حارة الیاسمینه) آره‌سنده‌در. نابلسك غرب وشمال غربی جهتنده‌کی اولرك هیئت مجموعه‌سنه (حارة الغرب) یاخود (شویتره)ده‌نیلیرکه خرستیانلرك ساکن اولدقلری محله قسماً بوراسیدر. سامریلرك محله‌سی ایسه (حارة الیاسمینه)در. معموریت اعتباریله بو محله‌لردن اك زیاده ترقی ایده‌ن (شویتره) محله‌سیدر. بویوك

اولر واوتلر ، خسته خانه‌لر ، عبادتخانه‌لر ، بلدیه بنجه ی‌ده بو محله‌ده‌در . قریون ، عقبه ، یاسمینه محله‌لری ایسه اطرافنده‌کی اسکی دیوارلرله عادتا بکباره برقسم حالنده‌در . بو قسملر بری شرقده دیکری غربده اولق اوزره ایکی قپوسی موجوددر ، شرق قپوسندن (طریق الشرقی) یعنی قدس جاده‌سی باشلار . غرب قپوسندن ایسه (طریق الغربی) امتداد ایدر و (مسعودیه) یه ، (سباستیه) یه ، (طول کرم) ه الخ کیدر . مع مافیه طریق الشرقی ایله طریق الغربی دخی وادی کنارنده ، (قریون) محله سنك شمالنده خارج بلده‌ده التصاق ایدر .

قصبه‌نك داخلنده اسکی محله‌لری باشدن باشه قطع ایدن ایکی یول واردرکه نابلسك بوتون حیات یومیه‌سی وحتی حیات لیلیه‌سی بورادە نظر دقتی جلب ایدر . نابلسك بازاری بویوله قورولوب دکانلر هپ بوراده‌در . بویولك اورطه‌سنده مانیفاطوره جیلرك بولندیغی بر قسم واردرکه اوستی تونل کبی اورتولیدر . نابلسك بو ایکی خط متوازی حالنده وشرق ایله غرب آره‌سنده‌کی یوللرینه عمود کوچك بر طاقم ایکنجی درجه‌ده طرقلر واردرکه هپسی اسکی بر قالدیرملە دوشه‌لیدر . بو باشلیجه یوللرك کیفیتلکی بش آلتی متردن فضله‌دکلدر . اسکیدن بورالری پك کیرلی ایکن جهت عسکریه‌جه حال حاضرده نظارت ایدلمکده اولدیغی‌ایچون بالخاصه بو ایکی یول تمامیله تمیزله‌نیور .

قصبه‌نك یوکسك نقطه‌لرینه موصل اولان یوللری ایسه پك فنادر . هپسی دیك ، یوقوشلی وبوزوق قالدیرملی در . هله حارة الیاسمینه‌نك یوللرینك کافه‌سی اوزون ومتعفن تونللرایچنده وغایت کیرلی‌در . والحاصل نابلسك قسم قدیم اکثر محله‌لری فنا ، اولری ضیق ویوللری کیرلی ومتعفندر ؛ قسم جدید ایسه نسبتهً هوادار وضیادار اولوب مالك ویوللری‌ده کنیشجه‌در . اورطه‌ده‌ده دیکر محله‌لرك کیرلرینه تصادف اولونماز .

[٤] — **قصبه‌نك صرپی** — نابلسك صوبی غاریزیم داغندن ومتحد محللردن نبعان ایدر ویر مدت صکره آیری یرلرده اولق اوزره یکرمی ایکی عین وجوده کتیرر . بو عیونك کندیسنه مخصوص اسملری واردر . نتیم کیم شویله‌ده (عین الصبیان) (عین بتلیم) ، سامریلرك مزارلغی قربنده (رأس العین) (مرصرصه) ینه شویله‌نك اوست طرفنده (عین الکفیر) ، قریون محله‌سنده (عین القریون) قیشله جوارنده (عین الدفه) باغچه‌لرك باشنده بوابة الحضره نام محله‌ده (عین العسل) واویرجهتده (عین الفواد) (عین الطیباوی) مشهورلرندندر . بعضاً منبع صولری بر مدت جریان ایتدکدنصکره باشقه نامله‌ده طاشیر : (عین القریون)ك بر آز صکره (صیباط) نامنی آلدیغی کبی . بو عیونلر غیر منتظم کونکلر وبعضاً طویرافدن واسع یوللر ایچنده جریان ایتدکدنصکره

تقسیم ایدیلمجك نقطه‌لره‌كابر واوردادن اولره داغیلیر واودن اوه دولاشیر. صویی اولان مراولر اكثریا حوضی‌ده بولوتور . نابلسده حوضه (ران) نامی‌ده ویرلر نابلسلیلر بورادن صو ایچرلر . اولرنده صویی بولنمایانلر ایسه شهرك اوته‌سنده بریسنده موجود چشمه‌لردن صو طولدیررلر . وادی‌یه آقان صولردخی بوتون كذركاهنده میوه آغاجلری ، سبزه باغچه‌لری وجوده كتیرر . قصبه‌نك اطرافنده ووسطنده موجود بوتون پشیلكلر بوكا مدیوندر .

فقط نابلسك صویی هردرلو ترشحاته معروض قالدیغی ایچون بالطبع صحی وتمیز دكلدر. بو صویك محفوظ دمیر بورولر ایچنده اجرا وتوزیعی بلدیه‌جه‌وقدن بری دوشونیلور فقط بردرلو یاپامیورمش .

بو صودن بشقه اولرده‌تك توك قویولر وارسه‌ده صویی طاتلی دكلدر . فقط بعض صهریجلر واردركه یاغمور صولریله قیشین دولدیریلیور . بونلر دیلیه بیلركه نابلسك الكابی صویی تشكیل ایده‌ر .

۳ — احوال عمومیه

[۱] — **موقع وتفوسی** — لوا مركزی نابلس قصبه‌سیدر . بیروتك ۲۰۰ كیلومترو جنوبنده وقدسك ۵۵ كیلو مترو شمالنده واسكه‌سی اولان یافه‌نك ۶۸ كیلو مترو شمال شرقیسنده واقع وجبل عیبال ایله جبل غاریزیمك تشكیل ایتدیكی لطیف بر وادیده مبنی جسیم، نسبةً معمور بر مملكتدر . میاه جاریه‌سی بول وباغ وباغچه‌لرله محاط اولوب آب وهواسی معتدلدر . سطح بحردن ۵۷۰ متره قدر مرتفع اولان نابلس قصبه‌سنك اراضیسی زیاده منبت اولوب مملكتك ثروت اساسیه‌سنی تشكیل ایدن زیتون اغاجلریله حبوباتك انواعی ومیوه‌دار اغاجلر مركز قضاسنك هر طرفنی اشغال ایتمكده‌در . حرارت وسطیه‌سی ۱۴ سانتیغراد اولوب موسم صیفده (۲۸) درجه‌یه ترفع وفصل شتاده (۷) درجه‌یه تنزل ایدر . یازین بر قاچ كون ایچون درجه‌نك كولكده (۳۴)ه وكونشده(۵۰) یه قدر چیقدیغی واردر .

نابلسك مجموع نفوسی(۲۱۰۷۲) اولوب ملیت نقطهٔ نظرندن تقسیمی شو وجهله‌در . (۱۳۲۷) سنه‌سنده‌كی تحریره‌نظراً نابلسك نفوسی

ذكور	اناث		محله	خانه
۱۰۱۴۱	۱۰۰۲۷	اسلام	۶	۲۲۲۴
۰۰۲۱۸	۰۰۲۰۹	روم		
۰۰۰۵۸	۰۰۰۵۰	لاتین		

پروتستان	۰۰۰۸۷	۰۰۰۹۳
سامری	۰۰۰۶۶	۰۰۰۹۴
یهودی	۰۰۰۱۶	۰۰۰۱۳
یکون	۱۰۴۵۵	۱۰۶۱۷

[۲] — تاریخ نابلس — نام قدیمی سیشم (یعنی تپه) اولان نابلس انبیای بنی اسرائیل زمانندن بری معلوم اولوب حضرت ابراهیم ، یعقوب واولادلری متعدد دفعه سیشمه اووه‌سنده چادیر رکز اتمشلر ایدی . حضرت شعیب صوك اجتماع عمومیسی بوراده قورمشدر فلسطینك قدیمی اثاثسنده مملکت مذکوره (افرائیم) قبیله‌سنه اصابت ایتمش ایدی . قبل المیلاد ۹۳۳ سنه‌سنده (رحبعام) قرالغی اثاثسنده اهالی بیوك بر مجلس عقد ایده‌رك حضرت داود ملکندن اون اسرائیل قبیله‌سنك تفریقه قرار ویرمکله (یوربعام) سیشم شهرینی اشبو یکی حکومت پاختخاکنه انتخاب ایلدی . اللی سنه صوکره ملوکدن (اومری) پاختخی اوصره‌ده یکی تأسیس اولنان (سامره) یه نقل ایتدی آنوریلر طرفندن یهودیلرك بر قسمی (۷۲۲ ق.م) نفی واجلا ایدلمکله بوش یرلری طولدیرمق اوزره کتیریلان اجنیلر بواش بواش یهودیلرك معتقدات وعنعناتی قبول ایتدی‌کی بونلره سامری تعبیر ایدرلر . بونلر بابل اساریندن صوکره قدسده‌کی مراسم دینیه‌یه قبول ایلدکدن بشقه یهودیلردن تحقیر کوردکلرندن غاریزیم طاغنده اتکنده کندیلرینه مخصوص بر معبد انشا ایلدیلر . فقط سلفکیان ملوکنك یدنجیسی بولنان یوحنا هرقانوس طرفندن معبد مذکور تخریب ایلدی . میلادك ٦٧ نجی سنه‌سنده روما امپراطورلرندن (وسپاسین) سیشم شهرینی ضبط واهالیسندن ۱۱٬۰۰۰ کشیی ذبح ایتدی ایسه‌ده محاربه‌دن صوکره شهر تکرار تجدید اولنه‌رق یکی شهر معناسنه اولان (فلاویانابولیس) تسمیه اولنمشدرکه نابلس بونك معربیدر . (۵۲۹) سنه‌سنده امپراطور ژوستینیان اردولرینی شهرده دهشتلی براختلالك آولرینی سوندرمکه مجبور ایلدی . بو مناسبتله سیناغوغلر سد اولندی وسامریلرك بر قسم مهمی مجمستانه قاچمغه دیکر بر قسمی خرستیانلغی قبول ایتمکه مجبور ایدلدی . اون ایکنجی عصر میلادیده بتون فلسطینده بالکز بیك قدر سامری موجود ایدی‌کی نابلسده کیلر اقلیتی وشامده کیلر اکثریتی تشکیل ایدییور ایدی . ٦٣٦ سنهٔ میلادیه‌سنده نابلس شهری اسلامیلر طرفندن ضبط ایدیلدیرك (۱۱۰۰) تاریخنه قدر حکم اسلامی بوراده مرعی قالدی . فقط بو تاریخده اهل صلیب اردوسی شهری زورلایه‌رق ضبطه موفق اولمشلر وحتی ۱۱۲۰ سنه‌سنده بر مجلس روحانی بیله عقد اتمشلردی . مجاهد محترم صلاح الدین ایوبینك مشهور (حطین)

وقعهٔ مشهوره‌سی سنه‌سنده (۱۱۸۷) نابلس تکرار جیوش اسلامیه طرفندن استرداد ایدلدی . عصر اخیرده نابلس اهالیسی شام‌وعکا پاشالرینه اعلان عصیاندن کری‌دورمه‌مش اولوب ۱۸۳٤ سنه‌سنده سوریه والیسی مصرلی ابراهیم پاشایه دخی اعلان طغیان ایتدکلرندن مصر عسکری نابلس قصبه‌سنه بغتهٔ هجوم ایده‌رك شهری یغما واهالیسنی تأدیب ایتدی . بو مناسبتله شهرك شیخی بولنان حسین احمد درت چوجغیله برابر دردست ایدیله‌رك شامده صلبا اعدام ایدلدی .

[۳]معارف — نابلس لوا مرکزینه عائد اولان معارف ایضاحاتی نابلس قضاسنك امور معارفنده بر تفصیل تشریح ایدیله‌جکندن بوراده‌تکرارندن صرف‌نظر اولونمشدر .

[٤]— بلدیه، مؤسسات صحیه وعمرانیه — بیلمم نه‌دندر : بز شرقلیلر بلدیه کلمه‌سنك معنای حقیقیسنی آکلامقدن بك اوزاق قالمشز . بزم آکلایشمزه کوره بلدیه‌ریاستی نفوذلی اولان اعیانك موقع وتحکمنی تقویه‌یه ویاخود فقیر اولان بکلرك جیبلرینی دولدیرمغه مخصوص بر مؤسسهٔ رسمیه‌در . هیچ بر یرده بلدیه کلمه‌سنك مفهوم حقیقی ورسمیسنی اثبات ایده‌جك بر اماره‌یه مع التأسف راست کلمدك . بلدیه رئیسی ریاست ایتدیکی دائره آدملریله برابر ناحیه‌مدیری، قائممقام‌ویا متصرفك امرینی بلا اعتراض حرفیاً یرینه کتیرمکه مأمور ایدلمش کبی حرکت ایدیور . ذاتا مملکتمزده‌کی بلدیه زؤساسندن باشقه بر حرکت بکلمك قدر غریب بر فکر اولهماز . کزدیکمز یرلرك همان همان هیچ بریسنده بلدیه‌نی مفهوم غریبسنده بوله‌مدق. بر چوق یرلرده‌بلدیه تشکیلاتنك مقصد قانونیسی اونوتیله‌رق عادتا مأکل حالنی اکتساب ایتمشدر .

نابلسده‌کی بلدیه تشکیلاتی تفصیل ایتمکدن ایسه شهری باشدن باشه کزه‌رك اشبو دائره‌نك معدوم اولان اجراآتنی آرامق دها منطق ودها معقول بر حرکت اولسه کرکدر. نابلس رؤسای سابقه ولاحقه‌سی طارلمسون . بو حال‌شرقده عمومی‌بر مرضدر. الیوك شهرمزدن الك اوفاق کویلره وارنجیه قدر نه ره‌ده بلدیه وارسه عین‌عطالت عین خجالت بتون فجاعتیله نمایاندر . مملکتمزك اوتهسنده بروسنده بلدیه نامنه یاپیلان بعض فردی وتیجه‌سز تشبثاتك هپسی اوکی یرلره تعیین اولنان اداره رئیسلرینك قریحه‌لری محصولیدر. نابلس قصبه‌سی بوندن آلتی یدی سنه اول یرلی اولیالر ایچون عادتا بر زندان ایدی . کزه‌جك یری ، استراحت ایده‌جك غازینوسی ،صاف‌هوا تنفس ایده‌جك باغچه‌سی بیله یوقدی . مملکت سراپا لوث ایچنده ایدی . نهایت‌فعال بر متصرف مملکتك جهت غربیه‌سنده‌کی شویتره محله‌سنده بر بلدیه باغچه‌سنك انشاسنه همت ایتدی .باغچه‌نك یاپی یاشنده‌بر غازینو دخی تأسیس ایدلدی . حدیقه‌نك طرحی ایچه اعتنالی . فقط بنه

تظافه یك مساعد اولان سوقاقلر اولدیغی کبی قالدی . شمدیکی حالده عسکری تنظیفات بلدیه بودجه‌سی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق بو بلدیه سزلکك اسبابی کندی کندینه حل ایدلش اولور :

۱۳۳۲ سنه‌سنك بودجه‌سی

واردات		مصارفات	
۱۲۳۹۶۹	بلدیه عقاراتندن ایجار سنویسی	۸۵۳۴۰	مأمورین، مستخدمین وهیئت تفتیشیه معاشاتی
۱۰۰۰۰	غازخانه رسومی	۵۷۲۰۰	تنویرات وتنظیفات
٤٥٦۰۰	دخولیه «	۵۰۱۰	صحیه تخصیصاتی
۹۸۹۵۰	رسوم مختلفه		
۱۱۰۰۰	ابنیه انشاآتی رسومی	۳۰۲۰۰	عجزکان تخصیصاتی
۱٤۰۰۰	وسائط نقلیه «	٦۰۰۰	شهر ایین «
۸۰۰۰	تمغا رسومی		
۲۵۸۰۵	مسقفات وتمغ ویرکولریه نسبتله بلدیه رسومی	۳۰۰۰۰	تعمیرات وانشاآت
۳۵۵۰	رخصتیه رسومی	٤٦۷۰۰	متفرقات
٤۷۳۰۰	واردات متفرقه	۲۵۲٤٤۰	یکون
۲۸۷۱۲۰	یکون		

اشبو جدولك تدقیق حالنده بر چوق غریبه‌لر تظاهر ایدر . بر کره واردات بلدیه مصارفاتندن دها فضله . امراضك مستولی بر صورتده اجرای حکم ایتدیکی ، سفالتك بك مدهش بر حالده فقرای اهالی بی وحتی اغنیانی قاووروب، صاووردیغی بر زمانده بلدیه‌نك وارداتی مصرفی تجاوز ایدییور . بو دنیانك هیچ بر یرنده ایشیدلمامشدر . بو کونکی مدنی مملکتلرك هیچ بر بلدیه‌سنده توازن اولهماز . بلدیه‌لر مملکتك ایچنده اهالینك ناظم حرکتیدر، اب مشفقیدر . محاربه مناسبتیله ارککسز قالان عائله‌لرك حامیسی اولیدر . نابلس بودجه سنده‌کی عدم توازن تشکك نه قدر جدیتدن اوزاق اولدیغنه وارقمك جف القلم جدوله کچیلدیکه واضح بر دلیلدر .

ایکنجی بر غریبه دها واردرکه اوده تحصیل اولنان پارەنك هان هان ایکی ثانی بلدیه یه دکل بلکه معاشاته، عجزه‌نامی طاشیان اعیان منسوبلرینه شهر آپنلره وسائره یه صرف ایدیلیور .

اصل بلدیه نامنه یالکز تنظیفات وتنویرات صحیه وتعمیرات قلمزی واردر یوتون یوزلره ۹۳و۲۰۰ غروش قدر بر پاره صرف اولنیور . بو حال دخی نابلس بلدیه‌سنك نه قدر غیر معقول وشهر اهالیسنك احتیاجاتیله نه قدر غیر قابل تألیف بر تشکیل اداری اولدیغنی اثبات ایدییور .

* *

(وطن خسته‌خانه‌سی) ـ یوندن ۲۳ سنه اول بر انکلیز میسیونری نابلس قصبه‌سنده بر خسته‌خانه تاسیسنه وفقرادن برای معاینه مراجعت ایدنلردن ۳ متالیك وزنکینلردن بر یوزلك استیفا ایده‌رك اجرای تداوی‌یه قبولشدی . صباحاری مراجعت ایدن یتون خسته‌لر بیوك بر صالونه آلنه‌رق وعظ دینی دیکلمکه مجبور طوتیلدیلردی . مقصد پروتستانلغك نابلس قصبه‌سنده نشری ایدی . پروپاغاندانك متمر اولمسی ایچون میسیونر بر چوق فداکارلقلرده بولنه‌رق خسته‌خانه‌ده یاتانلرك اکثریتی مجانی بر صورتده ایواوتداوی ایتمکه قبولدی. زنکینلردن آلنان اجرت ایسه انکلیز دوقتورینك تقدیرینه وابسته اولمغله برابرینه یك جزئی ایدی . قضاراخسته‌کاندن بری ، اسلام اولسون خریستیان اولسون ، خسته‌خانه‌ده وفات ایده‌جك اولورسه پروتستان آیینه تابع طوتلدقدن صوکره عائله‌سنه بر ای دفن تسلیم ایدیلور ایدی . بتون بو مساعی‌یه رغما ۲۳ سنه ظرفنده یالکز برتك قادن اسلامیتی ترك ایده‌رك پروتستانلغه داخل اولمشدر . بیلمیان انکلیزلر بو حالدن متأثر اولمق ، مساعیلرینه عطالت کتورمك شویله طورسون بالعکس زنکینلری زیارت متنفذانی بند ایتمك چاره‌لرینه توسل ایتمکی موافق کوردیلر وبویولده اپیجه موفقیت کوسترمشلردی. نابلس اهالیسی نهایت بو خریستیان پروپاغاندانسنه قارشو طوبلانمق وعین سلاحله مقابله ایده‌رك دینلری‌مدافعه ایتمك لزومنی حس ایتدیلر. بو غلیان ملی‌ایله بر وطن خسته‌خانه‌سنك کشادی قرر ایده‌رك اعانه جمعنه مباشرت اولندی . درت سنه ظرفنده بنانك تعمیراتی اتمام واکمال ایدلمکله یوندن « ۶ » سنه و « ۳۰ » آی اول رسم کشادی اجرا ایدلدی.اداره‌سی ایچون دخولیه رسومنك تمامیله ذمحیه رسومنك نصفی تخصیص اولنمله اولکندن سنوی ۷۰۰—۸۰۰ لیرا وایکنجیسندن ۲۰۰ لیرا قدر بر مبلغ تأمین اولنه‌بیلدی. ۱۳۲۶ سنه‌سی مایسنك یدنجی کونی خسته‌خانه رسم کشادی اجرا اولنه‌رق اوکون دخی ۳۰۰ لیرا قدر بر اعانه درج وجمع اولنه‌بیلدی . اشبو مبالغدن بشقه برده سنوی ۸۰۰—۹۰۰ لیرا قدر بر مبلغ تأمین ایدن خسته‌خانه حاصلاتی دخی واردر .

خسته‌خانه‌نك اموراداریه‌سی بلدیه‌رئیسنك ریاست ایتدیکی اون کشیدن متشکل بر تومیسیونه وامور فنیه‌سی دخی استانبول طبیه‌سندن نشأت ایده‌رك بروسه‌ده جلبده لاذقیه‌ده طبابتده

ولنمش دكرلى كنجلردن كريدلى نور الدين بكه حواله ايدلمشدر . خسته خانه‌ده اليوم ٦٠ قاريوله موجود اولوب قبل الحرب فيأتنك نصفى تأديه ايدلك صورتله اصمارلنان ٣٠ قاريوله جنك عمومينك اعلانى اوزرينه نابلسه قدر ايصال ايديلهمهمشدر . نور الدين بك كلمك يتون مناسبله فداكار غيور وعين زمانده مقتدر بر دوقتوردر . ايراز ايتديكى موفقيات قيمتله خسته خانه‌نك مكمل بر حاله اغراغ ايلمتى‌دها حرب عمومينك اعلانندن اجله زمان مقدم انكليز بر ويا غداندهسنه بيوك ضرورلو ايقاع الهشدى . خسته خانه‌نك تشادندن اول يوميه انكليزلره (٣٠٠ — ٥٠٠) كشى مراجعت ايدركن بذل ايديلن غيرت نتيجه‌سنده بو عدد ٦٠ — ٨٠قدر تنزل ايتدى . هركس وطن خسته خانه‌سنك مكملتيه دوقتورينك اقتداريه اعتقاد ايده‌رك بورايه مراجعت ايتمكه قيولدى . آتيده‌كى ايستاتستيق مدعامزى اثباته بر دليل جلبدر :

(١) نابلس وطن خسته خانه‌سنده ياتان خسته‌لر

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	١٣٣٠
قادين	٧٣	١٧٤	١٨٥	٤٣٢
اركك	١٦٤	٣١٣	٤٠٨	٨٨٥
نابلسلى	٦٥	١٥٠	١٩٩	٤١٤
اهل قرا	١٧٢	٣٣٧	٣٩٤	٩٠٣

(٢) وطن خسته خانه‌سنده الده ايديلن نتيجه‌لر

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	١٣٢٩
شفاى تام	٨٦	١٦٩	٢٢١	٤٧٦
صلاح حال	٥٧	١٥٤	٢٢٨	٤٣٩
عين حال	٣٠	٤٣	٧٠	١٣٣
وفات	٧	٢٠	٢٣	٥٠

(٣) وطن خسته خانه‌سنه مراجعت ايدنلر

قارت وكشفيه عددى

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	اوچ سنه يكونى
فقرا	٦٩٠٧	٨٢٤٢	٧٠٦٧	٢٢٢١٦
زنكين	٥٤٩٣	٦٩٣١	٧٠١٧	١٩٤٤١

[٥] — صنايع — نابلسك بللى باشلى صنايعى اراضيسنك بر قسم مهمى ستر ايدن زيتون آغاجلرينك محصولندن صابون اعمال ايتمك اولوب نفس شهرده اليوم ٢٣ ى بيوك

و٦ یی کوچك اولمق اوزره (۲۹) عدد صابونخانه موجوددر هر موسمده (٤٠٠) دفعه صابون احضار ایدیلور .

صابون اعمالاتنك کثرت ویا ندرتی زیتون یاغنك آز ویا چوق اولمسیله متناسب اولوب هر بر دفعه‌سنده (طبخه) ۲۵۰ دستی زیتون یاغی صرف اولنور . بتون مرکز قضانك زیتون یاغی حاصلاتی پایلان بر حساب تقریبیه کوره ۱۰۰،۰۰۰ دستی (بردستی ـ ۱۵ اوقه) اولدیغنه نظراً حاصلات عمومیه (۱۵۰،۰۰۰) اوقه دیمکدر . زیتون آغاجلری بر سنه ایی (المایه) وبر سنه قنا (شلتونی) محصول ویرر : اکر چکرکه ظهور ایتمز ، ویا دها زیتون چیچك حالنده ایکن یاز موسمی بتون شدت حرارتیله حلول ایتمز ، ویاخود دها چیچکلر ظهور ایتمدن اول یاغمورلر غیر منتظم وناکافی درجه‌ده یاغمازسه موسم ایی اولور . عکس تقدیرده زیتون حاصلاتی تمام قالیر . بوندنبشقه ایی محصول آلدیغی موسمك ایرتسی سنه‌سی احوال طبیعیه مساعد اولسه بیله زیتوندن آز کمیت یتیشیر (تخمیناً ایی موسمك ربعنك ثانی نسبتنده) .

بالاده ذکر اولندیغی وجهایله نابلسی صابونخانه‌لرنده هر سنه ٤٠٠ دفعه صابون اعمالاتی تکرر ایدر . بو رقمك (۱٦۳) ی نابلس عائله‌سنه (۷۰) ی سیحالیلره (۲۰) یی غزاویلره ۲۵ ی شکمه‌لره (۲۰) یی آغالره و(۱۲) یی تیمیلره (۲۰) یی عنبتاویلره برابر بر شاملی یه عائدر . بویدن بشقه عاشور عائله‌سی ۱۵ ، خیاط عائله‌سی ۲۰ ، کمال عائله‌سی ۱۵ دفعه (طبخه) صابون اعمال ایدرلر .

معلوم اولدیغی اوزره قلور قالسیوم ایله اعمال اولنان صابونلر دها طباقلی وبهالی اولوب بر طبخه آنجق سکز کونده اتمام واحضار اولنه بیلور . حالبوکه نطرون ایله پایلان صابونلر دها آز دیانیر وبر طبخه‌سی یالکز اوچ کون ظرفنده اتمام اولنه بیلور . بوندن اون اونبش سنه اول بتون صابونخانه‌لرده یالکز قالسیوم قوللانیلورکن یواش یواش بو مادهٔ ابتدائیه اهالی ایدیله‌رك یرینه دها اوجوز اولان نطرون استعمال ایدلمکه بالاتمشدر .

بردفعه (طبخه)لك صابون اعمالنك مصرفی

لیرا	
۲۵۰	۲۵۰ دستی زیتون یاغی ، مساعد زمانلرده ،
۱۳	٦،۵ واریل نطرون
۲و۵	یافادن نطرون نقلی اجرتی
٤	کیرج

۱۲۶	زیتون طورطورسی (اودون مقامنده استعمال اولنور)
۱۰	عمله اجرتی
۶۵	معارف متفرقه
۱	
۲۸۷	

۲۸۷ لیرا ایله احضار اولنان بر طبخه‌لك صابون ۲۰ — ۲۲ قنطار ثقلتنده اولمسنه وبر قنطار صابونك فیاتی عادی کونلرده ۱۵۰۰ غروش اولدیغنه نظراً تکمیل طبخه حاصلاتی ۳۴۰۰۰ — ۳۵۰۰۰ غروشه صاتیلوروکار اوله‌رق وسطی ۵۰ — ۷۰ لیرانك قدر یاره تأمین ایدیلیور دیمکدر بنون بو حسابله رغماً صابوندن آلنان کار اعمالاتخانه صاحبنك مواد ابتدائیه آوخارتده‌کی مهارت ویا جهالتنه کوره ترفع ویا تناقص ایلر .

بعض زنکیلك کاری یوز لیرادن زیاده‌یه چیقدیغی کثیر الوقوعدر .

زیتون آغاجلرینك کثرتی یوزدن اکسیکدن برو صابون اعمالاتیله اشتغال ایتمش اولان نابلس کبی بر محیطده قوقولی ، غودرونلی ، غلیسرینلی ومؤثر ظریف وسهل الاستعمال توالت صابونلرینك یاپیلمامسی شایان تدقیقدر . نابلس زنکینلرندن محمود افندی النابلسی وقتیله قوقولی صابوندن بر کمیت احضارایله‌رك استانبول پیاسه‌لرنده صاتمغه قالقشدی . صابون جنسنك ایی اولمسنه رغماً قبالغی ویك بهالی اولمسی یوزدن زیاده ایده‌رك بر دها بویله بر تجربه‌یی تکرار ایتمکدن وآز کچدی .

نابلس صابونخانه‌لرنده استعمال ایدیلان آلات واردات غایت ابتدائی وکارقدیم اولوب هیچ بر وقت شمدیکی حالرینه اوزوبانك ظریف توالت صابونلرینه ، رقابته کیریشه‌مزلر . (۱۰—۱۵) میلیون غروش سرمایه‌یه مالك اولان نابلس صابون تجارانندن بر ایکیسی اوروپایه برای تحصیل چوجقلرینی اعزام وبو واسطه ایله اعمالاتخانه‌لرینی اصول جدیده اوزره آلات وادوات ایله تجهیز ایتسه‌لر هیچ شبه‌سز سرمایه‌لری ایکی ویا اوچ قات تزاید ایده‌جکدر . سیاحتمز اثناسنده بر چوق عملی تشویقاتده بولندق . بر قاچ زنکینی مصالحه عقیبنده چوجقلرینی آلمانیا فرانسه ، بلجیقایه اعزام ایده‌جکلرینی وعد ایتدیلر ، اهالینك صابون اعمالاتیله اولان الفت وانسیتلرندن طولایی بو کبی فکرلر قوه‌دن فعله جیقسه سرمایه‌نك ودولایسیله ثروت عمومیه‌نك پك زیاده استفاده ایده‌جکی وارستهٔ ایضاحدر .

٤ — نابلسك احوال اجتماعیه‌سی

[۱] — *طبقات اهالی وطرز معیشت* — نابلس اهالیسنی دینلری اعتباریله اوچ قسمه آیرمق قابلدر : اسلاملر ، خرستیانلر ، سامریلر . بو اوچ کتله‌دن هربرینك کندیلنه

مخصوص بر طاقم خصوصیتلری وارسه‌ده بیکی بولسایان خرستیانلرله سایرلری عددجه اسلامارك یك دوننده اولدیغی ایچون نابلسك حیات‌عمومیه‌سنه اولان تأثیرلری‌ده اونسبتده آز قالیور . بو اعتبارله نابلسه تمامیله بر اسلام شهری نظریله باقمق ایجاب ایدر .

مع ما فیه بورادهکی اسلاملر ایچنده آیری آیری شخصیتلر کوسترمن طبقه‌لر واردرکه بونلری‌ده خواص طبقه‌سی عوام‌طبقه‌سی ، جبلی‌طبقه‌سی اولمق اوزره‌اوچه ارجاع‌ایده‌بیلیرز.

نابلسك خواص قسمی دینیلدیکی زمان خاطره هر شیشدن اول « مال وثروت » کلیر . چونکه بو طبقه منسوبینی « اصیلزادکان » لقبیله توسیم ایتمکدن زیاده « اصحاب ثروت » تعبیری ایله یاد ایتمك دها دوغرودر . بو طبقه میانده بر قاچ یوز سنه دنبری نابلسده اجرای نفوذ ایده‌رك حاکم یکانه کیبی ، ملحقاتده‌کی اراضینی بر صورتله تقسیم ایده‌رك بیلرنده دائرهٔ نفوذلرچیزه‌من ، حتی بعضاً نابلسك شرقی ویاغرنی طوغه‌رق شهر ایچنده آرالرنده مصادمه‌لر بیله یاپان عائله‌لر واردرکه ایسترسه‌ك بو عائله‌لرك اولادینه « اصیلزادکان » دیه بیلیرز . مع ما فیه نفوذلری دها محدود بر درجه‌ده بولونان واوته‌دن بری نابلسده توطن ایتمك صورتیله کندیلرینه معقول بر دائرهٔ شهرت تأمین ایده‌بیلن عائله‌لرده واردر . بو قسم ایسه فضله محافظه‌کار واحتیاطکاردر .

خواص طبقه‌سنك ایچنده صوکره‌دن کورمه اولانلری واردرکه بونلر یابولندقلری مأموریتدن مثلا اعضالقدن ویا کتابتدن استفاده ایده‌رك وایشلرینه « کله‌بیلن مأمورلره چاته‌رق بر مقدار ادخار ثروت ایدنلردرکه بونلرك‌ده عددلری وایکی قسم آره‌سنده‌کی موقعلری‌ده او نسبتده محدوددر .

مع ما فیه بو اوچ صنفدن عبارت اولان خواص قسمی بربرینه اتحاد ایده‌رك صاحب نفوذ اولمق وبو صورتله ثروتلرینی تزیید ایده بیلمك سائقی التنده — دها صوکره‌ده تشریح وتوضیح ایدیله‌جکی وجهله — ایکی‌بیوك کتله‌یه هر نصله آیرلمشلردر .

بو افتراق ایسه بك ظاهریدر . زیرا صرف منفعتلرینه منوطدر . بر مدت صوکره جزئی بر تبدل منفعت سائقه‌سیله بو عائله‌لرك برلرینی تبدیل‌اتمه‌جکلرینه‌ده امین اولمق هر حاله بر آز صانسه‌د رونلق اولور . شونی‌ده سویلیه‌لمکه بو عائله‌لردن بر قاچی‌ده صرف موقعلرینه تجاوز اولماسون دیه بر طرفه داخل اولدقلرینه شبهه ایتمامیدر .

بو عائله‌لر زعیملرندن سویه‌لرینك تنوعنه کوره بر قسمی کوهٔ علیه طاشیور ، دیکرلری ایسه باخصوص کنجلر عمومیتله جاکت ، پانطالون اکتسا ایدیور .

خواص قسمنك مدار تعیشی زراعت ، تجارت وصناعتدر .

زراع اولان طبقه « فلاحین » واسطه‌سیله مالکی بولندقلری اراضیی زرع ایتدیریورلر واکثریا التزام ایشلرینه‌ده قاریشیورلر . نتیجه اعتباریله آراضیده نه وار نه

یوقسه هپ کندیلرینه بمبیولر . تجارت ایله اشتغال ایدنلردن ذخیره ویا مانیفاطوره تجارتیله او غراشانلری مهم قسمی تشکیل ایدر . مع مافیه صابون طبخ وبیعی ایله‌ده چالیشانلر نابلسك اك زنگین طبقه‌سیدر . زراعت تجارت ویا صنعت ایله اشتغال ایدنلر اکثریا مختلط بر حاله کلور . بر زراع کندی حسابنه بعضاً صابون یاپدیرر ، صاتدیرر ، حتی یاره اقراضی مسائیله‌ده اوغراشیر . نابلسده یاره اقراضاتی بك خشین بر صورتده جریان ایدر . کویلولرك بوتون شکایاتی بو نوع فاتضجیلردن اولور . هر حالده نابلسده یکرمی بیك نفوس اهالیدن مرکب بر شهر اولوب بوتون زائرین ومسافرینه کشاده‌در . وهپ بو خواص طبقه‌سندندر .

خواص طبقه‌سنك معیشتلرنده‌کی کیفیتلك حسبیله اولرنده هرشیئلری بولدر وکندیلرندن بر شئ استیرکه‌مزلر . فقط زراعتله اشتغال ایدنلری تجارتله اوغراشانلرندن فضله کیفیتلی بر معیشته مالك اولدقلرندن شهره یوقسه‌در . بونلرك نسبةً ایشلری آز اولدیغی ایچون نابلسك بر قیسمدار عنعنه‌سی دیمك اولان (دیوان) حیاتی ادامه ایدنلرده بو طبقه‌در . اولری کوندوز وکیجه بوتون زائرین ومسافرینه کشاده‌در .

نابلسده اسکیدن قهوه‌خانه‌لر موجود اولدیغی ایچون بالخاصه کیجه‌لین (سهره) لری دیوانلرده امرار ایدرلردی . فقط صوك زمانلرده نابلس داخلنده‌ایکی اوچ محل آچیلدی. قصبه‌نك غرب جهتنده ممتاز بر نظارته مالك اولان بلدیه بنجه‌سی‌ده کشاد ایدلدی . بو مناسبته بالخاصه کنجلر دیوان حیاتندن تباعد ایدیورلر .

خواص صنفنك بو قدر ثروت صاحبی اولمارینه رغماً طرز معیشتلرنده حالا ابتدائی حالده تصادف اولونیور . اولرینك داخلنده ، یشایشلرنده ، یمیکرنده ، کیفیتلرنده انتظام آرامغ بهوده‌در. حتی بو عائله‌لردن بر چوقلرینك یکی یتیشن اولادلری خارجده تحصیل ایتدکجه بر دورلو نابلسه دونمك ایسته‌میور . دونسه‌ده بو طرز حیات ومعیشتده‌کی مشوشیت ایله قابل دکل قاباشامیور . بو صورتله‌نابلسی ترك ایده‌ن کنجلرك عددی اوج یوز اولدیغی تخمین ایتمك قابلدر .

بو طبقه‌نك قادینلری ایسه بوس بوتون آچیقجق بر صورتده یشایورلر . بونلر ایچون سوقاغه چیقمق ممنوع کبی بر شیئدر . بوتون زمانلرینی او رطوبتلی اوده کچیرلر . ترین خصوصنده‌ده بوتون ابتدائیلکلری محافظه‌ده اصرار ایدیورلر . بوده‌ره آلتی ، وبعضاً راستیق صرفیاتی بك بیوك بر یکون تشکیل ایدر . یاشلی ویا کنج قادینلر حالا اللرینی حنا ایله بویامق عادتندن واز کچمه مشلردر . حتالی اولان بو قادینجغزلرك مغربیدرکه باشلری یه آلافرانغه لشمق ایستیور . وبالطبع موده ایله علاقه‌لری بر قاچ نابلس ترزیسنك دوقیله محدود ومنحصر قالیور .

نابلسك ایکنجی طبقهٔ اسلامیه‌سنه کلنجه ـ بونلرده عوام صنفی در . بو صنفك مدار تعیشی عملهٔ طاشجیلق، سیزه‌جیلك کبی بعض کوچوك ایشلره منحصر قالیور . بونلرك اقامت ایتدکلری اولری، ایش کوردکلری دکانلری بر رایزیه حالنده‌در . کندیلری اکثریا هر ایکی یانی مثلث واری کیسلمش اوکی آچیق وبربری اوزرینه کچمش ، یوللو، یولی معمولاتندن انتاریلر کیبرلر . اوزرینه اون بش سانتیمتره عرضنده بر قوشاق صارارلر. اوزرینه‌ده بر جاکت ویاپر عبا کیبرلر . آیاقلری اکثریا چیلاقدر ، چوراب کیمه‌لری معتاد دکلدر. یالکز (مداس) دینیلن یمنیلر طاشیرلر. باشلرنده ایسه یا فس ویاخود ساریق بولونور .

معیشتلری غایتله طاردر وخواص صنفندن النده او قدر اهمیتلری یوقکه یونلری هر صورتده استخدام ایتمك خواصك صلاحیتی دائره‌سنده اولیور وعوام صنفی خواصدن برینه انتساب ایتمکی‌ده جانه منت بیلیور .

اوچنجی طبقه ایسه جبالیلردر . یونلرقصبه‌نك شرقنده‌کی قیساریه محله‌سنده ساکندرلر. یونلرك اصلی غزه‌قصبه‌سنده‌کی (جبالیه) نام محلدندر. نابلسك الك دوشوك صنفی یونلردر . قادینلرنده‌ده ستر یوقدر . یبرتیق البسه لریله ، دیلنجیلکلریله خدمات خسیسه‌لریله نابلسلیلر نظرنده یونلر (تورپه) یعنی چنکانه نامیله توسیم اولنورلر . یونلری دوکمك، سوکمك نظرلرنجه مباح صایبلیر . یونلرك عددی‌ده اوچیوزدن فضله دکلش . لسانلریمك دها زیاده امالهلی اولمله‌ری ایله‌ده عوام صنفندن تفریق اولونور .

نابلسده ساکن اولان خرستیانلره کلنجه: یونلرك اکثریسی تیورجیلك ، قویوجیلق کبی صنایعله اشتغال ایدرلر .فقر حاللریله رغماً اولرنده کندیلریله کوره بم برانتظامه، بم بر تمیزلکه تصادف اولونور. مع ما فیه معلومات اعتباریله یکی یتیشنلرنده‌ده یوکسك بر سویه آرامامایدر . غریب درکه بو خرستیانلرك قادینلری سوقاقده چارشفه دولاشیرلر. نابلسلیلراجنبی اولمادقجه ملل سائره‌نك قادینلرینی چارشفسز دولاشدیرمغه رضا کوستره‌مزلر.

سامریلره کلنجه : یونلری حیات ومعیشت جهتیله نابلسك الذوالی مخلوقلری صورتیله تلقی ایتمك اقتضا ایدر . فقر وضرورت یوتون بنیان حیاتلرینی رخنه‌دار ایتمشدر . دیکر طرفدن اوزون سنه‌لردنبری نابلسلیلردن، حتی کوچوك چوجقلردن کوردکاری تحقیرلر وطعن وتشنیعلر آلتنده غایت دوشوك بر شخصیت اکتساب ایتمشلردر . یونلرك‌ده قادینلری دینلری اقتضاسنجه سوقاغه چارشفسز چیقمازلر [*]

[*] سامریلر حقنده ایراد اولنان تدقیقات لازمه‌ده بولنیله‌جنی ایچون بوراده تکرارندن صرفنظر اولونمشدر .

[۲] — اعتبارات رعایت اجتماعیه — (ازدواج مسائلی) — اهالیٔ اسلامیه آره سنده کی طبقه‌لر بالخاصه ازدواج مسائلنده مخصوص درجه‌ده برونلرن آریلیر وخصوصی سیمالر کوسترولدی . اسکیدن بری نابلسده اصیلزاده اولمقله معروف عائله‌لر آنجق بربرینه قیز ویروب آلهیلیرلردی . بناءً علیه ولو زنگین اولسه بیله بر ایکی یوز سنه‌لك بر نسبه مالك اولمایان ، معلوم النسب بر عائله‌لك قیزینی آلمق حقنی حائز دکلدی . وبوکا بوتون مقابله رعایت ایدیلیوردی . حتی بعض عائله‌لر ازدواجلرینی یالکز بوتون مقابله رعایت صورتیله دها فضله محافظه کارلق ، احتیاط ، وتقید کندی آره‌سنده تعاطی ایتمك صورتیله زنگینلك وصفی قائم اولدی . کوسترییوردی . فقط صولرزمانلرده اصیلزاده‌لك پرستیژ زنگینلك وصفی اولان بر ارکك ایستدیکی عائله‌دن قیز آلمق حقنی اکتساب ایتمشدر . نابلسده ثروت مسئله‌سی ه غریب تجلیلر وجوده کتیریوردی . ثروتیله‌مشتهر عائله‌لر ، تزویج ایدیله‌جك عائله‌لردن بر ارکك بولنمادینی تقدیرده ثروتلرینك خارجه کیتمسندن قورقه‌رق بر چوق کنج قیزلرینی ازدواجدن آلیقودقلری واقع اولمشدر . بعضاً‌ده یته عینی دوشونجه سائقه‌سیله بو قیزلر اولی بر طاقم افراد عائله طرفندن آلندینی بلك چوق واقع اولمش حالاتدندر .

مع مافیه ازدواج خصوصنده بارز اولان بر وصف وار ایسه اوده هر طبقه‌نك کندی افرادی‌ایله ازدواجی مسئله‌سیدر . بوکا تمامیله رعایت ایدیلیور . زیراعوامدن زنگین اولان بر شخص درحال خواص طبقه‌سنه داخلی اولیویریور .

نابلس اهالیسنك عوام‌صنفی ازدواج خصوصنده قطعیاً مشکلپسندلك ایتمز . عائله‌سنی وچوجقی اطعام ایده‌بیله‌جك بر اقتداری حائز اولوب اولمدیغی دوشونمیه‌رك درحال اولیر . وکندیسنه قیز ویرمك خصوصنده‌ده تهالك کوسترزلر . مثلا آیده آنجق یوز غروشلق کلیری اولان بر آدمك اوچ درت دفعه‌قادین آلوب بوشادیغی ویومیه تشکیل عائله ایتدیکی بلك چوق کورولور . ازدواج مسائلنده عموم نابلس اهالیسی یاش مسئله‌سنی نظر دقته آلمازلر . آلتمش یاشنده برارکك ثروتنه طمع ایده‌رك بلك تازه بر قیز ویررلر . او کنج قیزلك بوتون حیاتی قورونولور ، نشئه‌سی صولدورولور .

اصول ازدواجه کلنجه : نابلسده اصول ازدواجك کندیسنه مخصوص بارز نقطه‌لری یوق کیبدر . یالکز لیلهٔ زفاف دوکون مسامره‌سنی تعقیب ایدن کیجه‌ده اجرا اولونور . خواص طبقه‌سی دوکونه تصادف ایدن کونلرده درت ، بش بعضاً اون کون عمومی ضیافتلر ترتیب ایدرلر؛ عود ، دف ، قانون ، دنبه‌لكدن مرکب اولق اوزره قادینلره مخصوص اسلاملردن ایکی چکی طاقمی واردر . بونلر واسطه‌سیله شرقی سویلنیر وچالنیر .

دوکون اوندہ طوپلانان قادینلرك ایسہ ارکك مدحیہلر سویلیہرك (اولولو) دیہباغیرمالری وکنج قیزلرك دوکون کیجہسی رقصلر ترتیب ایتمیدہ معتاددر .

قیزك اقربالری اوچ کون کووہ کینك اوندہ مسافر قالیر . ارکك اقربالری طرفندن قیزہ (نقوط) نامیلہ هدیہلر ویرمك معتاددر . لیلۂ زفافدن اوچ کون صکره زوجہنك پدری وارسہ قیزینی زیارت ایدر . برابرنده هدیہلر وطاتلیلر کتیریر . بایرامليردہ هدیہ کوندرمك باشلیجہ عادتلردندر .

نابلسده اك طنطنهلی یاپیلان دوکون مصارفاتی بعضاً بر قاچ یوز لیرادن فضله اولور . مهر وسائرده علاوه ایدیلیرسه بیك لیرایی آشان ازدواجلرده واردر .

نابلسلیلر اولاد صاحبی اولمق خصوصنده بك بیوك رغبتلریواردر . مع ما فیه ارکك جوجوغنی قیز جوجوغندن زیاده آرزو ایدرلر . بعضاً بو مقصد اوغورنده تکرار ازدواج ایدرلر . نابلسده ختان مراسمی ایسہ هنوز یکرمی کوتلك ایکن سس سز اجرا ایدیلور .

(عائله حیاتی) — شرقده حیات عمومیہ مزی رخنه دار ایدن وبوکره نابلسك اثنای تدقیقده دخی بك بارز بر صورتده تصادف ایدیلن عظیم بر مرض اجتماعیمزك بورادہ تفصیله جالبشه جغز؛ تشریحاتمك آفاقی وعلمی بر ماهیتی حائز اولدیغنده شبهه ایدلمه ملیدر : نابلسده عائله حیاتی بك الیم صفحهلر ارائه ایدر . اساساً مملکتمزك اکثر محللرنده اولدیغی کبی بورادہ (قادین)ك هیچ حکمی یوقدر . دینیله بیلیر . دوغمسی بیله آرزو ایدیلمین بو مخلوق ایچون حیاتده هر نوع محرومیتلر مباح عد ایدیلیر .

قیزك تحصیلی یارم یاملاق اولمق لازمدر . قادین ایچون تحصیلك نه لزومی واردر . مع مافیه برلطف قبیلندن اولهرق موجود مکتبلرك برینه ویرلدیکی فرض ایدهلم . ختم شریفدن صوکره آرتیق تحصیلنه خاتمه ویریلیر . واقعاً کهصاغلام برجمع عملیاتی بیله یاپامغی بیلمهدن چیقارتیلیر . بش التی یاشنه کلنجه یه قدر اوده قیز جوجوغیدیه رك کوردیکی صوغوقلق واعتبارسزلمك حسابی یوقدر باخصوص والده سنك اوزرینه اورتاق کلسنه سبیت ویرمش ایسه . اوزمان بو یاوروجغك حیاتی بیله فضله کورلور . ایشلر، قاقیلیر، یاورجق کوچ حال ایله اودن فیرلار . وهپ اولر دن بوصورتله فیرلایان دیکر قیزلرکی سوقاق باشلرنده طوپراقلرله اویناملق، ویاخود آقشاملری مشترك بو سس طوتدیرمق باغیرمق وشرقی سویلهرك سوقاقلرده قوشمق ویاخود رمضان کیجهلرنده اللرنده فانارلر اولدیغی حالده محله محله طولاشمق کندیلرینه یکانه نصیب اولان برماجرادر ، قیز جوجوغی اوندهاك کوچوك بر ارکك جوجوق طرفندن دوکولور . وبوکا تحمله مجبوردر . چونکه قیز جوجوغیدر . طبیشاریه چیقسه بوتون محلهنك ارکك

جوجقلری طرقدن ضرب ایدلمکه ، ایتلمکه ، قاقیلمغه محکومدر. اوبونلرك کافه سنه تحمل ایدر . وآتی پاشته کلیرکن آرتیق اونك ایچون اودن طیشاری جقمیق احتمالی مفقود اولور . رطوبتلی ، مظلم ، متعفن اولرده یالکز باشته نفس آلمغه محکومدر. بیلده برکره والدهسی برابرنده آوب جیقمه فیرلك یالکز اوکنه باقمسی هیچ برطرفه یوزینی چویرمهمسی قاعده دکدر . سوقاقلرك طاشلرینی صایاراق ایلروین بویچاره بش آلتی سنه صکره بوس بوتون بالمحی اولدیغی براوه کوندریلیر . واوراده‌ده چوجق دوغورمق ایچون برماکنه، ارکك الده بر خدمتچی ، قاین والدهنك ، کورمجهنك الده بر جاریه اولور . یاخود انجیلرك اوزرینه اورطاق کلیر . آرتیق بوتون صبری، طاقت وتحملی پریشان بر حالده حایقیرمغه باشلار . قاین والده ؛ کورومجه ایلك زوجه ، ایکنجی زوجه ، ارکك وبشقه بشقه زوجه لرك چوجوقلری برابرینه کیریشیر . او اوزمان بردار العذاب دن عبارت قالیر . وقادین کنج باشده ایکن مولار ، کیدر . زیرا نابلسده ده قادینك خسته لغمسنه اهمیت ویرلمز . قادین خسته لغیله اکثریا علاج کتیرمك ویادوقتوره کوسترمك معتاد دکلدر. تهلکه آرتدیغی زمان بلکه بر طبیبه برایکی دفعه معاینه ایتدیریلیر. فقط طبیبك اوزمان قورتارمسی ایچون الده برفرصت بولنماز . بوقادینجغز چوجوقلرینی سفیل وپریشان براقیر کیدر . اساساً چوجوقلریله الاکوچوك یاشلرنده ایکن یوغاز یوغازه کلمش‌ده اولور . فقط ارکك هیچ اهمیت ویرمز. ایرتهسی کونی تکرار کیدر ، بردفعه دها اولنیر . واولن قادینك حتی مزارنده بیله اسمی ذکر ایدلز . نابلس مزارلغنده برتك اسلام قادینی اسمنه تصادف ایتمك قابل دکلدر .اونلرجه قادین اسمی ذکر ایتمك عیب ایمش .

(وفات مسائلی) — نابلسده جنازه‌لری اکثریا داوول ایله کوتورمك معتادر . مع‌ما فیه بوخصوصده اولوتمسلك علیهیندن اولمق ویاخود کندیسنك قیمتلی برارکك چوجوغی اولمامسی ده مشروط ایمش . برعائله ده برایی وفات ایدنجه متوفانك اقربا سنی او اقشام دعوت ایدر وکندیلرینه ضیافت کتیرده ایدرلر. یاخود اونه برسفره کوندررلر . بو اوچ کون دوام ایدر ، زیرا اولونك اوندہ اوچ کون یمك پشیرمهمك معتاددر .بو اوچ کون ظرفنده قرآن کریم تلاوت ایدیلیر اوچنجی کیجه مطلقاً ختم ایتدیریلیر . واوزمان ایلك فصل حداد نهایت بولور .

مع ما فیه قادینلر ایکی اوچ ای ودها فضله بر مدت ظرفنده سیاه البسه اکتسا ایدرلر . باشلرینی سیاه مندیللرله ، باش اورتولریله صاررار واورتررلر . قادینلرك

جنازه‌لره قارشی وضعیتلری یوس یوتون تصورك خارجنده برشکل آلیر. بعضاً قادینلرك جار شفلر. نی آتەرق جنازه‌لرك پیشنده قوشدیغی وفریاد ایده‌رك البسه‌لرینی یارجالادقلری واقعدر. نابلسده جنازه‌لرك آرقه‌سندن باغیرمق وفریاد ایتمك اوزره اجرتله طوتیلان و « نائحات » ویاخود « نادبات » نامنده قادینلر دخی موجوددر. نابلسك مزارلغی قصبه‌نك شرق شمالیسنده وعیبال داغنك اتکنده هوادار وضیادار بر محلده کائندر. مزارلرك کزیده اولمسنه اهمیت ویریلیر. نابلسده اك زیاده قادینلر ایچون کیدلمسی مباح اولان یرلر وارسه اوده مزارلغدر. جمعه کونلرندن جمعه ایرتسی صباحی کونش دوغمازدن اولکی زمانه قدر اولان مدت ظرفنده مقبره‌یی زیارت ایتمك کندیلری ایچون اونوتولماز بر وجیبه تشکیل ایدر. بونی هر هفته تکرار ایدرلر. وألملرنده مرسین آغاجنك دالاری وچیچکلر اولدیغی حالده اورایه کیدرلر. کندی زیارت ایده‌جکلری مزارلری سوسلەمش اولورلر. حتی بعضلرینك روایته کوره اولورلر وحلرینك شعاعی بومدت ظرفنده قبری زیارته کلیر وجمعه ایرتسی کونی کونشدن اول من اردن مفارقت ایدرمش. بونك ایچون بو زمان ظرفنده مقبره‌یه کیدرسه کز اوراسنی قادینلرله، ارککلرله، چوجوقلرله مالامال بولورسکز. حتی بایرام کونی مقبره‌یی زیارت ایتمك قدر اونلر ایچون لزوملی بر شیء تصور ایدلز. مقبره‌یی زیارت ایدرلرکن برارلرنده بادم شکری، بقلاوه وسائره کوتورورلر، هم کندیلری یرلر وهم اولولرینك روحی ایچون فقیرلره ده بیدیررلر.

قادینلرك فرصت دوشدکجه مقبره‌یه کیدوب نباتلرنده بیسله عضوی برراحسه سیتن مزارلغك هواسنی تنفس ایتمك قدر کندیلری ایچون قیمتدار بر ذوق تصور اولونماز.

(ضیافتلر) — هر شیء کوزاوکنده بول کورمك خصوصنده‌کی ذوق مخصوصلرینی نابلسلیلر بالخاصه ضیافتلرده اظهار ایدرلر. خواص طبقه‌سنك اوزه‌نه‌رك یاپدقلری ضیافتلر حقیقةً بك کوروانتولی بر شی اولور. اکثریا مدور وبویوك بر ماصه اطرافنده طباقلر، چاتال وقاشیقلر بیچیلمش اولەرق بر صیره حالنده دیزیلی بولونور. ایکنجی صیره‌ده ایسه متنوع یمش، صلاطه طباقلری واکمك پارچه‌لری اکثریا اوتەیی بری‌یی اشغال ایدر. سفره‌ده حاضرون عددنجه باردداق بولوندیرمق عادت دکلدر. بناءً علیه بر یرینك باردداغندن ایچمك قابل اولور. اوندنصکره اورتەیه یمك قونور. آرزو ایدەن طباغه آلیر. فقط اکثریا اوکده‌کی طباقلر زینت وظیفه‌سنی ایفا ایدر. بوتون قاشیقلر یمك طباغنی زیارت ایده‌بیلیر. ویاخود أل ایله یتیله بیسله‌جك بریمك ایسه چاتاله‌ده مراجعت ایدلز. چاتال طباغك یاننده بوینی بوکدر، دورر. نابلسلیلر، یمك خصوصنده مشکلپسندلك ایتمزلر بر یرده اوتورمیان بیکلری وعشاری جمع وتوحید ایتمکده موفقیت کوسترلرلر. و بو شالان طاباقلر عادتاً بر کاربان حالنده کچر. بعضاً یمکلردن صکره فاصله‌لرله طاتلیلر کتیریلیر. ومثلا نابلسده مشهور

(کنافه بالجمله) پنیرلی قطایفك ویاخود (توتیه) نك قره طوت پلته سنك مدحی اوزون مدت تکرارایدر ، دورر . وتهایت کثیف وشایان حیرت برحوله طعام ایله قالقیلر .

ضیافتك بعضاً تحاب متقابل ایله صرف خواص پسنده تعاطی ایدلدیکی ده واقعدر . غائیده بولتان بر آرمانك ویاخود یکی بر مأمورك نابلسه ورودی برسبب ویر وسیله ضیافت تشکیل ایده بیلیر . بوتون آشنالردعوت اولونور . ویمکدن صکره متمادی فهوه لر وسیغاره لرایچیلیر . بازن حوض کنارنده ، قیشین مائقال باشنده نارکوله لرك سی یوکسه لیر . بر مدت صکره سجاده لر قورولور . الك اختیاری امامته کچر . وهپسی بردن اقتدا ایدهرك اوراده اوزون بر نمازده قیلیر . دها صوکره بر فاچ دورده قهوه لر سورر. اورطه یا شرعی مسئله لر آچیلیر ویاخود بر معتاد اشیانك اسعارندن ویا اوکون تصادف اولونان غریب بر حالدن محاورکه . وبالآخره اوکده توجه مان قالدرلر اولدیغی خالده طار وکیوتی سوقلمدن کچیلهرك اولوه دونولور .

[۳] نزه محلری وسیر — نابلسلیلرك نزه محلری ایچنده الك زیاده شایان دقت اولانی بی شبهه قصبه نك جنوب طرفنده وغاریزیم داغنك شهره نسبتله بر آز یوکسك بر محلنده کائن اولان العراق موقعیدر . بو موقعده بیوك وطبیعی بر مغاره ایله اومغاره نك مدخلنده وهر ایکی طرفنده کوچوك اوطه لر واردر . مغاره نك قپوسی تقریباً اون بش متره ارتفاعنده واون متره عرضنده در . ایچریسنك طول ووسعتی ایکی یوز متره قدردر. مغاره نك خارجی نیم دائره حالنده اویوب ، ویا ریشه متره تخمینده بولنان غرائبات طبقه لریله وسیاه رنکده بر نوع چاقماق طاشیله آرهلری آیرلمشدر .

فتحه نك اوته سنده بریسنده غرائبلر آره سنده کی ایکیجر آغاجلرنده یاپانی کوکرجینلر ، سرچه لر وسیاه ترغه لراوچوشور . مغاره نك ایچریسی قراکاقدر ؛ برآز کیرلمه بیوك کرتکه لرك قاچیشدیغی کورولور . نابلسلیلر جمعه کونلری آقشام اوزری اکثریا بورایه چیقارلر . ومغاره نك اوکنده یوز متره مربعنده کی مستوی ویوکسك سطحده اوطورولر بوراسی زیتون آغاجلری ایله دهمستور اولدیغی ایچون کونش بولندیغی زمانده کولکه لك اولور . بوراده وادی یی وشهرك قسم عتیقی یوکسکدن تماشا ایدرلر . بعضاً صباحدن چیقارلر واقشامه قدر بوراده بر کونلك بر تنزه وبر صفا یاپارلر .

بو مغاره نك بر ایکی دقیقه قدر صاغنده (مائده) نامنده یوکسك بر قیانك مستوی بر صیرتی واردرکه بوراسی ده نابلسلیلرك بر کرسی تفرجیدر . قیانك اورطه سی او یوق اولدیغی ایچون کرك قیانك منظره سی و کرك قیادن شهرك منظره سی بر برندن قیمتدادر. (مائده) موقعنك بر طاقم خرافه لری ده واردر . کویا مصر صالحاتندن (ست سلیمه)

اولدقدنصکره یوراده‌کی اویوقه کلوب صوقولمش ایمش . برده مائده‌نك آرقه‌سنده (شق القمر) نامنده بر مغاره دها موجودرکه بو مغاره کیجلی بر طریق ایله‌قدسه موصل ایمش نابلسلیلر بو ایکی موقع‌صفادن ماعدا (کفیر)نامنده‌کی منبعك یانه کیدرلر . واورادەکی بویوك آغاجك آلتنده اوطورورلر .

جهت شمالیه‌ده (عیبال) داغنده مدفون (عباد الدیك) مقامی‌ده یوکسکلکی وهواسنك‌ده بالخاصه سرینلکی حسیله یاز کونلرنده بر نزهه محلیدر . بو داغك یوکسك بر محلنده بر خانه‌ده یازین اقامت ایدەن سکسان یش یاشنده بر اختیار وارمش . اوتوز یش سنه‌دنبری هر سنه بورایه چیقارمش .نابلسك بوتون کبارلری‌ده بورایه کلیر؛کندیسنی زیارت ایدرارمش .عودتلرنده اورادە بولونان بر کوچوك صندوقه‌ده مقدار مناسب پاره براقیرلرمش .بو محللردن ماعدا وادیه باغچه‌لره کیدوب وقت کچیرمك ویاخود قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده ویاغربیه‌سنده بولنان شوسه یولرینه دوغرو آقشام اوزری کونشك غروبندن بر آز اول کیدوب بر آز دولاشمقده نابلسلیلرك یومی تنزهلرندن صایلیر . مع‌مافیه قصبه داخلنده‌کی اوزای ایکی یولده چارشی آرەسنده دولاشمق وبعضاً بر آشنانك دکانینده اوطورمق ویاخود بلدیه بنجه‌سنه کیدوب بر مدت وقت کچیرمك صوك زمانلرده معتاد اولان بر نوع تنزهلردن صایلیر .

اسپوره کلنجه — نابلسده اسکیدن موجود آت یاریشلرینه ویاخود (سیف وترس) نامی ویریلن (قیلیچ قالقان) اویونلرینه اوتیق اهمیت ویریلمیور. بالخاصه نابلسك یاشلی طبقه‌سی دیوانلردن چیقمق ایسته‌مدیکی کبی کنجلری‌ده ایسه اسپور کبی شیلری خاطرلرینه کتیرمیور صباحلین برمأمور ایسه اوندن حکومت قوناغنه ، بر تجار ایسه دکانه کیدەر. اقشامین حکومت قوناغندن ویا دکانندن دونەر . ساکن ، جانسز اوزانیر . اویوشوق بر حالده صباحه قدر قالیر .

حالبوکه نابلسلیلر کوچوك ایکن بر آز فضله جیومك اولور . آنلار قوشارلر فرصت بولدقچه (دوس)دینیلن طاش اویونی (فشختین ونطه) تعبیر اولونان آنلامسه اویونی ، (عمیشه)نامنده‌کی کورایه ویا (قبة الحمام) دینیلن (قله)اویونی (طرابه) یعنی طوپ اویونی اویناور وحرکت ایدرلر . باخصوص صوك زمانلرده مکتبلرده آز چوق تعمم ایدەن فوت بول اویونی‌ده بدنلرك نماسی ایچون الك یاده فائده‌لی اویونلردندر .

یالکز نابلسلیلر بویور بویورمز بوتون حرکتدن فراغت ایدرلر .واولرینك وشهرلرینك مقسی دیو ادلری آرەسنده اویوشوب قالیرلر .

[۱] — مزاج، احدوث وطبایع — اکثریا اوزونه یقین بربویه صاری وقانسز، اوزونجه بر سیمایه مالك اولان نابلسلیلرك مزاجی عرقلری اعتباریله ده نیله بیلیرکه صفراوی در. وکوچوك دها دوغار دوغماز محسوس بر جوله ذکا ایله براستعداد ایله مجهز بولونورلر. مثلا مکتبده ایکن درسده باشلرنده دخی بو استعداد فطریلرینی اظهار وابراز ایدرلر. وبونده موفق اولق ایچون نه اولورسه اولسون الك اوبونده هر شیئدن فوق ایسترلر؛ حیاتده ایی فنا نه یه صاحب اولق کوچوك بروسیله وواسطه‌یی بیله فوت ایتمزلر. احتمالی وار ایسه هرشیئی اوکوچك ذهنیتلریله الده ایتمك ایچون عنادو اصرار ایدرلر. بو اوغورده بعضاً شایان تنقید طریقلره دوشروافترایه ویاخود یالانه‌ده کرفتار اولورلر. نزوم کورولورسه قوته‌ده بازویه‌ده کووه‌نیرلر. یالکز باشنه چیقاره‌میه جقلری بر کندی طرفه چکمه‌سی‌واودن بالخاصه استفاده ایتمسی یك اعلا بیلیرلر. بونك ایچوندرکه بالخاصه نابلس مکتبلری بعضاً بر فساد وتزویر اوجاغنه، بعضاً بر مضاربه ومضاربه یتاغنه بعضاً درس ومعلوماته فوق خصوصنده غایت قیمتدار بر رقابت صحنه‌سنه دونر؛ جالیشیر، اوغراشیر، دیدینیرلر. قطعیاً بیقمازلر کندی حیاتلرینه مغلوب اولمه‌رق صوکره‌دن یاپیلمسی لازمکلن بر شیئی اولا یاپمق خصوصنده استعجال ایتمزلر. تأنیدن قطعیاً فراغت ایتمزلر. بو اعتبارله دها کوچوك یاشلرنده ایکن اراده‌لرینه صاحب اولدقلرینی پك کوزه‌ل اثبات ایدرلر.

کوچوك چوجقلرك آرقداشلریله اختلاطلرنده‌ده‌بر مقصد مخصوص کوزه‌تمك جهتی اهال ایندکاری کورولمش شیئلردن دکلدر. بربرلریله اولان تحابلرینه قطعیاً اینانمامایدر. غایت ظاهریدر. ومطلقا منفعتلری ایچوندر. باخصوص نابلسلیلر مملکتدن آیریلیرسه بوس بوتون کندیلرینه یاقینلاشیرلر. اوزقارده‌ش محبتی وارمش کبی بر وهمی بربرلرینه القا ایتمك خصوصنده تمامیله صنعتکار اولورلر. زیرا بو تقرب نابلسلی اولمیانلره قارشو بر فوت اوله‌رق تلقی ایدیلیر وکندیلرینه امنیت بخش اولور.

دها کوچوك یاشده ایکن اظهار ایتدکاری بوخصائل واوصافی پشادقلری محیطده او نسبتده انکشاف ایتدیریور. زیرا یاشادیقلری، والده‌سندن، عموجه‌سندن هپ عینی تأثراتی اقتطاف ایتدکاری کبی اقربالرندن اولمیانلرله وقوع بولان اختلاطلرنده دخی عینی مؤثراتك آلتنده بولونیورلر، مع التأسف ذکالرینی منفعت شخصیه وتفوق خصوصنده صرف ایتمه لرنده‌کی حرصلری یاشلری ایلرولدکجه غایت واسع نسبتلرله زیاده‌لشیر. ودها زیاده

انکشاف ایده‌ر . کندیلرندن اولکیلرك موفقیت‌ایچون صرف ایتدکلری یوتون یور-
غونلقلر واونلرك تعقیب ایتدکلری طریقلر اونلر ایچون تعقیبی مقتضی‌بر رهبر حرکت،
بر دلیل سلوك وروش اولور . غایت اوتوماتیك بر تسلیمیتله وصرف موفقیت نامنه
حرکتله بابالرینك طرز معیشتلرینی، مسلك ویاصنعتلرینی‌عقیده‌لرینی اولدیغی کبی‌جزؤی
بر تبدل وتحویلده بولونمیه‌رق قبول ایدرلر .

حتی‌بابالرینك‌اوطوردقلری اولرده اوطورلر. بیدکلری یمکلری یرلر،یورویشلرینی
وکینیشلرینی بیله عینیله یاپارلر . ده‌نیله بیلیرکه نابلسلیلرده خاصهٔ تقلید بر سوق طبیعی
حالنده موجودیتلرنده تجلی ایده‌ر . فقط بو غریزی اولهرق یاپدقلری افعالك مقصد
وغایه‌سز اولدوغنه ویاخود ذکایله مقرون اولمایه‌رق اجرا اولوندیغنه اینانمق صاقدرونلق
اولور . والحاصل نابلسلیلرده ذکایله سوق طبیعی بربرلریله هم آغوش وفاقدر . ذکالرینك
سوق طبیعیلرینه مغلوب اولدیغنی وکندیلرینك بی ذکا واوتوماتیك بر ماکنه حالنده
بولوندقلرینی ادعا ایتمکدن زیاده سوق طبیعیلرینك بیله اساس اعتباریله مقصد معینلرینك
تحصیلی اوغورنده ذی ذکا بر واسطه بولوندیغنی قبول ایتمك دها دوغرودر .

بو سببدن دولایی‌درکه نابلسلیلری دینلرینه متعصب ده‌نیله‌جك درجه‌ده متمسك
کورونسکزلر. سببی بابالرندن بویله کورمشلردر .

والحاصل حس منفعت وحب شخصی نابلسلیلرك‌اساسلی بر حالت روحیه‌سی‌در.
حتی نابلسده بر کتلهٔ اشخاص واردرکه ، بو اوغورده وبوکا وارمق مقصدیله
بر انسان ایچون نه یاپه‌بیلمك احتمالی وارسه جمله‌سنی یاپمقدن جزئی درجه‌ده
چکنمزلر . وبو سببله مثلا هیچ احتیاجلری اولمدیغی حالده یك عادی بر
مأموریت پیشنده دولاشیر ، دورورلر . بیکلرجه لیراسی اولان بو کتله افرادی
ایچون قاچ یوز غروش مقابلنده صباحدن آقشامه قدر قلم اوطه‌لرنده قپانوب
دورورلر . فقط بویی فائده دکادر . زیرا اولا حکومته دوشن کندی شخصی ایشلرینی اك
قولای بر طرزده تسویه ایتمش اولورلر . ثانیاً مملکتده معروف بر طاقم‌سماسرلردن بولونه-
قلری ایچون یاپانجی اولان مأموردن زیاده کندیلرینه مراجعت واقع اولور . بر طرفدن
کلن هدیه‌لری‌ده بر بر قبول ایتدکدن ماعدا بالخاصه کویلونك آلدن نه‌سی‌وارنه‌سی
یوقسه هپسنی صیزدرمق ایچون نفوذ وظیفه‌لرینی‌ده استعمال ایده‌رك هر درلو واسطه‌لره
توسل ایتمکدن چکنمزلر . ثالثاً کندیلرینه اك یاقین اولانلرکده ایشلرینی اك کدیرمه
اك موافق بر طرزده حل ایدرلر . وبو صورتله‌ده نفوذوخاطر صاحبی اولورلر . وبالطبع
نتیجه اعتباریله ظاهری اولان بر قاچ یوز غروشلق معاشلری اوزرینه بر چوق یکونلر
دها علاوه ایدلمش اولور . بو یولده چالیشانلر اداره‌نك بعض اسرارینی فاش ایتمکدن

چکنمزلر . مثلا بریسی حقنده تحقیقات اجراسی ایچون یازیلان بر امر درحال بوتون قولاقلره یاپیلیر ، دورر .

اونلر یه صرف منفعتلری ساغلهمیه مأموریتی دارلنمق ایسته‌مزلر . یکی کلن بر مأموری کندی طرفلرینه چکمك او واسطه ایله یاپانجی مأموردن استفاده ایتمك ایچون هر درلو طریقه توسل ایدرلر اولرینه دعوت ایدرلر . ضیافتلر ترتیب ایدرلر . والحاصل جبز فعله جیفارمق ایچون صرف فکر ونقد ایتمکدن چکنمزلر . ومطلقا مأموری کندی طرفلرینه چکدکدن صکره اونی ایستدکاری صورتده استخدام ایتمك ، کندیسنه صرف ایتدکاری اضافیه جیفارمق وبو یولده منتفع اولمق خصوصنده ذره قدر تساهل ایتمزلر .

مأموریتی نفوذلری اعتباریله طرفلرینه چکمك خصوصنده بالخاصه ناباسلیلرك خواص عندنجه عادتا تزاحملرده بولونولور . واکثریا بوکا یالکز باشنه بر عائله موفق اولور . وباخود اولاماز . اولامادیغی تقدیرده دیکر عائله‌لرله تشریك مساعی ایتمك لزومی حس ایدیلیر . بر قاچ عائله طبیعةً طوپلانیر . واو زمان مأموردن مشترکاً استفاده ایدرلر ، مأموره اونلردن چکر . فقط هر حالده مأموره ویردکلرینی شخصلرندن دکل کندیسنك هم وکیلی ،هم مدافعی ، هم واسطه‌سی ، هم قوهٔ اجرائیه‌سی‌در .فقط حقیقتده کویلونك ویا خلقك آمر مطلقیدر .

ناباسلیلرك خواصی بو صورتله استفاده ایچون عائله‌لردن مرکب شرکت انحصاریه‌لر وجوده کتیرلر . اکثریا بو شرکت انحصاریه‌نك باشنده اك نفوذلی اولان برمأموربولونور . بو شرکت ،مأمورك هردرلو لوازمنی قاپاتمه ، فنالقلرینی اورتمکه ، اهالی نظرنده موقعنی بوکلتمکه چالیشیر . فقط بو شرکت انحصاریه‌نك خارجنده قالان عائله‌لر ایسه بر ایکی دفعه بونلرله اویوشمق ایستزلر . موفق اولامادیغلرمی اوزمان بوتون منطقی ، حتی والحاصل نه قدر مقدسات وارسه کافه‌سنی دیله آلیرلر . فریاده باشلارلر بومأمورك ارتکابلری ، فنالقلری تشهیر ایدیلیر .واومأمورك اورادن قالدیرلمسی ایچون نه یاپمق لازم ایسه بوتون تشبثاتك کافه‌سی یاپیلیر .

ایکی زمانلرده بو نفوذ غوغالری بر طاقم قاتلی مصادمه‌لره بیله سبیت ویرردی ؛ ناباسلك شرق طرفنی بر عائله ، غرب طرفنی دیکر بر عائله طوتاردی ، اوزمان بولربوکسیلیر ، سلاحلر تعاطی ایدلکه باشلانیر ونهایت بر قاچ مقتول دوشدکدن صوکره

مسأله کویا قاپانیردی ؛ بو نفوذ غوغالری ملحقاته‌ده تأثیر ایده‌ر وملحقاته‌ده حتی عینی عائله‌لر آرهسنده قاتلی فاجعه‌لر اشعال ایدردی .

نابلسلیلر استفاده‌لرینی یالکز نابلس شهرینه وحوالیسنه دهکل نابلسه تابع جیمن وبنی صعب قضالرینه‌ده تشمیل ایتمشلردر . اورادهکی اصیلزادکان یاورولری‌ایسه حقیقتنده نابلسلیلرك النده برر واسطه‌دن باشقا برشی‌دکلدر .

نابلس شرکات انحصاریه‌سی ناموسلی مأمور مواجهه‌سنده بك مشکل بر وضعیت آلیر . ودیللرینی آغزلرینه قور ، اوزون بر مدت صوصارلر . وایلك فرصت ظهورنده مطلقا ایشلرینه کلمین مأمورك اورادن قالدیرلمسنه بوتون موجودیتلریله غیرت ایده‌رلر .

نابلسلیلردن بعض اشخاص معروفه‌نك مقصود معینلرینی قوه‌دن فعله چیقارمق ایچون هردرلو وسائطه تشبث ایتمکدن کیری دورمدقلرینی سویله‌مشیدك. فی الحقیقه بونلر مثلا کندی آدملرندن واشاغی طبقه‌دن بر چوق قادینلر ویا ارککلر ، چوجقلر چیقاروب آچ قالدق چیپلاق‌قالدق سزده مرحمت یوقمی دیه‌رك آرزو ایتدکلری برلرده باغرتمق طریقنه توسل ایدرلر .

یاخود عین صورتله آدملر طوپلایه‌رق ارزو ایتمدکلری مأمورلری قاچیرتمق ایچون بولنده باغیرلرلر وحین حاجته تحقیرده ایتدیررلر .

والحاصل بوتون بو طریقلره توسل ایله برابر بعضاً ولزوم کورولدیکجه عنفلرینی بیله‌یه منفعتلری اوغرنده تبدیله رضا کوسترلر . نته‌کیم بعض نابلسلی کنجلر میانده مشروبات کؤلیه‌نك صوك زمانلرده تعمم ایتمسی تصادف ایدیلن حالدندر .

نابلسلیلر بوتون معاملهلرنده عینی سببدن دولایی غایت محترز ومتیقظ داورانیر. آلیش وبریش معاملاتنده لزومندن فضله بر قورنازلقله بازارلق ایدرلر . مع مافیه غایه‌لرینه وارمق ایچون اکثر یاکورولتودن احتراز ایدر وایشلرینی سسزجه کورمك طریقنده دها زیاده ابراز مزیت ایدرلر . طبعاً مسالمتجو اولمامقله برابر فوق العاده فرصت کوزتمك خصوصنده‌کی احتیاطلری کندیلرینی پك مدهش ورطه‌لردن قورتارر .

کندی ایشلرینه مانعه کوردیلرینی اك سسسز بر طرزده ازاله‌سنه مطلقا کندیلری ایچون نصیب بولونور . دشمنلرینه غایت کیزلی وآغیر ضربه‌لر ایندیرر وکندیلرینی هیچ کوسترمزلر . بو حال اك کوچوك مناسبتلرنده کندینی کوسترر. مثلا جارشولرده، بازارلرده عوامك آغزنده قنا کلمه‌لره ، سوکه‌لره نسبةً نابلسده آز تصادف ایدیلیر . نابلس اهالیسی دینیله بیلیرکه عمومیت اعتباریله کفر باز ، دکلدر . مع مافیه کوکل آرزو ایدردی که ذکانك ایجاباتندن بولنان استدلال ومحاکمه‌نك اك مشر ایزلرینه سعیك، غیرتك، اك فعال تجلیلرینه ومتین بر اراده‌نك اك قوی عواملنه صاحب اولان نابلسلیلرده متین

وخیرکار بر تربیهٔ روحیه ومنور واجتماعی بر اساس قویم بولونسون . حالبوکه بر آز صکره سوبلیه جکمز وجمله سویهٔ فکریه مع الاسف دیکر محلاتده اولدیغی کبی نابلسده دخی دوشوك اولدیغی ایچون بوتون بوقیمتدار تورلر یوق یره محو اولوب کیدییور . ونابلس حالا قرون قدیمیه یاقیشیر بر کثافتك پنجهٔ غدرنده ایکلیوب دوریور .

[۲] — حالت فکریه — نابلسك حالت فکریه‌سنی نظر دقته آلیرکن نابلسدن خارج وعددی اوچیوزه بالغ اولان نابلسلی کنجلری اونوتمامق اقتضا ایدر . بو کنجلردن بر چوغی استانبول مکاتب عالیه‌سنده ، بر قسم نادری اوروپا مکتبلرنده اکمال تحصیل ایتمشدر . حال حاضرده معارف ، عدلیه ، ملکیه مسلکلرنده وکافه‌سی نابلسك خارجنده بولونمقده‌در . بو کنجلر بر طرفدن اولق اوزره آز چوق ممتاز مأموریتلرده استخدام اولونمقده‌در . بو سببدن دولایی تحصیلنی بولوندقلری ایچون بر دورلو نابلس محیطی ایله قایناشامیورلر . بو سببدن دولایی تحصیلنی اکمال ایتدکدنصکره نابلسه دونمش واوراده اوزون مدت اختیار اقامت ایتمش بر تك کنجه تصادف محالدر . زیرا نابلسه کلدکلری وقت اولرینك حالی خوشلرینه کیتمز . متلاً بعضاً بوتیلرینی آیاقلرندن چیقاراراق ، مندر اوزرنده باغداش قورمق ، شرقتحملسوز مراسمنه رعایت ایتمك کندیلری ایچون نه آغیر یوك اولور . عائله‌سنك آغیر یمکلرینی ، بسط مساجه ولطیفه‌لرینی ، هله او ایچنده‌کی عادی دیدی قودیلرینی هیچ بکنمز ، ابرکن پك بیك ، ابرکن اویانمق ، اودن ایشنه ، ایش باشندن اوینه دونمك ، کاشانك بوتون تجلیاته قولاق طیقایه‌رق بوتون کاشاندن وحتی شعر وموسیقیدن قطع علاقه ایتمك کندیلری ایچون قابل اولامازدر . آز یوکسلمش اولان حالت فکریه‌سنی تطمین ایدجك بر آرقداشه تصادف ایتمك کندیسی ایچون محال اولور وبناءً علیه باصیق طاوانلی ، رطوبتلی ، لوش اودن ، قوراقلق تونلری آکیران یوللردن ، جهالت فیصلدایان دوداقلردن بی معنا نظرلردن قاچمق ، قورتولمق آرزوسی بوتون موجودیتنده یاناریدور وآرتیق نابلسی ، وطنی ترك ایتمکه مجبور قالیر .

غریبدرکه بو تحصیل کورەلرك اکثریتی بو خواص طبقه‌سنه منسوب اولانلرك اولادینی تشکیل ایدر . خواص ، جوجقلرینك اعتلاسی ، یوکسلك بر اقتداره مالك اولمالرینی آرزو ایتدکلری وبوکا موفق اولدقلرینی کورکلری حالده وحتی بو کنجلردن بر چوغنك فریاد واشتکالرینه رغماً هیچ قولاق آصمزلر . بر چوقلری اولادلرندن محروم قالدقلری حالده بنه حالی ادامه‌دن لذت دویارلر . وفی الحقیقه ادامه ایدرلر . اسکیلك ایله یکیلك

آرمسنده حصوله کلن هر کونلك مصادمهٔ تمایلاتده بی شبهه کنجلر دائما مغلوب اولور . وملکتلرینی ترك ایتمکدن بشقه بر چاره بوله مزلر .

اسکیلرك غلبه سی خصوصنده اك بیوك عامل ، مفرطلرك پك مدهش بر محافظه کار اولمالرندن وبا خصوص اعتیادات قدیمه نك محافظه سنه بذل ایتدکلری اعتنای مخصوصلرندن نشأت ایدر .

نابلسده کی خلق طبقه سنی وسامری طائفه سنی ایسه نظردن دور طوتمه جغز . چونکه بونلر اوچله سویلدیکمز وجهله طبقهٔ خواصك پك چوق دونمشده درلر . وبونلرك قطعیا نابلسده بر حق کلاملری یوقدر . بنا ً علیه نابلسده حصوله کلهجك انقلاب فکری طبقهٔ خواصدن ظهور ایده جکدر .

طبقهٔ خواصك ایسه اختیارلری عمومیت اوزره تحصیللری پك ناقصدر . عادتا بر هیچدر . ایچلرنده بر قاچ علوم شرعیه واقفی وارسه ده بالطبع بو کافی اولهماز . نابلسده اقامت ایدن کنجلر ایسه آز چوق اعدادی وقسم اعظمی بر ابتدائی تحصیلی ایله قالمشدر . بوندن دولایی درك طبقهٔ خواص دیر دیمز خاطره غایت کثیف وکور بر تعصب کلیر . بو اویله بر تعصب که هر تجدده قارشی دورمقدن ، موانع القا ایتمکدن بر لحظه اوزاق دورماز . یالکز کوردیکنی یاپار . حرفی حرفنه یاپار . دنیا بربرینه کچسون جزؤی درجه ده اهمیت ویرمز . راحت بر اوده یشامسنی ، مدنی بر طرزده یشامه سنی هیچ بیلمز . واوکرنمك ده ایسته مز شرائط صحیه یی ده بیلمز .

والحاصل بو کثیف تعصب ده بر عقاب عذاب کبی شایستهٔ انکشاف استعدادلر اوزرینه سیاه قادلرنی آچمش خشین پنجه لریله بوتون ذکالری طیرمالیور . ونابلسك بوتون قابلیت تعالیسنی کمیریور .

٦ — حالت صحیه

نابلسك شمدیه قدر بحث ایتدیکمز حالت اجتماعیه سی وطرز معیشتی اقتضاسی اولهرق ناصل بر حالت صحیه ده بولوندیغنی تعیین ایتمك مشکل دکلدر . مع ما فیه بو خصوصده دها امین مطالعه لر درمیان ایتمك اوزره نابلسده اوزون سنه لردن بری خدمات ازیده سیله معروف ونابلسك هان هان بوتون اولرینی زیارت ایدن قیمتدار برطبیب ایله کوروشلدی . بو خصوصده درکار اولان صلاحیتی حسیله درمیان ایتدیکی مطالعات حقیقهٔ جالب دقتدر . بو ذاتك فکرنجه هر نه قدر نابلس نفوسی کوندن کونه تناقص ایتمیور وعددی محافظه ایدیبورسه ده بونی برعلامت خیر اوله رق تلقی ایتمك ونابلسده نردیك عدم وجودینه قائل اولمق دوغرو دکلدر . باخصوص نابلسده کی تولداتك بر طرفدن تعدد زوجاتك بوتون شدتیله حکمفرما اولمسی دیکر طرفدن ابوینك فضله اولاده مالك اولمق خصوصنده

تهالك کوسترمسی دولایسیله بك بیوك بریکونه بالغ اولدیغی انکار ایدیله‌من حقیقتلردندر. نفوس قیودیه وبالحقیق ایستاتستیقه مراجعت خصوصنده اختیار کلفته‌ده لزوم یوقدر. لا علی التعین بر اقتدار اوزری نابلس سوقاقلرنده بر جولان یاپیق مقصدی تأمینه کفایت ایدر. کورولر مکدرکه بو محله‌ده یوزلرجه چوجوقدن متشکل کوچوك انسانلر سورومی موجوددر. بونلرك فضله‌لغی بر لحظه‌ده بیله نظر دقتی جالب بر حالده‌در. فی الحقیقه نابلسده هر عائله‌ده مطلقا بش اون چوجق بولنور. فقط بوتون بو چوجقلر بالطبع اصطفای طبیعی قانونینك تحت تأثیرنده‌در. بو چوجوقلرك محقق یوزده سکسانی محکوم فنا اولیور. یوزده بکرمیسی ایسه آنجق تنازع وجدالهٔ بقاده غالب اولیور. بناءً علیه نتیجه اعتباریله چوجوقلردن اولانلرله بویوکلردن متباقی وفیاتك مجموعی، تولداتك عددیله بر مساوات طبیعیه حصوله کلکده وفوسك ابرهٔ یکونی تبدیل موقع ایتمکده‌در.

مع مافیه چوجوق وفیاتنك بوقدر فضله اولمسی اسبابی‌ده تحلیل وتشریح ایدلمك اقتضا ایدر:

بو خصوصه‌کی اسباب متعددر. برکره چوجوقلرك نصل ونه کبی ابویندن بتشمکده اولدوقلرینی دوشونورسه‌ك نابلسده شرائط صحیهٔ ازدواجیه‌نك نه درجه‌یه قدر مفقود اولدوغنی آکلارز. مع التأسف بر چوق شهرلرمزده کورولدیکی اوزره اون، اون بش چوجوقلی اختیار بر ارکککه اون ایکی، اون درت یاشنده بر قزیك اعلا اولسه بیلیور. واحتمالکه اوچنجی، دردنجی ازدواجی‌ده تشکیل ایدیور. کوچوك وبیوك یاشده ایکن تصادف ایدیلن سؤ استعمالات شایان تذکاردر. بالخصوص نابلس اولرینك رطوبتی وسؤ تغذی علاوه اولونورسه بو خصوصده بر فکر الده ایدیلیر. رطوبت حسبیله بر چوق والده‌لر اساساً رومانیزمه لیدر. دیکر طرفدن سؤ تغذی حسبیله (رخیص) دینیلن دیکر بر خسته‌لقله معلولدر. عین زمانده تخمده چوروکدر. بناءً علیها طبیعی بر صورتده (جنین) حاملده یاورسنی کندیلکندن دوشورور. ویاخود رخیصك تولید ایتدیکی عسرت ولادت حسبیله چوجوق دوغارکن اولو دوغیور. ویا که ایله یارچالانمغه مجبوریت حاصل اولیور.

چوجوغك بوتون بو مزاحمه کوکس کره‌رك دوغدیغنی تصور ایدهلم. بو دفعه تماسی ایجون مشکلات حیاتیه‌یه تماسله معروض قالیور. درحال رومانیزمه‌یه کوچوکدن طوتولیور. قالچه‌لری ایکریلیور. بعضاً طوتمه‌یه‌جق بر حاله کلیور. چوجوق بر ایکی ایاق ایکن اساساً والدمنك آیشدیغی سؤ تغذی چوجق ایچون‌ده مباح اولیور. یاعائله‌نك حالی وقتی یرندهدر. هر شیئی بولیور. وآبورجوبور، بیور. اوزمان نه بولورلرسه بوتون افراد

عائله جوجوغك آغزینه ویرییورلر . ویاعائله‌سی فقیردر . اوزمان مثلا سودی آز اولان بر والده جوجوغنك آغزینه بر طورب پارچه‌سنی جکنه یوب ییدیریپور. آز زمان کچمز، بالطبع خسته‌لنیور ؛طبیبه وتداویه اعتنا‌دلری یوقدر تداوی ایتدیلر .هم بورادہ بو شرائط داخلنده مداواتك‌ده نه‌قدر تأثیری کورولور . خسته‌محقق کدییور .

نابلسك بر چوق‌عوام اولری واردرکه بوتون‌بر عائله بر اوطه‌ده‌حیاتی کچیریپور.بنا‌ء علیه بویله بر محلده ورم ، تیفوس ، چیچك کبی بر خسته‌لق اولدیغی بوتون موجود جوقلری حتی بیوکلری‌ده بر لکده الوب کوتوریپور . جوقلرك جیریل چیریلاق سوقاقلرده ، طوپراقلرله بولاشمسی ،ایی کدیرله‌مسی، آچق هواده یاتیرلمسی کبی دها بر چوق اسباب‌ده ینه یاوروللرك علیهنده واونلرك حیاتنه خاتمه ویرمجك‌عواملی تشکیل‌ایدرلر.

بوندن دولایی درکه بالخاصه نابلسده چوجوق وفیاتی غایت الیم یکونلر تشکیل ایدییور . بعض‌زمانلرده معین‌خسته‌لقلر انتشار ایدرکن یاپدیغی تخریبات ایسه‌پك عظیمدر . مثلا ۳۲۸ سنه‌سنده قیزامق خسته‌لغی نابلسده ۵۰۰ چوجوق کوتوردی .

تصادف طالعسله ثولمه‌یلر ایسه اکثریا معلول قالیور. یا رطوبت حسبیله مزمن بر رونشیته دوچار اولیور ویاخود کوز خسته‌لغنه .. شوئی‌ده ذکر ایدهلم‌که نابلسلیلرده فکر نظافت یوقدر . نابلسده صویك بوللغنه رغماً چوجوقلرینك یوزینی بر قاچ کونده بیقامیانلر واردر . ایشته بو عوامل تأثیریله‌درکه نابلس غایت قیمتدار بر ثروت انسانیه غائب ایدییور .

نابلسده بویوکلرك حالت صحیه‌سی‌ده پك الیم بر حالده‌در . صوك زمانلرده یعنی کچن یاز موسمنده قوله‌رادن‌اللی آلتمش ،تیفوسدن ایسه درت یوز بش یوز وفیات وقوعه کلمشدر . بو خسته‌لقلردن‌ماعدا احوال عادیه‌ده‌موجود خسته‌لقلرك وخسته‌لرك‌ده عددی پك بویوك بر یکونه بالغ اولیور .

نابلسده ورمك انواعی واردر (کوکس ورمی) ، (باغیرصاق ورمی) ، (کیك ورمی) . بونلردن کیك ورمی‌پك چوقدر . سببی روماتیزمه ایله ضعفتدر .

(مالاریا) ، صولرك فضله‌لغیله برابر وادی‌ده داغیلمسندن ؛ کوکس خسته‌لقلری کیردن ؛ معده ، باغرصاق ، خسته‌لقلری سؤ تغذیدن حصوله کلیور . وبونلرده ایچه تخریبات یاپییور .

نابلسده بعض عائله‌لره مخصوص ارثی خسته‌لقلرده موجوددر . اسکیدنبری عائله‌لرك یالکز کندی افرادیله ازدواجلر یاپمسی‌بو ارثی خسته‌لقلرك تعمیله تبارینه سبیت ویرمشدر. نابلسده‌عمومیتله‌قلب خسته‌لغنه بنیوی وجلدی خسته‌لغه‌حتی (بله) خسته‌لغنه دوچاراولان عائله‌لرده واردر . بو امراض ارثیه میانسده امراض زهرویه‌دن (فرنکی) ی‌ده کوسترمه‌یلیرز .

تابلسده تازه فرنکی یك آز در . ارتی فرنکی اوکا نسبتله فضله‌در . تخمیناً یکده درت بش درجه‌سنده‌در .

امراض زهرویه‌دن (حرقة البول) ، کلنجه بوده یك چوقدر . فی الحقیقه تابلسده عمومی محلان یوقدر . فقط بوحال خلق یاشنده مناسبات غیر مشروعه‌نك فضله‌لغی‌دو (حرقة البول)ك تکثیرینی انتاج ایدییور .

امراض جلدیه‌دن (اکزما) ، امراض عقلیه‌دن (بله) باخصوص (نوراسته‌نی) تعدد شخصیت (ایسته‌ریك)ده تابلسده موجوددر . امراض روحیه‌دن (سیر فی المنام) تعدد شخصیت خسته‌لقلری‌ده یولوبور . جهالت وظلمت فکریه یو خسته‌لقلرك زیاده لشمسنی انتاج ایدییور . وأك کوچوك بر شبهده تسلیمیت کوسترمك استعدادینی‌ده طاشیدقلری ایچون غایت قولای مانیاتیزمیه معروض قالیورلر .

والحاصل تابلسده موجود اولان یوتون یو خسته‌لقلرك اساس نماسنی یالکز براساسه ربط ایتمك قابلدر : « محتك نه دیمك اولدوغنی تابلسلیلر بیلییور . »

مع مافیه شونی‌ده اشارت ایده‌لمکه قادینك صحتی ارکککك صحتندن چوق فنادر . زیرا اولجه سویلدیکمز وجهله قادینك نه حیاتنده ، نه ممانتده ارکککك نظرنده بر موقعی یوقدر . یوتون سعادتلر ، هر شئ وحتی غدایله کویا کندیسنه مختص ایمش . بو مناسبتله بعض اولرده وبعض حریص ارکککلر اوده ات چکمکی بیدیکنی وقناعتکار قادینك ایسه یالکز سوزمله اکتفا ایتدیکنی ذکر ایده بیلیرز ، حتی عسرت ولادتدن دولایی عادتا جان چکیشن قادینك وضع حملی اتباعنده زوجنك لاقید اوزاتوب یاتدیغی کورولور شیلردندر .

۷ — لسان ، ادبیات

تابلسده تکلم ایدیلن لسان عموم سوریه‌ده اولدیغی وجهله معلوم خلق عربجه‌سیدر . یوندن ماعدا موجودیتی کوسترمن دیکر بر لسان یوقدر دینله بیلیر . تابلسده موجود مکاتب رسمیه‌دن یتیشلردن اکثری تابلسی ترك ایتدکلری ایچون بنه تابلسده لسان رسمیی ، ترکچه‌یی بیلنلر آنجق بر قاچ مأمور وبر قاچ کشی‌یه انحصار ایدییور . هر نه قدر قصبه‌داخلنی مکتبلری کشادایدلمه‌مش ایسه‌ده محلی ملل مسیحیه‌نك « قتولیکلرك » اورتودوکسلرك ، پروتستانلرك » بر مکتبلری موجوددر . یونانرده‌کی طلبه‌نك مجموعی تابلسده‌کی خرستیانلرك قلت عددیه‌لری حسبیله آنجق اللی ، آلتمشه بالغ اولیور . ایلك ایکی مکتبده اوتویانلر فرانسزجه ، اوچنجیسنده اوتویانلر انکلیزجه اوکرمنوب چیقیورلر . بناءً علیه خرستیانلردن بعضلری بو ایکی لسانه واقف اولیورلر . مسلمانلر ایسه

جوجقلرینی هر نه قدر بو مکتبلره کوندرمیورلرسه‌ده قدس ، حیفا ، بیروت ، لبنان مکتبلرنده جوجوقلرینی بولوندیریورلر . ونابلسدن خارجده بولنان لسان آشنالر داخل حساب ایدلدیکی تقدیرده اسلاملردن آنجق اون اون بش کیشی خفیف براجنبی لسانی « فرانسزجه» تکلم ایدرلر . دیمك که نابلسده بللی باشلی لسان خلق عربجه‌سیدر . بیروتك انحاء جنوبیه‌سنده تکلم ایدیلن خلق عربجه‌سی ایچون شیوه اعتباریله بر مرکز تصور ایتمك اقتضا ایدرسه بو مرکزك نابلسدن بشقه بر محل اولمادیغنه شبه ایتملیدر . جنین ، نی صعب ، بیسان واطرافی عربجه‌سی یك آز فرقلرله بر نابلس عربجه‌سیدر . بیروتك شمال طرفلرندن بو حوالیه کلن هر هانکی بر شخص شیوه فرقنی تمامیله حس ایدر . بوراده کلمه‌لر تلفظ اولونورکن ایلك حرفلر ثقیل سویلیرز ویوکسك بر سسله لحن ایدیلیر . فقط کلمه‌نك آخری خفیف سویله‌نیر ولحنده خفف اولور . عینی زمانده بر مقدار بر اماله ویریلیر وکلمه صوکندن اوزاتیلیر . تکلم کلماتك اوزاتیلمسی الك زیاده عبرانی لسانینده نظر دقتی جلب ایدر .

عین زمانده (ق) حرفی تمامیله اظهار ایدیلیر ومنفی بر چوق فعللرك آخرینه بالخاصه (ش) حرفی علاوه اولونور . بو حرف (شئ) کلمه‌سندن مخففدر . مثلا (ماقلت له شیئاً) یرینه (ماقلتوش) دیرلر . (ش)لرك تکرری غایت محسوس بر حالده‌در . بوندن ماعدا برده یالکز نابلسده مستعمل بعض کلمات واردرکه بونلرك عددینی آنجق بش ، اون کلمه‌یه چیقاره‌بیلیرز . دیمك اولویورکه نابلسك خلق عربجه‌سی دیکر سوریه مراکزندن کلنلر ایچون آکلاشیلمیه‌جق برمعما حالنده دکلدر .

اصل قواعد صرفیه ونحویه‌یه موافق اولان لسان عربی‌یه کلنجه، نابلسده بوس بوتون مهجور دکلدر . امور شرعیه‌یه واقف اولان بر قاچ ذات طرفندن بویوك بر سهولتله سویله‌نیور . وحتی معارفه منسوب بر قاچ ذاتك‌ده لسان فصیح عربی‌یه وقوفلری شایان قیددر . بو کبی ذوات عرب آثار ادبیه‌سنی اوقومق وبر چوق ابیاتی‌ده حفظ ایده‌رك ادبیات قدیمهٔ عربیه‌نك ثروت فکریه‌سندن استفاده ایتمك وحتی حظ دوینمق ایچون تهالك کوسترلر . فقط بو کبی بدایع آثاردن خوشلانانلر نظرنده خلق ادبیاتك بر قیمتی یوقدر . لسان فصیح عربی‌یه واقف اولمیانلر نظرنده‌ایسه ادبیات وآثار ادبیه موضوعی بر آن ذهنلرینی اشغال ایتمش دکلدر . خلقك سویله‌دیکی وقادینلرك‌سه وینج زمانلرنده ترنم ایتدکلری شرقیلر ، دیلدن دیله دولاشان ضرب مثللر ، والده‌لرك هر کون تکرار ایتدکلری تنبیلر اونلر ایچون عادی بر شرقی ، برضرب مثل ، بر تینتی‌دن عبارتدر . بو کبی آثارلرك‌ده بر قیمتی بولوندیغنی لسان فصیح عربی‌یه واقف اولانلر آکلامق ایسته‌مزلر . بناءً علیه بر شرقیدن بحث ایدرسه کز کولهدر . فرضا اختیار بر ذات ایسه « یوباشدن

صوکره‌می شرقی؟» دیر، اوموز سیلکر . حالبوکه بالخاصه تابلسده بر نوع خلق ادبیاتمك غایت قیمتدار تحلیلری واردر . تابلسك حالت روحیه ، حالت اجتماعیه وحالت فکریه‌سیله علاقه‌دار اولمق اوزره بك چوقدر لی

بولوردن تابلس قیزلرینك آقشام اوزری سوقاقلرده طوپلانه‌رق سویله‌دکلری و (مدحیات) تعبیر ایتدکلری شرقیلر بك جالب دقتدر . بو شرقیلری اکثریا رمضان زمانلرنده کیجه‌لین تکرار ایدرلر . بو شرقیلر محاوره حالنده ترتیب ایدلمشدر . اللرنده فانوسلر بولوناراق بو قیزلر فوج فوج برلشیروهپسی بر آغزدن برفوج شرقینك بر قسمنی سویله‌ر. دیکر بر فوج کندیسنه جواب ویرر . بعضاً ده‌نك توك بر محاوره طرزنده شرقینك اقسامنی ادا ایدرلر . قیزجغزلرك بر نشئه وبر هوس تکرار ایتدکلری بو پارچه‌لرك قائلرینی بالطبع بولمق قابل اولمز . فقط فکرمجه بو کبی اثرلرك قائلی بر شخص اولدیغی‌ده کوستریله‌مز . زیرا هر سنه‌نك رمضانده ترنم ایدن بوقیزجغزلرك کندی روحلرینی‌ده آز چوق افاده ایتمك اوزره برر کمه علاوه ایتدکلرینی وبو کبی اثرلرك‌ده بو صورتله عمومی ومشترك بر هیجان محصولی اولدیغی وجوده کلدیکنی قبول ایتمك دها معقول اولور . بو کبی پارچه‌لر روحلرك اك صمیمی برمشعره‌سی اولمق حیثیتیله‌ده تدقیقه شایاندر . بو شرقیلرك محاوره‌لرك عددینی بکرمیه، اوتوزه بالغ ایده بیلیرز وبونلرك ایچنده تمامیله تبلر ایدنلری بولوندیغی کبی نقصان قالانلری‌ده موجوددر . تام اولانلردن بریسی اشارت ایده‌لم :

— قیزلرك محاوره‌لرندن —

بنیاتی بنیاتی	قیزجغزلرم ، قیزجغزلرم
نعم یاامی نعم یاامی	آننه‌جکم ، آننه جکم
بزوجکم بزوجکم	اولندیره‌یمی، اولندیره‌یمی ؟ ..
لمن یاامی لمن یاامی	کیمه آننه‌جکم، کیمه آننه‌جکم؟..
الی الوالی الی الوالی	والیه ، والیه ...
تسلم ایدو تسلم ایدو(یده)	الی صاغ اولسون، الی صاغ اولسون.
بزوجکم بزوجکم	اولندیره‌یمی اولندیره‌یمی ؟ ..
لمن یاامی لمن یاامی	کیمه آننه جکم، کیمه آننه جکم؟ ..
الی الفران الی الفران	فرونجیه ، فرونجیه...
مامن ریدومامن ریدو(ماتریده)	ایسته‌میز اونی ، ایسته‌میز اونی...

بو محاوره‌ده سؤالر وجوابلرك بك چوق سوردیکی‌ده واردر . مع مافیه بزآنجق

بر قاچ دانه‌سی ایله اکتفا ایدهلم . اولندیره‌یمی وکیمه آنه‌جکم ؟.. سؤاللری هر دفعه تکرار ایدلدکدن صکره:

الی البنا ، الی البنا — یاعجی‌یه ، یاعجی‌یه . (اوپایان عمله)
ینکسر ایدو ینکسر ایدو — الی قیرلسون ، الی قیرلسون ..
الی المتصرف الی المتصرف — متصرفه ، متصرفه ..
تسلم ایدو تسلم ایدو — الی وار اولسون ، الی وار اولسون..
الی البیاع الی البیاع — صاتیجی‌یه ، صاتیجی‌یه ...
مامن ریدو مامن ریدو... الخ — ایسته‌میز اونی ، ایسته‌میز اونی..

کوچوك یاورلرك معصوم یوره‌کلرندن دوکولن بو اعترافاتده نه درین برمعنای قیمتدار واردر . دها اوفاق یاشده ایکن قیزلرك یکانه دوشونديکی مادام‌که ازدواجدر . او حالده زوج انتخابی‌ده بر مسئله‌در. نفوذك یك دهشتلی تزاحملر یاپدیغی ، مأموریتلرك یك مقبول اولدیغی بر محلده قیزلر ایچون زوج انسب بر والی ویر متصرف اولیور . فقط نظرلرنده بر عمله ، بر صاتیجی ، ویا بر فرونجی الی قیریله‌جق وایسته‌نلمیه‌جك برمخلوقدر . یا بوز واللیرك نصیبی بر صاتیجی‌یه‌دوشرسه.. آرتیق اوتهسی دوشونمه‌ملیدر .

دیکر محاوره‌لرنده باسقه نقطه‌لر جلب دقت‌ایدر . اولمك ایستیان قیزلرك‌نیته‌کیم، اکثریا کوزلری اوکنده‌کیله‌جك بریول واردر .اولاازدواج ثانیاً متروکیت. ازدواج ایچون نه‌قدر شفا بخش املاك بسلسله‌لرده اونلرك اعلا بیلرلرکه برکون‌کلیر، مطلقا مهجوریته محکوم اولهجقدر. اوزرینه‌اوله‌نیان قادینلرك بوتون دوچار اوله‌جقلری اضطرابلر یك کنج‌یاشده ایکن بوقیز جغزلرجه‌معلوم‌اولور. چونکه‌هر کون‌اولرنده کوزلریله کوریورلر. ووالده‌لرینك چکدکلری مأتملره‌ده‌اونلر آز چوق‌اشتراك ایتمش‌بولونیورلر. فرضایکی زوجه‌یه آتیون بیله. زیك کثیرلسه اسکیسنه بر شی کثیرلمیه‌جکی یك اعلابیلرلر. یکیسنك نصیبی کولك، اسکیسنك ایسه آغلامقدر . بو نصیب مشئوم حیاتك صوکنه قدر قادینلری تعقیب ایدر. وشایداولسه‌لر بیله یکی زوجه‌لر ایسکاره غرق اولور . فقط اسکی آیلدش پرانتش زوجه‌لر ایچون الك عادی بر دری پارچاسی بیله فضله کورونور . بونی بیلدکلری ایچون ایچلرندن دها درین شکایتلر فیرلار . واورطاقلره بددعاء بولونمقدن برآن خالی قالق ایسته‌مزلر . آتیده‌کی شکایت وبددعا او قبیلدندر . هپسی بر آغزدن تکرار ایدرلر :

الوردی ما هو عندی .. الوردی عند الضره .. الله یضر الضره .. واللی نایم عندها یعنی وینه لیسی یاتمده دکلدر. ینه لیسی اورطاغك یاتنده‌در. الله اورطاغه ویاتنده کنه ضرر ویرسین» وبوتون بو دعالر قیز جغزلرك حیاتنك صوکنه قدر کندیلرینی تعقیب ایدر دورر .

قزلرك محاورەلرندن بر قسمی نابلسده معروف بعض تکلردن وبعض ارباب صنایعدن بحث ایدر . بر قسمی ایسه حجه کیتمك روضهٔ مطهریه ایریشمك خصوصنده بعض تمنیاتی حاویدر . والحاصل یوقون بو مدحیه‌لرده نابلسك حیات محلیه‌سنك یك مهم تأثیرلر یاپدیغی واضحاً مشاهده اولونمقده‌در .

(مدحیات)دن ما عدا نظر دقتی جالب پارچه‌لر میانده بعض تینیلری (تهالیل)ی ذکر ایده بیلیرز .

— تینی —

نام یا عیونی نام بین العلا ترعاك
نام وانشرح وعلیك عمك فلان سهران
سهران بین رجلیك ینشدلك الاشعار
یافر الحوش یافر الحوش یاموانس امك من الخوف
لولا جمالك الفتان ما بقی بعین احد ینوم
نام یاعینی نام لذ بحلك طیر الحمام
یا حمام لا تزعلوا اضحکوا علی فلان

— مألاً ترجمه‌سی —

داویو کوزم اویو . سیمانك کوزلری سنی بکلیور . اویو ومنشرح البال اول . باق عموجه‌ك اوغلو . نی فدا ایتمش ، ایافلریکك اوجنده‌سنی بکلیور . ای اوك مهتابی ، ای اننه‌که انسیت ویرمن ماه ! سنك فتان کوزه‌للکك اولماسه‌یدی ، کیمسه‌نك کوزونده اویقو قالمازدی . اویو کوزوم ، اویو . سکا برکوکرجین قربان ایده‌یم . ای قوم یلرسز دارلیکز . یاورومك یوزینه کولیکزکه اویوسین اویو کوزوم ، اویو . »

والده‌لر جوجقلرینك بشکینی صاللارکن احتمالکه اونده یالکز برتك یاوروسیله براردر . جوجوغنك باباسی ایسه یکی زوجه‌سیله برلکده . شبه‌سز بو والده ایچون یکانه تسلی یویاوروسیدر .

نابلسده :

یا هادی الهدایا ، یا مکسی العرایا . .

مبدئیله باشلایان بعض تینی‌لر وارسه‌ده یونلری بربرینه یازمق زائددر . آنجق شونی سویلیه‌لم‌که بو تینیلردن بشقه محللرده‌ده معلوم اولانلری وارسه‌ده بو قصبه‌لرك یقینلرندن ومجاورتندندر . مع ما فیه نابلسده دیکرلرینه ترجیحاً استعمالاتی جهتیله شایان دقت اولدقلرندن شبهه یوقدر .

نابلسده ترنم ایدیلن شرقیلری‌ده اهالی ایچه‌ملی‌یز . بو شرقیلرك اك نشئه‌لیسی

خلق — عوام صنفندن ارککلرك بر آزه‌یه طوپلانه‌رق وال چیرپارق بر آغزدن سویله دکلری شرقیلردر . فقط اونلر عندنجه الك معتبر اولانلری (موالیات بغدادیه)نامی ویریلنلرك ایله بونلرك فاتحه‌سی مقامنده اولان (بیتیات موالیه)دەنیلن مقدمه‌لردرکه بونلرك عددی نابلسده یالکز سویلنلری نظر دقته آلنیرسه بلکه قرقه، الی یه بالغ اولور. کوزل سسلی اولانلر (بیتیات) دن بر افتتاحیه یاپارلر . صوکره بری (موالیات بغدادیه) دن برینه باشلار :

بدنا الاماجد یا سبع الغلا والغاب . .

وایلك مصراعی بیترر بیترمز اوطورانلر هپ بر آغزدن (بیتیات)دن برینی تکرار ایدر واوزمان‌ده هپسنك پر نشئه صدالری یوکسله لیرمش :

تحت هودجها وتعالجنا

صار ، حب سیوف یاویل . . الخ

بوندن صکره مواليانه دوام اولونور ودیکر بر مصراع سویله‌نیر :

بهمتك یابطل تخشی اسود الغاب

وبو صورتله دوام اولونورمش .

نابلسده محلی شرقی‌لردن اولمق اوزره وقتیله نابلسده بولنان واستبدادیله‌فتاپرنام براقان « طیار پاشا » نامنده برینه سویله‌نن شرقی‌یی مثال اوله‌رق کوسترەبیلرز :

یاویلا ، یاویلا ، یاویلاه‌المصائب

الله ، یا الله ، محمد رسول الله

خنزیر الشیب ، عبدنا هالصلایب

طیار پاشا ویش‌لك علینا

بارود فینا یازخ المطر

یاویلا ، یاویلا ، یاویلاه المصائب..الخ

« فریاد ، فریاد .. بوچکدیکمز مصائبدن فریادلر . ای تاکری‌ای پیغمبر .امدادمزه یتیشیك « طیار پاشا! »سن بزه خاچلری طاپدیردك . بزدن نه ایستیورسن؟ »

بو شرقی اوزون سنه‌لردنبری دیلدن دیله دولاشیور وحالا بوتون بر غیظله تکرار ایدیلیورمش .. کیجه‌لین ترتیب ایدیلن رقصلر ایچون‌ایسه آیری پارچه‌لر واردر .

— شرقی —

حس طیره مغربیه

علی سور اسکندریه

کلتنی ، کلتها

قالت انا التابلسیه..

« اسکندریه سوری اوزرنده یاپانجی بر قوشك سسی وار کندیسیله قونوشدم . اوده قونوشدی وین تابلسلی بم دیدی . »

ویوکا مشابه اولمق اوزره:

سروج الخیل یاغاوی
انقطر یا المعاوی ..

ویا

عبله یاموالینا
اشبه بللی تماشینا ..

بتلریله باشلایان شرقیلر تکرار ایدیلیر. بو کبی شرقیلرك یکونی ده ایجه برکیت تشکیل ایده‌ر . تابلسده مستعمل بوتون بو آثار نیم موزوندر . یعنی منتظم بر وزنه تابع دکلسه‌ده آهنك اعتباریله مصراعلر بیتده بر یاقیشق بولونیور. صوك زمانلرده کوچوك قیزلرطرفندن بالخاصه مکتبلردن اوکرندکلری بعض پارچه‌لرك تك توك ترنم ایدلدکده اولدقلری ده کورولیور :

یامعشر البنات
هلموا للعلوم
فلیس من حیاة
الا بها نقوم ...

ارکك مکتبلرنده یکی یتشین چوجوقلر دخی عربجه‌وترکجه حریت ووطن شرقلرینی اوکره‌نیور وسویلیورلر .

تابلسده مستعمل (ضروب امثال) دکلنجه : یونلرك ده عددی بر قاچ یوزه بالغدر . کرك ارککلرینك وکرك قادینلرینك آغزلرنده هر سوزده بر ضرب مثل ایراد ایده‌رك، وهر مسأله ایچون بر تمثیل یاپه‌رق مخاطبی اقناع ایتمك طریقی حافظه‌لری قوتلی اولان تابسلیلرجه پك قولای بر شیدر . بو ضرب مثللر میانده بر قسمی واردرکه باشقه بلتلر ولسانلر عندنده‌ده معروف ومستعملدر مثلا :

اسمع وطنش

یعنی « ایشیتده آکلامامزلغه کل ». ویاخود:

اقلك یاجاره حتی تسمعی یاکنه

یعنی « قیزم سکاسویلیورم ، کلیم سن دیکله » ضرب مثللری بو قبیلدن‌در .

بعض ضرب مثللرده واردرکه یالکز نابلسه مختص دکل بوتون عربجه تکلم ایدنلر بینده مستعملدر :

عصفور کفل زرزور طامو الأنین طیارین

« سرچه قیرلانغیجه کفیل اولدی ، ایکیسی ده اوچیجی چیقدی »

کل من رکب الخیل ماصار خیال

« هر آته بینن سواری اولماز »

ضرب مثللری بو میانده ذکر ایدیله بیلیر . وهمان همان دینیله بیلیرکه نابلسك بوتون ضرب مثللری بو قبیلدندر . فقط بو ضرب مثلر میانسنده قیمتدار بر معنای رمزیی حاوی اولانلری اولدیغی کبی دائرهٔ اخلاقك حدودندن خارج اولانلرینك ده موجود اولدیغنی اونوتمایالم . ایشته نابلسرك حالت ادبیه‌سی بوندن عبارتدر .

صنایع نفیسه‌یه کلنجه : نابلسده اویله شیٔ اراماملیدر . اونه‌دن بری دن کله‌رك دوکونلرده چالغی چالان بر ایکی چنکی طاقمی ایله بعضاً یوللری دوشه‌رك بر مقدار نابلسه یولنان بر قاچ سازنده استثنا ایدیلیرسه نابلسده موسیقی یه‌ده تصادف ایتمك کوجدر . اولرده یك نادر بر ایکی عود چالانلر وارسه ده بودخی موسیقی نامی تخنده مدار مطالعه اولدیجق بر اهمیتی حائز دکلدر . پیانوده اودرجه‌ده‌در . خلاصه نابلسلیلر ادبیات قسمنده تتبع ایتدیکمز شرقیلرله آنجق ذوق سمعی لرینی تطیب وترطیبه چالیشیورلر .

— ٥ —

سامریلر

١ — سامری محلسی

میلیونلره بالغ اولان انسان کتله‌لری ایچنده ، معین بر ایده اله ، بر مفکوره‌یه طوتونه‌رق محافظهٔ موجودیت ایتمك نه قدر مشکلدر ؟ دین ، ملیت ، لسان کبی نامحدود اساسات وبیکلرجه اسباب افتراق واختلافك اجرای حکم ایتدیکی بر صحنهٔ تنازعده بقاسایه اولمق ایچون نه‌قدرقوی اولمق لازمدر ؟ الك اسرار انکیز وشعله‌دار دینلری سوندورن ، الك مهیکل ملتلری یقان ، ده ویرن ، الك ترنمکار لسانلری بوغان ، قیصان وصوصدیران اوعظیم کردبادزمان مواجهه‌سنده برکله‌یك قدر ساکن وبر یاپراق قدر نحیف بر شخصیت ایله دینی ملتی ، لسانی بر ادبیت محققه‌ایله نصیبه‌دار مصونیت ایتمك بی شبهه الك علوی وذی کمال بر غالبیت اولور .

مع ما فیه بویله علوی بر موفقیته ایریشمك سامریلر ایچون نه درجه یه‌قدر قابل

اولایلیر : اعتراف ایدیم که سامریلرك اقامت ابتدکاری محله‌یه ایلك خطوه‌یی آثارکن دماغده بوتون بو سؤالار بر صرصر خزان کبی مدید اوغولتولر یاپیور. ردی . کندی کندیه : «افرادی یوز آلتمشدن عبارت بر دین ، بر ملیت ، برلسان ویر غایهٔ خیال. بو ضعیف دینی ، بو ناتوان ملتی ، بو قیصق وسونوك لسانی واوزواللی غایهٔ دوینق ، یکانه قدر قیمتدار بر ثمره ویره‌جکدی ؟» دیه‌وردم ومتمادیاً تابلسك آلوده خرابتی دوشونیوردم .

بر آزمکره تابلسك جنوب غربیسنده بولنان یاسمینه محله‌سنك صوکلرینه تقرب ایدرکن ظلمت وعفونتله ممزج طار ووحشی تونلاردن چیقیوردی. یقیق وصیزیلتیلی دیوارلره ، اورو. یوکسکلکنده بوتون اوطه طولنجه تخته‌دن بر سدیر اوزرنده رنکی صولوق ، توزلو بر مندر ، اوطه‌نك کنیشلکنه دوغرو قیوریلیور واوزانیور . اوطه‌نك مدخلی قارشیسنده یه دیه‌دن قیصه بر قاپو ؛ بری‌ده کتاب حفظه مخصوص جاملی بردولاب وایچنده بر مقدار مجلد وبویوك کتابلر ؛ مندرك اوکنده کوچوجك سیاه بر ماصه واوستنده بر حقه وقلم..

حجره ، بو هیئتیله بالطبع سیناغوغه یکزه‌میوردی . بم بیاض پاپیسقه‌دن اوزون انتاریلر کیین ، صاچلری صاقالاری وحتی بیقلری طبیعتله اوزایه‌رق اصلا کسدیرلمه‌مش ، مع مافیه پك کنج اولدقلری آکلاشیلان بر قاچ کشی باشلرنده فس اولدیغی وآیاقلرنده

یاسمینه محله‌سی ، بوراسی ایدی . بر قاچ دار واسرار انکیز اعوجاج یولرك خاتمه‌سنی تشکیل ایتدی . بر ایکی دمیر قپو ، بر مقدار حولی ، وبر قاچ باصامقلی مردیوه‌دن صکره تکراردار واوفاق بر اوطه قپوسندن کیرلدی . بر آز اوتده فرمزی صاریقلی بر ذاتك دوداغندن بر فیصلدی ایشیدلدی :

— کنیسهٔ السامریه ، سامریلرك کلیساسی ، دیدی . وبن آرتق آکلایوردم که سامریلرك معبدنده‌یم ...

۲ — سامریلرك معبدی وتوراتلری

یاصیق طاوانلی ، مربع الشکل ، اوفاجق وطار بر اوطه.. بر طرفنده یاریم متره یوکسکلکنده وبوتون اوطه طولنجه تخته‌دن بر سدیر اوزرنده رنکی صولوق ، توزلو بر

سیاه جوراب ویوتین بولندیغی حالده یرلرندن قالقدیلر وبزه یر کوستردیلر . دیوارلری ایچه بادانالانمش حجره‌نك کتابخانه طرفنده اوزری سامری حروفاتیله محکوك ودیواره تثبیت اولونمش برطاش لوحه‌نك آت یانندهٔ اخذموقع ایتمش ایدك . حاضرونك اوزون وقویریق بورونلری ایله یك اصیلانه کورونن سیمالرندهٔ برحالت متفکره واردی . برمدت صوکره یاض آتاری اوزرنده بر خرقه کیمش ، باشنده فس وقرمزی صاریق بولونان سیاه صاقاللی بر ذات کیردی . « کاهنمزك وکیلی » دیدیلر . سامریلرك رئیس دینلیری عمران بن اسحق بن عمران الکاهن ایسه قدسده بولونیوردی . بر مدت صوکره هپ بردن سامریلرك معبدینی کورمك اوزره ایلك کیریکمز قپودن چیقدق . بر ، ایکی کنیج کیندی وبیلمم نره‌دن ایکی بیوك آناختار کیتردی . بنه باصیق بر قپو معدنی برطاقه ایله آچیلدی . بو تینلرمزی چیقاردقدنصکره کیردك . بوراسی اوفاجق وقاپ قاراکلق بریر ایدی . طاوانی بر قبه حالنده قیویریلمش ایدی . الك یوکسك بر نقطه‌دن وقبه‌نك اورطه‌سندن آچیلان جاملی بر منفذدن معبده أسمر بر ایشیق کیریپور وبیاض بادانالی دیوارلره تماس ایده‌رك یره سریلی اوزون حصیرلر اوزرنده داغیلیوردی . مدخلك صول طرفنده بر قاریوله پرده‌سنه ویاخود یموشاق بر پاراوانه‌یه بکزه‌ر برشی اوکمزده کشاده اولوندی . یوکسك بر صندالیه بچمنده وکتابلری بر دستك قوتولدی . بو دستك اوزری ایشلمه‌لی بر قطیفه‌ایله اوتولو ایدی . بنه کیزلی بر یردن اوزری نقشلی صاری معدنی ایکی اصطوانه چیقارلدی . ودستكك اوزرینه قوتولدی . شیمدی اسطوانه‌لرك بری صول دیکری صاغه دوغرو آچیلیور . ورنکی مرور ایام ایله صولمش وبر کاغده بکزه‌ین بر لوحه‌نك اوزرنده‌کی عبرانی خطوط وسطور کورونیوردی . تقرب ایتدك . اسکی کاغدك قدیم بردیدن عبارت اولدوغی آکلاشیلیوردی . سامریلرك بو اسکی کتاب مقدسلری ، توراتلری حقنده اسطوانه‌لری آچان ذات ایضاحات ویرمکه باشلادی :

« بو تورات بوندن اوچیوز کسورسنه اول حضرت موسانك برادری حضرت هارونك احفادندن (ابوشوع) بن (فنیحاس) بن (العازار) بن (هارون) طرفندن قربان دیلری اوزرینه یازلمشدر . بونك عرضی اللی بش سانتیمترو ، طولی ایسه یکرمی اوچ مترو آلتمش سانتیمترودر . دیانت موسویه ایله متمسك اولانلر ایچون دنیاده موجود یکانه حقیقی تورات بودر . بو توراتك مضامین قدسیه‌سی بوتون موسویلر ایچون بردستور العمل اولمق لازمدر . بو توراته مغایر اولان هر نسخه اختلاق محضدر .

بز سامریلر ، بو توراته ایمان ایدر واونك احکامی ایله عمل ایلرز . بو توراتك محافظه‌سی ایچون نه قدر زحمت چکیورز بیلسه کز ، حتی بر دفعه‌سنده چالدیلر . بویوك بر فداکارلقله بولدق وتکرار آلدق ، کتیردك . »

سامری» متدین کیم بیلیر شیمدی یه قدر قاچ مستشرق، نه قدر زیارتجیلر بو - وزلری تکرار ایتمش ایدی . حالبوکه بر چوق خطوط عتیقه علمیه بو تورانك یاشی دها کنج بولیور. وآنجق بیك سنه‌لك بر ماضی به ارجاع ایده بیلیوردی .

تورانك بولوندیغی محلك آرقه‌سی ایسه قاباریق وبیاض باداله‌لی بر محلدی . اوراسی ده کوردکدن صکره اسکی هجریه دوندك. شیمدی کاهلری سامریلرك دینی ایضاح ایدییور ونهایت کندیلرینك موسوی اولدقلری حالده ناصل تاریخ آدمدن اوچ بیك قرق درت سنه صکره آرلدقلرینی آکلاتیوردی وسامریلرك اساس اعتباریله عبرانی اولدقلرینی وما ورا النهر ویاخود بلاد فارسدن کلدکلرینی ادعا ایدن اکثر مؤرخین ومؤلفینك مطالعاتی آکلامق ایستمیور ایدی.

٣ — سامریلرك دینی

سامریلرك دینی الرنده بولونان تورات تعیین ایدییورمش . بو تورات ایله دیکر موسویلرك الرنده‌کی تورات آره‌سنده (٣٦٠) قدرفرق وارمش. فقط لاروس سامریلر دن بحث ایدرکن دین اعتباریله موسویلردن آری اولمق اوزره اوچ اساس قید ایدییور : برنجیسی سامریلرك کتاب مقدس اولمق اوزره یالکز حضرت موسانك أسفار خمسه‌لرینی طانیمه‌لری . ایکنجیسی کبار موسویونك نقول وروایاتی سامریلرك رد ایتمه‌لری اوچنجیسی ایسه موسویلرك محل مقدس وقدس اولمه‌رق (اورشلیم)ی ، سامریلرك ایسه غاریزیم طاغی طانیمه‌لریدر .

سامریلرده عقیدهٔ اساسیهٔ دینیه‌نك شرائطی بشدر :

(١) الهك وحدانیته (٢) حضرت موسانك نبی الله اولدیغنه (٣) تورانك منزل کتاب الله اولدیغنه (٤) جبل غاریزیمك قدس اولدیغنه (٥) یوم الدینونه یعنی آخرتك بولوندیغنه ایمان ایتمك لازمدر . سامریلرك نظرنده جناب حق هر درلو صفاتدن منزهدر . حضرت موسادن بشقه هیچ بر نبی‌نك نبوتنه ایمانمق ایسته‌مزلر . یالکز نبی (یوشع)ك اولا (افرائیم)ی ، ولسندن» ثانیاً وداعلمه‌سی سیشه‌مه‌یعنی ناباسده تنظیم ایتمش اولمسندن دولایی کندیسنی نبی طانیرلر وبانلرنده اونك کتابی موجودر . یوم آخرتده دنیی اعمال بشریه‌نك حسابی کورولوجك وخیرایشله‌ینلر جنته نائل و شر فاعللری ایسه جهنمه آتیله‌جقلردر. جنت، حضرت آدمك جنتی درکه اوراده عبادات متعادیه‌دن بشقه بر شیء یوقدر .جهنم ایسه برنارلاهوتدر.والحاصل سامریلر ارواحه‌وخلودنفسه‌وقیامت اموانه‌معتقددرلر. بوندن بشقه سامریلرك نهایت مهدینك کلهجکنه ایمان ایدرلر . مهدی ایچون‌ده مختلف تاملر ویررلر (حاشاحیب)، (حاطاحیب)، (مرجع) دیرلر .

فقط مهدینك نه زمان كلهجكنی بیلمدكلری ایچون متعادیاً كندیسنی بكلرلر. یالكز مهدینك علامتلری وارمش؟ بونلرده، مهدی اولا كلمهٔ اللهی اظهار ایدهجك. ثانیاً عصای موسایی والواح عشره‌یی حامل اولهجق، ثالثاً (من) دینیلن قدرت حلواسی جو ملكنی‌ده یعنی (قدرة المن)ی‌ده برابرنده كتیره‌جكدر.

سامریلر بوندن بشقه ملائكه‌یه معتقددرلر.

سامریلرده توضیح ایدیلن بو عقائد اساسیه‌دن ماعدا بعض فریضه‌لرك وجوب لزومنه اعتقاد ایتمك واونلرلهده عمل ایتمك لازمدر. بو اعمال دینیه ایسه بروجه آتیدر:

۱ — صلاة ۲ — حج ۳ — صوم ٤ — زكاة.

سامریلرك نمازی ایكی وقته منحصردر. بری «صلیت بیقر» صباح نمازی، دیكری ایسه «صلیت غرب» اقشام نمازیدر. هر ایكی نماز اون بر ركعتدن عبارتدر. هر ركعتك اولنده سجده ایتمك وصوكره قالقه‌رق آیاقده ترتیل تورات ایتمك مقتضی‌در. نمازلر هرنه‌قدر منفرد اولهرق ادا ایدیلیرسه‌ده جماعتله ادای صلاة ایدنلر دها زیاده نائل مثوبات اولورلر.

«صلیت بیقر»ك مدتی شق فجردن طلوع شمسه قدر «صلیت غرب»ك زمانی ایسه اقشامدن بر ایكی ساعت صوكره یه قدردر.

نماز ارككلره وقادینلره سیاناً مفروضدر. معما فیه قادینلر نماز قیلارکن ارككلره قارشیماز. آیریجه ادای صلاة ایدر.

نماز وقتنك (نفیر) ایله اعلانی مشروط ونماز قیلاجق اولانلرك‌ده مطهر اولمسی لازمدر. طهارت ایسه ایكی صورتله‌اولور. اولا غسل ایله ثانیاً وضوء ایله. حدثدن طهارت هرموسوی ایچون بر شرط اولدر. حائضه‌یی لمس ایتمك دخی غسلی موجبدر. حائضه‌نك آن‌تطهرنده اوج قادینك شاهد اولهرق یانی باشنده بولونمسی‌ده مقتضی ایمش. (وضوء)ه كلنجه معین دعالرله اولا یالكز اللهنی واللهریله ایش كورمن طاقدن ایسه اللهریله دیرسكاره قدر قولاقلرینی اوچر دفعه وصوكره آغزینی برونی، صوكره یوزنی قولاقلرینی ونهایت آیاقلرینی اوچر كره یقامقدن عبارتدر. نمازده‌كی ترتیلات توراتلرك یازلدینی لسانده، یعنی عبرانی قدیم، یاخود سامری لسانیله اجرا ایدلمك اقتضا ایدر. بو شرائطله مالك اولمیانلرك نمازلری‌ده بالطبع مقبول دكلدر.

(شبات) یعنی جمعه‌ایرتسی كونی حضرت موسانك شریعتی وجهله بر یوم استراحت اولدینی ایچون بو كون طرفنده جمعه اقشامی غروبندن جمعه ایرتسی غروبنه قدر تمامیله ترك اشغال ایتمك وزمانی دنیانك هردرلو اغفالاتندن تجرید ومطالعه‌دن قطع نفس ایده‌رك عبادات وطاعات ایله امرار وقت ایتمك ایجاب ایدر. بوندن دولایی‌درکه (شبات)ك

نمازی ده او نسبتده مدید اولور . وصباح نمازی اوچ ساعت ، اقشام نمازی ایکی یارم ساعت سورمزمش. برده بوکونه مخصوص اولمق اوزره آیریجه اوکله نمازی واردرکه بوده بر بوچوق ساعت قدر دوام ایدرمش .

سامریلرده کی حجه کلنجه بوده غاریزیمی زیارت ایتمکدن عبارتدر . حجك اوچ شکلی واردر . ۱ — حج الفطیر *pâque* . ۲ — حج الاسابیع *pantécote* ۳ — حج المظال *tabernacle*

۱ — حج الفطیر بو قربان بایرامی دیمکدر . نیسان آینه مصادف اولان بدره موافق زمانده یدی کون قالیرلر وبوراده قربانلر ذبح ایدرلر .

۲ — حج الاسابیع ایکی اللی کون صکره اولور . داغده آنجق درت بش ساعت قدر قالیرلر .

۳ — حج المظال ایکی حج الفطیر کبیدر . تشرین اول آینه مصادف اولان بدره موافق زمانده یدی کون قالیرلر . وهر عائله مظلهنك آلتنده یشار .

حجك شرائطی ده واردر . (۱) تورانك وجودی ؛ (۲) کاهنك وجودی ؛ (۳) عمل طواف وصلاتدن صکره معاقه .

اصول طواف ایکی کاهنك الله اوکده بولوندیغی حالده غاریزیم داغنده موقع مخصوص اطرافنده بیاض عبالر اکتسا ایدرك یدی دفعه دولاشمقدن عبارتدر . غاریزیم ده بولونان موقعك قدسیتی حقنده سامریلر آیده کی ایضاحاتی ویرر :

«غاریزیم هیکل موقعی ایدی . بالآخره حضرت موسا هیکلی (تیه) ده یاپمشیدی. موسانك وهارونك وفاتندن صکره هیکلی یشوع بن نون غاریزیم داغنه نقل ایتدی . صوکره کاهن کبیر (العازار) وصوکره (فنیحاس) صوکره الده کی تورانی یازان (ابوشع) صوکره (منشی) کاهن اولدی . صوکره کهانت (بعقل)ه اوندن (عزی) یه انتقال ایتدی . اوزمان عزی کوچك یولونیوردی . لاوینك دیکر سبطلرندن برینیس نصب ایتمشلردی. (ایلی) نامنده کی بر کاهن ایله بالآخره یویون عزی آره سنده اختلاف اولدی . زیرا ایلی طوز سز قربان کتیرمشیدی . بونك اوزرینه (عزی) ایلیدن قزدی . (ایلی) قدسه کیتدی . (عزی) بوراده قالدی وموسویلر آره سنده بو صورتله اختلاف ظهور ایدنجه هیکل غائب اولدی. فقط اونك موقعی غاریزیم در . »

سامریلرده کی صوم کلنجه بوده حج المظالدن بش کون اول یویوك ، کوچوك هر سامریلك حتی ممده کی جوجغلرك بیله یکرمی درت ساعت اوروج طوتمسندن ، آغزنه بر شی قویملامسندن عبارتدر . بو یکرمی درت ساعت ظرفنده قطعیاً اویومامق وزمانی

عبادات ایله تکیرمك اقتضا ایدر . سامریلرك شریعتنه کوره اوروج طوتمه‌مین اعدام اولونورمش .

(زکاة) ایسه قزانجینك اوندہ برینی کاهنه وفقیره تبرع ایتمکله مکلف اولمقدن عبارتدر.

سامریلرده طورفه وقشره‌ده موجوددر . ات ایله یغورت وتره یاغی یرلشه‌مز . وبرابرینیله‌مز. ات‌یرسه آلتی ساعت صوکره آنجق یغورت یمك ، یغورت‌یرسه اوچ ساعت مرورنده أت یمك یرلیر . بیه‌جکلری أتك معین آدملری طرفندن کسلمش اولمسی اقتضا ایدر .

سامریلرده قادینلر ایچون تستر بولوندیغی کبی چوچوق دوغورمایان‌خسته اولان ویا بر عیب شرعیسی بولونان زوجه‌نك اوزرینه اولمك دخی موجودر .

سامریلرك ارکك چوچوقلری سکز کونلك اولنجه مطلقا سنت ایدلمك مقتضیدر .بو مدت ظرفنده سنت ایدلمه‌مین چوچق اعدام اولونور . اثنای ازدواجده ایکی کشینك شهادتی‌ده ایجابات شرعیه‌دن بولوندیغی کبی اصول وراثتلری دخی عموم موسویلرك اصول شرعیسندن آیری دکلدر .

٤ — سامریلرك احوال اجتماعیسی

[۱] — **افراد سامریه وطرز معیشت** — نابلسك اونودلمش ویأس آلوده برکوشه‌سنده سالدیده خاطرات طاشیان معبدك اطرافنده زانوبخاك تقدیس محدود ومعدود بر طاقم ازحکزلر واردرکه اوراده افراد سامریه اقامت ایدر . یالکز یوز آلتمش جاندن عبارت اولان بوتون افرادك ودنیانك اك کوچك ملتنك غریب بر حیات اصیلانه وبر لهجهٔ کیرانه‌لری واردرکه بو حیات سیمالرندن تماشا ایدیلیر وبو لهجه کوزلرندن اوقونور . بونلرك اویك آهنك ویکنسق آریستوقراسیلری درت بش عائله‌ده تمرکز ایدر . لاوینك اولادینه (عائلة الکاهن) و(لاویین) ویوسفك‌چوچوقلرینه (عائلة لطیف) ویا(دفنیه) و (صاحیه)و(سراویه) عائله‌لری ویوشعك اولادینه‌ده (یوشعیه) عائله‌سی نامی ویریلیر. هرعائله‌نك افرادحاضره‌سی عندنده‌ابا واجدادینی بیلدیرر برشجرهٔ انساب موجوددرکه بوتون اوانشخاص ماضیه‌نك اسملری بر شیوهٔ حرمتله دیللرده داستان‌اولور.مع‌مافیه او متعدد نسل شجره‌لرینك غصون وعروقی نه درجه‌یه قدر زمانك خزان تغلبلندن قو تارا بیلدکلری کشف وتعیین ایتمك بر آز مشکلجه‌در . یالکز فکرلرنجه کاهنك عائله‌سندن شهه ایتمك جائز اولاماز . بو عائله تا حضرت هارونه وحضرت آدمه قدر مضبوط النسب ایمش . سامریلرده ریاست بو عائله‌نك حقیدر . سامریلرك درت کاهنی ، رئیسی روحانیسی‌ده بو عائله‌دن اولمق ایجاب ایدر . وبونلردن بری امانت وظیفه‌سنی ایفا ایدرمش . والحاصل

(عائلة الكاهن) دیکر عائلەلرە نسبتله أك زیاده مسموع الكلام در وهر عائلەدن استوندر. حتی یونون سامریلر زكاتلرینی اولا كاهنه وسكره فقیره ویررلر. بوندن دولایی كاهنلر وعائلەلری سامریلرك الی مرفه بر قسمی تشكیل ایدر. قدیم بر زماندن بری انتقال ایدن بر عنعنه یه كوره كاهنلرك بر مزیت تنجیمیه ورملیه لری وحتی بر قوت شفائیه جوق اسلام قدسلری سوكی ایچون، حمل ایچون نسخەلر آلمق اوزره سامریلرك اعتقادی وارمش. حتی بر چوق نفوذلی مأمورلرده پشدیرمشلر ایمش فقط شمدی او قدر مهمل قالمشلركه كاهنلری بیله صورت رسمیه ده طانینیورمش.

بدبختلقلرینی یوبونلرینی بوكەرك آكلاتمق ایسته ین سامریلر شیمدی حیاتلرینی بك كوچلكله قازانه بیلیورلر. نابلسلی بنه الی هجرا كوشه سنده الی عادی حرفتلرله مشغول اولیورلر. یاری چیلاق، یاری آچ هر كسدن قاچاراق وبالطبع بررلرینه فضله صوتوله رق اكثریا كندی اوكوزو معبدلرینك هواسی تنفس ایدرلركن بعضاً كتاب انسانی یورغون اللریله آچیور. وبعضاً ادعیهٔ سامریه یی دوداقلریله تلاوت ایدییور ویا سعادت موعوده یی تحظر ایدییور وبو صورتله لوش وایصسز قالان حجرهٔ حیاتیه لرینی برلمعهٔ تسلیته تنویر وتسعید ایتمك ایستیورلر.

[۲] — اعتبارات اجتماعیه — سامریلرك حالت اجتماعیه لری بك آجیقلیدر. بالخاصه ارككلر ازدواج مسائلنده اقتحامی قابل اولامیه جق مشكلاته تصادف ایدییورلر. زیرا یوز آلتمش نفوسدن مكسان بشی ذكور ویالكز یمش بشی اناثدر. ذكور اولانلردن یكرمی قدر كنج واردركه ازدواج ایچون برقیز بوله میورلر. شریعتلری مقتضاسنجه هر نه قدر بشقه بر دینله متدین بر قیزله ازدواج ایده بیلیرسه ده كندیلرینه هیچ بر دین قیز ویرمكی تجویز ایتمدیكی ایچون بو یكرمی ارككك صبور ومتوكل بكلمكدن بشقه بر چاره بوله میورلر. بناءً علیه بر قیز دوغار دوغماز، حتی تولدندن اولده نشانلانیور. حتی كاهنلرك جوجوقلری الك

کوچوك بر باشده اولمكه مضطر قالیورلر . سامریلرده مهر معجل آلتمش غروش ومهر مؤجل ایسه آلتمش ایکی غروش ایمش . اساساً اولنه‌جك اولانلر یك‌اوزون سنه‌لردن بری قیزك باباسیله ارکك باباسی بینده معین بولونور . طرفین اولنه بیله‌جك بر یاشه کلدکلری زمان افاقهٔ وقت ایتمه‌دن اقربالر دعوت اولونور . وکاهن ، قیزك باباسنك الیله ارکك الی مصافحه ایتدیرر . شریعت موسویه اوزره ایجاب وقبول بونلره تکرار ایتدیلر. نکاحدن صوکره قیزه الیسه ومجوهرات یاپمق معتاددر . اونی متعاقب ارکك بعض اقرباسندن قادینلر کیدر وقیزی آلیر ارککك اوینه کتیررر . دوکون اوندە بعض آلات موسیقیه چالینیر شرقیلر سویلیر . واوراده بوتون مراسم ازدواج الك بسیط بر صورتده اجرا اولونورمش .

بر عائله‌نك چوجوغی اولدیغی زمان بوتون افراد سامریه کیدر وعائله‌یی تبریك ایدر. دوغان چوجوق ارکك ایسه سکزنجی کونی رسم ختانی اجرا ایدلك شرط ضروریدر . رسم ختانه اولا کاهنك توراندن بر سوره اوقومسیله بدأ اولونور . بونی متعاقب باباسی طرفندن چوجوغك تسمیه‌سی یاپیلیر وصوکره چوجوغی سنت‌ایدرلر. سکز کیجه متمادیاً کاهنلر چوجوق دوغان‌اوده تلاوت توراتله مشغول اولور ومشترکاً دعا ایدرلرمش. یارم کونلرنده دخی مناسك مفروضه‌نك ایفاسندن صکره اقربانك بر برینی زیارت ایتمسی معتاددر . سامریلرده بر وفات وقوع بولنجه درحال اولویی بیقارلر . کندیسنه تمیز البسه کیدیرر وتابوته اوصورتله یرلشدیررلر . تابوت کونوروکن توراندن بر سوره اوقومق معتاددر . سامریلر جنازه‌لرینی نابلسك جهت غربیه‌سنده (رأس‌العین) نام محلده دفن ایدرلر . مزارلرك اوزرینه یالکز اولونك اسمی یازیلیر. فقط رأس العین‌ده بك چوق سامری مزارلنی بولوندیغنی ظن‌ایتمه‌ملیدر . زیرا حیاتلرنده نابلس چوجوقلرینك هر درلو طعن وتشنیعلرینه هدف اولان سامریلر ایچون‌ده محافظهٔ مزار حقنی نابلسلیلر کندیلرینه بخش ایتمش دکلدر .

سامریلرك دیلدن دیله دولاشان بك غریب عادتاری وارمش . یونلردن بر قاچنی بوراده ذکر ایده‌یلیرز: سامریلرك کندی مأکول ومشروبلرینه سامری اولمیانلری دوقوندرمق ایسته‌مزلر . وأز قضا دوقونولورسه اویمکی یمزلرمش . بردری پارچه‌سی کندیلرینه تماس ایدرسه مطلقا غسل ایدرلرمش . غسل خصوصاً نده بالخاصه قادینلر ایچون بك مشکلپسند داورانیرلر . اثنای غسلده حامده شاهد اولمق اوزره نهایت اوچ قادین بولوندرمق معتاددر . اسلاملرك ذبح ایتدکلری حیوانلرك اتلرینی یمزلر . وکندیلرینك کسدکلری اتدن بوط طرفی کاهنلره دیکر اقسامی ایسه دیکر افراده عائد ایمش . والحاصل حیاتلرینی قابل اولدوغی قدر قیود ایله مقید طوتارلر .مثلا صاچلرینی

صاقللرینی کسمه‌مك جهتی التزام ایدرلر . وبونی بر علامت زهد وتقوی تلقی ایدرلرمش .

سامریلرك اعتیادات اجتماعیه‌سی حقنده معلومات ویردکدنصکره بوراده استطراد قبیلندن اولمق اوزره سامریلرده استعمالی معتاد تقویم سنین وشهوردن بحث ایده‌جکم .

سامریلرده اوج نوع تاریخ موجوددر . برنجیسی ایجون مبدأ خلقت آدمدر . سامریلره کوره خلقت آدمدن شمدی‌یه‌قدر (۶۳۸۲) سنه کچمشدر . ایکنجیسی ایجون مبدأ بنی اسرائیلك ارض مقدسه دخوللری درکه بوندن (۳۵۸۸) سنه مرور ایتمشدر . اوچنجیسی ایسه تاریخ هجریدر . حال حاضرده کندیلرنجه الك زیاده مستعمل اولان تاریخ بنی اسرائیلك ارض مقدسه دخوللری تاریخیدر . سامریلرده شهور شهور قمریه درکه بعضاً اوتوز وبعضاً یکرمی دوقوز اولور . شهرلرك اسملری بر ، ایکی ، اوچ ، الخ عددی صورتیله بروجه آتیدر .

۱ — الوائیشون « برنجی آی » ۲ — الشه‌نی « ایکنجی آی » ۳ — الشه‌لیش « اوچنجی » ٤ — الرمبی « دردنجی » ٥ — الخمیش « بشنجی » ٦ — الشه شیشیش « آلتنجی » ۷ — ه‌شه‌نی « یدنجی » ۸ — ه الشامینی « سکزنجی » ۹ — ه التشی « طقوزنجی » ۱۰ — ه آشه‌دی « اونجی » ۱۱ — عادعاشه‌ر « اون برنجی » ۱۲ — شانی عاشار « اون ایکنجی آی »

بو ایکی آیدن ماعدا هر بش سنه‌ده ایکی‌سنه اون اوجر آی اولور . اون اوچنجی آیه (ه تیمات ه‌شه‌نی) نامی ویریلیور . وبو صورتله شهور قمریه‌ده‌کی خطا تلافی ایدلش اولور .

٥ — سامریلرده حالت روحیه وفکریه

سامریلرك قانسز سیمالرینی ، ضعیف واوزونجه وجودلرینی صاچلرینك ، صقالرینك نمای بی انتظامی ، حرکتسزلك واویوشوقلقلرینی ، تردد واحترازلرینی کوره‌رك حالت روحیه‌لرینی پك صریح بر صورتده تعیین وتشریح ایتمکده کوجلك چکیلمز . اساسا سامریلرك روحلریی (کل حال یزول) جمله‌سنده خلاصه ایتمك قابلدر . سامریلرك معیشته ملاصق اولان کتاب اوطه‌سنده لاقیدانه دیواره تعلیق ایدیلن لوحه‌ده یازیلی اولان بو جمله‌نه درین بر فریاد اشتکایی حاویدر .

کوندن کونه منقرض اولان بر نسل صوك کونلرینی یاشارکن کندینی فلاکتدن قورتاره‌جق بر خلاصکار آرار وبوتون امیدلرینك مسدود اولدوغنی کوروب‌ده اونده عزم آرامق نصل قابل اولابیلیر . فی الواقع سامریلر صورت ظاهریه‌ده نسللرینك حال

انقراضده بولوندیغی اعتراف ایتمك ایسته‌مزلر . حتی بو میانده (۱۲۳۰) تاریخنده غزال‌بن اسحق الکاهن طرفندن ایراد ایدیلن بر خطبه‌نی مدار اثبات اولمق اوزره ایراد ایدرلر. کویاکاهن خطبه‌سنده نفوس سامریه‌نك اوزمان یتمش اولمسنی تمنی ایدیورمش . حالبوکه یوزسنه‌دنبری نفوس یتمشی آشمش، ایکی یوزه قدر فیرلامش ایمش . بوتون اساسات صحیحه‌یی ، نظریات عرقیه‌یی بلع وهضم ایتمك صورتیله درمیان ایدیلن بو مطالعه‌یی سامریلرك عن صمیم القلب تصدیق ایتدکلرینه قائل اولمق صافدرونلق اولور . دها بر سنه اول یوزیتمش آلتی کشی ایکن اون آلتیسی قوله‌رادن وتیفوسدن ترك دنیا ایتدی . سامریلرده ازدواجلر قلتی ایله برابر عسرتی، قانك بك محدود بر دائره‌ده جریانی‌نی شبهه یوق یوز آلتمش کیشینك مستقبلی بك مشوش ومبهم بر حاله القا ایتمکده‌در .

بو حقیقتلرك صحتنی اعتراف ایده‌ن روحلرده ناصل بر عزم وجزم تصور ایده‌بیلیرز. عرقلرینك انطفای تدریجیسی مواجهه‌سنده سامریلر ایچون شفاپذیر بر دوا اولمه‌یدی اوکا درحال توسل ایده‌جکلردی . حالبوکه هردرلو چاره‌دن محروم اولان بو بر آووچ انسان ایچون حیاتی اولدیغی کبی قبول ایتمکدن بشقه نه‌یاپمق قابلدر . هرکون بویوك، کوچوك نابلسلیلرك النده تعذیب ایدیلن افراد ایچون دیمك که دنیاده عذاب مقدر ایمش .. بر اکمك پارچه‌سنی الك بیوك مشکلاتله تدارك ایده‌بیلن بر سامری ایچون فقر وضرورت برحال طبیعی ومعین ایمش . ناتمام بر موجودیته مالك اولان افراد ایچون متمادی اضطرابلر ، خسته لقلر ، مادامکه بر نصیب دائمی ایمش ، اوحالده سالدیده توراتلرینی درت آل ایله محافظه ایده‌رك راطب واوکسوز معبدلرینه صیغینمق واورادن (حاطاجیب)ك قدوم مسعودینی بکلیه‌رك جنت موعوده‌لرینه انتظار ایتمکدن بشقه کندیلری ایچون یاپه‌جق بر شئ یوقدر . عذابه ، فقره ، ضرورته ، اضطرابه ، مرضه قاتلانمق وبوتون نوردن، سعادتدن محروم هرشیدن ، بوتون دنیادن اوزاقلاشمق ضرورید‌ر . بناءً علیه حیات‌دنیویه‌نك ساحهٔ ظلمانیسی فوقنده سعادت اخرویه‌نك بوتون ضیای نور وجاذبه‌داریی فرش ایتمك اقتضا ایده‌ر .

نابلسلیلر ایسته‌دکلری قدر، کندیلرینی کوچولتسونلر، اهمیتی یوقدر. چونکه اونلر ذاتاً کوچوکدر . حیات ایستدیکی قدر دارالسون ، اونلر ایچون یأس یوق . دارلق بر امر طبیعیدر. بوتون امیدلرینك قاپولری قپانسون، بی‌شبهه اونلر بر باب خلاص آچق استعدادنده دکلدرلر. حرکت ایتمك، استحاله ایتمك زحمتنه قاتلانمغه لزوم یوقدر. اللرنده تورات قدیم ویا بر شاعر سامریك اثری دوداقلرنده بر سوره ویا بر منظومه اولدیغی حالده تشییع حیات ایدرلرکن نه انکشاف ایده‌مین ذکالری نه‌ده قوروبان تنلری ایچون مکدر اولمازلر . سامریلر ایچون حظ بر امر عارضی، کدر ایسه بر حالت طبیعیه‌در. بومسلك حسنی قبول ایده‌ن فلاسفهٔ

غریك روحلرینی شادایدن سامریلر بو تسلیتکار اویقولرینه دوام ایتسونلر وآن عظمتك ضیای موعودینی رؤیالرنده تماشا ایتسینلر .. بو کندیلرینه کافیدر . مادام که مقدر اولان حیاته تعلیمیت لازمدر ، سرکده نه لزوم واردر ؟ مرحوم فکرتك دیدیکی کبی :

« حیاتی بر قاچ آدیم فضله قوشدیروب یورمق »

نه ایچوندر بو سیندن دولایی کسامریلر فکرلرینی فضله یورمق ایسته‌مزلر. کندیلرندن اول کلدیك لسانی جزئی بیلمك کافی.... بو تعلم جزئی ایله ماضیده‌کی دعالرینی ، منظومه‌لرینی اوقویه بیلیرلرسه نه سعادت ، اوقویامازلرسه سمعاً اوکرنمك‌ده قابلدر . بنا ً علیه سیاسه واقتصادیه‌سی ودها نجه انسانی یوران خصوصات علاقه‌دارانی بولسون . . سامریلرك بونلره نه لزومی واردر. درین بر توکل.. حیاتی اولدیغی کبی قبول . . سعادت فوق الطبیعه‌یه انتظار .. کونی کچیره‌جك قدر بر حاضرلق . . ایشته بوتون سامریلرك حالت روحیه وفکریه‌سی بوندن عبارتدر .

٦ — سامریلرك لسانی

طول کرمده وبافنده بولنان ایکی عائله ٔ سامریه‌ده داخل اولدوغی حالده نابلسده‌کی سامریلرك عددی اولجه بیان ایدلدیکی وجهله یوز آلتمش نفس‌دن عبارتدر . بونلر یك قدیم زمان‌دنبری بر محیط عربیده یشادقلری ایچون تمامیله عربلشمشلر وبویوك کوچوك واسطهٔ تفاهم اولق اوزره خلق عربجه‌سنی استعمال ایده کلمشلردر. سامریلرك تاریخ مشاهیری‌ده تتبع ایدیلیرسه سامریلردن (مططانه المصری) یاخود (عطیه المصری) نام ذات کبی بر جوقلرینك حتی لسان فصیح عربی ایله نظم اشعار وتألیف آثاراینه‌کلری کورولور. فی الحقیقه حال حاضرده دخی مکتبلرنده‌کی لسان تدریسلری بیله همان همان عربجه اولدوغی ایچون سامریلر آرهسنده لسان عربی ایله یازی یازانلر موجوددر . بو اعتبارله سامریلر دخی محیطلرینه اویه‌رق او محیطده ساکن ملل واقوامك شخصیتلری‌ده آز چوق یمسه‌دکلری ایچون سامریلرده حال حاضرده حاکم اولان لسانده اول امرده لسان محیط اولان لسان عربی اولمشدر . سامریلرك اصل لساناری یعنی (سامریجه) ایسه ایکنجی درجه‌ده قالیر . هر نه قدر کرك عبادت انتاسنده وکرك مشترکاً ترتیل ادعیه زمانلرنده بوتون سامریلرك تکرار ایتدکلری جمل وعبارات، لسان سامری‌دن ایسه‌ده یوسماعی بر تعلم محصولیدر . یوقسه لسان سامری‌یی لایقیله اوقویوب یازمق بیلنلرك عددی بش‌اون شخصدن فضله دکلدر . مع مافیه بو لسان متکلملری نه قدر آز اولورسه اولسون هر

حالده آیری بر خصوصیته ، بر تاریخه وبر ادبیاته مالك اولان بو لسان قدیمك جذرلرینی تحری ایتمك وبو جذرلرك اساساتنه قدر ایلرولهمك مقتضیدر . بناءً علیه بوراده سامریلرك اصلی حقنده تدقیقات تاریخیه اجرا ایتمك صورتیله او نقاط مظلمه‌یی تنویر ایتمك ایجاب ایدییور .

سامریلر ایستدکلری قدر کندیلرینك الك خالص اولاد بنی اسرائیلدن اولدقلرینی ولسانلرینك قطعیاً تحوله دوچار اولمامش بر لسان عبرانیٔ قدیم بولوندیغنی ادعا ایده طورسونلر . بر چوق مؤرخلر بونك عکسنی ادعا واثبات ایدییور . نته کیم تدقیقات عمیقه سیله مشهور اولان (جرجی زیدان) الهلال مجموعه‌سنك ۱۹۰۰ — ۱۹۰۱ سنه سنه مصادف طقوزنجی جلدینك ٤١٥ نجی صحیفه‌سنده سامریلر حقنده بروجه آتی سرد مطالعات ایدییور :

« اتنوغرافیا علمای طرفندن یاپیلان تدقیقاته نظراً سامریلرك یهودی اولدقلری کبی یهودی بر اصلدن‌ده تشعب ایتمدکلری اکلاشیلیور . کندیلرینك سامری اقبیله توسیم ایدللری ایسه ارض فلسطینده کائن (سامره) نواحیسنده اقامت ایتملرندن دولایی‌در . سامریلرك اصل منشألرینه کلنجه بر چوق رأیلر موجوددر . اك مشهوری سامریلرك بلاد فارس‌ده (کوتا) نام بلده‌دن کلش اولملریدر . بوخصوصده سرد اولونان مطالعات خلاصه ایدیلهجك اولورسه آتیده‌کی نتایج الده ایدیلیر :

آنور حکمدارلرندن بری میلاددن سکز عصر اقدم ارض فلسطینه غارت ایده‌رك بوتون سامره‌یی اشغال واوراده بولونان یهودیلری‌ده اخراج ایتمشدر . سامره نواحیسی اوزون مدت سکاندن خالی قالدقدنصکره نهایت‌ینه آنور حکمدارلرندن بری وبر ظنه کوره (اسرحدون) نام ذات (بابل ، کوت ، عوا ، حما ، سفروایم) نام محللردن طوپلادیغی بر قسم اهالی‌یی بنی اسرائیل یرینه سامره بلده‌لرنده اسکان ایتمسی اوزرینه بو اهالی‌ده اوراده توطن واقامت ایتمشلردر .

بونلر قدیمدنبری بت پرست ایدیلر . حتی بونش قبیله‌دن عبارت اولان اهالیدن هربر قبیله‌نك کندیلرینه مخصوص وکندی مملکتلرندن برابرلرنده کتیردکلری بتلری موجودایدی . مؤرخ یوسیفوس دییورکه : (کوتیون) یعنی کوتلیلر اساساً عجمستاندن کلوب بالآخره ارض سامره‌ده توطن ایتملری حسبیله سامره‌یه نسبتله (سامریین) نامی آلمشلردر . بونلره لسان عبرانی‌ده (کوتیین) ولسان یونانی‌ده ایسه (سامریین) ده نیلیر . سامریلرك یهودیلره انتساب ایتمك ایسته‌ملری یهودیلرك اصللریله مشرف اولمق ایسته‌ملرندن دولایی‌در . حالبوکه یهودیلر بویله برانتسابدن تبری ایتمکده‌درلر . اینجیللرك مطالعه سندن‌ده بو حال بك واضح آکلاشیلیر . سامریلرك قدیم پایتختلری (شیکم) بلده‌سی ایدی که اونك

یولوندیی موقعده شمدیکی نابلس شهری موجوددر . نابلس شهری ایسه برنجی عصر میلادیده ایپراطور (ویسپاسیه‌ن) طرفندن (شیکم)ك غربنده انشا ایدیلهرك یکی شهر معناسنه (نیاپولیس) نامی ایله توسیم ایدلش ومرور ایام ایله نابلس صورتنه تحول ایتمشدر . شیمدییه قدر سامریلرك بقیه‌سی بو بلده‌ده یعنی نابلسده اقامت وغاریزیم داغنده عبادت لازمه‌لرینی اجرا ایتمکده درلر . خلاصه سامریلر اساساً یهودی اولدقلرینی ادعا ایتسه‌لر بیله یهودی دکلدرلر . بلکه عجمستاندن وما وراء النهردن کلنلردر . »

بو احاطهٔ کلیه‌سیله مشهور «دائرة المعارف» (صاحبی) (البستانی) دخی کتابنك طقوزنجی جلدینك (٤٠٧) نجی صحیفه‌سنده بزی تنویر ایده‌جك بر صورتده ایضاحات ویریور . بو ایضاحاتی بروجه آتی تلخیص ایده‌یلیرز :

« سامریلرده لسان عبرانی‌ده (شومیرونیم) تالی دیلنده ایسه (قوطیم) و (قوطیون) نامی ویریلیر . سامری کلمه‌سی بالکز دلالت لفظیه‌ی اعتباریله سامره‌ده ساکن اولانلره اطلاق اولونورسه‌ده کتب مقدسه‌ده بو کلمه سامره‌ده بولنان اسباط بنی اسرائیله دکل ، بلکه آتور حکمداری (اسرحدون) طرفندن (بابل) و (کوت)، (عوا)، (حماة)، (سفروائیم) نام محللردن کتیریلهرك اساساً سامره‌ده بولونورکن (ملح)، (علی) (خابور)، نهر (جوزان) طرفلرینه و (مادی) مملکتنه‌نقی واجلا ایدیلن اسباط بنی اسرائیل یرینه سامره ارالرضیسنده اسکان ایدیلن اهالیه دلالت ایتمك اوزره مستعملدر .

بعضلرینك روایته کوره آتور حکمداری بوتون سامره اهالیسنی نفی ایتمیه‌رك بر قسمنی موقع اصلیارنده ترك ایتمش وبونلر ایسه بالآخره اولجه بیان ایدیلن محللردن کتیریلن اهالی ایله اختلاط ایدهرك سامریلری وجوده کتیرمشلردر . حالبوکه بر چوق علما تورات‌دن بالاستدلال دیورلرکه : آتورحکمداری (سالماناصار) بوتون بنی اسرائیلی نفی ایتدکدن صوکره (اسرحدون) طرفندن بالمدن کتیریلن بیانجی بر قوم اورادهارض سامره‌ده اسکان ایدلشدر . بوقوم ایسه کاملاً بت پرست ایدی . شریعت موسویه‌یه واقف دکلدی . حتی بو قوم بالآخره شریعت موسویه‌ی کندیلرینه تعلیم ایتمك اوزره آتور حکمدارندن بر کاهن ایسته‌دی . اکرسالماناصار بر قسم بنی اسرائیلی ارض سامره‌ده براقمه ایدی بوکا بالطبع لزوم قالمایه‌جقدی .

والحاصل سامریلر اسرائیلیلره تقرب ایتدکاری کبی کندی دینلرینك‌ده دانت موسویه‌نك عینی اولدوغنی ادعا ایدیوردی . بنی اسرائیل ایسه بابلدن عودتلرنده

سامریلرله اویو شامادیلر . ومیلاددن (۵۳۵) سنه مقدم آره‌لرنده عداوت باشلادی . ، دائرهٔ المعارف بو ایضاحاتی اعطادن صکره سامریلرك بر تاریخچه‌سنی دها یاپیورکه بوراده ذکر ایتمك زائددر .

کرك زیدانك وکرك بستانی نك تدقیقاتی بزه آز چوق لسان سامرینك جذرلری حقنده فائده‌لی معلومات اعطا ایدییور . فی الحقیقه سامریلرك (بابل) ، (کوت) الخ محللردن کلدکلرینی قبول ایده‌جك اولورسه‌ق لسانلرینك الك مهم رکنلرینی‌ده تعیین ایتمش اولورز . اتنوغرافیا وفیلولوژی علماسی بزه دجله وفرات نهرلری آره‌سی ایله سوریه وفلسطینده ، ارمنستانده ومجمستانك شمال غربیسنده ساکن اولان (آرامیلر) ه دائر ایضاحات ویرکن اونلرك تکلم ایتدکاری لسان حقنده دییورلرکه : السنهٔ متصرفه‌نك ایکی بیوك شعبهٔ ذی ارتقاسی واردر . بونلردن برنجیسی (السنهٔ آریه) ی ایکنجیسی ایسه (السنهٔ سامیه) ی تشکیل ایدر . السنهٔ سامیه ایسه اوچ بیوك شعبه‌یه ایریلیر :

۱ — آرامی شعبه‌سی

۲ — عبرانی شعبه‌سی

۳ — عربی شعبه‌سی

بونلردن آرامی شعبه‌سنك فرعلری‌ده واردر . اونلرده (کلدانی) وسریانی در . آرامی دینیلدیکی زمان شمدی‌یه قدر کرك بابلیلر وکرك آثوریلره عائد اولمق اوزره‌الده ایدیلن محکوکات ومنقوشاتده‌ده تصادف ایدیلن لسان بودر . حروفاتی ایسه (اسفینی) و (انباری) نوعندندر .

(لسان کلدانی) ایسه زمانك مروریله بعض کونا تبدلاته معروض قالمش لسان آرامیدن باشقه بر شیٔ دکلدر . عهد قدیمدن - غر دانیال بو لسان اوزره یازلمشدر . مع مافیه لسان کلدانی ایله لسان آرامی بیننده کرك لفظ وکرك معنی اعتباریله برچوق فرقلر موجوددر . لسان کلدانی‌یه آرامی دیمك بو اعتباردله جائز اولماز .

(لسان سریانی) یه کلنجه بو لسان کرك الفاظنده وکرك دلالتنده تغیرات وتحولاته معروض قالمش بر لسان کلدانیدر دیمك اولیورکه لسان آرامی آز وتغیرله کلدانی وچوق بر تحوللله سریانی شکللرینی اکتساب ایتمشدر . بو ایضاحاتدن‌ده آکلاشیلیورکه بابلیلرك لسانی برلسان آرامیدر . فقط بو لسانلر السنهٔ سامیه‌دن دیکر بر شعبه ایله ، عبرانی شعبه‌سیله‌ده مرور ازمان ایله اختلاط وامتزاجلر کسب ایتمشدر .

عبرانی شعبه‌سنه کلنجه ، هر نه قدر عبرانی لسانی اساس اعتباریله بللی باشلی بر لسان

بولندیغی موقعده شمدیکی نابلس شهری موجوددر . نابلس شهری ایسه برنجی عصر میلادیده ایمپراطور (ویاسیه‌ن) طرفندن (نیکم) ك غربنده انشا ایدیلدرك یکی شهر مناسبته (نیاپولیس) نامی ایله توسیم ایدلش ومرور ایام ایله نابلس صورتنه تحول ایتمشدر . شیمدیه قدر سامریلرك بقیه‌سی بو بلده‌ده یعنی نابلسده اقامت وغاریزیم داغنده عبادت لازمه‌لرینی اجرا ایتمکده درلر . خلاصه سامریلر اساساً یهودی اولدقلرینی ادعا ایتمه‌لر بیله یهودی دکلدرلر . بلکه عجمستاندن وما وراء النهردن گلشلردر . »

بو احاطهٔ کلیه‌سیله مشهور « دائرة المعارف » (صاحبی) (البستانی) دخی کتابنك طقوزنجی جلدینك (٤٠٧) نجی صحیفه‌سنده بزی تنویر ایده‌جك بر صورتده ایضاحات ویرییور . بو ایضاحاتی بروجه آتی تلخیص ایده‌بیلیرز :

« سامریلرك لسان عبرانی‌ده (شومیرونیم) نامی دیلنده ایسه (قوطیم) و (قوطیون) نامی ویریلیر . سامری کلمسی یالکز دلالت لفظیه‌ی اعتباریله سامره‌ده ساکن اولانلره اطلاق اولونورسه‌ده کتب مقدسه‌ده بو کلمه سامره‌ده یولتان اسباط بنی اسرائیلله دکل ، بلکه آشور حکمداری (اسرحدون) طرفندن (بابل) و (کوت) ، (عوا) ، (حماة) ، (سفروائیم) نام محللردن کتیریلدرك اساساً سامره‌ده یولتورکن (ملح) ، (علی) (خابور) ، نهر (جوزان) طرفلرینه و (مادی) مملکتنه نفی واجلا ایدیلن اسباط بنی اسرائیل یرینه سامره اراضیسنده اسکان ایدیلن اهالیه دلالت ایتمك اوزره مستعملدر .

بعضلرینك روایته کوره آشور حکمداری یوتون سامره اهالیسنی نفی ایتمیه‌رك بر قسمنی موقع اصلیلرنده ترك ایتمش ویولنر ایسه بالآخره اولجه بیان ایدیلن محللدن کتیریلن اهالی ایله اختلاط ایده‌رك سایاری وجوده کتیرمشلردر . حالبوکه بر چوق علما تورات‌ده بالاستدلال دیپورلرکه : آشورحکمداری (سالماناصار) یوتون بنی اسرائیلی نفی ایتدکدن صوکره (اسرحدون) طرفندن بابلدن کتیریلن بیانجی بر قوم اورادهارض سامره‌ده اسکان ایدلشدر . بوقوم ایسه کاملاً بت پرست ایدی . شریعت موسویه‌یه واقف دکلدی . حتی بو قوم بالآخره شریعت موسویه‌ی کندیلرینه تعلیم ایتمك اوزره آشور حکمدارندن بر کاهن ایسته‌دی . اکر سالماناصار بر قسم بنی اسرائیلی ارض سامره‌ده براقمه ایدی بوکا بالطبع لزوم قالمایه‌جقدی .

والحاصل سامریلر اسرائیلیلره تقرب ایتدکاری کبی کندی دینلرینك‌ده دیانت موسویه‌نك عینی اولدوغنی ادعا ایدیوردی . بنی اسرائیل ایسه بابلدن عودتلرنده

سامریلرله اویو شامادیلر . ومیلاددن (۵۳۵) سنه مقدم آره‌لرنده عداوت یاشلادی . ، دائرة المعارف بو ایضاحاتی اعطادن صکره سامریلرك بر تاریخچه‌سنی دها یاپیورکه بوراده ذکر ایتمك زائددر .

کرك زیدانك وکرك بستانی نك تدقیقاتی بزه آز چوق لسان سامریتك جذرلری حقنده فائده‌لی معلومات اعطا ایدییور . فی الحقیقه سامریلرك (بابل) ، (کوت) الخ محللردن کلدکلرینی قبول ایده‌جك اولورسه‌ق لسانلریتك الك مهم رکنلرینی‌ده تعیین ایتمش اولورز . اثنوغرافیا وفیلولوژی علماسی بزه دجله وفرات نهرلری آره‌سی ایله سوریه وفلسطینده ، ارمنستانده وعجمستانك شمال غربیسنده ساکن اولان (آرامیلر)ه دائر ایضاحات ویررکن اونلرك تکلم ایتدکلری لسان حقنده دییورلرکه : السنهٔ متصرفه‌نك ایکی بیوك شعبهٔ ذی ارتقاسی واردر . بونلردن برنجیسی (السنهٔ آریه)نی ایکنجیسی ایسه (السنهٔ سامیه)نی تشکیل ایدر . السنهٔ سامیه ایسه اوچ بیوك شعبه‌یه اویلیر :

۱ — آرامی شعبه‌سی

۲ — عبرانی شعبه‌سی

۳ — عربی شعبه‌سی

بونلردن آرامی شعبه‌سنك فرعلری‌ده واردر . اونلرده (کلدانی) وسریانی در . آرامی دینیلدیکی زمان شمدی‌یه قدر کرك بابلیلر وکرك آتوریلره عائد اولق اوزره‌الده ایدیلن محکوکات ومنقوشاتده‌ده تصادف ایدیلن لسان بودر . حروفاتی ایسه (اسفیی)و(انباری) نوعندندر .

(لسان کلدانی)ایسه زمانك مروریله بعض کونا تبدلاته معروض قالمش لسان آرامیدن باشقه بر شیٔ دکلدر . عهد قدیمدن - فر دانیال بو لسان اوزره یازلمشدر . مع مافیه لسان کلدانی ایله لسان آرامی بیننده کرك لفظ وکرك معنی اعتباریله برچوق فرقلر موجوددر . لسان کلدانی‌یه آرامی دیمك بو اعتباره جائز اولماز .

(لسان سریانی)یه کلنجه بو لسان کرك الفاظنده وکرك دلالتنده تغیرات وتحولاته معروض قالمش بر لسان کلدانیدر دیمك اولیورکه لسان آرامی آز بر تغیره کلدانی وچوق بر تحوللره سریانی شکللرینی اکتساب ایتمشدر . بو ایضاحاتدن‌ده آکلاشیلیورکه بابلیلرك لسانی بر لسان آرامیدر . فقط بو لسان السنهٔ سامیه‌دن دیکر بر شعبه ایله ، عبرانی شعبه‌سیله‌ده مرور ازمان ایله اختلاط وامتزاجلر کسب ایتمشدر .

عبرانی شعبه‌سنه‌کلنجه ، هر نه قدر عبرانی لسانی اساس اعتباریله بالی باشلی بر لسان

اولوب وحتی تاریخ قدیمی محافظه ایتمك اعتباریله ده حائز اهمیت ایسه ده بو لسان استقلالنی محافظه ایده مه مشدر . اسرائیللرك حال حاضرده تکلم ایتدکاری لسان عبرانی ده ایسه بر چوق کلمات آرامیه وبا خصوص الفاظ کلدانیه موجودر . بونك سببی اولمق اوزره اسرائیلك بابل اسارتی کوستریله بیلیر . دیمك اولوبورکه زمان قدیمدن بری شعبهٔ آرامیه ایله شعبهٔ عبرانیه آرهسنده اختلاطلر حاصل اولمشدر . فقط بو لسان مختلطده عبرانیلك وباخود آرامیلك ولسان کلدانیلك دها زیاده حکمفرما اولمسنه نظراً حال حاضرده مستعمل لسان عبرانی الله لسان سامریلك تشکل ایتدیکنده شبهه ایتمه ملیدر .

«دائرة المعارف» لسان سامریی بی موضوع بحث ایدرکن بو لسانك بر لغت ارمنیه دن عبارت اولوب بونده عبرانی الفاظ رتراکیك ده موجود اولدوغنی ادعا ایدیور . حال بوکه بو ادعا خطالی اولمه کرکدر . زیرا السنهٔ آریه دن اولان ارمنی لسانلك لسان سامری دن بك اوزاق اولدوغی بی اشتباهدر . احتمالکه (آرامیه) دینیله جکنه ترتیب خطاسی اولهرق ارمنیه دنیلمش اولهجق . حتی لاروس Larousse دخی لسان سامرینك لسان آرامی ایله لسان عبرانی دن مرکب اولدوغنی (Les samaritains) کلمه سنده اشارت ایدیور .

لسان سامرینك اساسلرینی بیان ایتدیکمز وجهله ایکی شعبهٔ سامیه تشکیل ایتدیکندن دولا یدرکه اوچنجی شعبهٔ سامیه اولان عربی ایله وکلمات وجذور کلمات عربیه ایله لسان سامری پیشده بك واضح قرابتلر کورولیور . اساساً السنهٔ سامیه کلماتی اوچ حرفدن عبارت جذرلردن مرکب اولدوغی کبی هر کلمه ده بالنهایه بوجذرلره ارجاع ایدیله بیلیر . بوتون کلمارده طاری اولان تحولات واشتقاقات بو جذرلری ده تبدیل ایتمز . بو حال لسان عربی ده اولدیغی کبی لسان عبرانی ده ، لسان سامری وحتی لسان آرامیده دخی موجوددر . مختلف لسانلرده منشأ اصلیلرینی توحید ایتمك طریقی تعقیب ایدن علما بو آیری شعبالرده جذور کلماتده تصادف ایدیلن یاقینلقلردن استفاده ایتمکده درلر . فی الحقیقه سامریجه موجود بر چوق کلمات واردرکه آز چوق اونلره شبیه عربجه مقابلری ده موجوددر . بو بحثی سامریلرك ادبیاتی آکلاتیرکن دها فضله توضیح ایده رز .

لسان سامرینك حروفاتی یکرمی ایکیدر . بو حروف فنیقیلیلرك حروفه بکزه رق صاغدن صوله یازیلیر . اساساً کرك قارطاجه لیلرك وکرك فنیقیلیلرك لسانی دخی شعبهٔ عبرانیه دن صایلدیغی ایچون حرفلری ده فنیقیلیلرك حروفاتنه مشابهتی بولونمقده در . بو حرفلر بر وجه آتیدر :

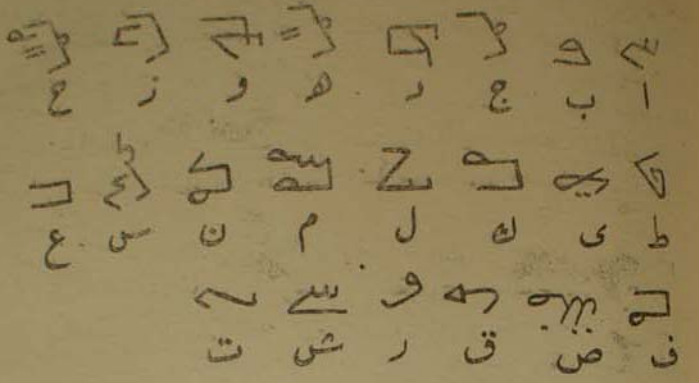

بو حرفلرده (ابجد . . الخ) ترتیبنده‌در . کورولیورکه بو حرفلر یازیلیشجه دخی معلوم عبرانی حرفلرندن آیریلیر . بو حرفلردن ما عدا فتح‌ندا، فتح‌ایما، فتح آخا،ضمه ، کسره،شده نامیله بعض اشارتلر قوللانیلیر .

آهنك اعتباریله لسان سامرینك لسان عبرانی‌دن فرقی:برنجیسنده آهنك کلماتك‌مفتوح اولمسی،یوقاری‌یه دوغرو ادا ایدلمسی وایکنجیسنك ایسه مکسوراولمسی وآشاغی‌یه دوغرو اوذه اولنمسیدر . عربیدن فرقی ایسه‌سامری کلماتنك ثقیل ، عربی کلماتنك ایسه خفیف اولمرق اوقونمسی‌در .مثلا لسان‌عربیده(شأنك)لسان سامری‌ده(شانك) لسان عربیده (بقر) لسان سامری‌ده (باقار) صورتنده تلفظ اولونور .

لسان سامری‌ده (ث ، خ ، ذ ، ض ، ظ ، غ)حرفلری موجود دکل‌ایسه‌ده بعض حرفلر اوزرینه نقطه قونولمق صورتیله بو حرفلرده تحریر ایدیلمه بیله جکی ایچون لسان عربی‌ی حروف سامریه ایله‌یازمق قابلدر .

سامریلرك صرف ونحولری‌ایسه منتظم‌برصورتده تدوین ایدلمشدر. قواعد سامریه‌نك ایلك تمامی طاشنی وضع ایدن زمان قدیمده (کاهن العازار)اولمشدر . بو ذاتدن صکره (۹۵۶) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایده‌ن (ابوسعید السامری) طرفندن بو قواعد مدونه اکمال ایدلمش ونهایت (۱۱۹۷) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایدن (ابراهم الهیه السامری) ایله تمامیله اکمال ایتمشدر .

بو آثار ده کوره کلمات سامریه لسان عربی‌ده اولدوغی کبی (اسم ، فعل ، حرف) اقسامنه منقسمدر . بو اقسامده اوزون قواعدی حاویدر .

لسان سامری قواعدینك مدون اولمسی حسیله تعلمی‌ده بالنسبه سهل اولمسنه رغماً سامریلر بوکا اهمیت ویرمه‌مکده‌در . بنا‌ءً علیه بو قاعده‌لر آنجق بر قاچ کیشینك (ابراهیم الکاهن)، (ابو حسن الکاهن)، (عمران الکاهن) کللرندر. دولاشمقده‌در . سامریلرك لسان سامری اوزره یازلمش کتابلری وارسه‌ده بونلرك کافه‌سی غیر مطبوعدر. بر قاچ تورات نسخه‌سی ایله عقائدینه‌لرینی وادعیهٔ منظومه‌لرینی حاوی اون ایکی کتاب، یکرمی طقوز قدر فقه کتابی، ایکی تاریخ که جمعاً یکون اللیه یقین کتابلرینی بوراده ذکر ایده بیلرز .

سامریلرك یکلرجه سنه‌لردن آرته قالان ثروت لسانیه‌لری آنجق بوندن عبارتدر . شیمدیکی حالده معبدك ساکن بر حجره‌سنده بعضلرینی استنساخ ایده‌رك بك وضیع بر فیاتله صاتمقدن بشقه بر شی یاپامایان عاجز سامریلر ایچون بو کتابلرك‌ده بر تسلی اولدیغنه قائل اولمیدر . بیله بر کره سامریلری زیارت ایده‌جك بر بیسانجی‌نك خاطری ایچون بعضاً بو کتابلر کشاد ایدیلیر . واوزمان لسان سامرینك کلمات متروکه‌سی بر مدت متزوی معبدده بتیم عکسلر یاپار ونهایت تکرار صولاروقورور . زمان کچدکجه‌ده بوحالده قالمق شرطیله بو لسان ایچون بر استقبال تصور ایتمك بالطبع محالدر .

حتی اثنای عبادتده دیللرده دولاشان اشعار سامریه ایسه بو اعتبارله دینیله بیلرکه سامریلرك بر وداعنامهٔ لسانیه‌سیدر. نره‌ده ایسه بو یتاب سلر قیصیله‌جق وبوتون بو اوقاچق دعالر برمستحاثهٔ ادبیه‌حالنده دیار صنعتك اك مئسی بر طوپراغنه کومولهجکدر .

۷ — ادبیات سامریه

سامریلرك لسانی حقنده تدقیقاتده بولونورکن بالذات سامریلرك بك یاشلی اولدوغنی ومیلاد عیادن بر قاچ عصر اول موجود بولوندیغنی ذکر ایتمشدك . فی الحقیقه بو زمانلره عائد اولمق اوزره هر ملتده بولونمسی لازم کلن بعض آثار ادبیهٔ ابتدائیه‌نك سامریلرده‌ده موجودیتی قبول ایتمك ضروریدر . حالبوکه سامریلرك النده بولونان ادبی وتاریخی مؤلفات یازه بو جهتی تنویر ایده‌میور . ده‌نیله‌بیلرکه بو آثارلرده زمانك دیشه محونده خراب اولمشدر . باخصوص سامریلرك اولا اسرائیلیلر ثانیاً رومالیلر ایله آره‌لرنده جریان ایدن اوزون وقتلی مجادله‌لری دوشونه‌رك شرقلیلر ، بسیط حکایه‌لر توعندن بعض آثارك نه‌دن محافظه ایدیلمه‌مش اولدیغنی تعیین ایتمك بك آسان اولور .

سامریلرك محافظه ایتدکلری آثارلردن استدلال ایدلدیکنه کوره سامریلرك اك اسکی آثار ادبیاری (مرقه بن عمران الکاهن) طرفندن یازلمشدر . بو اعتبارله (مرقه) سامریلرك اك اسکی بر شاعری اولمق لازمکلیور .

مرقه‌نك شامده تولد واوراده وفات ايتمش اولدوغى قبول ايديليور ايسه‌ده تاريخ ولادت ووفاتى‌ده معلوم بولونميور . بعضيلرى مرقه‌نك ميلاد مسيحيدن (٨٠) سنه اول وبعضيلرى ايسه ميلاددن (٣٠٠) سنه صكره دوغديغنه قائل اولميور . اوچيوز سكسان سنه‌لك بر فرق بو شاعرك حياتندن شبهه ايتديره بيله‌جك واثرلرينك‌ده كنديسنه نسبتى احتمال حالنه وضع ايده‌بيله‌جك بر ماهيتده بولونميور . مع ما فيه بوڭا نسبت اولونان شعرلرك بيك صحيفه‌قدر بويوك بر يكون تشكيل ايتديكنه باقيلير وبو آثارك‌ده حالا بويوك بر قسمنك اوقونديغنه ، دها دوغروسى ترنم ايديلديكنه دقت ايديلير سه مرقه‌نى سامريلرك (اوميروس)ى اوله‌رق تلقى ايتمك اقتضا ايده‌ر .

بو ذاتك منثور بر تورات شرحى‌ده وار ايمش . ديكر اثرلرى ايسه دعا كتابلرى، بارامله‌ر عائد تاريخچه‌لر وسائره‌در كه بونلرك كافه‌سى منظومه‌در . اولجه بيان ايتديكمز وجهله بيكه يقين بويوك صحيفه‌نك هر برنده اوتوز بيت بولوندىغنى حساب ايدرسه‌ك بو ذاتك اثرلرى اوتوز بيك بيته بالغ اولور ديمكدر . بوتون بو اثرلرده‌ده درين برعشق الهى مكنوز ايمش . فى الحقيقه سامريلرك تاريخچهٔ حياتلرى بر سلسلهٔ آلام ومصائب اولدوغنى ايجون هر سامريلك حدود ما ديانى آشه‌رق روحى دوسبتىٔ معنويه‌يله تلذيذ ايتمسى بك طبيعيدر . بو حال (مرقه) نك اثرلرنده تظاهر ايتديكى كبى مرقه‌نى اوقويان، مرقه‌نك اثرلرى بيكلرجه سنه‌لر محافظه ايدن سامريلرك شخصلرنده‌ده بك بارز برشكل آليور . دنيانك كونا كون اضطرابلرندن قاچه‌رق معبدلرينك آغوش يتيمانه‌سنه قاووشدن سامريلرك شعرلرى واو شعرلرده‌كى توكل بيتاب كنديلرى ايجون نه بيوك بر تسلى در . عينى حسلرله جاريان يوره‌كلردن مرقه‌نك سسى بر مقدار جريحه‌لرى تشفيه ايده‌رك سنوح ايدر . اساساً مرقه‌نك بوتون شعرلرى ماتمله يانان قلبلر ايجون بر زلال شفا ، يوفسوللقلردن ناتوان قالان سينه‌لر ايجون‌ده بر اميدرها اولور . مرقه دائما الله‌ه خطاب ايده‌ر:

— مناجات —ندن

عابوده دالاما ثه للوه‌ن يصطا كد
ثه لائون ثه دذه كـكائى مارون ثه دطائه‌به .. الخ
« عربجه مقابلى » (مرقه بن عمران)
يامبدع العالم اله يسجد
اله الازكيا رب الثاثيين

سامريلر بر آغزدن « اى مبدع عالم! سن سجده ايديله‌جك بر اله سك. اهل صلاحدن اولانلرك وتوبه ايدنلرك ربى سك » ديه‌رك مناجاتده بولونورلركن بوتون روحلر بولشير .

وجهه‌سی یه (مرقه) بی خاطرلار وواجب الوجودك صفات صمدانیه‌سنی ذکر ایتمکله باشلارلر :

— توحید — ندن

بارا شه‌ده‌بدین طا شارا طوبلك ثه کسکه‌به‌ثه‌به
بابه‌نطو قازه‌ر اطا میللین ساقی بریان ...الخ
(مرقه بن عمران)

« عربجه مقابلی »

الد ایة المدیه التی حل جودك فیها
فی العدم زرعت کلمات ونبت خلائق

« ترجمه‌سی »

« بدایت (ازل) اولیه بر بلده‌درکه سنك جودك اوراده تجلی ایتدی . یوقلقده (عدم) کلمار زرع ایتدك ، یوتون السانلر بیتدی (نمایولدی) . »

(مرقه) بو توحیدنده جناب حقك ازلدن بری موجود اولدیغی وکائناتی یوقدن وار ایلدیکی وخلقت کائناتك امر ربانیسی ایله اولدیغنی پك واضح سویلیور .

(مرقه‌نك) بوکا مشابه پك چوق اثرلری بولوندیغی کبی بنی اسرائیلك زمان فلاکتلرینه اشارت ایدن اثرلری‌ده موجوددر . شو بر قاچ مصراع اونی کوسترر :

— تاریخچه —

موشاب بشیرائل وابو تمه
رعمیسس ثیه موشابو تمه
قام مسفارا عاصا بو تمه
فی موکاثو بو تمه

(مرقه بن عمران)

« عربجه مقابلی »

مسکن بنی اسرائیل واباهم
رعمیس هی مسکنهم
جمع عدد مضایقهم
هی اوجاعهم

« ترجمه‌سی »

« بنی اسرائیل وبابالرینك مسکنی (رعمسس)ك بولوندیغی محلدر . بنی اسرائیلك چکدکاری صیقینتیلر واضطرابلر بو کلمه‌نك دلالت ایتدیکی عددلرده مندمجدر . »

بو منظومه‌ده رعمسس کلمه‌سی ایجد حسابیله بنی اسرائیلك درت یوز اوتوز سنه‌لك بر زمان فلاکتنه اشارت اولیور . والحاصل (مرقه)سامریلرك روحنی اوقشایه‌جق اثرلر وجوده کتیرمك وموفق اولمق اعتباریله شایان قید وتذکاردر .

بو ذاتدن ماعدا تاریخ صره‌سیله اك مشهور سامری‌سیمالرندن بری‌ده (عمرم داره)در . بر روایته کوره بو ذات مرقه‌نك بابامی ایمش . فقط قول صحیحه‌نظراً مرقه‌نك احفادندن . (عمرم)ده شامده تولد ایتمش وینه محل مذکورده وفات ایتمشدر . مرقه‌دن صوکره سامریلرجه اك زیاده اوقونان شاعر (عمرم) در . بو ذاتك جمعه ایرتسی (شبات) دعالری ایله اوروج دعالری‌نامی تحتنده منظوم اثرلری واردر . بر قسم آثاری‌ده منثوردر . عمرمك شخصیت شاعرانه‌سی مرقه‌یه یاقینسدر دینیله بیلیر . بو ذاتك اثرلری‌ده فکری ودینیدر .

« عربیجه مقابلی »	—توحید—ندن
من حیث لیس اله الاواحد	مبدلات ثه‌لا ثیللا عاد
لاخلود الا له	لاعالم الا دیله
ولا یسجد الا لکبریائه	لا یصطاکد الا الکدله...الخ

(عمرم)

« ترجمه‌سی »

« جناب‌حقدن بشقه الله اولمدیغی کبی جناب حقدن ماعدا سی ایچون‌ده بقا یوقدر . ذات کبریاسندن بشقه سنه‌ده سجده‌ایدیلز . »

دیکر — توحید— ندن

اطعطائو عابوده دالاما آدلابه‌د
ثیده‌ن مالهك یاکول کاثو بادهك عابه‌د

(عمرم)

« عربیجه مقابلی »

انت هو مبدع العالم بغیر ید
این مالك یقدر کافعالك یفعل

« ترجمه‌سی »

« سن عالمك مبدعیسك ، خالقیسك ، فقط‌سنك ایچون ال تصور ایدیلز ، هانکی برمبدع واردرکه سنك اجراتنه مقتدر اولدیغنك افعالکك عینی وجوده کتیرسین ؟ »

بوکا مشابه عمرمك اوزون توحیدلری موجوددر . فقط بعضیاری ریاضی شکلنده‌در .

—رباعی — لزندن

نه‌ی نه‌شار ، نه بیابه‌بی
آیطا لامبیاز وا آنه نه‌یی
وه‌یا کولالاق تیمه دونانه‌یی
وآطاعای آیداق نه‌ی نه‌شار نه‌ی

«عربجه مقابلی» (عمرم)

ازلی ، ابدی کان ویکون
کنت لیس من ابتداء والآن تکون
والقدرة لك ثبت ونحیی
وانت حی لذاتك یا ازلی یا ابدی

«ترجمه‌سی»

« جناب حق ازلی وابدیدر . ازلدن بری موجوددر . الی الابد باقی قاله‌جقدر . ای اله‌اسك اولك اولمدیغی کبی آخرك ده یوقدر . قدرت هب سنکدر . دیله دیکی احیا یدرسك . سن ای ازلی وابدی اولان جناب حق! بذاته حی‌سك . »

کوردولویورکه (عمرم)لده‌اترلری سراپا بر لهجهٔ فکریه‌یه مالکدر . بو اشعاره‌شبیه اولق اوزره سامربلردن (عبد الله النقا) . (ابو الغوث) ، (ابن منر) نام ذاتلر موجوددرکه بونلرده شامده مدفون شعرای قدیمه‌دندر

سامربلرك یکی شاعرلرینه کلنجه اونلرده (شیخ مسلم) ، (شیخ ابراهیم العبه) دها اول اسمی‌کبی(غزال‌الکاهن)،(حضر الکاهن) الك مشهورلرندن صایلیر. باخصوص (۹۰۰) تاریخ هجریسندن صوکره‌وفات ایدن (مطلطانه المصری) یعنی (عطیه المصری) نام مصرلی شاعر ،فلسفی وفکری اثرلرندن ماعدا غرامی بعض پارچالر وجوده کتیرمش وسامربلرده غزل طرزینی احداث ایتمشدر . بو غزل مطلطانه‌نك‌در :

—غزل —

« عربجه مقابلی »

عاشا قاقشی باك — عشقت نفسی بك
وانی ثیلمك نکسه‌ف ثیلله باب — وانا الیك هاوی القلب
دال‌اولیت‌یه‌دی مه‌شش‌کاط — فقیر ولیس یدی طائله
ثوثو آصوباب — وهو المحیط
وه توملم‌مرزاق — والواقف من بعید
ولیل عازار مصفا آصوباب — ولیس لی معین قدر المحیط
عدهن یه‌قوم ثمیمار — حتی ان یقوم الکلام

میمار وه نیا کوده‌ق	کلام وحواسه شد (جمع)
مانه‌ئومه‌ر لاده‌تی	ماذا اقول
مانه ده یه رمانه صطه‌دق	وما اتکلم وما اعتذر ...

(مطلطانه المصری)

«مألاً ترجمه‌سی»

«روحم سکا عاشق اولدی . قلبمده سکا مربوطدر . فقط بن عاجزم . سن ایسه‌ذی قدرتسك . سنك اقتدارکده بر معینم وبر طاقتم یوقکه سکا عرض مرام ایده‌یم .»

مع ما فیه شونی‌ده ذکر ایده‌لم که سامریلر عمومیت اعتباریله وطرز حیاتلری ایجابندن اولهرق بوائرلردن زیاده اولجه بیان ایتدیکمز منظومه‌لره مربوطدرلر .

سامریلرده ائرلری موجود شاعرلرك عددی اوتوز قدرمش . مع ما فیه برعصر قدر بر زماندنبری سامریجه اثر ادبی وجوده کتیرلمه‌مشدر . دیمك اولیورکه سامری ادبیاتنده ، حیات ملیه‌سنده اولدوغی کبی بك واضح بر دور سقوط واضمحلال حکمفرما اولیور .

اساساً اقسام ادبیه‌دن آنجق «لیریك» «Lyrique» ربابی ائرلر وقسماً ده «دیداکتیك Didactique» آلی پارچه‌لردن ما عدا ائرلر بولونمادیغی ایچون ادبیات سامریه بك محدوددر . یونوع ادبیاتلرده نه داستانلره نه ده تماشالره تصادف ایدلمیور. سامریلر ایچون خلق ائرلری اولمق اوزره قائللری غیر معلوم بعض نغمه‌لر وضرب مثللر موجود ایسه‌ده شرقیلر مفقوددر :

— نغمی — لردن	«عربجه مقابلی»
ئه عانه‌ن ئه‌یه قفه‌ر	یا عریس یا جلیل
صالامه‌ك بوسه‌ن مانه‌ر	وجهك قندیل منیر
ئه‌للووه‌ن لاق یانه‌ر	الله لك یا نیر
یه لیشه‌ك کابود وطغانه‌ر	ویلبسك وقار واجلال

«مألاً ترجمه‌سی»

«ای شانلی دلیقانلی سنك یوزك بر قندیل قدر منوردر . تاکری سنکله برابردر . سکا جناب حق وقار واجلال بخش ایتسین .»

سامریلرك ضروب امثالی ایسه بك چوقدر . بونلردن بر قاچنی ذکر ایده‌لم :

— ضروب امثال — دن

۱ — لاتوکا عططوك تیفه نومك منته‌ك

لاتعذنی حتی تعذ نفسك منك

«ترجمه‌سی»

«کندی نفسکه اوم ایتمه‌دیکه بشقه سنه اوم ایتمه»

۲ — وهیاهم نیك آرائه لادما لاتد دائو

«عربجه مقابلی»

الایام مثل حبلی ، تلد مالا تعلمه

«ترجمه‌سی»

«کونلر دوغورمه‌جقی بیلمه‌ین کیملر کیدر .»

۳ — لتعا عاقارا مائیللا له ثقاب

«عربجه مقابلی»

لیس ضیقة عظیمة الا ولها عاقبه

«ترجمه‌سی»

«بویوك بر اضطراب یوقدرکه نهایتی بولونماسون»

بو ضروب امثاله مشابه وسامریلرك حالت اجتماعیه وروحیه‌لریله آز چوق علاقه‌دار اولمق یوزدن فضله ایتمش .

ادبیات سامریه حقنده بو صورتله بر خلاصه الده ایتدکدنصکره بر آزده‌صنایع نفیسه‌سی موضوع بحث ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر .

۸ — سامریلرده صنایع نفیسه

سامریلرك ادبیاتنه نسبتله صنایع نفیسه‌سی هیچ مشابه‌سنده‌در . بونك سببی‌ده اولا هیکلسازی ورسم خصوصلرنده‌کی دینی ممنوعیتدر . سامریلر بابلده بولونورلرکن اولجه ذکر ایتدیکمز وجهله بت پرست ایدیلر . حتی ارض سامره‌یه انتقال ایده‌ن بش قبیله‌نك آیری آیری واردی . بویله بر زمانده کندیلرنده قیمتدار هیکللرك ، معبودلرك بولوندیغنه قائل اولمق مقتضیدر . فقط ارض سامره‌ده اقامت ودیانت موسویه‌یی قبول ایتدکدنصکره — بت پرستلك علیهنده‌کی — بو دینك مقتضیاتی بوتون مناسبله ایفا ایتمك ایجاب ایدیوردی ، واو تاریخدن بری سامریلرده آرتق نه بر هیکل ، نه بر لوحه قالمامشیدی . بو کونکی کونده نه معبد ، نه اولرنده نه اولرنده بر هیکله بر لوحه‌یه تصادف ایتمك قابل اولاماز . ناصل معبدلرینك دیواری بیاض بر کیره‌جله ، اداته ایله صیوانمش ایسه اولرنده‌ده عین حال وعین زینتسزلك موجوددر . فقط غریبدرکه منقوشات ومحکوکات ایچون دینی بر ممنوعیت

بولونمامعله برابر بو جهتلردن‌ده سامریلرك الده ماضیدن محافظه ایدلش آثارلر قالمامشدر. احتمال‌كه بونلری‌ده بزر وضع مقابل ایله اللرندن چیقارمشلردر . اولجه بحث ایتدیكمز قدیم تورانك معدنی اسطوانه‌لری اوزرنده‌كی نقشلر بی شبهه پك قیمتسزدر .

مع مافیه سامریلردن بعض كنجلرك متمادی بر رسم مشغله‌لری واردركه بوندن بر آز بحث ایتمك ایسترم . سامریلر، موسویته عائد تاریخی ، عنعوی نه‌قدر مقدساتلری وار ایسه بونلری بر لوحه‌ده جمع ورنكلی قلملردن وبعضاً صولی بویادن استفاده ایده‌رك ترسیم ایدرلر . وجوده كتیردكلری لوحه‌لر همان همان بری برینك قوپیه‌سندن عبارت اولوب بونلرده بر صنعت آرامق بیهوده‌در . مع مافیه بوتون ساده‌لك وابتدائیلكله رغماً اونده نظری اوقشایه‌جق بر غرابت موجوددر .

اورته درجه‌ده بر رسم كاغدینك اطرافنده آلتمش عدد شبه منحرف ترسیم ایدلش وشبه منحرفلرك اوكنده اوفق چیزكیلر چیزلمشدر . بو شبه منحرفلر مختلف رنكلرله تلوین ایدلش درکه بونلرك هیئت مجموعه‌سی عادتا لوحه‌نك بر چرچیوه‌سنی تشكیل ایتمكده‌در . بو لوحه‌نك یاریسندن اعتباراً قسم فوقانیسنده بر بره داخلنه كچمش اوچ رنكلی مستطیل واردر . مستطیل خارجینك ده‌بر طاقم خطوط واشاراتدن عبارت استطاله‌لری موجوددركه بونلرده چرچیوه‌نك خطوطنه قدر یاقیسلاشیر . مستطیل داخلینك مركزنده ایسه آچیلمش بر كتاب حالنده‌بر رسم‌موجوددركه بو(تابوت العهد)ایتش. بونك اوزرنده (طیور) و(كروبیون) رسملری ، كتابك هر ایكی یانده ایسه یاپراقسز بر دالی ، بودافلی آغاج حالنده حضرت موسانك وحضرت هارونك عصالری ومستطیللر آره‌سنده خدمه‌نك اسملری مرسوم ومحرردر .

لوحه‌نك تام اورته یرنده ایسه‌صاغدن صوله دوغرو یاپراقسز برطوت آغاجنه شبیه زیتون یاغی قندیللری ، بر قاچ ماشه، دها صوكره‌بر قاچ بخوردان ، بخور محلی والك صوك طرفده‌ایسه‌بر سفره محلی موجوددر .

لوحه‌نك یاریدن اعتباراً قسم تحتانیسنه كلنجه بو قسم برمنحنی ایله قپه‌واری‌چوریلمشدر. بو منحنی داخلنده (باب القدس) كاهنلرك‌جبه‌لری ، بنه بر بخوردان ،برچاشیرلكی، بر اوریق رسمی منحنی‌یه تماس اوله‌جق بر صورتده یان یانه وصاغدن صوله دوغرو دیزلمشدر .

آلتنجی صره‌لرده ایسه قربان زمانلرنده مستعمل بچاق رسمی ، قربان محلی ، دها ذبحی آلتلری بنه صیره واری دیزلمشدر .

سامریلرده كیم‌یلیر قاچ یوز ویا قاچ‌یبك سنه‌دنبری رسم ایدیله ایدیله بطندن بطنه انتقال

ایدمن بو لوحه‌نك حال حاضر بر فكر صنعتله ترسیم ایدلدیكنه قائل اولماملیدر. بوده معین بر قارشیلق مقابلنده همان انحاف ایدیلیر. غریك اوزاق محللرندن كلن سیاحلرك شرفه‌یابیلان بولوحه‌نك‌ده جزئی درجه‌ده اولسون بر ترقی‌یه نامزد اولمه‌جغنه اینانماملیدر. دها بوزلوجه سنه ترسیم ایدلسه‌ده بو سامریلرك خاطرینه گلمز.

سامریلرده رسم نه قدر ابتدائی بر حالده قالمش ایسه رقص‌ده، موسیقی‌ده او نسبتده نما بوله‌مشدر. معماریدن بحث ایتمك دخی صاقد رونلق اولور.

اوچله سامریلرده گندیلرینه مخصوص شرقیلرك بولونمادیغی ذكر ایتمشدك. بوراده ایسه‌ده سامریلرده بو تاریخدن صكره موسیقی‌نك نما بولدیغی كوسترمه‌جك بر وثیقهٔ تاریخیه‌لری یوقدر. سامریلرده حال حاضرده نه بر آلات‌موسیقیه واردر نه‌ده موسیقی‌یه وقوفی اولان بولونیور. مع مافیه دینی دعالرده واثنای صلاتده‌سامریلرك بر آغزدن تكرار ایتدكاری منظومه‌لرده وسوره‌لرده گندیلرینه مخصوص كیمك وفقط یكنسق بر تجویدلری واردر. بعضاً غایت قالین بر آهنك الان بو تجویددده براینجه‌لك‌دن زیاده وحشی بر قبالق موجوددر.

فقط سامریلر بو آغیر آهنك مواجهه‌سنده بك بیوك بر انجذاب دوییورلر. ذوق سمعیلرینك تكمل ایتدیكنه‌دلالت ایدمن بو حالك طبیعیلكی‌نی‌اشارت ایتمكلزوم یوقدر. مع مافیه هر دولو یوقسوللقلره معروض قالان بو ملت ایچون‌ده بوقدری‌كافیدر. اونلر بو نكته‌ده قناعت ایدمز و (كل حال یزول) عباره‌سنی تكرار ایدرلركن غفران صمدانینك آنجق گندیلرینه‌عائد اولاجغنی‌دوشونور. وبوكا بوتون ایمانلریله اعتقاد ایدرلر.

— ٦ —

نابلس مركز قضاسی

١ — نابلس هوالیسنده

نابلسك سالخورده ومشبوع كتمان‌سیمای حجرسنی ترك ایتمك زمانی گلمشیدی. آرتیق سیشدم وایستدم بوغوجی هواسنه تحمل ایدلیور وبر آن اول بو كثیف، بونانوان محیطدن تباعد ایتمك احتیاجلری بر نسبت مضاعفه ایله تزاید ایدییوردی. گندی گندیمه دیوردمكه: اگر بو طاشلر بك قیمتدار خاطرات ماضیه ایله تتوج ایتمه‌یدی واگر تاریخ بوتون ثروت روحانیه‌سنی بو متوكل واسرار آلودخاك قدسی‌یه‌بخش ایلمه‌یدی او زمان طاشدن وطوپراقدن عبارت‌اولان بویرلر نه قدر ابكم وبی مأل اوله‌جقلردی؟..

نابلس وحوالیسی

176 -177

حال بوکه یاد ماضینك اتحاف ایده‌جکی سعادت خیالیه ایله آغوش بآغوش ، بو اختیار افقلرك هوای متدینی قطره قطره نوش ایتمکده بولیورك بر ذوقدر . صرف شخصیت تاریخیه مواجه‌سنده بر سیاحت فکریه‌یه تودیع نفس ایتمك وبوتون بو وادیلرك ، بو داغلرك ، بیکارلرك فوقنده عصردیده بر خولیای پر سکونه دالمق نه قدر یولیورك بر تسلی‌در .

نابلسك داخلنده بولوندیغم حالده بی شبهه نابلسده یاشامدیغمه قناعتم واردی. نابلسك انحای عمومیه‌سنه حاکم اولان المان‌اوتلنك یوکسك بالقونلردن بلده‌یی تماشا ایدرکن صباح کونشنك یالدیزلری ایچنده (فلاویانیا پولیس) یوکون هر زماندن فضله شایان نظر کورونیوردی . باخصوص تاقارشیده (العیبال) داغی متوکل یوکسله لیرکن اوته‌سنده بربنده داغیلان اسباط بنی اسرائیلك‌های وهوی شطارتی کوزلرمله کوریبور ، روبان (Ruben) ، جعد (Gad) عاسر (Aser) زابولون (Zabulon) دان(Dan) نفتالی (Neptali) سبطلرینك بر تسلیمیت مشترکه ایله رب کلیمه یوکسلن (آمین) صدالرینی قولاقلرمله ایشیدیبوردم . وبونلرك بوتون افقلری‌صاران ندالری قارشیکی داغده غاریزیم‌ده‌عکسلر یاپیور، اورادن‌ده قدسی جوابلر آلیوردی. بعضاً سیمه‌ئون (Siméon) لاوی (Lévi) یهودا (Juda) یساخار (Issachar) یوسف (Joseph) بنیامین (Benjamin) سبطلرینك مشترك بر سسله مطاوعتکارانه آمین دیدکلرینی دویبوردم. بونی متعاقب بوتون جمعیت اسرائیلیه ، (Josué)نك، حضرت یوشعك بر اشارتیله داغلیرکن ارکك قادین ، بویوك ، کوچوك ، چوچقلر بربرلیه مصافحه ایدیبور . بویوکلر تکبیر کتیریبور . آهنکدار سوره‌لر ترنم ایدیبور وربك الطاف نامحدوده‌سنه قارشی بوتون یوره کلریله اعلای شکران ایدیبورلردی . اوزمان سماءدن غفران صمدانی دوکولیور وبوتون بو طائفهٔ عبرانیه قرن انعام اولیورلردی .

اوتلك اوکنده آته بینه‌رك (طریق الشرقی) یی تعقیب ایدرکن ذهنم هپ عبرانیلرله مشغول ایدی . بر آز صوکره صول طرفده مقبره‌یی صاغده قیشله وعین الدفنه‌یی مبهم بر کولکه حالنده ترك ایدیبوردم . شیمدی سیشهم وادیسی واسع بر اوومیه آچیلیور وارض یعقوب (Champ de Jacob) غاریزیمك انکلرنده بوتون وسعت وعظمتیله عرض وجود ایدیبوردی .. دوشونیوردم :

بویرلر نه قدر زنکین خاطرات‌ایله مشبوع ایدی ؟ اورادن آسه‌ن قدسی روزکارلردن بربرل بربرل آقان کوموش صولردن ، بیتاب توکل ، سینه کشاعنبرین طوپراقلردن سرکندشلرینی صوردم، آکلاتدیلر ودیدیلرکه :

«حضرت ابراهیم (حران) اراضیسنی ترك ایتمش، کنعان یایلاسنه کیدیبوردی. بورادن

کچدی وسالدیده بر آغاجك اوتسنده خیمه‌سنی قوره‌رق یوتون افراد عائله‌سیله یوتون
معیتیله برابر بر مقدار قالدی . بوراده صبیم قلبندن ایتدیکی دعالر مظهر قبول اولدی .
وجناب حق بو اراضیی آنله وعد ایتدی . سنه‌لر کچدی . نهایت حضرت یعقوب برینه
الشامدن کلرکن بو یرلرك فرینده کائن (سالم) قصبه‌سنه اوغرادی . اورالرینی صاتون آلنجه
یو یرلره (ارض اسرائیل)ده‌نیلدی .»
کوئش ارض اسرائیل اوزرنده متمادیاً یو کسه‌لیور . قیزغین ضیالر اورته‌لی یاقیوردی .
یولده نابلس حوالیسنك ساکنلری کلوب کچیور وکونشدن قیزاران سیمالریله قدیم
سیئه‌ملیلرك احفاد موقعیه‌سی اولدقلرینی خاطر لاتیورلردی . اونلرك نظارلرنده نه‌درین
معانر مندمجدی . کویا یارمقلریله بو طوپراقلره اشارت ایدرك « یعقوبك قیزی دینا
(Dina) نی دهده لریمز سیئه‌م‌لیلر بورالردن الوب کوتوردیلر . » دیمك ایستیورلردی .
وین یوتون بو ماضیی ذهنآیاشیوردم . اولا یعقوبك هیجانی ، سیئه‌ملیلرك عناد واصرار .
لرینی ، نهایت دیناك قرار مسعودینی بر صحنه حالنده تماشا ایدیوردم .
بر مدت صکره (بلاطه) کوینك قارشیسنه کلمشیدك . لطیف بر منبعث کنارنده
دوردق . کوینك مختارلری قصبه‌نك زوالیلرندن ، فقر عرفان وسفالتندن بحث ایدرلرکن
بن بو محیطك فوقده یشامق وآنجق ماضیی دراغوش ایتمك ایله مشغول ایدم .
حضرت یعقوبی دوشونورکن بورالرده آچدیردیغی قویو خاطرمه کلمشدی . کوزلرمله
اونی آرامدیریوردم ، برمدت صوکره یولزه دوام ایتمیدك . صول طرفده بیاض وبکی بر
قصبه کوزوکدی . یولده تصادف ایتدیکم چیلاق آیاقلی بر یاوروردن صوردم . معدنی
وایخه بر سله (عسکر) دینجه اینجیلك روایتی تخطر ایتدم . فی الحقیقه بیر یعقوب
موقعی (Jakar) سیشار جوارنده ایدی . قدیم سیشارك بوقدر یکی بر شکلده
بولنه‌جغنی هیچ دوشونه‌میوردم . بوراده‌ده یك آز بر زمان قالدقدنصکره صاغه دوغرو
غاریزیم استقامتنده یول آلدق . بر آز صوکره بیر یعقوب (Puits de jacob) .
مواصلت ایتمیدك .
یو قویونك اوزرنده روم‌اورتودوقس جماعتی طرفندن انشا ایدیلن مناسترك داخله
کیردرکن دماغم خاطرات عیسویه ایله مشحون ایدی .
سالدیده بر راهب پاپه پاشادی ودائما سیاحینه خطاب ایدرمش تیپرمك بر سله
دیدی که : بوراسی بیر یعقوب نامیله معروفدر . بز خرستیانلر بورایه (بیرالسامریه)ده
دیرز . عهد جدیده قصة السامریه‌یی (La samaritain) ی البته اوقومشسکزدر .
مخلص عالم یهودیه‌یی ترك ایدرك غالیله‌یه کلدیکی زمان برکون یورغون آرغین معیتیله
براسکنده بوراده دینمش ، قویو کنارنده اوطورمشیدی . آرقداشلری ایسه یمك تدارك

ايتك اوزره شهره، سيشه مه ايتمشلردى. اوانناده سامريه لى بر قادين صودولدورمق اوزره كلدى. حضرت يسوع « بكا صووبرده ايچه يم » ديدى . « سن بر يهوديسك ، ناصل اولوبورده بم كبى بر سامريه لى دن صو ايستيورسك؟ چونكه يهوديلر ايله سامريلر بربرلريله اختلاط ايتمزلر . » جوابنى آلنجه « عطية الهيه يى بيلهيدك وبكا صووبرده ايچه يم دين آدمك كيم اولديغنى آكلايه يدك اوندن سن صو ايستيه جكدك واوده سكا بر آب حيات بخش ايده جكدى .. الخ ديمشدى (يوحنانك انجيلى فصل رابع) .

راهب بويوك بر عشق دينى وبر حرارتله انجيلك روايتنى اوقور كبى سويليور . وكندينى دنده بلكه حاشيه لر علاوه ايدييوردى .

يسوعك « بو صودن ايچن ينه صوصار فقط بم صويمى ايچن اصلا صوصامازسك » خطابى حالا قولاقلرمده اهتزازلر ياپار كن كليسانك داخلنه كيردم . راهب مشعله لرى يافورق قويويه صارقيتدى . باشمى اوزاتدم. قويونك ايچنه بر قاچ يىلديز دوشمش كبى ايدى. مشعله لرى او قدر دلر باكورونيوردى. تاريخى صودن ويرديلر، ايچدم. اعتراف ايدييم كه رحيق تاريخ يوتون مفكره مى آرتق بيهوش ايتمشيدى . زيتون دالرينك ايچندن كچمك كليسادن ومناستردن تباعد ايدركن حمولهٔ ماضيه يى طاشيه مه جق قدر يورولمشيدم. شيمدى صول طرفده جبل الطورك ذروه سى ينه عينى لاقيدى ايله بكا تكهبان اولبورونابلسه قدر بنى تشييع ايدييوردى .

٢ — نابلس مركز قضاسنك احوال عموميسى

[١] - موقع نفوسى — نابلس لواسنك منتهاى جنوبيسنده كائن اولوب شمالاً جنين قضاسيله شرقاً حوران ومعان جنوباً قدسشريف سنجاغلريله وغرباً بنى صعب قضاسيله محاطدر . بتون قضاسنك مجموع نفوسى ٢٧٦٩٦ يسى ذكور و ٢٨٨٨٢ يسى اناث اولق اوزره (٥٦٥٧٥) در .

مركز قضاسنه مربوط قرا عـ خانه
٧١٢٧ ٩٦

ذكور	اناث		قرا
١٠٧٦٢	١٠٤٧١	جماعين ناحيه سى رسمى ناحيه در	٤٥
٠٨١٨٩	٠٧٨٧٥	مشاريق عناوى ناحيه سى غيررسمى	٢٩
٠٤٥٦٤	٠٤٢٨٠	وادى الشعير ناحيه سى غيررسمى	١٥
٠٤١٧٨	٠٤٢٥٥	مشاريق جرار ناحيه سى غيررسمى	٠٧
٢٧٦٩٣	٢٨٨٨٤	يكون	٩٦

۱۲۹۹ سنه‌سنده بتون لوا داخلنده تحریر نفوس معامله‌سی اجرا ایدلمش ایسه‌ده نتیجه سی الده ایتمك ، اوراقك قارمه قاریشیق وغیرمنصف اولماسندن ناشی ، عادتامستحیلدی. ۱۳۲۱ سنه‌سنده دخی ایکنجی بر تحریر دهاپایله‌رق نفوسك ۱٤ بیك قدر تزاید ایتدیکی تظاهر ایتدی . ۱۳۲۸ سنه‌سنده پایلان اوچنجی تحریرده تزاید نفوسی مقداری ۱۲۰۰ قدردر . صوك ۱۳۳۱ سنه‌سنده (۱۲۳۱) تولدو (۱۸۵۹) قدر وفیات وقوعبولمش و۱۳۲۹ سنه‌سنده بتون قضاده ۸۵۱ قدر چوجق طوغمشدر . ۱۳۳۰ سنه‌سنك نفوس قیوداتی شایان دقتدر :تولداتی ۱٤۷۹ . قدر فرلاتیورك بونك‌ده سبعی تاریخ‌مذکوره مکتوملرك عفوی اعلان ایدلش ایدی . ۱۳۲۹ سنه‌سنك وفیاتی ۵۹۸ و۱۳۳۰ ککی ۲۷۱ ارادسنده اولوب اشبو ارقام آره‌سنده‌کی عدم‌نسبت نفوس قیوداتنه اولان اهتمامك نه درجه جدیتدن اوزاق اولدیغی بالغاً مابلغ ایضاحه کافیدر .

[۲] — **مواقع تاریخیه** : غاریزیم وعیبال طاغلری — نابلس‌وادیسنی تشکیل ایدن ایکی طاغدن غاریزیم ویاخود جبل الطور (۸۶۰ م.) بیوك تواجه حائزه اولوب منتهای شمالیسنده اغلب احتمال بیزانس امپراطوری جوستینیان زمانندن قالمه قلعه‌لی وفقط خراب بر قلعه مشاهده اولنمقده‌در . یالکز قلعه‌نك بر بجق مترو تخته‌دکی دیوارلری طرز انشاسندن دها اسکی بر دور تاریخیه عائد اولدقاری ظن اولنیور . قلعه‌نك بر آز جنوبنده اسکی دیوار وحوض دخی بولنمقده‌در .

سامریلرك ادعاسنه کوره بیوك تراجه‌نك اورته‌سنده وقتیله انشا ایتدیکاری معبددن قاله بیوك بر قیا دخی مشاهده اولنمقده‌در . اساساً غاریزیم طاغی اوزرنده وقتیله بر چوق اولرك انشا ایلدیکی تراجه‌نك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنمقده اولان آثار قدیمه‌دن استدلال اولنه بیلیور . جنوب شرقی کوشه‌سنده حضرت ابراهیمك حضرت اسحقی قربان ایتمکه مأمور ایدلدیکی ادعااولنمقده‌در . غاریزیم طاغنك تپه‌سندن غایت کوزل منظر مشاهده اولنیور : شرقده اوفاق اوفاق تپه جکلرله محاط ماخنه اووه‌سی ؛ عسکر ، کفر قلیل ، عزموت ، سالم ، بیت دجن ، روجیب ، عورته کوبارله برابردها اوزاقده غلاد جبلیه یوکاطاکم اولان اوشاطاغی کوزکور . جهت شمالیه منظره‌سنی عیبال طاغی قپامقده اولوب یونکله برابر جبل الشیخ اوزاقدن تفریق اولنه بیلمکده‌در . شمال غربیده هوا ایی اولدیغی صره‌لرده کرمل طاغی مشاهده اولنیور .

عیبال ویا سلمیه طاغی (۹۳۸ م.) نابلسك جهت شمالیه‌سنی قاپلامقده‌اولوب تپه‌سندن مشاهده اولنان منظره غاریزیمکندن کنیشدر . طاغك تپه‌سنده دوران بر آدم کرملدن اعتباراً جلوع طاغنه قدر بتون غالبه جهاتی مشاهده ایتدکدن بشقه دها اوزاقلرده جبل الشیخ ایله برابر صفد قصبه‌سنی دخی کورور . بحر سفید سواحلی جهت غربیه‌ده

وحوران طاغلری جهت شرقیه‌ده تفریق اولنه‌بیلور . بر آز شمالده‌و بر تپه اوزرنده‌اسکیلرك بیوزه تسمیه ایتدکلری و بر مدت ایچون وقتیله یهودیلرك شمالده تأسیس ایدیلن حکومته پایخت اتخاذ ایلدکلری طلوزه کوپی موجوددر .

بئر یعقوب مناستری . — عنعنات نصرانیه‌یه کوره حضرت عیسی (ع.م.) وقتیله عسکر کوپی سامریلرلندن بر قادینه ومؤخراً نابلسده‌کی سامریاره اجرای وعظ ایتدیکندن خریستیانلرجه بو محل مقدسدر روایته نظراً حضرت یعقوب عائله‌سیله برابر آلمزیره‌دن ارض فلسطینه دوغری هجرت ایدرکن جنین قضاسی داخلنده واقع سالم کوپی اوکنده توقف ایده‌رك بوراده (سیچم) ك باباسی (همور)دن اراضی صاتون آلدی . صوکره سالم کوپی ایله نابلس قصبه‌سی آره‌سنده وبو صوك شهردن یاریم ساعت مسافه‌ده بر الله معبدی انشا وبر قبو حفر ایتدیردی‌مناستركوجه تسمیه‌سی بودر . حضرت یعقوب‌وفات ایدرکن « یعقوب تارلاسی » دینلان وعیال ایله غاریزیم طاغلری آره‌سنده واقع کوزل اووه‌ده‌کی املاکنك اوغلی حضرت یوسفه وصیت ایتدیکی مرویدر .

مناستر ایلك اولا ۳۵۰ تاریخ میلادیسنده ایمپراطوریچه (هه‌لن) طرفندن انشا اولنمش ایسه‌ده تعاقب ازمانله اوچ دفعه تخریب وبراوقدر دفعه‌ده تعمیر ایدلدی . صوك تعمیراته باب عالیدن ویریلان فرمان اوزرینه متحد رومیلر طرفندن بوندن سکز سنه اول مباشرت ایدلدی . تاتمام قالان انشا آته اعانه ایله ۷۰۰۰ لیرا قدر بر مبلغ صرف ایدیله‌رك انجق اصل یعقوب قیوسیله اوستی اورتن بنا وبرده مدبدب کلیسانك بر قسمی اکمال ایدیله‌بیلدی . (۲) مترو عرضنده و (۳۰) مترو عمقنده بولنان قیونك ایچنده‌کی صو دائمی بر جریان (شمالدن جنوبه دوغری) حائزه‌در . بوك مناسترك پلانی الیوم‌نافعه‌نظارتنك ارکاندن اولوب وقتیله قدسده مهندسلکله استخدام ایدیلن (فرانکیا) افندی‌طرفندن چیزلش .حرفیاً قوه‌دن فعله چیقه بیلمك ایچون لا اقل (۱۰) بیك لیرا قدر بر مبلغك صرفنه دها احتیاج واردر . مناستری هر سنه (محاربه‌دن اول) ۲۰۰۰ — ۴۰۰۰ قدر روس هاجیسی زیارت ایتمکده اولوب هر بری بر فرانقدن اللی فرانقه‌قدر اعانه‌ویرمکده ایدی . دیرك ۱۹۱۲ سنه‌سنده‌کی وارداتی ۴۰۰ لیرا مصارفاتی ۲۸۰۳۹۹ غروشدر . اغلب احتمال روسیه‌ده‌کی معهود فلسطین جمعیتنك اشبو مناسترك انشاسنده بیوك بر معاونت مالیه‌سی طوقونمشدر . بئر یعقوبدن (۱۶۰) مترو شمالده نبی یوسف مقامی موجود اولوب وقتیله اولاد اسرائیل طرفندن حضرت یوسفك بقیهٔ عظامنك مصردن بو محل مقدسه نقل ایدلدیکنه دائر کتاب مقدسده صراحت واردر .

[۳] — **امور معارف** — نابلس مرکز قضاسنده اللی اوچ ذکور ابتدائی موجود

اولوب یونك دردی نمونه اولق اوزره نابلس قصبه سنده‌در . مرکز ابتدائی مکتبلرینه (۷۱۲) طلبه دوام ایتمکده‌در . یوندن بشقه یه مرکزده اوچ اناث ابتدائیه‌سی موجود اولوب طالبانی ٤۰۰ قدردر . اجرا ایدیلان تدقیقات نتیجه‌سنده یوسنه‌کی مکتب مداومینده‌یوزده۲۰ قدر برتناقص موجود اولوب اشبو تناقص فقردن واطفالك چالشه‌رق اکتساب قوته اولان مجبوریتلرندن ایلرو گلمشدر .

نابلسده‌کی اوچ اناث مکتبندن انا مکتبی یوندن بر بچق سنه اول واردات محاسبه‌سی معارفله اداره ایدلمك اوزره لیلی اناث مکتبی نامیله تأسیس ایدلمشدی . بو سنه مارتندن اعتباراً انا مکتبنه تحویل ایدیلمرك بودجه‌سی محاسبهٔ خصوصیه‌یه دور ایدلدی . مکتبك عدد طالبانی (۱۰۰) اولوب یونك یکرمیسی لیلی ومجانیدر مارته قدر اجرتلی آلتی قیز جوجغی موجود ایدی . معارف اداره‌ی بونلری یاشلرینك بیوك اولمسی حسبیله مکتبدن اخراج ایلدی . ٤—٦ یاشنده بولنان هر جوجق ارکك اولسون قیز اولسون مکتبه داخل اولهبیلور . اجرت‌تدریس لیلیه ایچون ۱۵ لیرا عثمانی وزنکین نهاریلردن بر عدد مجیدیه‌در . نهاریلردن اجرت اخذینه‌متعلق اولان قرار ایچه فنا نتیجه‌لرتولید ایتدی چونکه گچن سنه مکتبه مداوم طالبانك بر قسم مهمی مکتبی ترك ایتمکه مضطر قالدیلر . تحصیل ابتدائینك مجانیلکی حکمونجه اتخاذ ایدیلان مستحسن اصوللردن بولنمقله اشبو اجرتك بر آن اول قالدیرلمسیله انا مکتبنه اسکی رغبتك تکرار اعاده‌سی لزومنی بوراده در خاطر ایتمك‌ضروریدر . مکتب مدیره‌سی کیندر غارتیلره لازم اولان بر چوق آلات وادوات تدریسیه‌نك عدم وجودندن دولایی وظیفه‌سنده ایچه مشکلاته دوچار اولدیغی درمیان‌ویورکی آلاتك اك مهملرینك تدارکیله ارسالنی رجا ایدیورودی .

نابلس‌اهالیسی معارفه اولان هوسلرله‌شهرتشعارلردر . فی‌الحقیقه شمدیه‌یه قدر بو قصبه استانبول ، بیروت ، مصر وحتی اوروپا مکاتب عالیه وتالیه‌سنه ۳۰۰ فضله طلبه گوندرمشدر . بیوك مکتبلره اکمال تحصیل ضمننده طلبه اعزامی نابلس اولیای اطفالی آره‌سنده غایت مستحسن بر رقابت حالنی اکتساب ایتمشدر . یالکز شوراسنی درمیان ایتمکدن کندیسی آلهمام : قضا مصادفتك شمدیکی حالی غایت پریشان وعاجل بر اصلاحه محتاجدر . یوقون قضا داخلده‌کی مکاتب ابتدائیه مصارفاتنه محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنده (٦٤۰۱٤۰) غروش بر مبلغ تخصیص ایدلمش ایکن بو مبلغك صرفندن مع التأسف لایقیله استفاده اولنه‌میور . ضرورتسز اولان نابلس مکاتب ابتدائیه‌سنی بر طرف ایتمك صورتیله کویلرده‌کی مکتبلری گزمکه جقیه‌حق اولان بر مفتشك انکسا خیاله اوغرایه‌جغی محققدر . کوی مکتبلرینك عددی ٤۹ اولدیغی حالده دینه بیلورکه هیچ بری وظیفهٔ تدریسیه وتهذیبیه‌سنی یاپه‌میور تعیین اولنان معلمارك همان همان هپسی قره جاهل ومعاش دوشکونیدر . ۳۰۰

دن زیاده نفوسلی بلاط کوی مکتبنك موجودی ۱۵—۲۰ ؛ عسکر کوئی مکتبك موجودی یالکز بش ؛ بسطیه ـ ناقوره مکتبنك موجودی ۵۰ طلبه قدردر . (۳۰۰۰) ه یقین نفوسی اولان سلفیت قصبه‌سنك اناث ابتدائیسنه آنجق ۷—۸ طالبه دوام ایدیبیور . کفل حارس کوینده یدی سکز سنه‌دنبرو بر مکتب ابتدائی موجود اولدیغی حالده حالا کویده اوتور یازار بر چوجغه راست کلنه‌میور . دیرستیا کوینده (۱۰—۱۵) چوجقك دوام ایتمیکی غایت سفیل، پس ، مردار بر مکتب واردر . الحاصل کزدیکمز نابلس کویلرینك مکاتب ابتدائیه‌سی یك اجینه‌جق بر حالده‌در . ابتدائی معلمی قره جاهلدر کویلینك تدریس وتهذیب اخلاقه قطعیاً اهلیت واقتداری یوقدر . بوندنبشه بر فاچ آیدن بر ویو معلم اوله. حق جهله طاقمی معاش آله‌مدقلرندن اکثریسی مکتبی‌سد ایده‌رك الیش ویریشه‌قویلمشدر. بویله سفیل مردار بر حالده ویا خصوص ۶۰۰،۰۰۰ یو قدر پاره صرف ایتمك صورتیله مکتب کشاد ایده‌رك کندیمزی الاتمقدن ایسه هیچ‌ی‌سد ایده‌رك یرلرینه اصول جدیده اوزره ومقتدر ، اهلیتلی ، فاضل خلوق المرده ولیلی اولمق شرطیله یالکز ۳—۴ سنه ابتدائیسی تأسیسنه غیرت ایتملیدر . شمدیکی ۴۹ مکتب ابتدائیدن کویلی قطعیاً استفاده ایتمیور. فضاتك نفوسجه کثافتلی یرلرنده لیلی‌اولمق شرطیله کشاد ایدیلمه‌جك اولان بر فاچ آدم عقللی مکتب حقیقهٔ تدریس وتمیهٔ اخلاق وظیفه‌لرینی تأمین ایده. بیلور . یوقسه شمدیکی شرائطله محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنی قبارتوب کلیتلی مصرفلرده بولنمنك هیچ معناسی یوقدر .

— ۷ —

سیاستیه‌دن چرکن

بر فاچ‌ساعت دوام ایده‌ن بوکونکی سیاحتمز بزی یورمه‌مشیدی . بالخصوص عودتده آلمان اوتلنك پرسکون بویوك صالونی سرین نفخه‌لریله بزه هر زماندن فضله مونس کودونیور واورته‌لغك کثافت حریریه‌سی بیله نظرلرده شایان مسامحه اولیوردی . یك آز بر مدت صکره تمامیله ترك ایده‌جکمز بلدهٔ قدیمه درین برروپای آتشینه‌دالارکن اوتلك نفوسی اوکنده ، بزی بر محیط دیکره نقله مهیا دوران آرابه‌یه سس‌سز آتلق ایچون استعجال ایدیوردق .

نابلسك زیتون آغاجلری وفرنك انجیری‌دالری آره‌سنده صیقشوب قالان خوابیدهٔ توکل اولری ، شهرك بیاض مناره‌لری ونهایت توزلودوماتلی منظره‌سی بر بر آریلیوردی. ارابه‌مز نابلسدن شماله دوغرو واوزاناناق یافا طریقی اوزرنده وادیی تعقیب ایدیبور وبر سرعت ممکنه ایله قوشیوردی .

نصف الهاردن بر قاچ ساعت کچمشیدی کوتش وادیده تامرتی یانغینلر یاپان بیاض آتولرنی ابداله شیمدی تردد ایدیور کبی ایدی . کچدیکه زوسیع وادی اعتراف ایتملیم که کوزلری ابداله شیمدی حس ایتمك ایچون بر آزده متحمل اولمق وياخود کوزه‌لدی . فقط بو مبهم کوزه‌للکی حس ایتمك ایچون بر آزده متحمل اولمق وياخود بو افقك بولندیغمز زمان فوقنده‌کی استحاله‌لرینی بیلمك لازم کلیوردی . « پیه‌رلوتی » (Chiarmante) اولور . « قورقارم که لوتینك خیال ملوتی ، بو بی سحاب وبی باران محیط آتشینك فوقنده بر واز ایده‌جك ونابلسك جاذبه‌سی‌نده هردم دها اوزاقلشرده آرایه جقدی .

مع مافیه اعتراف ایتملیم که « غالیله » شاعری بو وادی راعیانه‌بی ذی سکون وجاذبه دار بولیور وبولك هر ایکی طرفنده‌کی سالدیده زیتون آغاجلرینی اوتده بری‌ده آقان کوچوجك ایرمقلری نه حرارتله آکلاتیوردی . وبو بولده نه‌رکوی نه‌ده بر اووادی . هر طرف سکون ایچنده ایدی . یالکز آره صیره قویونلریله کچن بر چوبان‌دن بشقه کیسه‌یه تصادف ایتمك قابل دکلدر . اوتده بری‌ده یشیل تارلالرده قیرمزی کلنجکلر ، بنفسجیر چیچکلری (Bleuet) تزهر ایدر . اوزاقدن اوزاغه کوچوك خرابه‌لر کورونور ..» دیوردی .

فی الحقیقه لوتی یورادہ قارلرینی آلدتمیوردی . آرایه‌مز بر ساعت قدر یول آلیرکن یوتون سکون موقعی دویبوردی . فقط شیمدی تنها ایلرولەین سورولر وبر لطافت آچیلان چیچکلرك پرنده قیزغین ضیا حزمه‌لری وصاریشین چوراق بر محیط واردی . آره‌صیره بر قاچ کویلو کچیور وياخود نابلسه دوغرو قوشان اوزون بر یولچی آرابه‌سی بر مدت کورولتویایه‌رق تباعد ایدیوردی . یورادہ‌کی انسانلرك البسه‌لرینی‌تك توك تماشا ایدرکن یه لوتی خاطره کلدی . اویر حرارت ادعا ایدیوردی :

« ارض مقدسك ساکنلری البسه‌لرینی محیطه توفیق ایدر . چولده یشایانلر خاکی رنکده عبالر اکتسا ایدرلر . حالبوکه نابلس حوالیسنده یشایانلرك ملبوساتی محیطك ازهار رنکلرینکیله توأم وملوندر . »

نه قدر دوغرو سویلیوردی . یونلری دوشونورکن صول طرفده یوکسه‌لن تپه‌لردن صیره ایله (رفیدیه Réfidié) بر آز صوکره (بیتوزن Beitouin) ، (بیت ایبا Beitiba) کویلری بر مدت کوزوکدکنصکره اوفاجق تپه‌لر آرقه‌سنده صاقلانیور . وصاغ طرفده ایسه (زامتاتا Zamtata) قصبه‌سی نظرلردن تباعد ایدیوردی . نابلسدن آریه‌لی بر ساعتی متجاوز بر زمان کچمشیدی . سالدیده بر صو مجراسنه

قرب ایتدیکمز زمان شوسه‌دن انحرافه مجبور قالمشیدق . شیمدی شمال شرقی استقامتی تعقیب‌ایتلامشیدق . صول طرفده وتا اوزاقده (دیر شرف) وصاغده تقریباً یارم ساعت مسافه‌ده (عین ناقوره) کویلری بر بر مواجهه‌مزدن مرور ایتدی . آز بر مدت صوکره یوکسکجه بر تپه اوزرنده ینه زیتون آغاجلریله کومولمش (سباستیه) قصه‌سی کورونمشیدی . کویه طیرمانمق ایچون آرابه‌یی ترک‌ایتمکه مجبور قالمشیدق . غروبه‌میل ایدن کونشك آرقه‌مزدن کلن صاری ضیالری ایچنده قوملو وطاشلی دار بر یولدن بر چاریك قدر یورودك . انحنالردن دولاشدق . کویك داخلنه کیرکن اوزاقلرده‌کی کوزه‌للك نظرلرمزك اوکنده بوس بوتون اریمشیدی . بزحیرت ایدیوردق . باخصوص سباستیه‌نك ماضیٔ ذی شعشعه‌سی دماغمزده پر طنطنه اوغولتیلر یاپیوردی .

داسرائیل حکمدارلرندن یوریعام (Jeruboéam) مرکز سلطنتی سیشه‌مدن ترزایه شیمدیکی (طلوزه) قصه‌سنه نقل ایتمشیدی . بالآخره میلاددن (۹۲۸ — ۹۲۰) سنه مقدم اخلافندن اومری (Omri) نام حکمدار سه‌مه‌رون (Sémeron) تپه‌سنی مالکی اولان سومه‌ر (Somer) دن صاتون آلدی . لسان آرامیده شومه راتیم (Schoméraïm) صورتنده تلفظ ایدیلن برقصبه وجوده کتیردی . مرکز سلطنتی تخریب ایدیلن ترزادن بورایه نقل ایتدی . بالاخره بو قصبه یونانیلرك دیللرنده ساماریا (Samaria) حالنده دولاشدی . وبو رامیٔ اوزون سنه‌لر حکومت اسرائیلیه‌نك پایتخت ذی‌دیدیه‌سی اولدی . حتی شومیرائیم اسمی یوتون سیشم قطعه‌سنه انتقال ایتدی . (سامریا) ده اومریدن صوکره صیره ایله آخاب ، (ثوقوزیاس) (زورام) سلطنت سوردیلر . حتی بورادہ شام حکمداری (بن هادار) ایله ولوله‌دار حربلر جریان ایتمدی . بالآخره مصادمه‌لر دوام ایتدی . بومرکز بدیعی بابل حکمداری اسرحدن (Asaraddon) ماکدونیا حکمدار کبیری اسکندر دخی غارت ایتدی . نهایت بوبوك (هه‌رود) ماضیده دفعه‌لرجه تخریب ایدیلن بو قصبه‌یی یکیدن اعمار وداخلی تزیین ایتدی . بورادہ محتشم بر معبد وجوده کتیردی . (اوغوسته) معناسنه اولمق اوزره بو قصبه‌یه (سباستیه) نامنی ویردی .

اوچه کچی یولدن سنده‌لیه سنده‌لیه مرور ایدرکن او یقیلان سلطنتلرك بو آرامکاهی بی شبهه مفکره‌مزده قیمتدار ایزلر براقمشیدی .

شیمدی هر شی خراب اولمش ، تمشیدی . کویك کوچوجك دار یوللرینك هر ایکی طرفنده وحشی بر قاچ فرنك اینجیری قدانندن بشقه بر شیٔ یوقیدی . یالکز بوشن وطوبراق حوللرده اینکلر آره‌سنده اویناپان چوجوقلر .. پنجره‌سز جامور اویالر واونده بری ده عضویتلرك متروکاتی وصوکره یرده ، هواده ، ومحیطده‌نا محدودسینك سورولری .. قصبه بوندن عبارتدی .

اوچیك سنه‌لك بر ماضی ذی احتشامه مالك ولان بو بلدهٔ قدیمه‌ده ماضی‌نی اخطار ایدهجك هیچ بر شی قالمامشدی . اکر اوتهیه‌بری‌یه آنیلان بر قاچ معبد انقاضی ویا بر قاچ قیریق ستونه تصادف ایدلسه‌یدی بو ماضی ذی احتشام یك چابوق انکار ایدیله بیله جکدی .

قصبه‌یه ورودمز بر حادثه تشکیل ایتدی . کریك مخاروا ختیارلری کلدی . بر آز صوکره بر کتلهٔ اهالی خرمن یاشندن قوشه‌رق یتیشدی . چوجوقلر خبر آله‌رق اطرافنی صاردیلر . بر آز استفهامکارهر آزده خائف نظرلرله بویوك کوچوك هرکس بزی سوزیور واوزون بر مدتدنبری زائر کورمه‌دین بو انسانلر بر برینه باقیشیوردی .

سیاستچه‌نك منظرهٔ داخلیه‌سی بك حزن انکیز ایدی . شایان تماشا برلری کوزلرمزله آراشدیریوردق . بر آز صوکره کندیمزی (نبی یحیی)نك جامع شریفنده بولدیدق . بوراسی قدیم (Saint jean Baptiste) کلیسای ایدی . اون ایکنجی عصرك مشهور آثار معماریه‌سندن اولان بو محل نه قدر بیکس بر حالده ایدی . طاشله دوشه‌نمش حولینك قویو ومتعفن بر قسمنده قصبه‌نك مکتب ابتدائیسی کورونمه‌مك عزمیله اوبوقلیور . وینه‌بری‌طرفده یکرمی بر یاصه‌مقله اینلین لوش بر مغاره‌نك ایچنده یاتان حضرت یحیی خواب ابدیسنه دالیوردی .

بر آز صوکره ایپودرومه یکزه‌ین برمحله کیتدك . بورادهبر چوق قائم ومائل ستونلر واردی . هرورود زماندن قالمه بو آثارك حضورنده بر مدت دیز چوکدك . تا اوزافلرده غروب ایدن کونشك بیله حرمت حجابنی دوپیور کبی ایدك . مع مافیه اوراده یتشایانلر بك آسوده فکر ایدیلر . باقیشلرندن بیله ماضی الله اصلا علاقهدار اولمادقلرینی بك کوزل احساس ایدیورلردی . قدیم معبدلرك انقاضی شیمدی بر ماندره‌مك ویاخود زوالللی بر اوبانك دیوارلرنده یتیمانه آغلیورکبی ایدی . بو یاپیلر سرنکوندن بر آن اول تباعد ایتمك احتیاجنی بوتون صمیمیتیله دویدم . قصبه‌نك غرب جهتندن دیك برایتیشه تسلیم نفس ایدهرك اوزاقدن بزی بکله‌ین آرابه‌یه آتیلدیغمز زمان یوانش یوانش حلول ایدن کیجه‌امدادمزه یتشمشدی . آرابه طاشلقلی وقفا بر یولدن ایلرولهمکه باشلادی . بزینه یافا طریقنی بوله‌رق (طول کرم)ه دوغرو کیتمك ایستیوردق . زیتون آغاجلری وظلمت آره‌سنده ایکی اوچ ساعت قدر غائب اولدقدنصکره یوله چیقدق . قراکلق ایچنده قویو اسمر اوزانان بر یولدن ومجهولانه دوغرو امتداد ایدن سیاهلقدن بشقه بر شی کوره‌میوردق یالکز بر مدت صوکره بر قاچ ایشیق کوزوکدی . عنبته (Anebta) دیدیلر آرتیق (طول کرم Coul Kerm)ه یقینلاشیوردق . آره‌دن بر ساعت قدر بر زمان کچدی . بزجه پك غریب کورونن بو قصبه‌یه وارمشدیق . بر آز

سیسام باغی وبولجه کیرلیلك وعفونت قوقان بر اوتل اوطه‌سنه آتیلدیغمز زمان بش آلتی ساعتلق بر صار صینتی یی ازالهیه چالیشیور ، فقط اوطه‌نك مسافه‌لرنده قوشوشان نامحدود عوام ایله‌فارشی قارشی‌یه تشییع لیل ایتمکدن بشقه بر شیئه موفق اولامیوردق .

— ۸ —

طول کرم

۱ — قصبه‌نك وضعیتی ، منظره‌سی ومخلوط داخلیسی

شومه‌راتیم منطقه‌سی داخلنده (طول کرم) قدر هوادار وضیادار بر قصبه‌یه دها تصادف ایتمك قابل دکلدر . باخصوص بو قطعه‌ده‌کی واپلر آره‌سنده صیقشیوب قالان انحای عمرانیه میانتده بوراسی وسعت داثراً مادارله بر جنتی آکدیرر . شمال شرقیدن غرب جنوبی‌یه دوغرو امتداد ایده‌ن بو کوچوجك قصبه‌نك ظریف بر صفیه‌یه تمایله مشابهتی واردر . ساختلرجه او زایان دوز بر اووه ، یوشن ولطیف قصبه اوکنده طیبی بر باغچه سکون وصفوتیله کشاد اولونمشدر . اونك آرقه‌سنده اسرله شن ماوی بر دکزده بك اوزاقلردن نیم مرئی بر حالده اطارهٔ حیات وسلام ایلر . طول کرمك هر هانکی بر نقطه‌سنده دوروب جوارینه عطف نظر ایدنلر نه نظرلرینی ونه‌ده حس وخیاللرینی توقیف ایده‌جك بر مانعه‌یه تصادف ایتمزلر . بیاض طاشلردن اهتمامکارانه یاپیلان اولر واواولرك اوزرلرینی اورتمه‌ن قرمزی کرمیدلر قصبه‌نك یکرمی اوتوزسنه‌لك بر یاشه مالك اولدوغنی بك صریح بر صورتده افاده ایدر . قصبه‌نك غربنده بش اون دقیقه اوزاقده بولونان ایستاسیون بتاسنه موصل طریق ایسه بوتون تمیزلکی ایله انتظاری دراغوش ایتمك ایسته‌ر . مع مافیه طول کرمك بو نورانیت صریحه‌سی مواجهه‌سنده کوکل ، بوزلرینك آغاجسز لغنی ، بر آز ده چوراقلغنی اونوتمق هیچ‌بنیه چیرپنیر . حتی خارجدن مشاهده ایدیلن بو منظرهٔ بدیعیه‌یه رغماً داخلنده « بن نه قدر فقیرم وزوالیم » دین بسنار واردر که دکانلرینك خراب سیماسندن وحتی انسانلرینك تمدن کریز ناصیه‌لرندن دوکولور . بونکله برابر بو قصبه‌ده انقیادکار وتمیز بر آلك دولاشدیغی بك کوزل حس ایدیلیر . شمال شرقیده یکانه یولك منتهاسنی تشکیل ایده‌ن حکومت بناسی ، یولك جانب شرقیسنده تك توك تصادف ایدیلن ظریف خانه‌لر خوشه کیده‌ر . یولك امتدادی بش دقیقه بیله کچمز . وبوتون طول کرمك حیات داماری بوندن عبارتدر . قصبه‌نك دکانلری‌ده قهوه‌لری‌ده حتی یولك اورطه‌سنده‌کی میدانجقده واوراده صباح افشام قوروللان اوفاجق بازاری‌ده هپ بوراده‌در . بو طریقك منتهای دیکرنده قصبه‌نك یکانه جامع (جامع

بیروت ولایتی

صو بیعندن و آبونه‌لردن آلنان واردات	۲۰۰۰۰
بازار ، پنایر وارضیه رسومی	۱۰۰۰۰
باج رسومی	۱۴۰۰۰
یکون	۷۹۰۰۰

۱۳۳۱ سنه‌سنده بایلان بودجه‌نك مصارفات قسمنده ذکر ایدلدیکی وجهله وارداتك بر ربی مأمورین بلدیه معاشاتنه وبر ربی تنظیفات وتنویراته، طریق کشاد وتعمیرینه، بر ربی اجزای طبیه مایه‌سنه ویوزلرك صولامه‌سنه تخصیص ایدلمش وارداتدن قالان ایکی ربع ایسه اوقاف اوقاف قلملره ووقفیله بایلان استقراضك امحاسنه، نمایش وفقرایه صرف ایدلمکده بولنمشدر .

بوندن آتی‌سنه اول طول کرم بلدیه‌سی شایان قید وتذکار مهم اجراآتده بولنمنه موفق اولمشدر :

اسکیدن قصبه اهالیسی صو تدارکی خصوصنده بر چوق مشکلات چکیوردی. برکره قصبه‌ده یالکز قیو صولری واردی . ثانیا صویی دائمی اولان بیوك قیودن صوتدارك ایتمك هرکسك بلی باشلی مشغله‌سی تشکیل ایدیور ایدی . چونکه هرکس اشبو منبعك ایی صویندن استفاده ایدیوردیه قیو اطرافنده طوپلانیور قیواطرافی غلبه‌لکدن، ازدحامدن یسلك ایجنده قالیور . رغبت نسبتندهصویك قیمتی بهالی ایدی (دستیسی بر بشلك). نهایت بوندن آتی سنه اول بلدیه یو مشکلاته نهایت ویره‌رك مملکته تازه ، صافی وتمیز صو توزیع ایتمك فکریله پکاری محتوی بیوك قیونك صویی ۱۰ بارکیرلك بر موتورله دمیردن معمول بیوك برحوضه نقل ایتدیرمکه موفق اولدی . حوض ۴۰ متره مکعبنده (۲۶۰۰) تنکه استیعاب ایدهجك وسعتده‌در . حوضنده طوپلانان صولر بودولرله اولره توزیع ایدلدی . ویومیه دورت تنکه صو صرف ایدن هر بر خانه‌دن یاریم مجیدیه ؛ سکز تنکه صرف ایدنلدن اوچ چاریك مجیدیه استیفا ایتمکه باشلادی . بتون بو خیرلی ایشه صرف ایدیلن (۸۰۰) لیرانك بلدیه شمدیه قدر بر قاچ مثلی طوپلامغه ونهایت فعال بر قائممقامله ایشکذار بر بلدیه رئیسی قصبه‌نك صحتی ، صویه اولان احتیاج مهمی بویله آز مصرفله تأمین ایتمکه موفق اولمشلر ایدی .

[٤] — معارف — معارف خصوصنده بی صعب قضاسی بتون قضالر آره‌سنده‌سلتا وشایان دقت بر موقع احراز ایتمکده‌در . قضا اهالیسنك معارفه صوك درجه‌رغبتلری موجود اولوب طول کرمسده بولنان آتی صنف اوزرینه مرتب نمونه ابتدائیسنه ۲۵۰ طلبه دوام ایتمکده‌در . اشبو عددك بر قسم مهمی کوی چوجقلرندن ترکب ایتمکده

اولوب بونلرك ۵۰—۶۰ قدری مکتب بناسنك التنده موجود اولان دکانلرده اقامت وکوندوزلری مکتبه دوام ایتمکده‌درلر. هر دکانك اجرت سنویه‌سی ۱۰۰—۱۲۰ غروش اولوب هر برینده (۵—۷) طلبه یتوتت ایتمکده‌در . کوی جوجقلرینك بو قدر زحمت اختیارینه سبب تحصیل رشدیی اکمال ایچوندر . کورلدیکی کبی وضعیت صوك درجه جالب دقت وتحسیندر . قضانك حیات عمومیه‌سنده مؤثر بر عامل اولان شمدیکی بلدیه ریئسی ایله معارفك آلتشاری لزومندن بحث ایدرکن پیس وشرائط صحیه‌یی جامع اولمیان دکانلرده طلبه ایواسنك نه قدر مضر اولدیغنی بر تفصیل ذکر ایتدیکمده مومی الیه شو صورتله جواب ویردی : « بز بو فسالفه قائلز . صایدیغکز محذورلره بقایت ویرمك اوزره اوزره (۳۰) قاریوله استیجار ایده‌جك بر بنا آلتنا ایتدیرمشدك. طلبه اوقاق بر اجرت مقابلنده بوراسی اسکان ایده‌جکدی فقط واردات محلیه‌محاسبهٔ خصوصیه‌یه‌دور ایدلدیکی وصلاحیتمز نهایت ویرلدیکی آندن اعتباراً بر قاچ‌تشبثله برابر بوامراخیردخی یاریده قالدی . بالذیون اولهجق بنا اوکلکزده فقط طلبه‌ینه پیس وغیر صحی دکانلرده حالا یاتوب قالقیور . تشبثمزك آثمامنه دلالت ایتسه‌کز چوقدایی اولور .

(زراعت مکتبی) .— قارشوکزده‌کی بنا قضا زراعت مکتبی اولمق و ۱۰۰۰ لیرا قدر بر مبلغ صرف ایدلمك صورتیله میدانه کلمشدر . یانی باشنده ثمونه تارلاسی اولمق اوزره (۵۰۰) دونملك بر اراضی دخی صاتون آلنمشدی . (۱۶۰) بیك غروشدن فضله اولان محلی واردات معارف بو مکتبی دخی بالغاً ما بلغ اداره ایده‌بیله‌جکدی . محاسبهٔ خصوصیه اشبو وارداته وضع ید ایتدی،ایده‌مدی بو تشبث زراعیمز بردولو قوه‌دن فعله جیقاریله میور . بونك جارهٔ حلنه باقق الزمدر .

(خلیجلق مکتبی) .—بوندن ایکی‌سنه اول کشادایدلش ایدی . یدی یاشندن اعتباراً مرفیز بو مکتبه‌داخل اولهبیلور . معلمه‌سی ازمیرلی براسلام خانمی‌اولوب معاشی ۵۰۰ غروشدر. قوجه‌سی مجاناً مکتبك رسامللی وبویاجیلق وظیفه‌لرینی کورمکده‌در . مکتبك بر ده ۲۰۰ غروش معاشلی بر معاونه‌سی و ۱۰۰ غروش معاشلی برده خدمه‌سی موجوددر. شمدیه قدر مکتب ۳۰ خالی قدر اعمال ایتمش اولوب اوکزده بولنان بیوکچه بر سجاده اوچ لیرایه صاتون آلنمشدی . بو مبلغك بر لیراسی کار اولهرق مکتبك وارداتنه کیریور . مواد ابتدائیه تمتعدن طوبلانان وارداتله تدارك ایدلمکده‌در .

معارفه اولان رغبت یالکز مرکزه منحصر اولوب بتون قضاده غایت ابتدائی بر حالده موجود اولان (۲۵) مکتب ابتدائیه کویلیلر شایان تقدیر بر هوسله دوام ایتمکده‌در . أز جمله بسیط وجدی بر فائده تأمین ایتمکدن پك اوزاق اولان عنبتا

کویند مکتب ابتدائیسنه ۹۰طلبه دوام ایتمکده‌در . کفر اللبن کویی (٦٤٠) نفوسه مالك اولوب بونك ۵۰ سی مصروف شامده ونابلسده شرعیاتی تدرس ایده‌رك اجازت آلمش خواجه‌لردن مرکبدر . مکتب ابتدائیسی جامعده طار وغیر صحی بر اوطه‌ده طلبه موجوددر . الحاصل هر کویده معارفه آز چوق بر هوس بر رغبت مشاهده ایدلمکدر . کندی کندینه تکون ایده‌رك نشو ونما بولمقده اولان بو تحصیل هوسنك برلشدیرلمش اولوب مداومین ۳۰ — ۳۵ قدردر ٦۰۰ نفوسه مالك اولان دنایه قریه‌سنك مکتب ابتدائیسنده (۵۰) طلبه دوام ایتمکده‌در بیت لد قریه‌سی مکتب ابتدائیسنه ٤۰ طلبه دوام ایتمکده‌در بو کویده معارفه آز چوق بر هوس بر رغبت مشاهده ایدیلیسنده بوغیورومعارفپرور اهالی صوك درجه مفتقردر .

[۵] — **احوال زراعیه وتحصیلات** — قوهٔ انباتیه‌سی زیاده اولان قضا اراضیسنده مع التأسف صویك مبذول دکلدر . باخصوص قضانك جهت شمالیه‌سی همان همان صودن خالی اولوب لاسمح الله شو حرب عمومیده ساحله بر تعرض وقوعه کلوب هیئت ملکیه وعسکریه ایله اهالی او جهتلره چکلمکه مجبور اولدقجه اولورسه صو فقدانی محذوری بتون شدتیله حس اولنور . بوکا حائل اولمق اوزره طول کرم قصبه‌سندن ۱۷ کیلومترو مسافه‌ده کائن سباستیه کویندن مبذول صولرینی دمیر بورولرله بورالره نقل ایتمك بك موافقدر . کچن سنه کیفیت قوماندان پاشا حضرتلرینه عرض ایدیلدکده تصویب سامیه‌ء اقتران ایتدی ایدی . حتی بر آلمان مهندسنه کشف بیله یاپدیرلدی .

فقط کافی مقداردہ دمیر بورو بولنه مدقدن بشقه فقیر دوشمش اهالیدن (۲۰۰۰) لیرالق بر اعانه جمعنه لزوم کورلمش اولمغله بو تشبث نافع یاریده قالدی .

۱۳۳۱ سنه‌سنه مخصوص زراعت ایستاتیستیقی بروجه آتیدر :

مزروعاتك جنسی	اکیلان اراضی دونم حسابیله	اکیلان تخم کیله حسابیله	آلنان محصول کیله حسابیله
بغدای	۲۵٫۰۰۰	۱۵٫۰۰۰	۱۲۰٫۰۰۰
قبلاجه	؟	؟	۰۷۵٫۰۰۰
ارپه	۱۲٫۰۰۰	٦۰۰۰	۰٦۰٫۰۰۰
بولاف	۱۰۰۰	٦۰۰۰	٤۸۰۰۰
بونغ	۱۵۰۰۰		؟

داری	۲۴۰۰۰	۴۰۰	۱۹۳
بقله	۱۶۰۰	۱۲۰۰	۴۰۰۰۰
مرجمك	؟	؟	۱۲۰۰۰
زیتون	۴۰۰۰		؟
پورتقال، مندالینه، لیمون	۶۰۰		۶۰۰،۰۰۰ [۵]
سیسام، پاموق	؟	؟	۶۲۵۰۰۰ عدد
			؟

بو قضاده ۶۰ — ۸۰ بیك لیرالق قارپوز وقاوون حاصلاتی دخی واردر .

۳ — اهوال اجتماعیه

[۱] — **طبقات اهالی ، طرز معیشت وحیات عمومیه** — طول کرم قصبه‌سی سیمای خارجیسی اعتباریله هرنه قدر کنج وتازه کورونیورسه‌ده بو سنهٔ شباب وزندکی آلتنده بنه اختیار بر روحك بلکه بر چوق استحاله‌دن ونهایت تکاملدن صکره اورتایه آتیلق عزمیله شیمدیلك کیزلندیکنه قائل اولمق لازمدر . اساساً نابلس شخصیت اجتماعیه‌سی یوتون قطعهٔ سامریه‌نك اك مجهول نقطه‌لرینه قدر اجرای تأثیر ایتدیکی ایچون بی صعب فضاسنك مرکزنده یاشقا بر خصوصیته تصادف ایتمك ناصل قابل اولابیلیر . بواعتبارله طول کرم اهالیسی‌ده عینی کلك بر جزوی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

قصبه داخلنده احاددن عبارت اولان نفوس غیر مسلمه‌ده خارج قالمامق شرطیله اکثر خلقده درین بر تعصب.. کثیف بر ظلمت فکریه وصوکره حرص منفعت ، دائما اوحرص .. وبو حرصه ایرشمك ایچون آتیلان بر آز ریاکارلق، بر آز یالانجیلق ونهایت آزجوق فساد وتذویر خطوه‌لری .

مع مافیه یوراده انکشاف ایده‌مین ویوق یره محو وهبا اولان اوذکالر ، استعدادلر ایچون نصل آچیملی ؟ بی صعب کویلرندن صرف قصبه‌نك مکتب ابتدائیسنده اوقومق اوزره کان آلتمش ، یتمش چوجوغك رطوبتلی ، عفونتلی ، ضیاسز دکانلرده طوپراق اوزرنده نصل یشادقلری دوشونیله‌جك اولورسه بو یاوروجقلرك شخصیت ممتازه‌لری مواجهه‌سنده تقدیر وحرمتله اکیلمکدن بشقه نه یاپیلا بیلیر . غریبدرکه بو قافلهٔ معصومین محیطه‌بر مقدار تماس ایتدکدن صکره‌اویله‌شایان حیرت بر صورتده‌ده کیشیورلرکه.. شو بیرائیم قطعه‌سنك مالك اولدوغی بو قابلیت تمثیلیه‌نك بر مثلی دیکر بر افقده یولمق قابل اولامازلر . سنه‌لر کچدکجه وکوچوکلر بیودکجه اونلرده او سیل خروشان حرص وظلمته قاپیلیور . واونلرده کندیلرنجه پیریل پیریل پیریلدایان شخصی منفعتلری پیشنده

(۵) بو رقمدن ۸۲۵۰۰ قیه زیتون یاغی استخراج اولنمقده‌در .

بلا توقف وبی آرام قوشدقلری کورولیور . کندیلرینك ده، مملکتك ده، عین حالده قالدیغنه یونك ایچون تعجب ایتمهلیدر .

طول کرم اساساً بنا اعتباریله اوچیوز خانه‌یی تجاوز ایتمدیکی ایچون ایکی اوچ بیك نفوسیله بویوجك بر عائله‌اوجاغنه‌یك اعلا بکزه‌تیله بیلیر . اویله بر بنا که، ایچنده‌افندیلری ده، ملك صاحبلری ده ، اینجیلری ده واردر . فقط یشایشلری اعتباریله بری برندن یك آز فرقلیدر . یالکز بر قسمنده پاره واردر . دیکرلرنده ایسه ثروت مفقود.. لباس وطعام نقطهٔ نظرندن بر برلرینه یك یاقین؛ حس وفکر وروح اعتباریله تمامیله بر .. اکر استثنا اولونه‌بیلمکه بو قصبه‌ده‌ده بعض طبقه‌لر تصادف اولنیور . قصبه‌نك ایچنده الك مرعی الخاطر اولانلری بو برلی مأمورلردرکه عددلری احاد خانه‌یی کچمز . بو ایلك طبقه‌یی تشکیل ایدر . طرز تلبسلریله‌ده طول کرملیلردن آیریلیر ورسمی البسه لرکیرلر. بونلرك اکثری ارباب ثروتدن اولمغله برابر نهایت اوفاق بر تحصیل تالی کوردکلری ایچون لسان رسمیه آشنا صایلیر . طول کرمه کلن مأمورینك لسان محلیه واقف اولمالری ایله آنجق بو طبقه اختلاط ایده بیلیر وبوتون قصبه‌نك حتی قضانك اهالیسی ایچون، حتی بوتون مراجعات ایچون بونلر بر واسطه بلکه بر ملجأ اولورلر . بوتون قضانك حقیقی آمرلری بونلردر . نفوذ وصلاحیت هر شیٔ قضا داخلنده بونلره مخصوصدر . وآرزو ایتدکلری بر مأمور ویا بر خصوص ایچون بورادن بعضاً الك بیوك موقعلره قدر شکایتلر ، مراجعتلر تسلسل ایدر . ومطلقا مراملرینه نائل اولورلر . بو طبقه منسوبینك کوچك بر قضا مأموریتنی حتی یك جزویٔ بر معاش مقابلنده قبول ایتمهلرنده واکثریا بیوك بر یورغونلق تحمل ایتمهلرندهکی سبب بودر . حتی بونك ایچوندرکه اصحاب املاکدن اولوب‌ده مأمور بولونانلرك واردات سنویه‌سی عین درجهٔ ثروتده بولنوب بر مأموریتله اشغال ایتمیانلرك واردانته نسبتله ایکی حتی اوچ درجه فضله اولدوغنه حیرت ایتمهلیدر . بوتون قصبه‌نك اصحاب ثروتی‌ده بو مأمورلره انتساب ایتمك ایسترلر . نتیجه‌ده بنه نابلسه‌دکی کبی قضایه تابع کویلر آره‌سنده دائرهٔ نفوذلر جیزلکده واو دائره‌لر داخلنه دوشنلردن استثمار ایتمك حقی اونلره منحصر قالمقده‌در .

بو دائرهٔ نفوذلرده عضو عامل اولانلر طول کرمك ایکنجی طبقه‌سنی تشکیل ایدرکه ثروت صاحبلریدر . بونلرك ایچنده یکرمی ، اوتوز ، حتی قرق بیك لیرالق اراضیه املاکه مالك اولانلری وسنوی بیك لیرادن درت ، بش بیك لیرایه قدر ایراد صاحبی بولونانلری موجوددر . یالکز بنی صعب امور رسمیه‌ده نابلسه تابع اولدوغی ایچون

ایشلرینك نابلسجه سکنه‌دار اولمامسنی ایسترلر . بناء علیه بورادهکی دائره نفوذلری نابلسده طوتان ومنسوبینی لواجه مدافعه ایدهن طرفدارانهده مالکدرلر. بو اعتبارله طول کرم دخی نابلس اوجاغنك بویوك مقیاسده بر شعبهسی اولیور. کندیلرنجه تصور ایدیلن بر حق طبیعی ومقرر ایله هردرلو اعتسافارده بولونمق بعضیلری ایچون مباحدر . دویمق بیلهمین بو آخرلر بعضاً ده بربریبیر . نابلسده اولدوغی کبی بورادهده صاغ وصول ایکی جناح واردرکه نابلسدهکی قائدلره طوتونور. شخصی منفعت اوغرنده صرف اولونان بر استعداد واردرکه مملکت ایچون اسیر کنمسه نه مسعود ثمرهلر وجوده کلیر . حالبوکه بویله براتحادی وجوده کتیره بیله جك عواملك فقدانی بی شبهه الك آجیقلی حالدرلندر .

بو ذی ثروت طبقهنك افرادی اکثریا امیدر . کورهنك اعتباریلهده محدود بر دائره داخلنده صیقیشوب قالمشدر. کویلندن ، چفتلکندن ، کویلوسندن ، چفتچیسندن نهایت طول کرمدن ونابلسدن بشقه کیمسه بی بیلمهینلر وبر یری کورمهینلرده واردر .

اولری منظرهٔ خارجیه اعتباریلهنه قدر منتظم وظریف ایسه داخلدن اومرتبه غیر منتظم وقابادر. نابلس اولرینك داخلی نه حالده ایسه یالکز هوا وضیا مستثنا قالمق شرطیله طول کرم اولریده طرز انشا وتفریش واقسامی نقطهٔ نظرندن عینی صورتلهدر ، دهنیله بیلیر . بورانك ساکنلرندهده عین حالات روحیه وعینی املاك موجوددر . بورادهده حرص وتعصب، عائلهده کمسنلك ، تعدد زوجات حکمفرمادر . بر فرقه که طول کرمده متعدد دفعهلر اولتلرك او نسبتده وهر زوجهیه مخصوص اولریده وارمش .

مع مافیه بو طبقه منسوبینده نهدن صوکره بر اویانیقلق حصوله کلدیکنی کوریبورز: چوجوقلریی اوقومق ایچون صبرسزلانیورلر . طول کرملی بر قاچ کنج واردرکه تالی تحصیلنی اکمال ایتمشدر . فقط بو کنجلرك نابلسلیلره اقتدا ایدهرك طول کرمه عودت ایتملرندن قورقولور. بابالرینك اکثسا ابتدکاری اوزون انتاری واوزون جبه ، باشلرندهکی آلی صاریق ویا عمال احتمال که خوشلرینه کیتمز . فقط اونوتمامسونلرکه بو مستثنا مملکته بنه کندیلری نفخ حیات أیلیه جکلردر. حتی بابالرینك سیمالرنده بیله بویله بر معنای شکایت مندمجدر .

طول کرمده قادین حیاتی ثروتلهده یوکسلمیور . بورادهقادین آز چوق بر کویلودر. کویلولرك سربستی حیاتیسندن حصهدار اولان بو قادینلر سربست کزر وسربست یشارلر . اساساً کیمدکلری البسه (هدوم) نامیله ایکدن معمول اوکی آچیق انتاری، باشده ایکدن (شمبر) دهنیلن بر باش اورتو ، انتاری اوزرندهینه ایکدن بر فوشاق (حزام).. وبونلر هپ بویله کزرلر . باشقه بر لباسه احتیاج کوسترمزلر آنجق طول کرملی مأمور عائلهلری چارشف قوللانیرلر . مع مافیه بورادهقادینلرك جزوی بر موقع

اجتماعیاری بولوندیغنه ذاهب اولمامیدر . حتی قادینلر ذکر ایدلمك لازم کلدیکی زمان بعض کوبارده « حاشا حضوردن » معنا سنه اولمق اوزره « اجلك الله » دیرلرمش . بنا ً علیه بورانك قادین حیاتی حقنده باشقه برسوز سویلمك لزوم قالماز . یالکز مرحوم فکرتك بر مصراعی خاطره کتیرلمیدر :

آلت سفیل اولورسه قادین آلچالیر بشر .

فقط بورادهکی سفالت حیاتیه‌نك داثره‌سی دها واسعدر . معنای حیات اکلاشیلمادقدن صکره نامتناهی اراضینك ، نامحدود مزروعاتك آلتون وکوش کتله‌لرینك نه اهمیتی واردر . ؟ . فن وصنعت بورالره آدیم آتمایورکه . بر سطوت کاذبه وصوکره اوفاق وبایاغی بر نفوذ یازغلر اولسونکه بو قیمتدار طبقه‌یه کافی کلیور .

بو طبقه‌دن صوکره طول کرمیده اوچنجی قسم اهالی واردرکه ایشیله کوچیله مشغول اولان کوچوك سرمایه صاحبلرندن ، زراعدن منشکلدر . بو طبقه منسوبینك سرمایه‌سی یکدیکرینك یاریسه‌قدر ، کلیری بوزلرادن بر قاچ یوز لیرایه‌قدردر . بونلر بسیط یشارلر وطبقهٔ عالیه‌نك هوذی آلتنده اکثریا بر آلت متابه‌سنده قالیرلر . مع مافیه بونلرك لسان عربی‌یه وقوفلری وعلمدن نصیبلری بر چوق متمولان عظیمه‌دن فضله‌در .

دردنجی طبقه‌یه کلنجه — اکثریتی بونلر تشکیل ایدر — کویلولر (فلاحین) طبقه‌سیدر . بونلرك اموال واملاکلری مفقوددر . اجرتله ایش کورورلر ودیکر طبقه‌لر اهالیسنه تمامیله تابعدرلر . اونلرك حسابنه چالیشیرلر . حتی اوطوردقلری اولرده ، قولوبه‌لرده کندیلرینك دکلدر . سنه نهایتنده آنجق یدکلریله قالیرلر . هیچ بر ثروت اللرینه کچمز . بوتون قضا داخلنده أیادی عاملهٔ تمامیله بونلر اولدقلری حالده حیاتدن ومدنیتدن اك آز نصیبنی آلانلرینه بونلردر . دنیا ایله آنجق معده علاقه‌لری وادر . باشلرنده‌کی سیاه عقالی جبه‌نی (بشت)ی وآیاق قابی (مداس)ی اوزون سنه‌لر محافظه ایدرلر . قادین ، ارکك ، جولوق ، جوجوق ، بیوك ، کوچوك هپ چالیشیرلر . فقط دائما زواللی وبی اعتبار قالانلر ، سراپا بر نسیان اولانلرینه بونلردر .

خطوط عمومیه‌سنی چیزدیکمز بو طبقه‌لرك کندیلرینه مخصوص بعض اوصاف ممیزهٔ حیاتیه‌لری بولوندیغنی اوتوتمایالم . تنه‌کیم ایلك وایکنجی طبقه منسوبیتندن بعضیسی سوریه‌نك معروف بر قاچ غزته‌سنده آبونه‌در . صباح آقشام اولرنده ، دیوانلرنده اوطوردیغی زمان بوتون اتباع ومنسوبینی اطراقنده بریکیر . کندیسی‌ده احوال عالمدن بالالاندیره بالالاندیره معلومات ویرر . یاخود علوم شرقیه‌یه وقوفی بولوندیغنه قائل اولدقلری بر ذاتك برحکایهٔ تاریخیه‌سنی یاخود بر حقیقت دینیه‌یه داثر ویردیکی ناشیده ایضاحاتی دیکلرلر . فقط بر مدت دنیری طول کرمیده (دیوان) حیاتی انطفایه یوز

طونمش ایمش . قصه‌نك بوتون کنجلری وبالخصه اصحاب املاکدن اولانلری طول کرمك اوته‌سنده بریسنده آچیلان اوچ قهوه‌ده وقتلرینی کچیریور . وباخصوص استانبول‌ده‌کی بارك بو خصوصده پك بیوك برروللی اولیور ایمش . بو طبقه قادینلرینك‌ده بعض مأمور عائله‌لریله تماسلرندن دولایی کندیلرنده موجود احتیاجلری‌ده یوانش یوانش اویاتمغه باشلامشدر . طول کرمده (ستری) تعبیر ایدیلن قادین الیسه‌لری اکثریا یاقاده ویاخود نابلسده دیکدیرملکده‌در . بو زنکین عائله‌لرشام ویمیوت معمولاتندن اولان حلیاتده‌تزین ایدرلر . دها اشاغی اولان طبقه‌لرده غزته اوقومق وامثالی احتیاجات مدنیه هنوز بلیرمه‌مشدر . حتی عامیانه حکایه‌لر ، قصه‌لر بیله اوقومق خاطرلرینه کلز . حافظه‌لرنده برتك مصراعه تصادف ایتمك مشکلدر . کوبیلولر قهوه‌ده اوطورمه‌سی ویاخود اویون اویناممه‌سی بیلمز . بر کویدن طول کرمه آنجق اشیا صاتمق اوزره کیدیلیر . واو زمان دوغریدن‌دوغریه دکانك یانینه قوشار . اورایه یره چومه‌لر اوطورور ، اطرافه ذکاوه دلالت ایتمه‌ین بر نظرله باقیشیر ، دورور . قادینلرك ایسه باشلرنده بر رنکلی تاقیه واردر . اونك آلین طرفندن بویونه دوغرو بورونك اوزرندن کچمش وصاغ یانینه پارلر دیکیلمش بر یه رونلق واردرکه سیماسنی نیم اورتر . قولاقلرنده (تراچه) نامیله زنجیرلی وداره‌لی کوپه‌لر بولونور . نابلسك جنوب طرفنده مستعمل اولان حلیات قدیمه بوراچه اسکیمش ایمش . بوتون بو زینتلریله عرض وجود ایدن قادینلر اللرنده بر وار ایسه هپسی دکانجیه براقیر . ! ودائما بورچلی طول کرمدن آیریلیر . یولده صاللانا صاللانا قوللرینی آچارق یورركن اللرنده ، بیلکلرنده ، یوزلرنده ، اوست وآلت دوداقلرنده ، آیلرنده‌کی (وشم)لر کوزکور . یوراده‌کی کویلولرك (وشم) لری‌ده پك غریبدر . اللرده قاریشیق بر ضرب اشارتی اطرافنده نقطه‌لر ، صوکره بر خط‌مستقیم اوزرنده متعدد عمودلر ؛ کوچوك دائره‌جکلر ؛ اوست دوداق اوزرنده مثلثی اوچ بیلدیز ؛ آلت دوداق آلتنده‌بر قوس وکوچوك چیزکلر صورتنده اشارتلرپاپارلر . ارککلر دخی قوللرینه قبلیچ رسمی‌یاپدیرمق واسم یازدیرمق اکثریا معتاددر .

بو طبقه‌دن اولانلر افندیلرینك اولرینه کادکلری زمان اکثریا دائره‌دن خارج بر محله‌ده یکله‌کلرینه وافندیلرینك حضورنده‌ده حق‌کلامه مالك اولمدقلرینه باقیلیرسه‌حیاتدن نه قدر نصیبلری بولوندیغی قولایجه تصور ایدیله‌بیلیر . مع ما فیه سعادت‌ده آسی‌دکلدیر . بونلرك نظرنده بر پارچه بولغور ، برقاچ‌حبه بوغدای ویا آرپه کندیلرینی مسعود ایدیجك اولدقدنصکره نه دیه‌بیلیر . حیاتك اذواق کونا کونی طاتوب‌ده نه یاپه جقلر ؟..

وارسون ، هر شی کندیلرنجه مجهول قالسون . دنیایی‌ده بیلدکلری کبی یشیتلر . بو اونلره کافی کلیر . افندیلری‌ده احتمال که بونی دوشونه‌رك بو معصوم ، بو صاف کتله‌نك

ذهنلرنی بولاندیرمق ایسته‌میور . فقط بونی ده قبول ایتمك ایچون انسان نه قدر صافدرون اولق لازمدر .

[۲] — طول کرمده اعتیادات اجتماعیه و ادبیات — طول کرمده موجود بللی باشلی عادات اجتماعیه‌نی شبهه جوازدن و بالخصوص نابلسدن ملهم‌در . بنا‌ً علیه موقع اجتماعیاری بوکسك اولان اهالی کرك دعوتلرنده وضیافتلرنده و کرك ختان، ازدواج وولادت مراسمنده، حتی جنازه مراسمنده بله نابلسلیلری تقلید ایتمك ایسترلر. بونك ایچوندرکه چوجوقلرینك اویونلری ، یویوکلرینك اکلنجه‌لری وعمومیتله حیات بیتیه‌لری خصوصیت ارائه ایتمز . صعیك کویلو طبقه‌سنده اصول ازدواج غایتله جالب دقتدر . بر کویلو ازدواج ایده‌جکی زمان اونك نامنه ایلك آدیمی آتمه‌جق اولان ولیسی ویا پدری دکل، کویك ویاعائله‌نك مختاریدر . مختار بر صلاحیت واسعه ایله قیزك ابوینی ایله کوروشمك حقنه مالکدر . واکثریا مختارك تنسیب ایده‌جکی شروط مرعی الاعتبار اولق معتاددر . مختار طرفینك حالت مالیه‌سنه نظراً بش ایله یوز لیرا آره سنده بر مهر (قید ، صداق رقبه) قرار لشدیرر. ودرت الیه (هدوم) ایله (هدوم الفیه) تعبیر ایدیلن قیمتدار بر البسه‌نك کوه‌کی طرفندن آلتماسی تنسیب ایدر . بو قیمتدار لباس ایسه قیزك باباسنه ویاخود ولیسنه عائد اولور .

مختارك تنسیب ایتدیکی بو شرطلر درحال تنفیذ ایدیلیر . مهردن بر مقدار مناسبی قیزك ولیسنه تسلیم اولورکه بوندن قیز ایچون بر شی صرف اولونماز . بونی متعاقب (کتاب) نامی ویردکاری نکاح قیلیر . بونك اوزرینه زوج جهازی حاضرلامغه باشلار . بالطبع بو حاضرلقله زوج منسوبینك نابلسه مشترکاً کیتمیله وهپسنك انضمام رایله تمام اولور . البسه اکال اولونجه یه زوج طرفندن قادینلر طوپلانیر . البسه‌لری تسلیم ایتمك قورلر . او آناده مراسم تشییع اجرا ایدیلیر . بر قسمی هب بر آغزدن :

(عائله رئیسنه خطاباً)
ضفناك یا بنی فلان
اطلع وحبی ضیوفك
« سکا یوکون مسافر کلدك . جیق‌ده مسافرلریکی قارشولا » ..
دیه باغیرر . قسم دیکری ایسه جواب ویرر :
والله لا حبی ضیوفی
واذبح الیوم خاروفی

« تاکری حقیچون بوکون چیقوب مسافرلرمی استقبال ایده‌جکم وقوزومی اونلر ایچون کسه‌جکم ».

نهایت البسه یوکا یکزه‌ین ترنمات ایچنده کلینك اوینه ایصال اولونور . بونی تعقیب ایدن اوچ ، درت کون ظرفنده البسه‌لر بیچیلیر ودیکیلیر . ختامنده کوه‌کی اوندن بر قاچ قادین کلینك أوینه کیدر . فیزك الرینه (حنا) قورلر وکندیسنی سوسلرلر. بو مراسم‌ده بیتجه قیزی آته بیندیررلر . اوزمان قادینلر نشئه وشادی ایچنده بو ترنمه باشلارلر :

جیبو القرس ، حنو الجرس ، قوم ارکبی یازینه
بحیات ابوك وخالك قوم ارکبی لخالك ...

« آتی کتیریکز اونك چاك سس ایشیدلسون ، ای بورانك یکنه زینتی ، قالق ، آهیین ، باباك وداییکك باشی ایچون اولسون ، کندی کندیکیین »

قادینلرك های وهوی شطارتی ایچنده کلین آته بیندکدنصکره یه‌کوه‌کی طرفی شو صورتله شکران خوان اولور :

کتر الله خیرکم ولا عجبنا فی النسائب غیرکم

« بز اقربا ومتعلقات ایچنده سزدن بشقه‌سنی بکنمه‌دك ، ترجیح ایتمه‌دك ، الله سزك خیرکزی مزداد ایتسون .

کلینك اطرافنی قادینلر بالطبع احاطه ایدر . باخصوص یولده کیدرکن هر کویدن نامحدود قادینلر طاقیلیر . قافله بوس بوتون کسب ازدیاد ایدر . حتی بوتون آشنالر انك یانه قوشار ومندیل‌ده باغلارلر . مندیل باغلایانك یانده قیز بر مدت مدعو بولونور . وبوبابه‌جه دعوت طوفانلری ایچنده کوه کینك اوینه واریر، کندیسنه صو وخمور کتیریرلر . بر معتاد خموری صولایوب اوینك تپوسنه الصاق ایندکدنصکره قیز اللر اوزرنده اوه داخل اولور . اوه کیرکن قدومیه‌لر باشلار :

الفرحه فرحی ، والبیوت بیوتی ، الفرحه عندی یاصدیقه فوتی ، الفرحه‌عندی یاعدوه موتی
الفرحه فرحی والدیار دیاری ، والفرحه‌عندی‌یاصدیقه تعالی ، تعالو وهنوئی یاکل اهلی ..

ترجمه‌سی

سه‌وینجیم سه‌وینجیم ؛ اوه‌بنم اومدر . ذوق وشادی بوکون بنم یانمده‌در . ای محبه کل ، سزده داخل اول سرور وطرب بنم یانمده‌در . ای رقیبه سن ئول . سه‌وینجیم سه‌وینجیم ، اوه‌بنم اومدر . ذوق وشادی بو کون یانمده‌در . ای محبه‌کل . کلیکز . خیکز کلیکز . بوتون اقربالرم کلیکز وبنی تبریك ایدیکز . »

کلین کیردکدن نصکره زوج اوه‌داخل اولور . او زمان بوتون موجود قادینلر الرینه

بر صوبا آلیر وکوه کبنك اوزرینه مشترکاً هجوم ایدر وکندیسنی بو صورتله قارشولارلر. زوج بیدیکی داياقدن ممنون زوجه‌نك یانه قوشار. هر ایکیسنی مندر اوزرنده اوطورتدقدنصکره هر ایکیسنك باشلرینی بربرینه اورور. وعادتا طوس بایدیررلر. بونی متعاقب رقصلر باشلار. (زلیطه) نامنده‌کی قادینلربر طرفدن دف چالارلر. دیکر یاندن قادینلرك (لو، لو، لو) سی سمایی طوتار. او اثناده (دیکه) لر مشترك رقصلر باشلار. بر مدت صوکره زوج وزوجه‌یی ترك ایتدکلرینی متعاقب سلاح آتارلر. بدی کون رقص وفرح دوام ایدر. جوار شرقیاری تکرار ایدیلیر. غزللر، موالر سویلنیر وأوه زیارتچیلر آفین آفین کلیر. جمله‌سی طوز، یاغ، پرنج کبی کویلو هدیه‌لرینی مستصحباً توشار واورادہ بر حیات تعاون واشتراك ایله کونلرجه وقت کچیررلر.

طول کرمده دوکون زمانلرنده وآنات ذوق وطربده تکرار ایدیلن بو عمومی خلق قوشمه‌لرندن باشقا قصبه‌نك وحیه‌نك روح صنعتکارانه‌سنی کوسترمه‌جك بر اثره تصادف ایدلمز. مع مافیه الك کوچوك تیتبلرنده بیله کویلونك روح معصوم ذی سکونی تبلیر ایدر:

تهلیل (نیانی)

بدو ینام ویتهنا	یاربتو مایغیب عنا
بدو ینام نومه هنیه	نومة الحجاج فی البریه
بدو ینام فی سریره	یاالله یحفظویالله یجیرو... الخ

مألا ترجمه‌سی

«اویویه‌جق وفرحله‌جق. کاشکه‌بزدن اصلا آیرلماسه. اویوسون وفرحلنسون. وشونی دیله‌رمکه طاتلی طاتلی اویوسون. حاجیلرك جولده‌کی اویقوسی قدرطاتلی اویوسون، یشیکنده اویوسون وتاکری اونی فوروسون. واونك یاردیجیسی اولسون.»

مع مافیه کوکل آرزو ایدر ایدی‌که بو معصوم کویلولرك یاورولری ایچون اوزله‌دکلری اویقونك مدتی‌ده محدود اولسون. حالبوکه بو خواب معصومانه‌نه قدر درین وسوره‌کلی‌در. اونلرك بوتون حیاتی قایلایورده اونلر حالا بوندن بی خبر. صبور ومتوکل متمادیاً اویویور، اویویورلر.

٤ — طول کرمده احوال صحیه

قصبه‌نك وضعیتندن بحث ایدرکن اولرینك جواره نسبتله منور اولدقلرینی وقصبه‌نك دها هوادار اولدوغنی ظن ایدرسم ذکر ایلش ایدم. بو اعتباراله طول کرم بنالرینك

تسم اعظمی شرائط صحیحه یه موافق بر طرزده انشا اولونمشدر، دینیله بیلیر. بالخصوص موقعك هوامی بر آز رطوبتلی اولمغله برابر شکایت ایدیلهجك برر اده ده دکلدر.

هوا اکثر زمانلرده معتدل دوام ایدرطوروب. هله طول کرمك محفوظ صوی بورای ایچون اساطیر ایرانیه‌یی خاطره کتیره‌جك بر آب حیواندر. وقتیله بو قصبه صویوزندن یك الیم اضطرابلرچکر وحتی اوتده بری ده آجیلان طویراق اوبوقلرده طوبلاندیریلان صوبیر یکتیاریجی بوتون بولانیقلق وکیرلیلکیله ایچیلرمش. بالطبع بو صیقینتی شیمدی بر طرف اولمش ایسه ده صویك آزالمی بنه قصبه‌یی قیوراندیریبور. مع ما فیه قصبه‌نك جوار کویلره نسبتله بنا، صو وحتی هوا اعتباریله جاذبی یوزندن درکه طول کرمده صوك زمانلرك ساری وعمومی خسته‌لقلری، تیفوس وقولرا آفتلری بوراده اجرای حکم ونفوذ ایده‌مه‌مشدر. هر نه‌قدر بر قاچ تیفوس وقوعاتی اولمش ایسه ده هرکون کیدوب کلکده اولان تره‌نلرك حصوله کتیردیکی بیکلرجه انسان اختلاطاری میانده بو قدری طبیعی کورولهبیلیر. مع ما فیه خسته‌لق بوراده، اولدیغی کبی اطفا ایدلمشدر. قوله‌رایه ایسه طول کرمده اصلا تصادف ایدلمه‌مش ایمش. حالبوکه قرنك اچیرینك وبالخصوص قارپوزك پك مبذول اولدیغی بو مملکتده قوله‌رانك باش کوسترمسندن قورقولور ایدی. بنا" علیه بو ایکی فلاکتدن قورتولمغه موفق اولان طول کرم قصبه‌سنه مسعود نظریله باقیلهبیلیر.

یالکز بو قصبه‌نك صحتی هر دقیقه تهدید ایدن موضعی عاملر واردرکه یوقاری‌ده ذکر ایتمکه لزوم لازمدر. طول کرمك ایکی ساعت اوزاغنده ایکی کیلومترو وسعتنده (قطوریه)، (بصه) وبر کیلومترو مربعی احاطه‌سنده بولونان (برکة عطا) بطاقلقلری هرآن طول کرمده وجوار کویلرنده (حمای مرزغی) نك ظهور وانتشارینه سببیت ویرمن اوچ منبع مرض حالنده‌در. باخصوص بطاقلقلره یاقین اولان (جلیل)، (جرم) (قلنسوه)، (جت)، (قاقون)، (زیته)، (عتیل)، (بافا) کویلرنده‌کی تخریبات نظر دقته آلنیرسه سنوی یوزلرجه مصابینه تصادف ایدلدیکی وبو مصابلردن بنه سنوی یوزده اون نسبتنده تلفات وقوعه کلدیکی کورولیور. عین زمانده موقع طبیعیسنك افاده‌سنه نظراً طول کرم وجواری طویراغنده مواد عضویه چوق بولوندیغی ایچون بو حال حمای مرزغی نك بورالرده ازدیاد نماسنه سببیت ویریورمش.

مع مافیه بو خسته‌لقلر دها آجیقلی بر مرض واردرکه دوغروسی دوغروبه اهالینك تسیب واهمالندن نشأت ایدیبور. اوجه سویلدیکمزی بوراده تکرار ایده بیلیرز. قصبه‌نك خارجدن منظره‌سی نه‌قدر کوزه‌ل، تمیز وظریف ایسه شکل داخلیسی او نسبتده کیرلی وقاذر. طول کرملیلرك واونلردن بالخاصه کویلولرك کونلرجه یوزلرینی واللرینی یقامدیغنی ایشیده

برسالك تعجب ایتمامل بز . قصبه‌ده برتك حمام بیله موجوددكلدر . بعض فداكاران تمیز یفاتیق اوزره تابله قدر بش آلتی ساعتلق اختیار زحمت ایتدكلری واقعدر . دیكر طرفدن صویك تدرتی بالطبع اوساخك تزایدینی انتاج ایدییور . اقلیمك حرارتی واكثریا آچیق اووده أسن روزكارك كتیردیكی قوم وطوپراق دانه‌لری دخی علاوه ایدیلرسه بو خسته‌لغك نه اولدیغنی درحال اكلاشیلیر:

فی الحقیقه (رمد صدیدی) خسته‌لغی بوراده دهشتلی اجرای تخریبات ایلیور . بوتون قضا اهالیسنك یوزده الیسی بو خسته‌لغه محقق طوتولمشدر . وبوندن یوزده اونك كوزلری شدیدی حالده اعمادر . بوراده كورلك بك آز بر ملاحظه ایله حس ایدیله بیلیر . مثلا جوار كویلره موصل بر یولده لا علی التعیین بر كونده دوروب ده كلوب كچكلری معاینه ایتمك كافی كلمكدر .

بوندن ماعدا یوتون نابلس وملحقاتنه وبلكه دها بر چوق محلاره شامل بعض خسته لقلرمز واردركه طبیعتیله بوراده بولونیور . ازدواجلرك ، تولداتك فضله‌لغی نسبتنده جوجوق وفاتنك زیاده‌لكی ، دوغان جوجوقلرك ضعیفلكی ، بك كوچوك یاشده‌ارككلرده باشلایان عنان ، قادین‌ده ارتكده موجود قانسزلق حقنده‌ده اطاله بحث ایتمك زائددر . بالكز شونی‌ده - ویلیه‌م‌كه سل الربه ، قلب خسته‌لقلری ، فرنكی كبی بوبوك دیمكه آلیشدیغمز خسته‌لقلره بوراده بك آز تصادف اولونیور .

مرحاله بو ملاحظه‌دن آكلاشیلدیغی وجهله طول كرم قصبه‌سنك حالت صحیه‌سی بالطبع جالب دقتدر بر حاله بولونمامقله برابر موجب تلاش‌ده‌دكلدر . درج ایتمكی زائد بیله كوردیكم تدابیر معلومه‌یه‌اك كوچوك بر مقیاسده توسل دیه بیلیرم‌كه بورانك عوارض صحیه‌سنی ازالیه كافی كلمكدر . احتمال‌كه شمدیه قدر بر چوغمزك بویله دوشوندیكی ویویله بیلدیكی حالده ذی قیمت بر نتیجه‌یه دسترس اولونامامسی ایسه‌نه غریب برحالدر . هر نه كدركه حال بنه عین حال ؛ خسته‌لقینه عینی خسته‌لق . عوامل مرض ایسه بنه عینیله باقی . یونلری كودور ، حس ایدر ویلیرز . وینه بر شئ یوق .. بو ایسه شبه‌سز اك بیوك مرضمزدر .

— ۹ —

طول كرم — ملبس یولی

۱ — قلقیلیه یه دوغرو

طول كرمده اوتل حیاتنزیك تحملفرسا بر صورتده مرور ایتمشدی . باخصوص اوقوسزلق یوزندن یتاب قالان وجودلرمزی بر مدت دیكلندیرمك بزم ایچون اك

قطعی وصریح بر احتیاج اولمشدی . کولشك دوغمامشده دها چوق وقت واردی . ارض فلسطینك اسرار آلود وسکون پرور نکهت لیلیه‌سی آجیق قالان یجروم‌دن نوش ایدیوردق . شیمدی هر طرفده اسحق صدالری تموج ایلین اووه‌لر ، اسمر وعنبرین بردریای مستی حالنده تا متناهیلکلره دوغرو اوزانیور واك هجرا افقلرندن بزه بر نسیم تسلیت انحناف ایدیوردی . اوزون بر زمان کچمشدی .. سمانك صولیلدیزلری حالا پیریل پیریل پارلیوردی . نهایت (عنبته) افقلرنده کوك محترزاه آغاربرکن قایومزه اورولدی : « آرابه کز حاضر » دیدیلر . بز توقف ایتمکسزین قوشدق وبر اسکلته یك یکزمین آرابه‌یه آتلادیغمز زمان اعتراف ایتملی یم‌که جلمه‌مزك یاشی دوشیوردی .

آرابه استاسیون یولی طوتدی . بر قاچ دقیقه صوکره طول کرم نازلدن کچرکن کونش متبسم تورلرینی رهکذارمزه دوکیوردی . شیمدی قیرمزی رنکلی یافا طریق اوزون انحنالر یاپارق کوزك تعیین ایده‌یله‌جکی مسافه‌لره قدر اوزانیور . وآرابه سرسری قایوب کیدیوردی . بز باشلرمزی اکثریا آرابه‌نك کنارتخته‌لرینه لاقیدانه دایامش ، طول کرمه قوشانلری نیم بر تماس نظرله تماشا ایدیوردق . بعضاً انکلرینی بلرینه ایلیشدیره‌رك وهر ایکی آلنی صالسلایه‌رق یورغون آرغین یوروین کویلو قادینلری متمادیاً باشلرنده یغورت سپزه‌، ویا جوبات ویاپشقه بر شی طاشیوب کوتوریوردلر . بعضاً‌ده قادینلك ، دائما مرکبه بینن ارکنلك آرقه‌سنده مطلقا بر شی یوکلو اولدیغی حالده کچدیکی نظر اسفله کورولیوردی . اووخ یورانك ارککلری نه‌قدر خشین ومرحمتسزدی..

صاغ طرفدن واوزاقدن (ارتاح) ، (قلنسوه) کویلرینی وصولدن (فرعون) (طیبه) کویلرینی ترك ایده‌رك یوبوك بر سرعتله جنوبه دوغرو قوشیوردق . یه‌بك اوزاقلردن وصاغدن (طیره) صولدن (المجدل) ی قطع ایتدك . حرکتمزدن ایکی ساعت کچمشدی . نهایت (قلقیلیه) ناحیه مرکزینه وارنجه حکومت دائره‌سی اوکنده آرابه‌دن ایندك . درت بیك نفوسه مالك اولان بو قصبه‌نك حکومت دائره‌سی ومکتب ابتدائی بنالری خارجده ویك هوادار بریرده انشا اولونمش ایدی .

اوزاقدن قصبه‌نك اولری سیاه ودرت کوشه‌لی طوپراق یغینلرینه شبیه کورونیوردی. قصبه‌نك آرقه طرفنده وینه اوزاقلرده یکی یاپلمش بر بنانی کوستردیلر .وبوراسی استاسیوندر ،دیدیلر: فی الحقیقه ترەن بوراداں کچیوردی . مع مافیه قصبه‌ده بك آز آثار حیات روئما اولمش ایدی . هنوز تشکل ایدەن بلدیه‌نك واردانی آنجق بر ایکی مأمور معاشنه کفایت ایدیوردی ، باخصوص قلقیلیه ساکنلرینك جواره نسبتله بك‌چوق فساد وتزویره دوشکون اولمارى حسبیله قصبه‌لرینی دوشونمکه وقت بولامادقلری بك واضح

آکلاشیلوردی . ادعا ایدلدیکه کوره مصنع بر دعوای بهتان ایچون بیك کشینك بیله مجتمعاً کذب اوزرینه شهادت ایتدکلری واقع اولورمش. بونك ایچوندرکه فساد وتزویرده قلقیلیه کویا برنجیلکی احراز ایدیورمش .

۲ — قلقیلیه‌نك احوال عمومیه‌سی

حرم ناحیه‌سنك مرکزی اولوب ٤۰۰۰ نفوسی واردر. بو نفوسك ٦۰۰—٦٥۰ یسی الیوم سلاح آلنده‌در . ۱۰۰ نفر حال قراردادر . سفر برلکدن بو آنه قدر بتون کویلرده اجرای تحریبات ایدن آقاندن تیفوس خسته‌لغی (۷۰) کشینك مالاریاوحمای راجعه خسته‌لغلری ۳۰۰ کشینك محوینه سبیت ویردی . اك زیاده اختیارلرلره قادینلر مهلك میکروبلره آز مقاومت کوستریبورلر. ناحیه‌یه یدی کوی ایله بر مزرعه مربوط اولوب مجموع نفوسلری قلقیلیه نکلکدن بر آز نقصاندر . ناحیه داخلنده شمدیکی حالده وفیات تولداتدن فضله‌در . بتون نابلس سنجاغنده فساد وتزویرله مشتهر اولان مرکز ناحیه اهالیسنك معارفه اولان هوسلری سائر بنی صعب کویلرنده اولدیغی کبی ایچه‌در . غایت محی بر طرزده کارکیر اولمرق انشا ایدیلن وحتی ایلرودہ یاپیله‌جق کوی مکاتب ابتدائیه‌لرینه نمونه اتخاذ ایدلمکه شایان اولان مکتب ابتدائیسنه ۱۵۰ — ۱٦۰ طلبه دوام ایتمکده‌در . کویده اوتومق ویازمق بیلنلر ٤۰۰— ٥۰۰ آره‌سنده تخمین اولنیور. کویك خمتیاتی،عشرتی یك آزدر .

ناحیه‌ده ایکی سنه اول احداث ایدیلن بلدیه‌نك کچن سنه‌کی وارداتی ۲٥۰۰ غروشکن بو سنه ۱۲۰۰۰ غروشه ابلاغ ایدلدی . بو مبلغك تقریباً ۳۰۰۰ غروشی رئیس، کاتب وچاوش معاشاتنه تخصیص ایدلمش‌در . متباقیسنك نرده‌یه صرف ایدلدیکنه بر درلو عقل ایردیره‌مدم. چونکه سرا پایپس ،غیر محی وقرانلق کوی قلبه‌لرندن متشکل قلقیلیه‌ده اجرا آت بلدیه تحریسنه قیولق بوش یره وقت غائب اتمك دیمکدر . زنکین و۱۵۰غروش کبی اهمیتسز بر معاشه محتاج اولمادیغندن فرح وظیفهٔ ملیه‌سنی مجاناً ایفا ایده‌بیلمسی لازم اولان شمدیکی بلدیه رئیسندن احتمال ایلرودہ‌جدی ایشلر کوره بیله‌جکمزی امید ایدرم .

ناحیه‌نك بللی باشلی محصولی داری اولوب سنوی حاصلات (۱۰) بیك کیله راده‌سنده‌در . بوندنبشته ناحیه‌ده موجود (۱٤) بورغال یانجه‌سندن سنوی ٥۰۰۰ صندوق بورغال حاصل اولوب بو محصول یافه‌یه سوق اولنمقده‌در .

قلقیلیه کوینك اطراف اربعه‌سی انبیای کرام واولیای محترمه مرقد ومقاملریله فوشادلشدر : شرقنده نبی الیاسك مقامی وغربنده حضرت یعقوب اولادندن بنیامین

علیه السلام‌ك مرقد شریفلری وصحابهٔ کرامدن سراق‌نك تربه‌سی وشمالده کائن ارتاح کوینده حضرت یعقوب علیه السلام‌ك کریمهٔ محترمه‌لرندن اون ایکی مخدرات مدفون اولوب جنوبنده دخی طلحه وزبیر علیهما السلام‌ك مقام مبارکلری موجودر .

بی صعب قضاسنده جلجولیه قریه‌سنده آثار قدیمه‌دن بر جامع شریف الله برخانه وقاقون وبرج العطوعه وقلنسوه قریه‌لرنده بر قلعه ومذکور قلنسوه قریه‌سنده دولت ابوبیه آثارندن غایت جسیم بر حوض دخی واردر .

ساحل قضاده فینکه‌لیلر زمانینده معمور اولدیغی کبی یونانیلر وقتنده دخی (ابولونیا) نامیله‌یاد اولنان واهل صلیب محاربانتده مواقع مهمه‌دن معدود اولان (ارسوف) شهر قدیمك خرابه‌سی موجوددر . مجاهد اکبر صلاح الدین ایوبی حضرتلری اهل صلیبی بوراده دخی الیم بر هزیمته اوغراتدقدنصکره اهمیت حربیه‌سنی اسقاط ایچون شهر مذکوری تخریب ایتمش ایدی .

طول کرم قصبه‌سنك ناظر اولدیغی منبت ومزروع اوومنك منتهاسنده ومرکزدن اوچ ساعت بعدنده واقع (ابو زابوره) اسکله‌سنك محفوظ وطبیعی برلیمانی موجوداولوب اوقاق بر همتله مذکور لیمان تجارت بحریه‌یه صالح بر حاله افراغ ایدلدیکی صورتده یتون قضایه بیوك بیوك فائده‌لر تأمین ایده‌جکی محققدر .

۳ — ملبس درغرر

قلقیلیه‌دن بر آن اول تباعد ایتمك احتیاجیله آریلیرکن بی شبه ایچین ایچین آغلیوردق . بر مدت صوکره محیط بوس بوتون‌ده کشمشیدی . شیمدی هر ایکی طرفنده اکثریا فرنك انجیرلری بولونان تومبلو یولردن کچیوردق . جوارمزدن متمادیاً کچنلرك کوزی یا اعمی ویاخود رمدلی ایدی . قیزغین بر کونش اورته‌لی قاووریوردی . یولك هر ایکی طرفنده بعضاً قاریوز ویا قاوونله مزروع یرلره وبعضاًده سیسام آکیدش نارلالره تصادف اولنیوردی .

بر ایکی ساعت کچمشیدی . آرتیق یروت ولایتنك جنوب برنقطه‌سنده بولونیوردق . بر آز صوکره قدس طوپراغنه داخل اولدیغمزی . شیمدی یرك زراعتی پك محسوس بر صورتده تبدل ایتمشیدی . یونك عواملی ذهنمزله آراشدیریوردی . ایچمزدن بری « آرتیق یهودی قولونیلرینه کلیورز » دیه‌نجه اوبقودن آیلدش کی کوزلرمزی آچدق . فی الحقیقه بز (ملبس Mouleabbis) ه دوغرو قوشیور ویهودیلرك فعالیتلرینی پك یاقیندن تماشا ایچون صبرسزلانیوردق . بورالرده جالیشقان بر آلك دولاشدیغی پك واضح حس اولونیوردی . حتی سؤاله احتیاج بیصله کوستره‌دن کوچوجك آرابه‌جیلر ایضاحاتی ویرمشیدی :

— بورالری هپ اسلاملرك ایدی . فقط بو قدر منتظم دكلدی . شیمدی یهودیلرك اله كچدی . باقیكز نه قدر كوزللشدی..

وایچندن درین بر آه چكدرك علاوه ایتدی :

وبوتون بو برلری یهودیلر یواش یواش آله حق وبوتون اسلاملری بوراندن قوغاچقلرمش. شیمدیدن قوغدیلریا . یالكز شیخ رباح اراضیسنی صاتمادی .» دیدی والیله اشارت ایتدی: «اشته شو اوزاقلرده‌كی بویوك بویوك اراضی واو بویوك كوشك‌ده اونك در . ملبس‌ده‌اونك آرقه‌سنده‌در .»

كوچوك آرابه‌جینك متوكلانه سویلدیكی سوزلر یك درین بر فریاد شكایتی حاویدی . فقط كندیسی یالكز بر حكایه آكلاندیغنه قائل ایدی . بیلمیوردی كه بزی یارالیوردی .

— ایسترمیسكز شیخ رباحه كوتوره‌یم؟ ..

جله‌مز دوشونمكسزین قبول ایتدك. آرابه لوانه‌نه چیچكلریله وسكود آغاجلریله مزین كولكلی وقوقولی یوللردن كچمك باشلادی . نهایت پورتقال ، موز ، خورما آغاجلری آره‌سنده شلالهلر یاپارق آقان پارلاق وبویوجك برایرمق كناره ایندك . كوشك كوزوكمش ایدی .

بوتون ظریف كوشكی بوتون باغچه‌یی وبوتون دكرمنی دولاشدق . اورامی عادتا نیم متروك بر حالده ایدی . نه‌دن صوكره بورانك بكچیلری كلدی . آنجق بزی تشییعه موفق اولمشلر ایدی . اعتراف ایتملیم‌كه بوتون سوریه قطعه‌سنده بوقدر مدبدب ومحتشم بر كذركاهه دها تصادف ایتمك محال ایدی .

— ۱۰ —

ملبس

۱ — ملبسه كیرمكن

ملبسك مدخلی بر ساعت قدر دوام ایتمشدی . شاهانه ومنظمن یولمز بعضاً اوزون وكتیش بر خیابان اولوپور وبعضاً قیویرلیه ، قیویرلیه انحنالر یاپارق اسرار آلود بر یووه حالده كورونیوردی. یولده بر تك طاشه تصادف ایتمك محال ایدی. آرابه‌مزك تكرلكلری قیرمزی قوم یغیلری ایچنده‌یوزه‌رك سس سز سس سز ایرلیوردی .ارض فلسطینك اك مستثنا بر محلنده بولوندیغمزی بزده‌تخمین ایدیوردق.هر ایكی طرفده یشیل وتازه چام آغاجلری كولومبور ویورقال لیمون باغچه‌لری (بیاره) لر بوتون انتظامسله جلب انظار ایدییوردی . بورالری نه قدر ایشلنمش وبورالری ایچون نه قدر آلینر تردوكشیدی.

کذرکاهمزی تشکیل ایدهن لوانطه چیچکلری ، اوقالیتوسلر ، چاملر وبوتون آغاجلر ، الا کوچوکنه حتی الك ظریف واوفق بر ماندارینه وارنجیه قدر بوتون آغاجلر بر تعادل ، بر توازن وبر تناسب طاشیوردی . بوتون بولدوغم ایکی طرفی یشیل بر باغچه حالنده ایدی . باغچه‌لرك حدودی معدنی تل اورکولرله وقفسلرله آیرلمش ایدی . بونلرده اهتمامکارانه اورولمش تللردن عبارت ایدی . باغچه‌نك داخلی بو قاپولردن بك کوزل کوزکیوردی . آکثریاسیاض چاقیل طاشلری ایله دوشه‌نمش اوزون بر یولدن صوکره کوجوجك ، شیق وساده بر قولوبه . صوکره یانمنده ظریف برقاچ طاووق کومسی ؛ بریده برصو موتوری ایشلیور واکثریا باغچه‌لرك یان طرفدن قالین معدنی صوبورولری کوزکیوردی .

اوکلهدن بر ایکی ساعت کچمشیدی . قیزغین کونشك ضیاسی بعضاً صارارانواکثریا قیزاران قوملر اوزرینه دوکولوربن ذی مأل بر رائحهٔ ریك وغبار داغیلیور واوتهدن بری دن یایلان مستیده بر چام قوتوسی ایله برلشه‌رك بر رؤیای شعر وبیهوشی انحاف ایدیوری .

اورطه‌ده کیمسه‌لر یوقدی . بوتون بو مستنا وقیمتدار انرلری بایان چالیشقان آللری کورمك هیجانیله چیرپینیوردق . بعضاً بر یورتقال آغاجنك محرم سایه‌سنده دوران بر سیمایه تصادف ایدیوردق . بانتنه قوجه‌مان بر شابقه کچیرمش ؛ اوزرنده بر عمله کوملکی وقیصه بر پانطالون ، چیلاق آیاقلری ایله کورونن اشخاصدن بك قطعی بر کویلو قیافتی واردی . بری طرفده صاری صاچلی ، قرمزی یوزلو ، اوکنده بیاض اوکلکیله بر کنج قادین وياخود پنبه ، بیاض ، ترتمیز بر قاچ طومبول جوجوق . بونلرده کویلو ایدی . بوتون بو انواع عائلهیی تماشا ایدرکن حیرتلر ایچنده ایدك . هر زمان کورمکه آلیشدیغمز انسانلر نه اولمشیدی . فقر وضرورت ایچنده تشیع حیات ایدهن او معصوم کتله نره‌ده ایدی . بز بری بریمزه باقیوردق . نظرلرمزده بك درین بر معنای استفهام واردی : بو برلرده بزمی ایدی ؟ ... بورالری‌ده بزم طوپراقدنمی صایلیوردی ..؟.. آرایه متعادیاً ایلریله یوردی . نهایت اوقالیتوس آغاجلری کوزکدی . بك لطیف وصاف بر هوا سینه‌مزی دولدیردی . کنیش ، قوملو بر میدانه صوکره‌یه اوزون بر خیابان سبزین صنوبر کورونمشیدی . بو یولك هر ایکی طرفنده قرمزی کاشانه‌لر کوزکیوردی . بورامی ملبس ایدی ..

۲ — ملبسك وضعیتی ، منظره‌سی وضغوط داخلیه‌سی

آرایه‌مز ، اوزرنده حروف عبرانیه بولونان شیق بر قاپو اوکنده دوردی ، ایندك . بز معتاد هر ایکی طرفنده کل آغاجلری ، چام فدانلری ، وحتی یاسمن فدانلری بولونان واوزری یشه یاپراقلرله وچیچکلرله اورتولن کولکلی طار بر یولدن کچدك . اطرافی

بورنقسال ولیمون آغاجلریله مزین ظریف بر بنایه داخل اولدق . یکی وبر سکون اوتمز بزه یك نظر دیاکورونمیوردی . اوتل صاحبی اختیار بر موسوی بزی تبسمله قارشیلادی . صاوغده بیاض وتمیز بر اورتو ایله اورتلش بر ماصه اطراقده یورغونلغمزك مهم برقسمی ازاله ایتدك . اوتل هرحالده یك کوزل ایدی . بوتون پنجره لرندن سه ویملی بر پشلك کوزکورر . اوخ بوراسی نه قدر یشیل وظریف بر مملکت ایدی . مع مافیه بوتون بو اولو وبوراده یشایان انسانلرله آره مزده نه قدر درین اوچوروملر بولونیوردی . هرکس بزه یك یابانجی باقیوردی . وبزده اونلره . ملبسده ایلك اوکرندیکمز شی (شالوم) سلام کلمسی ایدی . خفیف بر باش انحناسنه رفاقت ایدن بو طرز سلام بزده کوچوك تبسملر یراقیوردی . قصبه نی بر آن اول تماشا ایتمك وبوراسی ایله دها فصله تماس ایلمك آرزولرینی دویبوردق . فقط قیزغین کونشدن جسارت ایده میوردق . افشامه دوغرو مختاراغاه سیله قصبه ده طوافه باشلادق .

قصبه نك یك مستوی بر اوفی واردی . بویشیل مملکتی بر قاچ کله ایله خلاصه ایتمك قابلدی . قوملو ، کنیش واوزون یوللر وصوکره یشیل وتازه آغاجلره کومولمش رنکلی ظریف بووه لر .

هر حالده کوی یك مهارتلی بر دست صنعتك محصولی ایدی . قصبه نی بر لحظه ده احاطه ایتمك محال کورونمیوردی . اوزون بر یولی طوتدق . کذرکاهمزده بو یوله عمود بر جوق اوزون یوللره دها تصادف ایتدك . اکلاشیلیوردی که قصبه نك آز جوق متوازی وعمود خطلردن ومربعلردن متشکل منتظم بر پلانی واردی . بوراده کی اوتر منفسز وهواسز وضیاسز دکلدی . رطوبتلی ، کیرلی بر چامور یغیشته بکزه میوردی . تصرفکار بر آل بو ایکی ، اوچ وبعضاً ده دها فضله اودالره مالك اولدیغی اکلاشیلان یونیم اخشاب ، بورنکلی ، بو قیرمزی کیره میدلی کوچوجك اولری اویله منتظم برصورتده ایشله مش که ، بجره لر ظریف باغجولرلیله ، سوسلو بویاسیله ، ساده ولطیف پرده لرله یك نظر دیاکورونیوردی . اولرك طرز معماریسی ده نه قدر آهنکدار بر تنوع اسلوبه مالکدی؟.. شیمدی غربکاری برطاق ، دها صوکره «هندوچین» ك کاشانه لرینی خاطره کتیرمن برام ، بر آز اوتده غربك اك شیوه کار سوسلرینی صاقلایان بر جبهه . هپسی ساده وهپسی کوزل ..

بوتون بوقولوه لر یك ظریف ومتناسب رنکلرله بویانمشیدی . قولوه لرك آره سی منتظم کیلمش اوقالیتوس ویاسکود آغاجلری آریپور ویاخود دمیرتللر حدود تشکیل ایدیوردی . بعضاً اولرك آره سنده هیچ بر شی بولونمیور ، حتی پنجره لرنده ، قپولرنده پیله کلیدلر براقیوردی . اووخ بوراده یشایانلر بربرلرندن نه قدر امین ایدیلر ؟.

هر بووه‌نك كندیسنه مخصوص بر باغچه‌سی واردی كه ایچنده متنوع چیچكلر ، فدالر میوه آغاجلری‌ده موجود ایدی . باغچه‌لر آره‌سنده طاووقلر ایچون اوقاجق ومیني میني قولوبه‌لر وبر شطارت دولاشان بر چوق طاووقلر .

بعضاً شهرك اوته‌سنده بر یسنده تازه ایچون پایلمش قورولقلر واورطه‌سنده اورکستره طاقمی ایچون پارمقلقلی بویالی كوزه‌ل بر محفل .

بو یشیل مملكتده دولاشیركن بویوك بر بنایه تصادف ایتدك . قاپوسنده توتیادن بر لوحه اوزرنده بر چوق عبرانی جمله‌لر یازیلی ایدی . داخلنده بویوك بر غلبه‌لق بولوندیغی اكلاشیلیور وایچنده بر آهنك عبرانی تموج ایدیوردی . مختار جمعه‌ایرته‌سی اولق مناسبتیله اهالینك بوراده فریضهٔ دینیه‌لرینی ایفا ایتمكده اولدقلرینی سویله‌دی . بو منتظم بویوك بنایی ، بو منتظم كلیسایی‌ده گوردك . خیابان سیزین هردم دوام ایدیور وهربرده انتظام وتوازنك ایزلرینه تصادف اولنیوردی .

مختار بزه بر چوق قپالی اولر كوسترددی ودیدی كه «بونلر قصبه‌نك دكانلری در، بوكون قپالی‌در» . نه قدرشیق دكانلر ایدی . بوراده اهالی‌نه مسعود یاشیوردی . اولرینك اوكنده اوطوران وياخودقوملو، كولكه‌لی یوللره دوكولن عائله‌لر نه بختیار ایدیلر . هله چوجوقلر نه تمیز ، منتظم بر اوكلك، بیاض برالبسه .. قصبه بوكون مجتمعاً تعطیل اشغال ایتمش ایدی . بوكون ملبسده عمومی بر بایرام واردی . جمعه‌ایرتسی اولق مناسبتیله بویوك كوچوك هركس تمیز كیینمش ایدی . بر مدت صوكره عمومی نماز بتدی . شیمدی قصبه‌نك عموم اهالیسی تمیز قوملری چیكنه‌یه‌رك كییوردی . هركسده نه درین بر وضع ملایمت وحرمت واردی . شالوم سلرندن بشقه بر شی ایشیدلیوردی . باشنده قوجه‌مان بر سیاه شاقه، اوزرنده اسكی بر ردینغوت، اوزون صاچ وصقال، اللرنده (توره) ویا (تلود) بر تارك دنیادن صوكره مینه شاقه كیمش بر كنج صاغنده تمیز چوجوغی ایله یانینده تمیز ومشفق زوجه‌سی اوته‌ده بری‌ده محبتكار وصمیمی حسحال ایده‌ن كنج قیزلر كومه‌سی . ویاغنی یاشده كولومسه‌رك لطیفه‌لشن سكز اون یاشنده تمیز چوجوقلر..

ملبسده هر شی بشقه ایدی . هر شی فوق التصور ایدی . اولكی سؤالمز شیمدی یك الیم بر شكل آلیوردی. بوقصبه عجبا بزم‌می ایدی ؟ .

نرمیه باقه‌كز هر طرفده قوتلی ومقاوم برباد عبرانی اسیوردی . بوتون اعلانلر عبرانی، سوسلولوحه‌لره‌یازلمش سوقاق اسملری عبرانی ، بر اصرارعنود ایله بوتون آغزلرده دولاشان هپ كلمات عبرانیه ، حتی اولر اوزرنده جهاتی كوسترمجك لوحه‌لر عبرانی . قادینلرك كوكسلرنده‌كی تزین حلیاتی اوزرنده هپ كلمات عبرانیه . هربرده وهر طرفده عبرانیدن بشقه‌بر شی یوق؛ سیمالرده تمامیله عبرانی ایدی . اوقالیبتوس آغاجلرینك آره‌

سندن قاچارق یوتون بوکا شانه‌لری بو خیابانی ، بو باغچه‌لری یالدیز لایان اقشام گونشی بو مستعمرهٔ عبرانیه‌یه یوم (شابوت)ك ختام مسعودینی افهام ایدییوردی .

اقشام اولور اولماز قصبه‌ده بر حیات تازه قیلداندی . یکرمی درت ساعتدر برـگون دینی صاقلایان یهودیلرك شادان قهقهه‌لری یوکسلدی . هر طرفده سسلر دویولمغه باشلاندی . مومار ویا لامبالر قارشیسنده اختیارلر صلاتی یاپدیلر . دکانلر آچیلدی . عبرانی چیفلیوردی . یول‌سیسلم یاغی قوقان ماصه باشنده تیکسنه‌رك یمك یییدك . قاربوله‌ده شیمدی عمله البسه‌سنی گیمشلر ، قادین ، ازکك بیاره‌لره ویاخود تارلالره گیدییورلردی . بعضاً اوزون آرابهلر سوروبور ومتمادیاً قوشیورلردی . شیمدی یوللر دولیور ویوـ شالیوردی . خندان یوزلرده‌ده مستقبلك تفکراتی پیرپلدابوردی . مشترك وعمومی ثیده آل هرکسك نظرندن اوقونیور ، هرکس بو جمله‌لری تکرار ایتمك ایسته‌یوردی :

— بو ارض مقدسده بز زه یاشامق وهپ بویله یاشامق ...

بو جمله‌لر بو درت یوز خانه‌لك قصبه‌نك هر طرفندن دوکولیوردی ؛ فقط نه غریب بر تصادف ایدی . آرقاداشلرمزدن بری الده‌کی جیب دفترینی بر مدت قاریشدیرـ دقدن صوکره دیدیکه :

— خیرگز وارمی بو گون (۱۰) تموز .

خارجه باقدق . اورطه‌ده برتك قیرمزی رنك یوقدی . اوزمان بویونلرمز بوکولدی . دماغمزده عینی سؤال یاتیوردی . بو طوپراقلر بزمی ایدی ؟ .

بر آز صوکره موسوی مختار کلدی . کندیسنك وبوتون ملبسلیلرك مربوطیت وطنیه‌سندن بحث ایدرکن بز یاشمزی صالیور و « طبیی دکلی ؟ » دییوردق .

۳ — ملبسك احوال عمومیه‌سی

[۱] — اهمیت موقعیه — رابورك قسم عمومیسنده بر وجه تفصیل عرض ایدلدیکی وجهله « جوبشین قولونیزمنین اسوسیاسیون » جمعیتله برابر سائر یهودی زنگینلری

ارض فلسطینی استعماره قیولدقلری وقت مملکتی بر وجه آتی درت منطقه یه آیرمشاردی : حیفا ـ زمارین ؛ یافه ـ جوده ؛ غالیلهٔ سفلی ـ طبریا ؛ غالیلهٔ علیا یاخود جاعونه ـ صفد. استعمار کیفیتی وبوکا متعلق اولان اشغال مالیه وزراعیه دخی اوچ شعبهٔ اداریه آرهسنده تقسیم ایدلش اولوب برنجیسنك مرکزی حیفاده ایکنجیسنك یافه ده اوچنجیسنك صفد قضاسنده کی جاعونه کویینده بولنمقده در . درت منطقه نك اوچی دائره تدقیق وتبعیزه داخل اولوب (بیروت ولایتنده بولنمای حسبیله) یافه منطقه سی هر نه قدر وظیفه مز خارجنده قالیور ایسه ده بوراده دخی یهودیلرك فعالیت زراعیه واستعماریه لرینی ولو مختصراً اولسون تدقیق ایتمك فائده دن خالی اولمدیغنه قائلز . اشبو منطقه نك الك معمور وزنکین کوبی ریشون لوزیون ایله برابر بنی صعب قضاسنك حدودی اوزرنده واقع ملبس ویا « پتاش تیکوا » (یهودی امیدی دیمکدر)اولمغله بو صوك قصبه یی زیارت ایلدك .

[۲]— ناحیهٔ — یافه ـ جوده منطقهٔ استعماریه نك نصفدن زیاده سی میوه دار آغاجلرله مستور اولوب ۱۹۱۳ سنه سنده بو منطقه ده (٦۳۰) هکتار وسعنده پورتقال باغچه لری و ۱٦۰۰ هکتار وسعنده بادم و ۹۵۰ هکتار جامنده اوزوم باغلری و ٤۰۰ هکتارلق اشجار متنوعه موجود ایدی . بو کبی مؤسسات جسیمهٔ زراعیه ایچون استعمار یهودی جمعیتی (۱۰) میلیون مزائدن زیاده — روچیلدك پاره لرندن بشقه — پاره صرف ایتدی . یافه منطقه سیله برابر زمارین وخضیره بغچه لرندن ۹۱۲— ۱۹۱۳ سنه سنده (۳۰۰) بیك صندوقدن زیاده پورتقال طوپلاندی . منطقه ده مستعمر اولق اوزره (۱۹۱۲) سنه سنده (۲٦٥٤) نفوس موجود ایدی . زراعت ایله اشتغال ایتمیه رك صنعتله ویا الیش ویریشله پاره قزانان سربست یهودیلر بو مقداره داخل دکلدر . مساحهٔ سطحیه سی (۲۰۰ — ۱۳۰) بیك دونم آره سنده در .

منطقه نك الك مهم موقعی اولان ملبس شهری تأسس ایتمزدن اول گورونديکمز (باروخ دینویس)نام مختارله برابر اون کشی ایمشاندن (یوندن ۳۵ سنه اول) فلسطینه کلهرك شمدیکی ملبس شهرندن بر ساعت مسافه ده واقع یهودیه کوینده اقامت ایتدیلر . قدس یهودیلرندن سالامان و (قوپلمان) وبر اوچنجی ذات شمدیکی ملبسك بولندیغی اراضیی یهودی مستعمرلرندن ٤۰ — ۵۰ کشینك حسابنه مبایعه ایده رك ارقداشلریله برابر او زمان بطاقلق حالنده قالان اراضینك قورودیلمسنه وقابل سکن وزرع بر حاله افراغنه قبولدیلر . ایلك اول اراضیٔ خالیه نك اوتهسنده بروسنده کینا آغاجلری دیکیلهرك بطاقلقلرك بر قسم مهمی دفع وازاله ایدلمکله یهودیه مستعمرلری یوندن ۳۳ سنه اول ملبسه کلهرك شهرك تأسیس وانشاسنه مباشرت ایتدیلر . بلان (موسی سلوخ) نامنده بر یهودی طرفندن

جیزه‌رك ۱۰ — ۱۲ متره عرضنده یدی و ۶—۸ متره عرضنده سکز یول کشاد ایدلدی . مؤخراً یلان تعدیل ایدیلرك بکی سوقاقلرك عرضی ۱۰ متره‌دن اشاغی یاپلمامغه باشلاندی . یلان خارجنده او انشا ایتمك شدتله ممنوع اولوب عکس تقدیرده قومبانیه تعمیر ایتدکدن صکره مجلس طرفندن مذکورخانه همان یقدیریلور ایدی .

[۳] — صورت اداره — هر سنه مارتنده اصحاب املاك طویلانه‌رق بلده مجلسنك انتخابنه قیولور ویو یولده بر مضبطه تنظیم ایدرلر . مجلس یدی ذاتدن ترکب ایدرکه یونلردن بری ریاست مقامنی اشغال ایدر . بر دیکری کتابت وظیفه‌سنی کورور . اشبو تشکیلات اکثر یهودی کویلرنده موجوددر . مجلس شهرك بتون احتیاجاتنه باقمغه مأموردر . مجلسه داخل اولان قصبه مختارینك معاشی ۱۵ وبرنجی کاتبك ۶ وایکنجی کاتبك‌ده معاشی ۳ لیرای عثمانیدر . ملبسك نفوس ۴۰۰۰ قدر اولوب یونك ۱۳۲۴ ی اوروپادن اراضی صاحبی ومستعمر اولق اوزره کتیرلمش متباقیسی سربست صنعت ارباب‌ندر . اهالیك هپسی یهودی ومتعلم اولان لسانلری اشکنازجه‌در . فقط ایکنجی درجه عربجه اولق اوزره آلمانجه ، فرانسزجه وانکلیزجه قوشان دخی وارلیور . قصبه‌ده کی اصحاب املاك ایکی تمسلدن بشقه هپسی عثمانلی اولوب یونلر آره‌سنده محاربه مناسبتیله تکرار روسیه‌یه دون ۱۰۰ کشی دها موجود ایدی . شوراسی شایان قیددرکه جنك عمومی اعلان ایدلدکدن صوکره تابو صوك زمانلره اجنبیلکینی بتون قوتیله مدافعه ایدن یهودیلر یردیر عثمانلی تابعیته داخل اولدیلر . یالکز ملبسده (۹۰۰) اجنبی یهودی عثمانلی تابعیتی ترجیح ایتمشدر .

ملبس قصبه‌سنده سکنانك اکثریت عظیمه‌سی روسیه‌دن هجرت ایدن یهودیلردن ترب ایدر . تمسدن ، آلمانیادن وحتی آمریقادن دخی واردر . اعلان حرب مناسبتیله روسیه تابعیتنده قالان ۱۰۰ قدر یهودی عمله‌سی مملکتمزی ترك ایده‌رك آمریقایه هجرت ایتمشلردر .

ملبس شهرینك بنا ایدلدیکی اراضی وقتیله مهلك خسته‌لقلرك تحدثنه سببیت ویرن بر جوق باطاقلرله مستور ایکن دوکیلن میلیونلرله اشبو طورغون ومضر صحت کولجکلر یرینه بو کون غایت دلربا واجمه کلیتلی ایراد کتیرن باغجه‌لر قائم اولمشدر . حتی تیفوس ، قولرا مالاریا وسائر امراض آتائیه‌نك اجرای حکم ایتدیکی ۱۳۳۱—۱۳۳۲ سنه‌سنده بیله ملبس بو خسته‌لقك هیچ بریسنه معروض قالمامشدر . چونکه سوقاقلرك تمیزلکنه صوك درجه باقیلیور . برده دلربا باغجه‌لر اورتمسنده وسیرك بر حالده انشا ایدیلن اولرك مناظر خارجیه‌سی تمیزلکی اثبات ایدیور . استعمار شرکتدن ، یاروندن آقان پاره‌لرله اهالیدن

جزئی مقداردە طویلانان مبالغ قصبەنك تنظیف وتطهیر وتنویرندە صرف ایدیلیور . محاربه اعلانندە قدر ملبس سوقاقلرندە (۳۰) قدر لوکس لامبەسی موجود ایدی .

بوندن التی یدی سنه اول بیوك بر قیو اوزرینه موتور وضع ایدیلەرك دمیر بورولرله قابل شرب صولر خانەلره توزیع ایدلدی . موتورك اشتراسنه وحوض انشاسنه ٤٠٠ لیرا قدر بر پاره صرف ایدلمشدر . شهر سریع آدملرله ترقی یه دوغری ایلرولمکده اولوب بوندن (۱۲) سنه اول یالکز ٦٠ نفوسه مالك ایکن شمدی نفوسی درت بیکه بالغ اولمشدر . کذلك عین سنه بر دونم اراضی بر قاچ غروشه صاتون آلیرکن شمدی دونمی آنجق (۲۵۰۰) فرانقله صاتون آلمق قابلدر .

[٤] — **امور معارف** — ملبسده اناث ذکور هرکس اوقور یازار . تحصیل ابتدائی مجبوریت قطعیه تحتنده اولوب هیچ کیمسه کندینی بو مجبوریتدن وارسته ایدەمەمشدر . قصبەده بری لایئك دیکری دینی اولمق اوزره ایکی مکتب موجود اولوب برنجیسی مختلطدر لایئك مکتبنك اجرت سنویەسی ۲۰ — ۸۰ فرانق آرەسنده اولوب طلبەنك یوزده ۲۰ یسی مجانیدر . مکتب مدیری عن اصل فاسلی بر عائلەیه منسوبدر فقط مسقط رأسی شامدر . ۱۲ سنه دنبرو اشغال ابتدیکی مدیریت طولایسیله آیده ۲۵۰ فرانق معاش آلمقده وبوندن بشقه غایت کوزل تفریش ایدلش بر خانەده بلا اجرت اقامت ایتمکدەدر . کندیسی فرانسه‌نك (اوتوی) دار المعلمینندن شهادتنامه‌لی . استخدام ابتدیکی یدی معلمەدن ایکیسی آلمانیادەاوقومشلر . الدقلری معاشلرك اقلی ۷۰ — ۸۰ فرانق آرەسندەدر . دینی ولایتك هر اوچ مکتبك موجودی ۷۰۰ قدر اولوب لایئکه دوام ایدن طلبەنك اوچتن بری اناث بر ثلثی ذکوردر . هر ایکی مکتبك غایهٔ تعلیمیەسنده فرقلر موجود اولمغله برابر لسان عبرانینك تعمیمی خصوصنده هر ایکی موسسەمسابقه ایدرجەسنه چالشمقدەدر .

۲ — ملبسك احوال اجتماعیسی

[۱] — **موسویلرك اقسامی ، لسانلرینك وتشخصیتلری** — موسویلر اوچ قسمه آیریلیر . برنجیسی) آشکنازیم (Ashkenazim) درکه شمالیهودیلردیر . بونلر آلمانیادە، روسیەدە، بولونیادە ،ورومانیادە اقامت ایدنلردرکه اساس لسانلری اسکی آلمانجەدر . معمافیه لسانلری بشادقلری برلرك لسانیله وبر آزده عبرانی ایله قاریشمشدر . منور موسویلرك ادعاسنه کوره آشکنازلرك یکونی (۱۳) میلیونه بالغ اولیورکه بر وجه آتیدر :

روسیەده	۷٫۰۹۰٫۰۰۰
آمریقاده	۲٫۰۰۰٫۰۰۰
اوسترپا ومجارستانده	۲٫۵۰۰٫۰۰۰

آلمانیاده	٦٢٠٫٠٠٠
تورکیاده	١٠٠٫٠٠٠
رومانیاده	٢٨٠٫٠٠٠
بریتانیاده	٢٥٠٫٠٠٠
فرانسه‌ده	١٠٠٫٠٠٠
فلمنکده	٦٠٫٠٠٠
آرژانتینده	٤٠٫٠٠٠
قاناداده	٧٠٫٠٠٠
ایتالیاده	١٠٫٠٠٠
بولغارستانده	١٠٫٠٠٠
مصرده	٥٫٠٠٠
افریقای جنوبیده	٤٠٫٠٠٠
اسویچره‌ده	١٨٫٠٠٠
اوستراليا‌ده	٢٠٫٠٠٠
بلجیقاده	١٥٫٠٠٠
یکون	١٣,٢٢٨٫٠٠٠

یهودیلرك ایکنجی قسمی ایسه (سه‌فاردیم *Séphardim*) در . . اساساً سه‌فاردیم اسپانیاده متوطن اولان موسویلردر . سه‌فاردلرك لسانی اسپانیولجه ایکن بالآخره باشادقلری باشقه محللر لسانلریله‌ده لسانلری قاریشمشدر .

اوچنجی قسم ایسه (مغربی) لردر . بونلرده آفریقای شمالیده وسوریه‌ده متوطن ولسانلری عربی اولان یهودیلردر. دیکر طرفدن یمنیلر (یمنی)لر ، عجملر (فارس) لر ایله برابر (مغربی)لر بر چوق مؤلفلره نظراً (سه‌فاردیم) یهودك شعبه‌سندن صایلیرلر. یوتون سه‌فاردلرك عددی بر بچق ملیونی متجاوزدرکه بروجه آتیدر :

آمریقاده	٣٠٠٫٠٠٠
آوستریا ومجاوستانده	١٠٠٫٠٠٠
تورکیاده	٣٠٠٫٠٠٠
بریتانیاده	٥٠٫٠٠٠
رومانیاده	٢٠٫٠٠٠
فرانسه‌ده	٢٠٫٠٠٠

فلمنکده	۶۰٫۰۰۰
فاسده	۱۱۰٫۰۰۰
یونانستانده	۹۵٫۰۰۰
آرژانتینده	۵۰٫۰۰۰
قناداده	۱۰٫۰۰۰
جزائرده	۷۰٫۰۰۰
تونسده	۶۵٫۰۰۰
ایتالیاده	۵۰٫۰۰۰
جشستانده	۵۰٫۰۰۰
بولغارستانده	۴۰٫۰۰۰
مصرده	۴۵٫۰۰۰
جنوبی آفریقاده	۱۰٫۰۰۰
ایراندە	۴۰٫۰۰۰
هندستانده	۲۰٫۰۰۰
اسوئجرەده	۲٫۰۰۰
صربستانده	۲۰٫۰۰۰
بلچیقاده	۱۵٫۰۰۰
افغانستانده	۲۰٫۰۰۰
دیکر محلاتده	۵۰٫۰۰۰
یکون	۱٫۶۱۲٫۰۰۰

(آشکناز) لسانی حقنده تتبعاتلهه بولونانلر دیبورلرکه : بو لسانك یاشی آلتی یوزسنه‌در. بو لسان عمومیتله طبقهٔ عوام طرفندن تکلم ایدلدیکی ایچون بو لسانه مخصوص برصرف ونحو موجود دکلدر . هر نه قدر بوندن بر قاچ سنه مقدم لسان عبرانیده ایلری یه کیدمن بر قافلهٔ لسانیون آشکنازجه‌نی تتبع ایده‌رك بوکا بر شکل علمی ویرمك ایستدیلر ایسه‌ده بوکا موفق اولامادیلر . ونتیجه‌ده بو لسانی ابدی بر اهاله محکوم ایتمکدن بشقه بر شیء یاپامدیلر . سببی بو لسانك منفرد بر اصله ارجاعی تقدیرنده ماهیتی غائب ایتمی اولمشدر. بویولده چالیشانلردن بر قاچنی ذکر ایده‌بیلیرز : روسیه‌ده (دیك) (مه‌ندەل‌موخه‌رسه‌فارین) ایله (شالوم آلوخم) نام مستعارینی طاشیان (رابینوویچ) و(شالوم آش) نام ذواندر. (سه‌فارد) لسانتك‌ده یاشی درت یوزالی سنه‌دن اسکی دکلدر . یونانلرده تدوین ایدلش قواعد صرفیه ونحویه‌لری یوقدر . آشکنازلرله سه‌فاردلرك دیلدن دیله دولاشان وعبرانیجه تدوین

ایدیلن ادبیاتلری ده واردر. بو ادبیات بالطبع اناعی حکایه‌لر ومنظومه‌لرله بر طاقم شرقیلردن ودینی بعض صلواتدن عبارتدر. شرقیلرنده ارض فلسطینه مهاجرت ویاخود کوردکلری ظلم واعتسافدن شکایت موضوعلرینی حاوی اولانلری چوقدر. حتی آشکنازلرك عبادتلرنده بیله مستعمل بعض صلواتلری موجوددر. آتیده‌کی منظومه کبی:

طال.. تەینله راتسیس آرتسوخ
شیسه ینو بروخو بیدیتسوخ
ربو دوغون ویسیره‌ژبه آفریتسوخ
قویمم ایربوخه فسوخ .طال ....
طال تساوه شونو تەوو اومه‌تەروس
بری اوره‌تسی له‌غووەن اولسی فەره‌س
ایرقاسوقوته سەره‌س
سیمو بیوتخو آتەروس... بەطال...

بو منظومه عید الفطیرده جناب حقدن یاغمور ایستركن ایراد اولونور. وحقك برکتی یاغمور ویره‌رك بوتون ارضی شنلندیرمسی نیاز ایدیلیر. بویولده یازلمش بر چوق پارچه‌لر واردرکه کلیساده امام سویلر. صوکره جماعت مشترکاً ترتیل ایدر.

موسیولرك شخصیتنه کلنجه: ارض فلسطینده وسوریه ده ساکن اولان آشکنازلر، سه‌فاردلردن دها آچیق کوزدر. حالبوکه اوروپاده بولونان سه‌فاردلرك عمومیتله اشکنازلردن دها زیاده حال اتباعده بولوندیغی کورولور. سبیی ده اشکنازلرك اوروپاده کوردکلری تضییقدر.

سه‌فاردلر برنجیلردن دها ذکی ایسه‌لرده بو ذکالرینی بوراده حسن استعمال ایده‌رك بولندن استفاده ایتمك طریقنی بیلمیورلر.

دیکر طرفدن اشکنازلر سه‌فاردلردن دها عنادجیدر. فقط هر برینك کندیسنه مخصوص ثیده آلاری وبر پرنسیپلری واردر. صوکره دها فضله اهتمامکار ووظیفه شناس اولورلر. دها قورناز ودها جسوردرلر. سه‌فاردلر ایسه دها احتیاطکار دها ملایم اولور. آز جالیشمقله اکتفا ایتمك ایستلر. بواعتبارله اشکنازلر دها جالیشقان کورونورلر. مستثنا قبیلدن اولان یوکسك طبقه‌دن ماعدا سنده تمیزلك آرامق بیهوده‌در. عین زمانده هرقسمنده یهودی حرص وامساکی معروف اولدیغی ایچون بوراده تکرارندن صرفنظر اولنمشدر.

[۲] — **ملبسده حیات** — ملبسده بولونان یهودیلرك کافه‌سی اشکناز اولدیغی ایچون جالیشقانلق وفعالیت اعتباریله جمله‌سی بربرینه تقریب ایدر وبوراده موجود درت بیك

کشیلك اهالیی برکتله حالده تلقی ایده بیلرز . مع مافیه طرز معیشت ورفاه ومدنیت اعتباریله بونلری ایکیيه تفریق ایتمك لازمدر . زیرا سرمایه داران واراضی صاحبلریله ایشجیلرك حیاتی آره‌سنده بك واضح فرقلر واردر . سرمایه داران بو ظریف قصبه‌ده بر حای لایف (*Hiat life*) سوریور ، یوکسك بر حیات ایله یاشیورلر . بونلرك اولری خارجاً وداخلاً بك ظریف ومزیندر . اوروپا کاری ومنتظم بر صورتده تفریش ایدلمشدر . هر نه قدر او صاحبی بیاره‌سنده چالیشیرسه‌ده اویا بر (آغروتوم) در ویاخود یوکسك بر تحصیل کوره‌رك حیاتك قدر ومعناسنی طاتمشدر . مکلسه نه قدر بیاره‌لر واردرکه ایچنده مکمل سه‌رلر ، موتورلر ، صوبورولری موجوددر . بورالرك طوپراغی تازه وتمیز.. بر قاچ بیك پشیل پورتقال فدانی واردرکه‌سنوی بیکلرجه لیرا کتیریور . بیاره‌نك بری طرفنده الما ، آرمود ، بادم، شفتالی آغاجلری وارو هپسنك اطرافنده هوایی تصفیه ایده‌ن اوقیمتدار اوقالیپتوسلر. بورامی‌هردم‌صیفیه حالنده‌در. موتورك‌وزراعتك تنظیمی ایله مستقبل ایچون حاضر لقلری یاپان رأس متفکر هپ بو سرمایه داردر . ایشی بیترد کدن وایش کوملکنی آندقدنصکره اونده شزلونغك اوزرینه اوزانیر ، دیانك اك اوزاق کوشه‌لرندن کلن تلغرافلری اوقور ویاخود بر قاچ یوزی تجاوز ایده‌ن کتبخانه‌دن بر کتاب جکدرك اوقور . او مطلقا اك مکمل بر قاچ غرب غزته‌سنه وبالخاصه بر قاچ جریدهٔ موسویه‌یه مثلا (آحه‌روت) یاخود (هاوور)، آبونه‌در . احتمال‌که (هاق‌لایی) نامنده‌کی زراعت غزته‌سنه قیمتدار بندلر کوندریور وبر قاچ لسانه‌ده‌بی شبهه واقفدر .

بعضاً اختصاصی داخلنده قلوبده قوتفرانسلرده وبرر . کندیسی‌ده اونده بر ریاضت فکریه‌ده بولنورکن زوجه‌سی‌ده ، قیزی‌ده ، یاوروسی‌ده مطلقا فکری بر سعیله مشغولدر . بعضا راحت‌ایتمك ایسترکن‌یا کندیسی ویاخود قیزی پیانو باشنه‌کچر، موسیقی‌ایله‌متسلی‌اولورلر.

فریضهٔ دینیه‌سنی ایفا ایتمك اوزره‌ده بعضاً کلیسایه کیدر واوراده‌ده کلیسانك اك قارشی طرفنده ویوقاریده اوزری هدهدلرله وآرسلان رسملریله مزین (کسه‌نیرو) لوحه‌سنك،اوامرعشره‌نك مواجهه‌سنده رکوع ایدر . وکلیسادن چیقارکن اوراده بولونانلر بوحترم سیما مواجهه سنده بر وضع احترام آلیرلر . بعضاً اونده ترتیب اولونان برمسامره‌ده بوتون دیکر حای لایف حیات مدعو بولونور . وبویله انسانجه ومدنی بر شهرلی قدر مسعود یاشار . بونلردن سرمایه‌داراولانلرك یاشایشی هب بویله کچر. وبونلر ایچون آنجق برغایهٔ کمال، یکانه برآرزو دها واردرکه نظرلرندن اوقونور والتصمیمی وهیجانکارزمانلرنده اونی تکرارایدرلر :

« اووخ ای ارض مقدس ! .. »

وبونی سویلرکن کاه‌رب کلیسه درغرو دونرلر ویالوارلر . کاه نظرلری باش اوزرلرنده، دیوارده رسملری حرمتله تعلیق ایدیلن اعاظم موسویه‌یه مثلا (هرتسل)ه (ماتس توراداو)ه ویا بارون(روچیلد)ه دوتر وکویا مشترکاً بونیازی تکرار ایدرلر .

ارض مقدسده یوتون حرکات اجتماعیه‌نك الك قوی عاملاری بونلردر .

دیکر طبقهٔ یهودیه‌یه‌کلنجه‌بونلرایشجیلر ودکانجیلردر .بونلرك ثروتلری معدوم کبی‌در. یشایشلری ایسه بر آز مضطربانه‌در . ملبسده یشایان اهالینك قسم اعظمی بو حالده‌در . دکانجیلر اوطوردقلری اوك خارجه مخصوص اوطه‌سنده آلیش ویریش ایدرلر . بونك ایچوندرکه ملبسده یوتون دکانلر اولرله ملتصق ویه‌کوچوجك‌بر قولوبه بر بووه‌حالنده‌در. دوستلریدر والحاصل یوتون‌عایله‌نك معناسیله یهودی اولانلر بونلردر . معمافیه‌کرك ملبسده وکرك‌دیکر قولونیلرده یونلرك‌ده موقعی موجوددر . زیرا یو طبقه ه ایش طبقه‌سیدر وآریستوقراتلرك‌ده واسطهٔ استراحت واعتلالریدر . بویله اولمله برابر بزم کویلولرمزه نسبتله قابل قیاس اولمیه‌جق درجه‌ده کرك فکراً وکرك مدنیت اعتباریله یوکسکدرلر . ومثلا دکانجیلرك آچدقلری دکانلرده یوتون لوازم مدنیه موجوددر . زراعتله مشغول اولانلرینك‌ده حیاتی وعائله‌سی حتی بر چوق سرمایه دار آغالرمزدن‌ده دهامسعودانه‌در .

[۳]— **ملبسده اعتبارات دینیه واجتماعیه** —ملبسده یشایان آشکنازلرك دیانت اعتباریله دیکر موسویلردن ، سه‌فاردیلردن فرقلری یوقدر . (شحریت) صباح، (منحا) ایکندی (عربیت) مغرب زمانلرنده آیدست آلیر . دردر رکوعدن ، انحنادن عبارت اولمق اوزره نمازلرینی ادا ایدرلر. (شابوت) جمعه ایرتسی کونلك نمازی ایسه‌دها فضله سوردر.

شهور موسویه‌دن (تشری)نك[*] اونجی کونی ایله آیك طقوزنجی کونی یکرمی درت ساعت اوروچ طوتارلر . مالك اولدقه برینی زکات اولمق اوزره ویررر . چوجوقلرینی ولادتدن سکز کونه قدر سنت ایدرلر . یونلرك‌ده اوچ بایراملری واردر . برنجیسی

(*) شهور موسویه شونلردر . یونلر قمری‌در سنه ٥٦٧٦در :
نیسان ، آیر ، سیون ، تموز ، آب ، ایلول ، تشری ، حیشوون ، کیسلیف ، تبیت ، شباط ، اودار.
موسویلرده هر بش سنه‌ده بر ایکی اودار اولور .

(پسح) خور یارامی درکه نیسان موسوینك اون بشنجی کونندن اعتباراً سکز کون دوام ایدر . ایکنجیسی (شابواوت) تورات یارامی درکه سیون شهرینك آلتنجی کونیدر . اوچنجیسی (سوککوت) یعنی قامیش یارامی درکه یوده کشری آینك اون بشنجی کونندن اعتباراً سکز کون سورر . بو زمانده مظلهنك آلتنده اوطورورلر .

آشکنازلر طارف قاشهرده تمامیله رعایت ایتدکلری کبی (شابوت) کونی هردرلو ایشلرینی ترك ایله استراحت ایدرلر . اوکون بوتون معاملات منقطع اولور .

طلاق دخی دیانتده موجود ایسهده شرائطی معین در .

آشکنازلر کوزیلیورکه دیانت موسویهنك احکام عمومیهسنده سهفاردلردن فرقسز درلر . یالکز بعض احوال خصوصیهده آریلیر . نتیکیم « بر زوجلی وفاتنده برادری وار ایسه جوجوقلری اولمایان زوجه ایله ازدواج ایتمك مجبوریتندهدر . » صورتنده تورانده مندرج اولان حکم روسیهدهکی بهودی مفسرلرجه اوچیوز سنه اول قبول ایدلمهشدر . بردہ قاشهروطارهف مسائلنده اشکنازلر ایله سهفاردلر باشقا مفسرینك اقوالنه اتباع ایدرلر . ازدواج خصوصندهده فرقلیدرلر . سهفاردلر جوجوق دوغورمادیغی تقدیرده زوجه اوزرینه تکرار ازدواج ایتمکی قبول ایتدکلری حالده اشکنازلر بونی رد ایدرلر .

اعتیادات اجتماعیهیه کلنجه کرك ازدواج وکرك ختان وجنازه مراسمنده بوتون موسویلر بیکارجه سنهلك عنعنات ماضیهلرینی ادامه ایتمك ایستلر . یالکز اشکنازلر مراسم ازدواجیهلرنده غربك عاداتی دهکندی عنعناتنه علاوه ایدرلر . بوندن ماعدا موسویلردہ جالب دقت اولق اوزره (مهزوزا) (وتیسیتیت) عادتلری واردر . هر موسوی اوینك مدخلنده اخشاب ویا معدنی بربورو داخلنده کلمات عشره یازلمش بر کاغد ویا پرچمنی بولوندیرر بونی مدخلك صاغ طرفنه ایلیشدیررلر بوکا (مزوزا) عادتی اطلاق اولونور . (تیسیتیت)ه کلنجه هر مدیونك ایچ قاتیلهسنك اوزرنده بر ایپ باغلامسیدر . بوده موسویلرك ماضیدن قالمه الك صوك یادکارلریدر .

۵ — ملبسه حالت صحیه

موسوی قولونیلردہ منتظم تشکیلات صحیه موجوددر . هرمستعمرهده بر طبیب سیار ایله هردرلو علاجاری حاوی بر اجزاخانه بولونور . عین زمانده نفوس وقوعاتی ده ووفات وخستهلقلر هم اشخاص وهم مستعمره مخابرلری طرفندن وقت وزمانیله اخبار ایدلمکده اولدیغی ایچون قصبهده نه کبی خستهلقلرك ظهور ایتدیکی نه کبی تخریبات یاپدیغی حقنده منتظم ایستاتستیقلر موجوددر بو ایستاتستیقلر شعبه مرکزلرنده محفوظدر وفی شبه بوتون شرائط وتوقی حائزدرلر . بونلره نظراً قولونیلردہ الك کوچوك خستهلقلردن بیله بعضاً

اثر کورولیور . سبب‌ده اولمه اهمیت ویریلدیکی تدابیر واقعه‌یه توسل ایدلدیکندن دولایی در. موسیولر بعض قولونیلرك ایلك تشکیل اتاسنده بالخاصه حادثه‌یك جوق وفیات یراقمشلردر. فقط بر طرفدن بطاقالقلرك تطهیری دیکر طرفدن کلیتل مقدارده اوقالیپتوس آغاجلرینك زرعی، پول مقدارده کاهن توزیعی وصوکره قولونیلرك ایچنده هر درلو تدابیر صحیه‌یه رعایت ایدلمسی وبالخاصه صویك حصری سایه‌سنده یوکون آیلر کچدیکی حالده بر تك خسته یه آرتق تصادف ایدلیور . صوك زمانلرده تیفوس وقوله‌را یوتون سوریه قطعه‌سنی باقوب قووردیغی حالده یهودی کویلرینه بو خسته لقلر کیرمه‌مشدر . خسته لق ظهورنده اعطی بر سرعتله اولدیغی یرده اطفا ایدیلیور . بناءً علیه دیکر کویلرمزی هر آن زده‌لهین خسته لقلردن نه حمای مرزغی‌دن، نه رمد صدیدیدن، نه روماتیزمه‌دن ، نه ارتی ورمدن ، نه فقر الدمدن بر اثره تصادف ایدلز . شرائط صحیه داخلنده وقوعه کلن ازدواجلر ثمره‌سی اولهرق جوجوق وفیاتی‌ده یوقدر . اساساً عائله شرائط منطقیه داخلنده تشکل ایتدیکی ایچون جوجوقلر فیضلی بر صاحه‌ده نشو ونما بولیور . یونك ایچوندرکه بوراده اقامت ایدنلر سنه‌یه خارجی مهاجرتلردن والتحاقلردن صرفنظر زیاده لشیورلر . دماغلرك تنوری‌ده امور صحیه‌نك محور مطلوبده جریانله خدمت ایدییور . یوتون قولونیلرده برتك اوقومق یازمق بیلمه‌ین شخصه تصادف محالدر . یالکز ملبسده بدوی (طالماطوره) نامنده دینی ویالکز ارککلره مخصوص دیکری (پیاسیفه‌ر) نامیله قزلر وارکلر ایچون ایکی مکتب واردرکه طلبه‌سنك یکونی یدی یوزی بولیور . مکتبدن آلدقلری رشیم تنور حیات عائله‌ده تما بولیور وصاغلام بر عنصر ارض مقدسك برر جنته شبیه افلرنده سس‌سز سس‌سز نشو ونما بولیور .

٦ — لسان عبرانی وادبیات عبرانیه

موسیولرك اقسامندن بحث ایدرکن آشکازلرله سه‌فاردلرك لسانلریله حرث ادبیلری حقنده ایضاحات ویرمش ایدم . بوراده یوتون موسیولرك سال‌دیده لسان ادبی وعمومیلرینه ، عبرانی یه نقل کلام ایده‌جکز . لسان عبرانی یه اولهه سویلدیکمز وجهله السنهٔ سامیه‌نك اك قدیم بر کتابی، توراتی حاوی اولق حسیله بو لسانك هم بر قیمت دینیه‌سی وهم بر مزیت عظیمهٔ تاریخیه‌سی واردر .

یکرمی اوتوز سنه‌دنبری ارض مقدسه آفین آفین قوشان موسیولر مادامکه باشقا باشقا یرلردن کلیور وباشقه باشقه لسانلر تکلم ایدییورلردی . آره‌لرنده بر وحدت عمومیه وجوده کتیرمن عواملدن بری بی شبهه اولادینی صوکره لسان اولهجقدی . کرك آشکازلر وکرك سه‌فاردلر آره‌سنده دینی آیریلقلر ویاخود حلی غیر قابل مشکللر موجود

اولمادینی ایچون بوتون یهودیلری باغلایه‌جق الك عظیم رابطه لسان رابطه‌سی اولمه‌جقدی . بو حرکت اجتماعیه عاملاری بو قیمتدار جاذبه‌یی فراموش ایتمدیلر . هر شیدن اول لسان عبرانینك تعمم وانتشارینه اهمیت ویردیلر . مکتبلرده لسان تدریس اولمق اوزه بو لساتی قبول ایتدیلر . تعبیرات فیه‌ده‌کی نقصانلری اکمال ایچون هر دقیقه‌صرف فداکاری ایده‌رك بوتون علوم وفنونك‌ده بو لسانله تدریسنی نهایت تأمین ایده بیلدیلر . وجوده کتیرد. کلری بر چوق مطابع عبرانیه هر کون ساحهٔ مطبوعاته تا محدود کتابلر عدیه ایدیور . اوزون سنه‌لردنبری آرتیق دیللردن وکوکللردن ترده ایسه سیلنمکه یوز طوتمش اولان لسان عبرانی، اشعار وادبیاتیله، علوم وفنونیله، تاریخ وتوراتیله اسکیدن چوق فضله وبویوك بر اهمیتله دیللرده دولاشیور . وشیمدی کوکللرك الك مقدس کوشه‌لرنده یاشیور .

یکی لسان عبرانی، بالطبع اوزون سنه‌لر کچمش یولوندیغی ایچون توراتلرك وتلمودلرك یازلدیغی اسکی لسانله لهجه اعتباریله بك فرقلی اولمشدر . فقط حرفلر دکشمش دکلدر . اسکیسی کبی یکرمی درت حرف اوله‌رق قالمشدر .

لسان عبرانینك صرف ونحو مکمل ایکی یوز سنه مقدم حرمانیالی خرستیان (کزه‌نیوس) طرفندن تنظیم ایدلمشدی . بو ذات درت یوز صحیفه‌لك قیمتدار برغرامر وجوده کتیرمش واثری شمدی یه‌قدر اوتوز دفعه طبع ایدیلمرك هر دفعه‌سنده اصلاح ایدلمشدر . معلملرك عددی کثیر اولدیغی کبی منسوب اولدقلری ملکتلرده بتقه بشقه‌در . کزه‌نیوس غرامرینك الك صوك طبعی درت بش سنه اولکی تاریخی طاشیورکه آلمانیاده ساحهٔ مطبوعاته چیقارلمشدر . کزه‌نیوسدن ماعدا موسویلردن (شتیه‌برغ) وجرمانیالی (لوتساتو)ده عبرانیلرك بویوك صرفیونندن صایلیرلر .

لسان عبرانی نك‌ده زنکین وقدیم بر ادبیاتی واردرکه بونك حقنده جلدلر دولوسی کتابلر یازمق قابلدر . مع مافه منور یهودیلرك مطالعاتنه استناداً بوراده بالی باشلی ادوار ادبیه‌لرینی تعیین ایتمکله اکتفا ایده‌جك وآنجق صوك حرکات ادبیه حقنده معلومات اعطا ایده‌جکز .

تاریخ ادبیات عبرانیه‌یی تاریخ فکریات عبرانیه صورتیله تلقی ایده‌جك اولورسه‌ق ساحهٔ تدقیق وتتبعمز بوس بوتون کنیشله‌مش اولور .

ادبیات عبرانیه‌ده الك کنیش دوره (طاناخ) دوری دیرلر . بوکتاب مقدس دوریدرکه میلاد عیسادن بشیوز سنه اولدن اعتباراً ماضیه دوغرو تمدید ایدیلن زمانی حاویدر . بودوردکتاب مقدسدن بشقه بر أثر عظیمه تصادف ایدیلمز . یالکز حضرت داودك کتابی ومزامیرده بو دورك محصولات فکریه‌سندندر . بو دور نجی بیت مقدسك تخریبیله اکنجی بیت مقدسك انشاسی زمانینه نهایت بولور .

ایکنجی دور ادبی عبرانیه (تلود) دوری نامی ویریلیر که میلاد عیسادن ایکی یوز سنه اولدن میلاد عیسادن بش یوز سنه صوکره‌کی زمانه قدر امتداد ایدر . مع ما فیه میلاددن (۵۰۰ — ۲۰۰) سنه اولکی زمانه عائد و (آپوقره‌یاتیم) نامیله‌بر دور ادبی موجود اولدیغی تحقیق اولنیورسه‌ده بو دورك آثاری زمانك دست تسیباننده خراب اولوب کیتمشدر . علمای عبرانیه شیمدی بو دورك آثارینه دسترس اولق اوزره تتبعات اجرا سیله مشغول ایمش .

(تلود) دورنده وجوده‌کلن اثرلر قانونلر وله‌زاندلردر . (تلود) منظوم دکلدر . منثوردر وحکیمانه تفسیرلری حاویدر . بو دورك باشلیجه اثری‌ده بوندن عبارتدر .

اوچنجی دور ادبی عبرانیه کلنجه بوکا (غاؤیم) علما و (رابایم) خاخاملر دوری اطلاق اولونور . بو دوره اوچیوزسنه سورمشدر . بو زمان ظرفنده کتاب مقدسك تفسیرلیله اشتغال ایدلش وبعض آثار حکمیه وفلسفیه وجوده کتیرلمشدر .

دردنجی دور عبرانی یه (سه‌فاردیم) دوری دیرلر . بوسه‌فاردلرك دوریدرکه میلادك سکزنجی عصرندن اعتباراً ۶۰۰—۷۰۰ سنه قدر دوام ایدر . بودوره توراتك شرحنه دوام ایدلدیکی کبی بر آز فلسفه وبر آزده شعر ترقی ایتمش (ابن‌کبیرن) (رابیو) ، (یهودالهوی) (مایمونیت) کبی شاعرلر یتشمشدر . بوتون بو شاعرلر اسپانیالیدرلر . بو دورلرنهایتلرینه دوغرو (اشکنازیم) دوری باشلادیکی اونلر طرفندن وجوده کلن آثار ادبیه وبا خصوص المانیاده یازیلان دینی شعرلر سه‌فاردلرك آثارینی کچمشدر .

عبرانی ادبیاتنده صوك دوره (ماهاسکیم) دوری نامی ویریلور . بو یوزالتی سنه اولدن اعتباراً باشلامش وشیمدیه قدر دوام ایتمکده بولنمشدر . شعر ، غزته‌جیلق ، لسان تتبعاتی بالخاصه بو دورك محصولیدر . محل نشأتی آلمانیاده ایکن مقر انکشافی روسیه اولیور .

عبرانیلر صوك‌زمانلرده اولا آلمان ودها صوکره روس‌ادبیاتی مشق اتخاذ ایتمشلردر . شیمدیکی حرکات ادبیهٔ عبرانیه‌نك ایسه دهازیاده شخصیت صنعتکارانه‌نك وهیجان عمومیهٔ ملیتك محصولی اولدیغی‌ادعا ایتمکده‌درلر . اسکی‌شاعرلردن (یهودا لهوی)نك صنعتده‌کی اعتلای قدیمه معادل اولق اوزره صوك شاعرلردن بویوك شاعر عبرانی روسیه‌ده‌کی (یالیق) یکرمی بش سنه دنبری اثر وجوده کتیرمکده‌در .

بر طرفدن‌ده (جرنخووسکی) ، (یعقوب قاهن) ، (شنه‌یور) نامنده روسیه‌ده یشایان شاعرلرك آثاری‌ده پك قیمتدار ایمش .

بالکزادبیات عبرانیه‌نك تمامیله (موده‌رن) اولماسی ایچون بر مدت بکلمك لزومی

حس ایدلمکده‌در . کرك رومان و کرك تماشا خصوصنده تکامل ایتمك اوزره بولمه بر زمانه احتیاج کوسترمیلیور . هر نه قدر (پارناس) نام شاعرك بش اون اثر تماشاسی وار ایسه‌ده بوده بالطبع کافی عد ایدلمز . ادبیات جدیدهٔ عیرانیه‌ده (Les fabbs de La Fontaine) مشابه اولمق اوزره بعض افسانه‌لر وجوده کتیرلمکده‌در .

باخصوص یکی نسلك تربیه وتکامل فکریسنی تأمین ایتمك اوزره بر چوق آثار جدیدهٔ ملیه یازیلیور . نته کیم (نووانخ پنیه‌س) نام شاعرك بو یولده یازدیغی اثرلری اولدیغی کبی اك کنیج شاعرلرك اثرلرندن اقتباس ایده‌رك وجوده کتیردیکی مجموعه (حازامیر) بلبل نامی آلتنده وایکی جلددن عبارت اولمق اوزره نشر ایدلمشدر . بو ذات بروس موسویسی اولوب یهودیلرك اك مشهور وطنپرورلرندن صایبلیر . حازامیرده یهودیلرك نسل آتیسی ایچون قیمتدار پارچه‌لر واردر . باخصوص بر فکر انقلاب ایله یازیلانلری شایان ذکردر . کتابك صوکنده (حاتیقوا) امید نامیله آمریقاده بولونان (ایمبر) نامنده بر شاعرك بر منظومه‌سنی درج ایدییور :

حاتیقوا

قول اوط باله واو پنیما
نه فش یهودی هومیا
اوله فا آته میزراه قادیما
آیین له تسیون تسوفیا
اوط لو آودا تیکوانه‌نو
حاتیقوا انو شانار
لاشوف له‌ئه‌ره تس آووته‌نو
له یبر باداوید خانا ...الخ

ایمبر

ترجمه‌سی

« امید — نه زمان که یهودینك یوره‌کنده حیات واردر . ویهودینك کوزی دائما (سیون) ه شرق جهتنه وقدسه باقیور . بزم امیدمز هنوز کچمش دکلدر . بزم امیدمز قدیم بر امیددرکه اوده ارض مقدسه عودت ایتمکدر . بز حضرت داوودك یشادیغی شهره کیده‌جکز . »

ایمبرك بو شعریله مشابه ودها حماسی اثرلری هر کون وجوده کلیور والدن اله دولاشیور ، دیلدن دیله کزییور . بو یولده یازیلان اثرلر میانده بر قاچنی دها ذکر ایده بیلیرز:

شاعر بیالیوك بوندن یدی سنه اول طبع ایدلمش (شیریم) نام کتابی ایله (۱۹۰۰—۱۹۱۳) تاریخنه قدر یازیلان شعرلری حاوی اولمق اوزره (شنه یور) ك اوده. ساده مطبوع (شیریم اوپوشموت) نام اثری ویعقوب کاهنك (سه یفه راشیریم) نامنده کی (۱۹۰٤) تاریخده مطبوع اثری بو جمله دندر .

صولاز مانلرده یافاده یشایان بعض کنجلر واردرکه متعادیاً آثار وجود کتیریورلر. بونلردن (باراش) (کینیس) نام کنجلر منظوم پارچه لر ، (پرهتر) رومانلر (یاقوب شته ینبرغ) ایسه متنوعلر (یاقوب راینوویچ) مقاله لر (یهودا غرازوفسکی) ایسه مکتب کتابلری یازمق صورتیله لسان عبرانی ایچون یکی جریانلر کشاد ایدییورلر . ره آل جیناز مکتبلرنده اوقوتیلان ادبیات عبرانیه درسلری ده بو جریانلری تحکیم وترصین ایتمکده در .

— ۱۱ —

ملبسدن جنینه

ملبس هردرلو بدایع صنعته مالك اولمش لطیف بر صیفیه حالده ایدی ، بوراده اوزون مدت یشامق شهه سز آرزو ایدیلیه جك بر شیٔ دکلدی . یالکز برازوای دائمی یه محکوم اولمق ایجاب ایدییوردی واویله تخمین اولنیوردی که بو کوزمل ، قوقولی یشیل مملکتده نه قدر یشانسه بو آشکنازلرله قاپاتشمق قابل اولامایه جقدی . قصه نك ایچنده اوفاجق برکزینتی یامق زهرلمك ویارالامق دیمك ایدی . ملبسك یوتون معناسیله یزدن اوزاقلی قدر قصه ده کثیف بر شیٔ تصادف اولونمازدی . بوراده نه بر قابالاق ، نه برقسه راست کلنه مزدی . هرشیٔ (برهسلاو) لی موسوی مختارك انده ایدی . مع ما فیه مختارده بی شبهه اون بش لیرا مقابلنده قیلملدایان برماکنه ایدی. او بورایه ازقضا کلن فلاحلری ایتوب قاقمه، حتی دوکمکه کندنده صلاحیت بولیور . وبورانك شکل عبرانیسنی اخلال ایده جك أك کوچوك بروسیله یه بیله رضا کوستریوردی . او بورانك نام مستعارله هم حاکمی وهم آمری وهم صاحب یکانه سی ایدی . یابانجی بر شخصك بوراده مختارك اذنی ویامعلوماتی اولمادقجه یشاسی دکل حتی قیلملدانمی بیله متعسر صایلیوردی . بوحال یالکز بوقولونی ده دکل یوتون مستعمرات یهودیه یه ده شامل ایمش . مادامکه بویله ایدی . اوحالده ملبسدن آیریلیشمز آنحق بو تمثال نفوذك امدادیله قابل اولابیله جکدی . فقط بو دفعه امداد ایتمه دی . فکرنجه ایده مدی . ملبسك بر بحق ساعت شرقنده بولونان (رأس العین) استاسیونه کیتمك اوزره هیچ بر واسطهٔ نقلیه بولامادق . ویایا اوله رق بو مسافه یی قطع ایتمکه مضطر قالدق . اوکله دن بر قاچ ساعت کچمشیدی . آقشام حرکت

ایده‌جکنی خبر آلدیغمز ترەنی غائب ایتمك‌ده ایشمزه کلیوردی . قصبه‌نك شرق جهتنده‌کی قورولغك کنارندن تصەیی پك یتیمانه بر حالده ترك ایتدك . گونش بزی قاووریوردی . دلیلمزاوزاقلرده اوفاجق بر بغجه حالنده بریری کوسترەدی «وایشته رأس العین اوراسیدر . یانندەده بر خرابه کوزوکورەدیدی . بز مسافه‌نك بك لحظه‌ده قیصه‌لغنه قائل اولمشدق . فقط حسابمز دوغرو چیقمامشیدی . بر بچق ساعتی متجاوز مسافه قطع ایتدکدن صوکره بویوك بر صویه یقینلشدك ، بویوك بر سازلغك یانه کلدك . بر آز صوکره خطوط حدیدیه ایله برابر کوچوك بر غار کورولدی . اطراف تماملیه آچیقدی . بو راسی رأس العین بیکارباشی استاسیونی ایدی . شمالدن جنوبه وجنوبدن شماله کلوب کچن ضابطان وفرانك اعاشه‌سی ایچون بوراده بر عسکری چادر یاپیلمشیدی . بر آز اوتەده ده بر قاچ عسکرله بر قاچ چادر بولونیوردی .

ترەنك زمان قدومنی صوردق . استاسیون مأمورلری لاقیدانه‌بر قاچ ساعت صوکره دیمشلردی . بز بو جوابه دها اوزمان راضی اولمشدق . وناصل اولسه بر قاچ ساعت کچر دیمشدك . استاسیوندە دولاشیوردق . کونش آرتیق غروبه‌میل ایدییور وضیاسی ملبس جهتلرینك یشیللکلرینه تماس ایده‌رك بزه آقوب کلیوردی . شرق نواحیسنده‌سلفیت اراضیسی بر دومان حالنده‌دونیوردی .

بر مدت صوکره اورطه‌لق قراردی . سماده ایشیقلر یاندی . بر آن اول بو مرزغی محلدن تباعد ایتمك احتیاجنی دویوردق . تکرار ترەنی صوردق . بودفعه « معلوم ده‌کیل » دیدیلر . ینه عینی لاقیدیله علاوه ایتدیلر :

— احتمال نصف اللیلده ...

بز ملبسدن چیقارکن احتیاجاتمزی تدارك ایتمه‌مشدك . بویله فوق الاحتمال بر حاله تصادف ایده‌جکمزی‌ده دوشونه‌میوردق . اولا بول بر (کینین) وصوکره بر آز قورو بکمساد وبولانیق بر صو ایله بول بر (آسید لاکتیك Acide Lactipue) بو آقشامکی غدامزی تشکیل ایتدی . چادرك بر کوشه‌سنه یول قاریولەلرمزی سه‌روب اوزاندق . بعضاً قاریولەلرمزی طوپلایور ، بر مدت ترەنی بکلیور . ونهایت ینه تکرار اوزانیوردق .

نصف اللیلده برمز تکرار استاسیون مأمورینی کوردی .

او اویوبان کوزلرینی اوغوشدیره‌رق « جنیده‌می ؟ .. » دیه صوردی . « اوترەن‌چوقدن لغو ایدلمش . »

— او حالده نه زمان ؟ ..

دیمك ایسته‌ین وضعیتمز مواجهه‌سنده‌باقالم ، بلکه یارین‌صباحلین » سوزلرینی‌سویله‌دی . بو انتظار عذابی بزی بوتون کیجه بیتاب ایتمشدی . آیدینلق بویوك بر صبرسزلقله

بکلیوردق . نهایت صباح اولدی . فقط ترمدن یه بر آثر یوق . بر طرفدن یورغونلق دیکر طرفدن آچلق بوتون شدتیله تأثیرینی پاییوردی . بو کون ده اوکلهیه قدر بکله‌مك زحمتی قبول ایتمدك . اوکلهیه یقین بر زمانده استاسیونده اسکی بر ضابط آرقداشمزه تصادف ایدنجه بر آز فرحلادق . او بزه بر آز غدا خصوصنده یاردیم ایتدی .

او اثناده ترمنك صغیره ایشیدلدی . بیکی یاریم براقه‌رق قوشدق . ایچنده بوش وارللر وبر قاچ صندوق بولونان بر باغاژ فورغونه بیندك . ترمن بر مدت صوکره حرکت ایتدی . بز آیاقده صاغمزدن صولمزدن آیریلان صارمتراق اووه‌لری بعضاً قرمزی بلاشان قومپیتلرینی تماشا ایدیوردق .

یارم ساعتدن آز بر زمان ظرفنده (قلقیله) ایستاسیونه ، اوچ چارپك ساعت صوکره طول کرم استاسیونه کلدك . بوراده فورغونمزی تبدیل ایتدك . فقط تیفوس خسته‌لرینی طاشیان قومپارتمانه کیرمدیکمز ایچون قطرانلی آچیق بر موشی واغونته بیندك . ترمنك حرکتنی بکلیوردق . لوقوموتیفك بیلمم نره‌سی بوزلمشدی . بوراده بر قاچ ساعت بکله‌مك ایجاب ایدیوردی . نهایت کونش پنمزی یاقارکن طول کرمدن آیرلدق . درجهٔ حرارت ۵۸ ایدی . بر ایکی ساعت بو حاله تحمل ایتمك ایجاب ایدیوردی . صیره‌سیله (عنبته) (مسعودیه) ، (رامین) ، (سیله) ، (عرابه) استاسیونلرینی کچدك . صوکره اوزون بر مدت دوام ایدن بر وادیه کلدك . بوراسی جماعین داغلرینك استطاله‌لرینی تشکیل ایدیوردی . ترمن وادینك ایچنده انحنالر یاپدقدن واوزون بر مدت قیویرلوب قوشدقدن صکره غروبی متعاقب جنینه مواصلت ایتدك . جنینك اولری نیم مرئی بر کولکه حالنده ایدی .

—۱۲—

جنین

۱ — جنینك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی

شرقنده ۱۵۷ متره ارتفاعنده کوچوك بر تپه ، عز الدین تپه‌سی یوکسلن بو قصبه‌نك شمال غربی وغرب جهتلری (Baraalon) مرجنی عامر اووه‌سنه آچیلیر . جنوب جهتنده یه جماعیندن ، تابلسدن وسباستیه‌دن اعتباراً دوام ایدن داغلر ووادیلر بوراده نهایت بولویور . وادینك جهت جنوبیه‌سنده ایسه (المنازل) تپه‌سی موجوددر .

قصبه‌نك بوتون اولری عز الدین داغی اوزرندهدر . کافه‌سنك جبه‌سی اووه‌یه متوجهدر . قصبه‌نك اوك طرفنده وشرقدن نیمان ایده‌رك قصبه‌نك خارجنده یاپیلان

(عین جنین) صویلك مجراسنده یشیل باغچه‌لر ، فرنك اینجیری ، وخرما آغاجلری وینه غرب طرفنده خرما آغاجلری بولونیور . بو دوز اراضیلك اوزرنده وبش اون دقیقه اوزاقدن استاسیون بناسی کوزوکیور . بونك آرقه‌سنی ایسه نظر آرنق تحدید ایده‌مز اولور ، او قدر واسع ونا متناهیدر .

جنین اساساً ایکی بیك نفوسلی کوچوك بر قصبه اولمقله برابر داغ اتکنده بولوندیغی ایچون بك لحظه‌ده قصبه‌نك اوفاجق وچاموردن معمول ، پنجره‌سز اسمر بر طاقیره مشابه اولرینی احاطه ایتمك قابل اولیور . بونون یوطاشی،چاور پیفتیسی آرمنده شهرك مدخلنده . (Hamloung - Amétika - Limie) قومپانیه سنك بویوك اوتلی وصولنده بر آز یوکسکده (جامع القلعه) نك بیاض مناره‌سی واك یوکسکده (عبد الهادی) عائله‌سنك یوکسك بناسی وصوك سنه‌لرده انشا ایدیلن بر قاچ بنا قولایجه تفریق ایدیله بیلیر . قصبه‌نك صول طرفنده واتکنده مقبره علاوه ایدیلیرسه جنینك وضعیتی ومنظره‌سی حقنده آز چوق بر فکر حاصل ایدلش اولور .

قصبه‌نك داخلی دیکر بر چوق قصبه‌لرمزده اولدیغی کبی غایتله کیرلیدر وفنادر . یول نامنده بر شی یوقدر . ده‌نیله بیلیر . ده قصبه‌یه کیره‌رکن صاغ طرفده بر خاندن زیاده بر اصطبل شدیه بویوك بر کیر یتاغی،صولده خراب بر ایکی قبه وطوپراقدن وطاش قرنتیسندن عبارت اوفاجق بر میدان واردر . بو میدانك اورطه‌سنده قصبه‌نك صوینی عین جنین آقیور . اوراسی هردم چامور،باطاقلق وعفونت یری‌در . بو صو مجراسنك بر طرفنده ایچمك ایچون دستیلر دولیور . ویاخود کیرلی آباقلرینی یقایور،دیکر طرفدن مرکب وامثالی نه قدرحیوانات وار ایسه هپ اورادن صو ایچیور . جنین قصبه‌سنك بو مدخلی اویله ظن اولونورکه حیوانات پازاری‌در . یرده‌کی کیر وتعفنك بر نظیرینه هیچ بر یرده تصادف ایدیله‌مز . یری طرفده کوزلری رمدلی ، کیرلی ، پس چوجوقلر یولك اوته‌سنده بر یرده اوطورور ویا اوزانیر . اکثری اوبوزه طوتولمش ، قاشینیر دورور . مجرایه کیروب چیقدقه‌نصکره اوراده قورولانیر . ویاخود اوزون بر مدت آیقلانیر طورور .

بو میدان عین زمانده بر صاتیش محلی وبر پازاردر . اوته‌دن بری‌دن کلن سبزه ، میوه ، قاریوز ویاقاوون هر شی بوراده بو کیرلی-سوقانلر اوزرینه‌یاپیلیر . هر شی بوراده ینیلیر . قابوقلر وکیرده بوراده اوزون مدت قالیر . مرکب ، اینك وامثالی حیوانات بورالری جیکینه‌ر . اوته‌یه بری‌یه داغیدیر . قالان بقیه‌ده‌بر مدت تعفن ایدر .

دیکر طرفدن جنیندن چیقان یوصو شهر خارجنده باطاقلقلر یاپارق باغچه‌لر آرمنده

داغلدیغی ایچون کسکین بر تمفن قوقوسی بو میدانك سالدیده رایحهٔ کریهه‌سنه علاوه اولونور . تا محدود سیکلر دالغه‌لر یاپارق بر دکز حالنده بو میدانك اوزرنده اوجوشور دورور .

بو موقعدن صاغلی صولی کیدهٔ یوللر بر کچی یولی حالنده‌در. صوله دوغرو کیدهٔ‌ن طریق کویا قالدیرملی‌در . هر ایکی آدیمده انحنالر یاپدقدنصکره حکومت قوناغنك، پوسته شعبه‌سنك ونهایت عبد الهادینك بنا سنه قدر دوام ایدر . سرایك یقینده ایکنده شیمدیلك بادنجان زوع ایدلش اولان بلدیه بغچه‌سی ایله بیاض بر صیوه ایله صیوانمش اوفاجق وبر روایته کوره کلیسادن تحویل ایدلمش بر جامع شریف دخی موجوددر .

یوکسکده وآزقه طرفده مکتب بنای ایله سرای جوارنده بر قاچ اسکی دکان دخی بولوندیغی اونوتمایهلم . قصبهنك صاغ طرفده‌کی طریق ایسه طاراله طاراله نهایت جامور وطاش بیغنلری آره‌سنده غائب اولور .

۲ — امور عمومیه

[۱] — **قضانك موقعی ، تقوسی ، مساحتی** — جنین قضای نابلس لواسنك شمال شرقیسنی اشغال ایتمکده اولوب شمالاً طوبیا وناصره قضالریله شرقاً لوای سوریه ولایتندن عبران شریعه نهریله جنوباً نابلس قضاسیله محاط وجهت غربیه‌سنده بنی صعب وحیفا قضالری موجوددر . اراضیسی قسماً اوفاق طاغلردن متشکل وبر قسمی‌دخی قوهٔ انباتیه واطافت موقعیه‌سیله مشهور مرج بنی عامر (جزرائیل) اووه‌سندن عبارتدر .طاغلری زیتون بلاموط وسائر اشجاره مشمره ایله مستوراولوب اووه جهتی حیفا وناصره قضالری حدودندن‌بدء شریعه نهرینه قدر ممتد وسطح بحردن اوزاقدر .

قضا بلادحادثه ، سعراویهٔ شرقیه ، مشاریق جرار ، غوربیسان نامله‌ریله درت ناحیه‌یه منقسم وبونلردن یالکز سقراویهٔ شرقیه ایله بیسانده مدیریت متشکل‌اولوب دیکرلرینك اداره‌سی مرکز قضایه تابعدر . غوربیسان ناحیه‌سی اراضیٔ سنیهٔ پادشاهیدن اولمق‌حسیله امور زراعیه سی بیسان چفتلك همایونی مدیرینه عائد وامور ملکیه وعدلیه‌سی مدیره محولدر .

قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی قیود رسمیه‌یه کوره (۱۷۵۲) کیلو مترو اولوب تفصیلی شو وجه ایله‌در :

کیلو مترو حسابیله	نوع اراضی
٤٥	توچك آغاج وکوکلری حاوی اراضی
٦٠	زیتونلك

۲۰	اشجار متنوعه‌یی حاوی اراضی
۱۰۸۰	فلاحت وزراعه تخصیص ایدیلن »
۵۴۲	طاشلق وغیر مزروع »
۱۷۵۲	

نفوسی ۴۱۹۱۵ اولوب ۳۹۴۷۳ ی اسلام ۷۷۲ یسی روم ۲۲۴ ی لاتین و۴۶ یسی پروتستاندر . قضا داخلنده (۱۲۰) کوی موجوددر . مرکز قضا جنین قصبه‌سیدر .

[۲]— **تاریخچه** — بوقصبه‌یه اوللری عین جنین (*Enjanin* آنجاین) دیرلردی که مدلولی پك واضحدر . (باغچه‌لك منبعی) معناسنه‌در . حتی حضرت یوشع زمانندده یو شهر واردی . بالآخره (*Djinéa*) جینه‌آ صورتیله یاد اولونان بوقصبه (*Sidzaelon*) اووه‌سیله قطعهٔ سامریه‌نك حد فاصلنی تشکیل ایتمکده‌در . حتی عایله‌لیر برکون قدسه کیتمك ایسترکن بورادن کچدیلر وسامریلر طرفندن‌ده بوراده قتل عام اولوندیلر .

مؤرخین موسویه‌یه کوره‌ده (أفرائیم) سبطیله (بنیامین) سبطنك تحت مالکیتنده بولونان قطعهٔ سامریه شمالدن (جنین) قصبه‌سنه قدر امتداد ایدیورمش .

کتب موسویه‌ده مذکور اولان بو قصبه‌نك موقعی عند النصارا دها مهمدر . زیرا حضرت یسوع ناصره‌دن قدسه کیدرکن قاچ دفعه بوراسنی زیارت ایتمشدر . حتی اون عاجزی بوراده ایی ایتمشدی . بو قصبه‌نك وقتیله بر قلعه‌سی وبر سوری دخی موجود ایدی . حال‌بوکه شیمدی قلعه خاك ایله یکسان اولدیغی کبی سورك یرینی‌ده فرنك اینجیرلری طوتیور .

قصبه بویله خاطرات ماضیه ایله مشحون وموقع اعتباریله هر دورلو اسباب سعادتدن نصیبه‌دار اولماسی قابل ایکن بر چوق کوبلردن دها کریده قالماسی بو قصبه ایچون نه ایم بر سؤ طالعدر .

[۳]— **امور اداریه وبلدیه‌سی**— اوتوز بش‌سنه دنبرو قضایه مرکز اتخاذ ایدیلن قصبهٔ مذکوره‌نك نفوس ۱۴۰۰ اولوب یونك ۱۳۷۰ ی اسلام متباقیسی روم وقتولیکدر . وسطده واقع اولمسی یوزندن قائممقامك اقامت ایتدیکی جنین قصبه‌سی نفوس جهتیله قضانك اك مهم قصبه‌سنی تشکیل ایتمکده اولوب ام الفحم، یعبد ، عرابه وجمع کوبلرینك هر بریسنده (۲۵۰۰ — ۳۰۰۰) نفوس موجوددر . جنین قصبه‌سی شمال غربی‌یه دوغرو اتساع پیدا ایدن مشهور مرج بنی عامره ناظردر . مرج مذکور قسم عمومیده برتفصیل بیان اولندیغی وجه ایله رأس جنینده باشلایان بر مثلث شکلنده‌اولوب شمال غربی‌یه دوغری سکزمیل طولنده بر وسعتی حاویدر . اراضیسنك بعض یرنده بطاقلق موجود اولمسنه

رغماً سیاه وتحلل ایتمش اراضی وولقانیه‌دن ترک ایدن طویراغی صوك درجه منبت‌در . جنین قصبه‌سنك ناظر اولدیغی اشبو اوومی بحر سفیده انصباب ایدن نهر المقطع اروا واسقا ایتمکده‌در .

جنین قصبه‌سنك بر بلدیه‌سی هم ده (۲٦٤٥۸) غروش بودجه ایله بر بلدیه‌سی موجود اولوب بلدیه‌نك مفهوم حقیقیسندن اولان تباعه یوراده طبیعی‌بك بارز بر صورتده تجلی ایدیور . چونکه اشبو واردانك (۱٤۲۷۸)ی معاشاته ویالکز (٦۸۳٤)ی تنظیفات تنویراته وقالدیرم فرشیاته تخصیص ایدلش متباقیسی احسانلره دفن موتایه خرجراهلره وسائره‌یه صرف ایدلمکده بولنمقدر . بلدیه‌نك دوشونوب دوشونوب‌ده بر درلو قوه‌دن‌فعله چیقارمغه موفق اولمه‌دیغی صوتوزیعی‌مسئله‌سی صحت عمومیه نقطهٔ نظرندن بر آن اول حل ایدلمك‌ایجاب ایدر.جنین اهالیسنك صویه اولان احتیاجاری شهرك‌جهت غربیه‌سنده کائن ومبذول برصورتده جریان‌ایتمکده‌اولان عین‌جنین چشمه‌سیله دفع‌اولنمقده اولوب مذکورصو لفتلی ومعدنیه بك خفیف‌اولمسنه رغماً آچیق بر صورتده جریان‌ایتمکده بولنمسندن ناشی بر چوق لوثیاته معروض قالدیرق مالاریا خسته‌لغنك انتشارینه آیروجه بر سبب تشکیل ایتمکده‌در . بیکارك اوتی قپادیه‌رق صوینك دمیر بورولرله توزیعی جهتی بوندن بر بچق سنه اول دوشونیله‌رك بو خصوص ایچون دائرهٔ بلدیه‌جه (۷۰) لیرا قدر بر پاره دخی تصرف ایدلش وحتی (۳۰) لیراسیله جنتو وسائر مواد ابتدائیه مبایعه ییله ایدلش‌ایدی. اوقاف بر استقراض عقد ایده‌رك بو صحره وساطی انشا آله مباشرت ایتمك بلدیه‌جه ملتزم ایکن بر درلو آز مصرفه متوقف اولان بو امر خیرك قوه‌دن فعله‌اخراجی نصیب‌اولمدی. مالاریانك مستولی ودائمی بر صورتده اجرای حکم ایتمسنه واصاباتك اهالی آره‌سنده (یوزده ۹۰)ی تجاوز ایتمکده بولنمسنه کوره بویله بر عمل خیرك حیز وجوده ایصالی الزمدر . واقعا مالاریا خسته‌لغنك بالی باشلی مسبی شهر قربنده‌کی (عین نین) منبع مجراسنك عدم انتظامندن دولایی تکون ایدن مضرتلی میقروبلردر . فقط عین جنین صوینك اصلاحیله فنی بر صورتده اولره توزیعی‌مسئله‌سی بلدیه‌نك الك اساسلی اجرا آتندن بریی تشکیل ایدر .

[٤] — **امور معارف** — جنین قصبه‌سنده بری ذکوره دیکری اناثه مخصوص ایکی مکتب ابتدائی موجود اولوب برنجیسنه (۲۰۰) دن فضله طلبه وایکنجیسنه (٦۰)طالبه دوام ایتمکده‌در .

ابتدائیه ذکور مکتبی اسماً نمونه اولوب طلبه‌سنك استعداد فطریلری شایان تحسین بر درجه‌ده بولنمقده ایسه‌ده فقر وضرورتدن ناشی اولیای اطفال لایقیله چوجقلرینك لوازم

تدریسیه وتعلیمیه‌لرینه باقامقده‌درلر . بوندن طولایدرکه سفر برلك اعلانی تاریخندن اعتباراً ۸۰ جوجق تحصیله وداعه وعائله‌سنك قوت لایموتی تدارکه مجبور قالدی . معلم اولك ویردیکی معلوماته کوره قصبه‌ده بولنان جوجقلرك هان هان هپسی اوقومق ویازمق بیلیور . بوندن بشقه بیوکلر آره‌سنده یوزده نسبتده قرائت وکتابته آشنا آدملره تصادف اولنور . اهالینك تحصیل علومه اولان هوسلری ضرب‌سزاولوب جوجقلرك بر قسم مهمی جبر وشدت کورمه‌دن مکتبه دوام ایتمکده‌در . نفوس (۲۰۰۰) قریب اولان قباتیه کوبی اهالیسی مکتب ابتدائیلرینك بر معلمله اداره‌سی قابل ایلیه‌جکنه قناعت حصوله کتیره‌رك کندی حسابلرینه اوچ معلم کتیرمکدیلر . هر برینك ذخیره نی تأمین ایتدکدن بشقه یرنجیسنه ۳۰۰ ودیکر ایکیسنه ۲۰۰ ر غروش معاش دخی ویرمشلردر . بوندنبشقه ایکی ابتدائی معلمك بدلنقدیلرینی آره‌لرنده اعانه طوپلامق صورتیله تسویه ایتمشلردر . جنین قضاسنك (۳۰) کوینده بولنمقده اولان مکاتب ابتدائیه سائر یرلرده اولدیغی کبی سفیل ، جاهل ، احمق اللرده‌در . عمومی اولان بو مرض مزمنك ازاله سیله دها جدی‌دها متین مؤسسات عرفانیه‌نك تأسیسی لزمدر . اعتقادمجه بتون قضاده معارف اوغورنده سنوی صرف ایدلمکده اولان (۱۳۳٫۶۰۰) غروشله کنج ، منور ، فعال اللر طرفندن اداره ایدیله‌جك ایکی اوچ ، اوت بتون قضا ایچون ایکی اوچ نمونه ابتدائیسی (لیلی اولمق شرطیله) تاسیس ایدیلیرسه معارفه جدی حقیقی بر صورتده خدمت ایدلمش اولور . شمدیکی مکتبلر صرف معاش توزیعچون کشاد ایدلمش برر تبلیغاتدن بشقه بر شی دکلدر .

[۵]— **امور زراعیه** — قوهٔ انباتیه‌سیله شهرت بولمش مرج بنی عامری احتوا ایدن جنین قضاسنك محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنده‌بر زراعت معلمنك تخصیصاتی موجود اولدیغی حالده حکومت محلیه‌نك بوندن استفاده ایتمکه قالقشمیه‌رق بر زراعت متخصصنك تحریسنه قیولماسی شایان دقتدر .

قضانك تقریباً ایکی ثلثی زراعت وفلاحت ایدلمکده اولوب بغدای وآریه وسطی اولمق اوزره اونبش ومحصولات سائره بره اون ویرمکده‌در الك منبت اولان قسم شمال طرفلری اولوب بتون قضادن سنوی تخمیناً ۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰ کیله بغدای و ۸۰۰۰٫۰۰۰ کیله آریه و ۲٫۰۷۳٫۰۰۰ صوصام ، مرجمك ، بقله وسائر محصولات حاصل اولوب بالتخمین محصولك حصهٔ عشریه‌سی ۹۲۵۰۵۵ غروش قدردر . بو رقمك بر ثلثی داریدن نخود وباموقدن دیکر ایکی ثلثی صوصامدن استیفا اولنمقده‌در . زیتونك حصهٔ عشریه‌سی ۴۳۱۵۳۰ غروشدر . بو سنه‌کی محصولات غایت ایی ایکن بردن بره درجهٔ حرارتك یوکسلمسی یوزندن وسطی

یوزده ۳۰ نسبتده بر تناقص حاصل اولمشدر . بر چوق قریه‌لرك تخمینا تنده اشبو آفت سبابیه نظر دقته آلنمه‌رق مأمورلرینه بیلدکلرندن شاشمدیلر .

حجاز خط عالیسنك حیفا وقدس شعبه‌لری قضا داخلندن مرور ایده‌رك شطه، بیسان جسر المجامع ، عنوله ، جنینده بش موقف تأسیس اولنمش وبوندن طولایی قضانك احوال عمومیه‌سنجه بر ترقی حصوله کلمشدر . جنین یولی شام ، نابلس وقدسك طرق مواصلهٔ تجاریه‌سی اولمله قضا اهالیسی بو وضعیتدن خیلی استفاده ایتمکده‌درلر .

[٦] — آثار عتیقه — جنین قضاسنك احتوا ایتدیکی مواقع ارض فلسطینك بر قسمندن ووقتیله معمور بلادندن اولق حسیله بو حواليده دها پك مهم آثارعتیقه موجود اولق احتمالی واردر. تل المتسلم ایله تل تعنك‌ده اجرا ایدیلان حفریاتده ظهور ایدن آثارنادره بو احتمالی مؤیددر .

تل المتسلم موقعی مقدما « ماجدو » نامیله معروف جسیم بر شهر خرابه‌سندن عبارت اولوب جنین قصبه‌سندن اوج حیفادن بش ساعت مسافه‌ده کائندر . میلاد عیسادن یدی یکرمی یوز سنه اول معلوم اولان شهر مذکورك بربرینی متعاقب درت دور کیریدیکی ویرنجی دورك بادیة الشامدن هجرت ایدن (آموری) تعبیر آخرله کنعانیلره ایکنجی دورك مصرلیلره اوچنجی دورك بنی اسرائیله ودردنجیسنك‌ده رومالیلره عائد اولدیغی تاریخجه مثبت بولنمشدر . تلدن بر چاریك ساعت مسافه‌ده واقع « خربة اللجون »ده اشبو دردنجی دوردن معدود بولنان رومالیلردن قاله بر چوق آثار جسیمه انقاضی مشاهده اولنمقده‌در که بونلرك ایچنده‌نهر اللجون بوینجه‌انشا ایدلمش اولان سد شایان تذکاردر . ادوار اربعهٔ مذکوره‌نی یشایان اقوام صره‌سیله (ماجدو)ده یرلشمشلر وبوصورتله بو کونه قدر معروف اولان شام ـ تپه یولی طوتمشلردر .

۲۵ مترو ارتفاعنده اولان (ماجدو) استحکاماتنده (۱۹۰۲) سنه‌سنده مرکزی لایپزیك اولان آلمان فلسطین شرکتی حیفاده‌مقیم دوقتور (شو ماخر Schumacher) ی حفریاته مأمور ایتدی . حفریات نتیجه‌سنده ظهور ایدن خرابه‌لر اسکی شهرلره عائد وآلتی یدی عصر فاصله ایله انشا ایدلش اولدیغی تعین ایتدی . احتمال میلاددن ۳۰۰۰ سنه مقدم انشا اولنمش مستحکم بر شاتو ، طوغله‌دن بر خندق دیواری (۸ مترو عرضنده)، کنعانی آموری ، مصری ، اسرائیلی بر چوق آثار ماجدو شهرینك وقتیله تل المتسلم نام موقعده مبنی اولدیغنی اثبات ایدیور . اثنای حفریاتده تلك جهت جنوبیه‌سنده بنی اسرائیل‌دن قاله بر معبد ظهور ایتمش اولدیغی کبی صورتی مرتسم (لی‌سمع عامل یوربعام)لك خاتمی بولنمشدر . اشبو خاتم غایت سرت اولان « یاسپیس » طاشندن معمولدر . اوزرنده

آغزینی آچمش وقوبروغنی یوقاریه قالدیرمش بر ارسلان منقوش اولدیغی کبی رسمی اطرافنده ایکی سطر اولمق اوزره عبرانیجه شو عباره محکوکدر : (لی شمع افت یروبعام) ایدیلان حسابه نظراً خاتم مذکور ٢٨٧٩ سنه‌لك بر اثر اولوب بابیلیرك کاری اولان ارسلان نقشی غایت دقیق ویك نادردر. خاتمك کشف اولندیغی یرك قریبنده ابنیه تلاری کورلمش وطرز بناسندن سلیمان علیه السلامك دورینه منسوب اولدیغی سبتیان اولمشدر . حاصلی حفریات اثناسنده مصریلره بابیلیلره واسرائیلیلره عائد بر چوق آلات یوزك ، دستی ، هیکل کبی بر چوق آثار قدیمه کشف اولنمش ایدی .

جنیندن بر بچق ساعت مسافه‌ده وجنین ـ حیفا شوسه‌سی اوزرنده واقع تعنك نبه سنده دخی ینه فلسطین آلمان شرکتی حسابنه بابیلان حفریات شهرك اهمیت قدیمه‌سنی اثبات ایتدی . کشف اولنان لحدلر ایچنده چوچق اسکلتلریله مملو دستیلر وآلچیدن یاپیلمش ، ادوار تاریخیه‌نك اك اسکی زمانلرینه عائد اوفاق ایریقلر واوستی مصرده کی « تل عمارنا »ده اولدیغی کبی کوفی یازیلرله مستور طاشدن لوحه‌لر بولنمشدر . اشبو کتابه‌لر وقتیله بابل مدنیتنك درجهٔ انتشار ونفوذینی اثبات ایتمکده‌در .

٣ — جنینك حالت اجتماعیسی

ایکی بیکه یاقین وهمان همان اسلام بولونان قصبه اهالیسنك سویهٔ اجتماعیه‌لری یك کریلره‌در. حتی بوتون قطعهٔ سامریه‌ده (جنین)دن دهادوشوك بر قصبه‌یه تصادف اولونامازمش . بر ، ایکی عائله استثنا ایدیلمجك اولورسه قالان اهالینك کافه‌سی تمامیله زوللی کویلیلردر . جنینه تابع (رمانه) قریه‌سنده ، (ام الفحم)ده و (یعبد) قریه‌سنده معروف عائله‌لرك اراضی صاحبی اولمق اعتباریله بویوك بر ثروته وحیاتجه رفاهه مالك اولدقلرینی بیله‌رك ینه دیه بیلیرزکه بو اجتماعی دوشوکلك بوتون قصبه‌یه شاملدر .

بورانك اهالیسی پك فنا بر صورتده یشایور . اولری اولجه سویلدیکم وجهله هر شیدن فضله بر طاندیره ویاخود سیاه بر ایزبه‌یه شبیه‌در . بو ایزبه اکثریا بر حجره‌دن عبارتدرکه یوکسك بر نقطه‌ده طاوانك قبه‌سنه یقین بریرنده آنجق کوچوك بر پنجره (نافذه) سی موجوددر. بو اوده بر قاچ قسمه تفریق ایدیلیور . (موقده) تعبیر اولونان وینك پیشیرمکه مخصوص اولان محل ایله (راویه) نامنده نسبةً یوکسك ویاتمغه تخصیص ایدیلن بر قسمی واردر . ینه بر کوشه‌ده اینك باغلامغه مخصوص محل موجوددر . جنین ك قسم اعظم اهالیسی بورالرده هر کون حیاتنك مهم قسمنی کچیرر . برطرفده کندیسی، دیکر

یانده اینکی یاتیور . حیوانات ایله برابر یاشامانك وانسانی دوشوکلکك بوالك صوك بر شکلی دیله بیلیر . چولوق چوجوق بش اون کیشی هپ بوراده بولونور . بوراده یمك بشیریلیرکن حیوانات متروکاتی یاقیلیر . اورطه‌لق دومانله دولار . الك کوچوك بر یاشده ایکن مطلقا کوزلر خراب اولوب کیدر . دقتلی بر معاینهٔ صحیه‌یه تابع طوتارسه‌کز . رمد ، اویوز ، بوتون خسته‌لقلر هر شیٔ بو زوالای انسان اسکلتلری کورورسکز . اویله بوتون بو طبقهٔ اهالی میانده فعال اولان عضو ارکلکردن زیاده قادینلردر . ارککلر یا زراعدر ، یا عمله . هر اینکی حاله آنجق اینکی اوچ آی چالیشیرلر . قالان طقوز آی ظرفنده فقیر وناتوان بر حاله اوتده اوزانیر یاتار وسوروکلنیرلر . اونك بوتون احتیاجاتی کندیسنه یتشدیرمجك قادیندر . یورولور ، قوشار ؛ اینکی اونلر اونلاتیر . یوغورتی ویا پنیری اونلر یاپار . اوتهدن بری دن قازاندینی ایله ارککنی بسلر .

جنین ده نه حرفته ونه ده صنایعه اك عادیسنه وارنجیه قدر تصادف ایتمك قابل دکلدر . وقتیله جنین‌ده بر دباغخانه موجوددی . کچی دریلرینی بوراده دباغت ایتدیررلردی . صوکره دستیجیلك صنعتی بوراده رواجده ایدی . شیمدی نه برنجیسی نه ده ایکنجیسی قالمامشدر . قصبه‌ده بر قلاچی دکانی بیله یوقمش . جبل لبنانك سیار بر قلایجینك کله سنی دائما بکلرلرمش . طقوز آی اوتده ایشسز توجسز قالان ارککلرك اینی قسماً فساد وتزویردر . بوراده سرقت‌ده‌مر محللدن فضله‌ایمش . دیکر طرفدن ناصره‌دن وعفوله‌دن کتیریلن مسکراتله بوتون بیلر دومانلاشدیریلیر . ونه چوجوق‌نه زوجه‌نه‌ده عائله هیچ برشیٔ اوزمان کوزه کورونمز اولور . بوتون سنه چالیشان قادین متمادیاً دوکولور . وبعضاً‌ده جرح ایدیلیر . اوینه صبور ومتوکل قوجه‌سنه غدایتشدیرمکه چالیشیر .

جنین اعتیادات اجتماعیه‌ی کوچوك بر مقیاسده نایله وباخود طول کرمه بکزمیور . قصبه‌نك بوتون مقدراتی‌ده بر معتاد زنکین بر قاچ عائله‌نك النده قالمش . اونلر بوراده‌کی ظلمت عمومیه‌دن تمامیله استفاده ایدیور . وآنجق رأس المالرینه بریکون دها علاوه‌سندن بشقه بر شیٔ دوشونمیورلر والحاصل بو قصبه‌ده جالب نظر اولان شیلر ایسه بك معیندر : کبر ، عفونت ، خسته‌لق ، انحطاط وتدنی ، دماغسزلق ، کسل سفالت حیاتیه ، جهل وظلمت ومدید بر پریشانی .. ایشته جنین بوندن عبارتدر .

حتی غریبدرکه جنین احوالیسی بو حاله مطلع ایمش کبی جوجوقلرینی بو صورتله اویوتورلرمش :

— بینی —

یاعین کونی علی البلوی طویلة الروح
هذا المقدر یاعین وهذا اللی انکتب باللوح
یا عین کونی علی البلوات صبوره
هذا المقدر یا عین وهذا اللی انکتب بالصوره

ترجمه‌سی

«ای کوز! اضطراب وفلاکته قارشی متحمل اول . مقدر اولان ، لوح محفوظده یازیلی اولان بودر . ای کوز! ماتملره قارشی صبور اول . انسانك آلنه یازیلی اولان بودر .»

جنین اهالیسنك تا بشیکدن بری ایشتدکلری بو خطابده نه بلیغ بر معنای تسلیت واردر .

— ۱۳ —

سامریه‌دن غالیله‌یه

جنین‌ده بولوندیغمز مدت ظرفنده باشقه بر محل بولمق محال اولدیغی ایچون خسته‌خانه اتخاذ ایدیلن (*Hôtel Dschenin*) ده یتوتت ایدیوردق. قصبه اطباسنك تأمینانی خلافنه اولهرق جنین ده تیفوس وقوله‌را بوتون شدتیله حکمفرما اولیوردی . بز بونی پك اعلا بیلیوردق . تدابیر واقعه اولمق اوزره برابرمزده کتیردیکمز علاجلردن شبهه‌ایده‌جك درجه‌ده عصبلیشمشدك . یانیزده‌کی اوطه‌ده یاتان خسته‌لرك آه وانینی ویاخود سرت وتهلکه‌لی اوکسورکی یوتون کیجه‌یوره‌کمزی داغلایوردی. بر آن اول بو قصبه‌دن تباعد ایتمك وآرتیق یوتون قطعهٔ سامریه‌دن (*Samarie*) اوزاقلاشمق ایستیوردق . مرج بن عامر (*Esdrelon*) ایله باشلایان غالیله (*Galilée*) قطعه‌سی نکاه تجسسمز اوکنده پك نظر باکورونیوردی . کوچ حال ایله اولدن بولا بیلدیکمز آرابه طلوع شمس ایله برابر بو کون بزی معهود میدانده بکلیوردی . آرابه‌یه آتلادق . غالیله‌نك عمران ومدنیتجه اك ذی شهرت بر قصبه‌سنه (حیفا)یه بر آن اول قوشمق ایستیوردق . خرما آغاجلرینك وبغچه‌لرك یانندن کچدك . اوزون بر یول کوزوکدی. آرابه متمادیاً ایلریله‌یور وشماله دوغرو یول آلیوردی .

(پیه‌رلوتی) غالیله‌سنده بورالرك یشیللکنی ، لطافتنی، طبیعی جیچکلرینك کوزه‌للکنی آکلاتمقله دویمیوردی . بزده لوتی کبی بواووه‌دن ایسانده کچه‌دیکمزه یانیوردق . اووه

شیمدی یاز کونشك شدید آله ولری آلتنده یانمش، قاووروملش ایدی . بوتون کذر. کاهمزده خدایی نابت قورومش اوتلردن ، صاریشین دیکنلردن وصوکره قرمزی بر طوپراقدن واوزون بر یولدن بشقه بر شیٔ یوقدی . بر ایکی ساعت بو اوزون اراضی بی قطع ایتدك . نهایت اوکزه بر استاسیون ایله یه بر مقدار جامور بیغینی حالنده بر جوق اوبالر کوزوکدی، بوراسی(عفوله)ایدی .

شیمدی شمال غربی استقامتنه قیوبرلدق . آرابه‌مز اقلی (٤٠) کیلو مترولق بر مسافه قطع ایدەجکدی .

بر طرفدن آرابه‌مز بك حالسز، دیکر جهتدن آرابه‌جیمزده بر آز عجمی اولدیغی ایچون اك ظریف اولان بویول یزه نا قابل تحمل بر عذاب اولاجقدی . بز اوکله‌یی متعاقب آرتیق ده کزه قاووشه‌جغمزی امید ایدیوردق . حالبوکه یولمز بر ایکی ساعت صوکره بوس بوتون قالتدی . شیمدی دیك یوقوشلره طیرمانیور ، طاشلق وقیالق یرلردن آشیوردق . کذرکاهمزده نه بر کوی نه‌ده انسان واردی . نصف النهاردن ایجه بر مدت کچمشدی که ایجنده برقره‌غول بناسیله برقاچ أو یولونان بر کویدن کچدك .(جیده) دیدکاری زمان بز حیرتلر ایچنده ایدك .فرقنه وارمه‌دن آرابه‌مز نه قدر یرلر دولاشمش ایدی . حیفایه اوچ ساعت‌دها یولوندیغی سویلدکاری زمان آووجزی صیقیوردق .برایکی ساعت صوکره یه داغلره طیرمانمغه باشلادق . (حارثیه)صرتلرینی آشدقدنصکره کرمل داغی Mont Carmel صول طرفزده‌بوتون یشیللکیله کوزوکدی. بر مدت زیتون آغاجلریتك آره‌سندن کچدك . آرتیق اوزاقلردن بر ماویلك فرق اولونمغه باشلیوردی . کذرکاهمز شیمدی عفوله‌دن کلن شمندوفر یولینی تعقیب ایدیوردی . بوتون بو کچد. یکمز وادی مصر بغدایی ایله وبعض سبزه‌لرله مزروع ایدی .

نهایت صول‌طرفزده‌ایکی ظریف کوپی ترك ایتدك . یولردن بری(الیاجور)دیکری ایسه (بلد الشیخ) ایدی . شیمدی دکز بوتون وضوحیله کوزوکیور . عکا قوینی تعقیب ایدەن بیاض قوملر تمامیله کوروبیوردی. نهایت جبل الکرملك برقیوبرینتیسی کچدکدنصکره بر ایکی الماس اورماغه تصادف ایتدك . کلوب کچلرك کثرتندن اقصای حرانه واردیغمزی آکلایوردق . نظرمزك اوکنده شیمدی هر شیٔ دکشمش ایدی .

— ۱٤ —

حیفا

۱ — حیفایه گیره‌رکن

حیفانك اك كوزه‌ل زمانی احتمال كه اقشام زمانی ایدی . قصبه‌یه داخل اولورکن كرملك اتكنده، قیرمزی كیره‌میدلی، بر بر ندن آیری بر چوق اولر كوزوكدی . اوته‌ده بری‌ده یشیل آغاجلرده بویكی اولرك لطیف منظره‌سنی سوسلیوردی . كذركاهمز منتظم بر شوسه حالنی كسب ایتمش بر ایكی قاتلی بنالر ، یوكسك وكنیش بالقونلر ، ظریف وبو یالی پانجورلر تمامیله نظر دقتی جلب ایدیوردی . حیفا ، دها ایلك آدیمده انسانه — كوریوركسكز آبن نه قدریكی وكوزه‌لم ؟ ..

دیمك ایستیوردی . فی الحقیقه حیفا پك یكی ایدی . غاراولدیغی آكلاشیلان بر محلدن كچدك ، آرتیق تمامیله شهره داخل اولیوردق . ماوی‌ده كیزك سنی قولاقلرمزله ایشیده جك قدر یاقینلاشمش ایدك . حیفایی كورمه‌دن اول اونك ایچون دماغمزده حاصل ایتدیكمز خیالی منظره شیمدی حقیقی بر شكل آلمشدی . وحتی اعتراف ایتملی یزكه بو شكل قصله تزین ایدیور وفضله كوزه‌للشیوردی . اوزاقلره قدر امتداد ایدن صاف ولطیف برقوی ، صوكره دكز كناریله دوغرو متوكلانه دوران بر چوق خرما آغاجلری وبوتون قوی امتدادنجه قوملو وتمیز بر ساحل ، صوكوه اوزاقده بر قصبه‌نك خیالی ، عكاك منظرهٔ بعیده‌سی كورولیوردی .

تمامیله تصدیق ایتمشدك كه حیفا كوزه‌ل بر قصبه ایدی . باخصوص (جنین) وحتی (طول كرم) و (نابلس)ك یاننده بی شبهه بوراسی بر جنتی آكدیریوردی .

حیفا ، بیروتك كوچوك بر همشیره‌سی ایدی . بیروته‌كی ملاح وجهیه عینیله حیفاده كورونیوردی . بویوك بنالر ، بویوك وجامكانلی مغازه‌لر ، موتورلر ، اوتلر كوزله انشا ایدلمش بیروت طرزنده اولر وصوكره بیروتك متمدن ، تمیز وظریف انسانلری بور بور كوزمزك اوكندن كچیوردی . منتظم وتمیز بر یولدن كچركن ظریف پانجه‌لر ایچنده اولر كیتدكجه كوزله‌شیور ومحله دها فضله كیارله‌شیوردی . نهایت مدخلی بیاض مدیه قابوقلری ایله دوشه‌نمش شیق وبویوك بر بنانك اوكنده آرابه‌مز توقف ایتدی . اوزرنده (Hotel Kamal) دیه یازیلمش ایدی .

كیردك . متبسم سیمالر بزی قارشیلادی . تمیز تفریش ایدلمش اوطه‌مزه كیردیكمز زمان ذهنمزده بی اختیار متمادی مقایسه‌لر دولاشیوردی ، دماغم كندی كندینه سویلیوردی :

اونه‌کی فضالرك منظرهٔ عمومیه‌سی کیرلی وسیاه احجار وياطوپراق پیغنتدن عبارتدی. چیچکلریله برکابن کی کورونیور ونظری بوتون معنا سیله جذب ایدییوردی.

اونه‌کی فضالرده آچیق مجرالردن صودولدیران مرکیجلر؛ کیرلی کویلولر؛ چیلاق، سینکلر ایچنده،طوپراقلر آره‌سنده اویناپان چوجقلر؛حرکتسز وزواللی بر اهالی؛ قورقاق وبی معنا بر محیط..بوراده کوزه‌ل وجانلی آرابه‌لر ؛ سوسلر ، کوزه‌للکلر ؛ چوجوقلرده بر تمیزلك؛اهالیده روحه نفوذ ایده‌جك بر حس تجسس؛حیات ایچون ، نور ایچون بر جسارت، بر حیات واردی . اونه‌کی فضالرده اونه‌یه بریه سویرونیلر، کیرلیلکلر آتیلمش؛ سینکلر اطرافه اوشوشمش ؛ اونه‌سنده بریسنده کوزلری کورلکه محکوم ومدلی چوجوقلر،اللرنده کیرلی دکلکلریله اونه‌یی بریی قاریشدیریور . بوراده سوقاقلر تمیز، انسانلر تمیز ، عفونت وکیردن اثر یوق .

اونه‌کی فضالرده‌کی اولر بر سفالت اوجاغی ، نور وضیادن محروم برزندان ؛ بوراده‌کی اولر دها ایلك یاقیلمشلردکه پر نور وضیادر. اوراده یشایانلر ، عاجز فقط مستبد بر ارکك ، جاهل ومظلوم بر قادین ، وصوکره شیماریق پس چوچوقلر حیات یوکنی طاشیورلر . بوراده اوقومش ، حیاتك معناسنی‌هر وضعیتدن اکلادیغنه حکم ایدیان بر زوج . اوقومش وتربیه‌لی بر قادین ، مستقبله حاضرلانمش بر چوچق وصوکره مسعود بر عائله .

اونه‌کی فضالرده بالخاصه صاتیجیلر صنفی نظر دقتی جالب.هردرلو تشبثدن محروم یرلدن قیلمداه میه‌جق قدر تنبل انسانلر ، دکانلك سیم سیاه اوروبجکلی ، عفونتلی ، وطوپراقلی دکانده سینکلر ایچنده یوزه‌ن بر زواللی ، بوراده ایسه الك کوچوك بر دکان یاخود جانکافی، تمیز بر پرلانطه کبی پارلیور .

اونه‌کی فضالرده بر اوتل یوق ، تمیز بربر دکانی ، بر لوقانطه ، بر کاغدجی یوق . هر طرف ثولو؛ بوراده ایسه تمیز براوتل بولابیلرسکز ، هرشیء بولابیلیرسکز. ونهایت مدنی بر انسان حائنده یشایه بیلیرسکز .

حیفانك بر یولی اوزرندن تصادفی اولهرق بو اقشامکی مرور ذهنمه بوتون ظاهری فرقلری القا ایتمشدی . فقط بن بوتون اوماضی کویلره خطاب ایدییور . وینه‌بی اختیار سویله‌نیوردم : « اونلر نه قدر کورکوسز ونه قدر زواللیدر .»

بیك زمانلك تفرنجی اعلان ایده‌ن اوتلك ایلك چاك‌سسی بنی بو آلیم مقایسه‌دن آیردی . صالونه اینديكم زمان (آسه‌تیلن) ایله تنویر ایدیلن صالونده بر قاچ آلمان کنجك مسعود قهقهه‌لری چینلاییوردی.

۲ — حیفانك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط دامغه‌سی

شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه دوغرو امتداد ایدن بحر سفیدك تمیز بر ساحلنده وعکا قوینك منتهای جنوبیسنده واقع اولان بو قصبه‌نك جنوب وجنوب غربی جهتلری نهایت (۵۵۰) متره ارتفاعنده بولنان کرمل داغنك (جبل مار الیاس) اتکنده بولونیور . حتی (حیفا) کلمه‌سی بر روایته نظراً داغك آرقه‌سنده کیزلنمش اولمسندن کنایه اولق اوزره لسان عبرانیده‌کی (Khafah خفاه) کلمه‌سندن، دیکر روایته نظراً جبلك دکزه دوغرو استطاله‌سندن تشکل ایتدیکی ایچون یه لسان عبرانیده‌کی Kof (کف) کلمه‌سندن محرف اعتبار ایدیلمکده اولدیغی بو قصبه‌یه اولجه‌قالومون(Calomon) دینیلیرمش. حتی بعض مؤرخین بو قصبه‌یی سیقامینوس (Sycaminos) قصبه‌سیله قاریشدیرمشلردر . حالبوکه سیقامینوس قصبه‌سی، (Sycomoze) جیز آغاجلرینك بولوندیغی یردیمکدر . حال حاضر حیفانك جهت غربیه‌سنده وساحلدن بش کیلومترو لق اوزاقده بولونان (رأس الکروم) برونندن صوکره کلن (تل السمك) نام محلـده بولونیور . قالامون قصبـه‌سی ایسه یه قصبه‌نك بر بوچوق کیلومترو غربنده وشیمدی‌یه‌قدر (حیفا العتیقه) نامیله توسیم ایدیلن محلده ایدی . تلوده حیفا ایله شیکمونا (Shikmonah) بر برندن تفریق ایدلمشدر . شیکمونا ایله تل السمك کلمه‌لری آره‌سنده آز چوق تحولات زمانیه‌یه دوچار اولمش بر قرابت لفظیه بولوندیغی ده کورولمکده‌در. شیکمونا ایسه‌سیقامینوس‌ك بر شکل عبرانیسندن باشقه برشی دکلدر . کرك قالامون وکرك سیقامینوس بلده‌لری ساحل بحر سفیده بولونان ایکی رقیب وقدیم بلده‌ایدی ایسه‌ده بونلر مرور زمان ایله دوچار خرابی اولمشدر . (حیفا العتیقه)، قالامونك وتل السمك‌ده موجود رومه‌نوبیزانس دورلرینه عائد خرابه‌ده، سیقامینوس‌ك تربه‌لرندن باشقه بر شیٔ دکلدر . یکی حیفا ایسه قالامونك بر بچق کیلومترو شرقده یکیدن بنا ایدلمش وحتی اهل صلیب زمانلرندن صوکره‌ده بعض تخریباته وحتی مصرلی ابراهیم پاشازمانده‌ده بومبار دمانلره دوچار اولمش وقصبه‌نك شرق طرفلرنده‌کی (برج السلام) موقعی یه خرابه حالنده بولونمشدر .

کرمل داغی حیفانك منظره‌سنه بر حسن وعظمت اتحاف ایدیور . کرمل اولماسه‌یدی، حیفا دکز کناریه آتیلمش علی العاده بر قصبه اولوردی . حالبوکه کرمل بورانك حیات عمومیه‌سنه بر وسعت بدیعیه ویریور . کرملك، حیفانك آرقه‌سنه دوشن سمت شمالیسنك استطاله‌لری بك کنیش اولمدیغی ایچون حیفا شرقدن غربه دوغرو اوزانیور . بوندن دولایی طولی ایکی کیلومترو قدردر . عرضی ایسه یارم کیلو مترو یه دکلدر .

حیفانك منظره عمومیه‌سی بوتون یشیللکلریله‌واولرینك یکیلکی ایله بك کوزه‌لدر . قصبه‌نك

پاتوراماسی تمامیله احاطه ایتمك ایچون یا دکزده بر آز آچیلمق، یاخود کرمل داغنك صرتلرینه چیقوب قصبه‌یی تماشا ایتمك لازمدر . کرمل طریقی پك دیك بر یوقوش حالنده‌در . بورادن حیفا، قادلرینی آچش رنکین بر قوشه بکزه‌ر . شرق طرفلرنده یهودی قولونیسی واراضیسی، دها صوکره بر آز منحط اولان، وادی ایچنده اسلام محله‌سی ودها صوکره حیفانك دکلرینی وسائره‌سی حاوی قدیم حیفا اقسامی، غربه دوغرو خرستیان محله‌سی وأك صوکده تام غرب طرفده داغدن دکزه دوغرو اوزانان اوزون ومنتظم وکناری باغچه‌لرله مستور آلمان محله‌سی ویولی..رأس الکرومه دوغروا امتداد ایدن بر قاچ کیلو مترولق دوز ساحه‌ده ایسه آلمان قولونیسنك منتظم وتمیز اراضیسی کورونور .

حیفاده یوکسلهٔ عظیم بنالرقولای قولای صاییله‌جق قدر آز دکلدر . بونلرك کافه‌سی اجنبیلره وهیچ اولماز ایسه ملل غیر مسلمه‌یه مخصوص ومنحصردر . بونلرك بر قسمنی تعداد ایده بیلیرز :

فرانسیسکان مناستری، پهرقارمه‌لرك مناستر و کلیسای ، دام دوناز اره‌ت مناستری ، فره‌ر مکتبی ، آلمان قاتولیك دار العجزه‌سی ، انکلیز خسته‌خانه‌سی وکلیسای ، پروتستان مکتب وکلیسای، (Semplice) لرك مکتبی ، آلمان مکتبی ، روم کلیسای ، روم اورتودوقس کلیسا ومناستری ، مارونی کلیسای ، آلمان ، آمریقان ، انکلیز، ایتالیان، اسپانیا ، روس قونسولوسخانه‌لری ، کرمل اوتلی، جامع شریف وبونلردن ماعدا کمرك ، استاسیون ، ساعت قله‌سی وبر قاچ بویوك خانه ...الخ

بوتون بو بنالر حیفانك اوتمه‌سنده پریشده بر هیکل حالنده یوکسه‌لیور . وقصبه‌یه بر قیمت عظیمهٔ عمرانیه ویریورلر .

قصبه‌نك منظرهٔ داخلیه‌سی‌ده خوشدر . حیفا داخلاً‌ده او قدر کولومسه‌ین ، پارلاق وضیادار بر قصبه‌درکه هر طرفنده یکی بر حیات مشاهده اولونور . داخلاً‌ده بیروته اوقدر بکزیورکه توتونجیلرله قهوه‌لرله هر شیئله کوچوك بر بیروت.

قصبه‌نك دکز کناری تعقیب ایدن تمیز شوسه‌سندن ماعدا بوکاموازی اولق اوزره قصبه‌ده بر پول دها موجوددر . بویول جارشی ایچنده کسیلیور . حیفانك جارشیسی وقتیله‌دها کیرلی ایمش. شیمدی اوزرندکی پرده بیقدیرلش ؛ قالدیرملری‌ده پاپیلمش ایمش . هر حالده بو جارشی حیفایه هیچ یاراشمیور . مع مافیه قصبه‌نك غرب محله‌سنده آچیلان فرنك بقال مغازه‌لری ، قصابلری ، قماش ومنیفاتوره مغازه‌لری پك مطنطن ودلربادرکه جارشینك بو نقصانی بشقه بر طرفده ازاله‌یه چالیشیور .

قصبه‌ده موجود بو عمومی یوللردن ما عدای طاروکیرلیدر . هرحالده حیفا ، تراموای وتنویرات ، صو ، ریختیم وقاتالیزاسیون خصوصنده‌کی بر چوق نواقصیله برابر یك ممتاز بر قصبه‌در . بحر سفیدده بیروتدن ویافادن صوکره بی شبهه آك مترقی بر اسکله درکه قیمتدار وشعشعه‌دار بر استقباله‌ده مالکدر .

٣ — اموال عمومیه

[١] — **موقع وتفوسی** — حیفا قضاسی عکا سنجاغنك جنوب غربیسنده کائن اولوب شرقنده ناصره قضاسیله نابلس لواسی، جنوبنده جنین وبنی صعب لوالری موجوددر . جهت غربیه بحر سفیدله محاطدر .

قضاده‌ذکور واناث (١٣٣٢ سنه‌سنده)٣٠٧٣٧نفوس اولوب بونك ٢٣٨٢٣ ی اسلامدر.

قضانك نفوس ایستاتستیق

١٣٢٧ سنه‌سنده	١٣٣٢ سنه‌سنده (حزیران نهایتنه قدر)	
١٩٢٤٤	٢٣٨٢٣	اسلام
٩١٤	١١١٧	یهودی
٢١٠٩	٣١٢٤	قتولیك
٧٨٢	٨٦٨	روم
٢٢١	٢٤٩	لاتین
١٢٥	١٩٦	مارونی
٤٥	٥٤	پروتستان
؟	٦٨٦	پیانجی اسلام
؟	٦٢٠	» غیر ملم
٢٣٤٦٠	٣٠٧٣٧	یکون

بالاده‌کی جدولدن مستبان اولدیغی وجهله قضانك نفوس عمومیه‌سنده بش‌سنه ظرفنده (٧٤٣٧) بر تزاید حاصل اولمشدرکه سائر قضالره نسبتله بو مقدار شایان قیدوتذکاردر . قضا ٣ ناحیه ایله ٨٤ قریه‌دن ترکب ایتمکده اولوب قیود رسمیه‌یه کوره (٥٤٤)نفوسلی زمارین و٢٦٩ نفوسلی خضیره کویلری یهودی مستعمرلرینه عائددر .

(قضا وناحیه‌یه مربوط بدویلر)

غابة الجرکس ترکمان بدویلری
ضمایری »
شیخ حلو »

نفیعات »

کبارہ »

قضا مرکزی حیفا قصبه‌سیدر. قصبهٔ مذکوره کرمك ،تجارت، نفوس ومعموریت نقطهٔ نظرندن پك زیاده جالب دقت بر ترقی ابراز ایتمکده‌در .

حیفا نفوسی

۱۳۲۷ سنه‌سی	۱۳۳۲ سنه‌سی	(حزیران نهایتنه قدر)
۳٦۳٥	٤٥۰۰	اسلام
۱۹۸۹	۲۹۷۰	قتولیك
۲۲۱	۲٤۹	لاتین
۱۳۸	۱۹٦	مارونی
۱۲٥	۳۰٤	یهودی
۷۸۲	۸٦۸	روم
٤٥	٥٤	پروتستانت
؟	٦۸٦	یابانجی اسلام
؟	٦۲۰	» غیر مسلم
٦۹٤٥	۱۰٤٤۷	یکون

دیمك اولیورکه حیفا قصبه‌سی نفوسجه ، قیود رسمیه‌نك حقیقتدن اولان تباعدلرینه رغماً ، بنه بش سنه ظرفنده درت بیکه قریب بر تزاید کوسترمش اولیور .

[۲]— **حیفا لیمانی** — نفوسجه کیت کیده بیوك بر اثر ترقی کوسترن حیفا لیمانی وقتیله غایت حقیر بر بالقچی اسکله‌سی ایکن شمندوفرله جنین وشام منطقه‌لرینه ربط ایدلدی ایدیلدنی غایت سریع (عکانك ضررینه اولهرق) بر صورتده کسب ثروت وسامان ایلمکده‌در . آتیده‌کی رقملر مدعامزی پك واضح بر صورتده اثبانه کافیدر .

کرمك وارداتی

حیفا لیمانی	سنه
۳۰٥٫۸۳۰	۱۳۱۰
٥٤۷٫۰۰۰	۱۳۱٥
٥۷۲٫۰۰۰	۱۳۲۰
٤٫۳۰۰٫۰۰۰	۱۳۲۸
٥٫۰۰۰٫۰۰۰	۱۳۲۹

احوال حاضرهٔ حربیه‌دن دولایی حکومت محلیه‌نك بر چوق وثائق رسمیه‌سیله برابر کمرك دفترلرینك مهم قسملری دخی طبریایه نقل ایدلمش اولدیغندن ۱۳۳۰ و ۳۲،۳۱ سنه‌لرینه عائد واردات عمومیه الده ایدیله‌مامشدر . بونکله برابر بالاده درج ایدیلن جدول ترقینك نه قدر سریع اولدیغنی بالغاً ما بلغ ایضاحه کافیدر . عصر حاضر مالینك ایلك سنه‌لرنده عکانك کمرك وارداتی ٤—٥ میلیون غروش وحیفا کی تخمیناً ۱۰۰ بیك غروشی‌راده‌سنده ایکن واو صره‌لرده یالکز بر حمالك یومیه‌سی ٦—٧ مجیدیه‌یه بالغ اولورکن یواش یواش حبوبات تجارتنك محوری عکادن حیفایه دوغری انتقاله باشلایه‌رق باخصوص درعا — حیفا خطنك کشادندن صوکره حیفانك یالکز کمرك وارداتی صوك سنه‌لرده (٥) میلیون غروش تجاوز ایتمشدی . عکانك کمرك وارداتی ایسه بالعکس تنزل ایده‌رك ۱۳۲۳ سنه‌سنده ۷٤۷۰۰۰ غروش و ۱۳۲٤ سنه‌سنده (٥۸۳۰۰۰) وبر سنه صوکره ٤٥۹۰۰۰ غروشه تنزل ایتمشدر . هله ۱۳۲۸—۲۹ سنه‌سنده‌کی واردات هرحالده (۱۰۰) بیکی تجاوز ایتمامشدر .

حیفا لیمانده فورتنه شمال روزکارندن تولد ایدرسه بارنمق محالدر. فقط قویك جنوب، شرق وغرب جهتلری اولدقجه قبالی اولدیغندن دیکر روزکارلرك وزانی مراکب بحریه‌یی او قدر تهدید ایتمز . یك بیوك واپورلر ساحلدن ٤۵۵ میل اوزاقده حیفا لیمانه‌کیرلر .

شمال روزکارندن تولد ایتمین فورتنه‌لرده حیفا لیمانده اونبش، یکرمی قدر واپورك بارینه‌بیلی کورلمشدر . لیمانك ساحلی صیغ اولوب بر میل کیدلدکدنصکره اونبش متره قدر درینلکه تصادف اولنور .

حیفاده هنوز لیمان یوقدر . بر میلیون لیراصرفیله لیمان‌انشاسی ایچون حجاز تیموریولی اداره‌سنه امتیاز ویرلمشدر .

معموریت خصوصنده دخی حیفا غایت مستثنی بر موقع اشغال ایتمکده اولوب کرك جهت شمالیه‌دن وکرك ایستاسیون جهتندن خیلی اتساع پیدا ایتمکده وبر چوق یالیلر، کاشانه وباغچه‌لرله بیوك تجارتخانه‌لرله کسب زینت ایلمکده‌در .

عکادن ۳۰ کیلو مترو بعد جنوبیسنده وکرمل طاغنك اتکده‌واقع حیفا روما ویونان مؤلفلرینك (سیقامینوم) وقتیکه‌لی وعبرانیلرك (حیفا) دیدکاری قصبه اولوب صلیبیون زمانه قدر غایت اهمیتلی بر موقع ایدی . (تانکرد)ك زیر اداره‌سنده فرانکلر قصبه‌یی ضبط ایتمشلر ایسه صلاح الدین حضرتلری ۱۱۸۷ سنهٔ مشهوره‌سنده تکرار استرداد ایتش ایدی . فقط ۱۷٦۱ سنه‌سنده ظاهر بن عامر طرفندن تخریب اولنان حیفا قصبه‌سی تکرار یکیدن وبر آز دها شرق جهتنده تعمیر وانشا ایدلدی .

قصبه‌ده حجاز تیموریولی اداره‌سی طرفندن شمندوفر آلات صناعیه‌سنه مخصوص بر

اعمالاتخانه وبرواغون صوندیرمه‌سیله اینشائمه اداره‌سنه مخصوص ایکی قاتلی کارگیر ابنیه وجسیم بر موقف ، اشیای تجاریه صالونی انشا وتأسیس ایدلمشدی . مؤسسات صناعیه نامنه حیفاده (٧) عدد اون فابریقه‌سی (١٦) عدد موتور (قیولردن صوچکمك ایچون) (١) عدد یوز فابریقه‌سی (٧) عدد کراسته فابریقه‌سی (٤) زیتون یاغی فابریقه‌سی و (١) پاموق فابریقه‌سی که جماً یکون (٣٧) فابریقه موجوددر . وقتیله آلمانلر طرفندن تأسیس ایدیلان شیره‌و پهودیلرك صابون فابریقه‌لری اخیراً تعطیل ایدلمشلردر .

[٣] — مواقع تاریخیه — (کرمل طاغی) جبل مار الیاس نامیله‌ده یاد اولنان ومناظر طبیعیه‌سندن تورات شریفك دخی بحث ایتدیکی کرمل طاغی حیفادن اعتباراً ٢٠ کیلومترو جهت جنوبیهٔ شرقیه قدر ممتد اولوب الك یوکسك نقطه‌سی (٥٥٤ متره) حیفا نام کویك جنوبنده‌در . جهت جنوبیه‌ده سامریه منطقه‌سندن ملح وادیسیله تفریق ایدیلن کرمل طاغی یشم نوعندن طاشله قاریشیق صخور کلسیه‌دن ترکب ایتمکده‌اولوب قسم اعظمی میشه وبیانی بادم وفستق آغاجلریله مستوردر . کیجه‌لری حاصل اولان چیلردن سطح مائل دائماً دلوبا بر یشیللك ایچنده اولوب فلسطینده بو حال یالکز کرمل طاغنه مخصوصدر . الك اسکی زمانلردن برو جبل کرمل یهودی وخرستیانلر نزدنده مقدس بر موقع طانمشدر . تورات شریفده مسطور اولدیغی اوزره وقتیله اسرائیل قرالی (اشاب) فاریسی جهز ابلك اصراریله فیکه‌لیلرك بعل عبادتنی کندی تبعه‌سی آره‌سنده تعمیم ایتمکله الله تعالی بنی اسرائیل قومنی اوچ سنه‌لك قحط ایله مجازات ایتدی . بو صره‌لرده الیاس (ع .) اشابه مراجعت ایده‌رك بعل کاهنلرینك جزای سزلرینی بولمق اوزره کارمل طاغنه اصعاد ایدیلرینی سویلدی . تبعه‌ده اجتماع عقد اولنه‌رق بعل کاهنلرینك کندی الهلرندن امداد طلب ایتدکلری بر صره‌ده نیران سما نزول ایده‌رك حضرت الیاسك قربانی یاقمله اوراده موجود بتون اهالی الهلك وحدانیت وعظمتنه قناعت حصوله کتیره‌رك الیاسك امریله بتون بعل نبیلرینی بوغازلامشلر ایدی .

بویله بر عنعنهٔ دینیه ایله تقدیس ایدیلان کرملك باخصوص سطح مائل غربیسی تا اسکیدن برو خرستیانلر طرفندن (مغاره‌لرده) اسکان ایدلدی . (١١٥٦) سنهٔ میلادیه سنده قارم جمعیت دینیه‌سی طرفندن تأسیس ایدیلن مناستر ناپولیونك عکا قلعه‌سنه هجومی اثناسنده تحفظخانه وظیفه‌سنی دخی کورمشدی . عکا والیسی عبدالله پاشا طرفندن مذکور مناستر تخریب اولنمغله ١٨٢٨ سنه‌سنده تکرار مجدداً بنا اولندی .

سیاحلرك اکثریسی کرملك تبعه‌سنه جیفه‌جقلری وقت الك چوق جهت شمالیهٔ غربیه‌یی ترجیح ایدرلر . بورانك منظره‌سی غایت لطیفدر : شمالدن صور قناریته قدر جنوبدن

اسکی قیساریه‌یه قدر بتون سواحل مشاهده اولنور. شرقه دوغرو امتداد ایدن سلاسل جبال، لبنان داغلرنده نهایت بولیور. وشرقه دوغری دقتله باقان بر سیاح شریعه‌نك شرقنده‌کی ممکتلری ده تفریق ایده‌بیلور. مشاهدك یانی باشنده حیفا خورما وزیتون آغاجلریله اوزوم باغلریله لطیف بر منظره عرض ایلر.

۱۷۰ مترو ارتفاعنده‌کی مناستر بر چوق سیاحی ایوا ایده‌یه‌جك بر جسامتده‌در. کلیسانك یانی باشنده‌کی مغاره وقتیله الیاس علیه السلامك مسکنی اولمقله معروف اولوب اسلام خریستیان ویهودیلرجه مقدسدر مناسترك جهت شمالیه‌سنده (۱۷۹۹) سنه‌سنده عکایی محاصره ایدن ناپولیون اردوسندن اولنلرك تأیید نامی ایچون بر اهرام رکز ایدلمشدی هیکل مذکور حرب حاضر مناسبتیله تخریب اولمشدر.

مناستردن اشاغیه اینرکن کویاوقتیله مقدس عائله‌نك مصردن فلسطینه دونرکن استراحت ایتدیکی بر مغاره موجوددر.

آلمان قولونیسندن طاغك تپه‌سنده‌کی آلمان اوتلنه آرابه ایله یکرمی دقیقه‌لق بر مسافه واردر. اوتلدن حیفانك، لبنانك وعکانك منظره‌سی غایت کوزلدر. هله آلمان محله‌سنك انتظامیله اسلام ویهودیلرك اقامت ایتدکاری قلبه‌لرك پسلکی وعدم انتظامی آره‌سنده‌کی فرق پك آچیقلی وواضح بر صورتده مشاهده اولنمقده‌در. اوتلدن بر ایکی دقیقه مسافه‌ده آلمان امپراطوریتك حیفایه ۱۸۹۸ تاریخنده اجرا ایتدیکی سیاحتك تأیید خاطره‌سی ایچون برستون رکز ایدلمشدر. آیده‌نك یانی باشنده اخذ موقع ایدن بر سیاحك نظری آلمان بولوارینی باشدن باشه قطع ایدر. صانکه بو یکپاره طاش جرمانیا اولادینك فعالیته، غیرت وانتظامنه نشیدهٔ تحسین قرائت ایدیور کبی.

تپه‌ده‌کی جام آغاجلرینك اوته‌سنده بروسنده منتظم اولر، اوتلر دخی انشاءاولنمشدر. حیفانی کرملیه بو درجه دلنشین بوله‌جغمی هیچ امید ایتمیوردم.

[٤] — **حیفا بلدیه‌سی** — سوریه قطعه‌سنك بیوك شهرلریله وحتی بیروتله معموریت وتجارت خصوصنده رقابته کیریشن وفوقی‌سریع بر صورتده ترایدایده‌رك شمال وجنوبدن التجاء بیدا ایتمکده اولان حیفا بلدیه‌سنك واردات ومصارفاتی بر وجه زیر بیان اولنور:

(۱۳۲۷ سنه‌سنده)

واردات		مصارفات	
۱۶۹۰۰۰	قسم اول واردات مقننه		
۳۱۰۰۰	» ثانی » غیر »	۷۳۶۷۰	معاشات

١٠٠٠٠٠٠	» ثالث غازخانه	١٠٥٥٠٠ تنظیفات ، تزیینات ، تنویرات ، پول وانم انشاآتی وتعمیراتی
		٢٤٠٠٠ غازخانه بدل ایجاری
		٤٤١٨٠ » مصارفات انشائیه‌سی واسکله تعمیراتی
		١٥١٥٠ متفرقه
		٢٠٠٠٠ تسدید دیون
		٣٠٠٠٠٠ یکون
		٣٠٠,٠٠٠

١٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنده (٢٣) بیك قدر بر تناقص موجوداولوب بوده حال حرب مناسبتیله تعطیل ایدلمش اولان غازخانه واردانك جایتله دوام ایدیله‌مه‌مش اولمسندن متبعتدر احوال حاضره‌نك الجا آتیله باخصوص امراض مستولیه‌نك کثرتله انتشار ایتدیکی شو صره‌لرده بلدیه وظائف اساسیه‌سنه مقابل تخصیص ایدیلن رقملرك متزاید بر حالده بولنمسی لازمکلیرکن بوسنه‌کی بودجه‌سنه تنظیفات وتعمیرات وانشاآت تلمارنده بولندن بش سنه اولکدن (٢٤٥٠٠) غروش قدر بر تناقص موجود اولوب معاشات‌ایسه مع الاستغراب (١٧٨٢٤) غروش تزید ایدلمشدر .

ایی کوتو ایش کورمکه یلتغن حیفا بلدیه‌سندن ، فعال ، متشبث اهالی دهـا زیاده غیرت ایستمکحقلیدر ، سنه‌ده وسطی اولاوق (٥٠) خانه قزانان دلنیش ، فعـال ومدنی حیفا قصبه‌سی بلدیه‌سنی دها مدنی وموقعك اهمیتله دها تمیز ودها ایشکذار وزنکین کورمکه کلمنك بتون مناسبله‌حقلیدر . شهرك تزیینله دکر هواسنك‌دها مساعد بر صورتده شهرك الك مجری کوشه‌لرینه‌قدر تفوذینی تأمین ایده‌جك اولان ومقام جلیل ولایتجه تصور بیوریلان کنیش بولوارك بر آن اول کشادینی تجارتکاه وقوکت حیفا هر وقت طالب ایدر وطلبنده اصرار ایده‌جکدر .

(حیفاده‌کی اسپرتو فابریقه‌سی)— اسلام تشبث شخصیسنك بر تمثـالی اشبو اسپرتو فابریقه‌سی تشکیل ایتمکده‌در . مؤسسلردن بیروتلی حسین راشد افـندی بیهم فرانسه‌نك آتیب شهرنده اکمال تحصیل ایده‌رك ١٩١٣ سنه‌سنده مسقط رأسنه عودت واوصره‌ده (اوجهن رولان) اسمنده بر فرانسز مهندسنه رأ ت کلمه‌رك مواد نباتیهٔ عطریه‌نك مبذول بولندینی حیفاده بر عطریات فابریقه‌سنك تأسیسنه قرار اعطا ایلدی . ماکنه‌لر پاریسك (Paray) فابریقه‌سندن بتون لوازمیله برابر (٢٣٠٠) لیرا بدل ایله تدارك اولنه‌رق فابریقه حیفاده تأسیس اولندی . بزلر حرب عمومیه‌یه اشتراك ایدرکن ماکنه‌لر هنوز حیفا

لمانسه مواصلات ایتمش ایدی . اوچ آی صوکره فابریقه صاحبی حسین افندی بیم بیوتلی سلیم افندی عیتانی ایله مشترکاً عطریات یرینه اسپرتو استحصالنه باشلادیلر . مواد ابتدائیه سی قوری اوزوم، خورما، انجیر، کچی بوینوزی ، داری و آرپه کبی نشاسته ویامواد سکریه یی حاوی وقابل تخمر اولان محصولات اولوب فابریقه سنوی تخمیناً ۱۰۰،۰۰۰ کیلو اسپرتو استحصال ایتمکده در .

مذکور فابریقه نك استحصال ایتدیکی اسپرتونك بهر کیلوسی مواد ابتدائیه ، عمله اجرتی ، مواد محترقه بدلی داخل اولدیغی حالده (۱۸) غروشه مال اولمقده اولوب بو قدر غالی بر فیئاتله فابریقه نك زمان صلحده رقابت ایده بیلمسی امکان خارجنده در .

فیأتك بو درجه فاحش اولمسنه سبب دیون عمومیه نك کیلو باشنه استیفا ایتدیکی اوچ غروشله بلدیه نك جبایت ایتدیکی (کیلو باشنه) بر غروشدر . بوندن باشقه جکرکه یوزندن کسب ندرت ایدن مواد ابتدائیه نك فیأتی فاحش بر درجه یی بولدی .

زمان صلحده اسپرتو کیلوسنك فیأتی دیون عمومیه نك شمدیکی حالده رسم نامی آلتنده جبایت ایتدیکی اوچ غروش اولوب اشبو مبلغه اوروپا فابریقه لرینك کاری اسپرتونك مصارف نقلیه سی وکمرك رسومی دخی داخلدی .

فابریقه صاحبلری محاربه دن صوکره اردوی همایون نامنه استحصال ایتمکده اولدقلری اسپرتو اعمالاتندن وآز چوق جکلریی وینه مواد عطریه استحصالنه قیولحتلرینی افاده ایدیورلر . چونکه دیون عمومیه نك استیفا ایتمکده اولدیغی رسم فاحشله هر کیلو آنجق ۷ غروشه مال اوله بیله جکدرکه بو فیئاتله اوروپا محصولاتیله رقابت کیریشمك مستحیلدر . شایان تقدیر بر سعی ایله میدانه کتیریله رك یوزده ۹۵ عیارنده اسپرتو چیقارمغه موفق اولان ممالك عثمانیه نك یکانه اسپرتو فابریقه سی صاحبلرینك محاربه زمانده اولدیغی کبی ایلروده دخی مظهر حمایت ورعایت اولمسلری ودیون عمومیه ایله بلدیه نك استیفا ایتمکده اولدقلری فاحش رسومك تنقیصیله اشبو ضروری اولان محصولك رواج بولمسی منافع وطنیه نقطهٔ نظرندن پك مناسبدر .

[٥] — **امور معارف** — بتون قضاده الیوم ۱۲ رسمی ابتدائی مکتبی موجوداولوب بونلك اوچی مرکز قضاده در . ذکور نمونه مکتبنك حال حاضری پك اعلیدر . بر کره (۱۰) یکدن زیاده نفوسه مالك حیفانك اشبو یکانه رسمی مکتبه کوندردیکی طلبه نك عددی (٤۲) در. محاربه اعلانندن بر مدت اول مکتبك بتون موجودی یالکز (۳) عدد طلبه ایدی . قوجه حیفانك قوجه نمونه سی . مرور زمانله نهایت بالاده کی رقم طوتدیریله بیلمش . معلم ثانی، که عین زمانده معلم اول وکیلیدر ، استانبول مدرسه لرینك فنا زمانلرینه تصادف ایده ك بوراده بر قاچ سنه سنی کچیردکدنصکره مصرده اوچ سنه قدر

بولغشدی . هر خصوصده رقابت اجنبیه‌نك ، آلمان اولسون ، یهودی اولسون ، بتون دهشتیله اجرای حکم ایتدیکی بر صره‌ده یهودیلرك ، آلمانلرك وسائر دول اجنبیه‌نك حیفا موقع مهمیله مناسب مکتبلر انشا ایتدکلری بر زمانده بزم شو زوللی ثمونك حال اسف انتمالیله ، فریق دوکوك آلات وادواتیله قاسی هر حالده ملت ایجون موجب خجالتدر. حیفا ثمونه‌سی شهرك فعالیت اقتصادیه وعمرانیه‌سیله متناسب بر حاله افراغ ایتمك لابددر . اخیراً بو ثمونه‌یه الحاق ایدیلن ایکنجی ذکور ابتدائیه‌سی حقنده سوز سویلمك عبثدر . یالکز معلم اوللری دار المعلمینلی ؟ متباقیسی شهادتنامه‌سز .

اناث رشدیه‌سنه ایجه رغبت واردر . موجودی (۲۰۰) ی بکمکده‌در شرفك تبلی ، متعصب وعین زمانده جاهل محیطه قارشو دائمی بر تیقظ آلتنده کال عفت وفعالیتله جالشان مقتدر بر معلمه بو رغبتی تضعیف ایده بیلور . عکس تقدیرده باش اعزیسیله برابر وظیفه اتناسنده بیك درلو مشکلاته راست کلینیر نته کیم فعلیات بونی اثبات ایتمش ایدی .

کوی مکتبلری حقنده اوزون اوزادیه صحیفه طولدیره‌جق دکلم. مملکتك همان همان هر طرفنده مع التأسف مشاهده ایتدیکمز لاقیدی وعدم اقتدار بو کوی معلملرینك هپسنك طبیعت اساسیه‌سنده موجوددر . کندیلرندن غیرت ، فعالیت ، وظیفه شناسلق ایسته‌مك جاهل اولان دماغلرینه ، تبل اولان مزاجلرینه قارشو کلکدرکه بونك عدم قابلیتی هرکس تسلیم ایدر . قضا معارف محاسبه‌سی اوغورنده صرف ایدلمکده اولان (۱۷۱۷۳۹) غروشله کنج فکرلی وظیفه‌شناس معلملر طرفندن اداره ایدیلمجك ایکی نمونه مکتبی انشا ایدلسه هر حالده بتون قضاده‌کی (۱۲) ابتدائیدن دها مثمر نتیجه‌لر ویرر . چونکه هیچ اولمازسه سنده (۱۵—۲۰) افندی مکمل معلوماتله مجهز بر حالده ابتدائی تحصیلنك اکمالنه موفق اولهبیلور . شمدیکی وضعیتله هیچ بر افندی جدی بر شهادتنامه احراز ایده‌مه‌مکده‌در .

[٦]—*حیفا قضاسنده مهاجرین اجنبیه*— اشبو مهاجرلر آلمان وموسوی اولمق اوزره ایکی قسمه منقسمدرلر .

(آلمانلر) — ۱۸۶۰ سنهٔ میلادیه‌سنده آلمانیانك ورتمبرغ مملکتنده هوفمان اسمنده بری اوزمانکی افکار نصرانیه‌نك کلیسانك حقیقی بر نسبیلریله غیر قابل تألیف اولدیغنی ایلر وسوره‌رك اصلاح فکرلرینی درمیان ایتمکله اورانك پروتستانلری آره‌سنده بر حرکت دینیه احداثنه موفق اولمش ایدی. بر یوزنده جناب حقك عظمت ورحمتیله متناسب بر ایمپراطورلق تأسیس ایتمك فکریله تامیل ویا قدسشریف محبانی جمعیتی تامیله

بر جمعیت دینیه تأسیس ایدلدی . غایه ارض موعوددن باشلایه‌رق یواش یواش بتون دنیایه اللهك ایمپراطورلغنی تأسیس وکلیسا ایله خلقك معتقدات وعاداتی تجدید واصلاح ایلکدر. جمعیت ایشه مباشرت ایتمزدن اول مار الذکر هوفمان ایله (هارده‌ی) اسمنده برذاتی استانبوله اعزام ایلیه‌رك (۱۸۶۸) جنتمکان سلطان عبد العزیزدن ارض مقدسده بر آلمان قولونیسنك تأسیسی ایچون مأذونیت استحصال ایلمشدی.(هارده‌ی شام آلمان قونسلوسی لونیتفلدك بیوك باباسیدر) . مأذونیت استحصال ایدلدکدنصکره مار الذکر هوفمان وهارده‌ی سوریه‌یه کله‌رك حیفایی انتخاب ایلمکله اوزرینه ۱۸۶۹ تاریخنده ایلك ورتمبورغلی مهاجر قافله‌سی حیفایه ایاق باصدی بر سنه صوکره آمریقادن ۱۰ آلمان عائله‌سی حیفاده وطنداشلرینه قاووشدی .دها صوکره روس ـ عثمانلی محاربه سی مناسبتیله (۱۸۷۸) روسیه حکومتی تابیوك پتروودن بر وعسکرلکدن معاف بر صورتده روسیه‌ده اقامت ایدن آلمان مهاجرلرینی عسکرلکه آلمغه تشبث ایتمسی اوزرینه قریمدن بر قاچ آلمان عائله‌سی دها فلسطینه هجرت ایتدی .

بو صره‌لرده بر فعالیت کسبان پروفسور هوفمان یافاده قدسده اراضی صاتون آله‌رق آلمان مهاجرینی یرلشدیرییوردی . یافادن اوچ چاریك مسافه‌ده کائن صارونه کوینی آلمان مهاجرلری طرفندن تأسیس ایدلدی . حیفاده یرلش آلمان مهاجرلرینك بر قسمی ضرورت وسفالته دوچار اولمکله اوزرینه ۱۹۰۰ سنه سنده ویلهلمه ـ حمیدیه کوینی تأسیس ایدلدی . الیوم قریهٔ مذکوره‌ده ۳۰ قدر آلمان عائله‌سی موجوددر . بوندن بشقه سرسق وتوینیلرك مالی اولان ناصره جوارنده‌کی بیت لحم وام العمد کویلری حیفامستعمرلری طرفندن صاتون آلندی (۱۹۰۷) . شمدیکی حالده هر برکوی ۱۲ عائله طرفندن اسکان ایدلمکده‌در .

قدسده‌کی آلمان قولونیسنده الیوم ۳۰۰ـ۴۰۰ یافاده (۲۰۰) دن زیاده ویلهلمه کوینده ۳۰۰ وصارونه کوینده‌ده (۳۰۰) ، قریب آلمان موجود اولوب بونلرك همان همان هپسی ورتمبورغلیدر. اجرا ایدیلن تقریبی بر حسابه کوره الیوم بتون فلسطینده (۲۰۰۰) قدر آلمان موجوددر .

آلمان استعمارینك وسائط مالیه‌سی .ـ بوندن ۲۰ سنه اول آلمانلر قدسده بر تصرف صندوغی میدانه کتیرمشلردی. صندوقك سرمایه‌سی فلسطینده بولنان هر بر آلمان ملك صاحبنك سنوی تأدیه‌یه مجبور طوتلدیغی ۱۵ فرانقدن ترکب ایتمکده‌اولوب شمدیکی حالده (۷۰۰،۰۰۰) فرانقه بالغ اولمشدر . تصرف صندوقی مدت معلومه‌ده مبلغ تأدیه ایدمك اوزره مراجعت ایدن آلمانلر ایچون قولونیلرده خانه انشاسیله مشغول اولدقدنصکره بوزده بش فائض ویوزده ۱ آمور تیسمان ایله اقراض معاملاتی دخی کورور . پاره استقراض

ایچون آلمانک آلده منسوب اولدیغی قولونی مجلس بلدیسندن اقتدار مالیسی حقنده بر مضبطه بولنمسی وایکی کفیل اولمسی لابددر . مضبطه‌ده ذکر ایدیلان اعتبار مالی نسبتنده اقراض معاملهسی جریان ایدر . تصرف صندوغنك اشبو معاونتندن بشقه برده آلمانیادهکی (تامپل قاصهسی)سنك هر قولونیده بولندیرديغی وکیل واسطه سیله دخی تسهیلات مالیه وجوده کتیرلمشدر . برده تصرف قاصه‌سنه آلمانیا استعمار شرکتی آیروجه یارم میلیون فرانقلق بر معاونتده بولنمشدی .

حیفا قولونیسی — ۸۰ قدر عائلهدن مرکب اولوب بونلرك ۱۳ی آمریقادن (۳)ی روسیه‌دن ومتباقیسی ورتمبورغدن کلمشلر ایدی . ۱۸۷۰ تاریخنده یالکز (٦) خانه‌دن عبارت اولان حیفاده‌کی آلمان محله‌سنك پلانی معمار (شوماخر) طرفندن تسطیر اولنمشدی. مستعمرلرك امور عمومیه‌سی کندیلری طرفندن انتخاب ایدیلن بر مجلس طرفندن اداره اولنمقده‌در .

مجلس هردرت سنه‌ده بر انتخاب ایدیلان بر رئیسله هر ایکی‌سنه‌ده بر دکیشن یدی اعضادن ترك ایتمکده اولوب انتخاب معاملهسی مکتبده جریان ایدر .

آلمان محله‌سنك نظافتنه ، تنویراتنه توسیع ویا یکی بر یولك کشادینه صو مسئله‌سنه بو مجلس نظارت ایدر . فقط اشبو اجراآته مقابل اولمق اوزره مستعمرلر املاکلری وزرنده پایه‌حق مصارف سنویه نسبتنده مجلسه بر مقدار پاره ویرمکده‌در . کچن سنه املاك قیمتك یکده ایکیسی مجلس طرفندن استیفا ومحلهنك مصالح عمومیه‌سنده صرف اولنمشدی . محلهنك (۱۹۱۵) سنه‌سنده‌کی بلدیه بودجه‌سی ۱۰۵۰۰۰ فرانق اولوب مجلس حرب عمومی مناسبتیله قوجه‌سز قالان ٤۰ عائلهیه (٦۰۰۰) فرانقلق ارزاق توزیع ایتمش ایدی . حیفا قولونیسنك برده آیروجه بلدیه‌یه عائد بر نظامنامه‌سی موجود اولوب اشبو نظامنامه‌یه مخالفت ایدنلردن اعظمی ۱۰ فرانق جزای نقدی اخذ اولنه‌جقدر. فقط فطرة قوانین ونظامات رعایتکار اولان حیفا آلمانلردن ٤۰ بو قدر سنه‌دنبرو هیچ بری بویوله حتی بر فرانق جزای نقدی تأدیه‌سنی استلزام ایده‌جك اوفاق بر نظام شکللکده بولنمامشدر .

حیفا قولونلرینك برده اینی درجه‌لی برده آل مکتبلری موجود اولوب چوجق یاشجه‌سنه ۵۰ ورشدیه قسمنه ۷۰ طلبه دوام ایتمکده‌در .

مکتبك ۱۰۵۰۰۰ فرانقدن عبارت اولان بودجه‌سنك یاریسنی اصحاب املاك تسویه ایتمکده ونصف دیکری طلبه‌دن آلنان اجرتله قپادلقده‌در . مدیره سنوی ۳۰۰۰ ودرت معلمدن هر بریسنه ۲۵۰۰ — ۳۰۰۰ فرانق قدر ویرلمکده ومدیرله معلملر مکتبده یاتوب قالقمقده‌در . بو مکتبدن مأذون اولان آلمان چوجوقلری قدسده آلمان جمازنده

اكمال تحصيل ايدرلر .بورادن دبپلومه ايله نشئت ايدنلر آلمانيادهكى جناز مأذونلرى كبى بالكز بر سنه عسكرلك ايدرلر (ايكى سنه دكل) .

حيفا قولونيسنك اليوم ٣٠ كيلو مترو طولنده شوسه‌سى موجوددر . كوزل بولوارك طولى ٨٥٠ وعرضى ١٢ مترەدر .

حيفاده وبتون آلمان قولونيلرنده قادينلر ارككلردن فضله اولوب حتى بوندن بش سنه اول حيفاده (٢٣) قادينه قوجه بولنەميوردى . قوة توليديه آلمانيادە اولديغى كبى شايان دقت بر درجەده اولوب وسطى اولەرق هرعائلەيه ٥ — ٦ جوجق اصابت ايتمكدەدر. حتا آلمانلرى آرەسنده وفيات سنويه ٥ — ٦ وتولدات ١٠ — ١٥ قدردر .

وقتيله آلمان قولونلرى جبل كرملك اقسام مهمەسنى الده ايدركن قوة ماليەلرينك مساعده ايتديكى دائره نسبتنده بو جبلدن استفاده ايتمكى دوشونمشلردى . مدح وثنايه سزاوار متانتله جبل مذكورك بعض جهاتنى جام آغاجلرينه تخصيص ايله كويلرك تخريبات متواليەسندن قورتولان حلب جام آغاجنك نادر نمونەلرينى غرسه موفق اولدقلرى كبى جبلك بر قسم مهمنى باغه تحويل ايتديلر . فقط سوك صرەلرده فلوقسرا بو باغلرك هان هان هپسنى بيترردى . آلمانلر باغلرك تجديدى جهتنى دوشونمديلر . چونكه باغلر چوق مصرفلى اولوردى . بوندن ايكى سنه اول (هەركەلر) طرفندن تأسيس ايديلن شيرا فابريقەسى دخى باغلرك بوزولمسندن ومذكور مؤسسك صوك (لەمبرغ) محاربەسنده وفاتندن طولايى تعطيل اشغال ايتدى . حيفا قضاسنده‌كى آلمانلر سنده تمتع ويركوسى ناميله (١٨٤٣٤) واملاك واراضى ويركوسى ايچون (٤٢٣٧٤) غروش تاديه ايتمكدەدر .

(حيفا قضاسنده‌كى يهودى مهاجرلرى)ـ راپورك قسم عموميسنده برتفصيل بيان اولنديغى اوزره حيفا ويا زمارين منطقەسى يهودى مناطق استعماريەسنك اك مهم قسمنى تشكيل ايتمكدەدر. استعمار يهودى شركتنك حيفاده بولنمقده اولان شعبەسى كرك زمارين وكرك طبريا منطقەلرنده بولنان يهودى كويلرينك ادارۀ عموميەسنى تسويەيه مأموردر . بو كونكى كونده شركت طرفندن يالكز حيفا منطقەسنده (١٠٠٠٠٠٠) دونملك اراضى تملك ايدلمشدر . فلسطينه مهاجرت ايدن هر بر يهودى عائلەسنه ٣٠٠ — ٤٢٠ دونملك بر قطعۀ اراضى تفويض ايدلمكده اولوب شركت هر بر دونمدن ٥٠ — ٦٠ سنەده امحا ايدلمك اوزره ٢٠ — ٣٠ فرانق قدر بر پاره طلب ايدر . بوندن بشقه انشا ايديلمجك كوى خانەلرينك مصارف انشائيەلرينه محسوباً حيفە شعبۀ اداريەسنده ايكى اقراض قاصه‌سى موجوددر . فائض اسماً يوزده ٦ اوزرندن كيسلور . فقط قسم عموميده عرض ايدلديكى وجهله دينى تماميله تسويه ايتمش بر يهودى مهاجرينه راست كلمك پك مشكلدر . مهاجر

بر دفعه‌ده التیوز فرانقه قدرپاره استقراض ایده بیلور. استهمار شرکتی طرفندن اتخاذ ایدیلن اصولدردن بریسی یکی انشا ایدیلن هر کویده صرف عبرانیجه‌یی تعلیم ایتمك اوزره بر مکتب انشا ایتمکدر. بو دائره تعیین ایدیلن معلملر ایچون اجرتسز ومفروش بر خانه ایله آیده ۱۲۰—۲۰۰ فرانق قدر بر معاش تخصیص ایدلمکده‌در. بوندن بشقه معلم ومدیرلر سویه، اجزای طبیه‌یه پاره ویرمزلر. هیئت تعلیمیه وادارینك انتخاب وتعیینده حیفا شعبه‌سی طوغریدن طوغری‌یه صلاحیتدار اولوب الیانس ایزرائیلیتك بو خصوصده‌کی مداخله‌سی همان همان یوق کیبدر. بعضا مدیرلرك انتخابنده رأیی آلندیغی واردر.

زمارین منطقه‌سنك ۱۹۱۲ — ۱۹۱۳ سنه‌سندهکی نفوس ومعارف ایستاتستیقلری بر وجه زیر بیان اولنور:

زمارین	خضیره	عتلیت	
۷٤	۳۲	۱۲	قولون عائله‌سی
٤۸۰	۱۳۲	۵۱	« نفوسی « یهودی »
۱۳٤	۱۲۷	..	صنایع مستقله‌یه منسوب یهودی عائله‌سی
٤۸۲	۲۰۷	..	« « « « نفوسی
۰۳٦	۰٤۰	..	یمنی یهودی عائله‌سی
۱۰۵	۱۲۰	..	« « نفوسی
۰۷٦	۰۳۲	..	اسلام عائله‌سی
۲۸٦	۱۰۲	..	« عائله‌لرینك نفوسی

زمارین‌ده ۸ معلم ۲٦۸ طلبه ٦ صنف اوزرینه‌در.
خضیره ده ۳ « ۰٤۲ « ٤ « «
عتلیت ۱ « ۰۱۲ « ۳ « «

حیفاده‌کی یهودیلره کلنجه بونلر اون سنه اولنه کلنجه‌یه قدر یك سفیل وعددلری آز ایدی. بو مدت ظرفنده نفوسلری سیونیستلرك تخمینه کوره (۳۰۰۰) وبزم قیود رسمیه‌یه کوره (۱۱۱۷) یه قدر فرلادی. قسم اعظمی روسیه‌دن هجرت ایتمش اولان بو یهودیلر بوندن بر قاچ سنه اول حیفاده صابون یاپمق ودمیر اعمال ایتمك‌اوزره ایکی فابریقه انشا ایتمکه قالقشدیلر. بو اوغورده اللرنده موجود اولان بتون سرمایه صرف ایدیلمك انشاآت ختام بولمشدی. فقط یهودیلر مواد ابتدائیه‌یه کافی مقداردده پاره

پتشدیرمدیکلرندن یالکز اوچ سنه قدر ایشلده بیلدکلری فابریقه‌ده اتی جنسدن صابون اعمال ایده بیلمشلردی. دمیر خانه‌لری محاربه‌نك اعلانندن قدر ایشلمکده دوام ایتدی. حیفا یهودیلری الك زیاده لسان عبرانیلرینی تعمیم ونشر ایتمك غایهٔ ملیه‌سیله مکتبلرله اهمیت ویردیلر. بو کونکی کونده حیفاده (۱۵۰) موجودلی بر جمناز و (۲۲۵) موجودلی ایکی اللیانس مکتبیله بر کیندر غارتن (۷۰ موجودلی) وبرده ره‌آل ودینی ایکی ابتدائیه‌لری واردر. یوندن باشقه حیفانك الك مهم بر نقطه‌سنده آلمان یهودی ناسیونالیستلری طرفندن ۱۰۰،۰۰۰ لیرا صرف ایدیلهرك غایت مدبدب بر صنایع مکتب عالیسی انشا اولنمش ایسه‌ده تدریساتده عبرانجه ویا المانجه لسانلرندن برینك انتخابی خصوصنده اختلاف افکار حاصل اولمغله مکتب اداره‌سی حالا طلبه قید وقبولنه مباشرت ایده‌مه شدر.

حیفا قضاسنده‌کی موسویلر سنوی تمتع ویرکوسی ایچون (۱۱۷۳۰) واملاك واراضی ویرکوسی ایچون (۲۴۵۵۵) غروش تأدیه ایتمکده‌در.

(زمارین کوبی) — حیفانك جهت جنوبیه‌سنده وبش ساعت مسافه‌ده کائن اولوب مخصوص یتشدیریلن ۲۰۰ دونملك اوقالیتوس اورمانیله ۱۱۵۰۰ دونملك اراضیسی واردر. بونك ۶۴۰۰ دونمی مزروع ومتباقیسی مرعی وطاشلقدر. کویده آرابه، اوزوم، بغداى، بورجاق وصوصام زرع ایدلمکده اولوب اوزومندن یهودیلر فابریقه‌ده شراب اعمال ایتمکده‌درلر. زمارینك جهت غربیه‌سنده واقع (زور الزرقا) بطاقلق «۷۰۰۰ دونم» زمارین قیساریه، طنطوره وفردیس کویلرینك هواسنی اخلال ایتمکده ومالاریانك انتشارینه سببیت ویرمکده‌در

(خضیره کوبی) — حیفانك ۹ ساعت جنوبنده اولوب ۲۰،۰۰۰ دونملك اراضیسی مزروعدر. ۶۰۰۰ دونملك قومسال اراضیسنده پورتقال، زیتون بادم اوقالیتوس اغاجلری واردر. بارون روچیلد خضیره حماسنی دفع ایتمك اوزره (۳۰،۰۰۰) اغاجلی بر اوقالیتوس اورمانی وجوده کتیرمشدی.

(عتلیت) — اهل صلیب زمانینده (حاجی شاتوسی) نامیله معروف اولوب نامیله‌لر طرفندن ۱۲۱۸ سنه‌سنده مرکز اتخاذ ایدیلن بواسکی شهر ملك الاشرف طرفندن تمامیله تخریب اولنمشدی. عتلیت غایت مستحکم بر موقع ایدی. طرفینده کورفز بولنان بر برون اوزرنده مبنی ودکز جهتندن قلعه‌لی وخندقلی متین بردیوار ایله چوریلمشدی. حالا شمال شرقی جهتنده‌کی قلعه‌نك انقاضی مشاهده ایدلمکده‌در. شمدیکی حالده عتلیت کوبی یهودی جفتجیلرینك تحت تصرفنده‌در.

یهودیلر حیفا قضاسنده اشبو اوچ مهم کویدن بشقه برده ام العلق، بریکه، المراح وکرکور بیدوس کویلرینی صاتون المشلردر.

[۷]— مبنا قضانك احوال زراعیه‌سی دوارداتی — بزدن زیاده صلاحیتدار اولمسی لازمکلن زراعت مأمورینه قضانك احوال زراعیه‌سی حقنده معلومات آلمق اوزره واقع اولان مراجعتمز اوزرینه مومی‌الیه فرصتدن بالاستفاده حال پرملانی اکلاتمقله قبولدی : زراعت آلات وادواتی مفقود . کندیسنه ویرلمکده اولان خرجراه پك آز . وسائط نقلیه یوق کبی . بوندن بشقه کویلردن هر برنده بر قاچ ساعت قالمق شرطیله زراعی قونفرانسلر ویرمك اجبار ایدیلیورکه محدود بر زمان ظرفنده بونك عدم امکانی مسلم. مأمور لا اقل هر کویده اوچ کون قالمق اوزره موقعك احوال عمومیهٔ زراعیه‌سی حقنده مفصل معلومات ایدینه بیلسون. کندیسنده زراعت آلاتنك یالکز رسملری واردر . رسمله کویلی اقناع ایدیله بیلورمی ؟ دیکر طرفدن حکومت اشبو زراعت مأمورینه غایت اهمیتلی بر نظرله باقمقده اولوب کاتبی ، خدمه‌سی وحتی سنوی بش غروشدن بشقه متفرقه‌سی بیله یوقدر . مخاطبمز حالا مأموری بولندینی تابلس لواسنك هیچ بر قریه‌سنی زیارت ایده‌مه‌مشدر . ذاتاً شمدیکی بولندینی عکا لواسنك تکمیلی بیله طولاشه‌مه‌مشدر . (۱٤۱۹۱)

کیلو مترو مربعی مساحه‌سنده بولنان ایکی جسیم لوانك احوال عمومیهٔ زراعیه‌سنی تدقیق واصلاح ایده‌جك مأمورك شهریه (۷۵۰) غروش معاشله کوره بیله‌جکی ایش تصور بیورولسون . بو کبی تدقیقات واسع معلوماته ، دقیق تجربه‌لره وبالخصوص بول بول معاش تخصیص ایده‌رك آرزو ایدلدیکی آنده منطقه‌نك هر هانکی بر کوشه‌سنه ایصال ایده‌بیله‌جك صاغلام وسائط نقلیه‌نك بولنمسنه وابسته‌در .

طاپو دائره‌سندن آلنان قیود رسمیه‌به کوره بتون قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی (۳٤۷۹۱۹) دونم اولوب بو عدد بر وجه آتی اقسامه منقسمدر .

نوع اراضی	دونم اعتباریله مساحه‌سی
قابل زراعت اولان اراضی	۲۲۰۱٤۰
غیر « « « «	۱۲۷۷۷۹
یکون	۳٤۷۰۹۱۹

قابل زراعت اولان (۲۲۰۱٤۰) دونمك اراضینك تقسیمی شو وجهله در . (۱۳۳۱ سنه‌سنده)

اکیلان محصول	دونم اعتباریله مساحه‌سی
بغدایك زرع ایدلدیکی	۵٦۰۵۰۰

٣٣٥٠٠	آرپه‌لك » »
١٤٨٠٠	بياض دارينك »
١٢٠	مصرك » »
٢٢٧٠٠	سيسامك » »
١٠٠٠٠	زيتونلك
١٠٠٠	انجيرلك
١٣٨٦٢٠	يكون

بوندن بشقه سنهٔ مذكوره‌ده ٤٠٫٩٧٠ دونملك اراضيده نقله ، مرجمك ، قاووون ، قاريوز ، سبزه‌كى محصولات زراعيه اكيلمش اولوب جمعاً يكون قابل زراعت اولان (٢٢٠١٤٠) دونملك اراضينك (١٧٩٥٩٠) دونم مساحه‌سنده‌كى اراضى زرع ايدلمشدر .

١٣٣٠ سنه‌سنده‌كى زرعيات همان همان بالاده‌كى ارقامك عينى اولوب يالكز سيسام ٣٩٠٣٤ دونملك اراضيده اكيلمش ايدى .

غير قابل زرع اولان (١٢٧٧٧٩) دونملك اراضينك ٢٠٫٥٠٠ دونمى اورمان و١٩٨٠ دونمى مرعى حالنده‌در . بتون قضا داخلنده ٢٧ اورمان موجود اولوب مبرى اولانلرك حاصلاتى سنويه‌سى (٨٧٠٢٩) غروش راده‌سنده‌در .

جكركه‌نك حيفا قضاسنده ايقاع ايتديكى خسارات آتيده درج ايديلن جداولدن استخراج اولنه‌بيلور .

١٣٣٠ سنه‌سى محصولات عمومية زراعيه‌سى

قيمه اعتباريله	جنس محصول
٥٫٨٣٣٫٥٦٨	بغداى
٣٫٨٦٣٫٨٤٠	آرپه
١٫٢٥١٫٠٠٠	سيسام
١٦٤٫٨٠٠	اوزوم
١٥٫٠١٦٫٦٠٨	يكون

١٣٣١ سنه‌سى محصولات عمومية زراعيه‌سى (جكركه سنه‌سنده)

٤٫٠٩٦٫٨٠٠	بغداى
٢٫٢٧٥٫٠٠٠	آرپه
٧٠٠٫٠٠٠	دارى

[٧]—مبنا قضانك احوال زراعیه‌سی وواردانی — بزدن زیاده صلاحیتدار اولمسی لازمکلن زراعت مأمورینه قضانك احوال زراعیه‌سی حقنده معلومات آلمق اوزره واقع اولان مراجعتمز اوزرینه مومی‌الیه فرصتدن بالاستفاده حال پرملالتی اکلاتمغه قیولدی : زراعت آلات وادواتی مفقود . کندیسنه ویرلمکده اولان خرجراه پك آز. وسائط نقلیه یوق کبی . یولدن بشقه کویلردن هر برنده بر قاچ ساعت قالمق شرطیله زراعی‌قونفرانسلر ویرمك اجبار ایدیلیورکه محدود برزمان ظرفنده یولك عدم امکانی مسلم. مأمور لا اقل هر کویده اوچ کون قالملی‌که موقعك احوال عمومیهٔ زراعیه‌سی حقنده مفصل معلومات ایدینه بیلسون. کندیسنده زراعت آلاتنك یالکز رسملری واردر . رسمله کویلی اقناع ایدیلهبیلورمی ؟ دیکر طرفدن حکومت اشبو زراعت مأمورینه غایت اهمیتسز بر نظرله باقمقده اولوب کاهی ، خدمه‌سی وحتی‌سنوی بش غروشدن بشقه متفرقه‌سی بیله‌یوقدر . مخاطبمز حالا مأموری بولندیغی تابلس لواسنك هیچ بر قریه‌سنی زیارت ایده‌مه‌مشدر . ذاتاً شمدیکی بولندیغی عکا لواسنك تکمیلنی بیله طولاشه‌مه‌مشدر . (١٤١٩١) کیلو مترو مربعی مساحه‌سنده بولنان ایکی جسیم لوانك احوال عمومیهٔ زراعیه‌سنی تدقیق واصلاح ایده‌جك مأمورك شهریه (٧٥٠) غروش معاشله کوره‌بیله‌جکی ایش تصور بیورولسون . بو کبی تدقیقات واسع معلوماته ، دقیق تجربه‌لره وباخصوص بول بول معاش تخصیص ایده‌رك آرزو ایدلدیکی آنده منطقه‌نك هر هانکی بر کوشه‌سنه ایصال ایده‌بیله‌جك صاغلام وسائط نقلیه‌نك بولنمسنه وابسته‌در .

طابو دائره‌سندن آلنان قیود رسمیه‌یه کوره یتون قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی(٣٤٧٩١٩) دونم اولوب بو عدد بر وجه آتی اقسامه منقسمدر .

دونم اعتباریله مساحه‌سی	نوع اراضی
٢٢٠١٤٠	قابل زراعت اولان اراضی
١٢٧٧٧٩	غیر « « « «
٣٤٧٠٩١٩	یکون

قابل‌زراعت اولان(٢٢٠١٤٠) دونملك اراضینك تقسیمی‌شو وجهله در.(١٣٣١ سنه‌سنده)

دونم اعتباریله مساحه‌سی	اکیلان محصول
٥٦٠٥٠٠	بغدایك زرع ایدلدیکی

٣٣٥٠٠	آرپه‌لك » »
١٤٨٠٠	بياض دارلك »
١٢٠	مصرك » »
٢٢٧٠٠	سيسامك » »
١٠٠٠٠	زيتونلك
١٠٠٠	انجيرلك
١٣٨٦٢٠	يكون

بوندن بشقه سنهٔ مذكوره‌ده ٤٠٫٩٧٠ دونملك اراضيده قله ، مرجمك ، قاوون ، قارپوز ، سبزه‌كبى محصولات زراعيه اكيلمش اولوب جمعاً يكون قابل زراعت اولان (٢٢٠١٤٠) دونملك اراضيدن (١٧٩٥٩٠) دونم مساحه‌سنده‌كى اراضى زرع ايدلمشدر .

١٣٣٠ سنه‌سنده‌كى زرعيات همان همان بالاده‌كى ارقامك عينى اولوب يالكز سيسام ٣٩٠٣٤ دونملك اراضيده اكيلمش ايدى .

غير قابل زرع اولان (١٢٧٧٧٩) دونملك اراضيدن ٢٠٫٥٠٠ دونمى اورمان و١٩٨٠ دونمى مرعى حالنده‌در . بتون قضا داخلنده ٢٧ اورمان موجود اولوب ميرى اولانلرك حاصلاتى سنويه‌سى (٨٧٠٢٩) غروش راده‌سنده‌در .

چكركه‌نك حيفا قضاسنده ايقاع ايتديكى خسارات آتيده درج ايديلن جداولدن استخراج اولنه بيلور .

١٣٣٠ سنه‌سى محصولات عمومية زراعيه‌سى

قيه اعتباريله	جنس محصول
٥٫٨٣٣٫٥٦٨	بغداى
٣٫٨٦٣٫٨٤٠	آرپه
١٫٢٥١٫٠٠٠	سيسام
١٦٤٫٨٠٠	اوزوم
١٥٫٠١٦٫٦٠٨	يكون

١٣٣١ سنه‌سى محصولات عمومية زراعيه‌سى (چكركه سنه‌سنده)

٤٫٠٩٦٫٨٠٠	بغداى
٢٫٢٧٥٫٠٠٠	آرپه
٧٠٠٫٠٠٠	دارى

سیسام	۶۸۱٫۰۰۰
یاش اوزوم	۰۰
یکون	۷٫۷۵۲٫۸۰۰

بالاده درج ایدیلان ایکی جدولدن مستبان اولهجنی وجهله چکرکه آفتی یوزندن ۱۳۳۱ سنهسی محصولات عمومیهسی بر سنه اولکندن یاری یاریه نقصان اولوب اعشار بدلاتنده دخی سنهٔ مذکوره‌ده (۳۶۱٫۱۹۲) غروش قدر بر تنزل واقع اولمش ایدی .

حیوانات زراعیه .— حیفا قضاسنك ۱۳۳۲ سنه‌سنده‌کی حیوانات زراعیه ایستاتستیقی بروجه آتیدر :

	عدد
آت	۲۹۳
استر	۶۲
اوکوز	۴۱۶۹
مانده	۵
قصراق	۳۱۶
دوه	۳۱۱
مرکب	۲۹۲
بوغا	۳۰
جنس آت	۹
» قصراق	۲۵۹
یکون	۵۷۴۶

بو عدده جوروك واوج یاشنه قدر اولان حیوانلر ادخال ایدلمه‌مشدر .

(حیفا قضاسنك وارات عمومیه وخصوصیه‌سی) —قضانك ۱۳۳۱ سنه‌سنده تحصیل اولنان واردات عمومیه‌سی (۳٫۸۳۶٫۱۱۴) ومصارفاتی (۱٫۵۸۳٫۸۴۱) غروشدر . محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنده واردات (۴۵۶۱۴۲) ومصارفات (۲۷۷۹۵۰) غروشدر .

[۸] — حیفا قضاسنده‌کی آثار عتیقه —حیفا قصبه‌سنك جنوب غربیسنده وساحل بحرده (قیساریه) نامنده‌بر ناحیه مرکزی موجود اولوب‌اشبو قصبه‌نك بك زیاده اهمیت تاریخیه‌سی واردر . میلاددن (۱۰) سنه‌صوکره رومالیلردن اوکوست قیصر زمانده بنی اسرائیل حکمدارلرندن وروما تابعلرندن (هیرود) طرفندن تأسیس اولنان بو قصبه

قیصر — Cæsarea نامیله یاد اولنور ایدی . میلاددن یکرمی سنه صوکره رومالیلر زمانینده مترو بولیدی مرکزی اولمق اوزره فلسطین قطعه‌سنك پایتختی اتخاذ اولندی . اهل صلیب اردولرینك مهاجماتی انتاسنده دخی پك بیوك بر اهمیت احراز ایده‌رك کاه فرانکلرك کاه اسلامارك ید ضبطنه انتقال ایدردی . متعدد دفعه تخریب اولنمقله برابر شمدیکی کونلی قلعه‌لرینك اوتمه‌سنده بروسنده رومالی ، فرانق وعرب آثاری ویقلمش سورینك بقایاسی ، قلعه‌سی مشاهده اولنمقده‌در . ۱۳۲۶ سنهٔ مالیه‌سنده ظهور ایدن ۲ مترو طول وبر مترو عرضنده‌کی طاش اوزرنده قدیم یونانجه یازلمش درت بش سطرلق یازی واردر . (باطریارتوس ناحلیف طرفندن وجوده کتیرلمشدر) عباره‌سی محکوکدر . یینه ۱۴۰۰ سنه اول وجوده کلوب خراب بر حالده قالمش ایکی صو مجراسنك تملکی موجوددر . میلاددن اول انشا اولنان معبده‌حفریات اجرا ایدلدیکی صورتده بر چوق آثارك کشف ایدلمسی پك محتملدر .

٤ — حیفانك احوال اجتماعیه‌سی

[۱] — **حیفاده حیات عمومیهٔ اجتماعیه** — بیك اوچیوز اوتوز ایکی ایستاتستیقه نظراً قصبه‌ده (۱۰۴۴۷) نفوس وارایمش . یونك نصفی مسلم ونصف دیکری ایسه ملل مسیحیه وموسویه‌دن عبارتدر . اساساً حیفا قصبه‌سی قدر حیات اجتماعیه‌جه بارز ومتناقض فرقلر کوسترمن بر قصبه‌یه دها تصادف ایدیلمز . لا علی التعیین چارشینك بر کوشه‌سنده دوروب‌ده کلوب کچن انسانلری تدقیق ایتمك مقصدی حاصل ایتمك ایچون کفایت ایدر . بوراده‌کی انسانلرك هیئت عمومیه‌سنه شامل بر وصف ممیز بولمق قابل اولاماز ؛ بوراسی اوقدر بین الملل ومختلطدر .

بو حال اولا طرز تلبسده کندینی کوسترر : شالوارلی ، کوملکلی ، انتاریلی ، پانطالونلی جبه‌لی ، صاریقلی ، شابقه‌لی ویاقاباالاقلی ، عبالی ویاخرقه‌لی ، تاقیه‌لی ، فسلی ، قالپاقلی ، بر چوق انسانلر واردرکه متمادیاً کلوب کیبور . بو صایدیغمز شیئلرك‌ده انواعی‌دوشونه‌جك اولورسه‌قدر غریب ومتناقض قیافتلر بولوندیغی درحال آکلاشیلیر .

طرز وقیافتلرك تبدلی قدرده‌شخصیتلرده تبدل واردر . شمدی‌یول شالوارینی وقوللری صالللایه صاللایه کیدن بر کیمسه ویاالقچی ، صوکره شیق بونی تراش وزینی لابس بر یاقه ماموری ، اختیار بر پاپاس ، کنیج بر مکتبلی ویاصاریقلی بر خواجه ، بر ضابط الخ ..

بوتون بوشخصیتلر بر سینه‌ما سرعتیله کچر کن نامحدود لسانلر ایشیدیرسکز . شمدی بر فرانسزجه ویا انکلیزجه ، صوکره دیکر بر اوروپا لسانی ومثلا المانجه ویاخود بر آز

عبرانیجه ، بر آز آشکنازجه، دها صوکره عربجه‌ویا تورکجه حتی فارس لسانی بیله بولنماده موجود ..

شیوه فرقلرینی ده‌دوشونورسه‌کز بر ایکی کیلو متروق بریرده صیقیشان بو انسان کومه‌سنك تاصل بر محشر عظیم اولدیغنی تسلیم ایدرسکز . شیمدی بر کویلو عربجه‌سی، صوکره فصیح ونحوی بر عربجه، دهاصوکره بر لبنان عربجه‌سی ، بریده بر نابلس شیوه‌سی .. الخ .. بوتون بو انسانلری طوپلایه‌جق معین وصف اساسی‌لره تصادف ایتمك قابل اولامادیغی ایچون حیفا قصبه‌سنك ماضیدن هیچ بر وراثتی بولونمادیغنه قائل اولق پك طبیعیدر . حیفا، کویا بوتون اقوام جهان ایچون بر تلاقیگاهدرکه‌هر شخصیت کاریکی محیطدن برابرنده آز چوق بر شئ کتیرمشدر . بر ایکی عصرلق اسلاملرنده وخرستیانلرنده دخی‌موضعی خصائصه تصادف اولونماز . بوندن دولایی‌درکه حیفا ایچون دیکر بعض ساحل قصبه‌لرده اولدیغی کبی نه بر شیوهٔ عربیه نه بر مزیت وخصوصیت‌خلقیه وروحیه ونه‌ده بر اثر صنعت‌موجود اولا بیلیور . بویله اولمغله برابر حیفاده بعض بارز کتله‌لر واردرکه یاشایشلری وحیات اجتماعیه‌ده‌کی موقع حاضر ومستقبللری اعتباریله بر بیرندن آیریلیورلر . بنا ٔ علیه بوبللی باشلی انسانلری بر وجه آتی تعداد ایده‌بیلیرز :

(۱) اسلاملر ، (۲) برلی خرستیانلر ، (۳) یهودیلر (٤) آلمانلر .

بونلری مطالعه ایتدکدنصکره حیفاده متوطن بعض عجملر (بابیلر ویا بهائیلر)ده موضوع بحث ایدیله‌جکدر .

[۲] — **حیفاده اسلاملر وحیات اجتماعیلری** — حیفاده حیات عمومیهٔ اجتماعیه نقطهٔ نظرندن‌اك دوشوك‌وزوالللی اولانلر اسلام کتله‌سیدر. بوراده اسلاملرك عددی درت بیك بش یوز اولدیغی‌ونصف اهالیه یاقین بولوندیغی حالده هیچ بر موجودیت کوسترمیورلر. اسلاملرك حالت‌اجتماعیه‌سی ، یشایشلری حقنده اوفق بر فکر الده ایتمك ایچون‌ساکن اولدقلری محله‌یه قدر اختیار زحمت ایتمك کفایت ایدر .

حیفانك کرك شرق‌وکرك غرب جهتلری‌هوادار ولطیف اولدیغی حالده اك فنا محلی (وادی الصلیب) دینیلن وبر وادی ایچنده صیقیشوب قالان اسلام محله‌سیدر . بو محله‌نك سوقاقلری حیفا ایچون ، بو ممتاز بلده ایچون برعجاب‌صایلیر . فقیر یارچه‌لری اولدیغی کبی براقیلمش ، مرور ایام ایله اوقالانمش یارچالریله بر طاش یغینی حالنی آلمش دیك ، دار وکیرلی کبی یوللری‌که بورادن بویوك بر مشقت‌وزحمتله آنحق‌دیو ارلره طوتونه‌رق‌ایچمك قابل اولور . بو یوللرك هر ایکی طرفنده‌کی اولردن طپشاری آتیلان تنکه یارچالردن ، سوپرونتیلردن، پیسلکدن وکیرلیلکدن دولایی‌انسان کچرکن مطلقا بویوجك وقالین بر

مندیل طاشیمق مجبوریتنده قالیر . جماشیر صولری ، صابونلی کیرلی صولر ، بنه سوقاغه آچلمش بعضاً اولوقلاردن ویاخود قاپو کنارلرندن سوقاغه‌دوکولور . بورادهکی اولرك بر برینه صیقیشیق ، رطوبتلی ، مظلم وپیس اولر اولدیغی خاردجدن بیله کورولور .

تستر مسئله‌سی بورادہ نه‌آلیم غریبه‌لر یاپمشدر . نه قدر اسکی غاز صندوقلری، کیرلی تنکه‌لر، اسکیمش ویامانمش چارشفلر وسائره واراییه قاپولر ایچون اورتو ویاپنجره‌لر ایچون بر پسته اولمشدر . بو محله‌لردن کچرکن بو کیرلی پرده‌لرك آرقه‌سندن مطلقا بر قادین سیماسی فرق ایدرسکز، او، باشنی اوزاتیر . ویوزینی کوسترد کدنصکره یره چومه‌لیر . اوزمان پرده‌نك الت آچیق طرفندن کورولور . اولرك اوکنده بر معتاد محله‌جوقلرینك سویرونتیلمکدن بقیه‌لر آیقلایه‌رق بر برینه آتمق صورتیله کویاشاقالاشدقلری کورولور . بر آز صوکره بو اودن بیاض دونیله ، آچیق باشیله ، چورابسز آیاغیله ، بر ارکك کوزوکور . الده یا کیرلی بر سبت ویاخود اسکی بر صحن موجوددر .

اسلام محله‌سنده بعض بویوك اولردخی وارسه‌ده بو عظیم پکثرحه ایرالق اولرك اوکی بنه کیرو پدلك ایچنده‌در . حیفا اسلاملرندن بر قاچ زنکین عائله‌واردرکه بونلرك بویوکلرینك بعضاً بر بریله نفوذ یارشی ، پوست غوغاسی ایتدکلری کورولور . بونلر ایچون حیفا وتوابعی نهایت برر مأکلدن بشقه بر شیء اولاماز . بوراسیله علاقه‌لری آنجق بو قدردر .

متباقی قالانلرك اکثریت عظیمه‌سی حیفاده‌اك عادی صنعتلر ارباسندن درلو . بونلرك اکثری یا کیمیجی (بحری) در ، یاباالقجی ویاصندالجی‌در . بر قسم قلیلی ایسه توتونجی ، لیلیجی ، قهوه‌جی ، سبزه‌جی ، یورغانجی کبی اك کوچوك صنعتلر منتسبیدرلر . بحریلردن بر قسمی‌ده قاچاقچیلق ایله اشتغال ایدرلر . بو فرقه‌نك چالیشدقلری زمانلر محدوددر . آنجق قوت یومیلریی تدارك ایدرلر . صوکره هیچ بر شیء آرامازاولورلر . قهوه‌لره کیدر، حلقه‌لر یابارق نارکوله توتدیررلر . بونلر ایچون حیات عائله، فکر آتی، ذوق علم وصنعت مجهول ومعدومدر . بونلرك او حیاتی‌ده یك الیم بر عذابله کچر . چونکه دها ۲۰—۱۸ یاشنده ایکن مطلقا کندیسنجه یك مجهول بر زوجه ایله ازدواج ایتمش ویك آز سنه‌لرظرفنده برقاچ چوجوق بابا ی اولمشدر . کندیسی ، زوجه، چوجوقلر تحصیلدن محروم ویاتحصیلجه ناقص . اوده تمیزلك وانتظامدن أثر یوق . هرزمان غوغا، کورولتو وسفالت . اسلاملر پنده نه تماطیء مودت نه زیارت موجود . قولوبلری یوق، منتظم مکتبلری یوق، تشکیلات اجتماعیه‌لری مفقود ، بونك اوزرینه‌ده ایچکی به مبتلادرلر . حیفاده ایچکی صرفیاتی شایان حیرت بر درجه‌ده فضله‌در . نفس حیفاده فرق عدد میخانه موجوددر . حیاتده اکر تنازع بقا واصطفا بر قانون طبیعی ایسه بو اسلاملر کتله‌سنك بو حالده‌قالیرلرسه آتیده قازانه‌جقلرینه عقل ایردیرمك صافد رونق اولور . اکر حیفانك

هوامی تمیز وصوبی — هر اوده بر قویو بولنمق اعتباریله — محفوظ اولماسیدی حیفاده متوطن دیکر ملتلر مواجهسنده بی شبهه بو کتله یك آز زمان ظرفنده انطفا ایدردی. نفوس دائرهسنك اونا کافی ایستاتستیقلرنده بیله اسلاملرك بش سنه ظرفنده بشده بر درجه سنده تزاید ایتدکاری کوسترلدیکی حالده دیکر ملتلرك نصفی درجهسنده زیاده. لشدکاری کورلیور. بو حالك عاقبتی یك دونو قدر.

بوراده کی اسلاملر اخلاق اعتباریله یك مسالمکار ومتوکل درلر. هر شیٔ قضا وقدره ترك ایدر وکندیسی عاطل وباطل حیفا کبی آزچوق مدنیتك تجلیکاهی اولان برمحلده تشییع انفاس ایدر. اسلام اولرنده بالخاصه قادینلرنده کی فقر الدم یك جالب دقت اولهجق بر درجهده ایمش. فقط بالخاصه کنجلکك فقدانی وارککلرنده بر فقر الدم عرفان بولونمسی الك آلیم بر حالدر.

اسلاملر (۳۲٤) انقلابندن صوکره بر آز اویاندقلرینی کوسترمك ایستدیلر (الاخاء الاسلامی) نامیله برجمعیت تشکیل ایتدکاری کبی امور مالیه سی ایچون براجزاخانه وایکی قوندوره جی دکانی آچدیلر. فقط بو جمعیت آز بر زمان صوکره انحلال ایتدی. تماشانك احیاسنه صرف مقدرت ایتمك مقصدیله تشکل ایلهن (نهضة التمثیل الادبی) جمعیتی دخی پایدار اولهمدی. بو جمعیت طرفندن کشاد ایدیلن (مکتب النهضه) ده قاپاندی. شیمدی اسلاملرك ارککلری عاجز وزوالللی دکانلرنده، ویاخود پس قوقان قهوهلرنده سوروکلهنیور. قادینلری ایسه عفونت ورطوبت ایچنده جوجوقلرایسه چورچوب آره سنده تشییع حیات ایلهیورلر.

[۳] — **حیفاده یرلی خرستیانلر وحیات اجتماعیه‌لری** — حیفاده عدد اعتباریله اسلاملردن صوکره کلن کتلهٔ اهالی یرلی خرستیانلردر. بونلرك مجموع عددی اسلاملره یاقینلاشیر. ۱۳۳۲ نفوس ایستاتستیقنده بیان ایدلدیکی وجهله (٤۲۸۳) نفوسدن عبارتدر.

بونلر حیفانك جهت غربیه سنده، اکثریتك حالت مالیه سی مساعد بولوندیغی ایچون کندی ملکلرنده بولونان اولرنده یشادقلری کورولور. مع مافیه موقع وحیات اجتماعیه نقطهٔ نظرندن اسلاملردن یك چوق اوستون دکلدرلر. اولری شرقکاری تفریش ایدلدیکی ویشایشلری شرقکاری اولدیغی کبی اشتغال ایتدکاری صنایع ده اسلاملرك طوتدقلری صنعتلره نسبتله آنجق بر خطوه ایلروده در. حیفا خرستیانلری ده بقالیه، دیوارجیلق، قالدیرمجیلق ونهایت طاشجیلق ومارونیلردن بر قسمی عربه جیلق وامثالی صنعتلرله اشتغال ایدرلر. مع مافیه کرك اورتودوکس رومللردن وکرك قاتولیکلردن اکثریتك اندہ برسرمایه سی موجود اولدیغی کبی ایجلرنده ایچه زنکین اولانلری حتی (٦۰—۷۰) بیك لیرادن یوز بیك لیرایه قدر املاك واراضی یه مالك اولانلری ده موجوددر. (۲۰۰—۵۰۰) لیرالق سرمایه سی اولانلر

وکوچوك بعض تجارتلرده ایشلهینلر ایسه عددجه پك چوقدر . بونلر دائما ایشلریله، کوجلریله اوغراشیر ورأس المالنی تزییده صرف غیرت ایدرلر . باخصوص عائله حیاتی اعتباریله اسلاملردن چوق ایلروده درلر . اولرینه کیرلدیکی وقت کوچوك فقط تمزجه براو، فقیرانه فقط متناسب اشیای بتیه یه تصادف ایدرسکز . اوك قادینی ، چوجوقلری قونوشمسنی اولسون بیلیر . اولرنده اورطاق ، قاین والده ، کوروبجه یه تصادف ایدلز. واوکورولتولر یوقدر . هر عائله حین تشکلنده باشلیجه بر أو اشغال ایدر . ازدواجده عجله ایتمز . سرمایه صاحبی اولدقدنصکره آنجق ازدواجه تشبث ایدر . ازدواج ایدن هر ایکی طرفك حالی مساعداولدیغی درجه ده ابویی ده یاردم ایدر . وبو یکی باغلانان عائله نك ادامه وتماسنه غیرت ایدیلیر .

طوائف یسوعیه آراسنده زیارت تعاطی ایدلدیکی وقادین ، ارکك ، کوچوك ، بیوك دائما بربریله تماسده بولوندقلری ایچون ایجابات مدنیه واجتماعیه ایله دها علاقه دار درلر. اولرینك اوکی سوپرونتی ایله دولو دکلدر. چولوق چوجوق محلهلرده سوروکلنمز . فقط ارکك ده اسلاملرده اولدیغی کبی ایچکیه دوشکوندر . یالکز فکرلرنجه اصول دائره سنده ایجرلرمش. حتی قادینلری ده طیشاری یه اکثریا اسلام کبی اورتولو چیقار . فقط نه بویوك برفرقله. شونی ده اعترافه ایتملیزکه حیات اجتماعیه لرنده کی بو قیلملدانه سیمسز دکلدر . زیرا خرستیانلر حیفاده اسلاملر کبی معاونسز صایلمازلر . مرکزی اوروپا اولان بر چوق جمعیات نصرانیه واردرکه سوریه وفلسطینده مهم شعبه لری وپروپاغاندالری موجوداولدیغی بیلمه ین یوقدر . بونلر مکتب خسته خانه ، دار الایتام ، دار العجزه وسائر، آجه رق حتی بعض وسائط نشریه یه ده مراجعت ودیندن ورهبانك تلقینات ندن استفاده ایده رك بر طرفدن افکاری تنویر ودیکر جهتدن آرزو ایتدکلری جهته چکمکدن تأخر ایتمیورلر. حیفاده اسلاملردن فضله خرستیانلرده حس اولونان فعالیتك وحرکتك جذبه لری هپ بوراده در : اساساً یالکز حیفا خرستیانلری دکل،سوریه نك هر جهتنده بولونان ملل مسیحیه ، مجاوری بولوندیغی طبقهٔ اسلامیه دن فکراً اوستوندرلر . سوریه ده بالخاصه مسیحیلرك تنویر افکاریله ، توحید آمالنه وفرصت دوشدکجه اسلاملری ده آرزو ایتدکاری غایه یه تقریبه سعی ایده ن جمعیات اجنبیه نك عددی اوقه بیان ایدیلدیکی وجهله [*] اوتوزه قریبدر . بو جمعیات بالطبع برلی واجنبی هر طائفهٔ یسوعیه نك کندیسنه مخصوص اولان تشکیلات دینیه لرینه ، کلیسالرینه ، رهبان وراهباتنه وبونلرك تلقینات نا محدوده سنه علاوةً سوریه وفلسطینده اجرای فعالیت ایدر .

---

[*] صحیفه (٢١ — ٣٠) . مراجعت

حیفاده بو جمعیتلردن آنیسی موجوددرکه کرك مکتب وکرك دیکر مؤسسه‌لر واسطه سیله اجرای فعالیت ایتمکده‌درلر .

بونك نتیجه‌سی اولق اوزره اجنبی لسان وافکاری بویوك بر مقیاسده تعمم‌ایدییور. نته‌کیم حیفا قاتولیکلرینك یوزده سکسانی فرانسزجه‌یه واقفدر .

حیفاده روم اورتودوکسلر صوك سنه‌لره کلنجه‌یه قدر چوجوقلرینی کندی محلی مکتبلرینه ویردکلری وبو مکتبده لسان یونانی‌یه اهمیت ویرلدیکی ایچون فرانسزجه ویادیکر بر اوروپا لسانی بیلنلر نسبةً آزدر . سکزیوز کیشی ایچنده آنجق اللیسی قدردر .

حیفاده برلی خرستیانلرك مطبعه‌لری وغزته‌لری موجوددر . بوراده یرلی حیات فکریه ونفوذ معنوی بونلرك النده صایلیر . کرمل مطبعه‌سی ، مطبعة الوطنیه ، مطبعة النفیر صاحبلری خرستیان اولدیغی کبی حرب عمومیدن مقدم حیفاده انتشار ایدن اسبوعی صاعقه ، اسبوعی نفیر وهفته‌ده ایکی دفعه یایلان کرمل غزته‌لرینك صاحب ومحررلری‌ده عمومیتله یرلی خریستیانلردندر .

[٤] — *حیفاده یهودیلر ، حیات اجتماعیه‌لری وفعالیت یهودیه* — معهود نفوس ایستاتستیقلرینی نفس حیفاده‌کی یهودیلرك عددی خصوصنده هیچ اولمازایسه نظر اعتباره آلمامق ، تصدیق ایتمه‌مك درجه‌وجودیده‌اولیور . زیرا حیفاده موجود یهودیلرك عددی (۳۱٤) دن چوق فضله‌در. سه‌فارد وآشکناز اولق اوزره بو نفوس بیکه قریب تخمین اولونیور. احتمال که بنسه عین ایستاتستیقده یایلمیی وغیر مسلم اولق اوزره کوستریلن خانه‌ده‌کی آلتی یوز کشی‌ده یهودی اولسه کرکدر .

بونلردن سه‌فاردلر (یرلی یهودیلر) حیفانك قدیم ساکنیدرلر. آنجق بش آلتی عائله‌دن عبارت اولان موجودلری ، رطوبتلی وکیرلی بریده یاشامقده وسویهٔ اجتماعیه‌جه پك دوشوك بر حالده بولونمقده‌در .

مع مافیه آشکنازلر بویله دکلدرلر . اونلر حیفانك قسم غریبسنده ویکی محله‌ده مقیم درلر . واکثر یاتجارتله اشتغال ایتمکده‌درلر . کندیلری طبعا چالیشقان وفوق العاده مقتصد اولدقلری ایچون کندیلرنده بولونان اشیایی کرك خرستیان وکرك اسلام تاجرلرده بولونان عین جنسدن اشیادن دها اوجوز بر فیاتله صاتمقده درلر . یهودیلرکی فعالیتلری بالخاصه خرستیان عالم تجارتی بیله‌یك دوشوندیریور . یهودیلرك آنجق بریرلریله آلیش ویریش ایتملری وکندی دیندا شلرندن باشقه کیمسه‌دن بر شی صاتون آلمامالری خصوصنده‌کی تعصب مفرطلری تجارتلرینه مهم بر واج ویریور .

باخصوص تجارتلری ترقی ونمایه مساعد غایت قیمتدار واهمیتلی شرائطده مالکدر .

(The Anglo Palestine Company Limited)
حیفاده بر شعبه‌سی بولونان بانقه‌سی آز چوق بر یهودی بانقه‌سیدر . بانقه‌نك بوتون مأموریتی یهودیدر . عینی زمانده بانقه‌سرمایه‌سی بش یوز لیرادن آشاغی‌به بولونان یهودی سرمایه‌داران ایله‌ده معاملات تجاریه‌ده بولونیور ، غیر یهودی اولانلرله بولونمیور . دیکر طرفدن بو بانقه‌اراضی وسائره‌صاتون آلوب یهودی‌یه ویریور ، بر مقداردہ پاره اقراض ایدیور . یهودی أو یایدیریور ویورجی اوزون سنه‌لر تقسیط ایله اوده‌یور . بوندن دولایی‌درکه کوندن کونه یهودیلرك سعهٔ مالیه وتجاریه‌لری حیفا وبوتون انحای فلسطینیه‌ده تزاید ایله‌یور .

اولجه یهودیلرك سوریه وفلسطینده‌کی بویوك شعبه‌لرندن بحث ایتدیکمزده (ایقا) جمعیتنك حیفاده بر مرکزی بولوندیغی سویلمشدك . فی الحقیقه اداره‌خانه اولمق اوزره بر قاچ سنه ایچون حیفانك جهت غربیه‌سنده آلمان محله‌سنده (۱۵۰۰۰) فرانق مقابلنده بویوك بر بنا استیجار ایدلمشدر . بو بناده رئیسی موسیووزنیق اقامت ایتمکده‌در . رئیسك معیتنده ایکی معاون ویا کاتب موجوددرکه بونلردن بری دائما دواثر رسمیه‌ده یهودیلرك ایشلرینی تعقیب ایدر . وهر درلو وسائطه مراجعت ایده‌رك بر آن اول موسیولرك حکومتده‌کی ایشلرینی بیترمکه چالیشیر . مجلس اداره‌نك اوکنده ، محاکمده دواثر صحیه وعسکریه‌ده هر پرده بو کاتبلردن مطلقا بری واردر . بر محلدن دیکر محله ولزوم کورولدیکجه بر کویدن دیکرینه ، بر قضادن‌او برینه قوشار .

حیفاده ایلری کلنلردن بریله کوروشوکز . بوخصوصده برچوق ایضاحات ویرر ودیرکه :

« بو کاتبك دائما باشی رجاکارانه اکیلیر . فقط بر آلی مطلقاً جیبنده‌در . شیمدی‌یه قدر یهودینك لهنده اولمامق اوزره فصل ایدلش بر دعوا ویا حل ایدلش بر مسأله‌یه تصادف ایتمك حقیقةً محالدر . یهودیلرك آرزو ایتدکاری بر مأمورك هر هانکی پرده اولورسه اولسون حق حیاتی یوقدر . مأموریتی قابل دکل‌او محلده دوام ایده‌مز ونه زمان بر یهودی‌یه عائد بر ایش دوشسه هر مأمور بر پارچه دوشونور وآزبچوق‌ده تیترەر . یهودیلر هر پرده کندی طرفدارلرینی قایرمق ایچون هر صورتله‌ده اعمال نفوذ ایتدکاری کورولمشدر . حیفاده پك یقین بر زمانه قدر مجلس اداره‌سنده اعضا یوقدی . صوك سنه‌ده اورایه‌ده اعضا انتخاب اولوندی . هر پرده بویله‌در »

فی الحقیقه یهودیلرك سویهٔ فکریه‌لری ، تحصیللری آز چوق یوکسك ، بیلدکاری لسانلر متعدد اولدیغی وهر کسك مرضنه کوره علاجنی ویرمکی بیلدکاری ایچون بالخاصه ارض مقدس محیطنده تمامیله موفق اولیورلر . یهودیلر سس‌سز ، سس‌سز بوراده ترقی وتکامل ایچون ، انتشار وتزاید ایچون هردرلو وسائطی فراموش ایتمیورلر . حیفاده لا علی التعیین

بر یهودی کتابخانه‌سنه کیروب حیات علمیه وفعالیتك درجه‌سنی یك لحظه‌ده تعیین قابل اولابیلیر :

بورادهٔ اولاریدن طوانه قدر بر چوق کتب عبرانیه کورورسکز . بونك ایچنده توراتلر ، شرحلر ، تلمودلر ، قرائتلر ، کیمیا وفیزیق کتابلری ، کتب ریاضیه وفنیه ، شعر مجموعه‌لری ، منثوره‌لر ، موسیقی پارچه‌لری هر شیٔ واردر وهپسی ظریف بر صورتده طبع ایدلمشدر .

ثانیاً ماصه اورتولری ، سیغاره وکبریت قوطولری ، اوفاجق آینه‌لر وسائره کورورسکز. بوراده اوفق نمك‌نه قدر شیئلر وار ایسه بونلرك کافه‌سی یهودی معمولاتندن‌در واوزرنده عبرانیجه حرفلر یازیلیدر .

ثالثاً نامحدود قارت پوستاللره تصادف ایدرسکز. بوراده‌کی قارت پوستال مجموعه‌لری بوتون معناسیله بر تاریخ عمومیٔ عبرانی ، برجغرافیای عبرانی ، وبرهیئت اجتماعیهٔ عبرانیه‌در . یهودیلرك پیغمبرلری ، مشاهیری ، یهودیلره عائد ارض مقدسده موجود تاریخی شهرلرك رسملری . مبانیٔ قدیمهٔ عبرانیه ، وقایع عظیمهٔ عبرانیه هپ بورادهدر . دیکر طرفدن روسیه‌ده وسائر یرلرده یهودیلرك چکدیکی ظلم واعتسافی لوحه‌لری . مهاجرت ، دیلنجیلك ، اسکیجیلك رسملری ، فقر وسفالت پریشانی تصویرلری هپ بوراده . صوکره حال حاضرده‌کی مستعمرات عبرانیه ، حال حاضر شاعرلری صنعتکارلری مشاهیر سیاسیه‌سی وبالخاصه هرتسل ، وماقس‌نوردو . والحاصل بوتون آبدات ومقدسات ملیه هپ بوراده .. دها صوکره حال حاضر زراعتك ، طرز جدیده‌کی مکتبلرك متمدن اولر داخلنده یشایان عائله‌لرك رسملری هپ بورادهدر . ونهایت یهودی ثیده آلتی کوشه‌جك قیمتدار لوحه‌لرکه بونلرك صرف تماشاسی بیله روحی هیجان عبرانیله متهیج ایتمکه کفایت ایدیبور . بو نوع قارت پوستالرك هر کون الدن الهکدیکی ، بوتصویرلرله اولرك وسینه‌لرك نصل تزیین ایدلدیکی وبونکله یکی نسلك هر دقیقه ناصل تلقیناته معروض قالدیغی دوشونولورسه یهودیلرك حالت اجتماعیه‌لری ایله بوراده‌کی فعالیت عظیمهٔ یهودیه‌نك غایه‌لری نه اولدیغی پك کوزل کشف ایدیله بیلیر .

[٥] — **میغاده آلمانلر وعادات اجتماعیه‌لری** — حیفانك قسم غربیسنده معمور وظریف بر محله واردر که کرمل داغی ایله دکز آره‌سنده صیقشمشدر . بو محله کنیش وهرایکی طرفی باغچه‌لق بولونان اوزون بر یولدن ویوللك هر ایکی طرفندن همان همان یکنسق اولمق اوزره انشا ایدلمش ایکی قاتلی کارکیر و لطیف اولردن متشکلدر . هر اوه مخصوص آرقه طرفنده‌ده کوچوك کوچوك باغچه‌لر بولوندیغی کبی اولرك اوك طرفنده وبو اوزون جاده‌نك هر ایکی جانبنده بعضاً اینجیر وبعضاً سروی ، چام آغاجلری واردر . بو صره آغاجلرك داخلنده‌کی قسملرده ،

کوچوك بر یول حالنده بولوندیغی ایچون بو اوزون جاده تمامیله موازی اوچ یولدن والحاصل لطیف بر بولوردن عبارت اولیور . اولرك اوکی جاقیل طاشلری ویاخود بیاض صدفلرله دوشنمش در . بانچه لرك طرحی ظریف ، اولرك وضعیتی وداخلی دخی ظریف در . بو جاده دن کچرکن یا بر بیرانو ویاخود بر فلوت سسی ایشیدیلیر ویا بالقونلرده ، نجره لرده چولوق چوجوغیله مسعودانه اوطورمش عائله لره تصادف اولونور . اولرك اوکی یول ، بانچه وبوتون بورانك ساکنلری ترتیزدر . بو اوزون جاده نك هر ایکی طرفنده منتظم فنارلر ، اوتده بری ده اوزری اورتولو تمیز قیولرده واردر . اولرك آره سنده یه اولرك اجزای متممه سندن اولمق اوزره هوادار وضیادار یوکسك صالونلر واردر که بونلرده طرز جدیده ده کی دکانلری تشکیل ایدر . بو جاده نك مرکز طرفنده کی میدانده کوچوجك بر ریخم بولوندیغی کبی جاده نك منتهاسنه ناظر وکرمل داغنك اوزرنده یوکسکده بر طاش ستون بولونیور . بو اوتوز قرق سنه دنبری کیتدکجه کوزه للشه ن آلمان محله سنی تشکیل ایدر . کوچوك ریخیم ایمپراطور ویلهملك (۱۸۹۸) سنه سنده حیفایی زیارتی اتناسنده انشا ایدلمشدر . آلمان محله سنه یوقاریدن نکهبان اولان طاش ستون ده ایمپراطور طرفندن اقامه اولونمشدر . اوزرنده ایمپراطور وایمپراطوریچه نك اسملری ایله (۱۸۹۸) تاریخی موجوددر .

آلمان محله سنك قسم غربیسنده اولچه سویلدیکم وجهله واسع ودوز تارلالر بولنمق واولك طرفلی آچیق اولمق حسیله بوراسی پك تمیز وهوادار در . عینی زمانده دنیانك اك لطیف محلیدر . بوراده بش یوز اللی قدر آلمان یاشیور . وحیفاده کی آلمان قولونیسنی تشکیل ایدیورلر .

بو آلمانلرك اصلی وورتنبرغ ایالتندندر . (۱۸۶۰) تاریخلرنده ایدی که ، وورتنبرغ اهالیسندن موسیو (هوفمان) وموسیو (هاردك) ورفیقلری پروتستانلغی بر طرز جدیده وجوده کتیرییور و (Templiers) اولیورلر . بونلرك مذهبی لوترك دینه نسبتله دها محافظه کار ایدی . آلمانلر بونلرك مذهبی منع ایتمك ایستدی . بونك اوزرینه (۱۸۶۴) تاریخنده بو ذوات ارض فلسطینه کلدیلر . مذهبلرینی سربستجه یاپه جق یرر آرادیلر ونهایت حیفایی بولدیلر . بونك اوزرینه تکرار آلمانیایه دونوب پر وپاغاندا یاپدیلر . وورتنبرغ دن بر قسم اهالی ارض مقدسه کیتمکه قرار ویرنجه ایلك مهاجرت (۱۸۶۸) ده باشلادی . بو تاریخدن اعتباراً اراضی مبایعه سنه قویولدیلر . نهایت بو مذهبی سه ووب کلنلره صرف بر مقصد تجارتله کلنلری قابیلیور ، او تاریخدن اعتباراً آلمان قولونیلری وجوده کلیوردی . بو مذهبده جبر یوقدر . حتی (Templiers) لرك جوجوقلرندن بعضیسنك پروتستان اولدینی واقعدر . حال حاضرده حیفا ، بیت لحم ، ام

العمد ، طبره ، یافه ، سورونه ریلهمه ـ حمیدیه قولونیلری موجوددر . بونلرك اكثری زراعتله اشتغال ایتمكده اولدیغی كبی بر قسمی بویوك تجارتلرله مشغول اولیورلر .

جیفانك اك بیوك وذی قیمت مغازه‌لرینك صاحبی آلمانلردر . آلمانلردن بر قسمی دولكرلك ، آرابه‌جیلق ایلهده مشغول اولدیغی كبی بعضیلری تمیز اوتللر وبیرا خانه‌لراداره ایدیورلر . آلمان قولونیلرینك اداره‌سی شیمه‌سز غایت صاغلامدر . آلمانلر مركز اداریلرینه قارشو معین تكالیفه تابعدولر منتظم بر بلدیه‌لری ومنتظم بر بودجه‌لری واردر . عدی زمانده معاونت صندوقلری ، مكتبلری وساثره‌سی موجوددر . بوراده یاشایان آلمانلر بر چالیشقانلق نمونه‌سیدرلر . زراعته ایلك باشلادقلری زمان یك آز بر سرمایه ایله ایشه كیریشدكلری حالده صرف بو یوزدن میلیونر اولانلری واردر . نته كیم كرمل داغنده ارضیسی بولونان (كالر) حیثیایه كلدیكی زمان جیبنده آنجق اون ناپولیونی وارمش؛ اونی‌ده استقراض ایتمش ایمش . وفاتنده میلیونلر براقدی . شیمدی قولونیده كندی ملكی اولمق اوزره میلیونلرده كن اولری وأراضیسی‌ده موجوددر . حیاتنده هر آغاجی كندی الیله غرس ایتدیكی سویله‌یه‌رك افتخارایدر ایمش . فی الحقیقه بوراده‌كی آلمانلر بدنآده چالیشیورلر . قادین ارلكك بوتون عائله چالیشقاندر . كالرك اوغلی (فریتس كالر) كرمل‌ده‌كی شراب فابریقه‌سنی اداره ایدیه‌رودی . بو سفر حربده وفات ایتدی . شیمدی كاتبی بو فابریقه‌یی اداره ایدیورمش . آلمانلرك كافه‌سی شیمدی زنگینلر . اك بسیط اولانلرده بیله پاره موجوددر . ثروتلری‌ده صرف چالیشقانلقلری ثمره‌سیدر .

بوراده یاشایان آلمانلر چالیشقان اولدقلری قدر بریلرینه یاردیم ایدیورلر . آلمان قولونیسنك محافظه‌سی ایچون پك فداكارلق ایدیورلر . یكرمی اوتوز سنه اول بوتون قولونی منتسبلری اجتماع ایده‌رك قولونیدن هیچ بر اراضینك خارجه صاتیلامامسنی تعهد ایتمشلردر . شیمدیه قدر خارجه بریرك صاتلدیغی كورلمه‌مشدر . بو تعهدكده تدابیر مانعه‌سی واردر . بری خارجه صاتلدیغی تقدیرده پاره‌نك یوزده یكرمی بشنی قولونی صندوغنه تبرعه مجبور اولمه‌جقدر .

بوراده‌كی آلمانلرك اك بویوك مزیتلرندن بری‌ده تمامیله متواضع اولمالری وآلایشه قاپلمامالریدر . بونك ایچون قادین‌وأرلكك بوتون آلمانلر غایت بسیط كیندیكی ، فقط البسه‌سنی غایت تمیزجه محافظه ایتدیكی كورولور . البسه‌نك ذوق ایچون دكل ، فائده ایچون اولدیغنه قائل درلر .

عین خاصیه مالك اولمالرندن دولایی درك حقیقا آلمان قونسلوسنك كندی تارلاسندن محصولنی آرابه‌یه تویه‌رق واوزون آرابه‌سنی الیله سوره‌رك اوینه قدر كتیردیكی هر زمان كورولور .

حیفا آلمانلری اوروپا مدنیتنده‌کی فضله آچیقلغی سومزلر . اخلاقلری‌ده بر آز صیقیجه‌در . بناءً علیه بالوکی خصوصاتی بالخاصه اختیارلر خوش کورمزلر .

آلمانلردن تانیلیه اولانلری پروتستانلردن زیاده دیندارلردر . وطن دیانتلری هیچ بر زمان تعصب درجه‌سنه ارتقا ایتمز .

بورادهکی آلمانلرك کافه‌سنك تحصیلی یرنده‌در . برکره اوتومق یازمق بیلمه‌ین برتك شخصه تصادف اولونمامش . قولونی‌نك حیفاده بری تانیلیه‌لره ، بری‌ده پروتستانلره مخصوص اولمق اوزره ایکی مکتبی واردر . ره آل جیناز درجه‌سنده‌کی مکتبلری ایسه قدسده‌در .

بورادهکی آلمانلر ، زراعتلرینی قواعد فنیه داثره‌سنده وآلات فنیه اعانه‌سیله یاپارلر . بناءً علیه صوك سیستمده‌در . ودائماً تمدن غربینی تعقیب ایدرلر .

ایجلرنده زنگین اولانلری ، اولادلرینی تحصیل ایچون آلمانیایه کوندررلر . اوروپایه کیده‌رك عالی تحصیل کورمن کنجلر چوقدر . بالخاصه مهندسلك ، ماکنه مهندسلکی وزراعت تحصیلنی اکمال ایدنلر فضله‌در .

آلمانلر ایشلرنده ، کوجلرنده متمدن برر کویلو حالنده اولمقله برابر اولدقجه بر چوق شهرلیلرمزدن دها شهرلیدرلر . اولرنده مدنی بر انتظام ، عائله حیاتلرنده بر مسعودیت وبر صمیمیت ومحبت مشاهده موجوددر . عائله‌جه فضله چوجوق صاحبی اولمق ایسترلر . هر آلمان قادینی ایچون اقشام اوزری چوجوغنی یمز ، کوچوك آرابه‌سنه قویه‌رق دوز جاده‌ده کزدیرمسی قدر یوبوك بر تسلی تصور اولونماز .

دیکر طرفدن بوعائله‌لر بك مقتصددرلر . هر شیءً کندیلری استحصال ایتمك ایسترلر . ومثلا کوچوجك یاغمچه‌لرنده هر نوع سیزه ، ساژه‌یی کندیلرینه‌رك اولرنده اوتی قوللانیرلر .

آلمانلر حادثات عالم ایله‌ده علاقه‌دار درلر . دنیانك اك مهم غزته‌لرینه آبونه‌درلر . بالخصوص کنجلرینك فکرلرینی آچیجق مؤسساتلری واردر . حیفا آلمان قلوبی ، (کزاغ فراین) نامنده‌کی تعاونی جمعیتی ، (موزیق فراین) نامنده‌کی موسیقی جمعیتلری بو مقصد اوزرینه کشاد ایدلمشدر . (کزاغ فراین)ده قادین ارکك موجوددر . بوراده یالکز تعاونی واردر . (موزیق فراین)ایسه یالکز ارککلره مخصوصدر . وبوراده بالخاصه فلوت چالارلر .

بورده حیفا آلمانلرینك (لهزن سرکل) نامنده بر دار التراءلری واردرکه ایچنده یوبوك بر کتابخانه موجوددر . بونی‌ده اداره ایدنلر کنجلردر . بو کتابخانه‌ده ، خارجه‌ده اوتومق اوزره کتاب ویریلیر . آیده یوز پاره مقابلنده کتاب اوقومق حقی احراز ایدیلیر ، آرزولیدن آوینه ایستدیکی کتابی آلیر ، اوقور ؛ خارج بلده‌ده بولونانلر اعضایه‌ده کتاب کوندررلر .

بوراده‌کی آلمانلر وقتیله تحت حمایه‌ده بولوندیرنی ایچون عسکره آلمایورلردی. بالآخره تبعه میانه داخل اولدقلری ایچون عسکره آلمغاغه باشلادیلر . حتی تحت حمایه‌ده اولانلرك بر قسمی آلمانیادن کوکلی اولەرق عسکره آلمالرینی استدعا ایتدیلر . آلمانیا قبول ایتدی . شیمدی اردوده خدمت ایدیورلرمش . مع مافیه بونلردن بر قسمی وقتیله آمریقەدن کلیرکن آمریقا تابعیتنده ایدیلر . شیمدیه قدر تابعیتلرینی محافظه ایدیورلرمش. حتی بونلردن بری حیفانك آمریقا قونسولوسی ایمش .

آلمانلر سیوره یك زیاده اهمیت ویررلر . بوراده قادینلر وارککلر کافةً صاغلامدر . مع مافیه ارککلر عمومیتله قادینلردن کوزەلدر . قادینلرنده تناسب موجود دکلدر . وسیمالرنده برنحافت، بر ایچەلك یوقدر ؛ بوتون قادینلر، آزچوق برر ارککدر خشین کورونورلر . باخصوص آلمانجوجوقلری تمیزلکلرینه ووجودلرینك صاغلاملقلرینه رغماً یك چیمسز (Deformé) درلر . کیمی ضعیف واوزون ، بر قسمی شیشمان قیصه ، بر قسمنك دوداقلری یوبوك ، کوزلری کوچوك ، بر قسمنك ایسه شقاقلری باسیق جکسی کنیش ومدوردر . احتمالکه بو، ازدواجلرك محصوربر دائره‌ده حصولندن نشأت ایدیور .

آلمانلر بوراده صنایع نفیسه‌دن الك زیاده موسیقیه اهمیت ویررلر . موسیقی ایله سیور ایشته ایکی مفیدتسلی که آلمانلردن آیرلماز.

آثار ادبیه‌یی‌ده مطالعه ایدرلر . آلمان شاعرلرینك ، صنعتکارلرینك اثرلرینی بوراده لدنله اوقویه‌جق قارئلر بولونیور . بوراده آلمانلرك قونوشدیغی لسان تمامیله آلمانجه‌در . فقط وورتمبرغ شیوه‌سیله‌در . آلمانجه‌دن ما عدا فرانسزجه وانکلیزجه بیلنلری چوقدر . برلی عربلرله تماسلری غایت آز اولمقله برابر قسم اعظمی برلی عربجه‌سنی تکلم ایدر . شیمدی‌تك توك تورکجه‌یه هوس ایدنلری‌ده واردر .

والحاصل سراپا بر فعالیته مظهر اولان بو نسلك کرك یاشایش وکرك ثروت وعرفان اعتباریله حیفانك الك اوست طبقه‌سی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

— ۱۵ —

بابیلر وبا بیزم حقنده تدقیقات محلیه [*]

۱ — حیفاده بابیلر

بر آقشام، حیفاده آلمان جاده‌سندن بحر کن قاپالی وبویوجك بر آرابه‌نك ایچنده وبیاض بر کچه کلاه‌اوزرینه خفیف وایچه بر بیاض صاریق صارمش، (صاداقور) دن بر خرقه کیمش، بیاض واوزون صاچ وصاقالی بر ذاته تصادف ایتدك . او اقشام بزی لاقیدانه سوزدکدن صوکره آرابه‌سیله اوزاقلاشدی، کیتدی .. دیکر بر کون‌ده کرملك اتکنه دوغرو طورمانیر کن عینی ذات اوکنده رنکارنك چیچکلر طرح ایدلش منتظم بر قوناقدن چیقیوردی آرابه‌سی‌ده قاپوده بکلیوردی . آرقه‌سندن بر فاج کیشی کلیوردی . بونلر عجمکاری بر قالپاق اکتسا ایتمشلردی وسیما اعتباریله بر عجم سیماسی طاشیورلردی .وهلهٔ اولاده زنکین بر عجم تاجری اولدیغنه حکم ایتمشدك .

مع ما فیه صوردق ، آراشدیردق . آلدیغمز جوابلر اوقدر متناقض ایدی که نتیجهٔ قطعیه استخراج ایتمك قابل دکلدی . کیمی یك افراطکارانه ادارهٔ کلام ایدیور وشیخه بر چوق بویوك وصفلر ویا ما بعد الطبیعی ماهیتلر عطف ایدیوردی .

بعضلری ایسه دها معتدلانه وبوس بوتون بشقه بر طرزده ادارهٔ کلام ایدیور وهپسندن معقول کورونیوردی : « اویله اوصافی اولدیغنه عقل ایردیرلمز، آنجق بو ذات طریقت یا بیه‌نك أك بیوك‌شیخی ، رئیسی‌در . بو طریقتك بابیزم (Babisme) ك آمریقاده میلیونلرجه مریدی وارمش . هر سنه بو ذاته آمریقادن اتکلر دولوسی لیرالر آقیورمش . » دییوردی .

ارباب فضیلتدن دیکر بر ذات علاوه ایتدی وه خیر » دیدی . « بابیلرك دکل ، بو بهائیلرك رئیسیدر. عکاده وبو طرفلرده مجللردن آز چوق مریدی وارسه‌ده اك بیوك نفوذی آمریقاده در .. بو ذات عکاده اقامت ایدرکن، شمدی حیفایه نقل مکان ایتمش . بو ذاتك ثروتی پك چوقدر، مع ما فیه املاك واراضیسنك قیمتی حقیقه تقدیر ایتمك قابل دکلدر . اطرافنده بولونانلر اونك دامادلری وتابعیی‌در . شیخ بحر کن هپسی حضورنده عادتا رکوع ایدرلر . شیخك نفوذی‌ده علم وعرفانی وفضل وکمالاتی قدر بوکسکدر . » بو ذاتك عباس افندی ویاخود « عبد البها » حقنده‌کی ایضاحاتی بزم ایچون ایچه

[*] بابیلر ویا بیزم حقنده‌کی معلومات عمومیه (۱۰ — ۱۵) نجی صحیفه‌لرده مندرج‌در .

اسلیتبخش اولمشدی، مع مافیه بو شخصیتی لزومندن فضله مبهم اولان بو صاحب دین وطریقتك ماهیت اساسیه سنه کسب وقوفه لزوم واردی . اونکله تماس ایدمرك دوغری دن دوغری یه افکار دینیه ویا فلسفیه سنه، مذهب ویا طریقتنه والحاصل هردرلو آمال وتفکراتنه مطلع اولق ایجاب ایدیوردی . . بو شخصیتی تدقیقه قرار ویردك . . فقط بو ذات حقنده اول امرده بعض ابتدائی معلوماته مطلع اولق قرارمزك قوه دن فعله کچمسنه یاردم ایده جکدی. بر مدت تدقیقاتده بولوندق . حاصل ایتدیکمز نتیجه ایسه همان همان اولجه ذکر ایتدیکمز ایضاحاتك بر خلاصه سی مثابه سنده ایدی. فی الحقیقه ده نیلپورکه :

« بو مذهب مؤسسنك اسمی (باب)در . مذهب ظهور ایتدی . کندیسنك بر روایته کوره باب الله وبر روایته کوره مهدی اولدیغنی ادعا ایدنجه علمای شیعه حقنده فتوا ویرمرك آنی اعدام ایتدیلر. وفاتنده (صبح ازل) خلافتی بمسه دی . اور تمثیریه واجرائیه سی برادری (البهاء) طرفندن یاپیلیوردی . ایران حکومتی بونلری چکمدی . بغداده نفی ایتدی . اورادهده بارینه مدیلر . حکومت عثمانیه جه ادرنه یه نقل اولوندیلر . (صبح ازل) ایله (البهاء) آره سنده بوکره اختلاف اولونجه حکومت صبح ازل واتباعنی ردوسه البهائی ایسه عکایه کوندردی . اوتوز سنه قدر عکاده یشایان البهاء نهایت وفات ایتدی . اوغلی (عباس) افندی یرینی طوتدی . عباس افندی واتباعی عکاده اقامت ایدیوردی . اورادهخصوصی تکیه لری بوقدر . شیمدی یه قدر کندیلرندن اسلامیته مغایر هیچ بر حال صادر اولمامش ایمش . کندیسنك واتباعنك املاکی اون بیك لیرا قدر تخمین اولونیور . بوتون اتباعی اللی، التمش قدر ایمش . جمله سی عجمدر . بونلرك ادعاسنه کوره بو مذهبك قفقاسیه ده ، قازان وایرانده ، آمریقاده ایکی میلیونه یاقین اتباعی وهربرده مبشرلری وارمش . عباس افندی نك ذکاسی غایت بارلاقدر. بر قاچ لسانه آشنادر . مصره، آمریقایه ، پارسه، لوندره یه ، اوسترپا محارستانه ده (۱۹۱۰) تاریخنده سیاحتلر یاپمشدر . اورادهخطبه لر ایراد ایتمش وحتی بوتون دنیانك غربه لری بوندن بحث ایتمشدر . یالکز بو ذات کندی شخصیتی دائما کیزله رك وپوراده بولوندیغی مدتجه کندی مسلك دینیسندن قطعیاً بحث ایتمز . »

بو خلاصه بزم ایچون یك قیمتدار ایدی . حقیقةً بو درجه ده مریدانی بولونمسی قابل اولوب اولمدیغنی اکلامق ایستیوردق . شیمدی حیفانك تمیز ومنتظم سوقاقلرنده برکولکه مهیتیله کچن وهر اقشام سرویلرك ویا اوقالیتوسلرك زیر سایه سنده ویاخود کرمل داغنك بوتون اطرافه ناظر اولان هوادار انکشده کورونن بو تاریخی ذاتله دوغرودن دوغری یه ملاقات ایتمك طبیعتیله ضروری اولمش ایدی .

۲ — بابی شیخی ایله اجتماعی

[۱] - **ایلك اجتماع** — بابیلر حقنده تدقیقات وتتبعات لازمه‌ده بولونمق اوزره هر شیدن اول خارجدن بو مسلك ، بو مذهب حقنده بعض سؤاللر صورولمش وآلمان جوابلرك کافه‌سی شیخك علم وفضیلتندن ، کاندن ، ذکا وعرفاندن عبارت تقدیرکارانه خلاصه‌لره انحصار ایتمش ایدی . فی الحقیقه بابیزم ، هرکسك آغزنده بر مهمیت متمادیه ایله دولاشیوردی . حیفانك فکرجه الك ایلری کلنلرندن صوردم :

— بابی شیخی ایله کورروشدیکزمی ؟ کندیسی طریقتی حقنده نه دیبور؟ . .

جمله‌سی بر اغزدن :

— قاچ دفعه ، دیبورلر . فقط شیخ اوقدر متواضع‌که کندی طریقتندن بحث ایتمکدن عادتا حیا ایدر . کندیسنك بر عقیدهٔ اسلامیه‌سی بولوندیغی دیکر اسلاملردن آیری اولدیغنی آکلاتیرکن (بابیزم) مجلسنده برزمین مناقشه بولامز .

دیمك‌که شیخ کندی طریقتی کیمسه‌یه آکلاتیوردی . شیخك خارجده‌کی وضعیتی‌ده پك محافظه‌کارانه ایدی . وهرکس کندیسنه حرمت ایدیوردی .

آسیاده ، آمریقاده هیچ اولماز ایسه بیکلره بالغ اولان طرفدارانی دوشونولورکن بوتون بو انسانلر کتله‌سنك محصلهٔ فکریه‌سی‌متابه‌سنده‌بولونان بو شیخك هویتی‌دوغرودن دوغرویه تحقیق ایتمك ، مسلکنی وطریقتنی تعمیق ایتمك ، اتباعنك تکثیری انتاج ایده‌ن عواملی تحلیل وتدقیق ایتمك لازم کلیوردی . کرمل اتکنده‌کی کوشکنه کیتدك . عینی طریقتدن بولوندیغی البسه‌سندن آکلاشیلان بر ذات بزه‌قپویی آچدی . وتیز اوروپاکاری تفریش ایدلمش بر اودایه بزی کوتوردی . اودانك دیوارلرنده هیچ بر شیٔ یوقدی. نه لوحه نه بر رسم .. بر آز صوکره شیخ « السلام علیکم » دیه‌رك ایچری‌یه کیردی . ومصافحه‌دن صوکره قارشیمزده‌کی قاناپه‌یه اوطوردی .

فقط ایچیمزده بر عقده واردی . شیخی ناصل سویلته‌یه‌جکدك . بز هر نه‌یه مال اولورسه اولسون، حتی کندی خصوصی وشخصی بر نسیلرمزدن بر قسمنی بر مدت ایچون فدایه بیله مهیا ایدك .

کندیسنه حیفانك کوزللکندن بحث ایتدك . شیخ عربی لسانیله اولان سؤالمزه عجم شیوه‌سیله فقط فصیح بر عربچه ایله جواب ویریوردی .

« أوت » دیبوردی. «حیفانی عکایه‌ترجیح ایده‌رم . حیفا دها ضیادار ودها معمورددر؛ انسان حیفاده صیقلمیور .»

بر مدت حیفا تاریخچه‌سنه نقل کلام ایتدی ؛ دهاصوکره عکانك تاریخچه‌سنی آکلاتدی .

عکانك حال حاضرده عمران ومدنیتجه بك کریده بولوندیغی سویلدی وبو اوزون بر مدت دوام ایتدی .

بونی متعاقب عائله‌سنك نه زمان بو طرفلره کلدیکنی صوردق :

او متقاطع فقط قطعی جمله‌لرله جواب ویرییوردی : « بوندن اللی سنه اول ایران شاهی ناصر الدین زماننده عائله‌مز ایرانده اوطوره‌مدی ، عراقه کلدی . اورادهده علمای شیعه ایله کچینه‌مدی . زیرا اونلر حیاتی ودنیایی دوشونه‌میورلردی . بالآخره ناصر الدین شاهك خافان سابق عبد الحمیده مراجعتی اوزرینه عائله‌مزی ادرنه‌یه کوندردیلر . اورادهده اون بش سنه قالدقدنصکره عموجه‌مز قبریسه ، پدرمی عکایه کوندردیلر . پدرم عکاده وفات ایتدی . بز بورادهحریتك اعلانی زمانه‌قدر سربست دکلدك . حریتدن صوکره بزده سربست اولدق . بوندن بالاستفاده مصره ، اوروپایه ، لوندره‌یه ، آمریقایه وتکرار بزده سربست اولدق . بوندن بالاستفاده مصره ، اوروپایه ، لوندره‌یه ، آمریقایه وتکرار مصره بش سنه دوام ایدمن سیاحتلر یاپدم . » دیدی . بز کندیسنی هپ دیکلیوردق . فقط اصل غایه‌یه قاووشمق لازم کلیوردی .

بزیمز بعض اوروپا علماسنك اسلاملرده موجود فتور انحطاطی یاکلش اولهرق دین اسلامه عطف ایتدکلرینی ودینك علمله قابل تألیف اولمادیغنه قائل اولدقلرینی سویلدی . وبو خصوصده شیخ حضرتلرینك فکرینی آکلامق ایستدیکنی علاوه ایتدی . شیخ ، بویله بر حکمك قطعیاً دوغری اولامیه جغنی آکلاتیور وه ایشته » دییوردی :

« جزیرة العرب قارشیمزده .. بعثت رسالتپناهی‌دن مقدم بوتون عربلرنه کثیف بر ظلمت وجهالت ایچنده ایدیلر ؛ اسلامیت کلدی ، اورالرینی تنویر ایتدی ، اوقدرکه اسلامیت آز بر زمان ظرفنده ایران ایچلرینه شماله ، جنوبه ، غربه قدر توسع ایتدی .

دیمك که اسلاملرك اسباب فتوری ، اسلامیت دکلدی . بلکه اسلاملرك یالکز دینه واعتقادیاته صاریلهرق امور دنیویه‌یی ، سعی اهمال ایتدکلرندن دولایی فتور وانحطاط باشلادی . اوروپالیلر آنجق سعی سایه‌سنده بو مدنیته نائل اولدیلر » .

صوکره شاعرانه‌وتیزه‌ك جمله‌لرله علاوه‌ایتدی : « اسلامیتی بیقان الکیبوك سیبلر حروب متمادیه‌در . بر قاچ عصردوام ایدن حروب صلیبیه آسیای وسطادن قوپان هجوملر داهیه‌سی ، فاطمیلرك ، ملوك جراکسه‌نك محاربات متمادیه‌سی اسلام ممالکنی زیر وزبر ایتدی . هجوملر داهیه‌سنك الك بیوك ضرری اسلامیتك روح اساسیسنی ایکی یه تفریق ایتمکده کورولیور . اونلرك موجودیت معنویه‌لری اسلاملردن یوکسك اولمادیغی ایچون اسلامیتك منبع اعتلا اولان اقسام مدنیه‌سنی طی ایتدیلر . مدرسه‌لرنده یالکز قسم دینی‌یی براقدیلر . صرف اعتقادیاته ، شرح وتفسیر ایله‌ حدیثله قالدیلر . اسکی روح اسلامی غائب اولدی وفتورده باشلادی » .

یونی متعاقب (قرآن)ك عقل ایله وعلم ایله تمامیله قابل تألیف اولدیغی مسئله‌سی آچیلدی ، او اوزون بر مدت صاچلرینی قاریشدیردی . وبروجه آتی ایضاحات ویرمکه باشلادی :

« اوته دنبری یاکلش بر قناعت واردر : نقل ایله عقل آره‌سنده بر تفتراق بولنمسی.. بو قناعته نظراً نقل،دائماً عقله اویماز دیرلر . حالبوکه بو قرآن ایچون دوغرو دکلدر . بوراده نقل ایله عقل بربرینك لازم غیر مفارقیدر . قرآن کریمده هیچ بر شئ یوقدرکه معقول اولماسون » وبو موضوعی آچدی . و « شرع عقله اویغون اولمالیدر . عقلی اولمایان بر نقل البته معتبر اولماز . عام عقل اوزرینه مؤسسدر وعلم نه قدر ترقی ایدرسه ایتسون ، نقل ایله قرآن کریمله تضاد تشکیل ایتمز » دیدی .

بر مدت بحث تفسیر آیات واحادیثه‌ده انتقال ایتدی .اسلامارده موجود (توکلت) جملك، فقره دوشکونلك ولزومندن فضله قناعت مسأله‌لری موضوع بحث اولدی .

کندیسی بو میانده بر ایکی حدیث شریف سویلدی. و«بونلردن پیغمبرك فقر ایله افتخارایتدیکی آکلاشیلیور ایسه‌ده بوده یاکلش تفسیر ایدلمه‌لیدر.»دیدی وحدیثده‌کی مقاصد علویه‌یی آکلاتدی : « بو حدیثلر هجرت سنیه‌یی متعاقب قرمان بویورلمشدی . بر مقصد وبر غایه اوغرنده،مملکت ودین یولنده اولان فقیرلق البته‌شایان افتخاردر . » مضمونده بولندقلرینی شرح ایتدی .

والحاصل شیخك هر سوزی درین بر تعقل محصولی اولدیغی آکلاشیلیوردی .

او اثناده اجتهاد مسئله‌سی اورتایه آتیلدی . ناصل ایسه محاوره لسان ترکی ایله ادا ایدلمکه باشلانمش ایدی . شیخ ، تورکجه‌یی بك اعلا قونوشیوردی . نصوص شرعیه‌دن زمانه کوره حکملر چیقارمق لازم کلدیکنی، باب اجتهادك سدینك آنجق سیاسةً یاپیلمش اولدیغنی حالبوکه بونك‌ده فکرنجه مضرتی بولوندیغنی بر مدت سویلدکدنصکره شیخ آرتیق جوشمش بر حالده بولونیوردی .

بز آرتیق سؤالله ایراد ایدیبور وبیك مشکلاتله شیخك عقیدهٔ اساسیه‌سنه مطلع اولق ایستیوردق. اسلامیتده صلاح حال اولق ایچون بر اتباعه وبعض چاره‌لره لزوم اولدیغندن دم اوردق . او زمان شیخ مباحثه‌سنه دوام ایدرکی آرتیق عقیده‌سنی آچیوردی .

بز آکلایوردق که شیخك فکرنجه :

« ایمان عمل صالحدر . زیرا قرآن کریمده اکثر سوره‌لرده (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات) دیه بویورولیور. عمل صالح ایسه فضیلت انسانیه‌در . فضیلت انسانیه‌حیات بشریه‌نك ازدیاد رفاه وسعادتنه مصروف اولان عملدر . انسان ، دنیاده خلوق اولمالی ،

نی نوعله یاردم ایتمك ، کیمسه یه فائق ایتمه‌مك ، هر کسك ایلکی ایتسه‌ملی .. بوتون کتب سماویه‌نك روح اساسیسی بودر. «شیخك فکرنجه» حق اولان بودر، عمل صالحدر. عمل صالحه ایاتمق ، عمل صالحی یاپمق ایشته روح اعتقاد بو اوله بیلیر . بناءً علیه خرستیان ، اسلام ، موسوی اساس اعتباریله وکتابلرینك روحی اعتباریله بو نقطه‌ده متحدلر . کاشفی مثلا بر پاستور ایچون بوتون جهان اسلام کافردیسه‌ده بو آدم جنته مستحقدر . وحتی زمانمزی بر داغك اوزرنده ایبلك ایتمه‌رك کچیرمن برعابد ، بر زاهددن فضله جنته مستحقدر . حتی بو آدم بر الهه معتقد اولماسه بیله یعنی کندیسنده ظاهری بر عقیدهٔ دینیه بولنماسه بیله صرف عمل صالحندن دولایی مطلقا ومطلقا نائل مثوبات اولور .»

والحاصل شیخك فکرنجه: «اعتقاد وایمان حقه اولور . حق ایسه عمل صالحدر وبو عمل، عمومی بر فضیلت درکه فلان ویافلان انسانلر آره‌سنده منحصر ومحدود بر شیٔ دکلدر .»

بو نتیجه وارنجیه قدر بر مدت متفرق بعض مسائل موضوع بحث اولدی . بعض فلاسفه‌نك روحی مادیه ملاصق بر قوتدن عبارت اولدیغی قناعتنده بولندقلرینه وبناءً علیه مادەسز قوت اولهمیه‌جکنه دائر اولان فکرلری اورتهیه آتیلدی . بالآخره روحك آخرتده مثاب ویامعاتب اولهجقنه دائر موجود نصوصك عقل وعلم ایله نه صورتله تألیف ایدیله بیله‌جکی صورلدی .

شیخ اوزمان بوتون قوتیله فلسفهٔ این الرشده صاریلدی . روحك وجود وعینیتی حقنده‌کی مطالعه‌لرینی تکرار ایتدی . مع ما فیه روح مسأله‌سنك پك مختلف فیه اولدیغنی اکلاتیرکن ضیق مقام وزماندن بحث ایدیبور وفقط روح انسانینك مثاب ومعاتب اولهجقنی بوتون شدتیله اکلاتیورکن بر آز صوکره بوس بوتون دکیشیوردی .

— فضیلت محتاج جزامیدر وناصل؟.

سؤالنه وردیکی جواب بوتون مذهبنك خطوط اساسیه‌سنی کوستریبوردی : «فضیلت عمل صالحدر . عمل صالح بنفسه برایبلك بر کوزه‌للك بر جزادر . عمل صالح صالحی ایچون یاپیلیر، جزاسی ایچون دکل .»

والحاصل بوتون اعمال مسئله‌سنی دنیوی بر صورتده حل ایدیبوردی .

اکلاشیلیوردی که شیخك فکرنجه متدین اولمق ، صوم وصلاة ایله ، اللهه اعتقادم واردر دیه‌رك عمل صالحی ترك ایتمکله اولماز . هر شیدن اول عمل صالح لازمدر . دین عمل بالصلاحدر . بونك ایچون ده مکافات ویا مجازات اولماز . عمل صالح یاپمایانك اك بیوك جزاسی عملنك فنالغیدر . یاپانك ایسه عملنك ایبلکیدر . وبو بنفسه ایبلك،

بر غایه‌در . یعنی دین ، دین ایچوندر؛دین بر فائده ایچون دکلدر . یالکز دنیه تمسك دنیوی بر راحت ، بر استراحت ، بر فائده تأمین‌ایدر . بو دنیوی فائده‌اوغرنده ، اسلاملرك وبوتون انسانیتك صلاح واعتلای ایچون ، ماضیدن قالمانه قدر عقل ایله غیر قابل تألیف معتقدات نه قدر عادات وتمایلات وارسه هپسنی یقمق لازمدر .

مثلا فکرنجه انسان بك اعلا شایقه‌کیه‌بیلیر . مقصود اولان‌ظرف دکل‌مظروفدر. باشمزده بولونان فس، یوتانیلردن قالمه برشیٔ دکلمی ؟ .. دیبوردی . والحاصل‌مظروفی براقه‌رق ظرف ایله اوغراشمق‌دوری آرتیق کچمشدر.بنه‌فکرنجه شکل حاضریله آنسر مسئله سی‌ده بریدعتدر . زیرا عصر رسالتپناهیده قادینلر عسکری قوماندان بیله اولیوردی .

اساساً دین عقله قارشی کلهمز . معقول اولمایان بر شیٔ درحال آتیلیر . فکرنجه عقل ایله دین تعارض ایتدکده عقل ترجیح اولونور .

انسانیتك تکاملی ایچون آنجق بر طریق واردر . اوده علمی وعقلی تعقیب ایتمك. علم وعقل هر ایکیسی عمل صالحده انسانه رهبر اولور . بو بر حقیقتدر . بو حقیقته اینانمق وبو حقی بیلمك لازمدر . حتی بیلمك علم وعقلی بیلمکله توأمدر .

بوصورتله شیخك عقیده‌سنده‌کی بعض نقاطه مطلع اولمشیدق. فقط شیخك بوتون ساحهٔ روحیه‌سنه هنوز نفوذ ایده‌مه‌مشدك . بونلرك‌ده تحقیقی باشقه بر اجتماعه ترك ایتمکه مضطر قالدق .

شیخدن آیریلیرکن بزی قپویه قدر تشییع ایتدی . وبزدن روح مسئله‌سنی صورانه :

— مسألهٔ روحی هنوز حل ایتمدك ، بو زمانه محتاجدر .

دیبور وتکرار کوروشمکی ایما ایدیبوردی .

[۲] — **ایکنجی اجتماع** — برنجی اجتماعده شیخ اساس عقیده‌سنه تعلق ایده‌ن بوتون بیاناتی بویوك بر اعتدال دائره‌سنه‌دیلیور وبعضاً سسنك آهنك خطیبانه‌سنه قاپیلهرق اك مظلم لوحه‌لری بویوك بر اقتدار تصویر وتصور ایله تنویر وافاده ایدیبور واکثریا کولومسیور، وشن کورونیوردی .

بو ایکنجی اجتماعمزده دخی بزی عینی شطارتله قبول ایتدی. فقط اوضاع واطوارنده کندیسنی یورغون کوسترمك ایستیوردی . دیکلیوردق او آکلاتمغه‌باشلایوردی :

«بیلسه‌کز «دیدی » دون کیجه هیچ اویومادم . بنده او قدر شدتلی بر سیکیر حالی واردرکه . بوحال سیاحتلرمدن عودتمدن صوکره فضله‌لشدی . اوم آمریقادن، اوروپادن کتیرملش کوناکون علاجلرله دولو . هیچ برینك خیرینی کورمیورم . منبهلدن هیچ برینی استعمال ایتمدیکم حالده قابل ده‌کل ، بو سیکیر حالتدن قورتولامیورم . »

بو مقدمه‌یك لحظه‌ده‌بزی دوشوندیردی . سکسان یاشنده‌کی شیخی فی الواقع اوزمه‌مك ایستیوردی. فقط کندیسنك اساسات مذهبیه‌سنه مطلع اولمق باشقه صورتله قابل اولامایه‌جقدی . بز سؤالدرمزه باشلادق . هر ناصلسه وجودك انحلالی حقنده مادیونك فکرینه قبل کلام اولمشدی . کندیسی ، حشرك نه صورتله اولاجغنی آکلاتیور وبر وجه آتی مطالعاتده بولونیوردی :

«انسانلر روح مع الجسد حشر اولاجقلردر . مباحثه‌مزله آکلایورم که شیخ ابن سینایه تماس ایدیورز . ابن سینا مسئله‌یی شو صورتله دوشوندی . هر نه قدر جسمك اجزاسی داغیلیورسه‌ده برده بر جزؤ فرد اساسی واردرکه اوبوتون جسمك بر خلاصه‌سی اولاجغنی قابل وبر شیئه انتقال ایتز؛ ایشته یوم آخرنده بو خلاصه‌لر حشر ونشر اولور .»

بو ایضاحات اوزرینه تقسیم ایله تحلیل آره‌سنده‌کی فرقلری کوسترمك وانحلال نتیجه‌سنده وجودك عناصر بسیطه‌یه انجرار ایده‌جکی وبونلرك ده انتقال ایده‌بیله‌جکی حقنده‌کی بعض غرب مؤلفلرینك افکارینی درمیان ایتمك . او زمان شیخ افندی دوشوندی . «خایر» دیدی « هر شیئك خلاصه‌سی واردر . حتی قاربونك خلاصه‌سی مثلا بردرهم قاربون؛ (اوقالیپتوس) لك خلاصه‌سی کینه اولدیغی کبی . » بز بو اساسات علمیه‌یی پایمال ایده‌رك بوصوك درمیان ایدیلن بوتون بوغریب نظریات مابعدالطبیعیه‌مواجهه‌سنده التزام سکوت ایلدك .

فقط بر رفیقمز دایانامدی . « بو خلاصه انسانك نره‌سنده بولونور ؟ » دیدی .

— هر طرفنده ..

جوابنی ویرنجه تکرار صوردی .

— فقط بو عدالتسزلك اولمازمی ؟ . اکر خلاصه جسمك هر طرفنده موجود ایسه او جسم مخطی اولدیغی تقدیرده بوتون اقسام جسمك بالآخره تحوله‌دوچار اولمق قورتولماسی ملحوظ اولدیغی حالده یالکز خلاصه‌یی دوچار عقاب ایتمك نصل اولور . بو عادتا بر شقاوت جنه‌سنك یالکز رئیسی جزایه دوچار ایده‌رك دیکر اعضایی صالیوبرمك کبی اولمازمی وبو وارد خاطر اولامازمی ؟ ..

بوکاده شیخ اقندی قیاس مع الفارق دیدی .

هر حالده ایکی جوابی نا کافی ایدی . بز حقیقة حیرتدن قالمشیدق . برنجی اجتماعده کندیسنی منطق وتکاملی اولمق اوزره تقدیم ایده‌ن شیخده تناقضلرك وحتی ظلمتك بولنماسنه قائل اولامیوردق . ایچمزدن احتمالکه شیخ فکرینی صاقلیوردیدك .

تکرار بو سؤال ایراد ایتمك .. — بو خلاصه مادیمی‌در ؟ .

— تمامیله ..

— او حالده بو ماده‌یی حشر ایده‌جك، اونکله مناسبتده بولونه‌جق عامل ده مادیمی‌در ؟ .

بو سؤاله «خایر... نه ماده‌در . نه‌ده قوت . ماده‌دن وقوتدن منزه اولان جناب‌حقدر ..» دیدی . وبو صورتله علاوه ایتدی .

«جناب‌حق نصل اجزایی جمع ایده‌رك برکل انسانی وجوده کتیریبورسه او خلاصه‌یی ده یوم میعاددده مظهر انعام ویادوچار عذاب ایله‌یور . »

بونك اوزرینه‌جوابنی کافی بولدق ، بر مدت اوته‌دن‌بری‌دن ونیوتدن تبلیغ وتبلغ کیفیتی کبی بعض مسائلدن بحث ایتدکدنصکره مکلفیته‌کی قسریت ومجبوریت ایله برابر مسئولیت مسئله‌سی آچیلدی . شیخ شو فکرده بولوندی :

« اکر تکلیفده مکلفك منفعت محضه‌سی وارسه نیچون یونی قبول ایتمـون وبریوك طـانیسون مادام‌که مکلف «کسر لام ایله » صرف مکلفك «فتح لام ایله »منفعتی ایچون، اونك ایلدکی ایچون یونی امرایتمشدر . البته بوندهده‌عدالت واردر. مکلفك منفعتی‌دین ایله اعتقـاد ایله قیامنده‌در .دینی بیلن فنالق‌یاپماز والحاصل دین انسانلری ایلدکه،وصل بر طریقدر . دین ایله‌سعادت الده ایدیلیر . »

— یاعلم ایله ؟ . .

— علم ایله‌می ؟ . علم میلیونلرجه انسانلری محو وخرابی‌یه سوروکله‌ین بومبـالر ، زرهلیلر وطوپلر یاپیبور. علمك یالکز باشنه عظیم فنـالقلری‌ده واردر . علمی دین ایله مزج ایتمك لازمدر . دین علمك نقصانلرینی اورتر . علمك فوائدی‌ده لا ینکردر . فقط دین اویله بر شیٔ درکه سراپا فائده‌در . هیچ محذوری یوقدر . علمی دین ایله اکمال ایتملی‌در . یازیق دکلمی . بوقدر میلیونلر کیدیبور ؟.

— یاهربری بر دینه صاریله‌رق کیده‌ن میلیونلر ؟ .

دیدك اوزمان شیخ برهیجان آچیلدی .

— خایر . . خایر . . دیدی . بوتون کتب سماویه بردر . بو دیانتلرده سعادت بشریه‌یی تأمین ایدن قسم‌اعتقادی تبدل ایتمز . ده‌کیشن آنحق بعض معاملاته عائد اولان قسملردر . بونلرده زمانه کوره تعین ایدر .

شیخ بوراده غایهٔ‌خیالنی بك کوزل اکلاتمشـدی . بر آز دیکلدکدنصکره تکرار اویقودن اویانیر کبی جانلاندی . اوزون صاچلرینی بارمقلریله قاریشدیردی :«بونلر مسائل فرعیه وجزئیه‌در . الوهیتك وجود وثبوتی تصدیق ایدلسین. بونلرکندیلکندن حل اولونور .»دیدی بو سوزلریله دینك خریطهٔ روحیه‌سنی چیزمشدی .

ودوغروسی‌ده بوده کیلمیدی ؟ . مادام‌که دین بر عقیده‌در . بو عقیده‌یه تسلیم نفس ایتدکدنصکره شبه‌سز هر شی حل اولونور ایدی .

فی الحقیقه شیخ بوکون بك محافظه کارکوروتیودی . وقتده کیکشیدی . بوندن

سوکره‌کی بخلوص تاریخی بعض نقاطه انحصار ایتدی .
اولا شیعیلر ایله سنیلر آره‌سنده‌کی اختلاف دینی موضوع بحث اولدی . بونك اهمیتسز اولدیغنه وهر ایکی فرقهٔ اسلامیه‌نك توحیدی لزومنه قائل ایدی .

ده سوکره (بابزم) حقنده دوغرودن دوغری‌یه ایضاحات ویردی :
«طریقت بابیه شیرازلی (علی محمد) نام ذات طرفندن ۱۲۶۰ تاریخنده تأسیس اولونمشدر. بو ذات (باب الله) رمزینی طاشیوردی . شیخ عباسك پدری (بهاء الله) ایله بو ذات آره‌سنده بر آشتالق بیله یوقش.یالکز معاصری ایمش . حضرت باب سنیلرله شیعیلر آره‌سنده‌کی اختلافاتی قلدیرمق ایستیور . وبونی غایت قولای بولیوردی . ایشته طریقت بابیه‌نك غایه‌سی بودر .»

شیخ بوندنصکره توبورق ، واشینغتونده وسان‌فرانسیسقوده‌کی موفقیاتندن واوراده‌کی مسلك سالکلرندن بحث ایتدی.وه بونلرك الواقع کلیسایه کیدییور . وقادینلری‌ده باشی آچیق دولاشیورلر. فقط بو بابی اولمایه مانع دکلدر .»
شیخك سوزلرنده بك چوق تناقض واردی . مع مافیه شیخ بك ذکی ایدی . سوزنی ایجاب حاله کوره چویریبور . ومقصد اصلیسنی اورتیوردی .
کندیسندن آیریلیرکن دیبوردق که :

— یاپو شیخ بویوك بر دها ویاخود ...
آلت طرفنی بزده بردرلو سویلیه‌مه مشدك ...

[۳]— **اوچنجی اجتماع**— بابی شیخی ایله ایکی کوندنبری اجتماع ایدییور واونك عقیدهٔ اصلیه‌سنه واساسات فکریه‌سنه واقف اولق ایستیوردق. حال‌بوکه شیخ متمادی بر اصرار صنعتکارانه ایله اوقدر تبدیل شخصیتده مهارت کوستریبورکه هویت دینیه‌سنی تثبیت ایتمك بر دوردلو قابل اولامیوردی .

آمریقاکی بعید ومنور بر محیطده بویوك بر کتلهٔ مریدان بولان شیخك موفقیاتندهکی عوامل البته خصوصی بر ماهیتی حائز اولاجقدی . مادامکه شیخك درمیان ایتدیکی مطالعات عمومیه شیمدیه قدر بر چوق صلاحیتدار آغزلردن اساساً ایشیدلمشیدی .بنا علیه شیخك یوز بیکرمه حتی روایتلره نظراً میلیونلره بالغ اولان طرفدارانی بر درجه باغلایان سوئق مطلقا کندیسنه سویلتدیرلمك لازم کلوردی . صرف بو مقصدله حتی بر مدت دها حیفاده اقامت ایتمکه رضا کوستردیك .
صباحلین بو یولده بسط مطالعه ایدرکن عباس افندینك بزه اعادهٔ زیارته کلدیکی

سویلدکلری زمان جداً ممنون اولمشیدق . زیرا بعض نقاط مبهمه‌یی تنویر ایتمك امیدی یکیدن تازه‌لنمشیدی .

درحال کندیسنی قبول ایتدك . برمدت اختیارلغندن وحالسزلکندن بر معتاد بحث ایتدکدنصکره بز بلا توقف فقط پك بموشاق بر شیوه یله دیدك که :

— سزك آمریقاده مریدانکز اولمسی بی شبهه سحر علمیکزه دلالت ایدر. فقط بو سحری، بوافسون رابطه‌یی لایقیله احاطه ایده‌مدیکمز ایچون پك مضطرب اولیو ز .

او زمان شیخ بر مدت کولومسه‌دی . ومسأله پك بسیطمش دیدی . سماوی دیللرده موجود نقاط اصلیه بربرینك عینیدر . بناءً علیه ظاهری اختلافاته آلدانمیه‌رق واونلری بر طرف ایده‌رك بوتون عقائد اصلیه‌یی تقریب ایتمك پك قولایدر . دیانت محمدیه حضرت عیسایه وموسایه وکتابلرینه ایمان ایدر . خرستیانلغده موسویلکی قبول ایدر . بناءً علیه بوتون انبیای مرسلینك اساساتنك بر اولدیغنی کوسترمك صورتیله دنیانك اوچ بیوك فرقه‌سنی یاقینلاشدیرمق قابیور . بوراده بی شبهه قوة اقناعیه‌دن استفاده ایدیلیر . شیخ بو سوزلری سویلدکدنصکره بر موسوی مؤسسهٔ دینیه‌سنده‌ویردکی بر قونفرانسدن بحث ایتدی . خطابه‌سنده دیپوردی که :

«موسویلر حضرت عیسایی دشمن طانیورلر . حالبوکه موسویلك پکلرجه‌سنه ظرفده پك محدود بر دائره داخلنده انکشاف ایتمشدر . بویله اولدیغی حالده عیسویت ، موسویلکی بوتون کائناته بیلدیردی . بو بر دشمن ایشی اولابیلیرمی ؟ . دیانت محمدیه‌ده کذا . بناءً علیه بوتون بو دیانتلر منسوبیتنك کندی مقتدیلرینی طانیملرینی وآره‌لرنده‌کی منافساتی طی ایتمه‌لرینی توصیه ایتمکدیدر . »

شیخك فکری پك واضح ایدی . اولا بونلر جناب حقه اینانیورلردی . رسله اینانمق قابیور . بوده حاصل اولدقدنصکره بوتون اختلافات برطرف اولهجق وامور جزئیه‌ده اتفاق حصوله کله‌جکدی .

بوندنصکره کلام نبوته انتقال ایتدی . شیخ افندی دیپوردی که :

«پیغمبر لکده ایکی شی واردر . بری استفاضهٔ فیض ، دیکری ایسه افاضهٔ فیضدر . استفاضه ملائکه واسطه‌سیله ووحی صورتیله اولور . افاضهٔ فیض ایسه حیاتلرنده دوام ایدر . پیغمبرك وفاتندن صوکره استفاضهٔ فیض خصوصی دوام ایدر واولیای اللهده تجلی بلر .

آرتق سؤال زمانی حلول ایتمشیدی . (حضرت باب)ك رضه‌تی درحال صورمشیدق .

«أوت» دیدی . «حضرت باب اولیای اللهدندر . باب الله حقه معروض بر آینه‌در که فیض الهی اوراده ظهور یافته اولور . مع مافیه اولیاءُ اللهدن استفاضه ، وحی طریقیله دکل الهام صورتیله اولور . الهام ایسه بعضاً صادرات خیریهٔ قلبیه وبعضاً وساوس صورتنده

اولا بیلیر . بناء علیه اولیاء اللهده خطا متصوردر . مع مافیه حضرت بابك شخصی گزیده بر شخصیدر . عادتا بر جوهر لطیفدر . اونك مظهریتنه ارتقا هر وجوده میسر اولاماز . حضرتك وفاتندن صوکره استفاضهٔ فیض شیخك باباسنه انتقال ایتمش ایمش .

— سزده انتقال ایتدیمی ؟ .

دیدك « خایر » جوابنی ویردی . ودیمین ایله تأمین ایدیبورم که بن دوغرو سویلیورم؟ بنده اویله بر صفت یوقدر .

شیخ بی شبهه تواضع کوستریبوردی . زیرا مریدانك، اوکنده بك ناچیز بر وضعیت آلدیغی رأی العین کوریبوردی. شیخ بزدن آیریلیرکن « بر انسان حقه ورسوله اینانه آلدیغی رأی العین کوریبوردی. شیخ بزدن آیریلیرکن « بر انسان حقه ورسوله اینانه قدنصکره فرائضی یاماسه اولور . او زمان بسیط بر مقصردن عبارت قالیر . (ان الله غفور رحیم) آیت کریمه‌سی مقتضای منیفنجه قرین صفح اولور . آه او کلمه‌یی سویلسه‌ره دیبوردی .

والحاصل شیخ بو کونکی اجتماعنده فداکارانه ادارهٔ کلام ایدیبور وکنیش بر ناصیهٔ اجتماعیه اولدیغنی کوستریبوردی .

شیخ دن آیرلدقدنصکره بر برمزه باقدق . ونهایت هیمز بر آغزدن « بك ذکی بر آرتیست ده کیلمی؟..» دیه بیلمشدك .

— ۱۶ —

حیفادن عکایه

حیفاده بر هفته دنبری اقامت ایتدیکمز حالده جزئی درجه‌ده صیقیلمامشدق . زیرا حیفانك هرطرفی، بویوك بردقت واهتمامایله اوقونه‌حق بر صحیفهٔ بدیعه‌یه بکزیبوردی . معما فیه بورا « کرملك طراوتدار اتکلری، ساحلك بیاض دالغه‌لری وتمیز قوملری، کرمل اوتلنك مدنی هوامی اعتراف ایده‌رمکه بوتون ذهنی یورغونلقلرمزی کیده‌ریبوردی . زیرا بونلرده اولماسه یدی طقوز اون کون دوام ایدن حقیقی بر دورهٔ متاعبه وفکری بر حوله تبعیه هر حالده تحمل ایده‌میه‌جکدك . باخصوص اوچ کون دوام ایدن عید فطرك حیفا محیطنه آز چوق بخش ایتدیکی سکون وسادکی، بر ذوق حضور ویریبوردی . وبز سس‌سز ایشمزه دوام ایدیبوردق . محیطده‌ده قورقولهٔ حق بر خسته‌لق یوقدی . هوا، دکز، جبل، هر شی کوزه‌لدی . بوراده‌دها اوزون مدت قالینه بیلیردی . اعتراف ایتملی بزکه صباحلین ایرکندن بزی عکایه کوتورمك اوزره، یول آرابه‌سنك، اوتلك قیوسی اوکنده بیاض صدفلر، کومولدیکنی کوردیکمز زمان

٥ بغا- عطا قربى

ایجیمزده درین بر صیزی حس ایتمیدك . شیمدی‌یه قدر هیچ بر قصبه‌یه بویله خیرکار برایز براقامشدی . ایسته‌میه‌رك آرایه‌نك جوارینه قوشدیغمز زمان یالیلین آیاق قوملر اوزرنده قوشوشان آلمان قیزلری بزه کولومسیور، آغاجلر کولومسیور، مستعمره‌نك بر قوبو بجینك الندن چیقان وبر التون زینت پارچه‌سنه بکزه‌ین اولری کولومسیور ، حتی آیاقلرمزك آلتنده معدنی بر سسله ترنم ایده‌ن بیاض،شاقراق صدفلرده کولومسیوردی .

بر آز زمان ظرفنده حیفاده نه قدر انسانلر طانیمشدق . بوراده‌کی انسانلر عمومیتله نه قدرصوقولغان ونه قدر انسانی ایدی. حیفانك کنیش یولندن چینغراقلریله ،کوروانتوسیله کچن آرابه اطرافنده آشنا سیمالر کولومسیور وبزی نظرلریله،اللریله تشییع ایدییورلردی . نهایت حیفانك قسم شرقیسنه گلشیدك . اولا ایستاسیونی،دها صوکره کرکی کجدکدنصکره ملول ومتوکل دوران خرما آغاجلرینك آره‌سنده بر مدت قالدق . دها صوکره تومله، تمیز بر ساحلك کنارینه یاقلاشدق . شیمدی بوتون نظرلرمزك مواجهه‌سنده، صاغمزده واسع واسمر برقوملق؛صولمزده عین وسعتده ماوی برده کیز.. ده کیزك مستوی قوملر اوزرنده داغیلان بیاض‌دالغه‌لری، صباحك بیاض ضیالری آره‌سنده یاسمن کومه‌لرندن، کوموش کومه‌لرندن دها ظریف کورونیور . دالغه‌لر، قوملر اوزرنده متمادیاً قوشیور وصوکره بیتاب أریپور وچکیلیور.. اوزمان نامحدود سیاه یکجلرك اوزون یاجاقلریله دکزك ایصلاق براق‌ـ‌یفی‌قوملر اوزرنده قوشوشدیغی‌وصوکره دکزك سینه‌سنه کومولدیکی کورولیوردی . بوتون بو کموش دالغه‌لر ، بوتون بوحاشاری یکجلر وبو ایصلاق قوم اوزرنده آرابه‌مز بر ساعتی متجاوز بر مسافه قطع ایتمشدی . ماوی سما وماوی ده کیز واواسمر قوم ..هر زمان بو منظره واردی . یالکز بول اوزرنده پیریل پیریل پارلایان بعض دره‌لرك منصبلری آره‌صیره کچیور .. ونهایت‌یه او نامحدود قوم دوام ایدییوردی . بز متمادیاً ساحلی تعقیب ایدییوردق . بر دفعه آرقه‌مزه باقدق . حیفا بوتون رنکلریله اسمرلشیور ، أریپور وآرقه‌سنده‌کی کرمل داغی ایسه یشیللکی غائب ایده‌رك بر دومانه دها زیاده بکزییوردی . فقط اوزمان قارشی طرفده دکز اوزرنده مناره‌لریله وبوتون یوکسکلکیله حاکم کبی دوران بر قصبه کیتدکجه توضح ایدییوردی. بو عکا ایدی .

دها زیاده یقینلاشدیغمز زمان هیچ حیرت ایچنده قالمشدق . زیرا مخیله‌مز بوندن چوق دوشوك بر عکا سیماسی طاشیوردی.قصبه‌یه یاقینلاشیرکن یینه بر صویك منصبدن کجدك . بر قاچ خرما آغاجی بوراده‌ده کوروندی . خطوط حدیدیه‌سی سوکولمش بر ایستاسیوندن کجدکدن صوکره دکز کنارنده بر قاچ بالقچی قهوه‌سی‌ده ترك ایتدك . اورالرده یکی طرزده انشا اولونمش ابیجه اولرده واردی .

بریمز بو اولره باقارق بلا اختیار :

— عکابه حقسزیره چیرکین دیمشلر ؛ هیچ ده چیرکین ده کیل .

دیدی . فقط رفیقمز هنوز سوزینی بیتیرمامشدی که اوکمزه یوکسك وبویوك ، کنیش طاشاریله ، سالدیده ، سیاه بر دیوارجیقدی . بری طرفده مظلم واسرار انکیز بر قاپو کوروندی . آرابه مز یو قیودن کیردی . شیمدی متعفن واسرار آلود وقراکلق تونللردن بر مدت کچدك . بز استفهامکارانه بربرینزه باقیوردق . آرابه جی قالین سسیله :

اوتل وارمی دیمکه قلامشیدی . آرابه بزی زه‌لره کوتوریوردی . بوراده

— بوراده اینه‌جکسکز ، یول یوقدی .

دیدی . آرابه دن اینمدك . شیمدی یینه قارانلیق ، دارو راطب اویوقلردن ، یاخود تونللردن کچیوردق . کذرکاهمز اوقدر دار وغیر منتظم ایدی که هیچ یوله بکزه میوردی . بوراسی بر ازیه مدخلی دها فضله آکدیریوردی . بو سفر رفیقمز کندی کندینه :

— نه دیه‌لر حقلری وار .

دیه سویلیوردی . نهایت اینجه ودیك بر مردیون یاننه کلدك . ایشته اوتل دیدیلر . بز حقیقة بوراده امرار ایده‌جکمز زمانك نه‌مانم آلود اولاجغنی شمدیدن دوشونیور وه‌مضطرب اولیوردق .

— ۱۷ —

عکا

۱ — عکانك وضعیتی ، منظره‌سی وه‌محیط داخلیسی

حیفادن باشلایه‌رق شماله دوغرو بر اشارت استفهام حالنده قیویریلن قویوك اك اوست بر نقطه‌سنده عکا قصبه‌سی بولونیورکه آز چوق بربرونه ویاخود کوچوجك بر شبه جزیره‌یه مشابه ساحل اوزرنده اوزاقدن فرق اولونه بیلور . بو اوفاق شبه جزیره‌نك دکزه موازی اولق اوزره اطرافی محکمجه واختیار برسور ایله احاطه ایدلمش وقاره جهتی دخی شرقدن باشلایه‌رق شماله واوردن غربه قیویریله‌رق یینه دکزه قدر بر زاویهٔ قائمه حائنده قلان اقسامی ده عین صورتلرله سورك یوکسك دیوارلریله چویرلمشدر . بواعتبارله عکا قصبه‌سنك هیئت مجموعه‌سی شرق جنوبی کوشه‌سی ، داخله دوغرو اویولمش مستطیل الشکل بر ساحهٔ مساکندن عبارت قالیر . بو ساحه داخلنده هر شیٔ بربرینه او قدر صیقشمشدرکه اوزاقدن کورونن جامعك مناره‌لری ، اولرك داملری کلیسالرك قبه‌لری ، قلعهٔ قدیم بوتون اولر بربری اوزرینه ییغلمش کورونور . بو سور داخلنده‌کی قسمدن

ماعدا شرق طرفنده باغچه‌لی ومتفرق اوتوز قرق قدر خانه واردرکه یونلری‌ده ذکر ایده‌جك اولورسه‌ق عکا قصبه‌سنك بوتون مشتملاتیله‌وضعیت عمومیه‌سی آکلاشیلمش اولور.

قصبه‌یی صیقی صیقی‌یه صاران سور دیوارلرینك یك عصر دیده اولدقلری یقلان اقسامندن‌یك چابوق‌سه‌زیلیر. شیمدی کرك غربنده، کرك جنوبنده‌کی قسم تمامیله خراب بر حالده‌در. عکایه کیرنلر ایچون اونه‌دنبری شرق طرفنده‌کی بویوك دمیر قاپودن ماعدایر مدخل یوق ایکن اوچ‌درت سنه‌اول جهت تمامیله‌سنده‌ده ایکی منفذ آچیلمشدر. عکانك بوتون اولری بو محدود دائره‌ایچنده قالمشدر. حربنك اعلانندن مقدم عکانصبه‌سی قلعه‌سیله محرمین ایچون بر مکان تبعید واجلا بولوندیغی ایچون بوراسنك بویله صیقی صیقی قاپانمسی دها زیاده موافق کورولیوردی. باخصوص جزئی درجه‌ده بر اهمیت حربیه‌یه مالك اولیان قلعه‌نك خاطری ایچون سور داخلنده قرق‌متره احاطه‌سنده‌بولونان ساحه‌ده اولرك انشاسنه مساعده ایدیلمیور وسور داخلنده طوپ آتمق اعتبار ایدیلن عظیم بر ساحه‌ده دخی بنالر یاپدیرلیوردی. دیکر طرفدن سور داخلنده‌کی قسمك ثلثی بعض مبانی عسکریه وثلث دیکری ایسه اوقافه مخصوص ومنحصر اولدیغی ایچون طقوز، اون بیك نفوسه مالك اولان عکانك ترقی وانکشافی غایت‌دار بر ساحه داخلنده قالمش ایدی. بوندن دولایی درکه اولربربری یانه او قدرصیقشمش او قدربتشمش‌درکه مملکت داخلنده بر قاریشلق یوش بر یر قالمامشیدی. اولر اوچ درت قات اولمق اوزره انشا ایدیلیور وسوقاقلر دار اجق برر ایزیه مدخلنه ویاخود برر تونله‌بکزه‌یه‌جك بر حاله کلیوردی. سوقاقلر درت کوشه‌لی وقالین بویوك طاشلرله دوشنمش اولدیغی حالده کونش کورمسی قابل اولمادیغی ایچون دیوارلرندن وهر طرفدن منعفن برر ایحه صیزیور، بورانك اولری ایچنده یاشایو. بده هر درلو علل واسقامه دوچار اولمامق قابل اولاماز. فی الواقع‌اك اوست قاتلرك‌دکزه ناظر اولدیغی ومنظره‌لرینك ده پك لطیف اولدیغی اونوتولمامیلدر. آنجق دیکر قسملرك ایچنده بر مدت اوطوروب‌ده هواسز قالدن، رطوبتدن، وهر نوع قوقولردن بوغولمامق کیمسه‌یه نصیب اولماز.

قصبه‌نك طار وبر چوق کویلرك دکانلرینه رحمت اوقودان بر چارشوسی ایله یینه کرفت ومظالم یوللزدن برینه دوشمش ایکی بر حکومت قوناغی بنای وصوکره جزار احمد پاشا جامعی موجوددر. بو جامعك طاشلری (Cesaré) دن یعنی قیساریه‌دن کتیریلدرك انشا ایدلش ایدی. والحاصل بوتون عکا قصبه‌سی انسانك باشنه دوشه‌جك کی کثیف بر حجریت عمومیه‌سیله داخلاً صیقینتیلی وآغیر بر منظره‌یه مالکدر.

بو اسرار انکیز وسال‌دیده بلده بوتون وضعیتله تام بر مستحفظ تاریخیه‌در. عکادن دها زیاده زنکین بر ماجرایه مالك هیچ بر قصبه‌یه تصادف اولونماز. فیکه‌لیلرك بو

اختیار (Acco) قصبه‌سنك باشندن نامو گچمشدی. (Ptolémé d'egypte) دن کنایه اولق اوزره یونانیلر بالآخره بورایه (Ptolemais) دیمشلردی. ایمپراطور قلودك بو مستعمرهٔ بحریه‌سی، زمان گچدکجه مالکلر دکیشدیریوردی. عربلر بوراسنی ضبط ایتدکلری زمان بورایه عکا دیدیلر. صلیبون، صلاح الدین ایوبی بورالرده حربلر یاپدی. آرسلان یورکلری یشاردده بورایه گیردی. بو تاریخدن صوکره عکایی خرستیانلغك فلسطینده کی مدخل صورتنده کوریورز. حتی سن‌ژان بورایه (Saint - jean d'Acre) نامنی ویرمشدی. بالآخره بنه اسلامارك آلته گچدی. ملك الاشرف، شیخ ضاهر العمر، بومباردده ایتدی. دها صوکره جزار احمد پاشانك الته گچدی. عکایی ناپولیون ده محاصره ایتدی. صوکره ابراهیم پاشا کلدی، تخریب ایتدی. انکلتره ونمسه مشترك فیلوسی ده بورایه تملك ایتدی. بوتون بو کشمکش تاریخی بالعموم آثار عتیقه‌سنی غائب ایتدیردی.

بو صورتله عکا فنیقیلر، بنی اسرائیل، یونانیلر، عربلر، تورکلر، فرانسزلر، انکلیزلر، نمسه‌لیلر، مصرلیلر وسائره ایچون معروف بر بلده اولیور. وایشته عکانك بوتون مزیتی بودن عبارتدر. بناءً علیه عکاده فکر مجه نه وضعیت ونه منظره، نه انتظام هیچ بر شیٔ آرامامالیدر. حتی بر آز حیساتمه مغلوب اولهرق دیه بیلرم که قصبه‌نك بویوجك دمیر قاپولرینی قاپایوب بوراسنی علی حاله اولدجه بوش وکیمسه‌سز براقمالیدر. عکا دائما اختیار واسرار انکیز قالمالیدر.

۲ — عکانك احوال عمومیه‌سی

[۱] — **عکا قضاسی** — عکا مرکز قضاسی اسمیله مسمی لوانك شمال غربیسنده واقع اولوب شمالاً صور غرباً صفد وناصره وجنوباً حیفا قضالریله محاطدر، جهت غربیه‌سنده بحر سفید واردر.

اقلیم — عکا وحیفانك اقلیمی معتدلهٔ حاره‌دن معدود اولوب موسم‌شتاده اندر بر صورتده قارياغار. بوکا مقابل تشرین ثانی وکانون ثانی وشباط آیلرنده مبذول یاغمورلر یاغار. (۱۳۳۱) سنه‌سی ظرفنده ۹٤۱ ملیمتره ارتفاعندن یاغمور صوبی نزول ایتمشدر.

قیشین درجهٔ حرارتك تحت الصفره تنزل ایتدیکی هیچ واقع اولمامشدر. نهایت فوق الصفر (۵—۳) درجه‌لری آره‌سنده رقص ایدر. (۱۳۳۱) سنه‌سنده اعظمی درجهٔ حرارت (٤۳) ه بالغ اولدیغی کبی اصغریسی دخی (۵— ۳) ه تنزل ایتمش ایدی. یازین حرارت وسطیه (۵—۱۰) در.

[۲] — **تشکلات ارضیه** — عکا قضاسی بتون لواده اولدیغی کبی تشکلات طبوغرافیه‌سی اعتباریله عمومیت اوزره وولقانیك اراضیدن متشکل تپه وبایرلرله محاطدر.

اكثريتله مشهود اولان احجار قوم وكيرج طاشلريدر . درونلرنده كثير المقدار حمضات حديديه بولنمقدهدر . ساحله قريب اولان طبقات عميقهٔ ترابيه‌نك تركيبنده كلس موجود اولوب قوهٔ انباتيه پك زيادهدر . بعض قومسال اراضيده آجى بقله زرع ايتمك عادتى جاريدر . قوملى اولان يرلرك طبقات فوقانيه‌سنده پك آز مواد اصليه موجود اولوب يورالرده حامض فوسفوردن اثر كورلمز . بو طوپراقلرده‌كى پوتاس مقدارى ٠٫٠٦٥ وآزوت مقدارى ٠٫٠٣ وقاربونيت ٠٫٠٣٦ — ٠٫٠٥٦ نسبتنده‌در .

تركيبجه پك ضعيف عد اولنان بو نوع طوپراقلرده افليمك مساعده‌سيله پك نفيس اوزوم ، وبادم يتشمكده بو غداى زراعتنه الويريشلى اولمسان بو اراضيده قاوون ، قارپوز وپتاتس اكيلمكده در . طاغ جهتلرينه تقرب ايدلدكجه طوپراق دها طاشلى وكيرجلى اولمغه باشلاروبعض يرلرده ارض يوارلاق بازالت‌طاشلريله‌مستوريولنور .

طاغلق اراضيده‌كى طوپراقلر قرمزى ، بياض وسياه دخى اولور . عربلرك (ارض الحمرا) تسميه ايتدكلرى قرمزى طوپراقلرك تركيبنده كلسيتى مقداردە حمض حديدى بولنور .

بياض طوپراقلرك كول وياقورشونى برنكه مالك اولانى پك زياده منبت اولور . چونكه بو مثللو اراضى اسكيدن بر وبر جوق مواد عضويه ايله‌قاريشه‌رق پوتاسى وحامض فوسفورى مبذول بر حالده بولنمقدهدر . عموميت اعتباريله سواحل قسمى كيرجلى واووه جهتلرى ايسه كيللى ، قوملى وا كثريا تباشيريدر .

ساحلده‌كى قوملق اراضيده ٢٠—٦٠ وبعضاً ١٠—٢٠ مترو عمقنده طاتلى صولره تصادف اولنور . طاغلق اراضيده صو طبقه‌سى آنجق ١٠٠ مترو عمقنده باشلار .

[٣] — **عثمانك نفوسى** — عكا قضاسنك نفوس ايستاتستيقى بروجه آتى‌در :

مقدار نفوس	اسامى طوائف	سنه	مقدار نفوس	اسامى طوائف	سنه
٢٨٢٥٦	اسلام	١٣٢٥	٣٢٢٤١	اسلام	١٣٣١
٠٣٦٤٨	روم	»	٠٤٠٠٠	روم	»
٠٤٠٩٧	قتوليك	»	٠٤٣٦٧	قتوليك	»
٠٠٣٧٣	پروتستان	»	٠٠٣٣٤	پروتستان	»
٠٠٢١٢	لاتين	»	٠٠٢٧١	لاتين	»
٠٠١٣٠	يهودى	»	٠٠١٠٥	يهودى	»
٠٠٠٠٤	ارمنى	»	٠٠٠٠٤	ارمنى	»
٣٦٧٢٠	يكون		٤١٣٢٢	يكون	

بالاده‌کی جدولدن مستبان اولدیغی اوزره عکاقضاسی آلتی سنه ظرفنده قیودرسمیه‌یه نظراً (۴۶۰۲) نفوس اکتساب ایتمش دیمکدر .

عکا قضاسنك قیود رسمیه‌ده‌کی وفیات وتولدات مقدارلری بروجه زیردر :

تولدات	وفیات	سنه	تولدات	وفیات	سنه
۴۵۱	۴۵۷	۱۳۲۵	۶۲۲	۲۱۷	۱۳۳۱

اشبو جدوله باقه‌رق احوال صحیه وولادیه‌ده برتحسن ارائه‌سنه فالقشان بر مراقبی‌یی تیقظه دعوت ایتمکدر . نفوس قیودانه اعتماد ایتمك ، تولدات ووفیات حقیقیه‌نك مرآت حقیقیه‌سی اولمدیغنه مبنی ، هیچ بر وجهله تجویز ایدیلهمز .

عکا قضاسنده (۶۰) کوی موجود اولوب بونلردن بصه (۱۷۲۰) ومجد الکروم (۱۰۴۴) ومغار (۱۵۱۶) وسنجتین (۱۵۸۲) وطمره (۱۱۰۰) وشعب (۱۲۴۰) کویلرینك نفوسلری یکدن یوکسکدر . مرکزه مربوط شفاعمر وناحیه نك مرکزنده ۲۷۲۴ نفوس موجود اولوب قسم کلیسی درزیدر .

[٤] — **عکانك تاریخچه‌سی** — لوا مرکزی عکا قصبه‌سیدر . حیفادن عکایه قدر آرابه‌ایله بر بچق ساعت مسافه‌اولوب یکرمی دقیقه‌ده ۳۰۰ متره عرضنده‌کی نهر مقطع اوستندن کچیلیور. دکز قیبلرنده وقتیله فنیقیلیلرك ارغوان بویاسنی استخراج ایچون صید ایتدکلری صدفلر بذولدر . بو صدفلردن بالخصوص تعیین نهرنده کثرتله بولنور . اشبو نهرکچلد کدنصکره وقتیله ناپولیونك قرارکاه اتخاذ ایتدیکی تل الفخار صاغ جهتنده براقیلهرق بش دقیقه صوکره قیوسندن اجروبه کیریلور . عکانك قدیمی عکو ویاعقو اولوب فنیکه لیلر زماننده بیوك وتجارتکاه بر شهر ایدی . سورك خارجنده مشهود اولان بر طاقم ابنیهٔ عتیقه آثارینه نظراً فنیکه‌لیلر زمانده شهرك قسم اعظمی او جهتده اولدیغی اکلاشمقده‌در .

اسکندر کبیرك وفاتندن صوکره مصری اداره‌یه قبولان بطالسه زمانده بونلردن برینك اسمنه نسبتله (بطولمایس) تسمیه اولنمشدی . روما مؤرخلرینك یازیلری وسکلر وقتیله عکانك ایمپراطور (قلود) طرفندن اداره ایدلدیکنه بردلیلدر . شام فتوحاتی اثناسنده معاویه بن ابی سفیانك یدیله فتح اولنه‌رق ممالك اسلامیه‌یه ضم وادخال اولنمش وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمیر ایدلمشدی .

عکا بیروتك تقریباً ۱۸۰ کیلو متره جنوبنده واقع وکرمل بروتی ایله قاپانان و ۱۲ کیلومتره وسعتده اولان عکا قوینك منتهای شمالیسنده دکزك ایچنه کیرمش مثلث الشکل بر برون اوزرنده‌در دائراً مادار قدیم وجهات ساحلیه‌سی قسماً خراب واقسام بریه‌سی مستحکم ومتین اچ اچه اوچ سور ایله محاطدر .

برنجی بودوین جنووه دونمامسنك معاونتیله ۱۱۰٤ سنهٔ میلادیه سنده شهری ضبط ایدهرك اهل صلیب طرفندن حربی وتجاری بر اسکله حالنه کتیردی . حطین غالیت مشهورهسندن صوکره صلاح الدین ایوبی بو شهری دخی ضبط ایتمش ایدی . درت سنه صوکره انکلتره قرالی ارسلان یورکلی ریشار طرفندن تکرار استرداد اولنهرق بوآلدن اعتباراً خریستیانلغك فلسطینده آتشارینك بولواری کسلدی . دینی شو والیلر قرارکاه عمومیلرینی حیفایه نقل ایتدیلر . سن جان شوواليه‌لری اسملرینی شهره بیرله ویردیلر . خریستیانلرك بو صوك مظفریتلری مناسبتیله اهالیٔ اسلامیه حقنده قتل عام اجرا ایدلمش ونهایت عین سنه‌ده (۱۱۹۱ م) یعنی ٦۹۰ سنهٔ هجریه‌سنده مصر ملوکندن الملك الاشرف (صلاح الدین جلیل بن قلاوون) طرفندن قطعیاً فتح اولنهرق اهل صلیب حکومتنه نهایت ویرلمشدی .

یاوز سلطان سلیم حضرتلری جانبندن سائر بلاد شاملهٔ برابر عکا دخی ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنهرق صیدا ایالتنه ربط ایدلمشدر .

۱۸نجی عصر میلادی اواسطنده مشهور ضاهر العمروحکومت عثمانیه‌یه قارشو عصیان ایدهرك بتون غالیله وعکاده استقلال پیدا ایتمشدی . او زمانکی بیروت متصرفی وعربانلو اولان محاربانتده ـ نفك دما ایتدیکندن طولابی جزارله تاقیب اولنان احمد پاشا یونك اوزرینه یورویهرك مغلوب ایتمکله عکا محافظلغنه کندیسی نصب اولندی . ۱۷۹۹ سنه‌سنده عکایی فرانسز جنرالی ناپولیون بوناپارت محاصره ایتمش ایسه‌ده محافظ جزار احمد پاشانك مدافعهٔ دلیرانه‌سنه واوزمانکی متفقمز انکلتره دونمامسنك دکز جهتندن مهاجمانه تاب آور مقاومت اولهمیهرق خائباً عودته مجبور اولمشدی . ادعا ایتدکلرینه کوره ناپولیونك زور لایوبده فتحنه موفق اولهمدیغی یکانه قلعهٔ عکادر . اشبو پارلاق مظفریت اوزرینه جزار احمد پاشا شام والیسی دخی نصب اولندی . ۱۸۳۲ سنه‌سنده مهاجم بولنان ابراهیم پاشا عکانك بر قسم مهمنی تخریب ایتمش وـ کذلك سنه‌سوکره شهر انکلتره وتمسه دونمالری طرفندن بومبارده ایدلمش ایدی . بتون بو وقوعات تاریخیه عکا شهرینك الك مهم آثار عتیقه‌سنی ، ابنیهٔ قدیمه‌سنی تخریب ایتمش ایدی . شهرده جزار احمد پاشا مرحومك جسیم ومصنع جامعشریفی ومدرسه‌سی (طاشلری قیساریه‌دن کتیرتمشدی) وحمامی ایله غایت جسیم بر قشله دخی موجود اولوب بونلرك صنایع معماریه‌سی وخصوصاً چینی تزیناتی کوزلدر . شمدیکی عسکری خسته‌خانه‌سنده وقتیله سن جان شو والیلرینك اقامت ایتدکلری مرویدر .

جامعشریف ایچنده برده احمدیه کتبخانه‌سی موجود اولوب ۱۱۹٦ تاریخ شریفلی جامعشریف ایله برابر جزار احمد پاشا طرفندن بنا ایدلمش و۱۳۲۳ سنه‌سنده تکرار تجدید

ایدیلدرك کتابلر تصنیف وتجلید اولنمشدی. کتابلرك عددی (۱۱۹۹) اولوب بونك (٤٨٨) ی تفسیر ، قصه وحدیثدن (٤٦٦) سی لغت ، تصوف وادبیاتدن متباقیسی تاریخ جغرافیا وسائر علوم وفنوندن باحثدر .

[٥]— وضعیت عمرییه — قصبه‌نك نفوسی (٩٤٧١) اولوب بونك ٧١٢١ ی اسلام ، ١٤١٨ ی روم ، ٥٩٥ ی قتولیك ، ١٣٣ ی لاتین ، ٦٨ ی مارونی و ١٠٥ ی یهودیدر .

شهر محکم بر سور ایله محاط اولوب وقتیله سورك خارجنده خانه انشاسی ممنوع اولدیغندن خانه‌لر غایت ضیق دیکر دیکرینه ملاصق وسوقاقلر عادتا متمادی وطار بر تونلدن عبارت اولوب شمدیکی حالده اصلاحی پك زیاده مصرفلی در . اعلان مشروطیتدن صوکره تحسین ایدیلن مساعده اوزرینه سورك خارجنده خانه انشاسنه باشلانمش اولوب بعد الحرب یکی طرزده کوزل بر محله وجوده کتیریلمکده پك مأمولدر .

عکا یقین زمانه قدر بتون حوران واکا مجاور بلاد داخلیه‌نك مخرجی اولمق حسبیله مهم بر مرکز تجارت اولوب بیوك یلکن کیلرینك دخولنه صوك درجه مساعد لیمانی معاملات تجاریه‌سنی تسهیل ایتمکده ایدی .

ادعا ایتدکلرینه کوره (حال حرب طولایسیله اوراق رسمیه داخله سوق ایدلمش اولدیغندن صریح رقملر الده ایدیلمدی . او وقتلرده عکا لیمانندن سنوی ٢٥٥ میلیون کیله ذخیره سوق اولنوردی . فقط حیفا شهری شام وجنین جهتلرینه شمندوفرله ربط ایدلدیکی آندن اعتباراً عکا تجارتنه یواش یواش نکته عارض اولمغه وسنه‌دن سنه‌یه کمرك وارداتی تناقص ایتمکه باشلادی :

غروش

٤٤٧٠٠٠	١٣٢٣	سنه‌سنده
٥٨٣٠٠٠	١٣٢٤	»
٤٥٠٠٠٠	١٣٢٥	»

یومیه‌لری آلتی وحتی یدی مجیدیه‌یه قدر چیقان حمالر برر برر حیفا یولنی طوتمغه مجبور قالدیلر . یوز یکرمی دوه ، استر وسائر حیوانات نقلیه ایوا ایدن جسیم خانلر بر بری متعاقب قپولرینی قپامغه وتعطیل اشغال ایتمکه مضطر قالمشدی . تا قرون قدیمه‌دن تجارت بحریه‌ده امکدار اولان عکا لیمانتك ، اهالیسیله برابر ، شو عطالت تجاریه‌سنی کوروب‌ده متأثر اولمامق قابل دکلدر . حرب حاضردن بر آز اول بتون عکالیلرك درت کوزله بکلدکلری شمندوفر نهایت تاریخی شهرلرینه مواصلت ایتمش بر قاچ سنه‌دن برو اویوفلایوب قالمش اولان فعالیت تجاریه بر آز اویانیر کبی بر حالده ایکن حرب عمومی

اعلان وشمندوفر نقلیاتی تعطیل ایدیلدرك حتی رایلر بیله سوکولدی . یوزلری پر آز کولمکه باشلایان عکالیلر شمدی حیات تجاریه وثروت تاریخیه‌لرندن مژده کتیره‌جك اولان لوتوموتیف سسلرینی درت کوزله بکلمکده‌درلر .

[٦] — عکا قضاسنك معارفی — مرکز لواده ۷۰ موجودلی بر اعدادیه ایله ایکیسی ذکور وایکیسی اناث اولق اوزره درت ابتدائی واردر . برنجی ذکورك موجودی ۱۸٤ وایکنجی ذکور کی ٦۸ در . برنجیسنده ضرورسز اولان هیئت تعلیمیه ایکنجیسنده دخی قنا دکلش . اناث مکتبلرینك برنجیسنه ۱۵۲ طالبه دوام ایتمکده‌در . بوندن بشقه عکاده روم اورتودوکسلرك بر ذکور ابتدائیسی وخریستیان بر قادینك زیر اداره‌سنده بر انا مکتبی واردر . هر برنده ٦۰ — ۷۰ طلبه موجوددر . مرکزه تابع اولان ٦۰ کویدن یالکز زیب ، شفاعمر ، شعب ، مجد الکروم وسخنین قریه‌لرنده ابتدائی مکتبلری تأسیس ایدلمشدر . عکا قضاسی معارفنه صرف ایدلمکده اولان (۱۷٤،۰۲۲) غروش سائر یرلرده اولدیغی کبی مملکتك جهات کثیفه‌سنی هیچ اولماز سه آز تخفیف ایده‌جك بر صورتده صرف ایدلمامکده‌در . یکون استکثار ایدیله‌جك بر درجه‌ده اولمقله برابر آزده دکلدر . صحی ، عصر حاضر غایه‌لی بر ایکی مکتبك معارفاته بالفعل ما بلغ کافیدر .

۳ — عکانك احوال اجتماعیه‌سی

اون بیکه یاقین اولان نفوسك یدی بیکدن زیاده‌سی اسلامدر . قالان قسمی ایسه کثرتی اعتباریله صره ایله روم اورتودوکس ، روم قاتولیك ، لاتین ، یهودی ، مارونی ، پروتستان ، ارمنی‌در ، یونلر ایچنده بر شخصیت مخصوصیه بر قاراقته‌ره مالك اولانلری اولسه اولسه اسلاملردر . فقط نه الیم شخصیت .. برکره عکانك اولری نه قدر الیم بر وضعیتده ایسه بورانك یاشایشی دها فضله مؤلمدر .. اهالینك ایچنده تجارت وزراعتله اشتغال ایدن ویکرمی اوتوز بیك ایرالق اراضی واملاکه مالك اولان سکز اون اسلام وبش آلتی خرستیان زنکینلدن ماعدا قالانلرك اشتغال ابتدکلری صنعتلر بالقچیلق ، قایقچیلق ، سبزه‌جیلك کبی فقیر صنعتلردر .. اهالینك بر انتاری ویا بر شالوار ایله بر قوشاق وبر جاکتدن وبر فس ویاخود ابانی بر صاریقدن عبارت اولان طرز اکتسالری ده‌کیل یونلرك بو تون شخصیتلری فقیرانه‌در . اساساً عکا معارف نقطه نظرندن اك دوشوك اولان محللردن صایبلیر . بوراده بللی باشلی بر مکتب بولوناماسی یوزندن عکا محیطی اولدیغی کبی قالمشدر .

اهالینك وقت کچیردیکی یرلر بالخاصه قهوه‌لردر .. عکانك سور خارجنده آلتی بسیط قهوه‌

سی واردرکه کیجه کوندوز دولودر .
عکالیلرده حادیه‌ذکا بولونمادیغی کبی فضله برقیلداتما ، برچالیشقانلق ، بر حرکت ومثلا بر پارچه تثبت والحاصل هیچ بر شیٔ یوقدر .. عینی زمانده کندی اعترافلری وجهله نه بر برینی‌سومك حسی وته‌ده بر برینه معاونت آرزوسی دخی غیر موجودایمش .. عکالیلر هر نه‌قدر خارجی قیافتلری اعتباریله تمیزجه کیینیرلرسه‌ده اولرینك ضیا کورمه‌ین داخلی بك کیرلی‌در ، اولرنده انتظام آرامامایلیدر .
بورادہ تعدد زوجات بك آزدر ، ده‌نیله‌بیلیر .. سببی ده هر شیئدن زیاده فقردر . عکالیلر مقتصده صایلمازلر . آلدقلرینی ، بولدقلرینی صرف ایدرلر . آتی‌یی‌ده دوشونمزلر . بر طرفدن‌ده عکا اهالیسی متدینلر . فقط متعصب ده‌کلدر . عکانك آتی جامی جمعه کونلری اکثریا دولودر .. بورالرده شاذلی ، رفاعی کبی طریقتلر ایچه متنعم اولدیغی ایچون پازار ایرتسی وجمعه کیجه‌لری اکثر محللردن ذکر سسی یشیدیلیر .
عکانك مراسم ازدواجیه‌ده وسائرده عموم ساحلده‌کی قصبه‌لر کبی بیروتدکی اصول ازدواجی تعقیب ایدرلر .. یالکز نکاحدن صوکره زوج (فطور) نامیله جارشف والیسه کبی هدیه‌لر کوندررمش .. بش یاشنه کلدکجه ارکك چوجوقلرینی سنت ایتمك بورادہ معتاد دکلدر .
عکالیلر اکثریا دکانلرینه ویاقهوه‌یه اورادن‌ده اوه کیدرلر .. کندیلری طبعاً رخاوتلی اولدقلرندن تنزه ایچون ویاهوا آلمق ایچون بریره کیتدکلری یوقدر . مستثنا قبیلندن اولق اوزره بعضاً دکز کنارینه چیقارلر . بعضاً‌ده عکادن بر چاریك مسافه‌ده بولونان وآز چوق بر باطاقلق اولان (شاحوطه) یانجه‌سنه ویاخود جهت شمالیه‌ده‌کی (بهجه)یه چیقارلر . عکاده لسان یالکز عوام عربجه‌سندن عبارتدر . بورادہ (ق)لر (ء) همزه کبی تلفظ اولونور . وتابلس‌ده اولدیغی کبی بعض افعالك آخرینه (ش) لر علاوه اولونور . یالکز کلمه‌لر اوزاتیلماز .
عربجه‌دن بشقه بر لسان بورادہ قوللانلماز . تورکجه بیلنلر یوزده بر بیله دکلدر . اسلامبولدن آنجق ایکی کشی فرانسزجه بیلیرمش . خرستیانلردن فرانسزجه بیلنلر یکرمی کشی بیله دکلدر . بورادہ عکانك حالت روحیه‌سنی کوسترمه‌جك نه خصوصی شرقیلر نه ضرب مثلاری یوقدر . والحاصل حیات عمومیه اعتباریله‌ده عکا غایت کثیف بر کولکه‌دن عبارتدر .

٤ — عکاده حالت صحیه

عکاده دائمی اولەرق موجود اولان خسته‌لقلر مالاریا وحمای راجعه‌در . بونك

سیلری ایسه متعددر . اولاً باطاقلقلرك بولونمامی در . برکره عکانك شرق جهتنده برچارك ساعت مسافه ده (۲ — ۳) کیلو متره مربعی وسعتنده وعمقی بر مترویه یقین اولان (شحوطه) باطاقلغی واردرکه بو (نهرینك قیش انسانسه طغیانندن حصوله کلیور . ثانیاً ، شهرك داخلنده وغرب طرفنده (برکه الحمام) نام محله بر ایکی یوز متر مربعی وسعتنده بر باطاقاق موجوددرکه بوده یاغمور صولرینك ترا کمندن حصوله کلیور . ثالثاً ، یینه برکة الحمامك قربنده یاغمور صولرندن حاصل اولمق بشیوز متر مربعنده بر باطاقاق دها بولونیورکه بو اوچ باطاقاق عکانك هواسنی تمامیله افساد ایدیور . باخصوص عکا قصبه سی بنفسه شرائط صحیه دن فرسخ فرسخ اوزاقدر . اولرینك صیقیلی ، رطوبتی کونشسزلك وهواسزلیکی اوزرینه قات قات اولرده کی معلوم ترشحات والتهابیکی فنا توقولر علاوه اولونور . یینه اوطار ساحه داخلنده بر قاچ مقبره وبر قاچ خان ، بر قاچ آخور وبر قاچ حمام کلیخنك ده بولونمینی حساب ایدیلیرسه بورانك هواجه نه قدر مستکره بر حاله قالمجنی وهر درلو امراضك حصوله سببیت ویرمکی پك ۀ لای آکلاشیلیر .

عکانك صویی ده پك فنادر . بو صو قصبه دن اوچ ساعت اوزاقدن ، شمالده کائن (کاری) نام قریه دن ثیعان ایدرك طاشدن یاپیلمش بر یول داخلنده کلیر واولره داغیلیر . فقط یولده هر درلو اختلاطاته معروض قالدیغی ایچون قصبه یه کلنجیه قدر براق ایکن اسمر لشیر ، حتی طمس ده بوزولور واکثریا ایچنده کوناکون میکروبلر بولونور .

قصبه هالیسی هر نه قدر ایچکی یه پك میال دکلسه ده بورادہ فقر وضرورت سائقه سیله مناسبات غیر مشروعه پك متزاید بر حاله اینش . حتی یومی بر قاچ اسقاط جنین وقوعاتی اولورمش .

عکا اهالیسی اکثریتله صفراوی وعصبی در . دوغان چوجوقلرده اکثریا ضعیف اولیور . قادینلرك محتی ده پك الیم بر حالده در . آره لرنده ایچه نوراستانی اولانلری ده واردر . اهالیسنده غریب بر اعتقاده وارمش . عکانك شرق طرفنده بش دقیقه اوزاقده (عین البقر) تسمیه ایدیلن بر محله کیرلی وعفونتلی بر باطاقلق بولونیور . بو بطاقلقه کیروب چیقان هر درلو خسته لقدن شفایاب اولورمش . عکالیلردن وعوامدن بر چوغنك عکاده محتلری ایچون مراجعت ایتدکلری یکانه طبیب بو اولدیغی ده دوشونولورسه عکا حالت صحیه سی نك نه درجه ده بولونه جغی تعین ایدر .

۵ — عکا ایچ صیفا ارەسنده رقابت

طریق مدنیتده سریع خطوه لر ، مرحله لر قطع ایدن سنه یه وسعت پیدا ایده رك

کوزل کوشکلرله بیوك تجار تخانه‌لرله، دلربا باغچه‌لرله کسب زینت ایلین حیفا قصبه‌سی نهایت حیات تجاریه‌سی غصب ایتدیکی عکادن متصرفلق مرکزی دخی آلمغه قالقشیور، حیفاهالیسی دیبورکه: بزم کوزل شهرمزه محسوس برصورتده تزاید ایدن نفوسیله، سریع برصورتده ترقی ایدن تجارتیله آرتق قائممقاملق کافی دکلدر، متصرفلق مرکزی کیت کیده سوتیور. فعالیت تجاریه‌ی همان همان معطل برشی؛ نفوس بزم شهرمز کلکدن آز وبا خصوص شهرك اصلاحیله مدنی بر حاله افراغی غیر ممکن اولوب متصرفلق مقامنك اوراده قلمسی هیچ بر وجهله تجویز اولنه‌مازدیکا حیفا شهرمزك احتیاجات مدنیه وعمرانیه‌سنی قائممقاملق آرتق دفع ایده‌میور. بلا تردد متصرفلق مقامی بورایه قائممقاملق ده قارشویه نقل ایدلسون».

عکالیلر درین بر غفلة تاریخیه ایله مربوط بولندقلری اسکی شهرلرینه سوروللمك ایستیلن بولکیه یوتون قوتلریله معارضدر. مدافعه یولنده دیبورلرکه: «بر کره حیفا قوزه‌بولیله بر شهر اولوب مل بر فیزیونومیسی یوقدر. مشاهده ایتدیکیکز بو کوزل خانه‌لر، مغازه‌لر، ده‌یولر همان همان هپسی یرلی اسلاملرك دکلدر، یا اجنبیلرك ویا یهودیلرك کدر. جهرهٔ ملیه ابراز ایده‌مین بر شهره اعتماد اولنماز. ثانیاً لدی الایجاب عکا شهری بر قاچ طابور وحتی عسکری بر فرقه‌یی ایوا ایده‌بیلن کنیش قشله‌سی، قره‌غولخانه‌لری، خسته‌خانه‌سی واردر، حیفالیلر ایسه قصبه‌لرینه کله‌جك اوفاق بر قطعهٔ عسکریه‌یی اوتلاردن، خانلردن مسافر ایچمکه مجبوردرلر. بوندن بشقه حیفا اسلاملری هر وقت آلمانلرك اوروپالی یهودیلرك کوزی آچیق خریسیانلرك ما دونده‌در. بو یکی شهرده مصاحبه‌سندن ممنونیت حس ایدیله‌جك قاچ اسلام اعیانی واردر؟»

عکالیلرله حیفالیلر مجادله ایده طورسون، بز بو خصوصده‌کی مستقل فکرمزی درمیان ایدهلم: آز بر مدت ظرفنده حیرتبخش ترقیلر کوسترن وسنه‌دن سنه‌یه وسعت پیدا ایده‌رك شمدیکی حلیهٔ زیباسنی آلمسا ایلین حیفانك منتظم اداره‌سی انجق متصرفلقله ویا هیچ اولمازسه مرکز ولایته طوغریدن طوغریه مربوط بر قائممقاملقله قائمدر. امری بر ساعت مسافده اولان بر قائممقام اجرا آتنده بر درلو سربست اولامیور. بر لزوم مبرمه مبنی اتخاذینه مجبور اولدیغی تدابیر اداریه‌نك بر قسم مهمنی متصرف الغا ایده‌بیلیور. اکلاشیلدیغنه نظراً حیفایه تعیین اولنسان قائممقاملرك اکثریسی متصرفلق مقامنك قربیتدن مشتکیدر. بر جوق اجتهادلره سبیت ویرمش اولان اشبو اداری مسئله‌نك حلی پك مناسبدر.

— ۱۸ —

عکادن صوره

عکابه کیرکن دها قانع اولمشدق که بو بلده‌ده یاشامق غایت کوچ برشیدی . بوراده قالدیغمز مدتجه بو قناعتمز جزئی درجه‌ده تزلزله اوغرامامشیدی . مع مافیه بر دقیقه اول بورادن تباعد ایتمك آرزو ایتدیکمز حالده بوکا موفق اولامایوردق . باخصوص عکا — صوریولی هم بر کونلك بر زمانمزی اشغال ایده‌جکدی . هم بو سیاحتمز آتلرله قیزغین کونش آلتنده اولاجقدی . وبزی شهبه بیتاب قالهجقدق . بوده آیروجه کوزمزی بیلدیریبوردی . نهایت اوکله‌دن صوکره سرینلکده‌چیقوب ، کیجه‌این سیاحته دوامه فرار ویردك وکوچ حال ایله عمل مانده وناتوان بر قاچ بینك آنی بولارق یوله چیقدق . اعتراف ایتملی یزکه عکادن آیریلیرکن هیچ بر یمز آرقه‌مزه باقمق ایسته‌مه‌مشدك . عصر دیده سوری ترك ایتدکدن صوکره بر آز صول طرفه‌ده‌دوغرودونوب اوفاق بر یوقوشی طیرمانمغه باشلادق .

بر آز صوکره صاغ طرفده ، داغلره دوغرو ، بر چوق کویلر ، (الجدیده) ، (المکر) ، (کفرپاسیف — Kefisaph « اسکی اسمی ») کویلری بولونیوردی . یکرمی دقیقه صوکره صاغ طرفده (البهجه) یی ترك ایتدك . وبر صو یولنك بولوندیغی بو کسك بر قسیم محلنی کچدکدن صوکره جزار پاشایه عائد ایکن شیمدی عبدالله پاشانك تحت مالکیتنده بولونان شانویه تصادف ایلهدك . یارم ساعت مرورنده (وادی السمیریه) ده واقع بر کوپرودن مرور ایدلدکدن وکرمی دقیقه‌ده یوله دوام اولوندقده‌صکره عینی اسمه‌کی قصبه‌یه تصادف ایلهدك . (سمیریه) قصبه‌سنك اسکی اسمی « Simeron Mazon » ایدی ، صلیبیون طرفندن‌ده بو قصبه‌یه (le Casale Semelazia Templi) نامی ویریلیوردی . بورادهکی دوزار اضینك هر سنه زرع ایدلمکده اولدیغی اکلاشیلیوردی . صاغ طرفده (القویقات) ، (عمقا — تلمودده مذکور Amiqa وعبرانیلرك دکیشدیردیکی Bekhaemeq) دیدکلری کوی) ، (شیخ دامون) ، (شیخ داود) ، (القهوه) ، (الکبره اسکی اسمی — El Kabzy) کویلری بولونیوردی . یو صوك کویدن یوبوك صو یولی کوزوکدی . وصوکره ارتق اوزاقدن (رأس الناقوره) نك بیاض قیالری کمایان اولیوردی . بش دقیقه صوکره بر ایرماغك مجراسی و (۱۵) دقیقه ظرفنده (وادی المجونه) ایله (المزرعه) کوی صاغ طرفده قالیوردی . یکرمی دقیقه صوکره (نهر المفشوخ) اوزرنده بر کوپر وکورندی (٤٠) دقیقه صوکره یول صوله دوغرو قیویر . یلدقدن وبو صورتله‌ده بر چاریك ساعت قدر بر مسافه قطع ایدلدکدن صوکره خرابه

حالنده برتبه اوزرنده (الزیب)ه مواصلت ایتمشدك .
عکادن آریه‌لی ایکی بچق ساعتی متجاوز بر زمان گچمشیدی . بورایه واردیغمز زمان آرتیق افقده کونشدن اثر قالمامشدی . اوتهلق بوس بوتون قارارمشیدی . صوره وارمق ایچون هیچ اولماز ایسه یدی ، سکز ساعت ایسترمدی . رهبرمز یولك فنالغندن‌ده بحث ایدنجه . بو کیجه‌یی (زیب) ده کچیرمکه قرار ویردك .

****

ایرتهسی کون صباحلین ایرکندن دها کونش دوغمامشدی . بر آز صمان و آزیجق یانیق ، یول یول کومس قوقان قصبه‌دن یه آتلره بینه‌رك آریلدق . بنی اسرائیلك بو اسکی (Eclipre) وروم — لاتین مؤلفلرینك (Eedlıre) قصبه‌سندن آریلدقدن بر مدت صوکره ایدی . وادی (القرین)ه داخل اولدق . (۳۵) دقیقه ظرفنده (وادی القرقوره) (۱۰) دقیقه صوکره صاغده (عین المشرفیه) دن کچدك . بوراسنه ماضیده (Mistephath Mayin) دیرلردی . صاغده (البقه) کوبی واردی . شمیدی (جبل المشقه) یه کلدك . بوداغ دکزه دوغرو اوزانیودی . واك صوك اوجنه (رأس الناقوره) نامی ویریلیوردی . اسکیدن بوراسنه صور ایلرك مردیونی معناسنه اولمق اوزره (Cyriacum Scala) دیرلردی وبوراده یول آدیم ایزلرندن تشکل ایتمش ایدی . پك دار دوام ایدییوردی . بورانك منظره‌سی غایت کوزه‌لدی . جنوبدن عکا ماوی برده کز آرهسنده کوز وکیوردی آرقه‌ده کرمل داغی بوکسه لیوردی . بو یول اونبش دقیقه قدر سوردی . نهایت یول داخله دوغرو بر مقدار قیویرلمش ایدی . (۳۵) دقیقه صوکره سمت شمالیدن صور قصبه‌سی کورنمکه باشلادی که ، بوردن درت ساعت اوزاقده بولونیوردی . شمدی صاغ طرفده ویوکسکده (قلعة الشمعه) وارایدی . (۳۰) دقیقه صوکره صاغده برایر ماغك کنارنده (ام العامود) یاخود (ام العواميد) خرابه‌سی قطع اولوندی . بورانك اسکی اسمی « Conzân » ایدی . ایرماق ایسه (حامول اسکی اسمی « Hammon »)دن کلیوردی . ٤۰ دقیقه صوکره صاغده (اسکندرونه Alexandzaschene) نهری وخرابه‌سی کچیلدی . بوندن صوکره (رأس الابیض)ه دوغره یول یه قیالق اولمغه باشلادی بز هب دکز ساحلی تعقیب ایدییوردق . رأس الابیض وقتیله « Promontarium Album » نامیله معروف ایدی . شمدی صاغ طرفده بر آز یوکسك بر محلده برج البیاره بولونیور وصولده ایسه ٦۰ مترو عمقنده دکز کنارنده بر اوجو روم کورونیوردی تپه‌یه طیرماندقدن ومدهش بر اینیشدن ایندکدن صوکره بر ساعت ظرفنده نهایت تکرار دوز ساحل تعقیب ایدلمکه باشلامشیدی .
شمدی صاغ طرفده برتبه اوزرنده « شیریه » خرابه‌لری ، دها اوزاقده « بیوت

السید » ، « عزیه » کوزوکیوردی . « وادی العزیه » دن یارم ساعت دها کچیلدکدن صوکره صاغده اسکی بر کوپرونك مواجهسنده « کلیله » کوبی ویکرمی دقیقه ظرفنده نهایت « نهر المنصوره » آشیلدقدن ویکرمی بش دقیقه قطع مسافه اولوندقدنصکره اولاً « رأس العین » واوراسی یرساعت ظرفنده صور « Sur » ه مواصلت ایلدك . صورقصبهسنك بوتون اطرافی قوملق ایدی ، بو قصبه کویا قوملره کومولمش ایدی . اولاً صاغه بر آز دوندك وصوکره شهرك دارجه بر مدخلی قربنده بر کرکرجینجی دکانینك یانسنده توقف ایتدك . تام نصف النهار اولمشیدی . بز یدی سکز ساعت دوام ایدن بو سیاحتدن بیتاب بر حاله ایدك . بو یوجلق بر اوتلك دلال چارشوسنه بکزدین اوزون صالونده طاقتسز بر طرفه کندیمزی آتدیغمز زمان هر نه اولورسه اولسون موضی بر سعادته نائل اولدیغمزه قائل اولویوردق .

— ۱۹ —

صور

۱ — صورك وضعیتی ، منظرهسی ، خطوط داخلیهسی

میلاد عیسادن تقریبا ایکی بیك یدی یوز سنه اول انشا ایدلش وعبرانیلرك دیلنده « Zor » وعربلرك لسانینده صور « Sour » شکلنی آلمش اولان قدیم « Tyr » — تیر» قصبهسنك بوتون ثروت تاریخیهسنی حال حاضرده کی کوچوك وبوس بوتون احمیتسز بولونان صور قصبهسندن اوقدرمق قابل دکلدر . بناءً علیه صوره داخل اولورکن الده تاریخ قدیم زمان حاضردن قطع علاقه ایدهرك ماضیبی آنجق خیالاً یشامق لازم کلیر جکدر . بو قصبهنك اساطیره قاریشان حیات ماضیهسنی ، آشاغیده « Palaetyr » نك بو مسقط رأسنی مه لقدرت « Hellgart » نك بودینی مرکز سلطنتنی آنجق بو واسطه ایله کورمك قابل اولابیلیر . شیمدی بو قصبهیی وقتیله بر برندن آیری ایکی آطه حالنده بر طرفدن بر مرکز بحری دیکر طرفدن شمالاً نهر القاسمیه دن جنوباً رأس العین ، قدر امتداد ایدن واسع بر مرکز بری اولهرق دها کوریبوروز . وکلوب کچن نامحدود جنس وملتدن ، دین ومذهبدن اولان ناصیهلرك بوراده اتحاف ایتدیکی بر سور ، برقلعه ، بر سد ویاحاجز بر معبد ویاپر قانال وصوکره عظیم وزنکین بر چوق خاطرات قهرمانانهنك هپ بو درت بیك سنهلك طوپراقلرده وقوملرده مدفون اولدیغی بنه فکراً تما ا ایلهیوروز .

حالبوکه شیمدیکی فقیر بلده غربه دوغرو اوزانمش قوملو بر شبه جزیرهنك سمت شمال وشمال غربیسنه صیقیشمش کوچوك وبی نام بر مسکن پیغمبندن باشقه بر شی

دکلدر . موضعی اعتباریله جزیرهٔ قدیمهنك شمال طرفندهکی ضلعی اشغال ایدییور .

قصبهنك شرق طرفندهکی مدخلندن غربه قدر اولان مسافهیی بر ایکی یوز متردن جوق فصله دهدر . قصبهنك اشغال ایتدیکی موقعدن قالان اقسام ارضیه که قصبهنك غرب وجنوب جهتلرینی تشکیل ایدییور . بو اراضینك بر قسمی تارلا حالنده زرع ایدلمکدهدر . جنوب جهتنده ایسه بویوجك بر مزارلق موجوددر .

صورك شرق جنوبیسنده ماضیدن قالما ستونلرله بعضاً سدلرك وحاجزلرك انقاضنه تصادف اولونیور . بو انقاض جزیرهنك غرب جنوبیسنه وغربه قدر امتداد ایتمکدهدر . جنوب جهتنده کیلر بعض باغچهلرك ایچنه کومولمشدر . بو طرفلرده بعض حجرهلر خرابه لرینه ده تصادف اولونیورکه یونلرك قدیمدن مزار اولدقلری تخمین ایدیلیور .

صورك غرب جهتنه کلنجه بورادهده قرون متوسطه قلاعنك ایزلری کورونیورکه حالا بر چوق ستونلرساحلده کوزوکمکدهدر . والحاصل ماضیدن یك آز بر شیء قالمشدر . آثار عتیقهدن عد اولنان بر چوق مواد ابتدائیه عکابه وبیروته نقل اولونمشدر .

ماضیدن قالان وآز چوق بر اثر حالنده بولونان یکانه شیء قصبهنك شرق طرفنده بولنان صلیبیون زمانه عائد کلیسا درکه آنجق قسم شرقیسی محافظه اولونمشدر .

قصبهنك مدخلنده ایسه نه قصبهیه ملاصق بولنان سور داخلی ونهده اسکندر طرفندن یاپیلان سد وقائل ونهده یونك خارجندهکی دیکر سوردن اثر موجوددر .

صور قصبهسنك شمال ساحلنده حال حاضرده بر ریختیم موجوددرکه بو اسکی زمانده شمال ریختیمی ویاصیدا ریختیمی نامیله معروف اولان مرسای قدیمك یرینی اشغال ایدییور ، ساحلده دخی اسکی انشا آتك ایزلری کورولیور .

صورك دیکر بر ریختیمی دها واردرکه بو قدیم (مرسای مصری) حال حاضرده قوملر آلتنده‌در . ایشته صورك شکل موجودی بوندن عبارتدر . بو قصبهده موجود اولرك اطرافنده‌ده مرور زمان ایله یپلیان حاجزلرك شمدیکیه قدر بر هیولای تضیق واردرکه قصبهیی کتبشله‌مکدن منع ایدییور . مع ما فیه یونك سبی‌ده جوارده‌کی اراضینك (اراضیٔ مدوره) دن بولنماسیدر . شرق طرفنده بولونان یورلر یوکسك بر فیأته صاتلمق ایستندیکی ایچون کیمسه آلمایور . دیکر طرفدن دکز کنارنده‌کی مزروع ایکی یوز دونملك اراضی ایله خالی درت بیك دونملك قوملق اراضی دخی تملیك ایدیلمه‌مینجه قصبه عینی کوچوکلکده قالیور .

صور قصبهسنك جارشوسی قصبهیی شرقدن غربه دوغرو قطع ایدهن یکانه یول اوزرنده واقعدر . عددلری قرق الليی تجمهین دکانلری‌ده کوچوجك وتمامیله طرزعتیق اوزره‌در . بویول اوزرنده اوفاجق بر میدانچق واردرکه اورطه‌سنده کوچوك بر قولوبه ایله ایچنده

صورة رهو البسى

بر قاچ فدان یولونان بر ساحه‌سی بولونیور. بوراسی بلدیه‌یه‌عایدمی ایمش. صورك درت بش متره عرضنده وکوچوك چاقیل واری طاشلرله دوشه‌نمش اولان یولك یولدن ماعدا سی دارو طوپراقلی‌در. یولنرده آکری بوکری کیرینتیلر وچیقینتیلر حالنده‌در. قصبه‌نك خارجنده وشرقنده یالکزجه (عین) تسمیه اولونان عمومی برقویو واردرکه اهالینك ایچمه صویی بورادن‌در. برده قصبه‌نك بر آلتنده یولونان ماضیدن قاله تاریخی بر حمامی وشمال طرفنده‌کی ریحتیم جوارنده واقع بر ایکی شرفکاری قهوه‌سی ده علاوه اولونورسه صورك وضعیت داخلیه‌سی تعین ایتمش اولور.

صور قصبه‌سی جوارینی حضرت یسوع زیارت ایتمش و (سن‌پول) ده بوراده یدی کون اقامت ایلمش ایمش؛ یونك ایچون مسیحیون بو قصبه‌یی اونوتمامشلردر. حضرت یسوعك یونون کذرکاه حیاتیسنده بر چوق مبانی نصرانیه وجوده کتیرمك معتاد اولدیغندن صورده‌ده بویوجك بتالر، کلیسالر وسائره وجوده کتیرلمشدر. یونلر میانده فرانسیسکان مناستری ومکتبی (*Soeurs de st. joseph*) ك برمناستری وبر مکتبی، روم اورتودوقسلرله روم قاتولیکلرك برر مکتبی برانکلیز ذکور واناث مکتبی، براعمامکتبی کبی مؤسساتی صایه‌بیلیرز.

۲ — اموال عمومیه

[۱] — **صور قضاسی** — صور قضاسی شمالاً صیدا شرقاً مرجعیون قضاری جنوباً عکا سنجاغی وغرباً بحر سفید ایله محدوددر

قضا اوچ ناحیه‌یه منقسم وبونلردن یالکز تبنین ناحیه‌سنده مدیریت متشکل اولوب دیکر لرینك اداره‌سی مرکزه تابعیدر.

قضا اهالیسی ۱۳۳۱ سنه‌سنده ذکور واناث (۴۱٫۲۴۰) نفوسدن عبارت اولوب ۱۳۲۴ سنه‌سنده (۳۲٫۳۰۵) واده‌سنده ایدی. دیمك اولیورکه یدی سنه‌ده قضانك نفوس عمومیه‌سی (۸٫۹۳۵) قدر تزاید ایتمش‌در. اشبو مقدار سائر قضاره نسبةً مخویت بخش برواده‌در.

مساحهٔ سطحیه‌سی رسمی تخمینانه نظراً (۵۰۰) کیلومترو مربعی اولوب اراضینك نوعنه کوره تقسیمی شو وجهله‌در:

کیلومترو مربعی	
۱۶۵	زراعته صالح اراضی
۱۰	صو آلتنده قالان «
۰	قابل اسقا «

کیلو مترو مربعی	
۱۵۰	اورمانلق ومرعا
۱۷۰	طاشلق اراضی
۵۰۰	قضانك مساحهٔ عمومیه‌سی

[۲] — **قضانك احوال طبیعیه‌سی** — قضا داخلنده بك یوکسك جبال غیر موجوددر. عامل نامی ویریلان طاغلرك مبدأی قاسمیه نهری اولوب مشیرفه نام محلده نهایت بولور. لبنان داغلرینك شمالنده وارتفاع وسطیاری ۶۵۰ مترەدر. اشبو داغلرك صخوری کلسی وغراتیدر. نهرنامه قضاده یالکز مشهور قاسمیه نهری موجود اولوب بو نهر حقنده قسم عمومیده کافی درجەده تفصیلات ویرلمشدر.

قضا داخلنده درجهٔ حرارتی: یازین ساحلده اعظمی ۴۳۵ وداغ جهتنده ۲۸ در. صوك بهارده (۲۵) وداغده (۲۰) در. قیشین ساحلده ۷ وجبل جهتلرنده (۲) یه قدر ایر. ایلك بهارده ایسه ساحلده ۲۰ وداغ جهتنده (۱۷) در.

روزکارلر. — صوك بهارده شمال؛ قیش موسمنده جنوب وغرب روزکارلری اسر. یازین بتون قضا اکثریتله غرب وایلك بهارده شرق روزکارلرینه معروض قالمقدەدر. ملتمار حزیران وتموز آیلرنده وزان اولورلر.

[۳] — **صور قصبه‌سی** — قضا مرکزی صور قصبه‌سیدر. مرکز ولایتك ۷۵ کیلومترو جنوب غربیسنده واقع وشمال وجنوب وغرب جهتلری بحر سفید وشرق طرفی بعض جبائن واراضی مزروعه ایله محاطدر.

قصبه‌نك نام قدیمی (تیر)در. اعصار قدیمه‌ده وفنیقلیلر زمانلرنده سفائن کلیه‌یه مالك وبو وسائط ایله کرهٔ ارضك تجارت بحریه‌سنه حاکم اولەرق (ملکة البحار) شهرتی قزانمش وثروت ومدنیتك درجات عالیه‌دن سنی احراز ایله‌اوسایه‌ده اکثر علوم وفنونه مرکز انتشار اولمش اولان بو شهر صخوردن مرکب ایکی اطه ایله بونلری قریه ربط ایدن شوسه‌یی محتوی بر برزخدن عبارت بر قطعهٔ اراضی اوزرینه مبنی ایدی. تیر عبرانیجه وفنیقه لسانلرنده صخره معناسنه‌در. ایکی اطه‌یی قریه ربط ایدن شوسه بیوك الکساندر طرفندن انشا ایدلمشدی.

شمدیکی صور شهری برزخك ایکی اطه‌یه التصاق پیدا ایتدیکی موقعده مبنی اولوب اسکی تیر ایسه وقتیله شبه جزیره اوزرنده انشا ایدلمشدی. قصبه‌نك آنجق بر ثلثنی اشغال ایتدیکی شبه جزیره‌نك مساحهٔ حاضره‌سی یالکز (۵۷۶۰۵۰۸) متره مربعدن عبارتدر. قصبهٔ حاضره‌نك منظره‌سی مزروعاتك فقدانندن دولایی بك سفیل اولوب بو سفالتی

اونده یروده مزروع خورما آغاجلری ودکزك منظرهٔ لطیفه‌سیله جهت شرفیده‌دکی سطح مائلك یشیللکی بر درجه‌یه قدر تعدیل ایتمکده‌در . صورك فعالیت تجاریه‌سیله کیجیلکی صفره تنزیل ایده‌رك اخراجاتی حوراندن کلن حبوباتله باموق وتوتونك جزئی بر مقداریله اخصار ایتمشدر . شمدیکی لیمانندن (۱۳۲۹ سنهٔ مالیه‌سنده) سنوی ۳۰ بیك لیرالق حبوبات ومیوه اخراجاتی واردر . شهرك آثار مهمهٔ قدیمه‌سندن غایت آزیر شیٔ قالمشدر : ادوار مختلفه‌ده تأسیس وتوسیع ایدیلن اسکی صور قبرستانلك بقایاسی حالاً مشهوددر. بوندن بشقه یکپاره طاشدن یاپیلمش قدیم بر معبدله رأس العینك (سلیمان قیولرندن) صوقل ایدن مجرالرك آثاری حالاً باقیدر.

بو حوضلر (۸) عدد اولوب وقتیله قرال (حیرام) طرفندن واقع اولان مراجعت اوزرینه حضرت سلیمانك قلفه اعزام ایده‌رك مذکور حوضلری انشا ایتدیردیکی روایتی قرون وسطا زمانندہ یتشن مؤرخلر طرفندن درمیان اولنیور ایدی . بو کونکی کونده طرز انشالرندن خزینه‌لرك رومالیلر آثارندن اولدقلرینی توضیح ایتدی .

قصبه‌ده اهل صلیب زمانندہ‌وندیکللر طرفندن(سن مارق)نامنه انشا ایدلش برکلیسا خرابه‌سی موجود اولوب وقتیله جزار احمدپاشا عکاده جامع‌بنا ایدرکن بورانك قرمزی غرانیتدن ستونلرینی نقل ایتدیرمك ایستمش وفقط عدم امکاندن دولایی واز کچمشدی .

[٤] — **صورك تاریخچه‌سی** — تیر شهری ایلك دفعه اولهرق عدلون نام موقعده وقوعه‌ده انشا ایدلمشدی(میلاددن اوچ بیك سنه‌اول) .قصبه‌نك اووقتکی اسمی (سارا)ایمش.

اصل صور شهری یوقاریده ذکر اولنان ایکی اطه‌نك کوچکی اوزرنده قیمه قرالی (حیرام) طرفندن انشا وبر شوسه‌ایله هامیلقارت معبدینه ربط ایدلمشدی . ابو المؤرخین هیرودوتك مشاهداتنه کوره وقتیله معبدمذکورده آلتوندن بر ستون موجود ایدی. قبل المیلاد (۹۶۹) سنه سنده حضرت سلیمان قدس معبدینی انشا ایدرکن کندیسنه متفق بولنان قیمه قرالی (حیرام) مالزمه ، قالفه وعمله کوندرمسی اوزرینه مکافاةً اسرائیل قرالی ستون مذکوری قیمه معبدینه اهدا ایتمش اولدیغی ظن اولنیور .

حیرام طرفندن انشا اولنان صور شهری(۵۸۷ ق.م) سنه‌سنده‌بخت النصر طرفندن تخریب اولنمغله اهالی بیوك اطه‌یه کچه‌رك (۵۷۲ ق.م) بوراده ایکنجی صور شهری بنا ایلمشلردی . صیدا ایله رقابت تجاریه‌یه کیریشه‌رك بحر سفید واطلاسینك اك مجری کوشه‌لرینه سفائن تجاریه‌سنی کوندرن،تجارت عمومیه‌سیله عالم قدیمده بك بیوك بر نفوذ وحیثیت اجرازینه موفق اولان تاریخی صورشهری ایشته بو صره‌لرده انشایدیلن قصبه‌در.

قبل المیلاد ۳۳۲ سنه‌سنده قصبه اسکندر کبیر طرفندن تخریب اولندیغنه واکا دهشتلی

وقیب کیلن اسکندریه شهرینك بنا ایدلدیکنه رغماً اهالیسی‌ینه ثبات ومقاومت ایتدی. ارغوان بویاری واوانی زجاجیه صنعتلرنده برنجیلکی محافظه ایتدی ، قبل المیلاد (۱۸) سنه‌سنده نهایت رومالی (پومپه) طرفندن ضبط وتسخیر اولنه‌رق رومالیلرك محمیسی بولنان اسرائیل حاکمی (بیوك هرود) ك زیر اداره‌سنه — صیدا ایله برابر — الحاق ایدلدی .

اسلامارك سوریه فتوحاتنده صور شهری ممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخال ایدلمشدر . ۱۱۲٤ سنهٔ میلادیه‌سنده صلیبیوندن قدس قرالی ایکنجی بودوین Boudouin او وقت بك مستحکم اولان قلعه ایله برابر صور شهرینی ضبط ایتمکله (۸۷) سنه قدر اهل صلیبك الده بولنوب صلاح الدین حضرتلرینك وقوعبولان مهاجماتنه رغماً بنه اسلامارك دائره‌سنه اعاده‌ایدیلمدی . نهایت مصر حکمدارندن (الملك الاشرف صلاح‌الدین بن قلاوون) طرفندن خریستیانلر طرد ایدیلدرك صور اعاده‌و۱۵۱۷ سنه‌سنده یاوزسلطان سلیم حضرتلری زمانده ممالك عثمانیه یه الحاق ایدلدی .

صور شهرینك اهمیت تجاریه‌سی سکته‌یه اوغرامانی عوامل کثیره‌نك بر قسمی‌ده آفات سماویه‌دن متمدن . ۱۲۰۲ سنه‌سنده غایت دهشتلی بر زلزله اولدرق شهرك قسم اعظمی تخریب ایدلمشدی.کچن عصرده دخی (۱۸۳۷) وقوعه کلن قوتلی بر زلزله شهری راه تأخره ایدن ایی‌یه‌سوروکلمش ایدی .

شهرك شمال وجنوبنده وقتیله ایکی بیوك لیمانی اولوب فقط شمدیکی حالده جنوبده‌کی بسیتون طولمش وشمالده‌کی دخی خیلی طارلاشمشدر . ظن اولندیغنه نظراً جنوب لیمانی وقتیله صوردن مرئی اولان رأس الابیضه قدرممتدر بر طالغه قیران ایله قیادلمش‌ایدی . اشبو طالغه قیراندن بك آز آثار قالمشدر .

اطه‌نك شمال طرفنده بولنمقده اولان شمدیکی لیمانك تیور محلندن بشقه ایچ لیمانده سفائن صغیره اسکله‌سنده بر وتیور محلنده التی قولاچ صو موجود اولوب بر آنده حال حاضرده بیوك جسامتده بش وکوچك جسامتده دخی ۱۵ پارچه وابور بارینه‌بیلور. لیمانك ۱۵۰ متره طولنده اسکی بر ریخمی وآثار قدیمه‌دن ٤۰۰ متره طولنده بر طالغه قیران سدی واردر .

وقتیله‌صور شهرینه ۲٫۵ کیلومترو شرقنده‌کائن (معشوق) تبه‌سنده بولنان خزینه‌لردن تحت الارض مجرالرله صو کتیریلیر ایدی . صوینی رأس العینندن آلات اشبو خزینه‌لرك آثاری تبه‌نك جنوبنده بولنان بیوك قیمانك یانی باشنده مشهوددر .

شمدیکی حالده صور اهالیسی صویه‌اولارا حتیاجلرینی قصبه‌نك شمال مدخلنده کائن یکانه بر قویایله دفع ایتمکده‌درلر اشبو قیونك صوبی براق وفقط بر آز طوزلیدر .

[٥] — صورك نفوس ريلديه سى — ١٣٢٤ و ١٣٢٨ و ١٣٣١ سنه لرينه عائد نفوس جدولى بروجه زير درج اولنور .

	سنه ١٣٣١	سنه ١٣٢٨	سنه ١٣٢٤
اسلام	٣٧٤٩	٣٦٥٠	٣٤٤٧
قاتوليك	١٧٥٨	١٦٦٩	١٦٤٣
روم	٥١٩	٤٤٧	٤٣٢
مارونى	٥١٦	٤٨٩	٤٧٤
پروتستانت	٣١	٣٠	٣٠
	٦٥٧٣	٦٢٨٥	٦٠٢٦

بالاده‌كى جدولدن مستبان اولهجغى وجه اوزره صور شهرى بر صوك سنه‌لرده نفوس خصوصنده دخى هيچ بر اثر ترقى ارائه ايتمامكده‌در . ذاتاً محاربهٔ حاضره اعلانندن قدر كرك شهردن كركسه بتون قضادن آمريقايه متهادى بر صورتده مهاجرت وقوعبولور ايدى . معادنيله ، اورمانلريله وپورتقال باغچه‌لرى تأسيسنه اولان قابليت طبيعيه‌سيله مشهور اولان وقرون اولاده پك بيوك بر موقع تجارى احراز ايدن صور قصبه‌سنك فقر وسفالتى ايله سويتيست وآلمانلرك اقوامنك فلسطينده مستعمره تأسيس ايده‌رك غايت پارلاق نتيجه‌لر الده ايتمه‌لرى هر حالده نظر دقتى جالب احوال مؤسفه‌دن‌در . بتون قضادن ممالك اجنبيه‌يه شمديه قدر (٥٠٠٠) كشى مهاجرت وبونك پارايسنه قريب بر مقدارى براز ثروت اكتساب ايتدكدن صوكره تكرار عودت ايتمشدر .

اهاليك تنبللكى ، فقر وسفالتى ، صور شهرينك عطالتى وبالخصوص تمرتله وقوعبولان آمريقا مهاجرتى كبى صفحات اجتماعيهٔ مهمه‌لك هر برى عزمكار ووطنپرور مأمورلرى ايش يانه دعوت ايده‌جك اجيقلى بر سائقدر .

سفيل بر حالده قالان صور سوقاقلرينك طولى درت بيك متره‌دن عبارت اولوب بونك يالكز ٥٠٠ى آلتى متره ومتباقيسى ٣—١ متره عرضنده‌در . بتون تاريخ منتسلرى حال حاضرندن دولايى متأثر ايدن صورك برده بلديه‌سى دخى واردر . اهاليك زياده‌سيله فقير اولمسى وحال حرب دولايسيله وقتيله مواد تجاريه اوزرندن استيفا ايديان واردالك بر قسم مهمى معطل قالمسى يوزندن پك دوشوك بر حالده قالان اشبو بلديه‌نك ١٣٣٢ سنه‌سنده‌كى واردات عموميه‌سى (٥٥١٥٠) اولوب مصارفاتى ايسه عين بودجه‌يه كوره ٧٣٩٦٦ غروشدر . اشبو مبلغك (٣٦٠٠١٠٠) اوتوز آلتى بيك غروش قدرى معاشاته (٥٠٠٠٠) يكى

تدابیر صحیه و (۴۰۰۰) ی تجهیز اموالله تخصیص اولنمشدر . بلدیه رئیسی دفن اموات مصرفنك کثرتندن شکایت ایدهرك دیورکه قبل الحرب بلدیه بودجهسنده بوکا مقابل (۳) بیك غروش موجود ایکن بر اوچ آی ظرفنده بو اوغورده (۲) بیك غروشدن زیادهپاره صرف ایتدك . زوالی رئیس ! ملبس، مطله ، ریشونلوزیون وسائر یهودی کویلری اطراف اربعهدن امراض ساریه ایله ملوث کویلرله محاط اولدیغی حالده موسوی مستعمرلرك بنه صاغ وخستهلقدن سالم اولدقلرینی وبو نعمتك صرف جدی، متین ، وفق تدابیر تحفظیهٔ بلدیه ایله تأمین اولندیغنی عجبا رئیس بیلیورمی ایدی ؟ بیلمهده بیلمهده حائز اهمیت دکلدر . اساساً شو زوالی مملکتدهکی بلدیه تشکیلاتیله بلدیه آدملریله ایش کورمهنك امکانته بنده کز قائل دکلم .

صور بلدیهسنك (۱۳۳۲) بودجهسنده تنویرات ، تنظیفات یول توسیع وکشادی کبی بلدیه تشکیلاتندن بکلنن رقملر غیر موجود ! قصبهنك اورتهسنی اشغال ایتمکده اولان کهنه، آغاجسز توری اوتلرله ملامال اولان بلدیه بغچهسنه بودجهده (۲۸۰۰) غروش قدرپاره تخصیص ایدلمشدر . باغچهیه حال حاضریله (۲۸۰۰) پاره بیله صرف ایتمك کناهدر . یا حدیقهنك اصلاحیله منتظم بر حاله افراغ ایدلمسی ویاخود بستون قالدیریلهرق یرینه بیوك بر میدان وجوده کتیرلمسی لازمدر .

[۶]— امور معارف— بتون قضاءه الیوم ذکور ایچون ۱۲ واناث ایچون۳ کهجماً اوبش مکتب ابتدائی موجود اولوب بو مکتبلره ۲۵۰ یسی ذکور و۱۵۰انات اولمقاوزره (۴۰۰)جوجق دوام ایتمکدهدر . بورقمك یوزده ۶۰ی غیرمسلم ویوزده ۴۰ ی مسلمدر. قضا اهالیسنك اوچ دربعه یقین بر مقداری اسلام اولدیغنه کورهبو نسبت پك زیاده شایان دقدر . متوالی اولان صور قضاسنك اسلاملری کثیف بر جهالت التنده أزلمش قالمشدر . پایلان بر حساب تخمینیهیه کوره چوجقلرك یالکز یوزده بشی مکتبلره دوام ایتدیکنه ویوزده ۹۵ پس مزبلهلرده مردار سوقاقلرده وقلرینی کیرمکده اولدقلرینه کوره حکومت محلیهنك تدریسات ابتدائیه قانونی موجبنجه تحصیل ابتدائینك تعمیمی ایچون لازمکلان مساعیهیه کرمی ویرمسی لزمدر. کرك مرکز قضاءدهکی ابتدائیه و کرك کویلردهکی مکاتب رسمیه وغیر رسمیه حقنده کافی درجهده معلومات آلمهنك امکانی یوقدی. چونکه تعطیل رسمی مناسبتیله بتون مکتبلرقبالی ومعلملر دخی مأذون ایدی .

[۷] — اموال ومحصولات زراعیه — ۱۳۳۱ سنهسندهصور قضاسنك مزروع اراضیسی بر وجه زیر تقسیم اولنور :

دونم	نوع مزروعات	اکیلن تخم ایله آلنان محصول نسبتی
۳۲٫۰۰۰	بغدای	بره بش
۱۰٫۰۰۰	آرپه	» یدی
۱۰٫۰۰۰	مرجمك	» یدی
۳٫۰۰۰	بقله	» سکز
۱۰٫۰۰۰	بورجاق	» آلتی
۸٫۰۰۰	حلبه	» اون
۸۳٫۰۰۰		
٤۰٫۰۰۰	مزروعات صیفیه ایچون احضار اولنان اراضی	
۵۷٫۰۰۰	مناوبه »	بورقالان اراضی
۱۸۰٫۰۰۰		

دیمك اولیورکه قضانك مزروع اراضیسی مساحه‌سی (۱۸۰٫۰۰۰) دونمدن عبارت اولوب مساحهٔ عمومیه‌نك آنجق یرثلثی تشکیل ایدر دیکرایکی ثلثی یا غیر مزروع ویا طاشلق اراضیدر .

محصولات سنویهٔ عمومیه ایستاتستیق (۱۳۳۱ سنه‌سی) دخی آتیده درج اولنور :

محصولك جنسی	قیه
بغدای	۳٫۰۰۰٫۰۰۰
آرپه	۱٫۰۰۰٫۰۰۰
بورجاق	۱۰۰٫۰۰۰
مرجمك	۱۵۰٫۰۰۰
اجی بقله	۵۰٫۰۰۰
بقله	۱۵۰٫۰۰۰
نخود	۳۵٫۰۰۰
حلبه	۱۵۰٫۰۰۰
سیسام	۱۰٫۰۰۰
داری	۱۵۰٫۰۰۰
یکون	٤٫۷٤۵٫۰۰۰

اورمانلر . — معلومات رسمیه کوره بتون قضاده (۱۵) عدد اورمان موجود اولوب بو اورمانلردن سنوی ۵۵٫۰۰۰ اوقه اودون قطع و ۶۵۰٫۰۰۰ اوقه ثمور اعمال اولنور. بونکله

برابرسنوی قضایه خارجدن ۳۰۰متره مکعبی کراسته‌ادخال اولنور . بو اورمانلرك ۲۲۰۰ دونمدن عبارت آلتی عددی قرا وقصباته و ۵۲۰۰ دونمدن عبارت طقوزی حکومته عائددر . بو اورمانلرده عمومیتله مبشه وپلاموط اغاجلری بولنمقده‌در مجلس ادارهٔ قضاجه بو اورمانلرك سلامتی ایچون تدبیکرینه قریب هر درت موقع ایچون بر که جمعاً درت دائره‌یه قرای مجاوره‌دن شهری یوزر غروش اجریله درت قولجی انتخاب وتعیینه وبو اجرتك نظامی موجبنجه اهالیٔ مجاوره‌دن استیفاسی‌ممکن دکلسه بلدیه (؟) دائره‌سندن تسویه اولنه‌جغنه لزوم کورلمشدر . شمدیکی حالده انجق ایکی بکمی مستخدمدر .

[۸] — بتین ناحیه‌سنده آثار عتیقه — قضایه ملحق بتین ناحیه‌سنك مرکزی اولان بتین ، قضا مرکزینك یکرمی کیلو مترو شرقنده کائن بر قصبه اولوب اورمان ، باغ واشجار مثمرهایله‌مستور بر طاقم تپه‌لر اوزرنده مبنی بولنمقله کوزل منظره‌سی واردر . اهالیسنك اکثریسی متوالی وبر قسمی خریستیان اولان بو بیوك کویك آثار قدیمه‌دن اولان شاتوسنده ناحیه مدیری اقامت ایتمکده‌در . شاتونك شرقنده قرون وسطادن اولکی زمانه عائد بیوك قطعه‌ده طاشلر وصو خزینه‌لری موجود اولوب وضعیتدن‌تبینك او دور تاریخنده بك مستحکم بر حالده بولندیغی استدلال اولنیور . قرون وسطی آثارندن وطبریادره یکی (هوك‌سن اوم) طرفندن انشا اولنان قلعه صرق‌صیدا اراضیسنه اره‌صره جابول اجرا ایتمك ایچون بایلمشدی . حطین وقعهٔ مهمه‌سندن صوکره بتین قلعه‌سی دخی اسلام اردولرینك النه‌کچدی. نهایت عکا والیسی جزار احمد پاشا قلعهٔ مذکوره‌یی تخریب ایلدی .

سور قضاسی داخلنده ومرکز قضادن سکز ساعت جهت شرقیه‌سنده کائن (قدس) ویا تعبیر قدیمله « قادس » کویندہ وبیکارك یانی باشنده تکنه حالنده بر قاچ بیوك لحد موجود اولدیغی کبی چشمه‌نك شمال شرقیسنده وتپه‌لر موتالرك دفنته تخصیص ایدلمش ایری طاشلردن یاپلمش بر مخزن واردر . کویك اطرافنده اعماره تسمیه ایتدکاری رومالیلردن قالمه خراب بر معبدله بر چوق ایشلنمش لحدلر ومبانیٔ قدیمه مشاهده اولنمقده‌در . بورالرده تحریات اجرا ایدلسه بر چوق آثار عتیقهٔ مهمه‌نك ظاهره اخراج ایدیلسی محققدر .

۳ — صرده حیات اجتماعیه

صورك نفوس حاضره‌سی آلتی ، یدی بیك قدر تخمین اولونه‌بیلر . بونك یاریسی خرستیان ، یاریسی اسلامدر . اسلامدن بش یوزی سنی متباقیسی متوالی‌در خرستیانلرك « ٤۰۰ » ی مارونی « ۲۰۰ » ی لاتین متباقیسی ایسه روم‌در . قصبه‌ده بر مقدار

موسوی وپروتستان‌ده موجوددر .

صورده اسلاملرله خرستیانلرك محله‌لری آیرلمشدر . قسم شمالی وشمال غربیسی خرستیان ومتباقی قسملرنده ایسه اسلاملر اقامت ایدر . قصبه‌نك شرقنده‌کی « حارة المصاروه » بالخاصه سنیلره عائددر .

بوراده سنیلرك عددی چوق اولمادیغی ایچون اساساً کوچوك اولان صور قصبه‌سنده آیریجه بر خصوصیت کوسترمیورلر . کرك طرز تلبسلری وکرك طرز معیشتلری، حالت روحیه وفکریه‌لری واعتیادات اجتماعیه‌لری اعتباریله‌ده بوتون ساحل اسلاملرندن فرقسز درلر . بوراده نه برحیات علمیه ونه ده بر حیات صنعته تصادف اولونماز ، صنعتلری بسیطدر . آزه قناعت ایدرلر . بر آز ده تنبل درلر . « دین » ك ده بوراده سنیلر بینده تعصب درجه‌سنه یوکسلمه‌یکی کورولور وحتی شیخلرینك ادعاسنجه دین اعتباریله‌ده اهل‌کارایمشلر . معیشتلرینك طارلغی‌ده بوراده کندینی کوستریور . تعدد زوجات سنیلرده یوق کیبدر .

قصبه‌ده ساکن اولان متوالیلره کلنجه بونلر حیات اجتماعیه‌جه یوس بوتون دوشکون کبی درلر . اساساً متوالیلرده یوبوکلرینه قارشو موجودفرط انقیاد دولایسیله بونلر وارلرینی یوقلرینی تسلیم ایتمکدن تراخی ایتمزلر . بونلرك بویوکلری‌ده بو فرصتی غنیمت بیله‌رك بو کتله‌دن اینکدن سوت صاغارجه‌سنه استفاده ایتمك طریقنی بیلیورلر . دیکر طرفدن موجود رؤسای دینیه دخی بویوکلرك آمالنی ترویج مجبوریتنده بولوندینی ایچون متوالیلری اولدینی کبی براقمالرندر . دخلاری‌وار کیبدر . بناءً علیه متوالیلرك کرك کویده‌یاشایانلرینك وکرك قصبه‌ده یاشایانلرینك حیاتلری آره‌سنده بر فرق کورونمز . هیسی عین صورتله بر آلت اولمقدن بشقه وظیفه‌لری بولونمدینی ایچون بونلرده نه عائله حیاتی ، نه چوجوق تربیه‌سی نه بر رفاه فکری تصور اولونماز .

اساساً متوالیلرك امور تعلیمیه‌سی مجتهدلره ویرلمشدر . مدرسه‌لرده اونلر القای دروس ایدرلر . طالب صره ایله مراهق، فقیه وبالاخره عراقه کیدوب اوراده تحصیلنی اکمال ایتدکدن صوکره برمجتهد اولوب چیقار ؛ طالب ، مراهق، فقیه ومجتهد هپ سنیلرك کسوهٔ‌علمیه‌سنی اکتسا ایدرلر . متوالیلر بوتون خصوصلرده مجتهدلره مراجعت ایدرلر . هر قریه‌ده « حسینیه » تعبیر اولونور بر متوالی جامعی واردرکه مناره‌سی منبری یوقدر . متوالیلرك دینی عموم شیعیون کبی‌در . آیروجه بر خصوصیتی یوقدر. دینلری بویوك بر انقیادایله‌طوتارلر .بالطبع جناب حقه‌وپیغمبره اینانیرلر . عینی زمانده حضرت علیدن اعتباراً معروف ائمهٔ اثنی عشرینك خلافتنه‌اعتقاد ایدرلر . بو امامارك صوکنجیسی مهدی عراقده سامره‌ده « ۲۵۵ » سنه‌سنده اختفا ایتدیکی ایچون بوندنصکره خلیفه بولونمجقه قائل

دکلدرلر . متوللانه مهدینك قدومنی بکلرلر؛ شاعرلری ده:

اعجل فداك العالمون باترهم

دیه‌رك اوکا دعوت ترتیلری ایراد ایلرلر .

متوالیلرده نکاح متعه بولوندیغی ایچون بر قادینك بربرینی متعاقب بر قاچ ارکك ایله ازدواجی سهل اولدیغی وباشقه باشقه باباردن بر سودو چوجوغی اولدیغی کورولور .

متوالیلر، مجتهدلری امام اولمادقجه جماعتله نماز قیلمازلر . نمازلری ده جمع ایدرلر . مثلا وکله ایله ایکندی‌یی هر ایکیسنك ده وقت معینی میانسنده بر زمانده کذا اقشام ایله یاخسوی‌ی ده کذا اورطه بر زمانده برلکده قیلارلر. نمازده الرینی قاووشدیرمازلر . متوالیلر تراویح نمازینی افرادی اولهرق ادا ایدرلر . متوالیلرده جمعه نمازی یوقدر . بایرام نمازی‌ده مجتهدك اماماتیله قیلمق لازمدر .

متوالیلره کوره دین ذی حیات بر مجتهددن تلقی ایدیلیر . صور ، صیدا ومرجیونده اوچ بیوك مجتهدلری واردر . متوالیلر حضرت حسین ایچون اوقات معینه‌ده ماتم ترتیب ایدرلر . بر خرستیاندن بر شی بیدکاری زمان آغزلرینی یول صو ایله چالقالارلر .

متوالیلرده‌بر جلسه‌ده اولق اوزره اوچ دفعه زوجه‌یی تطلیق جائز اولماز . طلاق بره مصروف اولور . ارکك ایچون نکاح متعه ایله نکاح قطعی‌ی جمع قابلدر . نکاح متعه‌ده طلاق یوقدر . اجلك خاتمنده نکاح‌ده تمام اولور. نکاح متعه ایله اولان ازدواجلرده طرفین بر برینی توارث ایتمز . آنجق جوجوق وار ایسه ارثه داخل اولور .

متوالیلر زکاتلرینی یه متوالیلره ویرلر . برده کارلرینك یشدیکی برینی آیرمجه سادتانه اعطا ایدرلر . سائر اعتقادات وخصوصاتده آویلق یوقدر . برده غریب اعتیادلری واردرکه بونی‌ده ذکر ایتمدن کچمیه‌لم .هر اوده « جابیه » ویاخود « ام کری » نامیله بر حوض واردرکه بر شیشك نظافتی تأمین ایچون مطلقا بو حوضه صوقوب چیقارتمق لازم کلیر . بو جابیه‌لرك اوزون مدت اولدیغی کبی براقیلدیغی دوشونولورسه نه قدر ضرری بر اعتیاد اولدیغی اکلاشیلیر .

صوردہ مقیم اولان طوائف مسیحیه‌کلنجه، بونلر هپسندن فضله جالب دقتدرلر . قصبه‌ده تجارتله اشتغال ایدرلر . بر طرفدن مؤسسات دینیه وتعلیمیه‌لرینك بولونماسی ودیکر طرفدن بیروت وصیدا وجبل خرستیانلریله، ایش کوچ حسیله دائما تماسده بولنمقده اولمری مناسبتیله بونلرده بالخاصه صوك زمانلرده اوپانیقلق حاصل اولمشدر. طرز معیشت وحیات بیتیه اعتباریله قصبه ده اوستون صایلیرلر . بونلردن السنهٔ اجنبیه‌یه واقف اولانلری‌ده واردر .

ایشته حیات عمومیه‌لرینی بر مقدار موضوع بحث ایتدیکم صورلیلرك اجتماعی

وضعیتلری بوندن عبارتدر . یوقون یو کشلر بالکز بعض قطعه‌لرده بر برلریله دها فضله بر لشیورلر . اولا نفوذ مسئله‌سنده بورادہ کرك متوالی وسنی ، وکرك دوم ، مارونی نه قدر طبقات اهالی وارسه بونلر ایچنده معین بعض کیسه‌لر هر تاصاسه سیوریلمشدر . بونلر ماضیدن تزاید ایده ایده کندیلرینه انتقال ایتمش بر مقدار ثروته مالك درلر . بو ثروتلرینك تزییدی ایچون اوزون یللر هر دورلو وسائطه مراجعت ایده‌رك کندیلرینی فائده‌لی عدایندکاری اعضاالقلرده ، مأموریتلرده بولنمشلر ، اعشار التزامی یاپمشلر والحاصل هر فرصتدن استفاده ایده‌رك بالتهایه نفوذ صاحبی اولمشلر . صورده‌ده بویله بر متنفذان طبقه‌سی موجوددرکه بورایه دوغرودن دوغرویه رأس المال مالك اولمدقلری حالده دیکر بر مزینه صاحب اولمالری حسیله التحاق ایدنلرده موجوددر . صورده‌کی طبقهٔ متنفذلردن بر قسمنده شیعیلر رؤساسی دیکر بر قسمنده‌ده سنیلرك متمولانی کوروبورز . طوائف مسیحیه‌دن‌ده بو ویا بوقسمه تابع اولانلری‌ده موجوددر . بونلر بر برلرینك علیهنه هردرلو تزویرات وافساداتده بولنمقدن چکمزلر . وبوقون نایلری فضله بر نفع مادی فضله بر کار الده ایتمکدن عبارتدر . حتی صلاحیتدار آنك روایته کوره مثلا بعضاً بنه متنفذلری اوغرنده اویونه‌رق اعشاری اولدینی کبی اسکی قیمتده براقدقلری هرسنه کوروللرحاللردن ایدی . بو بی شبهه هردرلو اسباب رفاه وتمدندن محروم اولان فقیر اهالینك باشنه‌دائما یاغان بر کابوس فلا کتدر . وهردرلو جنایتك ومذهبك فوقنده بر موقعی واردر .

صورده عمومی اولق اوزره مع التأسف کوروللن ایکجی برحال دها واردرکه کوکلرینی سفالت اجتماعیه‌ده بولیورز . اوده مهاجرت مسئله‌سیدر . صوردن آمریقایه اسلام وخرستیان مهاجرت ایدنلرك عددی بیکلره بالغ اولیور . بونلرك اکثری عائله‌لرینی جوجوقلرینی بوراده براقه‌رق آرلمشدر . بو مهاجرین آمریقادن ، قزانجدن اقتصاد ایده بیله‌جکی آنجق عائله‌سنه کوندره بیلیور . فقط بوده کافی کلمدیکی ایچون بوراده عائله‌لر سفیل وحایپسز قالیور . جوجوقلر بویویور . اوزمان اوغده بزی‌ده کیمسه‌سز سوروتیور . قادینده جوقلرینی آرتیق دویورمیور . هردرلو اجتماعی دوشکونلکلره قاتلانمه‌مجبور قالیور .

صورده موجود اولان الك بیوك یاره بالخاصه یومسئله‌ده قانایور . ادعا ایدلدیکه کوزه حال حاضرده‌کی صور نفوسنك یاریسندن چوق فضله‌سی بویله حایپسز قالان قادینلر دن متشکل ایمش . بونلرك ایچنده طوائف مسیحیه‌ده ، متوالیلرده هپسی داخلدر . بونلر قوت یومیلرینی تدارك ایتمك ایچون فوق العاده مشکلات چکیورلر . والحاصل مهاجرت بوقون نتایجیله بورالری ایچون عظیم بر آفتدر .

بو مرض اجتماعیك چوقدن وخیم بر شکل آلدیغنه قائل اولق اقتضا ایدر . صورده‌کی بوخسته‌لق ملاحظه‌سنه قراده‌ده دونما اولیور . حتی (جونیه) قریه‌سنده بك حاد

بر شکده بولونیورمش . وبی شبهه قصبه‌نك، بوراك تهلکه‌لی ودرین بر اوچورومی اولیور،

٤ — صورده حالت صحیه

صورك حالت صحیه‌سنی بلده‌نك وضعیتیله ، بوراده‌کی حیاتك طرزیله وجوارك شرائط صحیه ایله درجهٔ علاقه‌سیله اولچمك لازمدر . برکره بلده اولرینك نصل صیقی یه‌هوا آلمایه‌جق ، کونش کورمیه‌جك بر طرزده‌بایلدیغنی اولچه سویله‌مشیدك . بناءً علیه بوجهتی بوراده تکرار ایتمك ایستمم .

طرز حیاته کلنجه صورده بولونان ایدیٔ عامله‌نك اولاءنه‌کی ایشلرله مشغول اولدیغنی کوسترمه‌جك بر جدول ارائه ایده‌جکم . بو بزم مقصدمزی پك بلیغانه افاده ایده‌جکدر .

معلم طبیب وسائر	۳۹
نجار	۱٤۳
ماء انفوز	۱۵۰
مکاره‌جی	٤۰۰
حمال	٤۰۰
خدمتکار	۱۵۰
برایشله مشغول اولیان	۲۸۰۰

بو ایستاتستیك بالطبع دیکرلری کبی شرائط موثوقیتی حائز اولمادیغنی اعتراف ایتمکله برابر دیه بیلیرزکه فی الحقیقه بوراده یشایانلر فقر وضرورت وسفالتدن پك بیتاب برحالده بولونیور . حیاتده قطعیاً بر ذره رفاه کورمش دکلدرلر .

برده بوکا ضمیمه اولق اوزره صور جوارنده (سامرو) (بقبوق) (رأس العین) نهر-لرینك داخیلسندن متولد بطاقلرك بولوندیغنی‌ده قید ایده‌لم .

بناءً علیه کرك اوجه وکرك معیشتجه ، کرك هواجه زده‌لهنن بو اهالیده ایجین ایجین بر مرضك شدتلی بر صورتده سیری اجرا ایتدیکنه قائل اولق لازمدر . هر نه‌قدرطبیب، صورده بولوندیغی مدتجه اوج ورملی به تصادف ایتدیکنی سویلیورسه‌ده کندیسنه مراجعت لزوم کورمیه‌رك سس سزسس‌سز راه بقای طوتانلرك عددینی آنحق الله بیلیر . هردرلو رفاه حیاتدن ، انتظام وحسن تغذی ونیشدن ، وحتی تمیز بوهوادن محروم اولان صور-لیلرك حالت صحیه‌سی کیم ‌ه‌دیرسه دیسون آجیقلیدر .

بوراده‌کی ملاریا وتوعاتی پك فنا تخریبات یاپیورو السانلری اسکلته جویریور . کوز خسته‌لقلری‌ده شدتله اجرای حکم‌ایدیور . حتی طبیب بیله کندیسنه یومی‌مراجعت ایدن (۱۰ — ۱۲) خسته‌ایچنده (۶ — ۷) یسنك کوز خسته‌لغنه دوچار اولدیغنی سویلیوردی .

سوك زمانلرده تموز ۱۳۳۲ تاریخنه قدر بوراده تیفوس شدتله تخریباتی یاپمشدر. یوزی متجاوز انسانی صوردن آلوب کوتورمشدر .

بو اده کوچوك خسته لقلردن مثلا حرقة البول ، عادی اسهال کبی شلردن بحث ایتمکی شهه سز لزومسز عد ایدییورم .

یالکز نفوس دفترلرنده کی قیود ظاهریه یه ویو صحیفه لرده مشهود تزاید جمعیه رغمًا نفوسك اضمحلال مستقبلنی بوراده اشارت ایتمه دن کچه میه جکم. آفین آفین دواء ایدن مهاجرت بورالرك محیطنه آنی اعتباریله پك شدید ضربه لر ایندیرمشدر . بوراده بویوك بر کتلهٔ اهالی وار در که عاطل بر حالده در. تولدات کوندن کونه پك ظاهر بر حالده تناقص ایله میور . واقعا ایستاتستیقلر مزك دوغرو لغنه قائل ده کیلم. مع مافیه الصحیح کچن ایستاتستیقلر. لاده بر حقیقت ریاضیه افاده ایده میه جکی کیفیتی متسلی ایدییور. بك اوچ یوز یکرمی سکز سنه سنده قضاجه ترتیب ایدیلن عمومی بر ایستاتستیقده بویله غریب بر جدوله تصادف ایتدم .

صور قضاسنده

متأهل	۷٫۲۰۰
طول	۳٫۵۰۰
مطلقه	۲٫۵۰۰
بکار	۱۹٫۵۰۰

مع مافیه بو جدولدن ده آ ، چوق آکلاشیلیورکه ۷٫۲۰۰ کشی یه ، کوچوك بر کونه مقابل ۲۵٫۵۰۰ قدر بویوك بر کون وعاطل بر کتلهٔ نفوس وار ایمش . بو حسابده جوجوقلر داخل اولماسه کرکدر . زیرا دیکر رستونده قضانك نفوسی بو یکوندن یدی بیك فضله کوستریلیورکه بو عدد باقی جوجوقلره ترك ایدلش اولسه کرکدر .

بناءً علیه تولداتك حقیقی تناقصی مسئله سی علاوه ایدیله جك اولورسه صورك نه آلیم بر حالت محیده یه بولوندیغی وناصل تهان بر اضمحلاله دوغرو سورو کلنمکده اولدیغی کوجوك بر ملاحظه ایله بیلنش اولور .

— ۲۰ —

صور — صیدا یولنده

صوزده قالدیغمز مدت ظرفنده پك غریب براوتله یشایوردق . فی الحقیقه بوراسك واسع فقط هر درلواسباب استراحتدن محروم بر خوابکاه بی مثنا اولدیغنده شبهه یوقدی . احتیاجاتمزی احضار ایچون پك چوق زحمت چکیوردق. دردمزی کیمسه یه آکلاتمقده میسر اولامیوردی. بویله اولمقله برابر صور قصبه سی بزه ، حتی عکا قدر ده صیقنتیلی کورونمه مشیدی.

صورك طوپراغنده مطلقا بر مزیت واردی که بونی آنجق قدیم (Paleolyros) لیلر آکلاتابیلردی . صیدایه دوغرو حرکته قرار ویردیکمز زمان تاریخك بو ذی ثروت محیفه‌سنه اوزون بر نظر وداع عطف ایلدیکمزی انکار ایتمك بك ظالمانه بر حرکت اولور. ایجمزدن بری دیپوردی که: «درت بیك سنه یشایان بو شهر هر حالده شیمدیکی قدر برتدنی واضمحلال یوزی کورمه‌مشدر .»

اوکله‌نك کونشی حرارتی تمامیله تعدیل ایتمشیدی . برآرابه‌یه بیندك . شیمدی اختیار تیر شهرینی اورتن قوملر صاغمزدن فرار ایدیپور کبی‌ایدی . فقط بو قوملرده نه فجیع بر معنای سرزنش واردی کویا :

— براقیکز او ثروت ماضیه خواب ابدیسنه دالسون .

دیمك ایستیوردی .

فی الحقیقه بوتون شهر وبوتون ماضی اویویوردی. یالکز اوخیرچین ده‌کیز،اوحالا بر هیجان ساحله هجوم ایدیپوردی .

حرکتمزدن یارم ساعت کچمشیدی‌که یولمز داخله دوغرو قیوریلدی . بش دقیقه صوکره صولمزده «عین بقوق » صاغمزده ، ایسه « طورا » ، « بیدیاس » قریه‌لری بولونیوردی . بر ساعت‌صوکره بر خان واونی متعاقب « نهر القاسمیه » کورو. تمشیدی . « نهر القاسمیه »، « لیتانی » نهرینك قسم سفلیسنه اطلاق اولونیوردی . نهر ایچه درین ایدی . صولری‌ده کیزك استقامتنه‌دوغروقوشیوردی .خانك اوست‌طرفنده « برج‌الحواء»خرابه‌لری‌واردی .اوندن بر چاریك‌مسافه‌ده‌وداخله«قبور الملوك»بولونیوردی. بورادن تباعد ایدرکن کونش اوزافدن صوك ایشقلرینی دوکیوردی . یولمز بك لطیف اولەرق دوام ایدیپور ، قدیم فنیکه اراضیسنك آقشام روزکارلری یاپیلیوردی .یکرمی بش دقیقه صوکره مهتاب ، خفیف خفیف کذرکاهمزی تنویره باشلادی . شیمدی یولده دیکر بر خانك خرابه‌لری سچیلیوردی .

صاغ طرفنده ایسه ایکی بیاض قیا پارچه‌سی‌واردی‌که، یونلرده ایکی قدیم مغاره صاقلانمشیدی . یکرمی دقیقه صوکره « ابوالاسود » یاقینلاشدق. شیمدی بر سوروخرابه باشلامشیدی . یکرمی بش دقیقه صوکره صاغده « نبی سبر » صوك بر قاچ ستون ایله بر مغاره واون بش دقیقه صوکره «عدلون » ، واردق . عدلونه اسکیدن (Ornithopolis) دیولردی. بوراده « ام الغزاز » نامنده بر مغاره موجوددرکه ایچنده‌طاشدن بر مه‌دن صو داملارمش .

بر مدت صوکره صاغده « الانصاریه »دن کچدك . قرق دقیقه صوکره اوزافدن « نهر الجیزانی » نی ترك‌ایتدك . « السکسکیه » اوکنده بر قاچ مغاره‌یی براقدقدنصکره

سولده بعض خرابه‌لر وصاغده دخی یوکسکده « ساراڤاند » ك بولوندیغی موقعه‌کلدك . ساراڤاند اسکیدن « Zarapta » ، یاخود « Sarepta » ، صورتیله معروف ایدی . اوراده حضرك مقامی وار ایمش . بر مدت صوکره اوزاقدن دالغه‌لرك یولوندیغی طرفده قویو بر کولکه کوزوکمشیدی :

— کوندوز اولایدی . بوراده صیدا کوزوکوردی . اوزاقلرده‌کی قارالتی ایشته صیدا.. دیدیلر..

دیمك صیدایه یاقینلاشیوردق . اون بش دقیقه صوکره (عین القنطره) منبعنه، یکرمی دقیقه صوکره «العقیبه» ایرماغنه کلدك. شیمدی دکزك کناره‌نده وآتاغیده (برج الحضر) نامیله قدیم بر قلعه واردی . اون بش دقیقه صوکره (نهر الجزاریه) یه کلدك. اون دقیقه صوکره (تل البراق) و (خان البراق) قریه‌نده (نهر العدسیه) یه واردق . بوراده باغچه‌لر واردی . یکرمی‌دقیقه صوکره (نهر الزاهرانی) ، یکرمی‌بش دقیقه‌صوکره (وادی الطیش) وصاغده (الغازیه) بولونیوردی . بوراده دوز أراضی واووه باشلادی . نهایت قرق دقیقه ظرفنده (نهر الزنبق)ه تقرب ایلدك . دها صوکره صاغ طرفده (دیربسین) . (میومیه) کچیلدکدن‌صوکره آرتیق صیدانك باغچه‌لرینه مواصلت ایله مشبدك .

شیمدی باغچه‌لر آره‌سندن کچیوردق . یکرمی دقیقه صوکره « نهرالبرغوت »ی آشدق؛ نهر البرغوته اسکیدن Adupia دیرلردی .! ونهایت بش دقیقه ظرفنده صیدانك ایلك اوی کوزوکمشیدی ، زمان همان نصف الليله تقرب ایتمشیدی. شیمدی‌صیدا مهتابك‌نوری آلتنده یشیلکیله یك جاذب کورونیوردی . نهایت آرابه‌مز بویوجك بر بنا اوکنده دوردی . بو راسی اوتل‌ایدی . بو ظریف وشاعرانه سیاحت بزی هیچ یورمامشیدی.

— ٢١ —

صیدا

١ — صیدانك وضعیتی ، منظره‌سی

فنیقیلرك دیکر شهرلرنده اولدیغی کبی اسکی (Sidon) وشیمدیکی صیدا قصبه‌سی ده قارەنك ده‌کزه دوغرو اوزانمش بر قسمی « Promontoir » ، اوزرنده بنا اولونمشدر . شاعر یونانی‌نك « نحاس احرله زنکین »بر شهر اولەرق اشعار مخلده سنده تصویر ایتدیکی بو بلدهٔ قدیمه‌نك صور وعکا قدر بر ماضیسی واونلر قدر بر سرکذشت وحتی ماجراسی

بولوندیغی حالده قصبه‌نك شكل حاضری بو ماضی ذی زیاده غریبدركه خاطر لائمق ایسته‌میور . « اومیروس » بو زمانده یاشامش اولسه‌یدی بی شبهه بو لطیف قصبه‌یی اوده یكه‌جك وبوراسنی بر شهر نحاس اولهرق دكل بر بلدهٔ زمردین حالنده تقدیس ایله‌یه‌جكدی . فی الحقیقه صیدا بوتون معناسیله یشیل بر مملكت ایدی . غرب ، شمال وجنوب جهتلری ماوی دهكزه دوغرو كومول بو قصبه‌نك ده‌كز امتدادنجه بوتون صرتلریم یشیلدر . شمال وجنوبده ، بر ایكی ساعت قدر دوام ایده‌ن واسع بورتقال باغجه‌لری لیمون ، ماندالینه ، بادم ، موز ، ودیگر میوه آغاجلریله مزروع اولدیغی ایچون بو راسی هردم بهاردر . شمالدن جنوبه وبر مقدار غربه دوغرو اوزانان قصبه‌نك خارجدن منظره‌سی پك زنگیندر . بالخصوص باغجه‌لرك شرقدن آرقه‌سنه دوشن « جبل الریحان — Tomat Nilla » ، تومات نحاسنك یشیل تپه‌لری ایله اوزاقدن بیرلانطه كبی پارلایان « هلالیه وبرامیه » كویلری واوراده اهتمامكار بر دست صنعتله ایشلهنن بویالی ظریف كوشكلری بوتون بو بلدهٔ خضر ایه‌شاهانه بر كوزه‌للك بخش ایدر . باغجه‌لرك شمال طرفندن آقان « نهر الاولی » ایسان ایله بو یشیل ساحه‌نك حد فاصلی تشكیل‌ایدر . وبو حدی بیاض ومنتظم برشوسه یولی شرقه دوغرو اكال‌ایدر . قصبه‌نك غربنده بو اقلیم محاسنك ده‌كزه كوچوك بر هدیه‌سی حالنده اوفاجق بر آطه واردر . والحاصل قصبه بوتون بنالریله ، یشیللكلریله ، باغجه‌لریله ودكزیله بحر سفید ساحلنك اك مزهر بلده‌لرندن برینی تشكیل ایدر .

۲ — صیدانك خطوط داخلیه‌سی

[۱] — قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری — صیدانك شرق طرفنده قصبه‌یی جنوبدن شماله دوغرو بویدن بویه قطع ایده‌ن یكانه كنیش بر جاده‌سی واردركه تا صوردن كلیر . وتاشمال طرفنده‌ده‌كزاوزرنده بولونان « قلعة البحر » قریسنه نهایت بولور . فقط او زمان صاغه دوغرو شمال استقامتنده قیویریله‌رق ساحل بوینی بر مدت تعقیب ایدر . صیدالیلر قلعة البحره قدر اولان قسمه « شاكریه » جاده‌سی نامنی ویرلر . ساحل بوینجه اولان استطاله‌یه ایسه « طریق القمله » دیرلر . مع مافیه شاكریه جاده‌سی منتهاسندن بر مقدار اول صو بندینك یانندن ینه صاغه دوغرو قیویله‌رق بیروته قدر دوام ایدركه بو جاده‌یه بیروت جاده‌سی دیرلر . بیروت جاده‌سی یارم ساعتدن فضله بر زمان ظرفنده متمادیاً باغجه‌لرك آره‌سندن كچدیكی ایچون سوریه‌نك اك لطیف بر یولی تلقی ایدیلیر . شاكریه جاده‌سنك جنوبدن صوده كیده‌ن قسملرینك‌ده عینی لطافته مالك اولدیغنی اونوتمامالیدر . صیداده‌بولونان دیگر یوللره كلنجه بونلرك‌دا محدوده‌نیله‌جك قدر فضله‌لغه واكثریسنك‌ده طاشلرله دوشه‌لی اولمسنه رغماً پك أليم بر حالده بولوندقلرینی اشارت ایتمك لازمدر . بو

صيدا وضواحيها

313

بولار اوقدر متعفن ومظلم تو نلار حالنده اوزانیر که صیدانك بو اسکی سوقاقلری عکانك بولاری یك اوسنده براقیر . بوتون سوریه ساحلنده بونلردن دها فنا کیدلر بولوندیغنی ظن ایتمه‌ملیدر .

صیدانك اقصای عمران اولمق اوزره تلقی ایدیلن جهتلری شمال وشرق قسملریدر . بورادہ بیروتکاری اولر ، بویوك اوتلار ، تمیز ویویوجك مغازه‌لر ، وسائره شاکریه جاده‌نی باشدن باشه تزیین ایدر . باخصوص شمالدن شرقه دوغرو قیویلیلان ساحل اوزرنده کی یکی اولر ، هردرلو ظرافته مالکدر . اکثریا ماوی ویا قرمزی بویالی اولان بو اولر عمومیتله ایکی قاتلی درلر . اوستاری ده قرمزی کیره‌میدلرله اورتولمشدر . برچه‌لری دکزه ودیکر جهه‌سی جاده‌یه آچیلدیغی کبی اساساً اولرك آره‌سنده آز چوق برفاصله بولوندیغی ایچون بو اولرك درت طرفی آچیق صایلیر . اولرك جاده اوزرنده کی جهه‌لرنده هر حالده غریب قفسلر وبعض تستر تحفه‌لری یاپیلمش ایسه‌ده بو قدرینی معذور کورمك لازمدر . بو بولده بیروت طرز معماریسنه تقلیداً یاپیلان اولر آز دکلسه‌ده صیدانك نفوس موجوده‌سنه نسبتله اهمیتسز قالیور . « شارع » ، « طاحون » ، « وسطانی » نامیله معروف اولان بو قسمدن متباقی قالان صیدانی آغزه آلمامق لازمدر . حالبوکه قصبه‌نك جنوبی ، غربی ، وسطی وغرب شمالیسنی بو قنا اولر تشکیل ایدر . احتمال که صور کبی ، عکا کبی ، صیدا قصبه‌سی ده محدود بر ساحه داخلنده اوزون مدت صقشمش قالمش اولمالی که بورانك اولری عکانك بر شکل مصغری اولمشدر . بوراده یالکز بر قاتلی أو بولمق قابل دکلدر . الك کوچوك بر ساحه‌ده اکثر یابولك طاوانی تشکیل ایدن قبه‌لر اوزرنده اسمر ، یو صونلی پیس طاشلر وسیاه کیرلی تخته یاپجورلر ، سال دیده یاصلی دیرلر کورولور . اولرك ایس ودومانه باطمش دیوارلری ، کیرلی داخلی ، مظلم وهوا کورمز ساحه‌سی دخی فرق اولونور . ایشته بوتون بویرلرده صیدالیلر اقامت ایتمکده‌درلر . صیدانك بوللرینی آنجق نابلسك سامری محله‌سنده تصادف ایتمك قابلدر . فقط بو اولرك بو شکلی هیچ بریرده کورولمز . بو اولرینی تنظیم ایتمك وتمیزلمك ویاخود سوقاقلرینی توسیع ایده‌رك بورایه بر پارچه ضیاء ، برپارچه حیات کوندرمك قابل ده‌کلدر . بونلر ایچون انسان وهلةً دیرکه بو اولر ایچون تك بر چاره واردر : یقمق ..

مع مافیه بو اولرك دست زمانله بیقیله‌جغنی اوعاملیدر . چونکه بك محکمدرلر وبونلرینو خارجدن کولومه‌ین یکی صیدا ایچون نه بیوك بر شین تشکیل ایدر . بونلرك یکونی بش آلتی محله قدردر . اسملری ده کندیلری قدر قبادر . (زوتینی) ، (مسالحه) (کنك) (کنان) الخ صیداده عمران اخیردن حصه‌دار اولمزدن مقدم موجود بعض آثار عتیقه‌یه تصادف اولونیور . بونلر میانده قصبه‌نك جنوبنده‌کی (قلعة المعزه) یاخود (قلعه الفوقا) ایله ساحل بحرده کائن (قلعة البحر) یاخود (قلعة التحتا) وقصبه‌نك غربنده رؤسای

دروزدن فاخر الدین طرفندن انشا ایدیلن سرای ذکر اولونه بیلیر .

صیدانك جامع خصوصنده زنکینلکی واردر .اوچله طقوز جامعی اولدیغی اسکی اتولرده اوقیورز .حال حاضرده یالکز (جامع الکبیر) ، (البحر) ، (البطاح) ، (کتخدا) ، (المصلیه) ، (مجذوب) جامعلری معروفدر. صیداده (میر) ، (جدید) (سوق) ، (شیخ) نامیله درت حمام بولوندیغی دوشونولورسه بو جهتدن ده بدبخت صایلمامق لازمدر .

قصبه‌نك قسم قدیمی وسطنده (ساحة السرایا) نامیله معروف بر کوچوك میدان ایله بر حوض بولوندیغی اونوتیلمامل .

قصبه بو یالری ایله قالسه‌یدی بی شبهه دیکر ساحلده‌کی قرده‌شلری کبی آز چوق بی معنا اولهجقدی . حالبوکه اوچله سویلدیکمز وجهله یکی طرزده‌کی مغازه‌لری ، وبنالری یك جوقدر .وعین زمانده قهوه‌لری ، اوتللری ، ونهایت مطبعه‌لری ، بخارله متحرك اون فابریقه‌لری ، وبوتون بانجه‌لرك ، بیاره‌لرك ، آره‌سنده داغلمش موتورلری ده واردر. باخصوص کرك یرلی طوائف مسیحیه‌نك وکرك جمعیات اجنبیه‌نك وجوده کتیردکلری مبانی ، مأمورین اجنبیه‌نك یاپدقلری بنالر ونهایت بر چوق معابد مسیحیه صیدایه بر رونق ویرمشدر .

بونلر میانده آمریقان جمعیتك ذکور واناثه مخصوص مکتبلرینی ، فرانسیسکان کلیسا-سی وذکوره مخصوص لاتین مکتبی ، سور (Sœurs) لرك بر مکتبی ایله دار الایتامی ، وژه‌زویتلرك کلیسا-سیله مکتبلرینی ، مارونیلرك ، روم اورتودوکسلرك وروم قاتولیکلرك کلیسالریله مکتبلرینی وآیالس اسرائیلیت‌ك ده بر مکتبنی ذکر ایده بیلیرز .بوتون بنالرك نصل اهتمام تجدد پرورانه ایله وجود کلدیکی محتاج ذکر دکلدر . اکثریا مبالغ عظیمه صرفیله انشا ایدیلن بو مبانینك صیدایه بر روح عمران بخش ایتدیکی انکار ایتمك ده دوغرو اولماز .

[۲] — **قصبه‌نك صوبی** — صیدا کرك موقعی وکرك منظره‌سی اعتباریله مظهر اولدیغی بوتون بر حسن طالعی اسفار اولسون‌که صو خصوصنده بولامامشدر . صیدانك صوبی فنا دیدیکه قادر . صو ، بورایه ، یك اوزاق مسافه‌لردن ، جبل لبنانده (عین زحلته) جوارنده کائن (الباروك) منبعندن کلیر . الباروك صوبی موقعندهپك تمیز ومتمازدر . فقط بوتون کذرکاهنده اوتی آچیق جریان ایتدیکی ایچون هر درلو تلوثاته دوچاراولیور . باخصوص (عماطور) نام محلده بوس بوتون کیرله‌نیور . نهایت قصبه جوارینه یقینلاشیرکن (طالع) دنیلان بوکسك صویندلرینه کیور . واوراردن تقسیم ایدیلهرك دمیر بورولر واسطه‌سیله قصبه‌نك هر طرفنه داغلیور . فی الواقع صو مملکت ایچنده بولاشمیورسه‌ده اساساً قصبه‌یه بولانیق اولهرق کلدیکی ایچدن بر چوق خسته لقلرك‌ده منبعی بوصو اولیور.

ايجنده هر درلو عضويات تصادف ايدييلير . وفساده بر قوتوسى واردر . بو صويك اصول توزيعى عصردیدهٔ بر عرف اوزرينه جريان ايدييور . يكيدن بو صويه اشتراك ايتمك بالغ وفيريه توقف ايتديكى ايچون قصه‌صوسزلقدن بك زحمت چكيور . هر نه‌قدر قصه‌نك اوتمسنده بريسنده قويولر وارسه‌ده بونلرلده صوبى آز اولديغى ايچون احتياجه كفايت ايده‌ميور . مع مافيه آمريقان مكتبنده صولكزمانلرده قوتلى بر آرتهزيان‌قويوسى آچيلارق صوبى بعض محلاته‌داغيدلمش ايسه‌ده بك موضعى قالمشدر . يالكز قصه‌نك قسم شماليسنده جاده اوزرنده آمريقان مؤسسه‌سى طرفندن كشاد ايديلن شيق بر چشمه‌يه قدر سوق ايدلمشدر .

٣ — صيدانك احوال عموميسى

[١] — **صيدا قضاسى** — صيداقضاسى شمالاً جبل لبنان سنجاغى ماحفاتندن جزين وشرقاً مرجعيون وجنوباً صور قضالرى وغرباً بحر سفيد ايله محاطدر .

قضا مجلس اداره‌سندن آلديغمز معلوماته كوره عموم قضانك مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٠٠٫٠٠٠ دونم راده‌سنده تخمين اولنمقده اولوب نفوسى آتيده‌كى جدولده كوسترلمشدر:

اسلام	قتوليك	مارونى	روم	پروتستان	ارمنى‌قتوليك	لاتين	موسوى	اجنبى	
١١٣٩٨	٩٦١	٦٥٠	١٣١	٧٣	٢	١٧	٨٨٨	٤٧	نفس قصبه
٨٦١٤		١٧							شومرناحيه‌سى
٩٤٣٨	١٢١٨	٢٤٦٥		٣٧					جاع »
١٧٦٠٨	٣٢٧	٣٩٣							شقيف »
٤٧٠٥٨	٢٥١٣	٣٥٠٨	١٣١	١١٠	٢	١٧	٨٨٨	٤٧	يكون

يكون عمومى

ذكور	اناث
٢٧٥٥٥	٢٦٨٢٩
٥٤٢٨٤	

عموم قضاده‌كى تولدات ووفياتك مقداريله كلنجه بونلر دخى آيرو بر جدوله بر وجه آتى كوسترلمشدر .

۱۳۲۵ سنه‌سندن ۱۳۳۱ سنه‌سنه قدر

تولدات		وفیات
٤٧٥٨	اسلام	١٥١٦
٢٧٨	ماروني	١١٠
١٥٤	قتوليك	٥٤
١١	پروتستان	٧
١٣	روم	٩
٢	لاتين	٢
٦٩	موسوى	٢١
٥٢٨٥	يكون	١٧١٩

بالاده‌كى ارقامدن مستبان اولديغى اوزره صيدا قضاسنك نفوسنده آلتى سنه ظرفنده ٣٥٦٦ قدر بر تزايد وقوعه گلمش اولوب حيفا قضاسنه نسبةً (٧٤٣٧ نفوس) ياڭى ياڭى يه‌در .

المزده‌كى ارقام رسميه‌اوزرينه تدقيقات اجرا ايده‌جك اولورسه‌ق كورورزكه اسكى‌سنه ظرفنده‌كى اسلام تولداتنده اناث ذكوردن ٩٠ نفر زياده ووفياتده ذكور اناثدن « ٣٦٠ » قدر فضله‌در . ديمك اوليورکه صيدا قضاسنده اركلكلر كيت كيده تناقص ايتمكده‌در .

قضا مركزى صيدا قصبه‌سى اولوب اوتوز اوچ درجه اوتوز درت دقيقه عرض شمالى ايله اوتوز اوچ درجه ايكى دقيقه طول شرقيده واقع ومركز ولايته بر شوسه‌ايله مربوطدر. قصبه بيروت ـ صوريه‌يولنك مركز نقطه‌سنده واقع وبرنجيسنك ٤٥ كيلو مترو جنوبنده وايكنجيسنك يه ٤٥ كيلومترو شمالنده‌در .اون محلهيه منقسم اولان صيدانك نفوس عمومیه‌سى « ١٤١٦٧ » اولوب يونك « ١١٣٩٨ » ى اسلام « ٩٦١ » ى قتوليك « ٦٥٠ » يسى ماروني « ١٣١ » ى روم اورتودوكس « ٧٣ » ى پروتستانت « ١٧ » يسى لاتين « ٨٨٨ » ى موسوى و« ٤٧ » يسى اجنبيدر .

قصبه‌نك صوك سكز سنه‌لك اسلام تولداتنده اناث « ١١١٥ » ذكوردن « ١٠١٥ » يوز قدر فضله ووفياتنده‌ينه اناث « ٢٥٠ » ذكوردن « ٣٦٠ » يوز اون قدر نقصاندر . كرك صيداده وكرك بونون قضاسنده ذكورك كيت كيده مضمحل اولمسى اورا عرقنك سريع بر تردى دورەسنى كچيرمكده اولديغنه واضح بر دليلدر . بوكا مانع اولهجق تدابير صحيه واجتماعيه‌نك اتخاذى وجيه‌دكدر .

[٢] — صيدانك تاريخچه‌سى — سائر فينيقه اسكله‌لرى كبى قصبه ، قارشوسنده اطه بولنان بر رونك اوزرنده مبنى اولوب وقتيله فينيقليلر زمانينده غايت مهم بر موقع تجاريه‌سى

اولان صیدون شهرینك موقعنی اشغال ایتمکده‌در . صیدونك عبرانجه‌ده وفنیقه لسانده‌کی مقابلی بالق صیدی معناسنه اولان Sidon کلمه‌سیدر .

اشبو قصبه حام بن نوحك اوغلی کنعانك اکبر اولادی اولان صیدون طرفندن بنا اولندیغی مرویدر . اهالیسی بو بلدهٔ لطیفه‌نك موقع طبیعیسندن استفاده وبتون سواحل متجاوره واقوام سائره ایله تأسیس مناسبات ایده‌رك حرف وصنایع وتجارت وعلوم وفنونده پك زیاده ترقی ایتمشلردی . بو سبیله صیدا فنیقیلرك الك بیوك کرسلری وبتون اق دکزك مرکز تجارتی ایدی . براره‌لق مرکزیت صور شهرینه کچمش ایسه‌ده صیدا ینه اهمیت تجاریه‌سنی محافظه ایتمش ایدی .

یونان شاعری « هومر » لك دیدیکی کبی هر خصوصدن ماهر اولان صیدالیلر وقتیله تجارتلرینی پك واسع بر صورتده تزیید وترقی ایتدیرمکه موفق اولمغله بو مناسبتله بحر سفید حوضه‌سنده وحتی بحر محیط اطلاسیده تجاری اسکله‌لر تأسیسنه قدر کیتمشلردی . مستقل بر صورتده شانلی کونلر یشادقدنصکره صیدا شهری قبل المیلاد ۸۴۰ سنه‌سنده انوریا قرالی اوچنجی سالمانصر طرفندن ضبط ایدلمش وبر آز صوکره کلدانیلراره . اسکندر کبیره انتقال ایتمش ایدی . اشبو جهانکیردن صوکره سلفکیلرك یدنه کچمش ایسه‌ده مختاریتی بنه محافظه ایلمش ایدی . « ۱۸ ق . م » سنه‌سنده سوریه یی فتح ایدن رومالیلردن ایمپراطور اوغوست زمانده یهودی حاکمی بیوك هرود بخش ایتمشلر ایدی .

هجرت نبویه‌نك ۱۴ نجی سنه‌سنده خلفای راشدیندن حضرت عمرك زمان خلافتلرنده شام فتوحاتی صره‌سنده ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش ایسه‌ده اهل صلیب محولمری اثناسنده قدس قرالی بودوین بلا مقاومت ضبط واستیلا ایلمش ایدی .

حطین مظفریت اسلامیهٔ عظیمه‌سندن صوکره صلاح الدین ایوبی صیدانك امتحکام مدرینی تخریب ایلمش فرانقلر اون سنه صوکره « ۱۱۹۷ » تکرار موقت بر مدت ایچون استردادایتمشلردی . بو صورتله بر قاچ دفعه کاه اسلامرك وکاه خریستیانلرك الده قالان صیدا شهری نهایت یاوز سلطان سلیم حضرتلری زمانده ۹۲۳ سنهٔ هجریه‌سی و ۱۵۱۷ سنهٔ میلادیه‌سنده سوریه قطعه‌سیله برابر ضمیمهٔ ممالك دولت علیه عثمانیه اولمشدر . اشبو وقایع حربیه‌دن صیدا شهری خراب بر حاله دوچار اولمغله رق انجق اون یدنجی عصرك ابتدالرنده بر آز ترقی یولنی طوته بیلمش ایدی . اوزمانکی ذوزی امیری مشهور فخر الدین پوراسنك اقلیم وموقع لطیف طبیعیسنی بکنمکله شهرك اهمیت عمومیه ایله تزیینه وتجارتنك توسیعنه قیولمش ایدی . ایبك تجارتی صیدانك الك مهم برمنبع ثروتی تشکیل ایتدی . فقط امیرمذکورك وفاتندن صوکره عکا والیسی جزاراحمد پاشانك

فنا اجرا آتیله صیدا اهمیت تجاریه‌سنی بسبتون غائب ایده‌رك نهایت بیروت شهریته مرکز یت تجاریه‌سنی ترك ایتمکله دیر تنزل ایتدی . اخیراً واقع اولان زلزلهٔ عظیمه‌دن مملکتیته خراب اولمش، امرای عثمانیه‌دن سلیمان پاشا زمانده بر آز اعمار ایدلمش ایدی .

صیدا بر مدت مرکز ایالت اتخاذ اولمش وصوکره سوریه ولایتنه تابع بیروت سنجاغنك بر قضاسنه مرکز اتحاد ایدلمش والحالة هذه لوا مذکور ملحقاتندن بولنمشدر .

تخریب ایدلمش بر سورك ایچنه صیقشمش قالمش اولان صیدا قصبه‌سنك شمدیکی حالده لیمانی بیله یوقدر . قوم و-اثر ایله صیغ بر حاله کلن شمال لیمانی وقتیله حقیقی بر دوق حالنده‌ایدی . لیمان هر ایکی طرفدن قیالر ورسیفلرله چویرلمش وشمال شرقیسنده بولنان بیضی الشکل طقوز قوسلی کوپری قرمزی قلعة البحره ربط ایتمکده‌در . ظن اولندیغنه کوره قلعه درزی امیری فخر الدین زمانده انشا اولنمشدی . جنوبده‌کی مصرلیلر لیمانه کلنجه بورانك دخی اسکی دیوارلری وجهت شرقیه‌ده صنعی ایکی لیمانی موجود اولوب وقتیله امیر فخر الدین طرفندن طولدیرلمش ایدی صیدانك شمال شرقیسنده واك مرتفع نقطه‌سنده «۱۲۵۳» سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه قرالی سن‌لوئی طرفندن انشا اولنمش قلعة المرد نامنده بر قلعه‌سی ایله شمالنده‌کی «نهر الاولی» دن قصبه‌یه صوکتیون تحت الارض صوبحرالری واردر .

آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن اهمیتی پك زیاده تناقص ایتمشدر . فارشوسنده وقتیله امیر مشهور فخر الدینك سرایی بولنان جامع الکبیر اسکیدن سرجان شووالیه‌لری طرفندن کلیسا اولهرق انشا ایدلمشدی .

آثار عتیقه‌سمسارلری طرفندن پك زیاده زده‌لنان اسکی صیدا شهری شمدیکی قصبه‌نك جهت شرقه‌سنده واقع اولوب اووه‌دن بر آز مرتفع اولان قیالر آره‌سنده قصبهٔ قدیمه‌نك مزارلغی مشاهده اولنقده‌در . بش آلتی ساعتده زیارت ایدیله بیلن اشبو تربه‌نك اك مهم قبرلری شهرك جنوب شرقیسنده بولنقده‌در . ۱۸۵۵ سنه‌سنده کشف اولنه‌رق پارس موزه‌سنه کوندریلن صیدا قرالی (أشمونازار) لحدی بوراده ظهور ایتمش ایدی . بنه بورالرده‌کی اوفاق کلیسا وقتیله فنیقلیلرك «استارته» آلهه‌سنه مخصوص انشا ایتدکلری معبددن بقیه برشی اولمدیغی اغلب احتمالدر . مغدوشه کوینده‌کی کلیسا دخی بو قبیلدندر .

۱۳۰۳ سنهٔ دوریه‌سنده ۱۸۸۷ سنه‌سنده صیدا قصبه‌سنك شمال شرقیسنده‌واهالی محلیه‌دن شریف افندینك باغچه‌سنده موزه همایون مدیری طرفندن حفریات مهمه اجرا ایدیله‌رك یکرمی بر لحد کشف اولنمش ایدی .

بو لحد میانده اسکندر کبیر لحدی نامیله شهرت بولان وکیمك مزاری اولدیغی وهاله‌نکی هیکل تراشك محصول جبره ونمونهٔ مهارتی ایدوکی بیلنه‌میان قبارتمه رسملرله مزین

نقوش والوان کونا کون ایله منقوش وملون بر لحد واردرکه صنعت هیکلتراشیك براموذج عجیبه نماس دیمکه شایان اولمق اعتباریله یالکز بو لحد صوك درجه قیمتدارددر . بو اثر کرانبهایی زیارت وتماشا ایچون اوروپا وامریقا عالمیاندن درسعادته پك چوق کیمسه لر گلیر وبو لحدك تعریف وتوصیفی صددنده مقاله یازمامش مجموعه قالمامشدر . لحود مذکوره نك یالکز بریسنده فنیکه لسانیله برکتابه محکوك اولدیغندن آنك (تابوت) نامنده بر فنیکه قرالنك مزاری اولدیغی تحقق ایدیلمشدر .

[۳] — امور بلدیه — اوکمده صیدا بلدیه سنك ۱۳۲٤ ، ۲۸ ، ۳۰ و ۱۳۳۲ سنه لرینه عائد بودجه لر دوریور . واردات ۱۳۲٤ سنه سنده (۱٤٤۹٤۰) غروش ایکن درت صوکره (۱۸۷۲۰۷) غروشه وایکی سنه صوکره « ۱۹۱۰۰۰ » غروشه قدر چیقیورکن احوال حاضرهٔ حربیه طولایسیله ۱۳۳۲ سنه سنده تکرار « ۱۵۹۷۰۰ » غروشه تنزل ایدیور . اشبو واردات اکثریله ذبحیه ؛ غازخانه وسائط نقلیه رسومیله املاك اجوراندن تشکل ایدییور . ۱۳۳۲ سنه سنه مخصوص بودجه نك مصرف قسمی سراپا اعجوبه لرله مالا مالدر : سکز سنه اول « ٤۲۳۰۰ » غروشه قدرچیقه بیلن معاشات فصلنك بوسنه « ۸٤۷۱۵ » وموسم واعیاد فصلنه « ۱۰۱۲۰ » وفقرا فصلنه « ۱۵۵۰۰ » غروش وضع اولنمشدر . حال حرب مناسبتیله بلدیه لرك کیجه کوندوز جدی ایشلرله مشغول اولمری لازمکه جکی بیلمکله بلتن صیدا بلدیه سی فعالیتی یالکز معاشاتك تزییدنده مواسم واعیاد فصلیه فقرا تخصیصاتنك تضعیف ایدلمسنده استعمال ایتمشدر . بلدیه تشکیل اساسیندن پك زیاده اوزاق اولان اشبو اوچ قلمه جمعا یکون ۱۱۰۳۳۵ غروش صرف ایدیله جکدر . واردات عمومیه دن باقی قالان (٤۹۳٦۵) غروش تنویراته ، صحیه یه تنظیفاته صرف ایدیله جکدر . اجراآت بلدیه مملکتمزك سائر قصباتنده اولدیغی کبی هیچ مثابه سنده در .

[٤] — معارف — نفس قصبه ده تحصیل ابتدائی ۱۳۳۳ سنه سی مارتنه قدر ۱۲۹٦ سنه سنده مرحوم مدحت پاشا طرفندن تأسیس اولنان مقاصد خیریه جمعیتی معرفتیله اداره ونشر اولنور ایدی . حین تأسسنده جمعیت مذکور درت معلم و ۱۵۰ طلبه احتوا ایدن بر مکتب ابتدائی ایله مباشرت ایده رك بر طرفدن اعانه ایله واراداتنك تزییدینه ودیکر طرفدن مکتب عددینك تکثیرینه صرف مساعی ایتمش ایدی . اوقاقدن ایشه باشلایان اشبو جمعیت عالیه املاکنك یواش یواش تزییدندن دولایی مهم وارداته نائل اولهرق واهمینی کندیکه آزه رق کرایه ویردیکی املاکك عدد فرقی تجاوز ایدییوردی . ۱۳۲۹ سنهٔ مالیه سنده واردات ۸٤۳۷۰ غروش قدره بالغ اولمشدر .

جمعیت بو ایچه مهم وارداتله درت مکتب اداره ایدییوردی . ذکوره مخصوص خیریه

وفیضه مکتبی وشارع عله‌سنده‌کی اناث مکتبیله ذکور وانائه مخصوص شعبون ومحدودی دار التدریسلریدر . اشبو درت مکتبده ٦١٨ ذکور و ٥٣٢ اناث ایله ١٧ معلم و١٨ معلمه موجود ایدی . مشروطیتك اعلانی تاریخنه قدر اشبو مکتبلرده استخدام اولنان معلملر قائمقاملرك برر قوهٔ اجرائیه‌سندن باشقه بر شی دکللردی . ١٣٢٤ سنه‌سندن صوکره جمعیت خیریه تجدد یولی طوتمغه سعی ایتدی ایسه‌ده لایق وجهله آثار موفقیت کوسترمه‌مشدی . بیك لیرایه یقین واردات ایله درت مکتب دها منتظم دها علمی اداره اولنه‌بیلوردی وفی نهایت ١٣٣١ سنه‌سنده معارف نظارت جلیله‌سنك امریله جمعیت لغو اولنه‌رق اموالی هیئت اصابه‌سبله محاسبهٔ خصوصیهٔ ولایته دور اولنمغله مکاتب مذکوره بیروت معارف مدیریته الحاق ایدلدی .

قرق یو قدر سنه‌دنبرو معارف مدیریتك اداره‌سی آلتنده مؤسس اولان ابتدائیه مکتبی یوندن آلتی یدی سنه اول نمونه‌یه قلب ایدیلدرك دها اهلیتلی اولمسی لازمکلن دار المعلمین تحصیلی کورمش معلملر عهده‌سنه توديع ایدلدی . شمدیکی حالده مکتب مذکورك موجودی (١٠٠)ه بالغ اولمقده‌در . صیدا زیارتمز تعطیله تصادف ایتمسی حسبیله مکتب مذکورك درجهٔ ترقی ویا تدنیسی حقنده فکر درمیان ایتمك قابل اولهمامشدر .

آمریقا میسیونرلری صیدا اهالیسنك علوم وفنونه ولان قابلیتلرینی نظر دقته آلهرق ١٨٨٠ سنه‌سنده تأسیسنه موفق اولدقلری صنایع مکتبی یواش یواش رغبت قزانمغله مکتب مذکور اداره‌سی دخی اشبو رغبت نسبتنده مکتبك توسیع حدودینه قیولهرق صیدا باغچه‌لرینه ناظر یوکسك بر تپه‌ده و «میومیه» قریه‌سی جوارنده بر قاچ بیك لیرا مصرفله غایت کوزل بر شعبه انشا ایتدیردی وابتدائی قسمیله برابر مکتبك برنجی صنفی بورایه نقل ایدلدی .

١٨٩٥ سنه‌سنده مکتبده مارانغوزلق وقوندره‌جیلق شعبه‌لری کشاد ایدلدی . ١٩١٣ سنه‌سنده مکتبه ٢٩٨ طلبه دوام ایدیوردی . درجهٔ تحصیلی رشیدیدر .

یوندن بشقه بینه آمریقا میسیونرلرینك بر اناث وسن جوزف راهبه‌لرینك بینه بر اناث مکتبلری موجوددر برنجیسنه ٦٥ وایکنجیسنه ١٣٠ طالبه دوام ایدیبور ایدی . شمدیکی حالده بتون بو اجنبی مکتبلری مسدودر .

[٥] — **اموال زراعیه** — (پورتقال باغچه‌لری) بتون سوریه قطعه‌سنده شام ویافه‌دن صوکره الك زیاده باغچه‌لرك کثرتیله دلفریب بر منظره عرض ایدن قصبه صیدادر . پورتقال، لیمون ، ماندارین کبی اشجار مثمره حدیقه‌لری قصبه‌یی احاطه ایتمکده وغایت دلنشین بر حاله بولندیرمقده اولوب بونلرك چیچك زمانی هان ایلك بهاردە نشر ایتدکلری روائح

لطیفه مشام جانی تعطیر ایلر . باغچه‌لر صیدانك شرق طرفی کاملاً احاطه ایدر. حدود شمالاً یارم ساعت مسافه‌ده کائن نهر الاولی شرقاً جبل لبنانی قضانن آبیران شویه ونهر سینیق در . عددلری ۳۰۰ -- ۳۵۰ یه واران بو حدیقه‌لر ایکی یه آیریلور . بر قسمی بیوکلر عدادینه داخلدر . یعنی هربری اون درت فدان ، ۲۰۰۰ متره مربعی . بر فدان ، وسعتنده دیکری ایکی فدانلقدر .

صیدا طوپراغی پورتقال زرعیاتی نقطهٔ نظرندن قرمزی ویا بیاض قوملغه وقرمزی سیاه وبیاض طوپراغه تقسیم اولنور . دکز کناردنه بولنان قرمزی قوملر ایله سیاه طوپراقلی اراضی الك زیاده پورتقال ولیمون وسائر اشجار مثمره زرعنه مساعددر. بیاض طوپراق طبقاتی صوسقینه غیر مساعد اولدیغندن بوزرعیاته قطعیاً الویرشلی دکلدر . صیدا اراضیسنك تخمیناً بر ثلثی تراب ابیض دیکر بر ثلثی رمل ابیض واوچنجی ثلثی مختلف طبقات ترابیه‌دن مرکبدر .

اجرا ایدیلن بر حساب تخمینی یه کوره صیدا باغچه‌لری وسطی اولهرق سنه‌ده ۷۰ میلیون پورتقال و ۳۰ میلیون لیمون وسائره ویرمکده‌در . باغچه‌لردن تسلم ایتمك شرطیله پورتقالك بر بیك عددی ٤٠ — ۱۰۰ واکسی لیمونك بر بیکی ٥٠ غروشه صاتیلیوردی . ۱۹۰۲ سنه‌سنده صیدادن خارجه ٥٠٫۰۰۰ صندوق پورتقال ولیمون سوق ایدلمشدر . سوك زماننده صیدا اهالیسنی یکی دنیا اغاجلرینك زرعیاتنه بك زیاده اهمیت ویردکلرینی کوریور . رز . وسطی اولهرق ٦۰۰ قنطار ویرن اشبو نفیس محصولك بر قنطاری ۱۲٥ — ۱٥۰ غروشه صاتیلمقده وکوندن کونه اهالینك بو میوه‌یه اولان رغبتی تزاید ایتمکده‌در. بوندن باشقه صیداده ایپك بوجکی یتشدیرمکله مشغول الی قدر باغچه موجوددر . بوتون بو باغچه‌لق دن شمال طرفده کیلر صویی نهر الباروکدن وجنوبده کیلرقاعوره‌لر واسطه‌سیله قبولردن آلمقده‌درلر . باغچه‌لرك یالکز بر ایکیسنده صو چکمجك موتورلر موجوددر .

صیدا قضاسنك محصولات سنویهٔ وسطیه‌سی بر وجه زیردر :

الیان محصول (کیله حسابیله)	زرع اولنان محصول (دونم حسابیله)	جنس محصول
۳۲۰۰۰۰	۸۰۰۰۰	بغدای
۸۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	آرپه
۳۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	بیاض داری
۲٥۰۰	٥۰۰	بقله
۹۰۰۰۰	۱٥۰۰۰	مرجمك

نخود	۲۰۰۰	۱۲۰۰۰
بورجاق	۲۰۰۰	۲۰۰۰۰
یکون عمومی	۲۰۹٫۵۰۰	۱٫۲۷۴٫۵۰۰

بوندن باشقه صیدا قضاسنده ۶۰۰٫۰۰۰ کیلو توتون و ۴۵٫۰۰۰ کیلو قوزه محصولی تشدیر ایلکده. وقضاده موجود ۲۵۰۰۰ آغاجدن (۱٫۲۵۰٫۰۰۰) قیه‌لك زیتون طوپلا. تمقده‌در . رسمی ایستاتیستیقلره کوره قضای مذکورده ۵۰۰۰ دونملك پورتقال، ماندارین، لیمون بکی دنیا باغچه‌لری موجود اولوب بونلرك محصول سنویلری ۶٫۰۰۰٫۰۰۰ قیه‌در .

حیوانات زراعیه .— قضاده موجود حیوانات زراعیه بر وجه زیربیان اولنور :

آت واستر	مرکب	دوه	اوکوز واینك	قیون	کچی
۱۵۰۰	۲۵۰۰	۱۰۰۰	۸۵۰۰	۶۰۰۰	۲۵۰۰۰

٤—صیدانك احوال اجتماعیه‌سی

[۱]— *طبقات اهالی وطرز معیشت*— قصبه‌نك اهالیسی صوك استاتستیقه نظراً (۱٤٫۱۶۷) اولارق کوستریلمکده‌در . بونك تقریباً اون ایکی بیکی اسلامدر . متباقیسی ایسه، بیکه یقین موسویدن ماعداسی طوائف مسیحیه‌یه منسوبدر .

بوراده موجود اسلاملرك برقسمی‌سنی ودیکر قسمی متوالیدر . بونلرك ایچنده املاك واراضی صاحبی اولانلری ویا صابون اعمالاتیله ویاخود مختلف شعبات تجارتله اشتغال واوتوزقرق بیك لیرالق برثروته مالك اولانلری موجوددر. خرستیانلردن‌ده بویوله زنکین اولانلری واردر .. بونلردها دون درجه‌ده‌اولمق اوزره(۱۰۰۰ — ۵۰۰۰)لیرا سرمایه‌سی بولونانلردن اون سنی‌ودرت شیی ایله سکز مسجی صایله‌بیلیر . بوکوچك استاتستیق بزه صیداده‌کی زنکینلرك اسلام اندیه‌بولوندیغنی کوستر. . مع مافیه نفوس عددی‌ده نظر اعتباره آلنیرسه بونی بر مزیت تلقی ایتمامك اقتضا ایدر .

صیدانك زنکین طبقه‌سی طرز معیشت اعتباریله تمامیله اقتصادکارانه کچنیر .. اوقدر اقتصادکارانه که عادتا جیمریلك درجه‌سنه واردیرلر .. عائله‌سندن ، چوجوقلرندن وحتی کندی شخصندن کسه‌رك ثروتی تزیید ه‌بتون وارلغله چالیشدقلری ایچون اولرنده‌کی حیاتلرنده بر رفاه آرامق بیهوده‌در . بویله اولمقله برابر غایت بویوك، مدبدب اولرده اوطورمق ایچون جان آتارلر .. فی الحقیقه بو زنکین طبقه‌نك اولری خارجاً پك مطنطن کوزوکور .. احتیال که بو طنطنه ودبدبه‌نك دوغروبه بر قیمت مادیه‌سی بولوندیغی ایچون اولمرجه‌سه‌ویلیر. فقط بویوکسك طبقه‌ده او اشیاسی نامنه پك آز شیلر بولونور ..حتی غدالری ده غایت بسیط کچر .. قادینلری جاهل ، چوجوقلری تحصیلسز وفضله‌ده

شماریقدر ... متوالیلردن اولانلری ده بویله در . مع مافیه برقاچ مستثنای بولوندیغی ذکر ایتمك ضروریدر .

بو وریدیکمز ایضاحاتك خرستیان زنکینلرینه ده شامل اولدیغنی ظن ایتمه ملیدر . چونکه اونلر بیروتله وبیروت خرستیانلریله اختلاط متمادیلرندن ملهم اولدرق اولرنی کندی والك نظر ربا بر طرزده دوشه مکی اوکرنمشلردر وطرز معیشت اعتباریله معتدل بر رقاهك لزومنی تقدیر ایله مشلردر .

قادینلرنده اصول معاشرت وچوجوقلرنده تربیه ومعرفت اکسیك اولماز .. حتی خرستیانلرك وسط درجه ده بر ثروته مالك اولانلرینك ده بویله برحسن نظره مالکیتلری واردر ..

سنی ومتوالی اولان طبقهٔ متوسطه ایسه اسلاملرك زنکین طبقه سندن فرقسزدر .. اولسه اولسه یالکز سرمایه لرینك کمیتی اعتباریله برتفاوت کوسترلر ..

طبقهٔ بسیطه یه کلنجه بونلرفی الواقع کیجیلك ، بالقجیلق ، حمالق ، سپزه جیلك ، دکانجیلق کبی ایشلرله اوغراشیرلر . وفنا یشادقلری ده دوغرودر . فقط بونلرده بر چالیشقانلق وبر اویانیقلق وارکه بوتون قصورلرینی وحتی زوالیلقلرینی اورتهر .

بوراده بر مقدار بو اوچ طبقه نك عائله حیاتنده اصرار ایتمك ایستیورم . صیداده سنیلر یالکز بر قادین ایله یشادقلری ایچون بیروتك جنوب قسملرنده کی عائله لرده روتما اولان منافرتلردن بوراده اثر یوقدر . متوالیلرده ایسه نکاح متعه بولوندیغی ایچون تعدد زوجاته لزوم کوسترمز . خرستیانلرده اساساً تعدد زوجات موجود دکلدر . بنا علیه عموم سکانی اعتباریله صیدا حیاتنده بر مقدار صلاح اماره لرینه تصادف اولونمقده در .

بوراده استطراد قبیلندن اولمق اوزره نظر دقتمی جلب ایدن بر حالدن بحث ایده جکم : بیروت ولایتنك جنوب طرفلرینه کیدلدکجه سیماوبدن کوزللکی دوجار انحطاط اولیور . فقط عکادن اعتباراً صوره دوغرو نسل ایله شیور . وصیداده وبو محیطده کرك قادینلرده وکرك ارککلرنده تمامیله کوزه للك فرق اولیور .

صیدا محیطی برکوزه للك محیطی تلقی ایدلك لازم کلنجه اهالیسنده طرز تلبس اعتباریله برمیل تزین بولوندیغنه شاشمامیلدر . باخصوص بیروت کبی برافق منوره یقین اولان صیدا قسمه سنك بویوکنده ، کوچوکنده زنکینلرنده ، فقیرنده کندی اوستی باشنی دوزه لتمك وتمیز کیینمك قیدلرینه ، اهتمامله رینه تصادف اولونیور .

فی الواقع صیدالیلره مخصوص بر لباس ویاخود طرز تلبس بولوندیغنه قائل اولامازسه ق بیله هر شیٔ کندیلرینه یاقیشدیرمق ایسته مه لرنده بر اهتمام کورونور . باخصوص بو اهتمام قادینلرنده فضله حس ایدیلیر .

الك فقیر متوالیلره ، الك فقیر خرستیانلره ، کویلولره وارنجه یه قدر سوره مقتونیته ایزلرینه یورادہ تصادف اولونور . بیز ، ایچمز ، فقط البسه‌سنه صرف ایدر . وتیز کزینمك ، تمیزوبالخاصه کوزه‌ل کورونمك ایسته‌ر . بو حال طرز معیشتك اقتصادکارانه اولمسنده الك بیوك بر عامل اولیور .

[۲]—**اعتبارات اجتماعیه** — قصبه‌ده ساکن اولان سنیلر ایله شیعیلر وخرستیانلر بلای باشلی بر کتله حالنده بولنمادقلری واختلاط وتماس اعتباریله‌ده منفرد ومعتزل بر طرزحیات تعقیب ایتدکلری ایچون اعتبادات اجتماعیه‌لرنده ممتاز وقاراقته‌ریستیك اوصافه تصادف کوجلشیر . سنیلرك مواجهه‌سنده توجه بر مرکز . . بیروت شهری وارکه ، اونك تأثیرندن قابل دکل آزاده اولاماز . شیعیلر ایسه بر طرفدن صور دیکر طرفدن نباطیه ، مرجعیون ، الخ کی یقین محلاته قصباته وکویلره ، مربوط ودائما تماسده بولوندقلری ایچون بونلرك‌ده اجتماعی عادتلرنده بر اشتراك طبیعی کوزه‌تمك لازم کلیر .

خرستیانلره کلنجه بونلر عمومیتله غنموی بر حیات امرار ایتدکلری ایچون اساساً بیروتده‌ده ، حیفاده‌ده ، صورده‌ده بولونسه‌لر بك بر برلرینه قریب برشکلده یشایه‌جقلرندن صرفنظر بیروت خرستیانلرینه اولان قربتلری بونلرك خصوصیتی بی شبهه أریتیر .

موسویلرك ایسه حیاتی عمومیتله وبوتون سوریه‌نك بك مستثنا محللرنده آنجق تبدللر کوسترمن اعصاردیده بر عتیاده تبعتیله جریان ایتدیکی ایچون بونده‌ده عینی صورتله افرادی بر حال آرامق بیهوده اولور .

بو اعتباراله صیدا قصبه‌سنك اعتیادات اجتماعیه‌سی ، شمال وجنوب وشرق وغرب اعتبار دانمك تلاقیکاهی اولمق ضروریدر . بویله اولمغله برابر بورالرده تك توك جالب دقت بعض حالاته تصادف ایدلدیکی ایچون دیکر موقعلره عائدیتی ویا نسبتی بیلندیکی حالده ذکری ترجیح اولونمشدر . بونلر میانده بر قسمی واردرکه صرف سنیلره عائددر . مولد شریف قرائتی کبی . . نکاح قیلدقدن صکره ویا چوجوق سنت ایدلدکدن صکره مولدشریف اوقوندیغی معلومدر . متوالیلر ایسه (تعزیه) نامنی ویردکلری (مرثیهٔ حسین) ی اوقورلرمش . سنیلرده مولددن صکره حاضرونه شربت ویردکلری حالده متوالیلرده چای داغیتمق معتاددر .

مع مافیه ولادت زمانلرنده تبریك ایچون کلنلره صیدالیلرك ویردکلری مشروب اسم وجسمی اعتباریله غریبدر . بومشروبه (قینار) دیرلر . احتمالکه ترکچه‌دن قاینار ، کلمه‌سندن محرفدر . بومشروب اولا قاینامش صو کره اوزرینه شکر ، چام فیستیغی ، فیستیق قونولمش نارچین خلاصه‌سندن عبارتدر .

صیداده کرك سنیلره وکرك شیعیلره شامل غریب بر عادت واردر . اوده متوفانك

مقبره‌ده دفنندن صکره مزاری اوزرینه بر چادر قوره‌رق اوچ کون ویاخود بعضاً بر هفته، بر آی مزارنده قرآن اوقوتدیرلمسی و کوندوزلین بوتون متوفا اقربالرینك بوچادری زیارت ایتمسی ومتعاقباً آغلامسی در. بو عادت متوالیلردن اسلامله انتقال ایتمش اولسه کرکدر. صورده‌ده بو موجوددر. ایشته صیدا، اعتیادات اعتباریله آنجق بر قاچ اوفاق وصف کوستریور. اولجه سویله‌دیکم وجهله اهمیتسزلکی وقیمتسزلکی پك آشکاردر.

۵ — احوال روحیه

[۱]— اخلاق وطبایع — صیدا اهالیسنك حالت روحیه‌سنده بر وصف اساسی آرانمق لازم کلیرسه کار وکسب خصوصنده‌کی میل مخصوصلرینی کوسترر. قازانج ایچون بر صیدالی یورولور. قوشار، اوغراشیر، تحمل ایدر. یلماز ومطلقا قازانیر. یومشروع بر دائره‌ده قالدقجه شهه‌سز غایت ممدوح وقیمتدار بر خصلتدر. فقط بو میلك بر حرص درجه‌سنی بولماسندن قورقولورکه بو اکثریا صیدالیلرده آز چوق کسدینی کوستریور. یعنی ممدوح بر میل، مذموم بر حرص وبر سوداشکافی آیلور. او زمان بونك اوغرنده هر شیء فدا ایتمك لازم کلیر. صیدالیلرك پاره‌یی فضله سومارلری، اولرینه ایچه باقامالری، کندیلرینك‌ده تغدیلرینه ایی دقت ایتمه‌لری بو میلك بر توسعدن وبر حرص حاتی آله‌رق خسته قلب اولونماسندن دولایی در.

مع مافیه هر صیدالیده اساس اعتباریله بو وصفك بولوندیغنی تسلیم ایتملیز. صیداده اویوشقلق نامنه بر شیئه تصادف اولونماز. ارکك اکثری یرك آلتدن چیقارتیر. کوچوك چوجوق چالیشیر. اوفاق، تفك حمالفلر ایدر، قوشار، یورولور، اوده قازانیر. قادین‌ده اوته بری طوپلار، اکمك پایار، پنیر ویغورت پایار. اوده کندیچه چالیشیر وقازانیر. هو ایی اولدیغی زمانده‌شا کریه جاده‌سنك اورته‌سنده قورولان پازارده کچمك، یوغی تسلیم ایچون کفایت ایدر. یوراده اختیارك، کنجك، چوجمك، قادینسك فریاد ابتدیکی، قوشدیغی، یورولدیغی والحاصل چالیشدیغی کورولور.

بوندن دولایی درکه صیدالیلر ایش خصوصنده بر بریله عادتا یاریشه کیریشیرلر. چوجقلر مکتبده بربرینی کچمکه چالیشیر. یویوکلر بر بوندن زنکین اولماسنی ایستر. والحاصل حیات منازعه‌سنده قازانمق یولی نظری دهکل عملی اولهرق بیلیرلر.

صیدالیلرده اولجه‌ده دیدیکم وجهله حرص‌ده موجوددر. بو حرص بالخاصه ظاهراً هوائی عد ایدیلهجك شیلردن نفرت ایتدیریور. «مادام که کوره‌جك کیسه یوقدر، وبو آدم ویاشوقادین شویله یدی، دیه‌جك یوقدر. او حالده نیچون فضله مصرف ایدیم؟» دیر ویمز. قوشاغنه ویاخود جانطه‌سنه مادی بر قسم ثروت دها علاوه ایدر. صیداده

اهالیلك بربرینه زیارتلر یاپمسی یك معتاد اولمادیغی ایچون صیدالیلرك موبیلیه‌یه واواشیا سنه دوشکون اولامسنك سببی عین صورتله تفسیر ایده بیلیرز: «چونکه کوره‌جك کیمسه‌یوق . .»

صیدالیلرك اصل قورقولری بربرلرندن‌در . دینه اولان مربوطیتلری یك قوی‌دکلدر . حیاتده‌اساس اخلاقیلری غیرك نظرندن‌وتنقیدندن قابل اولدیغی قدر قورتولمقدر . بو غیری دوشونورکن‌ده اکثر یاامثال‌خاطره‌کلیر . بونك ایچوندرکه صیداده اسلاملرك بربرلریله ، متوالیلرك بربرلریله، حتی خرستیانلرك دخی آنجق بربرلریله ایی گچینه مدکاری کورولور . آره‌لرنده دائمانازعه‌لر تحریکات‌افسادات‌وتشویقات‌جریان‌ایدر. زیرابربرلرینی چکمه‌یورلر، زیرا حرصلری ، حرص تفوقلری واردر . حالبوکه دیگر طرفدن اسلاملرله متوالیلرك ویاخود خرستیانلرك آره‌لری بوراده شایان حیرت درجه‌ده ایپدر . چونکه حرص‌امثال آره‌سنده اولور . او دائره‌یی آشماز .

مع ما فیه صیدالیلر بویله حرصه تماس ایتمه‌ین خصوصاتده غایت‌سلیم الطبع ویوموشاق خویلودرلر . بر قوزو قدر حلیم، مطیع ورعایتکاردرلر .

ایشته صیدا محیطنده دخی اکسیك اولمیان نفوذ کورولتولرینك‌ده جذرلرینی بوراده بولق قولایدر . مع ما فیه اهالینك سویه‌جه دیگر محیطلردن نسبی تفوقی یو نفوذ دائره‌لرینی بر چوق نقطه‌لردن بوراده رخنه‌دار ایدیبور .

[۲] — حالت فکریه — صیدا اهالیسنده رونما اولان میل‌سعی وفعالیت خصلتاری بی شبهه بی ذکا دکلدر. هر حالده صیدالیلرده‌انکشافه مستعد بر رشیم تعالینك بولوندیغی قبول ایتمك اقتضا ایدر . مکتبلره دوام ایده‌ن مختلف بلده‌لر سکانی میانسنده صیدالیلر دائما حائز رجحان اولیورلر. عین‌زمانده‌تقلید استعدادینه‌ده‌مالك‌اولدقلری‌ایچون آز بر زمان ظرفنده صیدالیلرده یك واضح بر اویانیقلق‌مشاهده اولونمقده‌در .صیدانك بوقدر ترقی‌یه‌ده مظهر اولماس‌ده‌حالت فکریه‌نك کیتدکجه صلاحه دوغرو اعتلا سنی بی شبهه‌افهام ایدر . یالکز بوراده‌کی خرستیانلرك سویه‌عمومیه‌جه مسلمانلردن‌اوستون اولدیغی‌انکار ایتمه‌ملیز. سببی‌ده طوائف مسیحیه واجنبیه طرفندن کشاد ایدیلن مکتبلرده آرامیلی‌در . صیداده خرستیانلردن قادین ، ارکك هیچ اوقومق بیلمه‌ین بر شخصه تصادف اولونماز . هربرده اولدیغی کبی ملل نصرانیه بوراده‌ده کوزلریی آچمشار احتیاجات حیاتی دهٔ پارلاق بر کوزله کورویورلر .

حالبوکه اسلاملرده آرزو ایدلدیکی قدر بو جهتدن بر قیملدانمه یوقدر . صیداده مسلمانلرله خرستیانلرك برکره‌نسبت عددیه‌لری دوشونولسون.سکره‌ده بش‌اون خرستیان

مکتبنده‌کی طلبهٔ مسیحیه‌نك غدیله اسلام مکتبلرنده‌کی طلبه‌نك یکونی دوشونولسون . اوزمان حاصل ایدیله جك نتیجه هر حالده اسلامارك بو خصوصده‌کی تراخیلرینی کوسترمه‌جکدر.

هنوز جزئی درجه‌ده بر تحصیل کورمه‌دن، کوزی آچیلمه‌دن بر صنعته انتساب ایتدیرمك .. ایشته صیدانك بر چوق فکرلرنده جینلایان برهیولا . حالبوکه آتیده مجادلهٔ حیاتیه‌ده فکراً پك ضعیف برنسلك موفق اولامیه‌جغی شدیدن دوشونه‌میورم وتقدیر ایلیه‌میورلر .

دیکر طرفدن ملل مسیحیه‌نك مکتبلری ایله موجود مکاتب اسلامیه آره‌سنده‌کی فرق واضح صیداده‌ده حیفاده‌ده هرمنور اولان یرده‌ده بك بارز برصورتده کندینی کوستریورکه حالت فکریه‌نك دوشوك ویا یوکسك اولمسنده‌کی عاملر میانده بولونمق اعتبارایله بوحالده جالب نظردر .

اسلامارك حالت فکریه‌سنده‌کی دوشوکلك قادینلرنده‌ده ، قیزلرنده‌ده دها آلیم شکلر آلیور . بو دوشوکلکك دیکر اسبابی بوراده ایضاح ایتمدن کچه‌جکم . چونکه غایت بارز ومعلومدر .

صیدانك بیروته قربیتی حسبیله آز چوق ذوق مطالعه‌ده اویانمشدر . هر نه قدر آثار مطالعه‌سی ایچون نه عمومی بر کتبخانه‌ٔوجوده کتیرلمسی، نده تعارف،تعاون وتعالی ایچون بر قصبه قلوبی یاپیلمسی دوشونولمش دکل ایسه‌ده ذوقك کوچك بر شکلی غزته‌لره اولان دوشکونلکلرنده کوره بیلیرز .بیروتك ، شامك الدایی غزته‌لری بوراده بر چوق آبونه‌لره مالکدر . هرکس اوقومق ، احوال عالمه مطلع اولمق ایستر.حتی بر آرالق صیداده (العرفان) نامنده بر مطبعه کشاد ایدیله‌رك عینی نامنده علمی ، سیاسی ، ادبی هفته‌لق بر مجموعه‌ده نشر اولونمشیدی . بو غزته‌لرك صاحبی متوالی اولدیغی ایچون بالخاصه غزته‌لری‌ده متوالیلرك واسطهٔ تنویر وتعالیسی اولمق غایه‌سنی طاشیوردی . فقط سوك زمانلرده کاغد فقدانی حسبیله تعطیل نشریاته مجبوریت حاصل اولمشدر . غزته‌نك حقیقهٔ جدی وعلمی بر جریده اولمسی حسبیله تکرار انتشاری بی شبهه آرزو ایدیلیر .

[۳] — **زرع وحصد مسائلی** — صیدالیلر نه قدر حریص ونه قدر چالیشقان اولدقلری مادی انسانلر اولورسه اولسون بر جنته شبیه اولان بلده‌لرینك محاسنندن استفاده طریقی طبیعت کندیلرینه قسری اوله‌رق اوکرتمشدر.ایلك بهارده چیچکلر آچیلدیغی وبکی دنیا میوه سنك موسمی اولدیغی زمانلر صیدا باغچه‌لرینك رایحهٔ عنبرین ومشك آلودی قصبه‌یه وار مزدن بر ایکی ساعت مسافه‌دن دویولورمش . صیدالیلر بو موسمده فرصت دوشدکجه باغچه‌لره قوشارلر ، آغاجلر آره‌سنده کزر وطبیعتك عطای مستثناسندن استفاده ایدرلر .

بوهر سنه اونلر ایچون بر ذوقدر . باخصوص صیدالبلرك ایشلرینی پیتیردکدن صکره کزمه محله قوشدقلری هر کون کورلور . صیدالبلرك بر قسمی مملکتك جنوب طرفنده کی یوله دوکولور ، بر قسمی شمال استقامتنی تعقیب ایده رك قلعة البحر جوارنده دولاشیر . بر قسمی ، ساحلی شرفه دوغرو تعقیب یده رك هردم پریل پریل پارلایان قومسلرك اوزرنده کزر ، دورور . وبو اونلر ایچون آرتیق الك طاتلی بر مشغله اولمق درجه سنه کلشدر . ایلك وصوك بهارلری ، یازی وقیشی هر زمانی کوزه ل اولان صیدا اساساً بوتون معناسیله بر تنزهکاه در ، بر تفرج محلیدر . باخصوص آرقه سنده کی زمردین تپه لر جیادت هوائیه لری ایله نه قیمتدار بر روحانیت بخش ایدرلر . کوزلری الك شعله دار رنکاره آلشمش اولان صیدالبلر آرتیق کوزه للکی آکلامشلردر . وکوزللکك دخی قدرینی بیلیرلر . پارمقلری نصل آلتونك کوزه لنی بیلیورسه ذوقلری ده الك کوزه ل چیچکلردن والك کوزه ل سیمالردن او صورتله آکلایور . صیدانك چیچکاره اولان مفتونیتی شایان حیرتدر . هر اوده مطلقا سافی سافی کل ، یاسمن ، قرنفل ، (فل) ، (زامباق) چیچکلری بولونور . واونلرك تماشاسندن دویمازلر . باخصوص بو محیطك کوزه للکلری شایان قیددر . صیدا منطقه سی سیما ووجود ایچون سوریه ده بر آیده آل تالی ایدلسك لازم کلیر . سماسی ، ده کزی ، محیطی چیچکی وانسانلری کوزه ل اولان صیداده ذوق یدیبی نك ده موجودیتی آرزو ایدیلردی . مع مافیه صوردم آراشدیردم . وکمال ممنونیتله آکلادم که صیدا محیطی بوتون بر شعبهٔ ادبیه نك ، متوالی ادبیاتنك ده کاه مسقط رأسی کاه مرکزینی تشکیل ایدیورمش . نه بختیار محیط ؟ ..

— ۲۲ —

متوالی ادبیاتی

صیدا ، صور وملحقاتنك شادی طبیعته باقارق بو اتحاده وجوده کلمجك ادبیاتك ده شو خلقه ، ایچه لکنه قائل اولمق اقتضا ایدر . حالبوکه بر مقدار تعمیق نظر ومطالعه ایدیلمجك اولورسه بو صورتله پیشه پیله جك شوخ ورقیق شخصیتلرك بعض عوامل تحت تأثیرنده اولدقری دکیشدیکی وبوس بوتون طاتیله میه جق وبو محیطله جزئی درجه ده بر علاقه سی اولدیغنی کوسترمیه جك قدر تبدل ایتدیکی کورولمکده در .

صیداء مرجعیون صورواطرافنك آز چوق داغلق اراضی یی حاوی برمنطقه تشکیل ایتمکده وبورالرده خاصهٔ یوز بیکه قریب متوالیلرك اسکان ایلمکده اولدیغنی معلومدر . (جبل عامل) نامنی آلان بو منطقه نك وصف ممیزی بی شبه شیعیلك در . درت برطرفنی سنیلر وموسویلر

ومسیحیلر صاران بوانسان کتله‌سنك هرنه اولورسه اولسون بورالرده محافظهٔ موجودیت
الهلری ایچون اوزون سنه‌لردن وحتی اوزون عصرلردنبری بذل سعی واهتمام ایدلدیکی
بك واضح حقیقتلردندر . مع مافیه بوتون بو سعیلرده الیسوك رول دین آدملرینه منحصر
اولمق ایجاب ایدییور . زیرا جبل عامل سا کنلرینك حال حاضرده « دینی بر محافظهٔ
موجودیت » غایه‌سی واردرکه بوده آنجق رجال علمیه‌یه واونلرك ده‌القا آت وتعالیم
مذهبیه‌لرینه استناد ایده‌رك حصوله کله‌بیله‌جکی طبیعیدر . دیکر طرفدن متوالیلرك بویوك
آدملری، بکلری عصرلردن بری توارث ایتدکلری برسلطهٔ نفوذ وقوقی البته غائب اینمك ایستمیه‌
جکلردر بومتوالی نامی، تحتنده طوپلانان انسان کتله‌سنك داغیلمسی نصل اولور ؟ . اوزمان
کندیلری نه یاپاجقلر ؟ نصل یشایه‌جقلر ونفوذ لرینی کیمه طابندیره‌بیله‌جکلر ؟ . بنا
علیه بوبکلرك هرکسدن اول بو علمی سیمالره‌صاریلارق واونلره حتی لزومسندن فضله
رعایت وحرمت کوسترمه‌رك وحتی الدن کلدیکی قدر بذل عطایاده بولونه‌رق اونلرك جلب
رضالرینه چالیشاجقلری بك بدیهیدر . فی الحقیقه بویله‌ده یاپیورلر . متوالیلرده مجتهدین
وفقها صنفنك مظهر نفوذ واعتبار اولمرندهکی سر وحکمت هب بودر . بکلر بنك بیله
اللرینی اوپه‌رك حرمت وعادتا تقدیس ایتدکلری بو علمی سیمالرك بی شبه بویوکلکلری
واردر .. کتله خلق دخی بو صورتله دوشونمك مجبوریتنده بولونیور .

واونلرده قات قات، فضله اولهرق مجتهدین وفقهاسنك مواجهه‌سنده زانوزدهٔ تعظیم
اولیورلر . مع ما فیه اونوتمامیلی که خدمات هب متقابلدر . یوز بیك درجه‌سنده انسانلرك
بکی مادام که کندیلرینه بوقدر رعایت وحرمت کوستریبور؛ او حالده کندیلری‌ده ، علماء
بو دینك فائض شکرانی ویرملیدر . علمانك آغزندن اساسات شیعه ایله برابر دائما وهر
فرصتدن بالاستفاده بویوکلرك نفوذینی تقدیر وتثبیت ترنمانی دویارسکز . وبونلر بکلرك
سیار وذی نفوذ جانلی بر مداحی اولهرق دائما عرض وجود ایدرلر . اساساً مدرسه‌لرده
اوقودیلهجق درسلرك نه کبی بر مزیتی بر تأثیری اولاجق؟ اولسه اولسه اساسات شیعه‌یی
اوکرنمك دکلی ..

حالبوکه بو اساسات بکلرك‌ده خوشنه کیدییور . متوالی رؤسانك فی الواقع علم
اعتباریله موقع اجتماعیلری کریلرده بولونیور . مع ما فیه بونك نه حکمی‌ونه اهمیتی واردر ؟
بوتون حاکم اولدقلری کتله کندیلرندن یوز قات دها مظلم دکلمی ؟ . بنا علیه اونلرك
بو جهتدن البته قورقولری اولماز . علم اعتباریله رؤسای‌علمیه کچین ذوات ایسه اونلرك
نوعمابنده‌لری بولونیورلر . صوکره تلقین ایتدکلری غایه‌لر ائمهٔ اثنی عشردن صوك
خلیفه‌نك سامره‌ده نه صورتله اختفا ایتدیکی دکلمی ؟ . فی الواقع بو مهدی ایرکیچ مطلقا
چیقوب کله‌جکدر . فقط او بر طرفدن کله طورسون ؛ شیمدی مادام‌که اونلر ایچون

متوالیلر ایچون بر خلیفه یوقدر واولاماز . اولسه اولسه رئیسلر بولونور . اونلرده کندیلرینك یاری در . او حالده بوندن دها ایی دین وبوندن دها ایی تلقینات اولورمی؟ . رؤسانك علما طبقه‌سندن بو صورتله احترازلری دکل بالعکس وبوتون مناسبله فائده‌لری موجود اولونجه یوزیکه باغ اولان بوکتله عوامك باشنده اونلرك ضررینه، دونن دولا بلرك آرتیق بلا شریك ولا رقیب حیز فعله چیقه‌جنی حققنده شبه قالمیور دیمکدر .

بر طرفدن بویله غایت ضیق بر انحصار علمی ودیکر جهتدن ضیق بر دائرهٔ نفوذ آلتنده بتیشن طبقهٔ اهالینك نه کبی شیلردن خوشلانه‌بیله‌جکلری پك قولای آکلاشیلیر. بونلر اویله اولر ایسته‌جکلرکه بوتون بلاغتیله حقك بویوکلکنی، ائمهٔ اثنی عشرك قدسیتی ترنم ایتسون ، اویله اولر آزر و ایدرلرکه مهدینك قدومنی تسعید ایتسون ، بکلرینی مدح ایتسون ، شرعی وبالخاصه اونلرك شریعتی یوکسلتسون. بونی یاپاجق اولانلرده عالم طبقه‌سی اولا بیلیر . حالبوکه بو عالم طبقه‌نك ده غایه‌سی بو دکلی ؟ اونلرك ده صنعتی آنجق بو . بوده کساده اوغرارسه اوزمان بکلردن بولدیغی بو نفوذی، ملتده‌کی بو موقع معلایی نصل تکرار بولا بیلیرلر . بناءً علیه بونلرلده یازیلری هپ بو دائره داخلنده اولاجق و آنجق بونلر یازی یازه بیله چکردر .

بکلرده غایه‌لرینك الك درین نقطه‌لرینه قدر تماس ایده‌ن بو اثرلردن دها ایی اثر بولا بیلیرمی؟ . عالملرفکرلرنجه بویله کزیده ونفع ملیه یارایه‌جق اثرلر وجوده کتیرکن بی شبهه اونلر آووجلر دولوسی احسانلرینی، عاطفتلرینی اکسیك ایتمیورلر . بی شبهه اترك مزیتی دوشونمه‌رك بیله اونلری اطراده تراخی ایتمیورلر . ایشته بوندن دولایی درکه بوتون بو سوائق آلتنده تشکل ایده‌ن (جبل عامل) ادبیاتی ایچون بر(شیخ) وبر شریعت ادبیاتی دیمك دوغرودر .

جبل عامل ادبیاتی متوالی علمای ادبی بعض ادوره تقسیم ایدییورلر . حالبوکه دورادبی تقسیماتك آنجق اشکال جمعیتك تبدل وتحولیله حصولی طبیعی بولوندیغندن صرف عندی بر نقطهٔ نظره کوره یاپیلان بر تقسیمك بر مزیت علمیه‌سی بولونمه‌جنی وارسته ایضاحدر .

مذکور علمایه نظراً متوالی ادبیاتی اوچ دوره تقسیم اولونور :

(برنجی دور) شیعلرك، متوالیلرك جبل عاملده توطنلرندن اون برنجی قرن هجری اوائلنه قدر کچن زمانی حاویدر. شیعلرك زمان توطنی ایسه خلیفه حضرت عثمان زمانلرینه تصادف ایدییورمش . بو دورك اکثر زمانلری کوتا کون محاربات ایله کچدیکی ایچون بو دورده عام نقطهٔ نظردن بعض تعالیلر رونما اولدیغی کبی بر چوق سقوط آنلری کچدیکی شایان قید وتذکاردر .

بو دورده اشتهار ایدنلر میانده (۷۷۸ه) تاریخنده وفات وقوعبولان (شیخ محمد بن مکی الجزینی) یی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات صیدانك آرقه طرفلرینه دوشن جبل لبنان منطقه‌سنده کائن (جزین) نام محلده تولد ایتمشدر . کرك کندیسی وکرك زوجه‌سی وجوجوقلری دخی ارباب علمدن صایبلیرلر . باخصوص قیزی (ست المشایخ فاطمه) باباسندن قالان ارثی تقسیم ایدرلرکن یالکز پدرینك کتابلرینی آلمق اوزره بوتون حصه‌سنه دوشن املاکی ویردیکی تاریخاً مثبتدر . حتی بو خصوصه‌کی صك مصالحه‌نك الآن محفوظ اولدیغی ادعا ایدیلیور .

شیخ محمد حیاتنده علم وفضلیله اشتهار ایتمشدر . اکثری حدیث واصول فقهه دائر اولمق اوزره آلتمش ، یتمش اثری موجوددر . جمله‌سی لسان عربی اوزره تألیف ایتمشدر . عصرنده اوقدر شهرت صاحبی ایدی که بر زمان دمشقده محبوس ایکن خراسان ملکی (علی بن المؤید) طرفندن خصوصی بر مکتوبله دعوت ایدلمشیدی . بو ذات شهردن زیاده علمه اهمیت ویردیکی ایچون تألیف عدیده‌سی میانده آنجق اون ایکی پتی ظهور ایتمش ایمش .

یه بو دورده مشتهر اولانلردن بری‌ده (شیخ زین الدین بن علی الجباعی) نام ذاتدر. بو ذات صیدانك شرقنده ونباطیه‌نك شمال طرفلرنده کائن (جباع) نام محلده تولد ایتمشدر . (۹۶۶ ه)تاریخنده قسطنطنیه‌یه کیدرکن یولده اولدیرلدی . قاتلی قسطنطنیه مفتیسی شریف عبد الرحیم العباسی قصاص ایتدیردی . بو ذاتك یتمش سکز تألیفی وارمش . بو اثرلر علم کلام ، تفسیر ، حدیث وفقهه دائرمش . بونلر میانده منظوم اولانلری‌ده واردر .

یه بو دور ارکانندن (شیخ بهاء الدین محمد بن حسین العاملی)نام ذات موجوددر. شیخ بهاء الدین کرکده تولد ایتمش ، فقط جباعده یتشمشدر . صوکره ایرانه مهاجرت ایده‌رك شیخ عباس صفوی زمانده وزیر اولمش وفقط بالاخره وزارتی ترك ایتمشدر . سیاحتی اثناسنده (کشکول) (مخلاة) نامله‌یه ایکی آنسیقلوپه‌دیك انروجوده کتیرمشدر . بو ذاتك تاریخ‌نشأتی اون برنجی قرن هجریدر . کشکولی(۱۰۰۲ه)تاریخنده قلمه آلشدر.

بو ذاتك‌ده اشعاری واردر . حساب وهندسه‌یه عائد مؤلفات علمیه‌سندن ماعدا بر چوق کتب دینیه‌سی‌ده وارمش .

الك مهم سیمالریی اکلاتدیغمز بو دور طرفنده کوریلبورکه الك زیاده علم ترقی ایتمشدر. بو دور مشاهیرینك عددینی ایکیوز حتی اوچیوزه قدر چیقاره بیلوز .

متوالی ادبیاتنك (ایکنجی دور)ینه کانجه بوده اون برنجی قرن هجری ابتداسندن اون‌اوچنجی قرن مبدأینه قدر دوام ایدر . بو دورده شیخ (محمد بن محمود الشقری)

نامنده برذات اشتهار ایتمش درکه بودورك الك عظیم شاعری بو ایمش . بوذاتك بعض اشعاری (سلافه) و (ریحانی) نامنده‌کی اثرلرده مطبوع ایمش . اکثر اشعاری غزل ونسیب حالنده‌در. نشأتی اون برنجی قرن هجریدر .

ینه بو دوراركاتندن اولمق اوزره (شیخ نجیب‌الدین عاملی)نی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات دخی جباعده دوغدی. فقط ایرانده وفات ایتدی . بو ذاتك بر(رحله)سی واردر . ایچه اشعاری‌دخی موجوددرکه (ابن‌معصوم)ك (سلافة الدهر) نامنده‌کی اثرنده بر قسم اشعاری اقتباس ایدلمشدر . بو ذاتك آثار دینیه‌سی‌ده وارایمش .

ینه بودور مشاهیرندن (شیخ محمد الحرفوشی) نامیله بر ذات واردرکه بوده جبل عاملدن‌در . اون برنجی قرنده یتشمشدر ؛ اشعاری بولوندیغی کبی علوم عربیه‌یه دائره تألیفلری موجوددر.

ینه‌بودوردن (شیخ‌حسن ابن زین‌الدین الجباعی العاملی) واردرکه تألیفاتی قلاسیك کتابلره انحصار ایدییور . اثرلری یوتون‌شیعیلرك متوطن اولدیغی مملکتلر مکاتبنده‌تدریس اولنه کلمکده‌در.

ینه بو ایکنجی دوردن (شیخ علی‌بن یونس النبطی) نام ذات واردر . بو ذات نبطیه لی‌در . اشعاری یوقسه‌ده علم کلامه وتفسیره دائر اثرلری موجوددر .

بو کوچوك‌خلاصه‌دن آکلاشیلیورکه‌ایکنجی دورده‌یتیشن‌شعرا برنجی‌دوردہ کندن‌عددجه فضله‌در . بواعتبارله بودوره (شعرا) وایلك دورده ایسه (علما) دوری اطلاق اولنه بیلیر.

متوالی‌ادبیاتك(اوچنجی دور)ینه‌کلنجه بو اون اوچنجی قرن هجری مبدأندن‌شمدیه قدر کچن زمانی حاویدر . بو دورده اولا (شیخ عبد النبی الکاظمی) اشتهار ایتمشدر . زمان نشأتی قرنك اواسطنه تصادف أیلیور . اصلی عراقده کائن (کاظمیه) قصبه‌سندندر. مع مافیه بالآخره صور جوارنده واقع (جویه) قصبه‌سنده اقامت ایتدیکی ایچون بوذاتی جبل عامل‌مشاهیرندن صایه بیلیرز. مؤلفاتی علوم عربیه‌یه وفقهه دائردر .

بو دورده ثانیاً (شیخ حبیب الکاظمی) طانمشدر . بو ذات دخی کاظمیه لی ایکن صوریه توطن وبورالرده اشتهار ایتمشدر . موقعی معرکه‌ده‌در. بالذات یالکز شاعردر. تألیف دینیه‌سی موجود اولمادیغی کبی آثاری‌ده غیر مطبوع ایمش .

بردہ (شیخ علی زیدان العاملی)دخی(معرکه)ده‌دوغمش، اورادہ اشتهار ایلمشدر . بو ذات‌ده شعرادندر .

ینه دور اخیر علماسندن (شیخ علی السیتی) ی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات علمای اعتدندر . مؤلفات عدیده‌سی واردر . اثرلری علم بیانه ، تاریخه ، علم بدیعه وسائره عائدر . شعرلری‌ده پك منزق ایمش .

صوك زمانلرده اشتهار ایدنلردن بری ۱۳۰۱ تاریخنده وفات ایدن (شیخ محمد علی عز الدین) در بو ذاتك منشائی (کفره) قریه‌سی ایسه‌ده صو جوارنده کائن (حناویه) قریه‌سنده اشتهار ایتمشدر . بو ذاتك تألیفلری میانده‌علم کلامه عائد اولانلری بولوندیغی کبی (سوق المعادن) نامیله آنسیقلوپه‌دیك بر اثری‌ده واردر . اشعاری دخی غایتله یارلاق ایمش.

۱۳۰۳ تاریخنده وفات ایدن (شیخ عبد الله نعمی الجباعی) دخی مهم فقیهلردندر . بوتون جبل عامل امر افتاده بو ذاتك اجتهادینی ترویج ایدرلرمش . اشعاری پك آزدر. تألیف فقهیه‌سی‌ده واردر .

بونلردن ماعدامتوالیلرك حال حیاتده بولونان شاعرلری‌ده‌واردر. بونلردن مرجعیون قضاسنه‌تابع (خیام) قریه‌سنده تولد ایدن (شیخ‌عبدالحسین)ی ذکر ایده بیلیرز . بو ذاتك اون سنه‌دنبری نباطیه‌ده اقامت ایدیور ایمش.دیوان اشعاری وارسه‌ده غیر مطبوع ایمش . آثار منظومه‌سی میانده (دیداکتیك — Didactique) . پارچه‌لر بولوندیغی کبی لیریك یعنی نشیده طرزندن اولمق اوزره مرتبه‌لری‌ده وارمش . بو ذاتك مخترعات اخیره‌دن بحث ایدر بر قصیده‌سی صوك زمانلرده صیداده منتشر (العرفان) رساله‌سنده نشر ایدلمش. غزلیاتی دخی موجود ایمش . شیخ عبد الحسینك مؤلفات فقهیه‌سی‌ده وارسه‌ده غیر مطبوع ایمش . بو ذاتدن ماعدا نباطیه‌لی (شیخ سلیمان ظاهر) ی ذکر ایده بیلیرز . دیوان اشعاری وار ایسه‌ده غیر مطبوع ایمش . بو ذاتك یالکز (العرفان) رساله‌سیله مرجعیوندەمنتشر (المرج) غزته‌سنده نشر ایدلمش یازیلری واردر .

برده حیاتده بولونانلردن بری‌ده نباطیه‌لی (شیخ احمد رضا) در.بو ذاتك پك آز اشعاری واردر . بعض آثاری مصرده منتشر المقتطف مجموعه‌سنده طبع ایدلمش ایمش . مؤلفاتی میانده (رساله الحظ) ، (روضة اللطائف) (وهدایة المتعلمین) نام اثرلری واردر . بونلردن ایکنجیسی غیر مطبوعدر .

متوالی ادبیاتی حقنده یاپیلان بوخلاصه‌ده‌بزه کوسترییور که بو نوع ادبیاتك کندیسنه مخصوص اوصاف ممیزه‌سی موجود اولمادیغی کبی یالکز باشنه بر ادبیات تشکیل ایده‌جك متمایزلری دخی بولونامیور . باخصوص تاریخ ادبیاتك معناسی تحدید وآثار علمیه‌ودرسیه‌یی وتألیف دینیه‌یی اخراج ایده‌جك ایلرلرسه‌قدوغرودن دوغرویه صنعت (Art) موضوعی داخلنه کیره‌جك پك آز شیلر قالیر که‌بونلرده عموم عرب ادبیاتنك اولسه اولسه بك ارفاق بر شعبه‌سندن بشقه بر شی صایلماز . بوشعبه‌نك‌ده نه کبی عوامل تحت تأثیرنده موجود بولوندیغی اولجه سویلدیکمز ایچون بو ادبیاته شیخ وشریعت ادبیاتی دیه‌مزده نه قدر حقلی اولدیغمز آکلاشیلیر .

بو ادبیاتك تاریخ ادبیاتلر میانسده موقعی ایسه صفره یقین اولمق اقتضا ایدر . یالکز (لیریك) بر قاچ پارچه ایله بر تاریخ ادبیاته مالك اولدقلرینی ادعا ایدهن متوالیلرایا کیلمش اولورلر . باخصوص بو بحث ایدیلن آثارك مطبوع اولدیغنی ده ظن ایتمهلیدر . همان همان عمومیتله دهنیله جك درجه ده غیر مطبوعدر . بنا علیه بونلری متوالی ملتلك خوشنه کیتمش ، ذوقی تعلق ایتمش بر آیدهٔ ادبیه صورتنده تلقی ایتمك ده صافدرونلقدر . ینه اولجه سویلدیکمز وجهله بعض مقاصد مخصوصه هدف اساسی اتخاذ ایدلك اوزره وجوده کلن بو آثار آنجق بعض اشخاصه خطاباً وجوده کلمش اولدیغی ایچون تأثیرلری ده مسافهٔ ازمان داخلنده بر صفردن عبارت قالمشدر . بونك ایچون متوالیلرك ادبیات شیعیه وادبیات متوالیه دیه رك جیل عامل محیطنی جیلاتدیغی بو اثرلره قارشی لاقیدانه وعلمی برخنده ایله مقابله ایتمك اقتضا ایدر واونو تعاملی درکه متوالیلرك حتی هر ملتده اولدیغی کبی کندی روح بسیط شخصیلرینی کوسترهجك کوچوك وبسیط شرقیلری بیله موجود دکلمش . بونك سببی بك معروف بر سیمای ادبیلرندن صور دیغ زمان بو جوابی آلمشدم:

— متوالیلرده عصبیت قومیه دکل ، عصبیت دینیه واردر ..

بو عصبیت دینیهنك معناسی هر حالده اونکی سطرلرمدن اکلاشیلمش اولاجنی ایچون بوراده تکرارندن نظر ایدیورم . هر حالده سببی هرنه اولورسه اولسون شونی ادعا ایده بیلرم که متوالیلرك کندیلرینه مخصوص قاراقتریستیك بر ادبیاتلری بك موجوددکلدر .

—۲۳—

صیدا — جدیده یولنده

۱ — تباطیه دوغرو

برمدتدن بری ، حیفادن اعتباراً آباشلایان بر ساحل سیاحتی ، بزی ده کیزه قارشی نه قادار اولسه لاقیدبراقمشیدی . باخصوص صیدانك نامتناهی مسافه لرهاوزانان صاف ماویلکاری دخی بزم ایچون چوق اوقونمش وحتی ازبرلنمش بر کتاب شعرك اك آشنا بر تحیفهسنه بکزیوردی . اونك خیال نورانیسی بزم ایچون اك صمیمی بر رفیق معزز کبی ایدی که کندیسندن آیرلمدقجه جاذبهٔ مجنی در خاطر اولونامیه جغی بك اعلا بیلنیوردی . نه یالان سویلهیم . داخله دوغرو ایکنجی بر جولان یاپمایه قرار ویردیکمز زمان اك اولا ذهنمه بو آشنای صمیمی کلدی . آرنیقسه وکیلی ده کیزدن آیرلاجقدق . فقطده کیزی صوك بر نظرله کورمه دن بوبلدهٔ زمردیندن تباعد ایده جکمی هیچ دوشونمیوردم . حالبوکه بو افتراق نه فجیع اولمشیدی ؛ صباحلین دها اورطه لق قراکلق ایدی . آرابه

من بزی بردن بره الك مستثنا بر آغوش وفاکاردن آیردی ، قالدی ، کوتوردی . وبزنده کیزی ، نه باغچه‌لری ونه صیدایی بر نظرهٔ وداع ایله تماشا ایدمدك . بوتون بو کوزه‌للکلرك اوزرنده صباحك سرین فقط قارالتیلی ستره‌ٔ مهیبی جوکشیدی . یالکز سماده‌تك توك پیریلدایان صوك پیلدیزلر منظومهٔ افراقی آلتون‌صاچلریله نقش ایدیوردی . آرابه متمادیاً شوسه‌یی تعقیب ایدیوردی . بر مدت صوکره اطرافزده‌کی اسمر کولکلر بیتدی . آرتیق صیدانك اغاجلری‌ده‌نهایت بولنمشدی . بونی متعاقب اوزاقدن بر سس ، ده‌کزك سسی ندا حالنده حایقیریوردی . .

— کوله ، کوله ..

وبزده کیزه اوزاقدن شکرانخوان‌متمادیاً اسمر تارلالردن وبالآخره یوقوشلردن‌مرور ایدیوردق . حرکتمزدن قرق دقیقه کچمشدی که (دیربسین Deir Sassin) کویندن آیرلمشدق . شیمدی اورته‌لق آیدینلانمشدی . بر ساعت صوکره (نهر الزاهرانی)دن کچدك . واللی دقیقه بر مسافه قطعنی متعاقب (خان‌محمد علی)یه واردق . آرتیق کونش رهکذارمزی یالدیزلیوردی . بر مدت صوکره صاغ طرفدن (زیفتا) قریه‌سنی ترك ایتدکدن‌صوکره اوزون براینیش ایله نباطیه قصبه‌سنه وارمشدق . بو راسی بر ناحیه مرکزی ایدی .

نباطیه اویقو مخمورانی ایله‌بك نظر ربا کورونیوردی . سراپا متوالیلرك ساکن‌بولوندیغی بو کویده تك‌توك یکی اولر کوزکوبور وقصبه‌نك ایکی طرفی شیشکین بر تپه اطرافنده وبیض برشکلده توسعی پك خوش کورونیوردی . بوراده بر قاچ ساعت قالدق . اولر ، اهالی، طبایع‌هر شیٔ عینی ایدی . یالکز بوراده سیمالرده دها زیاده بر کوزه‌للك جالب دقت اولیوردی .

۲ — نباطیه ناحیه‌سی

نباطیه قصبه‌سی صیدا توابعندن اولوب ٤٠ کویدن عبارت‌و۱۵ بیك نفوسه مالك‌اولان شقیف ناحیه‌سنك مرکزیدر . نفوسی ٤٠٠٠ رادەسنده اولوب بونك یالکز ۲۰۰ ی قاتولیك ومتباقیسی اسلام شیعیلرندن‌در . قریهٔ مذکوره حبوبات تجارتی نقطهٔ نظرندن بك مهم بر نقطه‌ده واقع اولوب هر پازار کونی کویده فوریلان‌پازارده مرجعیون‌صفد ،حاصیا وصیدا قضالرندن کتیریلن ذخیره ، حیوانات بقریه وسائره آلنور وصاتیلور . اهالینك زنده کنجلری شمدیکی‌حالده یاعسکر ویاخود آمریقاده حال مجرده اولوب کوی تربین ایدن کوزل بنالر بر جدیده قزانیلان پاره‌لرله وجوده کلمشدر .

شیمدی‌یه قدر شقیف ناحیه‌سندن علی التخمین ۲۰۰۰ کنج آمریقایه مهاجرت‌ایتمشدر .

بو مهاجرلرك بر قسمی بر مقدار ثروت جمعنه موفق اولدقدنصکره تکرار مسقط رأسنه عودت ایتمکده‌در. فقط بو کنجلر مملکتلرینه عودت ایتدکدنصکره‌دخی طرز معیشتلرینه بارز برده کیشیکلك کوسترمه‌مکده‌در .

نسبتده حبوبات ومایفاطوره ایله اشتغال ایدن یوز اللی قدر تاجر موجود اولوب بونلرك بر قسم مهمی مع التأسف تجارتك شرط لاینفکی بولنان صداقت وامنیتله کندیلرینی بك علاقه‌دار کورمك ایسته‌مه‌مکده‌درلر. ا عا ایدلدیکنه کوره بیروت قومیسیونجیلرندن ۱۰۰۰—۲۰۰۰ لیرالق مال کتیروب‌ده بورجنی تأدیه‌یه یناشمیان تاجرلر نادر دکلمش .

ناحیه‌نك بللی باشلی محصولاتی ذخیره اولوب بونك مقدار صحیحی حقنده معلومات آلمق قابل اولمامشدر . شو قدر وارکه ناحیه اهالیسی هر سنه یالکز درت آی قدر کندی محصولرینه کفایت‌مکده ومتباقی سکز سنه آز ذخیره‌یی هفته پازارینه کلن ذخیره تجارانندن تدارك ایتمکده‌درلر .

ناحیه اراضیسی باد ملکه ، زیتونلکه وباغلره‌زیاده‌سیله الویریشلی اولدیغی حالده‌اهالینك جهالتندن بر درلو بو کبی زرعیات جسیمه رواج بوله‌مامقده‌در . وقتیله ناحیه‌نك بر قسم مهمی زیتونلقدن عبارت ایکن اعشار اصولنك پك فنا و کویلی‌یی باطیرر جه‌سنه تطبیق یوزندن اهالی بوقیمتدار آغاجلری برر برر کسدی. او صورتله‌که ناحیه‌ده بو کونکی کونده زیتون آغاجلری پك اندر بر صورتده اوتده بروده اسکی ثروت طبیعیه‌نك عادتا برر نمونه‌سی حالنده قالمشدر . اعشار اصولنك ناحیه‌ده اجرا ایتدیکی تخریبانك درجه‌سی ناحیه‌دن بر ساعت مسافه‌ده‌کی جبل لبنان باغلرینك،زیتونلقلرینك کثرتیله قیاس اولنه بیلور. ناحیه مرکزنده ذکور وانائه مخصوص برر ابتدائی موجوددر . برنجیسنه ۶۰—۷۰ ایکنجیسنه ۳۰—۵۰ طلبه دوام ایتمکده‌در . اهالینك معارفه اولان رغبتلرینه رغماً شو ایکی مکتب مع التأسف هیچ بر صاحب‌حیتی ممنون ایده‌میه‌جك بر حال تذبذب وجهالنده‌در . اصلاحلریله سویه‌سی وتحصیلی متین معلمرك تعیینی لازمدر . کویلرك هیچ برنده مکتب تأسیس ایدلمامشدر . مرکز قضایه امثالاً ۱۳۰۶ تاریخنده تأسیس ایدیلوب قبل الحرب واردانی (٤) بیك غروشه بالغ اولان (نباطیه مقاصد خیریه) جمعیت تدریسیه‌سی ۱۳۳۱ سنه لغو ایدیلدیکندن واردانی محاسبهٔ خصوصیه دور ایدلدی .

مرکز ناحیه‌ده ۶۰۰ بیك غروش واردات وبر او قدر مصرفله بر بلدیه دائره‌سی واردر . فقط واردانك قسم مهمنی تشکیل ایدن حیوانات رسومی همان‌همان مفقوداولدیغندن شمدیکی حالده دائرهٔ مذکوره‌نك اجرا آتی یوق کبیدر .

۳ - جدیده یه دوغرو

اوکلایه قدر نباطیه ده قالدقدن صوکره قصبه نك اختیار چارشوسی ، وینه اختیار جامعی قارشوسنده آرابه مزه ینه رك آیرلدق . شمدی آرابه مز ینه مزروع اراضی داخلنده ایلریور . وفقط کونشك قیزغین آشاری آلتنده ینه بر آزیوقوشجه یرلردن دولاشیوردی . یولده بر چوق متوالی قادینلرلدن بشقه بر شیئه تصادف ایدلیوردی . کونشدن یانان سیمالرنده تنا - بك اك واضح نشانه لری فرق اولونیور . باخصوص سیاه کوزلرك فسون جاذبه سی اعتراف اولونیوردی . بو قادینلر اکثریا باشلرینه بیاض ویاخود رنکلی اورتولر صارمشلر ، بویونلرینه صاری کهربادن ویاخود بو نجوقلردن کردانلقلر طاقمشلر ، خندان وشادان ایلریلیورلردی . بو طرفلرك اهالیسنده نه قدر سوس دوشکونلکی واردی . ماوی ویا قرمزی رنکده کی بصمه انتاریلرینی قالدیره رق بللرینه ایلیشدیرن بوقادینجغزلرك اچ جامشیرلرینك کنارنده قیرمه لر وحتی دانتلالر کوزکیوردی . الرنده طاشیدقلری بوغچه لرك بایدیغی خفیف بر انحنا ایله خرامانه قصبه یه قوشیور . ویانصه دن آیریلهرق کیدیورلردی . اورطه لق تحمل ایدیله میه جك درجه ده صیجاقدی . رهکذارمزه تصادف ایدن بر اوك قویوسندن بول بر صو ایچرکن قارشی طرفلرده یرلرك عادتا آولنسدیکی دویولیوردی . ایکی ساعت قدر بر مسافه قطع ایتدکدنصکره « ارنون » واردق . یارم ساعت صوکره قارشیمزده کی صره داغلر اوکنده وحتی بزم اوکزده بویوجك بر وادی کورونمشیدی . صاغ طرفده یوکسك ، صرپ ودیك قایالر اوزرنده سطح بحردن یدی یوز اونبش متر وارتفاعنده بولونان « قلعة الشقیف » کوزکمشیدی . بو قلعه « ۱۱۷۹ » تاریخندن بری موجود ایدی . صلیبیون بوراسنه (Belfort) نامنی ویرمشلردی . بر مدت صوکره وادیه دوغرو یقینلاشمشدق . بوراسی بویوك « لیتانی » نهرینك مجراسی ایدی .

بو مجرانك منظره سی حقیقةً ظریف وسه ویملی ایدی . ماوی رنکده بر صو ، یشیل آغاجلر آره سنده باشدن باشه مسافه لر قطع ایدیور ، قارشی طرفده داغلر قات قات اولش عظیم بر آنفی تیاتری آکدیریوردی .

آرابه مز آشاغیه دوغرو قیویریله ، قیویریله اینرکن هر لحظه منظره دکیشیور ویکی کوزه للکلر روئیا اولیوردی . بو حال ایچه دوام ایتمشیدی که آرتیق صویك آقدینی یره قاووشمشیدق . بو راسی حقیقةً رنکین (pittoresque) بر منظره یه مالکدی . باشمزك اوزرنده سیاه سرچکن بر داغ صاغ طرفمزدن بوکه لیور ، قارشیمزده عین صورتله واریوکسکلکده ایکنجی بر داغ بوتون حدود بصرمزی قاپاتیوردی . بوراسی نه قدر سرین بر کولکه لکدی . هم صونه قدر سرعتله آقیوردی . نهایت بر

کوپرونك یانه تقرب ایدنجه آرابه‌دن ایندك. بوراسی (جسرالحردلی) نامی طاشیورمش. بو کوپرو، وبوصو، بو منظره بزه‌بك مستنا کوزوکشیدی. اوزون بر مدت بو صوایله بو اسرار نکیز کوزه‌للك ویشیلاکله وبوتون بو سیرین کواکلرله مشافه اولدق. تکرار یوله دوام ایدرکن اوزونجه سوره‌ن بر کوپرودن کچیور وبورادن صوکره نهر القاسمیه نامی آله‌رق صور صیدا یولنده ده کیزه قاووشان بو نهرله بنه دکزه سلاملر کوندریور. ایدك. نهایت بو دفعه شمال وجنوبه ممتد اولان وادینك شرق طرفنده‌کی داغه طیرمانمغه باشلامشیدق. کذرکاهمزده براق بر منبعدن‌سو ایچدکدن‌صوکره یاواش یاواش کیدیوردق. بورالری نه قدرممتاز یرلر ایدی؟ بورانك منظره‌سندن دها ظریف بریر خاطر لایامیوردم. بالخصوص قارشی طرفده اوزرنده شاهانه (قلعة الشقیف) بولونان داغك ارائه ایتدیکی لوحه‌لرنه رنکین ایدی؟ شیمدی صاری بر رنکده ایکن قیزاریور، صوکره ماویلشه‌رك تکرار قوم رنکلی بولیور. بر مدت صوکره ارغوانی رنکی آله‌رق بوتون حدود انظاری شعله لندیریور بو قاریده‌کی قعه بز دائمی طیرماندیجه کوزه‌للشیوردی. وبز ایچه اوزون ساعتلر یوکسلدکجه اوحالا بزدن دها اوستون بدیعه‌لر کوستریوردی. بز ذهنمزجه تخمین ایدیوردق که بو قلعه‌دن دنیانی تماشا ایتمك نه‌خوشدی. بی شبهه بورادن هر بر کوزوکجکدی. اولا لبنانی‌نك مجراسی امتدادنجه شماله دوغرو اوزاتان ساحهٔ زمردینی وناعدود کویلری‌صوکره شرقده واوزاقده بوتون عظمتیله جبل الشیخ (*Mt. Hermon*) و(السبیبه) شاتوسی ونهایت جنوب طرفده ناصفده قدر دوام ایدن نفتالی (*Nephtali*) قطعهٔ جبلیه‌سی وصوکره بوس بوتون باشقه برطرفدن ومثلا شمال شرقیدن جبل الریحان‌وجنین طرفلری هر بر کوزوکه‌جکدی.

بز شیمدی متمادیا طیرمایرکن هپ‌بو مناظر مخیله‌یی‌ده ذهناً تماشا ایدیوردق.. نهایت قلعه ایله قارشی قارشیه کلدیکمز زمان قلعه برونك فضی آلمشیدی.. صوکره‌لری کو. جولکه باشلایان برقر کوزه للکیله یاواش، یاواش حدود انظارمزدن اریه‌رك سیلیو. ردی.. شیمدی بر مدت کورونمز اولمشدی. وبزکاه قصبه‌نك آغاجلقلری آره‌سندن کاه ایچیر آغاجلری‌میانندن کچیور. وجدیده‌یه دوغروقوشیوردق. بو ایچه بر زمان دوام ایتمشیدی. نهایت بنه قلعه الشقیف کورونمشیدی. فقط بزدن شیمدی پك اوزاقلرده ایدی ومسافك ضیای حریریسی آره‌سنده کیزله‌نیوردی. آرابه‌مز ایلرله‌دکجه آرتق هرشی غائب اولیور وفقطتا اوزاقدن جبل الشیخك ذی وقار ذروه‌لری بزم یکانه تکهبان تمز حالنده بوکسلیوردی. طاشلق‌واوزون بریولدن‌بنه ایچه بر زمان قطع مسافه ایتدك. نهایت اورطه‌لق تمامیله قراریوردی‌که جدیده اوزاقده بر کولکه حالنده بزی آغوشنه دعوت ایدییوردی.

نباطيه - مرجعيون بولنده : (ليتانى - قاسميه) نهرى مجراسى

339

جديده

١ — جديده‌نك وضعيتى ومنظره‌سى

يكرمى اوتوز سنه‌دن‌برى مرجعيون قصبه‌سنك برمركزى اولمقدن بشقه بر مزيت متقدمه‌سى بولونمايان بوقصبه‌نك اسمى كنديسنه بك مطابق ايدى . صاغنده صولنده خفيف ميللر ياپارق شمالدن جنوبه دوغرو اوزانان برقطعهٔ جبليه اوزرنده (جديده) قصبه‌سى بك ضيا دار كورونيودوى ، جبلك شرق طرفندن باشلايه‌رق اورطه‌ده محدب بر شكل آلدقدن صكره نهايت غربه دوغرو تكرار ، فقط بودفعه آز بر ميل ياپان بو قصبه‌نك اولرى بر برينه صقيشمش اوله يدى هرحالده بك كوچوجك بر بركورونه جكى طبيعى ايدى . زيرا بتون خانه‌لرك عددى بوراده آنجق بشيوزه ياقينلاشيوردى .

قصبه‌نك وضعيت حاضره‌سى خلاصه ايدلك لازم كليرسه اورطه‌لرى محدب اوزون بر مستطيله دها دوغروسى نيم‌بر اسطوانه‌يه بكزه‌يور ديه‌بيليرز . مستطيلك ضلع شماليسنه مجاور (دبين) و (بلاط) قريه‌لرى بولونيوركه بالخاصه برنجيسى همان جديده‌يه بتيشيك كورونور .

شرق جهتنده‌كى ميل (وادى الحوخ) ايله بو اسمده‌كى باغلقلرى و (عين الهابرى) ايله (نبع الحمام) صولرينى حاويدر . جنوب طرفنده ايسه (قلعه) قريه‌سى اوزاقدن كورونور . غرب جهتنده ايسه بويدن بويه (ليتانى) وادىسى وسائره ونهايت يه غربده (بوبقه) قريه‌سى موجوددر .

جديده‌نك ناظر اولديغى محيط اويله تخمين ايديبورم كه (قلعه‌الشقيف)قدر كوزه‌لدر . زيرا شرق طرفنده واوزاقدن جبل الشيخك قارلى ذروه‌لرى ، شماله جبل الريحان وجبل البقاع وغرب جهتنده‌اوزاقدن (جبل‌الارتون)و(قلعة‌الشقيف) ايله‌اك اوزاقلردن (بحر سفيد) كوزوكور . جنوب طرفنده ايسه (جبل‌صنين) واردر . اوزاقلرده ووادى داخلنده‌خيال حالنده (حوله) كولى موجوددر . اوته‌ده برى‌ده كورونن (خيام) كى لطيف كويلرك منظره‌لرى‌ده‌علاوه ايديليرسه جديده‌نك‌نه قدر مشهودات طبيعيه‌جه كوزه‌ل اولديغى آكلاشيلير .

٢ — جديده‌نك خطوط داخليه‌سى

[١] — **جديده‌نك سوقاقلرى وبنالرى** — نا محدود يوقوشلر واينيشلر ، قيو ريتيلر ياپارق تاصيدادن‌كلن شوسه جديده‌نك اورطه‌سنده نهايت بولور . واوراده اوفاق برميدانجق

وجوده کتیریر . بو اوفاق میدانك اورطه‌سنده‌طاشدن برقاعده اوزرینه موضوع بر طاش ستون واردرکه بونك اورته‌سنده‌کی مقوس دمیر اوزرینه وقتیله بویوجك برلامبه تعلیق ایدیلیرمش . غریبدرکه بشقه بر اثره مالك اولمیان جدیده‌لیلر بوستونه تهکمکارانه (قبر...) دیرلرمش. جدیده‌نك حکومت قوناغی‌ده ، جامعی‌ده بو میدان جوارنده‌در . قصبه‌نك غربه متوجه یولی ایسه طارو غیر منتظم بر صورتده دوام ایدر . قصبه‌نك یمنی سکسانه‌دن عبارت دکانلری بویول اورزنده‌در . بوندن ماعدا یدی سکز قدر طریق دها واردرکه بونلر دیك اولمغله برابر بر طاش یپیلمیان باشقه بر شیئه‌تشبیه‌ایدیلمز . بوتون بو یولرك آلدقلری اسملر ایسه موجود اولدقلری محله‌لره کوره تعین ایدر .

قصبه‌ده محله‌لر جهات ا بعه‌نك اسمنی طاشیرلر . اسلام محله‌سی ایسه قصبه‌نك شمال طرفنده‌در . جدیده‌نك بوتون اولری لبنان طرزنده یاپلمشدر . مستطیل ویا مربع الشکل بر اوطه‌دن وبر قاتدن وباخود اورطه‌سنده طاش دوشه‌لی بر آرالق بولونان ایکی کوچوجك اوطه‌لی برقاتدن عبارتدرلر . جدیده اساساً منحنی ویوقوشلی بر قصبه بولوندیغی ایچون بعضاً اوستی طویراق وقیرمه‌طاشله اورتوله‌رك بر سیلندرله باصیلان داملر دیکریانی باشنده‌کی یوکسك اولر ایچون حولی وظیفه‌سنی کورورلر . بویله اولان اولرده جوقدر .

اولرك کافه‌سی بویوجك واسمر رنکده قیا طاشلرندن یاپلمشدر . اکثریتك خارجه دوغرو آچیلان ایکی قاتلی تخته قاپاقلری بولوندیغی کبی داخلاً‌ده بعضی‌سنده طولانی دمیرجوبوقلر کچیرلمش وایچریدن آچیلان جام قنادلرده علاوه اولونمشدر . هراوطه ایچون ایکی اوچ اعتیادی پنجره‌دن ماعدا اوطه‌نك یوکسك برنقطه‌سنده کوچوك مستطیل شکلنده فتحه‌لری دها واردرکه بونلرده (قمریه) نامی ویریلور . یونلرك اوستی جامله اورتولیدر . صوك زمانلرده بویوجك‌اولرده یاپیلمغه باشلانلرندن ایچون عینی طاشدن برصوفه اوزرنده اوطه‌لر تعدد ایده‌بیلیور . غریبدرکه بو اولرده اك زیاده احتیاجلی اولان برشی بولونا‌میور . وهرکس اوته‌یه‌بریه قوشارق یاراغاچ کولکه‌سنی وباخود بر دیوار کناریني آرا‌مغه مجبور قالیور . هم بویجدیده‌یه مخصوص اك عمومی واك شایان اصلاح بر حالدر .

جدیده اولرندن هربری بر تارلا حالنده بولوندیغی ایچون برچوق اولر بر برندن منفرد‌در . بویاچه‌لر داخلنده طوت آغاجلری وسائره بولونور . بعضاً آغاجلر اولر ایچون بر رحد فاصل اولدقلری کبی طاش یپغنلری وسائره دخی خانه‌لرك آره‌سنی آیره‌ییلیور . اولردن زمان انشاسی یکی اولانلرك اوستی قرمزی کیره میدله اور‌تولو اولدیغی کورولور . کوچوجك اولرده آریچه مطبخ وسائر قسملر آراملیدر . یمك اکثریا باغچه‌لرده پیشیریلیر . ونهایت قیشین اوطه‌لرك ایچنده اولور .

قصبه‌نك بشيوز خانه‌دن عبارت اولان اولرينك وجهۀ انشائيه‌لرى ايسه يا شرق وياخود غربه اولور، اكثرى شرقه‌در .

قصبه داخلنده بويوجك مؤسساته تصادف اولونماز . يالكز قوليك واورتودوكسلره وسائر طوائف مسيحيه‌يه مخصوص كليسالرله مكتبلر بناسى نك‌توك نظر دقتى جلب ايدر . بو اعتبارله جديده هم بكى وهم مختصر بر قصبه اولور . قصبه‌ده اولرك طرز تزيينى پك جالب دقتدر . اكثر اولرده وبالخاصه خرستيانلرك ساكن اولدقلرى اولرك ديوارلرنده حكومات اجنبيه‌نك رأس كارنده بولونانلرك رسملرى بولونور . فقط بالطبع بونده نه تاريخ نه انتظام ونه‌يه بر مقصد رجحان كوزه‌تليز .

بونلردن ماعدا جرجيوه ايچنده ويا ال ايله ايشلنمش قشردن يابيلان چيچكلر آره‌سنده بوتون عائله‌نك فطوغرافلرى واردر . وبورادە الك مهم موقع ايسه مطلقا دينى برماهيتى حائز بولونانلره مخصوص اولور . باشنده‌كى هاله‌لريله يسوع ومريم اكثر ديوارلرى تزيين ايدر . فقط بورسملر اوقدر مبذولدركه كويلولك اولوحه‌لرك هر جانبندن آقار . هر اوطه‌ده برماصه بر آينه وصوكره رنكارنك لامبه‌لر وغريب بايغه چيچكلرده طرز تزيينك تمامنى تشكيل ايدر .

[٢] — **قصبه‌نك صوبى** — قصبه‌نك كنج واختيار بوتون قادينلرى صباح، آقشام شمال‌شرقيده بولونان (عين‌الكبيره) يه ڤ ركيده‌روصوطولديرلر . بو امى اوستى قابالى بر منبعدركه صوبى ايكى موصلقدن آنار، دورور . برده جواناته صووبرمك وياخود جاماشير يبقامق ايچون ايكنجى بر منبع واردركه (عين الصغيره) نامى آلير . قصبه‌نك جنوب طرفنده الك ايى صوبى حاوى (عين الصفصافه) نامنله بر منبع واردر . ايچمه صوبى بورادن طولديريلور . بونك‌ده اوستى آچيق دكلدر .

بوندن ماعدا قصبه‌ده داخلنده‌كى اولرده متعدد قيولر بولونمقده‌در . بوقيولرك‌ده صوبى طاتليدر وايچيله بيليز . يكرمى اوتوز قدر صهريج دخى موجوددر بونلر اكثريا كيره‌ميدلى اولرك يغمور صولريله طولديريلور .

بوندن آكلاشيليوركه جديده، صو جهتندن هيچ بر زحمت چكمز . فى الواقع منبع صولرى، يازك صوكلرينه دوغرو بر آز، آز البرسه‌ده اوزمان قويولر امداده يتيشير . وهر حالده قصبه صوسز قالماز . بالخصوص صولرك محفوظ واساساً قصبه‌نك هواسنك ايى اولمسى دولايسيله كركصو وكرك هوادخى جديده‌يه‌بر ممتازيت بخش ايتمكده‌در .

٣ — احوال عمرانيه

[١] — **مرجعيت قضائيه** — مركز ولايتك جنوب شرقى جهتنده كائن وشمالآجيل

لبنان ملحقاتندن جزین ، شرقا سوریه ولایتنه ملحق حاصبیا وقنیطره ، غرباً صیدا جنوباً صور وعکا ملحقاتندن صفد قضالریله محدوددر .

قضانك اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی ویالکز حوله کولنك اطرافی اووه‌لقدر . شریعه نهری قضانك حدود شرقیه‌سنی وجنوب شرقی جهتنده بالتوسع مذکور حوله کولنی تشکیل ایله بوکوله وشریعه نهرینه منصب اولمق اولمق اوزره بر قاچ چای ودره دخی موجود اولوب میاه جاریه‌سی بولندر .

طابو قلمنك قیودات رسمیه‌سنه کوره مساحهٔ سطحیه‌سی (۵۴۰) کیلومترو مربعی اولوب بونك ۱۰۴ کیلومترو مربعی ملك خانه یرلری ایله تمغهٔ سکناری وباغ وبغچه ساحه‌سنه و ۱۳۵ کیلومترو مربعی طاشلق خالی اورماتلغه قابلیتی اولان ویاغیرمنبت اولان اراضیٔ امیریه‌یه ومواته عائددر . دیمك اولیورکه فلاحت وزراعته الویریشلی بولنان اراضیٔ امیریه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی(۳۰۱) کیلومترو مربعیدر . اهالیسی ذکور واناث (۲۲۰۳۵) ی اسلام و(۴۷۶۵) ی روم اورتودوقس و ۱۴۶۷ سی یهودی قتولیك و ۱۳۰۴ ی مارونی و ۱۰۷۵ ی پرتستان و ۱۰۰ ی لاتین و ۲۷۰ ی یهودی اولمق اوزره (۳۱۱۱۵) نفوسدن عبارتدر. (۱۳۳۱ سنه‌سی) . عموم قضانك ۳۲۵ سنه‌سنده‌کی تولداتی (۱۰۴) ووفیاتی (۷۵)و۱۳۲۹ سنه‌سنده‌کی تولداتی (۲۲۷) ووفیاتی (۱۲۶)اولوب۱۳۳۰ سنه‌سنده ایسه تولدات ۲۱۹ ووفیات ۷۲ و ۱۳۳۱ سنه‌سنده ۲۵۶ و (۱۰۳)نفوسدن عبارتدر .

شمدیه قدر قضادن آمریقایه ویا سائر جهتلره مهاجرت ایدنلرك مقدار صحیحی نفوس دائره‌سنجه غیر معلوم اولدیغی بیان ایدلمکده ایسه‌ده اجرا ایتدیکم تحقیقات خصوصیه‌یه نظراً شمدیه‌یه‌قدر مرجعیون‌قضاسندن (۱۰) بیکدن‌زیاده وطنداش مملکتمزی ترك ایله شمالی آمریقایه ، برەزیلیایه ومکسیقایه هجرت ایتمشدر . یالکزه جدیده قصبه‌سی شمدیه‌قدر بونیلده (۲۵۰۰) کشی غائب ایتمشدر . اشبو ۱۰۰۰۰ کشینك بر ثانی اسلامدر. مهاجرلرك بر قسم مهمی وطن اصلیسنه بسبتون وداع ایله عالم جدیده تملی بر صورتده یرلشمکده‌در .

قضا عبرانیونك مواقع مشهوره‌سندن اولان شریعه نهری حوالیسندن اولوب فینیقیلیلر زمانندە زراعتی پك زیاده مترقی اولدیغی ظن اولنمقده‌در . فینیقه ممالکنك کچورمش اولدیغی انقلابات بالطبع بوحوالیده دخی جاری اولوب نهایت سوریه قطعه‌سیله برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایدلمشدر .

[۲] — مجیدیه قصبه‌سی — قضا مرکزی جدیده قصبه‌سیدر . اوتوز بش درجه یکرمی دوت دقیقه عرض شمالی ایله ۱۵ و ۳۳ طول شرقیده وقلعة الشقیفك بولندیغی تپه‌یه موازی

بر جبلك ذروه‌سنده كائندر . جديده بى صيدايه ربط ايدن شوسه‌نك طولى ۵۵ كيلومترو مربعى وقصبه‌مذكوره‌نك مركز ولايته اولان بعدى ۲۲ ساعتدر . ۷۰۰ مترەدن فضله بر ارتفاعه مالك اولمسى حسبيله قضا مركزينك هوامى غايت صاغلام اولوب جبل الريحانه، جبل الشيخه ومرج‌عيونه اولان منظره‌سى بك شاعرانه‌در .

مركز قضا اهاليسى ذكور واناث ۲۹۷ يعنى اسلام ۲۱۹۵ ى روم ۸۹۰ ى قبوليك ۳۷۰ ى پرتستان اولمق اوزره ۳۷۵۲ نفوسدن عبارت اولوب ۱۳۳۱ سنه‌سنده‌كى تولداتى ۶۰ ووفياتى ۲۳ كشيدر .

بك ابتدائى برحالده بولنمقده اولان جديده قصبه‌سنك بلديه‌سى شمديه قدر مملكت داخلنده شايان قيده تذكار هيچ بر ايشى قوەدن فعله چيقارمامشدر . قصبه‌نك بلاى اولمد قدن بشقه سوقاقلرى توز ، طوپراق وسيوريلشمش چاقل طاشلريله مالا مالدر . بر بيانجى، قصبه‌ده يكرمى‌وحتى اوتوز كون دخى طورسه سوقاقلرك تقسيماتى حقنده قطعياً برفكر الده ايده‌مز . بودجه‌سنك واردات قسمى ۱۳۲۷ سنه‌سنده (۲۹۲۵۰) و ۱۳۳۱ سنه‌سنده (۱۴۶۹۹) وبوسنه (۳۴۸۸۵) غروشدر . مصارفاتى ۱۳۲۷ سنه‌سنده (۴۰۱۷۵) وكچن سنه (۲۰۸۷۶) غروشدر . تدقيق ايتديكمز بلديه‌لر آره‌سنده الك زياده دوشوك وعاطل برحالده قالان دائره بو قصبه‌نك اولوب‌هر حالده اساسلى برصورتده اصلاحه صوك درجه محتاجدر .

[۳] — **امور معارف**— مركز قضاده رسمى بر اناث وبر ذكور ايله‌روم اورتودوقسلرك ايكى شعبه‌لى بر مكتب ابتدائيلرى دها واردر . بلديه تشكيلاتنده اولديغى كبى معارف خصوصنده دخى جديده قصبه‌سى غريب وعجيب بر منظره ارائه ايتمكده‌در . نمونه ذكور مكتبى معلملرينك اهليتلى ، درايتلى اولمامسندن‌دولايى كلمنك بتون معناسيله بر تبلغخانه حالنى اكتساب ايتمشدر . اورايه دوام ايدن (۱۲۰) طلبه تربيه تحصيل نامنه هيچ بر شى كورميورلر. اناث مكتبى دخى بك فنا بر حالده‌در . موجودى ۴۰ى بيله تجاوز ايتمامكده‌در .

اشبو بوزوق مؤسسات رسميه‌يه مقابل جديده‌نك غايت كوزل بر روم ابتدائيسى‌وار يدى . مكتبك رخصت رسميه‌سنده وقتيله روسيه حكومتنه ويرلش اولوب معلم ومعلمه لرك معاشاتنى روس فاسطين جمعيتى طرفندن تسويه ايديلور ايدى . موجودى ذكور واناث ۴۰۰ ى تجاوز ايدردى . بنا طائفهٔ روم طرفندن انشا ايدلديكى حالده رخصتك روسيه حكومتى طرفندن وقتيله استحصال ايدلمسى‌اوزرينه معارف مديريتى طرفندن مكتب بخش‌سنه‌سد ايدلمشدى. موجودى ذكور واناث ۳۰۰ طلبه‌يه قدر واران پرونستان مكتبى

دنی رخصتسز بولندیغندن تعطیل ایدلدی ایدی . اشبو مکاتب نصرانیه‌نك سد وتعطیل ایدلسی اهالی محلیه ایچون بر ضربه‌در . اوقومق یازمق بیلن بتون خریستیانلر بوکونکی کونده مکتبسز قالدیلر . مکاتب رسمیه‌مزه کلنجه بونلر هیچ بروقت شمدیکی وضعیتلریله تلافی ما فات ایده‌مزلر . مکتبلك ترقیسی ومملکته ایده‌جکی خدمت معلملرك ومعلمه‌لرك متقدر ، درایتلی اولملرینه وابسته اولوب حال بوکه‌بو مزیتك همان همان هیچ بریسنی بزم رسمی معلملرمزده مع الاسف مشاهده ایتمك سعادتنه نائل اوله‌مدق . مرکزك معارف رسمیه‌سی بودرجه بوزوق اولدقدن صوکره کوی مکاتبندن ایروجه بحث ایتمك عبثدر . وضعیت تربیویه باشدن باشه محتاج اصلاحدر . فکرمجه کچن سنه معارف اوغورنده محاسبهٔ خصوصیه قاصه‌سندن صرف ایدیلن (٢٣٠٠٥) غروشك بر ربعی بیله لایقیله استثمار ایدیله‌مدی . عین تخصیصاتله وفقط جدی ومتواصل برسعی ایله دها مفید ونافع نتائج الده ایتمك قابلدر .

[٤] — *محصولات زراعیه* — مرجعیون قضاسنك بللی باشلی محصولی اولوب بتون محصولات زراعیه حقنده الده ایدیلان رسمی راپور بروجه زیر درج اولنور :

جنس محصول	سنه‌ده‌زرع اولنان محصول (دونم)	الیان محصول (کیله)
بغدای	٣٠٥٠٠٠	١٢٠٥٠٠٠
آربه	٥٠٠٠٠	٤٠٠٠٠٠
بیاض داری	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
مصر »	٣٠٠٠	١٥٠٠٠
بقله	٥٠٠	٢٥٠٠
مرجمك	٧٠٠٠	٢١٠٠٠
نخود	٢٥٠٠٠	١٧٥٠٠٠
بورجاق	٢٠٠٠	٦٠٠٠
توتون	٥٠٠	٢٠٠٠٠
زیتون اغاجی	٢٠٠٠٠ عدد	١٠٠٠٠٠ قیه زیتون
باغ	٥٢٦٥	١٠٠٠٠٠٠ کیلو

٤ — *جدیده‌نك احوال اجتماعیه‌سی*

اوچ یوز اوتوز برسنه‌سی نفوس قیدلرینه باقیله‌جق اولورسه جدیده نفوسنك ٣٧٥٢ شخصدن عبارت اولدیغی کورولور . بونلردن (٢١٩٥) ی روم و ٨٩٠ قتولیك ؛ (٣٧٠) ی پروتستان و (٢٩٧) ی ایسه اسلامدر . حالبوکه بو نفوسك بلکه یاریسی مهاجرت حسبیله

آمريقاده ومصرده بولوندیغی نظر دقته النیرسه جديده‌نك نه‌قدر اهالی اعتباریله آز بریكونه مالك اولدیغی تظاهر ایدر . جديده‌ده بونفوس بوشلغی بك جالب دقت بر حاله‌در . جديده‌،همان همان برسكون وتنهائی مطلق حالنده‌در .

قصبه‌نك اسلاملری سنی‌در . اكثری بسیط بر تجارتله مشغول اولدقلری كی حیات نقطهٔ نظرندن عمومیتی اعتباریله بك مرفه‌دكلدر . بك قناعتكارانه وفقیرانه‌یاشیورلر ، ده‌نیله‌بیلیر . یونلر یكرمی بش خانه قدر كوچوجك بر كتله حالنده‌در . حتی یونلردن زراعتی اولانلر یوق كبی‌در .

بوسیدن دولایی جديده‌یه خرستیان بر قصبه نظریله باقا بیلیرز . بناءً علیه كرك روم اورتودوقس و كرك روم قاتولیك جماعتلرینك بویوك بر نفوذه مالك اولدیغی بك قولای تخمین ایده‌بیلیرز .

فی الحقیقه جديده‌ده بر «متراتخانه» واردر كه بورانك «متران» ، «تره‌بولیدی حاصیا» ، راشیا ، صیدا ، صور منطقه‌لرینه‌ده باقار . فقط اك زیاده جديده ایله حاصیاده اقامت ایدر . بو متران پاره طوپلامق اوزره آمریقای جنوبیه ، بره‌زیلیایه‌ده كیتمش ایمش . یدی كشیدن وبر كاتبدن عبارت اولان متراتخانه مجلسی اورتودقس طائفه‌سنك ایشلریله باقیور . وردقلری اعلاملری‌ده ا كثری كندیلری تنفیذ ایدییورلرمش . كلیسایه تابع بر ایتام صندوغی‌ده واردر . بو قصبه‌نك محتاج معاونت اولانلرینه یاردم ایدییور . بوختاج معاونت‌اولانلرده آنجق ١٠ — ١٥ كشیدن عبارت قالیر . كلیسانك‌ده اوقافی دخی‌موجوددر وآز چوق پاره‌لیدر . جديده‌ده اوچ ، درت راهب واردر . بونلرك ازدواج ، عماد ، وفات ، خطبه ، سلام ، مرض زمانلرده معین تخصیصات آلدینی كی متراتخانه‌ده واردات مخصوصه‌سی واردر . بالكز متراتك سنوی تقریباً بیك لیرایی بولیورمش . جديده‌روم طائفه‌سنك بر ذكور واناث مكتبی واردر . معلمین ومعلماتك اجرتی روسیه‌دن كلیر . بو پاره‌یی (روس فلسطین جمعیتی) تأدیه ایدییورمش . بوراده‌كی طلبه وطالبات عددی درت یوز قدردر . بالطبع طائفه‌نك‌ده بر كلیسای وبرده قصبه‌نك شرقنده كائن بر مزارلغی واردر .

روم طائفه‌سنك كنجلرنده اوقومق یازمق بیلمه‌ین بر تك شخصه تصادف اولونه‌مازمش . والحاصل بو طائفه هر خصوصاته مرجع اولق اوزره بالطبع متراتخانه‌ی طانیمقده‌در . وینه بالطبع ایكی بیك نفوسك‌ده بوتون مقدراتی متراتخانه‌نك افكار وآمالنه معلق اولیور .

جديده‌ده‌برده قتولیك متراتخانه‌سی‌وا در . مركزی جديده اولوب دائرهٔ نفوذی حاصیا ، راشیا ، قیصریه ، مرجعیون قراسیدر . بو متراتخانه‌نك أراضیسی ، دكرمانلری ، املاكی‌ده واردر كه واردات سنویه‌سی ایكی بیك لیرا قدردر . نفس جديده‌ده بر كلیسا وداخلنده یالكز اوچ

راهب (خوری) واردر . بونلر موظف اولدقلری ایچون واردقلری اورتودوقسلره نسبة آزدر . بو طائفهٔ مسیحیه‌نك مکتبلری وسائر تشکیلاتی‌ده موجوددر وبو جوارده روم اورتودوقسلرله موازی کتمکده‌دیلر .

بو ایکی طائفه مقایسه ایدیلهجك اولورسه قاتولیکلرك دها منور اولدقلری کورولور . السنهٔ اجنبیه بونلر آزه‌سنده دها متعمم‌در .

بروتستانلرك دخی جدیده‌ده کلیسالری وبرده پایاسلری موجوددر .

جدیده‌ده بو تشکیلات دینیه‌یه مالك اولان بوتون طوائف مسیحیه‌نك حالت اجتماعیه اعتباریله طبقه‌لره کلنجه بونلری اوچه آییره بیلیرز .

برنجی طبقه، اوچ بیك لیرادن آلتی بیك لیرایه قدر ثروته مالك اولانلری‌در که عددی بش آلتی‌یی کچمز . بری تاجر بری اووقات، قالانلری‌ده زراعدر . بونلرك یشاملری قصبه اهالیسنه کوره بوکسکدر . هوادار وتمیزاولری واردر . اولرینك اشیاسی‌ده تمیزدر . اکثریسنك طرز تفریشی ایسه اوزون ویوکسك مندرلر ، اوزرنده سجاده‌لر ، اورطه‌سنده ماصالر ، آینه‌لر ، دولابلر ، پرده ودیوارده سجاده‌لر الخ . بو طبقه میانندن بولونانلرده حقیقة ذوق واردر ویشامسنی بیلر .

ایکنجی طبقه‌یه کلنجه ثروتلری عینی درجه ده بولونمقله برابر ذوقلرینك وحالت فکریه‌لرینك هر نصلسه عدم انخناقدن دولایی کرك اوجه وکرك معیشتجه دیکر طبقه‌نك دونه‌در . بونلرك عددی اوته‌کیلر قدردر . جدیده‌نك تجار طبقه‌سنی بومیانه ادخال ایده‌بیلرز . اوجه صیقینتیلری قصبه حالت اجتماعیه‌سنده محسوس بر حاله ایمش .

اوچنجی طبقه ایسه مکاریلر واصنافدر . بونلردن بر قسمی دکان صاحبی‌در . بر قسمی ایسه آنجق جوار عربانلریله آلیش ویریش ایتمکله امرار اوقات ایتدکلری ایچون دکانلری بارکیرلرینك صیرتی‌اوزرنده‌در . بو طبقه‌نك قادینلرندن یوزده‌اوتوزی ارککلردن ایسه همان همان یوزده طقسانی اوقومق یازمق بیلیر .

جدیده‌ده عائله حیاتی دیکر محلاته نسبتله بسیط برفائقیت ارائه ایدر . او داخلنده بریرینه اجی معامله ایتمك بورادہ عموم ساکنلره شامل‌در حالدر . قادینلر یالکز أو ایشلریله اوغراشیرلر . ارککلر ایسه تجارتیله‌اوغراشیر ، دکاننده بولونورویاخود عربانك یانه دوره جیقمش اولور . سرمایه‌دار طبقه‌سی ایسه اونده اوطورور . زراع کویلولر واسطه‌سیله زراعتی یاپدیرر . اراضیلری جدیده‌نك خارجنده‌در .

بورادہ بازارکونی بوتون دکانلر قاپانیر . آزه‌ده زیادتلر تعاطی اولونور . کزمه‌لر ترتیب ایدرلر . نته کیم قصبه‌نك شمال طرفنده بر چاریك ساعت مسافه‌ده بولونان (دیبن) قریه‌سنده‌کی باغچه‌لکلره کیدرلر . اوراسی یشیل بریردر ، ایچنده صولر آقار؛ ویاخود

قصبه‌نك جنوب شرقيسنده بر چاريك ساعت مسافده كائن «نبع الحمام» «عين القصير» يشيللكلرينه كيدرلر . ياخود زمانسده اطرافنده‌كى باغلقلر بر نزهه محلى اولور ؛ اوزوم واينجيريرلر.

جديده‌نك اسلاملرى ايسه جمعه كونى نزهه‌لرينى ياپارلر . اوكون دكانلرينى آچارلر . جديده‌ده ايچكيه ابتلا يوق كيدر . فى الواقع همان كافهٔ اهالى ايچكى استعمال ايدرسه‌ده بوراده مشروبات فكرلرنجه معقولى تجاوز ايتمه‌مشدر .

قصبه‌ده طرز تلبس دخى برشيوهٔ مسيحيه‌ا كتساب ايتمشدر. بورانك خرستيانلرى حيفاده ويا خود بشقه يرلرده اولديغى كبى سوقاغه اورتولو اولهرق چيقمازلر . بونلرك البسه‌لرى دها زياده كويلوجه‌در. وبرانكلك اوزرينه برنيمتن بركوملك وصوكره آچيق وكوزه باطيجى رنكلر . باشده بريمنى ويا رنكلى بر اورتو... ايشته جديده‌نك اكثر قزلرى وقادينلرى بو طرزده‌در .

ارككلرينه كلنجه بونلرده قيصه واكثريا سياهه‌ميال بر رنكده انتارى كيرلر .انتارىلرك اوكلرى بالطبع آچيق وهر ايكى طرفى اون بش سانتيمترو قدر كسيكدر . آياقلرنده اكثريا سياه برچوراب وبر پاپوش كورونور وياخود قوندوره . بعضاً انتارينك آلتنده برشالوار گوزكور وبعضاً شالوار انتاريسز كيبلير . كرك انتارينك وكرك شالوارك اوزرنده بر جاكت اكتسا ايدرلركه بلده‌كى سياهه يقين قوشاق وباشنده‌كى يه سياهه يقين اكرى فس ايله بويوك ومائل پوسكول مطلقا بولونور . وبونلر عادتا رهبانيته حاضرلانمش برر هيكل حالنده قصبه‌نك هر يرنده كورونور . ثروتى بولونان طبقه‌لرك ايسه طرز اكتسالرى بر آز غربلشمش صايبلير .

جديده قصبه‌سنده متنفذان طبقه‌لرى يوق كيدر واقعا آزچوق فسادين استفاده‌ايدرك تأمين ثروت ويا موقع ايدنلرى وارسه‌ده ديكر قضا مركزلرينه نسبةً هيچ حكمنده‌در . بوراده نفوذك اولماسى كيم نه‌دير سه ديسون بوراده اسلاملرك ساكن اولماسندن وخرستيانلرك ايسه آزچوق طوائف مسيحيه رؤساسنك قونتروللى آلتنده بولنمالرندن وبوندن ماعدا سيوريه‌جك فضله برزنكينلك دخى بولونماسندن نشأت ايتديكى قبول اولونايبلير .

جديده حالت اجتماعيه‌سى بوراده خراب ايدن شى مهاجرت مسئله‌سيدر . جديده نفوسنده مقيد اولان ايكى اوچ بيك مسيحيدن بو كون آنجق بيكى متجاوز انسان واردر . قالانلرى هپ آمريقاده‌در . آمريقايه كيدن خرستيانلرك اكثرى بردهادونمبور. مع مافيه عائله‌سنى آمريقايه آلديرنجه‌يه قدر بوراده داعًا پاره گوندروب معاونته بولونيور. جديده‌نك اكثر خانه‌لرى آمريقادن كلن پاره‌لرله ياپلمش صايبلير . بر قسم مهاجرلر واردركه پاره قازانه‌رق دونمز بوراده اوپايدير . والنده‌كى پاره‌سنى يمكه باشلار . پاره

بینتیجه تکرار آمریقایه کیدهر . وبردها آرتیق بورالره دونمز .

جدیده ده قوجه سز قالان، عائله رئیسلری بولونمیان رجوق اولر وقادینلر وچوجوقلر واردر ؛ غریبدرکه صورده کورولن مناسبات غیر مشروعه مرض اجتماعیسی بورادہ لایق کردہ نیله جك قدر بر هیچ در .

احتمال که بوراده عنصرك وحدتندن ودیکر عناصرك بولونمامسندن نشأت ایدیبور . دیکر طرفدن جدیده لیلر ، بوداغ مخلوقلری برآزدها حیاته قارشی دور بیندرلر. چالیشمغی سه ورلر جدیده قیزلرینك اکثرزمانلری الایشلریله ، دانتلا ، اورمکه فیستو ایشلهمکله ، چوراب، قوشاق یاپمغله مشغول اولدقلری کورولور . یوك کوملکلر یاپارلر وهپ چالیشیرلر . ودائما قونترول وتشویق آلتنده بولنمارلری ده اونلرك موجودیتی محافظه ایدیبور . باخصوص جدیده محیطی داغلق وبر آز منزوی اولمسی ده جدیده لیلری صورلیلره وحتی صیدالیلره یکزه تمیور . بر ده بورادهکی قاعکارلق دخی علاوه ایدیلیر وسنوی آنجق ایکی بیك غروشله کیتن کوچوك کویلو عائله لری بولوندیغی دوشونولورسه درمیان ایدیلن ملاحظه لرك صحتی تبین ایدر .

٥ — لسانه وادبیات

جدیده نك حالت اجتماعیه سندن بحث ایدرکن بوراده ساکن خرستیانلرك آز چوق السنهٔ اجنبیه وکرید کلرندن بحث ایتمش ایدك. بو لسانلر میانده آمریقادن کلنلر استثنا ایدیلهجك اولورسه قالانلرك فرانسزجه بیلدکلری طبیعدر . فقط بونلرك عددی ده پك چوق دکلدر . قصبه ده ترکجه بیلن بر لیلر ایسه ایکی ، اوچ کشیدر . قالانلری عربجه سویلر ویازارلر . مع ما فیه عربجه نك لسان فصیحی ده بوراده آرامق بیهوده در . بوراده کی بر لیلرخلق عربجه سی قونتوشورلر . شیوه لرینه کلنجه بوراده ایکی نوع شیوه موجودد . بری لبنان شیوه سی درکه اهالینك ثلثنی تشکیل ایدر . دیکر ثلثانی ایسه اکثری حوراندن مهاجرت ایده رك بورالره کلدکلری ایچون بونلرك ده لهجه لری عربانه شبیهدر . جدیده ده اوزون اوزادیه بر ادبیات ولسان ادبی ده آرامامق در . مع ما فیه بو جوارده مستعمل عمومی شرقیلر ویاموللر واردرکه بونلر (عتابه) و (میجانه) نامیله معروفدر .

(عتابه) لر سرزنش شعرلری معناسنه ایریك پارچه لردر . موضوعلری ده عاشقانه اولور . عتابه لرك اکثریسی محاوره طرزنده درکه عاشق ومعشوقه بینده تعاطی اولونور بر قاچنی ذکر ایده بیلیرز .

— عتابه —

یا بو زالف سواد المرجانای

وخد البنت حب المرجانای
یوم فراق ولفی المرجانای
وصبحت خیال من تحت الثیابا
مآلآ ترجمه‌سی

«ای صاچلری سیاه اولان مرجان، بیلمیسك که فیزك یاغمی‌ده مرجان کیبدر. معشوقك فراقی بکا پك آجی کلدی. وشیمدی البسه داخلنده بر خیاله بکزه‌دم.»

— عتابه‌یه مقابله —

حلی لی الشابله علی الکتف غرفای
وحبی من الجهل یاولف غرفای
قصدت عیونهم وبشیل غرفای
عمنو ما من ماء الحیابا..
مآلآ ترجمه‌سی

«اوموزلرنده دستیلر طاشیانی‌سودم. ای سه‌وکیلم! بیلسه‌ك بی عشق نه قدر زبون ایتدی. الار مده دستیلر اولدیغی حالده بن ده اوکوز (منبع) لری قصد ایتدم. مکر که اوصو بر آب حیات ایمش.»

— عتابه —

یارأس دوب نوبه ودوب سوسای
وحسه بضامری نقرات سوسای
انا لکیت یاخلق اداری الله وسوسای
وما لقیتش رفیق علی الهم جابا
ترجمه‌سی

«ای باشم! سن دائما نوبتلر وسودالر کچیریبورسك. وسنك ضربانکك سسی ایچمی بر قورت کبی یبوب بیتیریور. بن آرتیق هرکسی نازلاندیرمقدن بیقدم. حتی سودادن ده بیقدم. بن نه زواللی‌یم که دردمه براورتاق بیله بولامادم.»

میجانه‌لره کلنجه بونلرده حسی پارچالاردرکه «میج یابو المیج» الخ دیه‌رك معین بر نقرانه ترفیقاً سویلندیکی ایچون بو آسمی آلمشدر. بونلردن ده بر قاچی ایرادایده‌یازیرز:

— میجانه —

یا ظریف الطول حبك مطرحو
غمزات عینك فی قلبی یجرحو
بتمون علی خیك بسیفك تدبحو
بس العوازل ما تخشش بینتا

مألف ترجمه‌سی

« ای کوزمل بویلو اسنك سه وکیك یرنده‌در (لایقدر). کوزلك غمزه‌لری قلبی یاره‌لیور . سنك قارداشکه سوزك کچر . وقلبجکله اونی یارالارسك . یالکز یابانجیلر آره‌مزه کیرمسون . »

— میجانه —

شوف ظریف الطول واقف علی الشفا
والمحبه آخرتها للحفا
وللی یوعد وعد حلو للوفا
حلی وعدك والمقدر ربنا

مألف ترجمه‌سی

« داغ کنارنده دوران ظریف بویلویه باق . اونك سه وکیسی صوکره جفا ویرر بیلیرم . مع مافیه وعد ویرن، وعدینی ایفا ایتملی در . سن‌ده وعدیکی ایفا ایت . الله تقدیریی یاپار. »

— میجانه —

یا ظریف الطول عینی یا ظریف
لاضمك ضم الحبق بحواض ریف
وان کان یاعمری لاعندی تضیف
جوه قلبی لاعمرلك مسکنا..

« ای بویی ظریف اولان ظریف ! ای بنم کوزم . سنی بغرمه‌لر کنارنده آچان ریحانلر کبی در اغوشایده‌یم . ای بنم حیاتم . اکرسن اومه مسافر اولمق ایسته مزسه‌ك قلبمده سکابر مسکن یاپایم » .

جدیده‌ده یوکا مشابه اولمق اوزره سه‌وینج زمانلرنده ترنم‌ایدیلن بر چوق (عنابه)لری و(میجانه)لری واردر . بونلرك موضوعلری کوریلیورکه‌ظریف بویلو ، داغ، کوزلك، صودستیلری الخ.. کبی شیلر اولدیغی ایچون حیاته آز چوق تماس ایدییور . بوراده بر حالت‌روحیه‌یی افاده‌ایتملری نقطهٔ نظرندن درکه‌بو شرقیلر مظهر قبول‌وتحسین‌اولیورلر.

— ۲۵ —

جدیده — صفد یولی

۱ — مهدیه‌دن مالصیره

جدیده‌ده قالدیغمز مدتجه همان درت بر طرفی بجره‌لی ویا قپولی معتزل بر اوطه‌ده اقامت ایدییوردق . جدیده‌لیلرك مهمانتوازلغی اولمایه‌یدی بز بورادهٔ‌بك صیقینتی چکه‌جکدك. مع مافیه بو واسطه ایله تخفیف مزاحم ایتدیکمزه قائل اولیوردق . صباحلین بزی آرتیق جنوب طرفنده دوغرو وکتورمك اوزره، طاشارله دولو پك دیك بر یولدن چکه‌رك بزی آلمغه کلن اوزون یول آرابه‌سی بزم ایچون پك قیمتدار بر خلاصکاره بکزه‌یوردی .

آرابه‌یه آتلادقدنصکره آرتیق جنوبه دوغرو تکرار شوسه‌یی قطع ایتمکه باشلادق. شمدی صولمزده تا اوزاقلره « حوله » یه‌قدراوزانان‌دوز اووه‌نك مبدأنی کورونیوردی. جدیده‌نك صوك ویاخود ایلك بنالرینی کلیسالری ، مکتبلرینی ترك ایدییوردق . نهایت هر ایکی طرفی وقتیله زرع ایدیلن تارلالرك آره‌سندن کچدك . بر مدت صوکره شوسه‌یی ترك ایده‌رك یولده تصادف ایتدیکمز بر کویك داخلنه دوغرو اوزانان قیالق ،دار وطاشلی بر کذرکاهی تعقیبه باشلامشیدق . بز ظن ایدییوردق‌که بو طاشلق پك دوام ایتمیه‌جکدی . زیرا آرابه قارنجه آدیمیله ایلریلرکن ایکی آلمزله آرابه‌یه طوتونمه مجبور اولمشیدق . یولك قنالغندن پك صارصیلیوردق. آرابه‌نك یووارلامسی دخی احتمال داخلنده بولوندیغی ایچون حتی بر مدت یایاپورومکه مضطر قالمشیدق.

فقط کویدن کچدیکمز حالده حالاً یول عینی بوزوقلقده دوام ایدییوردی . بوراسی بی شبهه بر شوسه دکلدی ، بورایه انسان الی دکدیکنی کوسترمه‌جك هیچ بر اثر یوقدی . بویول بویله‌جه بر ساعتی متجاوز بر زمان دوام ایتدی . نهایت اینیشلر باشلامشیدی .شمدی کذوکاهمزده بویوجك قیالر ویاخود قیا انقاضی بولونیوردی . بز چار ناچار آرابه‌دن ایمکه مضطر قالمشیدق . آرابه‌شمدی یوم یوش، اوزون وقتا یوللردن کچه‌رك کاه اوکزه چیقیور وکاه اوزاقلرده‌قیالرك آرقه‌سندن آنجق سسنی ایشیدییوردق .نهایت اینیش پتمشیدی .شمدی آرتیق مرجعیون اووه‌سنده بولونیوردق . بر مدت دوز ویموشاق بر طوپراق اوزرندن کچدکدن‌صکره بردن بره قارشیمزه پك یکی بر کوی چیقدی بوراسی « معلقه »در دیدیلر. صوردق .

— یهودی قولونیلرندن بری ..

جوابی ویرمشلردی . بوراسی بوتون مرجعیون اووه‌سنه ناظر بر کوی ایدی . بوراده بر آزدیك وفقط کنیش وجنوبه دوغرو امتداد ایده‌ن اوزون بر یول ایله هر

٢ـ غوارنه عشيرتى آره‌سنده

[١] ـ خالصه كويلى ـ حوله ناحيه‌سى ١٢ كويدن متشكل وبتون اهاليسى خيمه نشين بولونان غوارنه عشيرتى اولوب بوندن ١٥٠ سنه اول رئيسلرى عيسى البراهيم ايله برابر نابلس لواسنده‌كى ام‌الفحم كويندن مهاجرتله حوله حوضه‌سنى اسكان ايتمشلردى. مواصلتلرى آناسنده بو حوالى سراپا سازلق وبطاقلق حالنده ايدى . قرق بو قدر سنه‌دنبرو غوارنه عشيرتى افرادى ابتدائى بر اصوللە قوروتمه عملياتنه قيولەرق وقابل زرع تقريباً ١٥٠ بيك دونم اراضى اكتساب ايليه‌رك ايشلتمكه باشلامشلردى. عشيرت رئيس دكاى حاديله مشهور حسين الحاج يوسف البراهيم بوندن ايكى بچق سنه اول تشكل ايدن حوله شركتنه قارشى غايت سرت بر لسان قوللانيور وديبوركه: «بيهم وسرسقلر هيچ بر وقت بو قدر جسيم وفنى عمليات زراعيه وجوده كتيره‌مزلر .بو آدملرك شركت تشكيليه امتياز استحصالنده تعقيب ابتدكلرى يكانه غايه حوله حوضه‌سنى اولدينى كبى سيونيستلره كليتلى بر مبلغ مقابلنده دور ايتمكدر . بز وطنك حياتيله وكندمزك منافع ماديه‌مزله طوغريدن طوغريه علاقه‌دار اولان اشبو افكاره قارشو طورمق مجبوريتنده‌يز .»

عشيرت افرادى آره‌سنده تحصيل ابتدائى كلمسى بيله ايشيدلمه‌مشدر . سنه‌لردنبرو معارف حصه‌سى نامنه اعانه ويرمكده اولان بو زواللىلره بر ايكى مكتب ابتدائيك كشاد ايدلمسى پك ضروريدر . زيارت ايتديكمز عشيرت رئيسنك اقامت ايلديكى خالصه كويلك آرقه‌سنده‌كى طاغك تپه‌سنده صور قضاسى مضافاتندن (حونين) قلعه‌سى يعنى شمال شرقى اوزاقلرنده وشريعه‌نك اساس منابعندن بانياس چايلك ظهور ايتديكى جبلك آرقه‌سنده بانياس قلعه‌سى دخى مشاهده اولنمقده‌در .

حوله حوضه‌سنده مرجعيون قضاسنه تابع
غوارنه عشيرتنك ساكن اولديغى ١٢ كويك محصولات سنويه‌سى

كيلو ايله وزنى	جنس محصول
١٫٠٠٠٫٠٠٠	بغداى
٤٠٠٫٠٠٠	آرپه
١٠٠٫٠٠٠	پرنج
٥٠٠٫٠٠٠	بياض دارى
١٫٠٠٠٫٠٠٠	مصر دارينى
٢٫٠٠٠	سيسام
٣٫٠٠٢٫٠٠٠	يكون

بوندیشقه حوله حوضه‌سنده تخمیناً ۲۰ بیك غروشلق قارپوز ، قاوون وسیزه زرع اولنقده اولدیغی کبی تخمیناً « ۵۰۰۰ » عدد قاواق آغاجی دخی بولونیور .

[۲]—غرائز عشیرتك امور اجتماعیه سی — آرابه مزرعه‌سك اوی اوکنده دورمشدی. بزاینرکن یوتون عشیرت خلقی بزی استقبال ایدیوردی. صوکره عشیرت رئیسی کورولدی. بزی هرطرفی سجاده‌لرله دوشه‌لی براوطه‌یه کوتوردیلر .فقط کیرکن بر قاچ اوطه‌دن دها مرور ایتمشیدك . بولوندیغمز اوطه‌نك اوچ درت قپوسی واردی که بر شیله قپانمیوردی . بچره‌لری جامسز ودمیرسز ایدی. بز اوطوردقدن صوکره باشلرنده بیاض کفیه‌لرله قالین سیاه عقالر بولونان ،اورطه‌سی ویانلری آجیق عربکاری انتاریلرله بر آز اوزونجه‌جا کتلر (ساکو) لرکیین چیلان آیاقلی عشیرت رئیسلری باغداش قوره‌رق بر صنه یایدیلر . اوطورانلرك کافه‌سی ختیاراولانلردن ایدی. جمله‌سی صاقالی وبعضاً اوزون صاچلی ایدی .

اوطه‌نك دیشاری یه ناظر برقاپوسندن خارجی، نظرمزله تفتیش ایدیوردق. بزم کلیشمز اونلر ایچون بر وقعه حکمنده ایدی . آرتیق قادینلر قوشیور ، ارککلر قوشیور وآتشلر یاپیوردی . بر آز صوکره ، (طیق ، طیق ، طیق) صداسی آهنکلر یاپارق اورطه‌لی احاطه‌یه یاشلادی . شیمدی دیشاری ده هرشیدن اول مسافر ایچون قهوه احضار ایدیلیوردی. عشیرتلر آرمسنده ایلك ایش قهوه اکرامی اولدیغی ایچون بو مراسم لازمه ایله ایفا ایدیلیر وعشیرت افرادی بالخاصه قهوه احضارندن ذو قیاب اولدیغی ایچون قابل اولدیغی قدر بو مراسمی اوزاتمغه چالیشیر . هرشیدن اول یوتون بنایی واطرافده‌کی چادرلری اولا سیاه بر دومان استیلا ایدر . ودها صوکره آتش چیتردامغه باشلار . (محماس) نامنی ویردکاری باقیردن آغیر وبویوك اوزون قوللی برقاشیغه بکزه‌ین طاوایی آتشه قورلر، قهوه دانه‌لرینی شیمدی اوزون وانجه ، دمیردن بر قاشیقله قاووور دورورلر . ونهایت (مهباج) نامنی ویردکاری قالین اخشابدن معمول برتخته هاوانده قاووروملش قهوه‌یی دوکرلر. وآز چوق بر دیرمك پارچه‌سنه مشابه(یدالمهباج) ایله وآهنکدار طیق طیق . طیطیق.. صداسنی اظهار ایدرك قهوه‌یی دوکرلر . بو اونلر ایچون هر زمانه مخصوص برعادتدی . قهوه‌نك دوکولمسی‌ده اوزون بر مدت دوام ابتدکدنصوکره شیمدی باقر کومله‌ر آتش کناریندصیره‌لامشیدی . دوکولن قهوه‌یی هر برنده فاینانوب دیکرینه سوزه‌رك بو شالتیور و تکرار فاینانیورلر . صوکره بر شیلر دها علاوه ایدرك فاینانه‌دیلر . وصوکره کوکومی براده ، بریسی اوزرینه صیره‌لامش محله قهوه‌سی قیاقلی فنجانلری ده دیکر بر اده طوتەرق کلدیلر .

وبزه‌قاوه‌لی، بهارلی، آجی بر داملە قهوه‌صوندیلر. بو ساقیلك تکرر ایتمشیدی. شیمدی

دیشاری‌ده یمکلر پیشیریلیور وغلبه‌لق زیاده لشیوردی .

اوکله‌دن بر ساعت کچمشیدی که اوطه‌نك اورطه‌سنه بر یتاق سرمیلر . اوزرنی بر چارشفله اورتمیلر . ویوتون محللری دیزدیلر . بوتون حضار یاتاغك اطرافنده حلقه اولمشیدی . شیمدی اوکزده یکرمی‌یی متجاوز محن‌وطباق واردی . همز آلنله بیدك . تکرار قهوه‌لر صونولدی . رئیس‌ده بر طرفدن بزه عشیرت حقنده معلومات ویریوردی .

اون ایکی قریه‌دن عبارت اولان غوارنه عشیرتی ایچه بیوکدی .بوتون عشیرت بو رئیسه تابعدی . رئیسك نفوذ وحیثیتی بی شبهه هر درلو تصورك فوقنده ایدی . عشیرتك بر امامی وهر قریه‌ده بر مختاری‌ده بولونیورمش . امام بعضا نماز قیلدیریور ومختار ایسه دائما تکالیفی صیانت ایلیورمش . عشیرت آره‌سنده تعدد زوجات بوتون شدتیله حکمفرما ایمش . در در زوجه‌سی اولانلر عشیرتك اوچ ربعنی تشکیل ایدییورمش .

بز بوکا مشابه ایضاحاتدن بك ممنون اولیوردق . عشیرتك آره‌سنده دولاشمق واونلرك یاشایشنی رأی العین کورمك ایستیوردق .

شیمدی عشیرتك چادرلری آره‌سنده کزییوردق . بوچادر « خیمه »لر ایکی صورتله یاپیلمشیدی . بر قسمنه « عریش » نامی ویریورلردی . « قشق »و « بایر » تعبیر ایتدکلری سازلردن معمول ایدی . یالکز اوك طرفی اچیق طولانی بر شکلده بولونیوردی . بو خیمه‌لرك سازلری هپ حوله کولینك جوارندن کتیریلیوردی . خیمه‌لر داخلنده پشه سازدن برحصیر، بر قاچ‌دستی « جره » وصوکره یورغانمسی ویا یتاغمسی یزلو وسائره بولونیوردی .

مع مافیه بعض خیمه‌لر بویله دکلدی .اونلر قیش موسمنه مخصوص ایدی . بونلره « بیت شعر » دییورلردی. بو نوع خیمه‌لرکچی یوکندن اعمال ایدیلیوردی.مع مافیه بچملری « خریشه »لره مشابه ایدی. فقط رنکلری سیاه ومقسی ایدی .

(غور)ده، منحط اراضیده اقامت ایتدکلری ایچون کندیلرینه (غوارنه) دینیلن بو حوله منطقه‌سی عشیرتلری آره‌سنده صنوف وطبقه‌لر دخی موجوددی . بوراده مرتبهٔ اصالت بالطبع ارثی ایدی . وبو « موتی »خیمه‌لرك بو یوکلکی وياخود کوچوکلکی ایله اظهار ایدییورلردی . نته کیم خیمه‌لرك بعضیلری درت حجره‌لی، بعضیلری اوچ ونهایت ایکی ویر حجره‌لی ایدی.بوحجره‌لر بر نوع امتیاز صاییلدیغی ایچون عائله‌سی نه‌قدر تکثر ایدرسه اینسون بر حجره‌لی خیمه‌لره مالك اولمه‌جك افراد عشیرت آنجق دیکر آیری بر خیمه دها انشا ایتمکله بو احتیاجنی تأمین ایده بیلیرمش.

بو متعدد حجره‌لر بینده دولاشیرکن اوته‌ده بریده قیوراتان جوجوقلره، مزمن مالاریادن

یوزلری موراومش قادینلره، سراپا برسیکردن عبارت قالمش افراده تصادف ایدییوردق. اساساً بورلری، حوله کولتك یو حوالیسی سراپا سو بیریکتیریله مالامال اولدیغی ایچون یو جواردہ اسکان ایتمك حقیقةً بك بویوك بر تهلکه یه قاتلانمق دیمك ایدی. ویونلر متوکل ولاکن بوکا کویا تحمل ایدییورلردی.

بونلرك ایچنده اوقومق یازمق بیلن احاد درجه سنده اولدیغی ایچون بالطبع دنیا ایله علاقه لری یك یوق کبی ایدی. مع مافیه بو عشیرت تامیله حال بداوته دکلدی. بیم حضری ایدی. بویله اولدیغی ایچون البسه لری باخصوص قادینلرك طرز اکتساسی بر آز کویلیلره بکزه یوردی. غوارنه عشیرتنك قادینلری سیاه بر رنکه بویانمش آمه لیقاندن معمول وکنیش بر انتاری یچمنده «غطه» لر کیرلر. یونك اوزرینه بر فراجه قیلندن اولمق اوزره (فه رامایه) نامی ویردکاری ینه عینی رنك وقماشدن بر خرقه اکتسا ایدرلر. «غطه» لرك اوزرنده بللرینه «شویحه» نامیله رنکلی قوشاقلر صارارلر. باشلرنده ایسه «حماد» دیدکلری سیاه بر باش اورتوایله «عصابه» تسمیه اولونان سیاه قماشدن فقط یورمه لی اولمایارق آرقه دن اهالسکارانه باغلانان بر نوع عقال قوللانیرلر.

بونلرك یوزلرنده، دوداقلرینك کناره، باشلرنده، آیاقلرنده، قوللرنده «دقه» دیدکلری وشملر بولونور.

بز چادرلر آرهسنده دولاشیرکن قادینلرك لاقیدانه کزیندکلری وکاه ایکی قولنه اوزون بر اپ کچیریلن صود ولودستیلری آرقه لرنده طاشیدقلری کورولیوردی. قادینلر خیمه لریله «عین الذهب» نامنده کی صو منبعنك آرهسنده کی اوزونجه مسافه یی هر کون کیم بیلیرقاچ دفعه یویله جه قطع ایدرلردی.

بو یکنسق منظره بزی آز بر زمان ظرفنده اشباع ایتمشیدی. هنوز قرون ابتدائیه حیاتی امرار ایدن بو بدویلره قارشی ایچمزده درین بر صیزی اولدیغی حالده بونلردن تباعد احتیاجی حس ایدییوردق. زیرا بوتون خیمه لردن قطره قطره سفالت، زوالیلیق واضمحلال دوکولیوردی.

۳ — خالصه دن جاعونیه

خالصه دن، دهادوغروسی بو عظیم خیمه کاهدن آریلیرکن بزی تشییع ایدن (غوارنه) قوماسی هپ بزم ألمزی صیقیور. وفکرلرنجه اکرامده قصور ایتدکلری ایچون نیاز صفح ایدییوردی. آرابه مز شیمدی اسکی صارصینتلرینه وام ایدهرك اوته ده بری ده بریکن عظیم باطاقلر آرهسندن کچیوردی. بز متمادیاً «حوله» اراضیسنده قطع مسافات ایدییوردق. بورانك صویی اوزون اوزادیه ایچمش ویك واضح

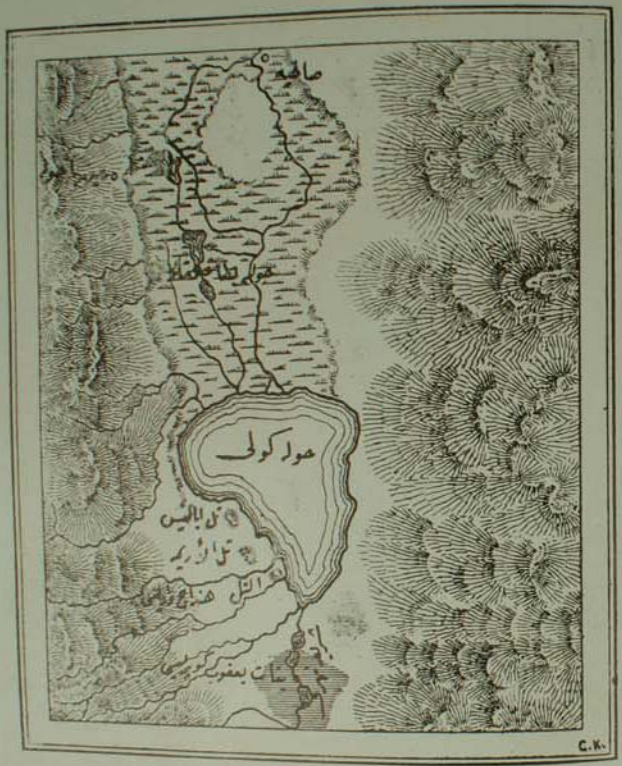

(حوله) کولی وهوای

357

تماسلرده بولنمش اولديغمز ايچون مالاريا كوزمزك اوكنده بك قورقونج بر شكلده تجسم ايديبوردى . متعاقباً كنين قاشه‌لرى آليوردق . اورطه‌لق چاپر چاپر ياتيوردى . بر شيمدى تحت البحر بر انحطاطده سياحت ايتديكمز ايچون ايكى ، اوچ ساعت دوام ايدن بو (غور) بزى بك بيتاب براقمشدى . واقعا كذركاهمز بك شايان تماشا ايدى . تا اوزاقلرده يوكسك داغلرك ، جبل الشيخك ذروه‌لرى ، صوكره آشاغيده بو يوجك بر حوضه بكزه‌ين بر كول ، نامتناهى عشيرت خيمه‌لرى ، هردم يكى بر شكل آليوردى . كاه بر منبعك كنارندن كچيور ، بر اشتها ايچيلن صولره برنكاه تحسرله باقيور وبز قابل اولديغى قدر آز صوايچمكه چاليشيوردق . كاه بورانك حياتيله خيالاً فارغى قارشيه كليور وبر مدت كنديزه دوشونيوردق . وبو برلردن بر قاچ مرتبه اولسون ذهناً يوكسلمكه چاليشيوردق .

يول آقشامه دوغرو اوقدر فنالشمشدى كه آرابه الك صوك بر غيرتله آنجق بر قاچ آدم آنه بيله‌جك بر حاله كلمشدى . بر يهودى مستعمره‌سندن (زيد) دن كچدكدنصكره يول بر مقدار دوزه‌لير كبى اولدى . فقط تكرار يوقوشلرى طيرمانمه باشلادق . شيمدى جاعونه مستعمرهٔ يهوديه‌سى اوزاقدن يوكسك بر داغك اتكنده كورونيوردى . قيطريه متوجه اولان بر شوسه‌دن كچدكدنصكره شيمدى جاعونه‌يه تقرب ايتمكده . كوناش آرتق غروب ايديبوردى .

جاعونه ايلك نظرده بك لطيف كورونمشدى . باخصوص قصبه‌نك مدخلنده ايچيه بر مدت دوام ايدن بادملك آره‌سندن بويله بر زمانده كچمك بك دلربا ايدى . بادملك امتدادنجه يول تمامیله منتظم وكنيش بر شوسه حالنى آلمشدى . فقط قصبه‌يه كيرمك ايچون تكرار بر داغه طيرمانمق ، يوقوشلر چيقمق ايجاب ايديبوردى . حالبوكه يولده سقطلاتان آرابه‌مز يوقوشى چيقاميوردى . اورطه‌لق قرارمشدى كه بز جاعونه‌نك مدخلنده‌كى اوزون ودبك شوسه‌يى ياياقطع ايديبوردق . بو اقشام يورغونلغى‌ده بوتون بر كونلك صارصينتى‌يى بك تحمل شكن بر حاله القا ايديبوردى . كذركاهمزده بر صيفيه‌يه مشابه اوفق بر بووايه تصادف ايتدك . بو راسى اوتل ايدى . اوتله داخل اولديغمز زمان بك پيانجى سيمالو قارشيسنده بولونيوردق . ملبس كوبى بوتون يهوديلريله تكرا ديرلشيدى . شيمدى (شابوت) كيجه‌سنك سكونت ديندارانه‌سى ايچنده او بردرلو قاينشاشا مديغمز رايحهٔ يهوديه ايله مشبوع بتاقلرده بيتاب اوزانيوردق .

٤ ـ جاعونه

[١] ـ يهودى جاعونه ـ صفد قصبه‌سنه ناظر اولان كنعان داغنك سطح مائل شمالينده

مبنی ویوکسك غالیله استعمار یهودی منطقه‌سنی اداره‌یه مأمور شعبه‌یی محتویدر . بوندن فرق سنه اول صفد یهودیلرندن (فریدمان) و (فانشتاین) نام ایکی یهودی طرفندن کویك بولندیغی ‹راضینك بر قسمی صاتون آلمه‌رق یواش یواش مستعمرلر اسکان ایدلدکه باشلاندی . فقط امور زراعیه‌ده صرف ایدلسی لازمکلن مبالغك ندرتی یوزندن مشکلات ظهور ایتمکله اراضیٔ مذکوره رومانیادن کلن مهاجرلره بدل مقابلنده دور ایدلدی . برلین معاهده‌سنه قدر عثمانلیلره تابع ومختاریت اداره‌یه مالك اولان رومانیا حکومتی استقلال تامی اکتساب ایتدکدن‌صوکره یهودیلره ظلم وتعدیلره بولنمغه باشلا- دیغندن بونلرك بر قسمی‌مهاجرته قرار ویره‌رك قاتادا واکثریتله‌فلسطین‌یولنی‌طوتمشلردی. جاعونه اسکی یرنده اراضی صاتون آلان بو مهاجرلر دخی فقر وسفالته دوچار اولمه‌رق محتاج معاونت بر حاله کلدکلرندن نهایت بارون روچیلده مراجعتله کندیلرینه بر آدانس ویرلمسنی رجا ایتدیلر . بارون اسعاف مطلوبلری ضمنده (شایت) اسمنده بر مأموریی جاعونه‌یه اعزام ایتدی . وبو آندن‌اعتباراً کوی مزروعاتیله، اهالیسیله مؤسساتیله برابر بارون حسابنه ایشلدلمکه باشلاندی . جاعونه کوئی حیفا ویهودیه منطقه‌لرنده‌کی زمارین ، ریشون وملبس کی‌یوك مستعمره‌لرك انتظام ومکمایتنده‌دکلدر . عبرانیجه‌سی (روشپینا) کلمه‌سندن دخی انکلاشیلمجنی اوزره جاعونه‌نك تأسیس ایدلدیکی موقع سراپا صخور ایله مستور اولمسندن وسکانی غیرت ، تشبث وفعالیت خصوصلرنده سائر منطقه‌لرده‌کی‌مستعمر- لردن بك دون بر درجه‌ده بولنمه‌لرندن ناشی اشبو کوی بر درلو اوروپا مستعمره‌لرینك دوز سوقاقلرینه دلفریب اغاجلی وتمیز اولرینه مالك اوله‌میور .

یوکسك غالیله‌ده بللی باشلی درت قولونی موجود اولوب بونلرله برابر سائر اوفاق کوی وچفتلکلرك اسملری ومساحه‌لری بر وجه آتی بیان اولنور :

یوکسك غالیله منطقه‌سنده‌کی چفتلك وکویلر جدولی

یکون	آغاجلق	منازع فیه	غیر قابل زرع	قابل زرع	
دونم	»	»	»	دونم	اسامی
۲۱۸۸۵	۰	۰	۱۸۶۰٤	۳۲۸۱	کنعان‌طاغی
۱۰۹۳۸	۲۱۹٦	۰	٤۱۹۲	٤۵۵۰	جاعونه
٦۱۳	۰	۰	۳۵	۵۷۸	مجاوز
۳۸٤	۰	۰	۳۹	۳٤۵	ماهنایم
۵۳۵	۰	۱۲	۹۳	٤٤۲	سمره
۳۰۱٦	۰	۰	۵۸٤	۲٤۳۲	قبا (اسکی)

١٢٧٨	٠	٠	٨٨٣	قبا (مفروز)
١١٤٩	١١	٠	٩٩٩	نجمة الصبح
٢١٨٩	٠	٠	١٨٤٨	وقاز
٥٤٣٧	١٢٣	٠	٢٧٠٩	مشمار
١٢٤٥	٠	٠	٦١١	تيتبه (مفروز)
١١٣٦٦	٨٠	٠	١٠٤٩٦	حياره
٨٣٢	٠	٠	٧٦٨	ملاحه
١٦٧٣٣	١٥٠	٠	٩٠٣٧	مطله
٧٦٦٠٠	٢٥٦٠	١٢	٣٨،٩٧٣	يكون

اشبو كويلرك بر قسمى ايله طبريا منطقه‌سنده‌كى يتون يهودى مستعمره‌لرى وقتيله بارون روچيلدك پاره‌سيله صاتون آلمش اولمغله مومى اليهك آدملرى طرفندن بر مدت طوغريدن طوغرى‌يه اداره ايديليوردى . فقط بوندن ١٥ سنه اقدم بارون فنا حالده خسته‌دوشه‌رك اولومدن قورقمغه باشلامش اولمسى اوزرينه (O.J.K) جمعيت استعماريه‌سنه مراجعت ايليه‌رك فلسطينده‌كى مستعمره‌لرك اداره‌سى ايچون بر اتفاق عقد ايلدى . جمعيت مذكوره بارونك سرمايه‌سيله صاتون آلنان اشبو مستعمره‌لرك اداره‌سى ايچون آيروجه بر قوميسيون تشكيل ايلدى . بارونك بو صره‌لرده جمعيت استعماريهٔ مذكوره‌يه دور وفراغ ايتديكى قولونيلر شونلردر :

جوده منطقه‌سنده وزمارين جوارنده « شويه » ، « ام جمال » و « نه كرن » وطبريا منطقه‌سنده مجدل ، دغانه وسائر يهودى قولونيلرى ويوكسك غاليه‌ده مطله كويلريدر .

يقين وقته قدر اشبو كويلره هجرت ايدن هر بر يهودى عائله‌سنه ٣٠٠ دونملك براراضى بلا بدل تفويض اولنور ايدى . فقط اخيراً (O.J.K) جمعيت موسويه‌سى هر بر مستعمردن دونم باشنه ياريم — بر فرانق قدر بر پاره استيفاسنى شرط قوشمش اولوب فقط بوكا مقابل مستعمر ٣٠—٥٠ سنه صوكره طوغريدن طوغرى اراضى‌يه وضع يد ايتمش اوليور .

قولونيلرك حين تأسسنده مستعمرلره خانه ، مواشى و آلات وادوات زراعيه ويريلور ايدى . فقط شمديكى حالده هر مستعمرك ياشنده حيوانات وادوات زراعيه بولنمسى شرط ايدلمكده‌در . قولونيلرك نفوسى حقنده الده ايديلان احصائيات :

۱۹۱۶ ـ نه‌سنده

سربست یهودی	قولون	
۳۶۵ +	۲۱۷ ۵۸۲	جاعونه کوپی
	۱۹۶	زبید
اکثریسی قولوندر	۱۱۵	جسر بنات یعقوب
	۲۴۷	مطله
	۱۱۳۵	یکون

صفد منطقه‌سی دائمی بر ولوله‌یه بوغان، حکومت رجالی ایشندن چیقلماز اراضی آلیم صاتیمی مسائلنده ازعاج ایدن سیوئیستلرك بوراده یالکز ۱۱۳۵ نفوسلری موجوددر . علی العاده بر اسلام کوینده‌کی نفوسه معادل کبی بر شی . فقط بوکا مقابل موسیو اربزونك تعبیری وجهله عصرلردن بری مناظر طبیعیه تماشاسندن محروم قالمش اولان ، بوداغلمش ملتك سویملی ؛ اولادی ایچون یالکز یوکسك غالیله منطقه‌سنده (۷۶۶۰۰) دونمك اراضی صاتون آلنمشدر .

مستعمره‌لرك تولدات ووفیاتی بروجه زیر بیان اولنور :

تولدات

	۱۹۱۲ — ۱۹۱۳	۱۹۱۱ — ۱۹۱۲	۱۹۱۰ — ۱۹۱۱
جاعونه	۱۲	۱۴	۱۸
مطله	۶	۹	۹
جسر بنات یعقوب	۳	۲	۵
زبید	۴	۱	۸
یکون	۲۵	۲۶	۴۰

وفیات

جاعونه	۱۱	۲	۱۵
مطله	۳	۲	۲
جسر بنات یعقوب	۱	۵	۱۵
زبید	۲	۹	۴
یکون	۱۷	۱۸	۳۶

دیمك اولیورکه یوکسك غالیله منطقه‌سنده یهودی مستعمرلری ۱۹۱۲ — ۱۳ سنه‌

سنده سكز و ١٩١١ — ١٢ سنه‌سنده يئه سكز و ١٩١٠ — ١١ سنه‌سنده يالكز آلتى كشى قزانمشدر .

ميليونلر صرف ايتمك، دنيانك اك بيوك غزته ومجموعه‌لرينى الده ايده‌رك اميد يهوديلك تسعيدى حقنده مقاله‌لر يازمق، قونغره‌لر عقد ايتمك صورتيله جاليشان سيونيستلرك بوكسك غالبه‌ده الده ايتدكلرى بو حقير عددلرى قاله آلركن (٦٦) جمعيت اسمنه ريه‌سنك جاعونه‌ده‌كى وكيل عموميسى بولنان موسيو قالواريسكينك درميان ايتديكى نو فكرلرى تخطر ايتمه‌مك ممكن دكلدر :

موسيو قالواريسكى ديبيوركه: «هر كسك اغزنده دولاشان يهودى حكومتك تشكيلى نظريه‌سى مخيله‌مزدن بلكه‌ده اوزاق دكلدر . فقط مع التأسف بوئى قوه‌دن فعله چيقارمق مشكلدر . چونكه نفوسمز اشبو حكومتى تشكيله غير مساعددر . شمديكى حالده بزم فلسطينده قولونى تشكيل ايتمكده‌كى يكانه غايه‌مز زراعى بر يهودى ملتى تشكيل ايتمك ؛ ارض موعوددده لسانمه ، عنعنات دينيه ومليه‌سنه مالك دين موسوى سالكلرينى برآره‌يه طوپلامقدر . بزم اك مقدس آملمز يالكز موسويلرك دينى كتابلرينه منحصر قالمش اولان عبرانجه‌يى بو مساعد فلسطين محيطنده تنميه وتهذيب ايتمك اولور شمديكى حالده اشبو منطقه‌نك حاكمنه هيچ باقلماز ، سيونيستلر ايچون بوكونكى كونده يابيلاجق اك مقدس سعى يهوديلرك مادياتنى احيا ايده‌رك ملتى ، ادبيات وعنعناتنى تجديد ايتمكدر .»

[٢] — **اسلام جاعونه** — بوقولونينك جهت جنوبيه‌سنده قرق خانه قدر برده (اسلام جاعونه كوئى) موجوددر . بوكوى يهودى قولونيسى ايله مقايسه ايديلرسه او زمان برنجيسنده‌كى درجهٔ تمدن وانتظام دها فضله اكلاشيلير .

اساساً اسلام جاعونه‌طرفنه تقرب ايدر ايتمز بوتون قيالغنى تحمل ايده‌رك ديه‌جكم كه انسانى بر آخور قوقوسى قارشيلار . يرده سوپرونتى ، عفونت.. يهوديلرك اسلامللر ايچون پايدير ديدكى ايكى قاپالى چشمه‌نك اوكى كوناكون شيلرله دولو.. بوراده بو اسلام كوينده آرتيق نه يول واردر، نه تميز بر باغچه ، نه يشيل بر آغاج ، نه اوقاليتوس، نه بر شئ . بوراده اسلامللر جامور اوبالرده، عفونتلى ، كيرلى ، پجره‌سز وقويتو بر قولوبه‌ده خسته ، يتكين برحالده قيورانيور . اوته‌ده تميز براو ، هوادار بر باغچه ، وصوكره صحتى برنده ، صحتك قدرينى بيلن بر انسان ، اوته‌ده سكز صنفلى منتظم بر مكتب ابتدائى داخلنده (١٩٥) اركك (٩٤) قيز جوجوق اك صوك فنى تدرس ايديبور . اسلام جاعونه‌ده ايسه مظلم وغير صحى برده برتك خواجه آنجق بيلديكنى بر قاچ سنه‌ده اوكرەمكه چاليشيور .

يهودى جاعونه‌ده طرز زراعت شكل فنى‌ده اولديغى حالده، اسلامللر حالا اينكارك آرقه‌سنده

قوشیور . کندیلرینه دیدم که :
— بویودیلری کورمیور میسکز؟ نصل چالیشیورلر، مسعود یاشیورلر، سزده بچون اونلر کبی چالیشوب بختیار اولمق ایسته میورسکز ؟
اوزمان اسلام جاعونه‌لی جواب ویردی :
— بزم جنتمز وار .
بوسوزه قارشی بالطبع لسانمله برشی سویلمك ایسته‌مدم . فقط کوزلرم بوتون بر هیجانله جواب ویرمشدی . یالکز کوزلرمدن آقان یاشك بیلمم که اونلر فرقنده‌می ایدیلر.

٥ — جاعونه‌لر صفحه

ایکی کیجه‌دنبری جاعونه‌ده بولونیوردق . آرتیق صفحه حرکت ایتمك زمانی کلشیدی . بزی صفحه کوتورمك اوزره کله‌جك آرابه‌یی بکلیوردق . هنوز اوکله یمکنی بیتمدك که اوتل صاحبی کولومسه‌ین سیماسیله بزی اوداسنه دعوت ایتدی:
« سزی بر آز اکلندیرهیم. بربارچه رسملر، لوحه‌لر ، قارت پوستالر کوسترهیم » دیدی . بز اولا دیوارلری سیر ایدیبوردق. یهودی متمادیاً رسملره اشارت ایدیبور وبزه ایضاحات ویریبوردی :
— اینته بو (هر تسل)ك رسمی،اسکی سیونیست رئیسی.. بوده (ماقس نورداو) ك رسمی، سیونیستلرك یکی رئیسی . بوغروب سیونیست جمعیتنك‌در. یانده بوکسکده‌کی رسم مشهور یهودی شاعری (بیالیق) ك رسمی‌در . اورته‌ده کیلر،بری یهودی هیکلتراشلر. ندن بری.دیکری‌ده‌مشهور معمارلرندن‌در. شوطرفده‌کی صیره رسملر،یهودی مستعمره‌لرینك رسمی‌در . روشیلد ، (جاعونه) ، میشمارایاردمن (*Garde de jardain*) جسر بنات یعقوب ، یسود، (زبید) . الخ
بز دیوارلرده‌کی رسملری اکمال ایتمشدك . شیمدی قارت پوستال مجموعه‌سنی تماشا ایدیبوردق . برچوق شیلر کوزمزك اوکندن کچیوردی . بوتون معابد موسویه ، بلاد موسویه ، موسوی سیمالری،موسوی ایده آللری ، والیاشده ترشه وبیاض رنکده واورطه سنده خاتم سلیمان اشارتی یولونان یهودی علامت ملیه‌سی : بایراق .
او آنده آرابه‌مز کلشیدی بز آرابه‌یه آتلارکن بی شبهه وقتمزی غائب ایتمدیکمزه قائلدك .
شیمدی آرابه ، متمادیاً کنعان داغنده انحنالر یاپیور. ومتصل طیرمانیوردی . موقعمز بوکسلدیجه منظره کوزه للشیوردی . شیمدی اوزاقلرده جبل الشیخ ، بوتون صوج الحوله برکولکه کبی . حوله کولی وصوکره طبریا نواحیسی اوزاقدن کوموش برحوض

حالنده طبریا کولی دها صوکره اوزاقلره قدرامتدادایدهن نامحدود کوچوك، بویوك داغلر کوزوکیوردی. بر ایکی ساعت قدر قیرمزی طوپراقلر اوزرنده دیك یوقوشلرده قطع مسافه ایتدکدن صوکره آرتق کنعان داغنك جهت جنوبیهسنه کلمشیدك. یاواش یاواش اینیوردق. بر آز صوکره صفد قصبهسی کوزوکدی. وبر مدت صوکره منظم برشوسه ایله صفدك ایلك بناسی پیشکاهندن کچیور وبنه تپهلر آرهسنده دونه دولانه صفده داخل اولیوردق.

—۲۶—

صفد

۱ — صفدك وضعیتی ومنظرهسی

أسمر وبویوك قایالقلردن عبارت اولان کنعان داغنك جنوب غربی اتکنه ملاصق اوفاق برتپه واردرکه سطح بحردن ارتفاعی (۸۳۸) مترو اولدیغی ایچون همان همان درت طرفه نظارت کاملهسی واردر. صفد قصبهسی ایسه بر طرفدن جبل کنعانك ذیل غربیسندن باشلایهرق خفیف وادیهیه دوغرو برمیل یایدقدن صکره تکرار یوکسلیر. وصفد تپه سنك اطرافنده داغیلهرق کنیش بر محیط دائره حالنده بویوکسکلکك اقسام علویهسنی احاطه ایدر. شرق طرفندن بو تپهنك ملاصق اولدیغی جبل کنعان دخی بولونماسه یدی اك اوزاق افقلره قدر امتداد ایدهن اووهلرك، تپهلرك و تولارك وبوتون عوارض طبیعیهنك اورطهسنده صفد قصبهسی برآشیان معلایه بکزردی. بویله اولمقله برابر انحای ثلاثهسی آچیق اولان صفدك، شمال جهتندن مرجعیون وصور قضالری اراضیسنه وجنوبدن طبریا کولنه، غربیسانه غربدن ایسه صیره ایله (جوق)، (زبود) (جرموق) داغلرینه ناظر بر منبر شعر ومحاسن اولدیغنده شبهه ایتهملی در. کنعان داغی انکلرندن صفد تپهسی، بوتون باغلریله، وآغاجلریله بوتون بشیللکلریله ویکی بنالریتك اك ظریف رنکلریله ملون وصدفلی برقبهیه بك مشابهدر. باخصوص وادیدن باشلایارق طبقه طبقه یوکسلن کنعان قسم صفدیسی اك زنکین واك ذی حیات بر آلتی تیاتر (Amphithéâtre)ی بك اکدیرر. وبو ایکی قسم هردم آووج آووج رنکلرو کوزه للکلر اتحاف ایدهرك بربرلرینه تودیع اسرار ایدرلر. صباحلین کونش طلوع ایدرکن صدفقبهنك اوزری کونا کون نقشلرله بزهنیر. بوتون اولرك داملرندن قایارق محیطی صاران دومانلی بر ضیا طوفانی آلتنده قصبه ذی مأل بر سیمای حزینیه دونهر. هله

آقشاملری غروبك صاریشین، آلتون ایشقلری کنعان اتکلرنده داغیلیر کن بوتون اولرك جاملرنده تورانور طاسملر ویا اسرار آلود افسونلر بایرر . وبی شبهه هر ایکی صفد هرزمان ایچون شاهانه وکوزهلدر. باخصوص کیجه لین کندیسنی احاطه ایدن اومکوکب قبهٔ لاجوردی نه قدر وسیع وعلوی اولور. یاز کیجه لرنده مهتاب بودالریصمدانی برنور ایله پیرارکن نه قدر شعشعه دار ولطیف کورونورسه قیشین دخی اکسنا ایتدیکی سترهٔ بیضا ایله اوقدرسه ویلی ودلربا، جاذب وسحار بر حالده نمایان اولور .

خلاصهٔ دیه بیلرزکه صفد هردم بدیع بر کرسیٔ استغراقدر .اونك مستثنا بریلپازه به یکزمین نسیم ربیعیسی نه قدر ممتاز ایسه داغلرده اوغولدایان شدید رونکارلرنده دخی بر عظمت واحتشام واردر . صیف وشتاسی نه قدر کزیده ایسه ربیع وخزانی دخی اومرتبه نوار ودلربادر .

٢ — صفدك مضافات داخلیه سی

[١] — **صفدك بتاری وسوقاقلری** — کرك کنعان داغی اتکندهوکرك اصل صفد تپه سنده بولونان قسملر داخل حساب اولدیغی تقدیرده درت بیکه قریب خانه یه مالك اولان وهر حالده اون ایکی بیکی متجاوز بر نفوس بارندیران صفدك، عکا لواسنك الك بیوك بر قصبه سی اولدیغنده شبهه ایتمهلیدر .

صفدی ، وضعیت طبیعیه سی اساساً ایکی بیوك قسمه آیرمشدر . مع ما فیه عمران ووسعت نقطهٔ نظردن کنعان اتکلری ایکنجی درجهده قایر . صفدك جبل کنعانده اوچ بیوك محلهسی واردر . جاعونه دن کلیرکن صفدك ایلك کوزوکن اولری (حارة الاکراد) ی تشکیل ایدر . وقتیله بوراسی کردلر طرفندن اسکان ایدلمش اولدیغی ایچون بواسم ویرلمشدر . ویالکز بوراده ایکیوز خانه بولونیور . بوقسمك اورطه طرفلرینه (حارة الدایپه) واك صوك قسملرینه (حارة الجوره) نامنی ویررلر . حارة الجوره نك بر قسم اولری وادی یه دوشه ر . بومحله لرك بویوکلکی ایسه ایلك محله قدردر . بودالرده کی اولرقات قات بولنیور وجمله سنك جبهه لری صفد تپه سنه متوجه اولیور . صفد تپه سنك الك یوکسك برنقطه سنده صایبون زمانندن قالمه بر قامه نك خرابه لری بولوندیغی ایچون بودالره ده (اراضی القلعه) اسمنی ویررلر . بوقسمك اطرافنده دائراً مادار زیتون تارلر وآغاجلقلر واردر . دها صوکره (اراضی القلعه) نك جنوبنده وحارة الجوره یه مقابل اولق اوزره (حارة البرج) بولونیور . وقتیله بوراده بر برج بولوندیغی ایچون کندینه بو اسم قونولمش ایمش . یوز خانه یی متجاوز اولان بو محله ایله برابر دیکر اوچ

صفد

محلهيه بردن (صو اوين) ديرلر. صفدك حكومت قوناغى حدوده بولونيور . عينى زمانده قلعه قسميله صواوين آره سنده بر كوپرو دخى موجوددر. دها صوكره يه جنوب طرفنده (حارة جامع الاحمر) غربنده (حارة الوطا) و (حارة السوق) كلير. صفدك دكانلرى صوك محله ده در . عددى ايكيوزى تجاوز ايتمز . صفدك قلعه يه يقين قسم غربيسنه (حارة القلعه) اسمى ويررلركه صفدك اك شرفلى محله سى بوراسى ايمش . بونلردن ماعدا (حارة اليهود) يهودى محله سى كليركه بوده ايكى قسمدر . برى آشكنازلرك محله سى كه شرق طرفنده. ديكرى ايسه سفاردلرك محله سى كه ، بوده غرب شماليده كائندر . والحاصل بوتون اولر، مقطعى بر قطع ناقص اولان تپه نك اطرافنده بولونيور ، جله سنك وجهة انشائيه لرى ده بالطبع مختلف اوليور . بو اعتبارله وضعيه ايله طبيعه نواحيسى ، جرموق داغلرى ، صور اراضيسى ونهايت كنعان ساحه سى صفدك عمومى منظره سنى تشكيل ايلمكه در .

بو محله لرك ايچنده اك معمورى حارة القلعه در كه بوراده طرز جديده انشا ايدلش يوز خانه واردر . برده صفدك اوته سنده برسنده اسكى ايكن اصلاح وطرز جديده تقريب ايديلن اوچ درت يوز كره مبدلى خانه دها استثنا ايديله جك اولورسه قالان أولرك هپ بياض طاشدن معمول واولرينك اوستى صيوالى اولهرق قديم بر طرزده انشا ايدلدكلرى كورولور . بو اولرك قسم اعظمى بريرينه اوقدر ملاصقدر كه صفدك بوتون مساعدهٔ موقعيه سنه رغماً بى ضيا وبى هوادر .

باخصوص يهوديلرك ساكن اولدقلرى اولر بورايزيه حالنده در . هر اوك دامى اوزرنده سوقاقدن كچمك يورومك قابل اولاميور . حتى بعض اولر واردركه طاوانلردن سوقاغه آچيلان پنجره لردن آنجق ، ضيا آله بيلير لر . بناءً عليه سوقاق كنارلرنده كورولن نا محدود ، قاره فرجه لر موجوددركه بونلر يهودى اولرينك پنجره سنى تشكيل ايدرلر .

ديكر طرفدن حارة الجوره ده بر اوطه لى اولر داخلنده صفدك برقسم اهاليسى اسكان ايتمكده در . بوراسى شيه سز بر اودن زياده هرشيئه بكزر .

اولرينك داخلنده قصبه بش اون او استثنا ايديله جك اولورسه نه مفروشات نه انتظام نه ده تميزلك برشى آرامامليدر . بو اعتبارله صفد قصبه سى يك كريلرده قالمشدر .

صفدك دكانلرى ايسه غايت أليم بر منظره ارائه ايدر. جله سى راطب وكيرلى طوپراق حالنده در . نهان هان عمومنك قاپاقلرى يانمن آچيلير واخشايدر . جله سى معروف شرق قالايجى دكانلرينى اكديرر لر .

صفدك اولرى اكثريا بر رقاتايدر . اسكى قاتلى اولانلرى مستثنا قيلنمدر . يكى يابيلان بنالر باخصوص اجنبيلر طرفندن انشا ايديلن فرانسز وانكليز خسته خانه لرى ايله رقابت مكتب بنالرى جداً فاريقدر . بعض يكى اولرده نظر دقته آلنيرسه صفدك بوتون كوزه

للکی آنجق بوندن عبارت قالیر .

دیکر طرفدن صفد آز چوق ایکی بر قصبه اولدیغندن ماضیدن قالمه‌لك توك بنالری بولونیور . نته کیم صفد حکومت قوناغی دها صوکره (جامع الیونس) ، (جامع الاحمر) (جامع السویقه)، (جامع الجوقداری)، (جامع غارسیدنا یعقوب)،(جامع خفاجه)، (زاویة الصدر) نامارینی طاشیان جوامع ومساجد بنالریله یهودیلرك اون اون بش حاوراسنی وبونلردن ماعدا بر ایکی حمامی دها حساب ایدرسه‌ك صفدك بنالری حقنده برفکر اجمالی الده ایدلمش اولور.

قصبه‌نك سوقاقلرینه کلنجه صفدده بللی باشلی بر جاده اولمق اوزره قلعه‌نك برقاچ دقیقه آلت طرفنده‌وبوتون تپه‌یی مدوراً قطع ایده‌ن یکانه شوسه‌سنی، (طریق الغزاوی)نی ذکر ایده‌بیلیرز . برده (طریق المیدان) نامنده‌کی شوسه واردر . بوده کنعان داغندن کچه‌رك جاعونیه قدر کیدر . باشلیجه یوللری بونلردر .

ایکنجی درجه‌ده (جامع الاحمره) موصل (طریق جامع الاحمر) واردرکه بویول تعقیب ایدیلیرسه‌طبریایه قدر کیدیلیر . وادینك داخلنده‌کی (طریق عین الحمره) ایسه‌قصبه‌نك بر آز اوزاغنده کائن (جب یوسف) ه ایصال ایدر .

قصبه‌نك دیکر یوللری ایسه اکثریا طریق الغزاوی‌یه موازی‌در. بونلردن ماعدا‌سی‌ایسه بعضاً یوکا عمود بعضاً منحنی یوللردرکه غایتله فنادر . صفدك بوتون بوکوچوك یوللرینك اکثری طاشله دوشه‌لی بولنمقله‌برابر صعب المرورد‌ر .بو یوللرك بویوك جاده‌لردن مدخللری غایتله تهلکه‌لیدر . یول اوزرنده برقاچ کوچوك ودار باصاماق کورور سکزکه کوچوجك اولرك طاش مرديونلرینه بکزه یورلر . بونلریولدر . ویاخود یوللرك مدخللریدر. بو باصاماقلردن اینرکن اولردن صیزان پس صولره وآقینتی‌لره تحمل ایتمك واکثریا یورونکزی قاپانه‌رق کچمك مجوریتنده بولونورسکز. بو اعتبارله صفدك اکثر یوللردن کچمك ایچه بر مهارته متوقفدر .

[٢] — **صورتنزه محللری** — صفدك صوبی قصبه‌نك شرقنده وبر چاریك ساعت اوزاغنده کائن (عین الرومانه) (وعین اللبوه) نامنده‌کی ایکی کوزدن کلیر. هر ایکی منبعك صوبی قبالی برمحلده برلشدکدن صوکره تیمور یورولر ایچنده‌قلعه‌نك جنوب شرقیسنده‌بولونان ایکنجی خزینه‌یه کلیر. اوراد‌ن بوتون مملکته تقسیم ایدیلیر . بوللرده یکرمی قدر طلومبه واردرکه اهالی بورادن صودولدور . بعض مبانی عمومیه ورسمیه‌ده معابدده‌نك توك شعبه‌لری بولونمقده‌در . مع‌مافیه موصلقلرنده اوکلهدن صوکره صوبولونماز . وبو صوء آنجق ایچمك ایچون قوللانیلیر . بوندن ماعدا هر اوده اکثریا بر صهریج واردرکه یاغمور صولریله

دولدیریلیر ویو صهرنجلرك صویی أو ایشلرنده قوللانیلیر .

برده مملکت خارجنده (عین العافیه) ، (عین الحاصل) ، (عین الزرقا) نامنده کی کوزلر واردرکه جوارنده بولونانلر کاه بوصودن ایچرلر . وبعضاً بوستانلری بونلرله صولارلر . قصبه ده یکرمی اوتوز قدر قویو دخی موجودایسه ده صولری طاتلی دکلدر .

***

صفد لیلر هر آقشام قصبه نك شمالنده کائن فرانسز وانکلیز خسته خانه لری جوارنده کی (غزاوی) محلنه کیدرلر . بو راسی آز چوق وسیع برکذرکاه ، بر میدان یك کوزه لدر . هرنه قدر نه یشیللك ، ونه ده برمنبع یوقه ده بورانك منظره سی حقیقةً جنوب جهتنده وحکومت قوناغنك الت طرفنده (رجوم) دینیله یرده چیقارلر. بوراده بوتون طبریا ساحه لری تماشا ایدیلیر. اساساً بوراده دوز کیدلسك شرطیله طبریا کولنه ده آنجق ایکی بچق ساعت مسافه ده ظرفنده واریلیور .

ینه تنزه مقصدیله صفدلیلر قلعه یه چیقارلر .بوراسی هوادار بر خرابه حالنده در .وقتیله قلعه نك اطرافنده خندقلر وبرجلر دخی وار ایمش . فقط (١٢٥٠) تاریخنده کی زلزله ایله بوتون قلعه نك اقسامی خراب اولمش ایدی . حتی شمدی یه قدر آثار ماضیه یه تصادف اولونیور . جنوب وشرق طرفلری بالاخره زیتونلق انخاذ ایدلمشدر . بوراده اچیرواوزوم باغلری ده بولونیور .

صفدلیلر بوبغچه لره وباغلره کیدوب بعضاً تنزهده بولونورلر. باخصوص ایلك بهاره جوارده بولونان (عین الوحوش) ، (عین الزیتون) ، (بیریا) محللرینه کیدرلر ویاخود کنعان داغنه چیقارلر.

٣ — صفدك احوال عمومیه سی

[١] — **صفد قضاسی** — صفد قضاسی عکا سنجاغنك منتهای شمال شرقیسنده کائن وشمالاً مرجعیون جنوباً طبریه شرقاً قیطره ، غرباً عکا وصور قضالریله محدوددر. اراضیسی معلومات عمومیه قسمنده بر تفصیل بیان ایدلدیکی وجهله عارضالی وطاغلرله بونلرك آره سنده کی وادیلردن عبارت اولدیغی حالده اکثر طرفلری اشجار ایله مستور ومنبت ومحصولداردر.

قضا داخلنده بحیرة الحیط اسمنده برکول موجود اولوب دروننده بر قاچ نوع بالق صید اولنور .وادی القرن ،شریعه، وادی المطاحن نهرلری دخی قضا داخلنده جریان واراضیی اسقاوارواایلر .

طابو دائره سنده‌کی قیوده کوره قضاده‌اوچ درلو اراضی موجوداولوب تفصیلی شو وجهله‌در:
اراضی امیریه ۲۳۰۰۰ واراضی موقوفه ۳۲۵۰ واراضی موات ۲۳۷۵۰ کجماً (۵۰۰۰۰)
دونمدن عبارتدر . بونلردن اراضی امیریه ایله اراضی موقوفه قابل فلاحت وزراعت اولوب اراضی موات ایسه زراعتدن ، سکاندن خالی بر حالده بولنمقده‌در .

اهالی ذکور واناث (۲۲۷٤۷) یسی اسلام و ۲۰۳۷ قتولیك و ٦۰۷۹ ی یهودی و ۱۰۱۹ ی مارونی و ۳۳۰ ی روم و ۲۲ یسی پروتستان واوچی لاتین اولمق اوزره (۳۲۲۳۷) نفوسدن عبارتدر . دیکر برتخمین رسمیه کوره قضانك مساحه‌سی ۷۵۰ کیلو مترو مربعه قریبدر . کورو شدیکمز منور کنجلرك تخمینه کوره (رسماً تحقیقی قابل اولهمدی) صفد قضاسی سکانك تقریباً یوزده اونی آمریقای شمالی وجنوبی یه هجرت ایده‌رك اورالرده معیشتلرینی تأمین ایلکده‌در .

[۲] — **صفد قصبه‌سی** — قضا مرکزی صفد قصبه‌سیدر . عکانك ٤۵ کیلومترو شرقده ومرکز ولایتك ۱۳۵ کیلومترو جنوب شرقیسنده وشفا عمر وناحیه مرکزیسنك ۳۵ کیلومترو شمال شرقیسنده‌واقع وشریعه‌نك ۱۵ کیلومتر غربینده کائندر . سطح بحر دن ۸۳۸ مترو مرتفع بر جبل اوزنده مبنی واطرافی باغ وباغچه‌لر وزیتونلقلرله محاط اولمقله هواسی لطیف وجیددر. غالیه‌نك اك یوکسك موقعی صفد قصبه‌سی اولوب تپه اوزرینده خراب قلعه‌دن کورونن منظره غایت لطیفدر : جهت غربیه‌ده (۱۱۱٤) متره ارتفاعنده کی زیود وبتون فلسطین قطعه‌سنك اك یوکسك طاغی اولان جبل جرموق (۱۱۹۹ م .) بولنمقده‌واوزاقلرده وادی الطواحین مشاهده‌اولنمقده‌در . جنوب طرفلرنده طابور وجنوب غربیده کارمل طاغلری نظر دقتی جلب ایتدیکی کبی جهت شرقیهٔ جنوبیه‌ده طبریه کولیله برابر جهت شرقیه‌سنده‌کی سلاسل جبال وشرقده جولان وحوران داغلری مشهوددر .

قصبه‌اهالیسی ذکور واناث ۷۰۷۷ یسی اسلام و۵۲۵٦ یسی یهودی و۳۸۲ یسی قتولیك و۱۵ ی روم و۲۲ پروتستان و۳ ی لاتین اولمق اوزره (۱۲۷۵۵) اولوب سنوی تولدات ووفیاتی بر وجه زیر بیان اولنور :

تولدات

	۱۳۲۵ سنه‌سی	۱۳۲۷ سنه‌سی	۱۳۲۹ سنه‌سی	۱۳۳۱ سنه‌سی	یکون
اسلام	۹۹	۱۰۰	۸۵	۳۰۸	۵۹۲
یهودی	۱٤۷	۱۸	٤۸	۳۳	۲٤٦
خریستیان	۲	۰	۷	٦	۱۵
یکون عمومی					۸۵۳

	وفيات			
اسلام	٤٩	٤١	٦٤	١٣٠	٢٨٤
يهودى	٣٦	٨	٤٢	١٢	٩٨
خريستيان	٠	٢	٩	٠	١١
يكون عمومى					٣٩٣

[٣] — تاريخچه — صفد ويا تعبير قديمله صافت قصبه‌سى تورات شريفده مذكور ومشهور اولان محاربردن ويهوديلرجه مقدس اولان دورت شهردن برى اولوب غار يعقوب نامله مشتهر بر بيت الحزن واردركه موسويلر بوكا پك بيوك قدسيت اسناد ايدرلر .

قصبه ميلادك ١٨١٩ و١٨٣٧ تاريخلرنده شدتلى بر زلزله‌يه معروض قالوب ايكنجيسنده اهالينسدن (٥٠٠٠) كشى تلف واثارى حالا موجود اولان قلعه‌سى خراب اولمشدر . قصبه‌يك اسكى اولوب خيلى زمان اهل صليبك ضبطنده قالمش اولا صلاح الدين ايوبى و ١٢٦٦ تاريخ ميلاديسنده مصرده اجراى حكومت ايدن ممالك بحريه‌نك دردنجيسى اولان بيبرس (ملك الظاهر) طرفندن استخلاص اولنمشدر . شريعه نهرينك حوله‌ايله طبريا آره‌سنده‌كى (جسر بنات يعقوب) نامله مشهور اولان كوپريدن ، حضرت يعقوب عليه السلامك نهرين پيندن‌كى رجعتنه دائر تورات شريفده مندرج اولان فقره‌يى اساس اتخاذ ايدوب بعضلرى نبى مشارالهك مذكور كوپريدن مرور ايلش اولديغنى ادعا ايدرلرسه‌ده كرك بو كوپرينك كركسه او جواردەكى جسيم خانك اون دردنجى عصر ميلادى آثارندن اولديغنى بعض مؤرخلر دلائل مقنعه ايله اثبات ايليورلر . ١٣٢٦ سنهٔ هجريه سنه‌مخصوص اولەرق قلمه آلنان بيروت سالنامه‌سنك ٣٥٤ نجى صحيفه‌سنده‌كى فقرهٔ آتيه‌يى درج ايتمك مناسبدر :

نابلسه بش وجنين قضاسى مركزينه ايكى بچق ساعت مسافه‌ده بولنان عرابه قريه‌سى قربنده (دوقان) نام قديمله تورات شريفده مذكور واليوم (حفيره) نامله متعارف اولان موقعده بر قيو موجوددر . (بئر يوسف عليه السلام) ديليور . نابلس قصبه‌سى جوارنده دخى بويله بر قيو موجوددر . صفده‌ده دخى (جب يوسف عليه السلام) نامله بر قيو موجود اولوب مقدما اوزرينه قبه يابدرلمش وبو قائمقاملقدن كوندرىلن رسمى سالنامه‌نك صفد قضاسنه عائد قسمنه علاوه ايدلمشدر . آنجق حضرت يعقوب عليه السلامك ارض كنعاندن بولنان نابلسده وملكتك منتهاى شرقيسنده بر حزن خانه‌لرى موجود واولاد كرامندن اكثريسنك نابلس جوارنده مدفون اولمسنه وحضرت يوسف عليه السلامك مصردن كوندردكلرى كوملكلرينك نبى مشار اليهه محل وصولى اولان

ارتفاع قریه‌سی نابلس مضافاتندن طول کرم قصبه‌سی جوارنده وقیونك موقعی دخی حزن. خانه جهتنده وقصبه‌یه یکرمی اوتوز دقیقه مسافه‌ده واو وقتده موجود اولان وشمدی شام جاده‌سی دیللان طریق عام کنارنده بولنمسنه نظراً نبی مشار الیهك محل اقامتی نابلس ومذکور قیونك (بئر یوسف علیه السلام) اولمسی احتمالی قریب ووقعه‌نك صورت جریانی دخی بونی مؤید کورونیور .

***

صفددن اوچ ساعت مسافه‌ده کائن (مایرون) کوبی احتوا ایتدیکی بر چوق یهودی عالمارینك مزارلریله یهودیلر نظرنده بك عالی موقع احراز ایتمش‌در . تلوددده دخی ذکری کچن اشبو میرون قریه‌سی یهودیلرجه الك زیاده تقدیس ایدیلن مواقعدن معدود اولوب بورادہ ایری طاشلردن انشا اولنمش جنوب دیوارندن بشقه بر شی قالمیان سیناغوغ خرابه‌سی موجوددر . اشبو دیوارك بر قپوسی وبرده اوچ متره طولنده یکپاره طاشدن یاپلش تلی موجوددر . معبدك یانده علمای موسویه‌دن (رابهن یوحنان صاندلار) ومزارلغك ایچنده تورات شریفك تفسیرینی قلمه آلان (شمعون بن یوحای)ك مزارلری موجوددر. بر آز اشاغیده (رابهن هیللهل) ایله ۳۶ شاکردك مزارلری قیالر ایچنده اویلش یدی قبه‌لی بر اوطه‌ده بولنمقده‌در . یوتون‌بو اولمش عالمارله برابر یاتان یوزلرجه اولولرك برنجی عصر میلادی رجالندندر . یهودیلر هر سنه ۳۰ نیسان افرنجیده میرون مزارلغنده‌طویلا. نه‌رق‌بر طرفدن آه‌وفغان ایدرلر . دیکر طرفدن مخصوص یاقیلان مواد دهنیه شعاعاتی آلنده شمعونك قلمه آلدیغی تفسیری تلاوت ایدرلر .

[٤] — امور بلدیه — صفد قصبه‌سنك بلدیه وارداتی وسطی اوله‌رق بیك لیرایی تجاوز ایتمکده اولدیغی حالده شیمدیه قدر بو دائره طرفندن حتی یوز لیرالق بر شی یاپلمامشدر . بودجه قانونی موجبنجه بلدیه مأمورلرینه وبریله‌جك معاشات وارداتك خمسی تجاوز ایتمامسی ایجاب ایدرکن سائر قصبه‌لرله برابر صفد بلدیه مامورلرینه وارداتك همان همان نصفی معاش نامی آلنده توزیع اولنمقده‌در . الیوم قائممقامك دلالتیله بلدیه‌جه بر کوبری انشا ایدلمکده‌در. ایلرووده وارداتك مساعده‌سی نسبتنده قصبه‌ده بر ملت یاغجه‌سی ویاغی باشنده بر اوتل وبر غازینونك انشاسی‌هان‌هان مقرر بولنمشدر . ۸۳۸متر مربع تفاعنده بولنمقده اولان صفد قصبه‌سنك اعماره اولان قابلیتی بك زیاده‌در . تپه‌سی اسکی وخراب بر قلعه اشغال ایتمکده اولان تلك اطراف اربعه‌سنه انشا ایدلش وفقط همان همان بتون قصبه سفیل ، حفظ الصحه قواعدینه تمامیله مغایر قلبه‌لردن تشکل ایتمشدر . صفدك بویله کریده قلمسنه سبب یوق دکلدر . نفوسنك بر قسم مهمی اشغال ایدن یهودیلر ۱۶ نجی

هيب يوسف عليه السلام

عصر میلادیده پولونیای روسیدن مهجرتله صرف‌بو مقدس شهرده اولمك غایه‌سیله بو شهری اسکان ایتمشلردی واوقت موسویلره مخصوص‌بیوك بر مکتب انشا ایده‌رك بوندن برچوق علمای موسویه نشأت ایتمشدی . حضرت مسیحك بورایه نزول ایده‌جکنه اعتقاد ایتملری اوزرینه قصبه‌یی طولدیران بو تبل یهودیلر وطن اصلیلرینی صرف دینی واخروی برغایه ایله ترك ایتدکلری ایچون پك‌ده حیاتك اذواقیله علاقه‌دار کبی کورونمیورلر . بر قسم جزئیسی تجار ومتباقیسی اوروپادن کلن اعانه‌لرله کچن سنه‌یاغوغ مداوملرندن مرکبدر .

[٥]— **امور معارف** — مرکز قضا ایله برابر بتون ملحقاتده (١٠) رسمی و(٢٢) غیر رسمی مکتب موجوددر . نفس صفد قصبه‌سنده بری انا مکتبی اولمق اوزره ذکور ایچون اوچ واناث ایچون بر ابتدائی مکتبی بولنمقده‌در . برنجی‌ذکور ابتدائیسنك‌موجودی یوز اللی وایکنجینك ٧٠ طلبه‌در . انا مکتبنه ٦٠ چوجق دوام ایتمکده‌در . یقینده ایکیه تفریق ایدیله‌جك اولان اناث ابتدائیسنده (١٥٠) طالبه مقیددر . بوندن بشقه رسمی اوله‌رق سمع ، ترشیحه ، حسینیه ، فرعم ، جسن ، دیشوم نام کویلرده برر ابتدائیه مکتبی‌تأسیس اولنمش ایسه‌ده معلملر صدره شفا ویره‌جك‌اقتدارده دکلدر . اساساً بتون‌صفد اسلاملری معارفه قارشو پك یکانه داورانیورلر . مالی غیر مسلمه مع التأسف سائر برلرده اولدیغی کبی دها زیاده مترقی واویانیقدر .

بالاده عرض ایدیلن غیر رسمی (٢٢) مکتب ابتدائیدن ١٣ ی دول محاربه‌یه منسوبیتلری ویاخود رخصتسز اولملری حسیله مسدداولوب متباقیسی الیانس و جمعیتلریله اوستریالیلر وآلمانلر طرفندن اداره ایدلمکده‌در . اشبو مکتبلره الیوم ٤٨٠ ذکور و٤٠٢ اناث دوام ایتمکده‌در . مداومینك اکثریت عظیمه‌سی موسوی ملتنه منسوبدر .

[٦] — **احوال زراعیه** — قضانك بالعموم اراضیسی بالاده عرض ایدلدیکی وجهله عارضه‌لی وطاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی وادیلردن‌عبارت اولدیغی‌حالده اکثرطرفلری اشجار ایله مستور ومنبتدر . محصولات سنویه وسطیه‌سی بر وجه زیر بیان اولنور :

جنس محصول	سنه‌ده زرع اولنان (دونم)	آلنان محصول (کیله حسابیله)
بغدای	٥٠٫٠٠٠	٢٠٠٫٠٠٠
آرپه	٦٠٫٠٠٠	٤٨٠٫٠٠٠
بیاض داری	٥٫٠٠٠	١٥٫٠٠٠

بقله	۵۰۰	۳٫۵۰۰
مرجمك	۷٫۰۰۰	۱۷٫۰۰۰
نخود	۱۲٫۵۰۰	۲۰۰٫۰۰۰
بورچاق	۶٫۰۰۰	۱۲٫۰۰۰
یکون	۱۴۱٫۰۰۰	۹۱۷٫۵۰۰

اشبو محصولات زراعیه‌دن باشقه صفد قضاسنده (۱۵۰۰۰) عدد زیتون آغاجیله (۲۲۱۸) دونملك باغ موجود اولوب اولکیسی ۷۵٫۰۰۰ قیه زیتون یاغی وایکنجیسی ۵۰۰۰۰ کیلو شراب و۱۸۰۰۰ کیلو راقی حاصل ایتمکده‌در . بتون‌صفد قضاسنده(۸۲۰۰) کچی وقیون موجوددر .

٤ — صفدك امور اجتماعیه‌سی

[۱]—**حیات اجتماعیه** — صفددهصوك‌ایستاتستیقلره نظراً اون‌ایکی بیك‌نفوس یاشیور. بونك نصفی مسلمدر . نصف دیکرینك یوزده سکسان بشی یعنی تقریباً بش بیکی‌یهودی ومتباقیسی ایسه قتولیك ، مارونی ، ولاتین‌در .

صفد خرستیانلرینك نصفی آمریقایه مهاجرت ایده‌رك اوراده توطن ایتمکده‌در . بونلرك ایجون صفددیکی حالده بك آز مسیحی واردر . مع مافیه موجود اولانلری‌ده یوتون صفدلیلره نسبتله موردر . منتظم مکتبلرده تحصیل ایتمش وحیاتك قدرینی اوکرنمشدر .قسم اعظمی متوسط بر ثروته مالك وتجارتله مشغولدر .

صفدك اسلامارینه کلنجه اکثریسی تجارتله واصنافلق ایله کچیرلر . مع مافیه بك دون بر سویهٔ عرفانلری واردر . ایجلرنده یکرمی بش قدر جامع ائمه وخطباسی ایله حکومت مأموریتنده بولونمش اون اون بش مأمور ویکیدن مکتبدن نشأت ایتمش ویا مکتبده هنوز تحصیلده بولونان یکرمی بش قدر کنجدن باشقه متباقی قالان قسم اعظم اهالی جهالت کثیفه ایچنده‌در . ایجلرنده اوقویوب یازانلر بك محدود بولوندیغی کبی تورکچه‌یه واقف اولانلری مفقوددر .

قصبه‌ده نقده قارشی بویوك بر مجلویت بولوندیغی ایچون ایکیشر اوچر بیك لیرالق نقدی بولونان یکرمی اوتوز کسی قدر واردر . بونلرك بو نسبتده‌ده اراضیسی واملاکی دها موجوددر . فقط بالطبع صفدلیلرده اکثریت عظیمه فقر وضرورت ایچنده‌در .هله (حارة الجوره) ده اوطورانلر پك شایان ترحم بر حاله‌درلر .

صفدلیلردن بش آلتی کسی واردرکه اونه دفت ایدر . تفریش ایدر ویشامسنی بیلیر . دیکرلری ایسه آز چوق بر بدوی حیاتی کچیریرلر . صفدبر طرفدن یوکسك بر تپه‌اوزرنده

بولوندیغی واوکا موصل اولان طریقلر دخی صعبُ المرور اولمغله برابر دیکر طرفدن وسائط نقلیه‌جه پك فقیر بولوندیغی ایچون بالطبع خارجه اولان مناسباتی محدود اولق یوزندن سویهٔ اجتماعیه‌جه پك دون بر حالده قالمشدر . صفدلیلرده دین خصوصنده پك عظیم بر تمسك موجوددر . صفدك جامعلری اکثریا لیالی دولودر . اکثر اولرلك دیوارلرینی آیات کریمه واحادیث شریفه دولدورور .

بویله اولمغله برابر سیل حزوشان موسویه قارشی بر بلدهٔ اسلامیه حالنده قالامامشدر . صفده اسلامرك عائله حیاتی پك کریلرده بولونیور . بالخاصه اسلام قادینلرینك تحصیل اعتباریله هیچ بر تمت عائله‌ویه‌لری یوق ایمش . هله یولرده اسلام قادینلری پك محترز کورونورلر . باشلرینه کچیردکلری صاری وسیاه چیزکیسلی ویا سراپا سیاه چارشفلرك اوجنی بر الریله طوتار وبر تك کوزلرینی قاپایاراق یورورلر . یولده بر ارکك تصادف ایدر ایتز اکثریا یوزنی دیواره دوغرو چویرر ودورور . ارککلك کچمه‌سنی بکلرلر . اوندن صوکره یولرینه دوام ایدرلر .

صفده زنکین طبقه‌نك اکثری تجار اولمق حیثیتله پك محسوس نفوذ واستبدادراٴیه ایتدکلری کورولمز . مع مافیه بوراده نفوذ بعض غریب‌شکلاره استحاله ایتمشدر . نته کیم نفوذ بعض مأموریتلر واعضا قلمره بولنه‌رق قولایجه تزیید ثروت ایتمك ویاخود کندیلرینی آکلار ومقتدر کوسترمه‌رك حکومته ویا بلدیه‌یه عائد بعض دیناتی بلا تحصیل براقق کی شکلارده کوزکوراتمش . هر حالده دیکرلرلرده‌کی نفوذه نسبتله صفده حیاتی بر نظرله باقیله بیلیر .

قصبه‌نك زنکین طبقه‌سندن ماعدا سی مکاره‌جی ، اودونجی ، عمله حالنده چالیشیرلر . ودائما فقیر بولونورلر . بونلرپك قناعتکار وحتی ایچه مسالمتکار بر طرزده یشارلر .

صفدقصبه‌سنده تجارتك قسم اعظمی ایسه یهودیلرك الندهدر . فقط صفدیهودیلرینی اقسامه آیرمق وسرمایه دارلری وایش کوچ صاحبلرینی راهبلردن تفریق ایتمك لازمدر . ایش کوچ صاحبلرندن اکثریسی فعال وغیوردرلر . قازانمانك یولنی هریرده اولدیغی کی بوراده بولمق موفقیتله بیلمشلردر .

مع مافیه یهودیلرك طائفهٔ رهبانیه‌سی پك فجیع بر حالده‌در . صفد قصبه‌سنك طبیعاء قدس ، حبرون کبی یهودیلر عندنده بر موقع قدسیی واردر . مسیحك‌ده بالنهایه صفده ظهور ایده‌جکنه قائل اولورلر . بونك ایچوندرکه مواقع مختلفه‌دن یهودیلر بالخاصه مهاجرت ایده‌رك بوراده اولمکه کلیرلر . بناءً علیه یشامق ایچون دکل اولمك ایچون کلن بیکرجه‌قادین ، ارکك اختیار یهودی صفدك اك کیرلی بر طبقه‌سنی تشکیل ایدرلر . اوزون صاچ وصقالاریله قطعیاً بیقانیان سیمالرینك کیرلیلکی الیه‌لرینك کیرلیلکی ، یاغلی یاقالرینك ، قوللرینك منظره‌سی ، باشلرنده‌کی سالدیده توجه‌مان سیاه

شاهقه‌لرك حالی واوشاقه‌لر آلتنده آرقه‌دن کوزوکن کبرلی ، یاغلی تاقه‌لرك منظره‌سی یك ألیدر . بونلر الرنده بر تورات ویا بر تلمود سوقاق باشلرنده ویا اولرینك قاپولرنده، یاصاماقلرنده هر یرنده اوطورور ، اوقورلر ؛ الرینی یقامازلر. اولرینی نه تیمزلرلر. ونه‌ده یاصاماقلرنده هر یرنده اوطورور ، اوقورلر ؛ الرینی یقامازلر. اولرینی نه تیمزلرلر. ونه‌ده تیمزلیورلر . سوپرونی‌یه، عفونته اهمیت ویرمزلر . بونلرك اولرندن ، محله‌لرندن کچیلدیکی زمان دوبولان قوقویه تحمل انسانیتك فوقنده بر قوته احتیاج کوسترر. یمك‌یبر. اوزرلرینه سیلرلر .اوستاری هردرلو حشراتك مرکز طبیعیسیدر .وبی شبهه‌بوتون بو دوشوکلکك معنای زهددر، تقوادر.بو اعتبارله‌صفد یهودیلرك نظرنده خرستیانلرك (خالکیدیکیا)ده‌کی (آینه‌روز)مناستری کبی‌در .مستقبلك نورانیت‌یهودیه‌سنی‌اداره ایله موظف «آتیقاء جیلیر بورا. سنی وبوتون دوشوکلکی کوردکلری حالده تمامات ایدیبورلر .زیرا بونلرده بر کثافت‌در، وبوده حین حاضده یهودی ایستانبولیلرینه ضم ایدیله بیله‌جك بر عددر . مع مافیه بونلره آوج آوج لیرالر داغیتیورلر. هله پاره‌نك داغیلدیغی کونلر صفدك شمال وشمال غربی جهتی بك شایان تماشا منظره ارائه ایدر . اوزون زلفلی ، طاقیه‌لی ، بویوك‌شاپقه‌لی کوچوجك یهودی جوجوقلری اختیار قادینلر ، اهله یهودی راهبلری اورطه‌لغی دولدورركن صفدك بو ساحه‌سی بی شبهه الك صریح بر مستعمرهٔ عبرانیه‌یه دونه‌ر .

[۲]—**اعتبارات اجتماعیه** — صفده بالخاصه ،سام اهالی بینندهتك توك‌ابعض خصوصیاته تصادف اولونور. نته‌کیم ازدواج مسائلنده صفده جالب دقت فرقلر کورولور . بورادہ اولنه‌جك ارککك باباسی اوندن آیرلمسی معتاد دکلدر .

یهودیلرك سه‌فاردلرقسمنده ایسه‌طرفینك، بر سنه زوجك ، بر سنه‌ده‌زوجه‌نك ابوینی أونده امکان اتمی اکثریا شرط قوشولور . برده اولنه‌جك ایکی یهودی‌ده مساوی درجه‌ده مهر تعیین ایدر . وبونلری بر لشدیره‌رك زوج کندیسنه سرمایه اتخاذ ایدرمش وبو صورتله حیاتی تنظیم ایدرمش.

اسلاملر صفده بك کنج یاشده اولدکلری وعینی زمانده هر نه‌یه مالك ایسه اونی مهر اولق اوزره زوجه‌سی طرفنه ویر دکلری ایچون حیاتده‌کی فقر وضرورتلری بو صورتله‌ده تزاید ایدر .

صفده مهر مؤجله اوقدر اهمیت ویرمزلر . حتی الك بیوك عائله‌ده بیله مهر مؤجل بشیوز غروشی تجاوز ایتمدیکی حالده مهر معجل بش بیك غروشه قدر چیقار .

صفده‌ده ارکك تزوج ایده‌جکی‌قیزی بالطبع کوره‌مز . بناء علیه عائله‌سی قیزی بکندکدن سوکره ارکك قیزه اون ، اون ایکی قات الیسه آله‌رق کوندریر . بوکا صفده (بدلة الطلبه) نامی ویرلر . بونی متعاقب خطبه ایله نکاح کیجه‌لین اجرا ایدیلیر .

یہودی قیافتی

اولماز . هله مالاریا صفدك اك طیبی بر خسته لغیدر . نصل خسته لق اولماسون . بوتون یس سولر وسائره قصبه نك شمال غربیسنده برمحله دوکولیور . «کرم غنوم طه» و «کرم القاضی» بر یاطاقلق حالنده در . قصبه نك بوتون جورجوپی اورایه آتیلیور .»

دها دوام ایده جکلردی . بن بلا اختیار سوزی ده کیشدیرمك ایستیوردم .

— صفد ایشلنسه ، غایله نك بی نظیر بر تاج مرصعی اولوردی .

دیدم .. خیال حقیقتی بر مقدار اورتمشیدی .

بر مدت صوکره بزی طبریایه ایصال ایده جك آرابه نك سسی دونجه قورقولی رؤیادن اویانمش قدرسه ویندم . بنجره دن باقدم شیمدی صفد کونشك شعله دار ضیالری آلتنده پیریل ، پیریل پارلیوردی ایچیمدن :

— کوزمل صفدسنی نه قدر خیرپالامق ایستیورلر ؟

دیپوردم . بر آز صوکره آرابه یه آتلادق . وبر قاچ دقیقه بی متعاقب آرتیق کنعان داغنه طیرمانمغه باشلادق . شیمدی کوزمزك او کنده صفد ذی حیات برقرص عمرانی آکدیریوردی . یارم ساعت صوکره یوقوشلر بیتدی . بز متمادیاً یهودیلرك آووجلرله لبرالر ویرهرك سرایا صانون آلدقلری بو مقدس قیا کتله لری آره سندن کچیوردق . بر آز صوکره اینیشلر باشلامشدی . آرتیق طبریا کوله موصل اولان یول ومنحط اولان بوتون اراضی کورونیوردی . آرابه مز بر قوش سرعتیله قیرمزی طوپراق دوشه لی شوسه دن آشاغی یه دوغرو قاییوردی . بك آز بر زمان ظرفنده تکرار جاعونه یه عودت ایتمشدك .

جاعونه نك اوزون بو لوارندن کچدکدن صکره اولا شرقه وصوکره جنوبه دوغرو قطع مسافه یه باشلادق . رهکذار مزده نه بر کوی نه بشقه بر اثر حیات واردی .

هر طرف عمومی بر بوشلق ایچنده ایدی . هر ایکی یانمزده غیرمزروع وبوش ، نامحدود بر ارض دن ، باشمزك اوزرنده وولقانلر یاغدیران بر کونشدن بشقه بر شی یوقدی .

بز متمادیاً اینیوردق . بر ایکی ساعت صوکره درجهٔ حرارت او قدر ترفع ایتدی که آرتیق بك شدید وحما آلود برده کیزده جالفانیور کبی ایدك . بوتون رهکذار مزده بر یشیل فدانه ، بر کولکه یه تصادف محالدی . یالکز آرقه مزده نا متناهی داغلر واوکمزده کیندکه بو یون ، توضح ایده ن یشیل بر کول .

وکویا طبریه کولی اوزاقدن بر سراب حالنده بزه تسلی وعد ایدیوردی . نهایت طبریا کوله بك یاقلاشمشدیق . تکرار اوزون براینیش قطع ایتدکدن صکره طبریا کولك سمت شمالیسنده کائن ایتالیان قولونیسندن کچدك . شیمدی المجدل (Magdala) ، دوغرو یول آلیوردق . صول طرفده واوزاقدن « کفر ناحوم » ودها صوکره «بیت صیدا» قصبه لری ایچه بر خیال حالنده سچیلیور کبی ایدی .

نهایت‌ینه اوزون تارلالردن وصو منبعلرندن مرور ایتدکدنصکره حضرت مریمك مسقط رأسی اولان قصبهٔ ناریخیه‌یه کلدك . شمدی بو راسی پك فقیر، اسمروسیاه بر کوی حائنده ایدی .

بو راسنی قطع ایتدکدنصکره آرتیق طبریانك ساحل غربیسندن کیدیبوردق . طبریا کولنك قیزغین آتشلری آلتنده قایانایان صولری یوتون محیطی‌ده قاینانیوردی .

بر ایکی منحنی دها یاپدقدن وبر پارچه کوچوك بر یوقوشدن کچدکدنصکره اوزاقدن سیاه بر بلده کوزکمشیدی . بوراسی طبریا ایدی .

طبریا بزه پك اسرار انکیز کورونمشیدی .یوتون اولرك سیاه طاشلری آره‌سنده‌کی بیاض چیز کیلریله پك غریب بر منظره عرض ایدیبوردی . بك آز بر مدت ظرفنده قصبه‌نك ینه سیاه طاشله دولمالی کوچوك میدانده توقف ایلدك .اوتلك مواجهه‌سنده بولونیوردق . اوتله داخل اولورکن بوراسی‌ده ینه عینی صورتده بولمشیدی . هر حالده طبریا بزه شیمدی پك سیاه کورونمشیدی . وبز بو بلدهٔ سیاهك هوای تارینی نوش ایدرکن نظرلرمز، غالیله‌نك بو مرکز ماضیسنه بر طیف سرزنش اطاره ایدیبوردی.

— ۲۸ —

طبریا

۱— طبریانك وضعیتی ومنظره‌سی

طبریا کولنك ساحل غربیسی ایله(جبل اللوزات)نك جانب شرقیسی آره‌سنده شمالدن جنوبه دوغرو اوزانان طبریانك سیاه بازالت طاشلرندن یاپیلمش قاره بنالریله، سطح بحردن ایکی یوز سکز مترو قدر منحط بولونان سیاه محیطیله پك صیقینتیلی وبر آزده بوغوق بر قصبه اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر . مع ما فیه قصبه‌نك اشغال ایتدیکی محل ایله اصل داغ اتکی آره‌سنده وغرب جهتنده (ارض العریض) تسمیه اولونان اوزون تارلالر بولونمامه‌یدی وشرق طرفی ایسه یوتون کول امتدادنجه قارشی یاقایه قدر بر آز کشاده اولماسه‌یدی طبریا بی شبهه تحت الارض کنیش بر مغاره‌یه بکزه‌تیله بیلیردی . حالبوکه هر ایکی طرفده بولونان ماوی کول ایله یشیل تارلالرك اعاده ایتدکاری بدیع منظره لره طبریا قصبه‌سنك بر مقدار کوزللشدیکنه قائل اولمق اقتضا ایدر .

قصبه‌نك شمال طرفنده (عین ابو عیشه) تسمیه اولونان صو منبعنك آرقه‌سنده(ارض المقاطع و(وادی العمیس) نامنده‌کی تارلالر ونهایت (المجدل) قریه‌سی جنوب طرفنده ایسه (ارض الحداب) دها صوکره قابلیجه‌لر واك صوکره (شیخ شهاب) (وام الملاحه)

اراضیسی بولونیور. غربده‌کی جبل اللوزات دخی صیره‌ایله (جبل القعقیه) (وجبل المناره) تاملری آله‌رق متعادیاً جنوبه دوغرو بر خفیف داغ سلسله‌سی تشکیل ایدرکن طبریا وتواجیسی کول امتدادنجه طبیعی بر سور حالنده احاطه ایدلمش اولیور.

قصبه‌نك کول کناردن ارتفاع العریضه قدر عرضی «۴۰۰» وشمالدن جنوبه قدر اولان طولی «۶۰۰-۷۰۰» مترو اولدیغنه باقیلیرسه طبریا آز چوق بر مستطیله بکزر. مع مافیه بو مستطیلك شمالدن باشلایه‌رق جنوبه دوغرو اوزانان ایکی ضلعی برلشه‌رك خفیف بر خط منحنی تشکیل ایتدیکی‌ده نظر دقته آلینرسه طبریانی فرانسزجه بویوك بر (ﷺ) حرفنه تشبیه ایتمك دها مناسب اولور.

۲ — طبریانك خطوط داخلیسی

[۱] — **قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری** — طبریا قصبه‌سی وقتیله شمالدن باشلایه‌رق غربه ونهایت جنوبه دوغرو امتداد ایدن بر سور ایله محاطایدی. بو سورك طولی بر کیلومترو. یه یقین ایدی. سورك امتدادنجه ساحلده اوچ، شمال طرفده بر وغرب طرفده دخی «۱۱۲۴» تاریخندن قاله «سرایة الصفدیه» نامنده‌کی اسکی بر حکومت قوناغی جوارنده درت وغربده وجنوبده بش‌که جمعاً اون ایکی قلعه‌سی «برج»ی دخی واردی.

اوته‌دنبری سور خارجی منطقه‌سنده بنالر انشاسی ممنوع بولوندیغی ایچون طبریا قصبه‌سی سورداخلنده صیقیشوب قالمشدی. مع مافیه بیك اوچیوزیکرمی درت تاریخندن صوکره مذکور اراضیده بنالر یاپیلمغه باشلاندیغی حالده آنجق اونبش خانه انشا ایدلمشدرکه حال حاضره قدر طبریانك همان عموم بنالری سور داخلنده بولونیور دیمکدر.

طبریانك اولری حتی قالدیرملری دخی هپ سیاه بازالت طاشندن یاپیلمقده‌در. قصبه‌نك بر ساعت اوزاغنده مقاطع یعنی طاش اوجاقلری واردرکه طبریانك بوتون طاشلری بورالردن تدارك ایدلمکده‌در.

طبریاده بنالرك یاپیسندن فضله‌سی بر قاتلی اولمغله برابر قالانلری ایکی ویاخود اوچ قاتلیدر. فقط بالعموم اولر بربرینه صیقیشمشدر. بعضاً مستقلا اولر آره‌سنی بسیط بر دیوار ویا بر چیت آییرر.

بنالرك طرز انشاسی دخی بربرینك عینی دینیله بیلیر. جمله‌سی مربع ویا مستطیل الشکل برر منشوره متوازی المستطیلاته مشابهدر. ایچلرنده کره میدلی اولمق اوزره یاپیلانلری پك آزدر. جمله‌سنك داملری یا صیوالی ویاخود طویراقلی در وبر سیلندر ایله هردم تسویه ایدلمکده‌در. اولرك دیوارلری هپ طاشندر. وطاشلرك آره‌سی شطر نجواری بیاض کیره جلی صیوالرله منتظماً تخطیط ایدلدیکی ایچون اوزاقدن منظره‌سی پك غریب کوزو کور. بوتون

اولر دیوار و نجره‌دن عبارت اولدیغی ایچون اولرك یکسانلق بك جالب دقت اولور. نجره‌لرك اوستی اخشاب قاپاقلرله اورتولمشدر. اکثرنده نه جام ونه‌ده تیموربوقلری دخی بولونماز. دیکر طرفدن قصبه‌نك قطعیاً بلانی اولدیغی ایچون بوتون اولر بر برینه قاریشمشدر. طبریانك اولرنده‌کی قاریشیقلق وانتظامسزلق هیچ بر برده بولونماز. بالخصوص آنجق برر ویا ایکیشر اوطه‌دن عبارت اولر یانده بعضاً ایکی قاتلی اولانلری دخی بولونور. رکه بو عدم انتظام بوس بتون منظره‌یی چیرکینلشدیرر.

طبریا ساحه‌سی بك طار اولدیغی حالده بونك داخلنده بیکی متجاوز خانه‌نك ناصل صیقیشدیغنه بی شبهه تعجب اولونور.

طبریاليلر قصبه‌یی ایکی بویوك محله‌یه آییرلر. شمالده بولونان قسمه (حارة الشمالیه) جنوبده کنه ایسه (حارة القبلیه) نامنی ویررلر. بو ایکی محله‌نك آره‌سنده قصبه‌یی عرضانی قطع ایده‌ن یکانه بر مستقیم طریق موجوددر. قصبه‌نك دیکر یوللرینی احاطه قابل دکلدر. او قدر بر برینه کرفت اولدیغی کبی اکثریا چیقماز سوقاقلرله ده مالامالد. بناءً علیه طبریانك بالخاصه قسم جنوبیسنده‌کی سوقاقلرنده بر بیانجی‌یك چابوق غائب اولور.

طبریانك کوچوجك دکانلری، قارمه قاریشیق چارشوسی هپ بورادەدر. طبریاده یوزی متجاوز دکان بولوندیغی حالده بونلرینی ده‌یك نظرده احاطه قابل اولاماز.

قصبه داخلنده‌کی اسکی حکومت قوناغنك ایکی ثلثی حال حاضرده خراب بر حالده‌در. ثلث متباقیسی ۱۲۹۶ تاریخنده بر مقدار تعمیر ایدیلەرك حکومت بنامی اتخاذ ایدلمشدر. حال حاضرده ایسه حکومت اجنبیلردن آلنان بر مؤسسه‌یه نقل ایدلدیکی ایچون بوراسی زائدرمه نفراتنه وبعض محوسینه تخصیص ایدلمشدر.

طبریاده اسکیدن قاله ایکی جامع واردر. بری حارة الشمالیه‌ده (جامع الفوقانی) درکه ۱۱۵۶ تاریخنده عرب الزیادنه طرفندن انشا ایدلمشدر. دیکری ایسه (جامع الجسر) درکه جنوب محله‌سنده وکول کناره‌سنده ۱۲۸۰ تاریخنده یکیدن ترمیم اولنمشدر. ایکیسی‌ده آچیقدر.

بونلردن ما عدا طبریاده ایکی اسلام مکتبی، مختلف طوائف مسیحیه‌یه مخصوص اوچ درت مکتب، آلتی یدی موسوی مکتب بنامی دخی واردر. بوندن بشقه اوچ کلیسا واون قدر سیناغوغ موجوددر.

[۲]— **طبریانك صویی وقایلیجه‌لری** — طبریا کولنك صویی طاتلی بولوندیغی ایچون کولك صویی بوتون طبریاليلر بویوك بر لذتله ایچرلر. عین زمانده هردرلو ایشلرنده دخی بو صویی استعمال ایدرلر. بونك ایچوندرکه کول کناریه دائما اللرنده صودستیلری،

قادینلرك وچوجوقلرك، صوكره‌ده سفالرك قوشدقلری كورولور . هر نه قدر طبریانك بوتون آقیتیلری بورایه دوكولمز ایسه‌ده كثیرلی صولرك وسائرەنك بورایه جریان ایتدیكنده شبه یوقدر .

بناءً علیه اوزاق مسافه‌لردن شریعه وادیلرندن باشلایه‌رق هردرلو كیرلیلكلره معروض قالان اردن نهری اولا حوله كولی ودها صوكره بوتون غوری قطع ایده‌رك اساساً كیرلنمش بولوندیغی ایچون طبریالیلرك نصل ایكرنمیه‌رك بویوك بر لذتله بو صوبی ایچدكلرینه شاشیلیر . كول ایچنده بیقانان انواع مخلوقات وایچنده یشایان هردرلو عضویات دخی دوشونولورسه دیزانتەری وسائر امراض مستولیه وسائرەیه نەدن طبریالیلرك دائما معروض قالدقلری اكلاشیلیر .

مع ما فیه طبریاده ایچیلەجك صویوبتون مفقود دكلدر . نته‌كیم شمال طرفنده بولونان (عین ابو عیشه) صوبی حقیقةً بك نفیسدر . محلی طبیعتك افاده‌سنه نظراً بو صوده وجوده تافع بعض كوكرت ، ـ ولفات وسائر مركبات دخی بولوندیغنه باقیلیرسه آیریجه برمزیتی بولوندیغی آكلاشیلیر . بونلردن ما عدا قصبه‌ده برتك صهریج واردركه اوده (جامع الفوقانی)ده بولونیورمش . طبریاده قیشین آز یغمور یاغدیغی ایچون قصبه‌ده صو احتیاجی بك كندیسی كوسترمیور .

* *

طبریا قابلیجه‌لرینه كلنجه بونلرده طبریانك جنوب طرفنده وقصبه‌دن یكرمی دقیقه اوزاغنده بولونیور. یومی اورایه آرابه‌لر ایشلەر . واستحمام ایتمك ایسته‌ینلری ویاخود تنزه آرزوسنده بولونانلری كوتوروب كتیرر. مع ما فیه اكثراهالی صباحلری یایا اولەرق ده كیدوب كله بیلیورلر . هله ایلك بهاردە بویول بك نظرریا بر حال آلدیغی ایچون اكثریا صرف تنزه ایچون‌ده بورالره چیقارلر وحتی بورالردن داغلره‌ده طیرمانیرلارمش.

طبریا قابلیجه‌لری اوچ قبه آلتنده جمع ایدلمشدر . بونك برنجیسی ۱۱۵۶ تاریخنده جامع الفوقانی‌یی انشا ایدن حاج یوسف الزیادنی طرفندن ایكنجیسی ایسه ۱۲۱٤ تاریخنده جزار پاشا واوچنجی ایسه ۱۲۵۱ تاریخنده مصرلی ابراهیم پاشا طرفندن انشا ایدلمشدر .

فقط اوكونلردن بری بو قبه‌لر وبو حماملر بك آز تعدیلاته مظهر اولدیغی ایچون حال حاضرده داخلنده استحمام ایچون ایچه مزاحمه قاتلانمق مجبوریتی اولیور . داخلی بك كیرلی در ، مظلم در. حالبوكه بو حماملری مدنی بر طرزه افراغ ایتمك بك قولایلقله اولابیلیر . باخصوص تركیات كیمویه‌سی اعتباریله‌ده فوائد عدیده‌سی بولوندیغی دوشونیله جك اولورسه بو حمامله جزئی بر درجه‌ده عطف ایدیله‌جك اهمیتك نه لزومی اولدیغی تقدیر ایدیلیر .

٣ — طبريانك احوال عمومیسی

[١] — **طبريا قضاسی** — شمالاً سفد ، شرقاً سوريه ولايتی ملحقاتندن عجلون ، جنوباً سلط ، غرباً جنين وناصره قضالريله محاطدر .

مساحهٔ سطحيه‌سی ظن اولنديغنه كوره ٣٢٠٫٠٠٠ دونمدن عبارت اولوب بونك ٢٠٣٫٠٠٠ دونمی اسلاملره و١١٤٫٠٠٠ دونمی يهوديلره و٣٠٠٠ دونمی خريستيانلره عائددر . اراضیٔ مذكوره‌نك يوزده آلتمشی قابل زرع ويوزده قرق قوراق اراضیدن عبارتدر . غير قابل زرع اراضیدن (٥٫٥٠٠) دونمی اورمانلقدر .

قضا اهاليسی ذكور و اناث ٩٥٥٨ ی اسلام ٤٢٢يسی خريستيان و٤٢١٠ی موسوی اولق اوزره (١٤٧٨٨) نفوسدن عبارتدر . قضا داخلنده (٢٧) قريه ونفوسی (٥٦٣) رادەسنده عشائر موجود اولوب بو بدويلرك اك مشهوری جبل الطور جوارنده‌كی عرب صيحدر .

عموم قضانك سنوی تولدات ووفياتی بر وجه زير عرض اولنور :

تولدات

يكون	٢٣٣١سنه‌سنده	١٣٢٩ سنه‌سنده	١٣٢٧ سنه‌سنده	١٣٢٥سنه‌سنده	
٣٨٠	١١٥	٨٠	٤١	٤٤	اسلام
٢١	١	١٢	٤	٤	خريستيان
١٧٨	٣٢	٢٣	٤٠	٨٣	موسوی
٤٨٩	١٤٨	١١٥	٥٨	١٣١	يكون عمومی

وفيات

يكون	١٣٣١سنه‌سنده	١٣٢٩سنه‌سنده	١٣٢٧ سنه‌سنده	١٣٢٥ سنه‌سنده	
٢٣٤	٦٨	٧٨	٢٦	٦٢	اسلام
١٤	١	٩	١	٣	خريستيان
٨٢	٨	١٦	٢١	٣٧	يهودی
٣٣٠	٧٧	١٠٣	٤٨	٧٢	يكون عمومی

اشبو ايكی جدولك مطالعه‌سندن آكلاشيلمجنی وجهله نفوسده‌كی تزايد مقداری حس ايديلهميه‌جك درجه‌ده آزدر . نيم مدنی اولهرق ياشايان اهالیٔ محليه‌نك نفوسنده اوفاق بر تزايد محسوس ايسه‌ده خيمه نشين بر صورتده امرار حيات ايتمكده اولان عربانك

جهاتدهٔ فقر وضرورتك انضمامیله بك سفلی اولهرق امرار حیات ایتمکده‌درلر. بو قبیل عربلك قسم اعظمی نهب وغارته آلیشیق اولمارندن دولایی‌اثنای غارتده‌واقع اولان مقاومتده بکدیکرینی تلف ایتمکده وبو یوزدن نفوسك عددی تناقص ایلکده‌در . بو قبیل عربلك اسکانلری لابدر .

[۲]— **اعمال طبیعیه** — قضا داخلنده متسلسل بر تامله معروف طاغلر یوقدر . اقلیم نقطهٔ نظرندن قضا شفا وغور جهتلرینه کوره دکیشیر . شفا جهتی معتدل ومواسم اربعه حکمی اجرا ایدر . غور جهتی ایسه سطح بحردن ۲۳۰متره منحط بولندیغی جهتله یاز موسمنده شدتله حرارت اجرای حکم ایدر .

شفا جهتنده درجهٔ حرارتك اعظمی حدی ۳۸ (حزیران وتموز آیلرنده) وحد اصغری ۴٫۲ (کانون ثانیده) .غور جهتلرنده حد اعظمی (٤٤٫٤) — حزیران وتموزده— وحد اصغری ۷٫۲ درجه‌در (کانون ثانیده) .

حرارت وسطیه — شفاده ایلك بهاره ۱۹٫۲ یازین ۲۷٫۳ وصوك بهاره ۲۶٫۳۵ وقیشین ۱۳٫٤ درجه‌در .

غور جهتنده ایسه ایلك بهاره۲۲٫۲؛ یاز صوکنده (۳۰٫۳) ؛ صوك بهاره ۲۹٫۳۶ وموسم شتاده ۱۶٫٤ درجه‌در .

داخل قضاده طبریا کولی ایله شریعه وعدسیه نهرلری ووادی السلامه ووادی السمك چایلری موجوددر . اشبو نهرلر طبریا کولنه انصباب ایتمکده‌در . بونلردن عدسیه نهری حوراندہ اوفاق بر کولدن نبعان ایده‌رك عجلونده (الحمه) نام معدن صوینه قاریشدقدنصکره شریعه نهرینه انصباب ایدر . بو ایکی نهر دائمی اولوب یازین قورومازلر .

روزکارلر .— طبریا قضاسنده ایلك بهار موسمنده غربی وشمالی ویاز موسمنده شدتله غربی وصوك بهارده شدتله شرقی وقیشین دخی سرت بر صورتده‌شرقی ایله غرب وجنوب روزکارلری اسمکده‌در . نفس طبریاده صوك بهارده وقیشین پك شدتلی بر صورتده هبوب ایدن شرق روزکاری کولده فورتنه احداث ایتمکده اولدیغندن ناشی بر چوق قایقلرك باتمسنه سبیت ویرییور .

۱۳۲۵ سنه‌سنده حجاز تیموریولنه و ۱۳۲۸ سنه‌سنده اهالیدن ابراهیم سماکه عائد استیمبوطلرك وعساکر بحریه‌دن بر نفرك غرقنه بو روزکارلر سبیت ویردیکی کبی ۱۳۲۹ سنه‌سی شباطنك اون بشنجی جمعه ایرتسی کونی طیار فتحی وصادق بکلر معاونت ملیه طیاره‌سیله کولك جهت شرقیه‌سنده واقع (سمره) قریه‌سنه کلدکارنده اوکون هبوبی تصادف ایدن پك شدتلی شرق روزکاری جریانه معروض قالهرق باش‌اشاغی بر وضعیتده

دوشدیلر . طیاره پارچه پارچه اولدیغی کبی محترم فدا کارلرده شهید اولدی.

یاغمورلر .— قضای مذکورده اك زیاده یاغمورلر تشرین ثانی ایتدالرنده باشلایه‌رق نیسانك اورته‌سنده نهایت بولور . مذکور قضایه تابع بر قریه موسویه‌ده طوتیلان بر ایستاتستیقه کوره ۱۳۲۹ سنه‌سنده (۳۸۳) میلیمتره و ۱۳۳۰ سنه‌سنده (۴۳۷) میلیمتره و ۱۳۳۱ سنه‌سنده (۳۶۹) میلیمتره یاغمور یاغدیغی کورولمشدر . قضای مذکورده قارك شمدیه قدر نزول ایتدیکی هیچ کیمسه تخطر ایتمامکده‌در .

[۳]—**طبریا قصبه‌سی وتاریخچه‌سی**— ۳۲°۴۷ عرض شمالی ایله ۳۳°۱۲ طول شرقیده واقع اولان قضا مرکزی کولك ساحل شرقیسنده وسطح بحردن ۲۰۸ متره منحط بر محلده مبنیدر . نفوس موجوده‌ی ذکور وانات ۵۷۳۳ اولوب بونك ۱۸۴۴ ی اسلام و۳۴۳ ی خرپستیان و ۳۰۲۸ ی یهودیدر . قصباده ۱۰ حاوره‌یه مالك اولان یهودیلرك بر قسم مهمی لهستان مهاجرلرندن اولوب واسطهٔ تعیشلری تجارت واوروپادن کلن صدقه‌لردر .

* * *

حضرت عیسانك بر حیات اولدیغی وغالیله منطقه‌سنك زنکینلك حالنده بولوندیغی اثنادهیهودیلر حاکم مشهوری بیوك هرود روما ایمپراطوری (تیبر) ك شرفنه اوله‌رق (تیبریاس)قصبه‌سنی انشا وپایتختی بورایه نقل ایتدی . انشا آت آثاسنده برچوق اسکی مزارلر ظاهره چیقاریلوب یهودیلرجه بونلره دوقونمق دیناً ممنوع اولدیغندن بیوك هرود قصبه‌نك انشاسنده استخدام ایتمك اوزره خارجدن بر چوق سرسریلری طوپلایه‌رق زورله تیبریاس شهرینه سوق ایتدی . انشا آنده تعقیب ایدیلن پلان رومالیلر کبی عینی اولوب قصبه‌نك ایپودرومی وحیوان هیکللریله مزین سرایی بیله اونودلمدی . بك متعصب ومحافظه‌کار اولان یهودیلر بر درلو طبریاس شهرینه ایصینه‌مدیلر . حضرت عیسی بیله بو شهری زیارت ایتمامشدی . قدس شریفك تخریبندن صوکره طبریاس موسوی ملتنك محل اجتماعی اوله‌رق (یامنیا) نك تلمود مکتبی بوراده تأسس ایتدی . موسوی عالم مشهوری (یهودا هاناسی) عنعنات اوزرینه مؤسس اولان قانون یهودیٔ مشهوریی ۲۰۰ سنهٔ میلادیه‌سنده بو قصبه‌ده قلمه آلدیغی کبی عصر رابع میلادینك نصف اولنده‌مشهور قدس تلمودی بورا‌ده تحریر اولنمشدر . بوندن بشقه تورات شریفك تفسیری بوبلده‌ده یازلدیغندن موسویلرجه بو بلده بیوك برقدسیت اکتساب ایتمشدر .

۱۳ سال مجریسنده (۶۳۷ سنهٔ میلادیه‌سنده) صحابهٔ کرامدن شرحبیل بن حسنه یدیله طبریا قصبه‌سی صلحاً فتح اولنه‌رق بعده خلافت حضرت فاروقیده اهالیسی نقض عهد

ایتمکه ابو عبیدة الجراح حضرتلری طرفندن عمر وبن العاصی اعزام بیوریله رق یکیدن فتح اولنمش ودور اسلامده دخی خیلی معمور اولوب مشاهیر علمادن (طبرانی) لقبیله ملقب بر جوق ذواتك مسقط رأسی اولمشدر .

اهل صلیب زمانده بر آز مدت ایچون یونلردن بر کوچك حکومت مرکزی اولوب ١١٨٧ سنهٔ مشهورهٔ میلادیه‌سنده صلاح الدین ایوبی حضرتلری طرفندن (حطین) مظفر یتی عقیبنده استخلاص اولنمش و ٥٣ سنه صوکره یکیدن انلرك یدینه دوشمش ایسه‌ده یالکز بدی سنه قاوب ١٢٤٧ ده قطعاً ادارهٔ اسلامیه‌یه کچمشدر .

طبریا قصبهٔ قدیمه‌سی شمدیکی مرکز قضانك برآز جنوبنده ایدی . جهت جنوبیه‌سی آچیق وفقط قره جهتدن اطراف ثلاثه‌سی قلهلی قالین بردیوارله محاطدر.او سکزنجی عصر میلادی اواسطنده قصبه مشهور ضاهر بن عمرو طرفندن مجدداً تحکیم ایدلمشدی . یونلردن یتمش یوقدرسنه اول وقوعبولان شدتلی برحرکت ارضدن قصبه قسماً خراب اولمش ایسه‌ده اخیراً جفا تیمور یوله قریتی حسیله آز معموریت یوزی کورمکه باشلامشدر .

قصبه کنارنده سیده سکینه دخی الله عنها حضرتلریله صحابه اکرامدن معاذ بن جبل رضی الله عنه وخضریه قریه‌سنده حضرت شعیب علیه السلامك مقامات علیه‌لری واردر. یونلردن سیده سکینه حضرت امام حسین رضی الله عنه افندمزك رباب بنت امرأ القیسدن متولده کریمه‌سی اولوب اصل اسمی آمنه ویاخود امینه ویا امیمه ایدی . حسن وظرافتده امثالسز اولدیغی کبی دیانت وتقواده مشهور وعقل وذکاوتده وعلم وادبده دخی فریده عصر ایدی . حتی فرزدق وابن اذینه کبی مشاهیر شعرانك اشعارینی انتقاد ایده‌رك کندیلرینی التزام ایدر ایدی ١١٧ سنه‌سنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایلدیکی تواریخده مسطور ایسه‌ده مصر قاهره‌ده تربه‌سی زیارتکاه انامدر .

[٤]-- طبریا بلدیه‌سی — قصبه اوته‌دنبر وسوقاقلرینك پسلکیله سکنه‌سنك بر قسم مهمی تشکیل ایدن مهاجر موسویلرك نظافته اولان عدم اعتنالریله مشهوردر . شمدیکی حالده جهت عسکریه‌جه‌سوقاقلرك بر درجه‌یه‌قدرتمیز طوتلمسی تأمین ایدلمشدر. بلدیه‌وارداتی سکز سنه دنبرو (٨٠ — ١٣٠) بیك آره‌سنده اولوب‌اشبو وارداتك اکثمهم قلمی قابلیجه لردن ٤٣٠٠٠ غروش) ودلالیه رسومندن « ١٤٠٠٠ غروش » تشکل ایتمکده‌در . ١٣٣١ سنه‌سنده (١٣١٣٥٥)غروش واردات تأمین ایدلمش اولوب بونك ٢٣٤٠١ ی معاشاته ؛ ٢٧٧٧٤١ ی قصبه‌داخلنده توسیع وتفریش اولنه‌جق یوللرك مصارفاتنه قارشو- لق طوتلمش ایدی . اخیراً مملکتی باشدن باشه قطع ایدن بر یولك توسیعی وبومناسبتله بر قاچ نباتك استملاکی تقرر ایده‌رك اولبابده‌کی خریطه‌بیله تسطیر ایدلمشدر . بوندن بشقه

قصبه‌ده‌کی آلمان اوتلنك آرقه‌سنده وقتیله خرمناره تخصیص اولندیغندن دولایی مملکتی توزدریاسنه بوغان خالی عرصه‌نك مکمل بر بلدیه‌یاپمجه‌سی حالنه اقراغی‌تذکر ایدیله‌رك ایشه مباشرت بیله ایدلش ودیوارلردن بری‌اکمال اولنمشدر.

برده اوته‌دن بر وطبریا قصبه‌سی خلقنك استعمال ابتدیکی کول صویی لذیذ اولمغله برابر ملوث اولدیغی ایچون او یوزدن کلیتلی تلفات وقوعه گلمکده ایدی. بوجهت نظر دقته آلنه‌رق اورایه قریب وشرائط صحیه‌یی جامع اولان « ابو عایشه » نامیله معروف اولان صونك قصبه‌یه اساله‌سنه کچن مایسده تشبث ایدلمشدی. بو صو اخیراً قصبه‌یه نقل واهالینك بو صورتله صحتنه خادم بر احتیاج تطمیز تأمین اولنمشدر. ذات سامی ولایتناهینك جملهٔ آثار خیریهٔ عمرانپرورانه‌لرندن اولان بوموفقیتك حیز حصوله کلمسی امرنده لوا متصرفی ایله قضا قائمقامنك همت مخصوصه‌لری انضمام ایتدیکی خبر النمشدر.

قضا داخلنده مؤسسات عمومیه نامنه قصبه جوارنده‌کی قابلیجه‌لرله غاز ایله متحرك وایکی بارکیر قوتنده بر کوچوك دمیرخانه واردر. بتون قضاده سکز دقیق فابریقه‌سی وآلتی عدد صوچیقاردمق ایچون موتور موجود اولوب قسم اعظمی یهودیلرکدر. مجدل مستعمرهٔ موسویه‌سنده برطوغله فابریقه‌سی انشا اولنمشدر.

[۵] — **امور معارف** — ۱۳۳۱ سنهٔ مالیه‌سنده قضا مکاتب ابتدائیه‌سنه (۵۴۴۰۱) غروش صرف ایدلش بو مبلغ ایله الیوم مرکزده بر ذکور ثمونه‌سی وبر اناث ابتدائیه‌سیله ملحقاتده یدی عدد ابتدائی اداره ایدلمکده‌در. طبریاده‌کی ثمونه مکتبنه احتیاط صنفی دخی داخل اولدیغی حالده الیوم ۱۰۰ قدر طلبه دوام ایتمکده واشبو طلبه یش معلم طرفندن اداره اولنمقده‌در. نفوس مسلمه ۱۸۴۴ اولمسنه نظراً بو رقم طبریالیلرك مکاتبه چوق چوق هوس ایتمکلرینی اثبات ایدییور. سویهٔ تحصیل حقنده — مکتبلرك تعطیل سنویسی مناسبتیله — اجرای تدقیقات ایتمك قابل اولهمامش وفقط تماس ایتدیکمز بر معلم طبریه‌لی اولیان چوجقلرك اکثریا برلیلردن دها زیاده قابلیت کوسترمکلرینی ایضاح ایتمشدر. درت معلمه ایله اداره ایدیلن اناث ابتدائیه‌سنك موجودی اللی اولوب مکتبك اساسنی انکلیزجه، عربجه وفرانسزجه‌یه واقف بر خرستیان معلمه‌سی تشکیل ایدییورمش. معلمهٔ اولی عکا رشدیه‌سندن مأذون اولمغله برابر بر جمع عملیاتی بایه‌یه‌جق قدر جاهل ایمش. معلمهٔ ثالثه ضرورسز وفقط ترکجه‌یه واقف دکلدر.

قصبه نفوسنك ایکی ثلثی تشکیل ایدن یهودیلرك اللیانس ایزرائیلیت جمعیتنه منسوب بر رشدیه‌لری (موجودی ۱۰۰ طلبه) وبر ابتدائیه‌لری (۶۰ طلبه) وبر کتابلری (۲۰ طلبه) واردر. خصوصی مکتبلری اولیان خرستیانلردن اوچ چوجق ثمونه مکتبنه دوام ایتمکده‌در.

کویلردن سمیخ ، لویه ، عولم ، تمرین ، کفرکا ، عبدیه ، حطین‌ده برر ابتدائیه موجوددر . یونلردن یالکز لویه‌ده کنده دار المعلمینلدن مأذون بر معلم موجوددر اولوب متباقیسی مکتب یوزی کورمامشدر . ایچه اهالی ایدیان بو قضانك معارفی جدی ومتین بر اصلاحه شدتله محتاجدر .

[٦] — **اموال زراعیه** — طبریا اراضیسی تشکیل ایدن طوپراقلر مختلف جنس وطبیعتده اولوب برقسمی اتربهٔ اصلیه‌دن وبر قسمی دخی اتربهٔ منتقله‌دن معدود واقلیه نظراً قوهٔ انباتیه‌لری وسط درجه‌دن افزون اولدیغندن هرنوع محصولات زراعیه ممنونیتی جالب بر درجه‌ده پیتشیر . عمومیت اعتباریله هرسنه اراضینك نصفی فصولیه ، بقله ، نخود ، مرجك ونصف دیکری بغدای وآربه اولهرق زرع ایدلمکده‌در . بنـاً علیه فصلیهٔ بقلیه‌یه عائد نباتات اساسا اراضی ایچون مواد غذائیه مقامنه قائم اولهجغی نظر دقته آلنهرق محصولات صنفیه ایله مزروع اراضی‌یه ایرتسی سنه بغـدای وآربه زرع وبعضلری ایسه بر سنه دیکندیرمك اوزره حالیه ترك‌ایدلمکده درلر . یرلی اهـالینك آنجق بیکـده بری وبعضلری یالکز سیزه بقچه‌لرنده کوزه استعمال ایتمکده‌در . آلمانلر وموسویلر ایسه کندی اراضیلرنده مالك اولدقلری کویردن پاره ایله سائر کویلردن قوهٔ انباتیه‌یی تزید ایدن مواد عضویه‌یی مبایعه‌واستعمال ایتمکده‌درلر . یوندن بشقه یالکز اجنبیلر زراعت وحراثنده هر درلو آلات زراعیه استعمال ایتمکده اولوب یرلیلر ایسه حالا اصول عتیقه اوزرینه اجرای فلاحت ایتمکده‌درلر .

تفا داخلنده یتیش بالجمله محصولات ایستاتستیقی بر وجه زیر عرض اولنور .

طبریا قضاسنك محصولات سنویهٔ وسطیه ی

محصولك جنسی	سنه‌ده زرع اولنان (دونم)	آلنان محصول (کیله حسابیله)
بغدای	۳۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰
آربه	۵۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰
بیاض داری	۱۰۰۰۰	۳۰۰۰۰
سیسام	۱۵۰۰۰	۳۰۰۰۰
بقله	۱۰۰۰۰	۷۰۰۰۰
مرجك	۱۰۰۰۰	۲۰۰۰۰
نخود	۳۰۰۰	۲۰۰۰۰
بورجاق	۱۵۰۰	۶۵۰۰
یکون عمومی	۱۲۹۵۰۰	۷۲۶۵۰۰

اشبو محصولاتدن باشقه طبریا قضاسنك لویه وحطین قریه‌لرنده پك اسکی وموسوی کوبلرنده یکدن زیتون اغاجلری پتشدیرلمشدر . بونلرك مجموع عددی ۱۵۰۰۰ اغاج وحمل‌سنه‌سنده آلتان زیتون محصولی ۷۵۰۰۰ قیه‌در . قایصی ، الما ، آرمود پورتقال ماندارین وسائر اشجار مثمره اولدقجه پتشدیرلمکده ایسه‌ده پك مبذول دکلدر . موسویلره عائد سارونه قریه‌سنده (۲۰۴۰۰) دونم بادم ویما قریه‌سنده (۹۴۸) دونم متنوع اشجار مثمره غرس ایدلمشدر .

طبریا قضاسی داخلنده کچن سنه‌یه نسبةً سنهٔ حالیه‌ده یوزده ۲۵—۳۰ نسبتنده نقصان زرعیات اجرا ایدلمشدر . اولجه قضا داخلنده پتشدیریلن محصولات زراعیه‌دن یوزده قرق ایله اللی مقداری اخراج ایدلمکده ومتباقیسی محلنده صرف واستهلاك ایدلمکده ایدی . بورجاق بقله ، نخود ، زیتون یاغی وسیسام یاغی محصولات سائره‌دن فضله ادخال ایدلمکده‌در .

(اورمانلر) — طبریا قضاسی داخلنده ایکی اورمان واردر . بریسی سکنه‌سی موسوی وخرستیاندن مرکب شجره قریه‌سنده ودیکری اهالیسی اسلام اولان (صبح) قریه‌سنده واقعدر . شجره اورمانك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۵۰۰ وصبح اورمانك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۰۰۰ دونمدن عبارتدر .

مذکور اورمانلر اون بش یکرمی سنه اول پتشدیرلدیکی ایچون اولدن بری بورالرده یتیشن اودونلر قضانك احتیاجات عمومیه‌سنك دفعنه غیر کافی اولمسندن ناشی محروقاته اولان احتیاجاتی ناصره ، عجلون وقیطره قضالرندن تأمین اولنیوردی . احوال حاضره دولایسیله حجاز تیموریولی ایچون مذکور ایکی اورمانده کلیشی کوزل قطعیات اجرا ایدلمکده اولدیغندن بر ایکی آیه قدر اورمانلر تماماً محو اولهجقلری ملحوظدر . حطین ، سارونه ، طباره وعدسیه قریه‌لری برر طاغ اتکنده واقع اولمهلرندن ناشی اورالرده قولا یلقله اورمان پتشدیرلمسی قابلدر .

(اغنام ومواشی) — طبریه قضاسی داخلنده کی اغنام ومواشی عددی بر وجه زیر درج اولنور :

قیون	کچی	ایلك	اوکوز	مانداً	دوه	آت وقیصراق
۱۳۴۹۵	۷۰۲۹	۱۰۹۶	۲۱۵۶	٤	۱۶۶	۳۶۱
مرکب	استر					
۱۰۱۷	۳۳۱					

[۷] — **طبریا قایلیجه‌لری** — قایلیجه‌لر قصبه‌نك یاریم‌ساعت بعد جنوبیسنده کائن ومرکزه کوزل برشوسه ایله مربوطدر . حمامه کیدیلیرکن صاغ وصولده اسکی شهردن قاله

آثار قدیمه مشاهده اولنمقده‌در . بری اسکی ودیکری یکی اولمق اوزره معدنی ایکی حمام موجوددر . مذکور حاملر اون اون بش متره تربیعنده بر جسیم حوضدن عبارتدر . فقط حمام التصاقنده یه استحمامه مخصوص وایکیشر اوطه‌لی خصوصی باشیولر واردرکه بو اوقاق حوضلره همده صیجاق صوافقده‌در . التزام صورتیله اداره ایدلمکده اولان اشبو حاملر یوزدن بلدیه‌یه سنوی ۶۰—۴۵ بیك غروش قدر بر واردات تأمین ایدلمکده‌در .

اشبو قاپلجه‌لرده اصول جدیده اوزره ابنیه انشا وباغچه ، غازینو اوتل وسائره انشا ایدلمك اوزره بیروتلی سامح افندی الفاخوری وامین عبد النور ورفقاسندن مرکب بر شرکته بوندن برقاچ سنه اول امتیاز ویرلمش ایدی .

مدتی ۳۵ سنه اولان اشبو امتیازدن طولایی ۱۰ بیك لیرا سرمایه ایله ایشه کیریشه‌جك اولان شرکت طبریا بلدیه‌سنه سنوی یالکز بیك لیرا ویرمکه تعهد ایتمشدی . امتیاز شرائطی بلدیه ایچون مضرتلیدر . مقام ولایتجه اشبو امتیاز شرائطنك لایقیله تدقیق وبلدیه حقوقنك محافظه‌سی یك مناسبدر .

٤ — طبریانك احوال اجتماعیه‌سی

آلتی بیکه قریب اولان طبریا اهالیسنك یوزده سکسان‌بشی موسوی‌در . اسلامیرله خرستیانلرك مجموعی ایسه بیکی بك آز تجاوز ایدر . طوائف مسیحیه‌نك طبریاده یك آز موقعلری بولوندیغی ایچون بوطبقه‌نك طبریاده صیتی بیله موجود دکلدر .

اهالیٔ مسلمیه کلنجه بونلری ایکی قسم آییرمق قابلدر . برنجی قسمك حیات ومعیشتی املاك واردانی نسبتنده متوسط بر حالده‌در . طبریه‌اسلاملرندن اك زنکین اولانلرك سنوی واردانی ایکی یوز لیرایی بولمادیغی کبی عددی دخی درت یوزی کچمز . بعض قایقجی رئیسلری واردرکه بونلرده بر کونا رأسی المساله مالك اولمدقلری حالده هر ناصلسه‌بو درجه تحصیل معاش ایتدکلری کورولور . غریبدرکه طبریاده نفوذ بو برقاچ کیشینك النده ایمش . اسلاملردن ایکنجی قسمك حیاتی ایسه یك فقیرانه کچر . بونلرك اکثریسی ایکی اوچ بیك غروشلق برسرمایه صاحیدرلر . بعض اوقات تفك آلیش ویریشلرده بولونارق طبریاده تأمین معیشت ایدرلر . بر قسمی دخی طبریایه ملاصق تارلالرده چالیشه‌رق بعض اوقات زراعتلرده بولونورلر . مع مافیه اکثری قایقجی ، بالقجی ، حمال ، سبزه‌جی بولوندقلری ایچون یاشایشلرنده یك دارلق چکرلر . قصبه‌نك بوتون ثروتی وتجارتی موسوی بارك آلتنده‌در .

والحاصل طبریاده‌کی اسلام اهالی بر حال ابتدائیده یشامقده‌درلر . ارککلرینك کیم-

كلرى اثواب پك بسيطدر . برعرب شالوارى وصوكره اوزرنده طاريرجاكت؛ آياقلرى اكثرياچورابسزدر؛باشلرنده‌ده پر فس يولونور . قادينلرى ايسه اساساً بر قاچ سنه‌دن برى بسيط بر صورتده تسترە باشلادقلرى ايچون حال بداوتك هردرلو قيدسزلكلرى اونلر ايچون مباح كورلمكده‌در .

اعتيادات اجتماعيه‌لرى اعتباريله آريجه‌بر خصوصيت كوسترلرمزلر . ايچلرنده اوقويوب پازانلرى پك آزدر . بواعتبارله طبريه مسلمانلرنى دخى بر كولكه حالنده تلقى ايتمك ايجاب ايدييور .

طبريادە موجود موسويلره كلنجه عددى بش يكى يولور . بوندن دولايى دركه طبريايه بر يهودى پتاغى ديمك مناسب اولور .

قصبه‌ده اوتەدن برى ساكن عرب يهوديلرينه ضميمةً بلاد مقدسهٔ اربعه‌دن بولنمق حسيله بورايه ينه ثولمك‌اوزره كلن اوروپا مهاجرين موسويه‌سى بوقصبه‌يى بر مستعمرهٔ نمونه‌يه دوندرمشدر . مع مافيه طبريادە ساكن يهوديلر اوقدر مختلف الجنس دركه بورايه بر معرض عبرانى ديمك دها موافق‌اولور . زيرا قصبه‌ده آتى نوع يهودى واردر. آتيده‌كى جدولده بونى كوسترر :

	عددى
١ — آشكنازلر	٢٥٠٠٠
٢ — سلانيكدن، بولغارستاندن وردوسدن كلنلر	
٣ — عرب يهوديلر	
٤ — بصره وكردستان مهاجرلرى	٣٥٠٠٠
٥ — عجمستاندن كلنلر	
٦ — آفريقاى شماليدن كلنلر	
يكون	٥٥٠٠٠

طبريا يرليلرى ، ايكنجى قسم يهوديلره (استانبوليه) ودردنجى قسمده كيلره (اكراد) وآلتنجى قسمده كيلره ايسه (مغاربه) نامى ويررلر. عجملرك عددى يوزى تجاوز ايتمز .

بوآقسامدن اشكنازلردن ماعدامى هپ عربجه بيلير . وعربجه قونوشورلر بونلرك ايچنده يرلى يهوديلرك ياشايش هيئتدن دها اى‌در . (اكراد) ايسه كنديلرينه مخصوص بر نوع كردجه‌و (اعجام) ايسه بر نوع فارسى تكلم ايدرلر ؛ عينى زمانده عربجه‌ده قونوشورلر. معمافيه بوتو بو طوائف موسويه لسان عبرانينك سايهٔ موحدى آلتنده طوپلانيرلر

یهودیلرك اکثری تجارتله ، آلیش ویرشله مشغولدر . فقط بوخصوصده تجارتك دخی شیوهٔ عبرانیه‌سنی اونوتمامق اقتضا ایدر . مثلا یهودیلردن برچوغی تك بردکانده یاشا وایشده کورر . تنه‌کیم بر طرفدن زوج ، آلیش ویریش ایدر . بریانده زوجه غاز ویا سائره صاتار . چوجوقلرینه ده‌برقاچ کیریت قوطوسی ویا پورتقال ویره‌رك یولده کزدیرر وصاندیرلر. اولری‌ده تك بر اوطه‌دن عبارت بولونور . بوتون عائله برسی متمادی ایله چالیشیردورور واقتصادك الصوك درجه‌سنی معیشتلرنده وطرز تلبسلرنده بالطبع تطبیق ایدرلر .

یهودیلردن بالخاصه (سه‌فارد) طبقه‌سنك البسه‌لری‌ده پك بسیطدر : عادی بر انتاری، باشده سیاه بر مندیل ویا بر فس . کیرلی واسکی بریمنی . ایشته یهودینك هرکون کیدیکی اکثریا یوندن عبارت قالیر . مع ما فیه (شابوت) کونی کافه تر تمیز کوزو کودلر . انتاری‌لرك آلتنده بیاض دونلر کوزو کور . آیاقلرنده سیاه برچوراب بولونور وطبریاساحللر. نده دولاشیر ، دورورلر . بعضا ده قصبه خارجنده وقایلیجه‌لر یولنده کائن (روب مایر) موقعنه کیدرلر .بوموقع اونلر ایچون مقدس‌در .روب مایری (عید الفطیر) دن صوکره زیارتلری پك شایان تماشادر . اوزرنده کوموش معمولاتی بولونان اشیایی بورالرده یاقارلر ؛ بو موقعك خسته‌لر ایچون بر قیمت شفائیه‌سی وسائر بعض خصوصاتده ، برقیمت امدادیه‌سی‌ده وارمش .

آشکنازلر ایسه عمومیتله اشکنازجه قونوشورلر . بونلرك اکثری رهبانیت ایچون کلدکلرندن حیات ومعیشتلرنده صفدك رهبانیت یهودیه‌سنه تصادف اولونور . بونلرك اکثریسی فقیردر ؛ دیلنجیلکله هان هان یاشارلر . اوروپادن کندیلرینه کان صدقه‌لر ویاخود معلوم صندوقلردن کلن اعانه‌لر هرحالده سنوی یوز فرانقی تجاوز ایتمدیکی‌ایچون بورادہ آشکنازلر آرەسنده پك بویوك بر ضرورت حکمفرمادر . بونلرك بوتون ایشی کوچی — فکرلرنجه — تعبددن عبارت قالیر . مع ما فیه تجارتله اشتغال ایدن اشکناز لرده یوق دکلدر .

طبریاده یاشایان بومختلف طوائف یهودیه‌نك هرحالده پك‌یوکسك برثروته مالك اولدقلرینی ظن ایتمه‌ملیدر . ایچلرنده آنجق سکز ، طقوز کشینك اسلامار دن برآز فرقلیجه بر ثروتلری واردر.یهودیلرك ربی ایسه کیمسه‌یه محتاج اولمادن یاشارلر . یوزده یکرمیسی ایسه فقیردر . حیاتلری صیقینتیلی دکلر . یوزده اونی خاخام ویا سائر بر وظیفهٔ دینیه‌ده مستخدم اولدقلری ایچون بونلرك معیشتلری موسوی صندوغندن تامین اولونور . قالان یوزده قرق قدری ایسه همان همان تسأل ایله یاشا مقدەدر. بو اعتبارله طبریا یهودیلرنده پك درینی بر فقر وسفالت اجتماعیه واردر .

دیکر طرفدن طبریا یهودیلرینك احوال وطبایعندهده بك واضح فرقلر کورلمکدهدر . نته کیم ، آشکنازلر دائما عرب یهودیلره نسبتله دها قورنازدرهفقط عرب یهودیلر دها احتیاطلی اولورلر . آشکنازلردهجسارت نه قدر فضله ایسه دیکرلرنده فقیره یاردیم او نسبتده زیادهدر . روم ایلیسدن کلن یهودی طبقهسنده ایسه دها فضله چالیشقانلق آثارینه تصادف اولونور . واشکنازلردن فضله یرلی یهودیلرله اختلاط ایتمك ایستزلر . حال بوکه اشکنازلردنعربجهیه آشنا بولونانلری بیله دیکرلرینه نسبتله محترزدر. واشکنازلره کلن اعانهلر کندیلرینی آز چوق برمرکز اطرافنده طوپلامش ، اتحاد ابتدیرمشدر . حال بوکه یرلی یهودیلربر آز متفرقدرلر. بویله اولمغله براز عرب یهودیلر. ده بك محسوس بر ملایمت ومسالمت واردر . حال بوکه اشکنازلر وبالخاصه اکراد بك حاشاری ومعاملاتنده خشین در . انسانی آلداتمایی ، آلیش ویریشده قارشیسنده کنی بیقمهیی بك آرزو ایدر .

آشکنازلره «سهفارد» لر آرهسنده دیانت نقطهٔ نظرندن بك چوق فرقلر بولونما دیغی حالده بونه عبادتخانهلرنده آیری اولمایی ایستهکلری ایچون طبریاده هرقسمك کسنه مخصوص کلیساری وتشکیلاتی موجوددر . فقط بو ، بردرلو قایناشمایان طبقات یهودیهنك بوحالیی شبهه برچوق وحدت آتیه غایهلرینی طاشیانلری دوشوندیرمکدهدر .

— ۲۹ —

طبریا — ناصره یولی

طبریاده قالدیغمز مدتجه غریبدرکه قصبهیه بك ایصینمشدق . بوراسی دیکر یرلردن فضله انسانه مونس کلیوردی . باخصوص طبریانك یکانه اوتلی (غروسمان) اوزون بر مدتدنبری راحته تشنه اولانلر ایچون بر دوای کافییه مالکدی . بو کون آرابهیه بینهرك قصبهنك غربندهکی شوسهیی تعقیبه باشلارکن طبریایی هر وقتدن فضله شایان ترحم بولمشدق. هله بر مدت صوکره طبریانك آرقهسندهکی طاغلر اوزرنده یوکسهلرکن غالیسله کولی (بحر الجلیل) هرزمانکدن زیاده لطیف کورونمشیدی . آز بر زمان ظرفنده قصبهنكده منظرهسی نظرمزدن غائب اولمش ایدی . شیمدی اکثریا یوقوشلره طیرمانیور ومتمادیاً طاغلرك اوزرندن یورویودق . بعضاً وادیده تك توك بر قاچ مستعمره کوزوکیور وبنه کیزلهنیوردی . بزه اوزون بر مدت رفاقت ایدن یکانه آشنا محل صاغ طرفنزده واوزاقلر دهکی کنعان طاغی وصفد نواحیسی دها صوکره (زبود) طاغی ایدی. نهایت بر محلهکلدکه بورادن شوسهیی ترکه مجبور قالمشدق .

زیرا بر ، ایکی یهودی کوینه اوغرایه‌جق وبو کیجه (جبل الطور)ك قربنده قاله‌جقدق. استقامتمزی شرقدن جنوبه دوغرو چویرکن یاواش یاواش اوزاقلردن نصف دائره شکلنده جبل الطور (Mont Cal...) کوزوکیوردی . « لوبیه »دن چیقدکدن برمدت صوکره یهودیلرك « شجره » قولونیسنه کلدك . او اثناده کونش غروب ایدیبیور وسماده بکی بر هلال دوغیوردی . تکرار یولمزه دوام ایتمشدك . فقط بك آز بر زمان ظرفنده بر آز ایشیق ویرمن آی‌ده افول ایتمش واورطه‌لق یوس بوتون قارارمشیدی .

هر ناصلسه یولمزی غائب ایتدك . شیمدی آرابه مجهول ساحه‌لرده ایلرولیوردی . بر ایکی ساعت قدر اوتمیه یرینه قوشدقدن صوکره نهایت مسلح بر یهودی‌یه تصادف ایتدك . او ، بزه « مسجه » یولنی بر آز آکلاتیر کبی اولدی. فقط بو یولی غائب ایتمك مسأله‌سی بزم ایچون بك فائده بخش اولمشدی . زیرا بو طرفلرده خیمه نشین اولان « صبیح» عشیرتنك آرمسنه دوشمشدك . بو قبیله‌نك او زمانه قدر مسالمت ومخالصلرینه دائره برشی ایشیتمه‌مش اولدیغمز ایچون ایچه توحش ایدیبوردق .

باخصوص بو قارانلغك اوتمسنده بریسنده خیمه‌لر اوکنده بالخاصه آتشلر یاقیلیوردی. بز بوقارانلق وآتش کومه‌لری ایچنده هر حالده فنا اولدیغنه حکم ایتدیکمز کیرینتیلی ، چیقینتیلی بر بولدن کچه‌رك نهایت «جبل الطورك جانب شرقیسنده‌کائن « مسجه » قولونیسنه کلدك .

* *

او آقشام بوراده قالدقدن صوکره ایرتمسی صباح ایرکندن طور طاغنه چیقمق اوزره (دبوریه) کوینه کیتدك . بو رامی قدیم (Dabazitta) قصبه‌سی ایدی . بو قصبه بوتون مرج بنی عامره حاکم ایدی . اورادە آرابه‌دن اینه‌رك آتلره بینمك وحضرت عیسانك استحالهٔ نورانیه‌یه مظهر اولدیغی جبل الطور اوزرنده یاواش یاواش یوکسلمکه باشلادق. بر ساعت ظرفنده جبلك ذروه‌سنه قدر وارمشدق . بوراده مختلف طوائف مسیحیه‌نك مناسترلری ومعبدلری واردی . فی الحقیقه طورك منظره‌سی پك علوی ایدی . نته‌کیم شرق طرفدن طبریا کولنك سمت شمالیسی ودها اوزاقلرده حوران داغلرینك بر سرابه مشابه اولان ذروه‌لری وکولنك جنوب جهتلرنده ایسه (یرموك) و (جبل العجلون وسائره کوزوکیوردی . جنوب غربی طرفلرنده ایسه واسع بر اووه ، غربده ایسه یاقینده ناصره داغلری واوزاقده کرمل داغی، شمال طرفده زبود وجرموق داغلری واونلرك قربنده صفد شهری، دها صوکره جبل الشیخ Le Grand Hermon ویاقین طرفلرده «لوبیه» « کفرکا » وسائر کویلر کوزوکیوردی .

***

جبل الطورك تاريخچه‌سی — وقتيله ايساشار وزابولون نام ايكی قبيله موسويه‌نك حدودينی تشكيل ايدن اشبو داغك تپه‌سنده (بيوك انطيوش) قبل الميلاد ۲۱۸ سنه‌سنده اتا بيرون اسمنده بر شهر مشاهده ايتمش اولوب داغك تپه‌سی سرايا خانه‌لرله مستور ايدی. الثنجی عصر ميلاديدنك نهايته‌ن برى بو تپه‌ده (سن پيه‌ر) ك ركزينی تكليف ايتديكی اوچ جاديرك خاطره‌سنی احيا ايتمك اوزره اوچ كليسا موجوددر . صليبون بوراده دردنجی بر كليسا ايله بر مناستر انشا ايلديلر . صلاح الدين ايوبينك برادری ملك العادل طرفندن ۱۲۱۲ سنهٔ ميلاديه‌سنده انشا ايديلن قلعه‌نی خريستيانلر اوزون مدت محاصره ايتديلر ايسه‌ده ضبطه موفق اوله‌مه‌مشلردی . ذاتاً بش سنه صوكره قلعهٔ مذكوره نفس اسلامار طرفندن هدم ايدلمشدی . اتكندن تپه‌سنه قدر آتله آنجق بر بچق ساعتده چيقيله بيلن طابور طاغنده‌كی خرابه‌لر مختلف دورلره عائد وتپه‌نی دائر مادار احاطه ايدن ديوارك رومالیلر طرفندن انشا ايدلديكی ملحوظدر . وقتله تپه‌نك اوزه‌سنی اشغال ايدن قلعه‌دن بو كون يالكز بيوك بيوك طاشلر قالمشدر . عنعنات نصرانيه حضرت عيسانك موسی عليه السلامه بو تپه اوزرنده تمثل وتجلی ايتديكنه قائل اولمغله بتون خريستيانلرله برابر خصوص بوراده كليسالری بولنان لاتينلر وروملر عندنده بو جبل پك زياده مقدسدر .

***

طورده بر مدت قالدقدن صوكره تكرار آتلرله وكلديكمز يولدن (دبوريه) يه دوندك. دبوريه‌دن آرابه‌يه بينه‌رك اوزون بر اووه‌نی تعقيب ايتدكدن صوكره آرتيق ناصره داغلرينك اتكلرينه ياناشمشيدق . شيمدی متصل داغلر اوزرنده طيرمانيور ، قيوريليور وبوقوشلر چيقيوردق . نهايت اوزاقدن ناصره‌نك متبسم ، بياض منظره‌سنك بر قسمی كوزوكمشدی. بر مدت صوكره بوتون قصبه بياضلغيله ونورانيتيله متعدد تپه‌لر آره‌سنده عرض وجود ايدركن بوراده‌كی نا محدود معابدك قبه‌لری يك لحظه‌ده نظرلره حيرتبخش اولیوردی .

— ۳۰ —

ناصره

۱ — ناصره‌نك وضعيتی ومنظره‌سی

ناصره‌نك شمالدن اعتباراً جهات اربعه‌سنده صيره‌ايله « بنی ساعين » ، « ره‌نه » ، « قفزه » « رجمه » تاملرينی طاشيان درت خفيف تپه‌واردركه، بونلر سطح بحردن اوچيوز اللی مترو ارتفاعنده‌درلر وشمال غربيده واقع «جبل الشيخ» ك اتكنده كوچوك بر وادی حالنده بر تلافيكاه

تشکیل ایدرلر. ناصره قصبه‌سی ایسه بو تپه‌لرك اتکلرندن سوزوله‌رك بر دائره حالنده مرکزده طوپلانیر، بوتون اولو یوراده بیرکیو وصیقیلشیر و نهایت اوزاقلردن کورونمك ایسته‌میورمش کبی براحتزارلانه تپه‌لرك آره‌لرینه صاقلانیر. بونك ایچوندرکه ناصره‌یی یانه‌ن یك یاقینلاشدقدن صوکره‌ده تماملیله احاطه ایتمك قابل اولاماز. وبنا علیه بوتپه‌لردن برینه چیقاراق بو بیاض وشمشه‌دار طاشلریله کولومه‌ین قصبه‌نك هیئت مجموعه‌سنی آنجق اورالردن تماشا ایتمکه احتیاج واردر. بویله بوکسك بر محلدن قصبه بوتون بیاض أو طبقه‌لریله واکثریا قیرمزی کیره‌بدلی داملریله، هر طرفه داغیلان زیتون آغاجلریله وبوتون یشیللکیله‌یك نظر ربا کورونور. باخصوص قصبه‌نك ایجریسندن اطرفك منظرهٔ سفیدی کولومسر، دورور.

ناصره‌نك بوتون بنالری بیك بشیوزی تجاوز ایتمدیکی وبو اعتبارله قصبه‌ده کوچوك بر ساحه اشغال ایتمی لازم کلدیکی حالده أولرك آره‌لرنده اکثریا بر باغچه بولونماسی حسبیله ناصره بویوك بر بلده وضعیت وقوراله‌سنی اکتساب ایتمکده‌در.

درت بر طرفده یوکسه‌لن بویوك بنالری، معبدلری، قبه‌لری وچاك قله‌لری ایله ناصره یکنظره:

— بن حضرت مسیحی اوزون سنه‌لر آغوشنده یاشاتان بر بلده‌یم.

دیمك ایسته‌ین بر حال واردر.

فی الحقیقه دائما سماسنده چیلایان چاك سسلری‌ده بو معنایی افاده ایدر. بوراده طاق و تونللردن الك کوچوك بر دستیسنه قدر هرشی ایکی بیك سنه‌لك بر حیات نصرانیتی خاطرلاتیر. بیاض یوزلی قادینلرینك بررمریم فیزیو نومؤسی طاشیدقلرنده شبهه ایتمه‌مکدر. وبوراده هر نظرده عیسی ابن مریمك بر طیف خاطراتی پیریلدار. الك اوفاق بر طاش بیله:

— بن ناصره‌لی یم، نصرانی یم.

دیر. وناصره قصبه‌سی بویاد ماضیی بویله، سینه‌سنده سس‌سز صاقلارکن بوتون کوزلردن، بوتون انسانلردن، بوتون محیطلردن کیزلنمك ایستر. ناصره الك یوکسك داغلردن بیله مجیله‌مز بر حالده‌در. اوقدر ناصره‌ده تواضع ومحویت واردر وحتی (أرنست رنان)الك فکرنجه حضرت عیسانك محل ولادتی [*] اولمق اعتباریله‌ده بوتون قصبه‌لر یانده ناصره، اسامی بر رمز عیسویت اولمق دعوا سنده‌در.

(*) (Ernest Renan)الك (Vie de jesus) نام اثرینك ایکنجی صحیفه‌سنه مراجعت.

ناصره ده قیافت محلیه (عائلهٔ مقدسه)

395

٢ — ناصره‌نك خطوط داخليه‌سى

[١] — قصبه‌نك بنالرى وسوقاقلرى — قصبه‌نك شرق وغربنده‌كى تبه‌لر اتكنده موجود محله‌لر بو جهتلرك اسملريله معروفدر. برنجيسنه (حارة الشرقيه) ، ايكنجيسنه (حارة الغربيه) ديرلر. شرق محله‌سنك قسم اعظمى باغچه‌لقلر ايچنده واولرى‌ده بر برندن اولدقجه اوزاقدر واكثريسنك جبه‌لرى غربه متوجهدر . بو محله‌يه (حارة الميدان) نامى ويررلر . بوراده اقامت ايدنلر ملل مختلفه منسوبينى‌در . شمال وشمال غربى طرفلرنده (حارة الروم) واردركه ناصره‌ده اولرينك طرز انشاسى وهواسى اعتباريله الك مقبول محله‌يى تشكيل ايدر بو اولرك اوكنده كوچوك باغچه‌لر بولونديغى كبى اولرك حدوديى (صبار) فرنك ايجيرى اغاجلرى بعضاً يوللر ، وبعضاً‌ده قيصه ، ظريف ديوارلر آييرر . باغچه‌لرك داخلنده الما ، اريك ، بادم كبى ميوه آغاجلرى‌ده بولونور . بو محله‌نك ساكنلرى روم اورتودوقسلردر . جنوب وجنوب غربى سمتى ايسه (حارة اللاتين) نامیله معروفدر . لاتينلرك ساكن اولديغى بو محله‌نك اولرى بربرينه ملاصقدر. بو درت محله‌نك اورتاسنده وتام وادى داخلنده (حارة الجامع) ويا (حارة الاسلام) بولونيوركه بو محله ساكنلرى مختلطدر . اولرى متفرق ايسه‌ده اكثريسنك آره‌سنده بش آلتى مترو اوتفاعنده ديوارلر واردر. بو محله‌لر ايچنده‌كى دوشوكى (حارة الشرقيه) در. بورانك اكثر اولرى بركوى اوباسنى اكديرر . بعضاً غايت ابتدائى اولوه تصادف اولونوركه داخلنده بر حولى اطراقنده طاش وكيرپچ يغينه مشابه اوطه‌لر صف حالنده ديزلمشدر . مع ما فيه بو محله‌دن ما عداسى اكثريا يكى طرزده كيره‌يدلى هوادار اولوه مالكدر. اولرك طيشى يونتولمش مالطه طاشلرندن يابيلديغى ايچون ناصره‌يه (بياض مملكت) ديمك بك مناسب اولور . باخصوص تجره‌لرك ظريف رنكلرله ملون باغچورلرى بوتون مسافه‌لرده تزهر ايدر ، دورور .

ناصره‌ده بر قسم اولر واردركه ايكى قاتلى اولەرق بنا ايدلمشدر واونلرك دها ظريف بر ذوق معمارى‌يه مالك اولدقلرنده شبهه ايدلەمليدر . هله مؤسسات اجنبيه‌نك ومعابدك طرز انشاسى عموميتله كزيده‌در ، ده‌نيله بيليز . ناصره‌يى تزيين ايدن بو مؤسسه‌لرمياننده بر قسمنى ذكر ايده‌بيليرز :

١ — (Les Frères de Saint-Jean de Dieu) يه عائد كفركنا يولنده اركلكره مخصوص بر خسته‌خانه ايله ايكى اجزاخانه .

٢ — (Les Pères Franciscaines) ه مخصوص بر مناستر ايله ذكور مكتبى وفقرايه مخصوص بر اجزاخانه .

٣ — (Les Dames de Nazareth) كه بر دار الايتام و براناث مكتبى و براجزاخانه لرى .

٤ — (Les Soeurs de Saint Joseph) كه بر اناث مكتبى ، قادينلره مخصوص بر خسته خانه و بر اجزاخانه لرى .

٥ — (Les Soeurs de Saint-Vincent de Paul) كه بر اجزاخانه و بر خسته خانه لرى .

٦ — (Les Frères des écoles chrétiennes) كه بر ذكور مكتبى .

٧ — (Les Religieux Salésiens) كه قصبه خارجنده بر ذكور دار الايتامى .

٨ — (Les Religieuses Clarisses) كه حيفا يولى اوزرنده بر مناستر لرى .

٩ — مارونيلرك بر كليسا سى .

١٠ — روم ملكيلرك بر كليسا سى .

١١ — روم اورتودوقسلرك بر بويوك كليسا لرى ايله ذكور واناث مكتبلرى .

١٢ — بر پروتستان كليسا واجزاخانه سى .

١٣ — (La Church de Mission Anglais) كه كليسالرى واناث دار الايتام ومختلط مكتبلرى .

١٤ — روس جمعيت فلسطينيه سنك (La Société Russe de Palestine) خسته خانه ، اجزاخانه ، قدس زيارتجيلريته مخصوص بر اقامتگاه ، ذكور واناث مكاتب ابتدائيه دار المعلمين الخ . اقسامى حاوى بويوك مؤسسه لرى موجوددر .

بوندن ما عدا حضرت مريمك حضرت عيسا ايله مژده لديكى محلده انشا ايديلن (البشاره) كليسا سى (Eglise de l'Annonciation) بولوندينى كبى دها بر چوق مواقع تاريخيهٔ مسيحيه واردر . بو ميانده يوسف نجارك دار المساعيسى ، مزارى ، حضرت مريمك مثبى (عين مريم) ، حضرت عيسانك وعظ ايتديكى سيناغوغ الخ . كبى محللرى ذكر ايده بيليرز . بوتون بو مؤسسات ايچنده اسلامك يالكز بر جامعى واردر . رسمى حكومت قوناغى بناسيله بر مكتب ابتدائى بناسى ده علاوه ايدرسه ناصره ده بولونان بوتون بويوك بنالر حقنده بر فكر الده ايتمش اولورز .

صعوديه قريه سنده ايسه حضرت مريمك اوى و (كفر كنا) ده حضرت عيسانك روايات نصرانيه يه نظراً صويى شرابه تحويل ايتديكى محل دخى موجوددر .

ناصره نك بو لريه كلنجه ، قصبه نك جهت جنوبيه سنده كائن (خان الباشا) نام محلدن شماله دوغرو كيدمن فقط بر آز انحرافلر يابارق اسملرينى صره ايله تبديل ايدمن ، طريق

ناصره ده (عين مريم)

397

الجامع »، « طریق دار قمعوار »، « طریق البروسیانیه » نامنده‌کی شوسه کرك کیلومتلك وکرك موقع اعتباریله ناصره‌ده برنجیلکی احراز ایده‌ر . بو یول یوز متره قدر بوصورتله دوام ایتدکدنصکره ایکی دار فرعه آیریلیر . بو فرعلردن بریسی شرق استقامتنی تعقیب ایله « عین الناصره » یه ودیکری غرب جهتنده دوام ایده‌رك « بیاره » یه قدر کیده‌ر . شرفده‌کنه « طریق العین » وغربده‌کنه ایسه « زاروب » نامله‌ری ویریلر . برده جنوب غربیدن شمال شرقیه دوغرو امتداد ایده‌رك قصبه‌نك جهت غربیه‌سنی سرایا قطع ایده‌ن دیکر معوج بر شوسه یولی دخی موجوددر . بونلردن ما عدا قصبه داخلنده قالدیرملی و کیرپیتیلی جیقینتیلی بر جوق یوللر واردرکه بونلرك اورطه‌لری اولوق شکلنده آچلمشدر . کنارلری یوکسکجه قالدیرملی‌در . وقتیله قصبه‌نك یوتون افرازاتی قیشین بواولوقلره بکزه‌ین جاده‌لردن چکرمش .

ناصره‌نك چارشوسی قصبه‌نك وسطنده بولونور . دار وچیقینتیلی اولان بو چارشونك غایت فنا بر حالده بولوندیغنی سویلمك زائددر ظن ایده‌رم .

[۲] — **قصبه‌نك صولی وتنزه محللری** — ناصره‌لیلر قصبه‌نك منتهای شرقیسنده بولونان (عین الناصره) نام محللدن صو دولدیره‌رق ایچرلر . بوراده هر دستی ایچون بر مقدار پاره ویرمکده لازم کلیورمش . بو صو قصبه‌نك ایچمه‌سی ایچون کفایت ایتمکده ایسه‌ده ناصره‌لی احاطه ایده‌ن بغچه‌لره یاردیمی اولان اطرافده متعدد کوزلر دخی واردر . باخصوص اکثر اولرده یاغمور صولرینی طوپلایه‌رق صهریجلرده حفظ ایتدکلری ایچون ناصره‌ده صو جهتدن صیقینتی چکیلمه‌مکده ایمش .

***

تنزه محللرینه کلنجه : بونلرده متعددر . نته‌کیم قصبه‌نك جنوب طرفلرنده ویکرمی دقیقه مسافه‌ده (بیر المیر) نامنده بر محل واردرکه ایچیر ، آلما ، پورتقال ، آغاجلریله مستوردر . زراعتله اشتغال ایدنلر اکثریا آتلرینه بینه‌رك بورایه کلیرلرمش .

برده قصبه‌نك شمال جهتلرنده وبینه یکرمی دقیقه اوزاغنده « کرم الصاحب » موقعی واردرکه بوده « بیر المیر » کبی آغاجلق اولدیغی ایچون بعضاً اهالی بورایه ده‌کیرلرمش .

ناصره‌نك یکرمی دقیقه غربنده کائن « مقبی » نام محلده آغاجلق ایمش . بو اوج موقعده آقار صو بولوندیغی ایچون بالخاصه میوه موسملرنده ویاز زمانلرنده بورالری پك کوزه‌ل اولور ایمش .

اساساً ناصره‌نك بولوندیغی کوچوك تپه‌جكلرك آرقه‌سنده وشمال غربیسنده « جبل السیخ » بولونیورکه بورادن منظره پك ذوق آمیزدر . شرق طرفندن جبل الطابور « طور »ك

یشیل ذروه‌لری جنوبده کوچوك « مرمون » داغی جنینه قدر « ئه‌سدرمون » اووه‌سنك بر قسم عظیمی ، شمالده الطیوف اووه‌سی وبری طرفده « صفوریه » خرابه‌لری وینه شمالده داغ اوزرنده صفد واك اوزاقده جبل الشیخ شمال شرقیده ایسه کنیش بر افق ایله جولان تپه‌لری کوزوکور .

جبل الشیخك سطح بحردن ارتفاعی « ٤٨٨ » مترواولدیغنه وناصره‌دن ایجه‌یو کسك بر موقعده بولوندیغنه کوره‌ده بوراسی ناصره ایچون الك مستثنا بر تنزه محلی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

۳ — اموال عمومیه

[۱] — **ناصره قضاسی** — ناصره قضاسی عکا لواسنك اورته‌سنی اشغال ایتمکده اولوب شمالاً عکا مرکز قضا سیله شرقاً طبریا جنوباً جنین وغرباً حیفا قضالریله محاطدر .

مساحهٔ سطحیه‌سنه کلنجه، بوکا دائر بر قید رسمیه مع التأسف ! دسترس اولنه مامشدر، یالکز اشخاص نامنه، سنده ربط اولنان اراضی قیود موجنجه بیك بدیوز فدان که جمعاً یکون ۱۹۱۶۳۸ دونمدن عبارتدر. قضا اراضیسی جهت قانونیه نقطهٔ نظرندن ایکیه آیریلور . برنجیسی صرف میری ایکنجیسی مشجر اراضیٔ مملوکه‌در . میری قسمنك مساحه‌سی ۱۷۳۶۵ ومشجر اراضینك ۲۱۲۷۳ دونمدن عبارتدر . سنده ربط اولنمیان بعض اراضی ایله عمومه متروك اورمان وحال عطالتده قالمش اولان اراضی بالطبع بو قیودك خارجنده قالیور . بونلرك مساحه‌سنی الله‌دن باشقه کیمسه بیلمز .

قضا اهالیسی ذکور واناث ۱۲۳۱۳ ی اسلام ٤۱۹۵ ی روم اورتودقس ۱۷۷٤ ی روم قتولیك ۱۸۰۳ ی لاتین و۹٦٦ ی پروتستان ٤۰۳ ی مارونی اولمق اوزره ۲۰۷۹۲ نفوسدن عبارتدر .

عموم قضانك تولدات ووفیات سنویه‌سی بر وجه زیر عرض اولنور:

تولدات

یکون	۱۳۳۱ سنه‌سنده	۱۳۲۹ سنه‌سنده	۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۲۵ سنه‌سنده	
۸۳۲	۳٦۱	۲۰۷	۲۱۰	٥٤	اسلام
۲۳۲	٥٤	٥۱	۸۹	۳۸	روم
۱۷٥	٤۱	٤٤	٤۹	٤۱	قتولیك
۱۱۱	۲۰	۳۸	۲٥	۲۸	لاتین

ناصره

پروتستان	۱٤	؟	۱۷	۲۳	٥٤
مارونی	٥	۱	٤	۱۱	۲۱
یکون عمومی	۱۸۰	۳۷٤	۳٦۱	٥۱۰	۱٤۲٥

وفیات

اسلام	۷۹	۱۹۰	۱۲٥	۱۷۷	٥۷۱
روم	۲٦	٥۳	٦۰	٦٥	۲۰٤
قتولیك	۱۹	۲۹	۲۸	۲۸	۱۰٤
لاتین	۱۷	۲۱	۳۹	۲٤	۱۰۱
پروتستان	٤	؟	۱٦	۳	۲۳
مارونی	٤	۱	۲	۳	۱۰
یکون عمومی	۱٤۹	۲۹٤	۲۷۰	۳۰۰	۱۰۱۳

اشبو ایکی جدولدن آکلاشیلورکه ناصره قضاسی نفوسجه جزئی بر صورتده تزاید ایتمکده‌در . قضادن دیار اجنبیه‌یه شمدی‌یه‌قدر ٤٦۰۰ کشی هجرت ایتمشدر .

[۲]— **احوال طبیعیه** — قضا هیئت عمومیه‌سی اعتباریله اووه‌لق اولوب ارتفاعی آز اولان تپه‌لرنده اورمان موجود دکلدر . تفصیلاتی ذمین عرض ایتدیکم جبل الطوردن باشقه شایان قید بر عارضهٔ طبیعیه موجود دکلدر . تپه‌لر کیل وکلس صخورندن ترکب ایتمکده‌در .

نهر وکوللر . — کول یوقدر . فقط بوکا مقابل جالوت ووادی الشرار نامنده‌کی ایکی چای موجود اولوب بونلردن جالوت نهری (نورس) نام قریه‌ده کائن بر مغاره‌دن نبعان ایده‌رك بیسان استاسیونتك شرقنده‌کی وادی‌القنطره ایله برابر شریعه نهرینه قاریشمقده‌در. طولی ۱٥ کیلو مترو وعرضی ۳—٤ مترده‌در .

وادی الشراره قضا ملحقاتندن (رینه) قریه‌سی‌داخلنده‌کی ام الغنم اراضیسندن نبعان ایدر . وطبریا قضاسنده وادی المدی ووادی البیره ایله بر لشدکدن صوکره شریعه‌یه قاریشیر. طولی درت کیلو متر وعرضی ۱—۳ مترده‌در .

قضانك اقلیمی معتدل اولوب درجهٔ حرارت نهایت صفره ویازین ٤۰—٤۲ درجه‌یه وارمقده‌در. وسطی درجه موسم صیفده ۳٥ وموسم شتاده ٤—٥ اولوب ایلك وصوك بهارلرده ۱۸—۲۰ درجه آره‌سنده‌در . درجه‌نك حد اعظمیسی آغستوس وحد اصغریسی کانون ثانی آیلرنده حکم سورر .

313

بولار اوقدر متعفن ومظلم تو نلار حالنده اوزانیر که صیدانك بو اسکی سوقاقلری عکانك بولاری یك اوسنده براقیر . بوتون سوریه ساحلنده بونلردن دها فنا کیدلر بولوندیغنی ظن ایتمه‌ملیدر .

صیدانك اقصای عمران اولمق اوزره تلقی ایدیلن جهتلری شمال وشرق قسملریدر . بورادہ بیروتکاری اولر ، بویوك اوتلار ، تمیز ویویوجك مغازه‌لر ، وسائره شاکریه جاده‌نی باشدن باشه تزیین ایدر . باخصوص شمالدن شرقه دوغرو قیویلیلان ساحل اوزرنده کی یکی اولر ، هردرلو ظرافته مالکدر . اکثریا ماوی ویا قرمزی بویالی اولان بو اولر عمومیتله ایکی قاتلی درلر . اوستاری ده قرمزی کیره‌میدلرله اورتولمشدر . برچه‌لری دکزه ودیکر جهه‌سی جاده‌یه آچیلدیغی کبی اساساً اولرك آره‌سنده آز چوق برفاصله بولوندیغی ایچون بو اولرك درت طرفی آچیق صایلیر . اولرك جاده اوزرنده کی جهه‌لرنده هر حالده غریب قفسلر وبعض تستر تحفه‌لری یاپیلمش ایسه‌ده بو قدرینی معذور کورمك لازمدر . بو بولده بیروت طرز معماریسنه تقلیداً یاپیلان اولر آز دکلسه‌ده صیدانك نفوس موجوده‌سنه نسبتله اهمیتسز قالیور . « شارع » ، « طاحون » ، « وسطانی » نامیله معروف اولان بو قسمدن متباقی قالان صیدانی آغزه آلمامق لازمدر . حالبوکه قصبه‌نك جنوبی ، غربی ، وسطی وغرب شمالیسنی بو قنا اولر تشکیل ایدر . احتمال که صور کبی ، عکا کبی ، صیدا قصبه‌سی ده محدود بر ساحه داخلنده اوزون مدت صقشمش قالمش اولمالی که بورانك اولری عکانك بر شکل مصغری اولمشدر . بوراده یالکز بر قاتلی أو بولمق قابل دکلدر . الك کوچوك بر ساحه‌ده اکثر یابولك طاوانی تشکیل ایدن قبه‌لر اوزرنده اسمر ، یو صونلی پیس طاشلر وسیاه کیرلی تخته یاپجورلر ، سال دیده یاصلی دیرلر کورولور . اولرك ایس ودومانه باطمش دیوارلری ، کیرلی داخلی ، مظلم وهوا کورمز ساحه‌سی دخی فرق اولونور . ایشته بوتون بویرلرده صیدالیلر اقامت ایتمکده‌درلر . صیدانك بوللرینی آنجق نابلسك سامری محله‌سنده تصادف ایتمك قابلدر . فقط بو اولرك بو شکلی هیچ بریرده کورولمز . بو اولرینی تنظیم ایتمك وتمیزلمك ویاخود سوقاقلرینی توسیع ایده‌رك بورایه بر پارچه ضیاء ، برپارچه حیات کوندرمك قابل ده‌کلدر . بونلر ایچون انسان وهلةً دیرکه بو اولر ایچون تك بر چاره واردر : یقمق ..

مع مافیه بو اولرك دست زمانله بیقیله‌جغنی اوعاملیدر . چونکه بك محکمدرلر وبونلرینو خارجدن کولومه‌ین یکی صیدا ایچون نه بیوك بر شین تشکیل ایدر . بونلرك یکونی بش آلتی محله قدردر . اسملری ده کندیلری قدر قبادر . (زوتینی) ، (مسالحه) (کنك) (کنان) الخ صیداده عمران اخیردن حصه‌دار اولمزدن مقدم موجود بعض آثار عتیقه‌یه تصادف اولونیور . بونلر میانده قصبه‌نك جنوبنده‌کی (قلعة المعزه) یاخود (قلعه الفوقا) ایله ساحل بحرده کائن (قلعة البحر) یاخود (قلعة التحتا) وقصبه‌نك غربنده رؤسای

دروزدن فاخر الدین طرفندن انشا ایدیلن سرای ذکر اولونه بیلیر .

صیدانك جامع خصوصنده زنکینلکی واردر .اوچله طقوز جامعی اولدیغی اسکی اتولرده اوقیورز .حال حاضرده یالکز (جامع الکبیر) ، (البحر) ، (البطاح) ، (کتخدا) ، (المصلیه) ، (مجذوب) جامعلری معروفدر. صیداده (میر) ، (جدید) (سوق) ، (شیخ) نامیله درت حمام بولوندیغی دوشونولورسه بو جهتدن ده بدبخت صایلمامق لازمدر .

قصبه‌نك قسم قدیمی وسطنده (ساحة السرایا) نامیله معروف بر کوچوك میدان ایله بر حوض بولوندیغی اونوتیلمامل .

قصبه بو یالری ایله قالسه‌یدی بی شبهه دیکر ساحلده‌کی قرده‌شلری کبی آز چوق بی معنا اولهجقدی . حالبوکه اوچله سویلدیکمز وجهله یکی طرزده‌کی مغازه‌لری ، وبنالری یك جوقدر .وعین زمانده قهوه‌لری ، اوتللری ، ونهایت مطبعه‌لری ، بخارله متحرك اون فابریقه‌لری ، وبوتون بانجه‌لرك ، بیاره‌لرك ، آره‌سنده داغلمش موتورلری ده واردر. باخصوص کرك یرلی طوائف مسیحیه‌نك وکرك جمعیات اجنبیه‌نك وجوده کتیردکلری مبانی ، مأمورین اجنبیه‌نك یاپدقلری بنالر ونهایت بر چوق معابد مسیحیه صیدایه بر رونق ویرمشدر .

بونلر میانده آمریقان جمعیتك ذکور واناثه مخصوص مکتبلرینی ، فرانسیسکان کلیسا-سی وذکوره مخصوص لاتین مکتبی ، سور (Sœurs) لرك بر مکتبی ایله دار الایتامی ، وژه‌زویتلرك کلیسا-سیله مکتبلرینی ، مارونیلرك ، روم اورتودوکسلرك وروم قاتولیکلرك کلیسالریله مکتبلرینی وآیالس اسرائیلیت‌ك ده بر مکتبنی ذکر ایده بیلیرز .بوتون بنالرك نصل اهتمام تجدد پرورانه ایله وجود کلدیکی محتاج ذکر دکلدر . اکثریا مبالغ عظیمه صرفیله انشا ایدیلن بو مبانینك صیدایه بر روح عمران بخش ایتدیکی انکار ایتمك ده دوغرو اولماز .

[۲] — **قصبه‌نك صوبی** — صیدا کرك موقعی وکرك منظره‌سی اعتباریله مظهر اولدیغی بوتون بر حسن طالعی اسفار اولسون‌که صو خصوصنده بولامامشدر . صیدانك صوبی فنا دیدیکه قادر . صو ، بورایه ، یك اوزاق مسافه‌لردن ، جبل لبنانده (عین زحلته) جوارنده کائن (الباروك) منبعندن کلیر . الباروك صوبی موقعندهپك تمیز ومتمازدر . فقط بوتون کذرکاهنده اوتی آچیق جریان ایتدیکی ایچون هر درلو تلوثاته دوچاراولیور . باخصوص (عماطور) نام محلده بوس بوتون کیرله‌نیور . نهایت قصبه جوارینه یقینلاشیرکن (طالع) دنیلان بوکسك صویندلرینه کیور . واوراردن تقسیم ایدیلهرك دمیر بورولر واسطه‌سیله قصبه‌نك هر طرفنه داغلیور . فی الواقع صو مملکت ایچنده بولاشمیورسه‌ده اساساً قصبه‌یه بولانیق اولهرق کلدیکی ایچدن بر چوق خسته لقلرك‌ده منبعی بوصو اولیور.

ايجنده هر درلو عضويات تصادف ايدييلير . وفساده بر قوتوسى واردر . بو صويك اصول توزيعى عصردیدهٔ بر عرف اوزرينه جريان ايدييور . يكيدن بو صويه اشتراك ايتمك بالغ وفيريه توقف ايتديكى ايچون قصه‌صوسزلقدن بك زحمت چكيور . هر نه‌قدر قصه‌نك اوتمسنده بريسنده قويولر وارسه‌ده بونلرلده صوبى آز اولديغى ايچون احتياجه كفايت ايده‌ميور . مع مافيه آمريقان مكتبنده صولكزمانلرده قوتلى بر آرتهزيان‌قويوسى آچيلارق صوبى بعض محلاته‌داغيدلمش ايسه‌ده بك موضعى قالمشدر . يالكز قصه‌نك قسم شماليسنده جاده اوزرنده آمريقان مؤسسه‌سى طرفندن كشاد ايديلن شيق بر چشمه‌يه قدر سوق ايدلمشدر .

٣ — صيدانك احوال عموميسى

[١] — **صيدا قضاسى** — صيداقضاسى شمالاً جبل لبنان سنجاغى ماحفاتندن جزين وشرقاً مرجعيون وجنوباً صور قضالرى وغرباً بحر سفيد ايله محاطدر .

قضا مجلس اداره‌سندن آلديغمز معلوماته كوره عموم قضانك مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٠٠٫٠٠٠ دونم راده‌سنده تخمين اولنمقده اولوب نفوسى آتيده‌كى جدولده كوسترلمشدر:

اسلام	قتوليك	مارونى	روم	پروتستان	ارمنى‌قتوليك	لاتين	موسوى	اجنبى	
١١٣٩٨	٩٦١	٦٥٠	١٣١	٧٣	٢	١٧	٨٨٨	٤٧	نفس قصبه
٨٦١٤		١٧							شومرناحيه‌سى
٩٤٣٨	١٢١٨	٢٤٦٥		٣٧					جاع »
١٧٦٠٨	٣٢٧	٣٩٣							شقيف »
٤٧٫٠٥٨	٢٥١٣	٣٥٠٨	١٣١	١١٠	٢	١٧	٨٨٨	٤٧	يكون

يكون عمومى

ذكور	اناث
٢٧٠٥٥	٢٦٨٢٩
٥٤٢٨٤	

عموم قضاده‌كى تولدات ووفياتك مقداريله كلنجه بونلر دخى آيرو بر جدوله بر وجه آتى كوسترلمشدر .

۱۳۲۵ سنه‌سندن ۱۳۳۱ سنه‌سنه قدر

تولدات		وفیات
٤٧٥٨	اسلام	١٥١٦
٢٧٨	ماروني	١١٠
١٥٤	قتوليك	٥٤
١١	پروتستان	٧
١٣	روم	٩
٢	لاتين	٢
٦٩	موسوى	٢١
٥٢٨٥	يكون	١٧١٩

بالاده‌كى ارقامدن مستبان اولديغى اوزره صيدا قضاسنك نفوسنده آلتى سنه ظرفنده ٣٥٦٦ قدر بر تزايد وقوعه گلمش اولوب حيفا قضاسنه نسبةً (٧٤٣٧ نفوس) ياڭى ياڭى يه‌در .

المزده‌كى ارقام رسميه‌اوزرينه تدقيقات اجرا ايده‌جك اولورسه‌ق كورورزكه اسكى‌سنه ظرفنده‌كى اسلام تولداتنده اناث ذكوردن ٩٠ نفر زياده ووفياتده ذكور اناثدن « ٣٦٠ » قدر فضله‌در . ديمك اوليورکه صيدا قضاسنده اركلكلر كيت كيده تناقص ايتمكده‌در .

قضا مركزى صيدا قصبه‌سى اولوب اوتوز اوچ درجه اوتوز درت دقيقه عرض شمالى ايله اوتوز اوچ درجه ايكى دقيقه طول شرقيده واقع ومركز ولايته بر شوسه‌ايله مربوطدر. قصبه بيروت ـ صوريه‌يولنك مركز نقطه‌سنده واقع وبرنجيسنك ٤٥ كيلو مترو جنوبنده وايكنجيسنك يه ٤٥ كيلومترو شمالنده‌در .اون محلهيه منقسم اولان صيدانك نفوس عمومیه‌سى « ١٤١٦٧ » اولوب يونك « ١١٣٩٨ » ى اسلام « ٩٦١ » ى قتوليك « ٦٥٠ » يسى ماروني « ١٣١ » ى روم اورتودوكس « ٧٣ » ى پروتستانت « ١٧ » يسى لاتين « ٨٨٨ » ى موسوى و« ٤٧ » يسى اجنبيدر .

قصبه‌نك صوك سكز سنه‌لك اسلام تولداتنده اناث « ١١١٥ » ذكوردن « ١٠١٥ » يوز قدر فضله ووفياتنده‌ينه اناث « ٢٥٠ » ذكوردن « ٣٦٠ » يوز اون قدر نقصاندر . كرك صيداده وكرك بونون قضاسنده ذكورك كيت كيده مضمحل اولمسى اورا عرقنك سريع بر تردى دورەسنى كچيرمكده اولديغنه واضح بر دليلدر . بوكا مانع اولهجق تدابير صحيه واجتماعيه‌نك اتخاذى وجيه‌دكدر .

[٢] — صيدانك تاريخچه‌سى — سائر فينيقه اسكله‌لرى كبى قصبه ، قارشوسنده اطه بولنان بر رونك اوزرنده مبنى اولوب وقتيله فينيقليلر زمانينده غايت مهم بر موقع تجاريه‌سى

اولان صیدون شهرینك موقعنی اشغال ایتمکده‌در . صیدونك عبرانجه‌ده وفنیقه لسانده‌کی مقابلی بالق صیدی معناسنه اولان Sidon کلمه‌سیدر .

اشبو قصبه حام بن نوحك اوغلی کنعانك اکبر اولادی اولان صیدون طرفندن بنا اولندیغی مرویدر . اهالیسی بو بلدهٔ لطیفه‌نك موقع طبیعیسندن استفاده وبتون سواحل متجاوره واقوام سائره ایله تأسیس مناسبات ایده‌رك حرف وصنایع وتجارت وعلوم وفنونده پك زیاده ترقی ایتمشلردی . بو سبیله صیدا فنیقیلرك الك بیوك کرسلری وبتون اق دکزك مرکز تجارتی ایدی . براره‌لق مرکزیت صور شهرینه کچمش ایسه‌ده صیدا ینه اهمیت تجاریه‌سنی محافظه ایتمش ایدی .

یونان شاعری « هومر » لك دیدیکی کبی هر خصوصدن ماهر اولان صیدالیلر وقتیله تجارتلرینی پك واسع بر صورتده تزیید وترقی ایتدیرمکه موفق اولمغله بو مناسبتله بحر سفید حوضه‌سنده وحتی بحر محیط اطلاسیده تجاری اسکله‌لر تأسیسنه قدر کیتمشلردی . مستقل بر صورتده شانلی کونلر یشادقدنصکره صیدا شهری قبل المیلاد ۸۴۰ سنه‌سنده انوریا قرالی اوچنجی سالمانصر طرفندن ضبط ایدلمش وبر آز صوکره کلدانیلراره . اسکندر کبیره انتقال ایتمش ایدی . اشبو جهانکیردن صوکره سلفکیلرك یدنه کچمش ایسه‌ده مختاریتی بنه محافظه ایلمش ایدی . « ۱۸ ق . م » سنه‌سنده سوریه یی فتح ایدن رومالیلردن ایمپراطور اوغوست زمانده یهودی حاکمی بیوك هرود بخش ایتمشلر ایدی .

هجرت نبویه‌نك ۱۴ نجی سنه‌سنده خلفای راشدیندن حضرت عمرك زمان خلافتلرنده شام فتوحاتی صره‌سنده ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش ایسه‌ده اهل صلیب محولمری اثناسنده قدس قرالی بودوین بلا مقاومت ضبط واستیلا ایلمش ایدی .

حطین مظفریت اسلامیهٔ عظیمه‌سندن صوکره صلاح الدین ایوبی صیدانك امتحکام مدرینی تخریب ایلمش فرانقلر اون سنه صوکره « ۱۱۹۷ » تکرار موقت بر مدت ایچون استردادایتمشلردی . بو صورتله بر قاچ دفعه کاه اسلامرك وکاه خریستیانلرك الده قالان صیدا شهری نهایت یاوز سلطان سلیم حضرتلری زمانده ۹۲۳ سنهٔ هجریه‌سی و ۱۵۱۷ سنهٔ میلادیه‌سنده سوریه قطعه‌سیله برابر ضمیمهٔ ممالك دولت علیه عثمانیه اولمشدر . اشبو وقایع حربیه‌دن صیدا شهری خراب بر حاله دوچار اولمغله رق انجق اون یدنجی عصرك ابتدالرنده بر آز ترقی یولنی طوته بیلمش ایدی . اوزمانکی ذوزی امیری مشهور فخر الدین پوراسنك اقلیم وموقع لطیف طبیعیسنی بکنمکله شهرك اهمیت عمومیه ایله تزیینه وتجارتنك توسیعنه قیولمش ایدی . ایبك تجارتی صیدانك الك مهم برمنبع ثروتی تشکیل ایتدی . فقط امیرمذکورك وفاتندن صوکره عکا والیسی جزاراحمد پاشانك

فنا اجرا آتیله صیدا اهمیت تجاریه‌سنی بسبتون غائب ایده‌رك نهایت بیروت شهریته مرکز یت تجاریه‌سنی ترك ایتمکله دیر تنزل ایتدی . اخیراً واقع اولان زلزلهٔ عظیمه‌دن مملکتیته خراب اولمش، امرای عثمانیه‌دن سلیمان پاشا زمانده بر آز اعمار ایدلمش ایدی .

صیدا بر مدت مرکز ایالت اتخاذ اولمش وصوکره سوریه ولایتنه تابع بیروت سنجاغنك بر قضاسنه مرکز اتحاد ایدلمش والحالة هذه لوا مذکور ملحقاتندن بولنمشدر .

تخریب ایدلمش بر سورك ایچنه صیقشمش قالمش اولان صیدا قصبه‌سنك شمدیکی حالده لیمانی بیله یوقدر . قوم و-اثر ایله صیغ بر حاله کلن شمال لیمانی وقتیله حقیقی بر دوق حالنده‌ایدی . لیمان هر ایکی طرفدن قیالر ورسیفلرله چویرلمش وشمال شرقیسنده بولنان بیضی الشکل طقوز قوسلی کوپری قرمزی قلعة البحره ربط ایتمکده‌در . ظن اولندیغنه کوره قلعه درزی امیری فخر الدین زمانده انشا اولنمشدی . جنوبده‌کی مصرلیلر لیمانه کلنجه بورانك دخی اسکی دیوارلری وجهت شرقیه‌ده صنعی ایکی لیمانی موجود اولوب وقتیله امیر فخر الدین طرفندن طولدیرلمش ایدی صیدانك شمال شرقیسنده واك مرتفع نقطه‌سنده «۱۲۵۳» سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه قرالی سن‌لوئی طرفندن انشا اولنمش قلعة المرد نامنده بر قلعه‌سی ایله شمالنده‌کی «نهر الاولی» دن قصبه‌یه صوکتیون تحت الارض صوبحرالری واردر .

آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن اهمیتی پك زیاده تناقص ایتمشدر . فارشوسنده وقتیله امیر مشهور فخر الدینك سرایی بولنان جامع الکبیر اسکیدن سرجان شووالیه‌لری طرفندن کلیسا اولهرق انشا ایدلمشدی .

آثار عتیقه‌سمسارلری طرفندن پك زیاده زده‌لنان اسکی صیدا شهری شمدیکی قصبه‌نك جهت شرقه‌سنده واقع اولوب اووه‌دن بر آز مرتفع اولان قیالر آره‌سنده قصبهٔ قدیمه‌نك مزارلغی مشاهده اولنقده‌در . بش آلتی ساعتده زیارت ایدیله بیلن اشبو تربه‌نك اك مهم قبرلری شهرك جنوب شرقیسنده بولنقده‌در . ۱۸۵۵ سنه‌سنده کشف اولنه‌رق پارس موزه‌سنه کوندریلن صیدا قرالی (أشمونازار) لحدی بوراده ظهور ایتمش ایدی . بنه بورالرده‌کی اوفاق کلیسا وقتیله فنیقلیلرك «استارته» آلهه‌سنه مخصوص انشا ایتدکلری معبددن بقیه برشی اولمدیغی اغلب احتمالدر . مغدوشه کوینده‌کی کلیسا دخی بو قبیلدندر .

۱۳۰۳ سنهٔ دوریه‌سنده ۱۸۸۷ سنه‌سنده صیدا قصبه‌سنك شمال شرقیسنده‌واهالی محلیه‌دن شریف افندینك باغچه‌سنده موزه همایون مدیری طرفندن حفریات مهمه اجرا ایدیله‌رك یکرمی بر لحد کشف اولنمش ایدی .

بو لحد میانده اسکندر کبیر لحدی نامیله شهرت بولان وکیمك مزاری اولدیغی وهاله‌نکی هیکل تراشك محصول جبره ونمونهٔ مهارتی ایدوکی بیلنه‌میان قبارتمه رسملرله مزین

نقوش والوان کونا کون ایله منقوش وملون بر لحد واردرکه صنعت هیکلتراشیك براموذج عجیبه نماس دیمکه شایان اولمق اعتباریله یالکز بو لحد صوك درجه قیمتدارددر . بو اثر کرانبهایی زیارت وتماشا ایچون اوروپا وامریقا عالمیاندن درسعادته پك چوق کیمسه لر گلیر وبو لحدك تعریف وتوصیفی صددنده مقاله یازمامش مجموعه قالمامشدر . لحود مذکوره نك یالکز بریسنده فنیکه لسانیله برکتابه محکوك اولدیغندن آنك (تابوت) نامنده بر فنیکه قرالنك مزاری اولدیغی تحقق ایدیلمشدر .

[۳] — امور بلدیه — اوکمده صیدا بلدیه سنك ۱۳۲٤ ، ۲۸ ، ۳۰ و ۱۳۳۲ سنه لرینه عائد بودجه لر دوریور . واردات ۱۳۲٤ سنه سنده (۱٤٤۹٤۰) غروش ایکن درت صوکره (۱۸۷۲۰۷) غروشه وایکی سنه صوکره « ۱۹۱۰۰۰ » غروشه قدر چیقیورکن احوال حاضرهٔ حربیه طولایسیله ۱۳۳۲ سنه سنده تکرار « ۱۵۹۷۰۰ » غروشه تنزل ایدیور . اشبو واردات اکثریله ذبحیه ؛ غازخانه وسائط نقلیه رسومیله املاك اجوراندن تشکل ایدییور . ۱۳۳۲ سنه سنه مخصوص بودجه نك مصرف قسمی سراپا اعجوبه لرله مالا مالدر : سکز سنه اول « ٤۲۳۰۰ » غروشه قدرچیقه بیلن معاشات فصلنك بوسنه « ۸٤۷۱۵ » وموسم واعیاد فصلنه « ۱۰۱۲۰ » وفقرا فصلنه « ۱۵۵۰۰ » غروش وضع اولنمشدر . حال حرب مناسبتیله بلدیه لرك کیجه کوندوز جدی ایشلرله مشغول اولمری لازمکه جکی بیلمکله بلتن صیدا بلدیه سی فعالیتی یالکز معاشاتك تزییدنده مواسم واعیاد فصلیه فقرا تخصیصاتنك تضعیف ایدلمسنده استعمال ایتمشدر . بلدیه تشکیل اساسیندن پك زیاده اوزاق اولان اشبو اوچ قلمه جمعا یکون ۱۱۰۳۳۵ غروش صرف ایدیله جکدر . واردات عمومیه دن باقی قالان (٤۹۳٦۵) غروش تنویراته ، صحیه یه تنظیفاته صرف ایدیله جکدر . اجراآت بلدیه مملکتمزك سائر قصباتنده اولدیغی کبی هیچ مثابه سنده در .

[٤] — معارف — نفس قصبه ده تحصیل ابتدائی ۱۳۳۳ سنه سی مارتنه قدر ۱۲۹٦ سنه سنده مرحوم مدحت پاشا طرفندن تأسیس اولنان مقاصد خیریه جمعیتی معرفتیله اداره ونشر اولنور ایدی . حین تأسسنده جمعیت مذکور درت معلم و ۱۵۰ طلبه احتوا ایدن بر مکتب ابتدائی ایله مباشرت ایده رك بر طرفدن اعانه ایله واراداتنك تزییدینه ودیکر طرفدن مکتب عددینك تکثیرینه صرف مساعی ایتمش ایدی . اوقاقدن ایشه باشلایان اشبو جمعیت عالیه املاکنك یواش یواش تزییدندن دولایی مهم وارداته نائل اولهرق واهمینی کندیکه آزه رق کرایه ویردیکی املاکك عدد فرقی تجاوز ایدییوردی . ۱۳۲۹ سنهٔ مالیه سنده واردات ۸٤۳۷۰ غروش قدره بالغ اولمشدر .

جمعیت بو ایچه مهم وارداتله درت مکتب اداره ایدییوردی . ذکوره مخصوص خیریه

وفیضه مکتبی وشارع عله‌سنده‌کی اناث مکتبیله ذکور وانائه مخصوص شعبون ومحدودی دار التدریسلریدر . اشبو درت مکتبده ٦١٨ ذکور و ٥٣٢ اناث ایله ١٧ معلم و١٨ معلمه موجود ایدی . مشروطیتك اعلانی تاریخنه قدر اشبو مکتبلرده استخدام اولنان معلملر قائمقاملرك برر قوهٔ اجرائیه‌سندن باشقه بر شی دکللردی . ١٣٢٤ سنه‌سندن صوکره جمعیت خیریه تجدد یولی طوتمغه سعی ایتدی ایسه‌ده لایق وجهله آثار موفقیت کوسترمه‌مشدی . بیك لیرایه یقین واردات ایله درت مکتب دها منتظم دها علمی اداره اولنه‌بیلوردی وفی نهایت ١٣٣١ سنه‌سنده معارف نظارت جلیله‌سنك امریله جمعیت لغو اولنه‌رق اموالی هیئت اصابه‌سبله محاسبهٔ خصوصیهٔ ولایته دور اولنمغله مکاتب مذکوره بیروت معارف مدیریته الحاق ایدلدی .

قرق یو قدر سنه‌دنبرو معارف مدیریتك اداره‌سی آلتنده مؤسس اولان ابتدائیه مکتبی یوندن آلتی یدی سنه اول نمونه‌یه قلب ایدیلدرك دها اهلیتلی اولمسی لازمکلن دار المعلمین تحصیلی کورمش معلملر عهده‌سنه توديع ایدلدی . شمدیکی حالده مکتب مذکورك موجودی (١٠٠)ه بالغ اولمقده‌در . صیدا زیارتمز تعطیله تصادف ایتمسی حسبیله مکتب مذکورك درجهٔ ترقی ویا تدنیسی حقنده فکر درمیان ایتمك قابل اولهمامشدر .

آمریقا میسیونرلری صیدا اهالیسنك علوم وفنونه ولان قابلیتلرینی نظر دقته آلهرق ١٨٨٠ سنه‌سنده تأسیسنه موفق اولدقلری صنایع مکتبی یواش یواش رغبت قزانمغله مکتب مذکور اداره‌سی دخی اشبو رغبت نسبتنده مکتبك توسیع حدودینه قیولهرق صیدا باغچه‌لرینه ناظر یوکسك بر تپه‌ده و «میومیه» قریه‌سی جوارنده بر قاچ بیك لیرا مصرفله غایت کوزل بر شعبه انشا ایتدیردی وابتدائی قسمیله برابر مکتبك برنجی صنفی بورایه نقل ایدلدی .

١٨٩٥ سنه‌سنده مکتبده مارانغوزلق وقوندره‌جیلق شعبه‌لری کشاد ایدلدی . ١٩١٣ سنه‌سنده مکتبه ٢٩٨ طلبه دوام ایدیوردی . درجهٔ تحصیلی رشیدیدر .

یوندن بشقه بینه آمریقا میسیونرلرینك بر اناث وسن جوزف راهبه‌لرینك بینه بر اناث مکتبلری موجوددر برنجیسنه ٦٥ وایکنجیسنه ١٣٠ طالبه دوام ایدیبور ایدی . شمدیکی حالده بتون بو اجنبی مکتبلری مسدودر .

[٥] — **اموال زراعیه** — (پورتقال باغچه‌لری) بتون سوریه قطعه‌سنده شام ویافه‌دن صوکره الك زیاده باغچه‌لرك کثرتیله دلفریب بر منظره عرض ایدن قصبه صیدادر . پورتقال، لیمون ، ماندارین کبی اشجار مثمره حدیقه‌لری قصبه‌یی احاطه ایتمکده وغایت دلنشین بر حاله بولندیرمقده اولوب بونلرك چیچك زمانی هان ایلك بهاردە نشر ایتدکلری روائح

لطیفه مشام جانی تعطیر ایلر . باغچه‌لر صیدانك شرق طرفی کاملاً احاطه ایدر. حدود شمالاً یارم ساعت مسافه‌ده کائن نهر الاولی شرقاً جبل لبنانی قضانن آبیران شویه ونهر سینیق در . عددلری ۳۰۰ -- ۳۵۰ یه واران بو حدیقه‌لر ایکی یه آیریلور . بر قسمی بیوکلر عدادینه داخلدر . یعنی هربری اون درت فدان ، ۲۰۰۰ متره مربعی . بر فدان ، وسعتنده دیکری ایکی فدانلقدر .

صیدا طوپراغی پورتقال زرعیاتی نقطهٔ نظرندن قرمزی ویا بیاض قوملغه وقرمزی سیاه وبیاض طوپراغه تقسیم اولنور . دکز کناردنه بولنان قرمزی قوملر ایله سیاه طوپراقلی اراضی الك زیاده پورتقال ولیمون وسائر اشجار مثمره زرعنه مساعددر. بیاض طوپراق طبقاتی صوسقینه غیر مساعد اولدیغندن بوزرعیاته قطعیاً الویرشلی دکلدر . صیدا اراضیسنك تخمیناً بر ثلثی تراب ابیض دیکر بر ثلثی رمل ابیض واوچنجی ثلثی مختلف طبقات ترابیه‌دن مرکبدر .

اجرا ایدیلن بر حساب تخمینی یه کوره صیدا باغچه‌لری وسطی اولهرق سنه‌ده ۷۰ میلیون پورتقال و ۳۰ میلیون لیمون وسائره ویرمکده‌در . باغچه‌لردن تسلم ایتمك شرطیله پورتقالك بر بیك عددی ٤٠ — ۱۰۰ واکسی لیمونك بر بیکی ٥٠ غروشه صاتیلیوردی . ۱۹۰۲ سنه‌سنده صیدادن خارجه ٥٠٫۰۰۰ صندوق پورتقال ولیمون سوق ایدلمشدر . سوك زماننده صیدا اهالیسنی یکی دنیا اغاجلرینك زرعیاتنه بك زیاده اهمیت ویردکلرینی کوریور . رز . وسطی اولهرق ٦۰۰ قنطار ویرن اشبو نفیس محصولك بر قنطاری ۱۲٥ — ۱٥۰ غروشه صاتیلمقده وکوندن کونه اهالینك بو میوه‌یه اولان رغبتی تزاید ایتمکده‌در. بوندن باشقه صیداده ایپك بوجکی یتشدیرمکله مشغول الی قدر باغچه موجوددر . بوتون بو باغچه‌لق دن شمال طرفده کیلر صویی نهر الباروکدن وجنوبده کیلرقاعوره‌لر واسطه‌سیله قبولردن آلمقده‌درلر . باغچه‌لرك یالکز بر ایکیسنده صو چکمجك موتورلر موجوددر .

صیدا قضاسنك محصولات سنویهٔ وسطیه‌سی بر وجه زیردر :

الیان محصول (کیله حسابیله)	زرع اولنان محصول (دونم حسابیله)	جنس محصول
۳۲۰۰۰۰	۸۰۰۰۰	بغدای
۸۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	آرپه
۳۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	بیاض داری
۲٥۰۰	٥۰۰	بقله
۹۰۰۰۰	۱٥۰۰۰	مرجمك

نخود	۲۰۰۰	۱۲۰۰۰
بورجاق	۲۰۰۰	۲۰۰۰۰
یکون عمومی	۲۰۹٫۵۰۰	۱٫۲۷۴٫۵۰۰

بوندن باشقه صیدا قضاسنده ۶۰۰٫۰۰۰ کیلو توتون و ۴۵٫۰۰۰ کیلو قوزه محصولی تشدیر ایلکده. وقضاده موجود ۲۵۰۰۰ آغاجدن (۱٫۲۵۰٫۰۰۰) قیه‌لك زیتون طوپلا. تمقده‌در . رسمی ایستاتیستیقلره کوره قضای مذکورده ۵۰۰۰ دونملك پورتقال، ماندارین، لیمون بکی دنیا باغچه‌لری موجود اولوب بونلرك محصول سنویلری ۶٫۰۰۰٫۰۰۰ قیه‌در .

حیوانات زراعیه .— قضاده موجود حیوانات زراعیه بر وجه زیربیان اولنور :

آت واستر	مرکب	دوه	اوکوز واینك	قیون	کچی
۱۵۰۰	۲۵۰۰	۱۰۰۰	۸۵۰۰	۶۰۰۰	۲۵۰۰۰

٤—صیدانك احوال اجتماعیه‌سی

[۱]— *طبقات اهالی وطرز معیشت*— قصبه‌نك اهالیسی صوك استاتستیقه نظراً (۱٤٫۱۶۷) اولارق کوستریلمکده‌در . بونك تقریباً اون ایکی بیکی اسلامدر . متباقیسی ایسه، بیکه یقین موسویدن ماعداسی طوائف مسیحیه‌یه منسوبدر .

بوراده موجود اسلاملرك برقسمی‌سنی ودیکر قسمی متوالیدر . بونلرك ایچنده املاك واراضی صاحبی اولانلری ویا صابون اعمالاتیله ویاخود مختلف شعبات تجارتله اشتغال واوتوزقرق بیك لیرالق برثروته مالك اولانلری موجوددر. خرستیانلردن‌ده بویوله زنکین اولانلری واردر .. بونلردها دون درجه‌ده‌اولمق اوزره(۱۰۰۰ — ۵۰۰۰)لیرا سرمایه‌سی بولونانلردن اون سنی‌ودرت شیی ایله سکز مسجی صایله‌بیلیر . بوکوچك استاتستیق بزه صیداده‌کی زنکینلرك اسلام اندیه‌بولوندیغنی کوستر. . مع مافیه نفوس عددی‌ده نظر اعتباره آلنیرسه بونی بر مزیت تلقی ایتمامك اقتضا ایدر .

صیدانك زنکین طبقه‌سی طرز معیشت اعتباریله تمامیله اقتصادکارانه کچنیر .. اوقدر اقتصادکارانه که عادتا جیمریلك درجه‌سنه واردیرلر .. عائله‌سندن ، چوجوقلرندن وحتی کندی شخصندن کسه‌رك ثروتی تزیید ه‌بتون وارلغله چالیشدقلری ایچون اولرنده‌کی حیاتلرنده بر رفاه آرامق بیهوده‌در . بویله اولمقله برابر غایت بویوك، مدبدب اولرده اوطورمق ایچون جان آتارلر .. فی الحقیقه بو زنکین طبقه‌نك اولری خارجاً پك مطنطن کوزوکور .. احتیال که بو طنطنه ودبدبه‌نك دوغروبه بر قیمت مادیه‌سی بولوندیغی ایچون اولمرجه‌سه‌ویلیر. فقط بویوکسك طبقه‌ده او اشیاسی نامنه پك آز شیلر بولونور ..حتی غدالری ده غایت بسیط کچر .. قادینلری جاهل ، چوجوقلری تحصیلسز وفضله‌ده

شماریقدر ... متوالیلردن اولانلری ده بویله در . مع مافیه برقاچ مستثنای بولوندیغی ذکر ایتمك ضروریدر .

بو وریدیکمز ایضاحاتك خرستیان زنکینلرینه ده شامل اولدیغنی ظن ایتمه ملیدر . چونکه اونلر بیروتله وبیروت خرستیانلریله اختلاط متمادیلرندن ملهم اولدرق اولرنی کندی والك نظر ربا بر طرزده دوشه مکی اوکرنمشلردر وطرز معیشت اعتباریله معتدل بر رقاهك لزومنی تقدیر ایله مشلردر .

قادینلرنده اصول معاشرت وچوجوقلرنده تربیه ومعرفت اکسیك اولماز .. حتی خرستیانلرك وسط درجه ده بر ثروته مالك اولانلرینك ده بویله برحسن نظره مالکیتلری واردر ..

سنی ومتوالی اولان طبقهٔ متوسطه ایسه اسلاملرك زنکین طبقه سندن فرقسزدر .. اولسه اولسه یالکز سرمایه لرینك کمیتی اعتباریله برتفاوت کوسترلر ..

طبقهٔ بسیطه یه کلنجه بونلرفی الواقع کیجیلك ، بالقجیلق ، حمالق ، سپزه جیلك ، دکانجیلق کبی ایشلرله اوغراشیرلر . وفنا یشادقلری ده دوغرودر . فقط بونلرده بر چالیشقانلق وبر اویانیقلق وارکه بوتون قصورلرینی وحتی زوالیلقلرینی اورتهر .

بوراده بر مقدار بو اوچ طبقه نك عائله حیاتنده اصرار ایتمك ایستیورم . صیداده سنیلر یالکز بر قادین ایله یشادقلری ایچون بیروتك جنوب قسملرنده کی عائله لرده روتما اولان منافرتلردن بوراده اثر یوقدر . متوالیلرده ایسه نکاح متعه بولوندیغی ایچون تعدد زوجاته لزوم کوسترمز . خرستیانلرده اساساً تعدد زوجات موجود دکلدر . بنا علیه عموم سکانی اعتباریله صیدا حیاتنده بر مقدار صلاح اماره لرینه تصادف اولونمقده در .

بوراده استطراد قبیلندن اولمق اوزره نظر دقتمی جلب ایدن بر حالدن بحث ایده جکم : بیروت ولایتنك جنوب طرفلرینه کیدلدکجه سیماوبدن کوزللکی دوجار انحطاط اولیور . فقط عکادن اعتباراً صوره دوغرو نسل ایله شیور . وصیداده وبو محیطده کرك قادینلرده وکرك ارککلرنده تمامیله کوزه للك فرق اولیور .

صیدا محیطی برکوزه للك محیطی تلقی ایدلك لازم کلنجه اهالیسنده طرز تلبس اعتباریله برمیل تزین بولوندیغنه شاشمامیلدر . باخصوص بیروت کبی برافق منوره یقین اولان صیدا قسمه سنك بویوکنده ، کوچوکنده زنکینلرنده ، فقیرنده کندی اوستی باشنی دوزه لتمك وتمیز کیینمك قیدلرینه ، اهتمامله رینه تصادف اولونیور .

فی الواقع صیدالیلره مخصوص بر لباس ویاخود طرز تلبس بولوندیغنه قائل اولامازسه ق بیله هر شیٔ کندیلرینه یاقیشدیرمق ایسته مه لرنده بر اهتمام کورونور . باخصوص بو اهتمام قادینلرنده فضله حس ایدیلیر .

410

جوارنده بولونیوردق . استاسیون یشیل « خروع » آغاجلریله مزروع تارلالرك اورطه‌سنده بولونیوردی . قصبه ایسه استاسیوندن براز اوزاقده وکوچوك برتپه اوزرنده کولومسیور واطرافنده یشیل آغاجلرله دراغوش اولیوردی . «نهر الجلود» ك اوزرنده قورولمش قدیم تركوپرودن کچرکن یان طرفده شیمدی «قدیم بیسان» ك خرابه‌لری واردی. قویتو باغچه‌لرك آره‌سندن کچن قاریشیق یوللردن واوفاجق برر دره‌یی اکسدیران صویله یکتیلری اوزرندن مرور ایتدکدن صوکره نهایت یاریم ساعت ظرفنده کندیمزی هرایکی طرفنده یوکسك اغاجلر بولونان کنیش وفقط قویتو برپول اوزرنده بولنشدق . هرایکی طرفده‌کی کوچوك دکانلر اوکنده کویلولر بویوك برحرکتله کیدوب کلیور وآلیشویریش ایدییورلردی . آرتیق « بیسان » ك مرکزی نقطه‌سنده بولونیوردق .

٢ — بیسانه

[١] — **بیسانه ضفتلکی** — بیسان ناحیه‌سنك طولی ١٥ وعرضی بش ساعتدن ومساحه‌سی تقریباً ٢٥٠٠٠ کیلومترو عبارت اولوب جهت غربیه‌سنده جنین قضاسنه تابع فقوعه، جلبون، دیر ابو ضعیف ، بیت قاد ونفس ناحیه‌یه تابع اشرفیه ، سامریه ، فرونه کویلری وجهت جنوبیه‌سنده طوباس کوینه ملحق قاعون ، عین البیضه ، الدیر، الردغه مزرعه‌لری موجوددر . جهت شرقیه‌ده شریعه‌نهری شمالدن جنوبه آقمقده‌در . ناحیه‌نك شمالنده‌طبریایه تابع وادی الشرار وجنینه تابع کومیه، شرطة، الطیبه کویلری واردر. ناحیه اراضیسی اقلیم اعتباریله ایکیيه منقسم اولوب طاغ صرلرنده‌کی اراضی معتدل وشریعه نهری امتدادنجه ممتد اولان اراضی سطح بحردن تقریباً ٢٥٠ مترو منحط بولندیغی جهتله ایام صیفده حار وشتاده معتدل درجه‌ده بولنور .

روزکارلر — اراضیٔ مذکوره‌یه ایام صیفده غرب ، شرق ، شمال روزکارلری هبوب ایدر . یازین هبوب ایدن غرب روزکاری اك معتدل ونافعدر. عین موسمده اسن شرق روزکارلری ایسه مزروعاتی یاقار محو ایدر . شمال روزکاری ایسه سرین بر حاله ونادر بر صورتده هبوب ادر . قیش موسمنده هرجهتدن روزکارلر هبوب ایدوب یونلردن غرب وجنوب روزکارلری یاغموری جلب ایدر ومزورعاته نافعدر . شرقی ایسه بالعکس بارد برصورتده اسدیکی جهتله حبوباتك نشو ونماسنه مانع اولور. شمال روزکاری عین حالده بولنور ، یاغمورلر ؛ قیش موسمنده وتشرین ثانینك اونبشندن اعتباراً زوله باشلار ومارت غایه‌سنه قدر دوام ایدر . یرسنه ظرفنده نه مقدار یاغمور یاغمقده اولدیغی کیمسه طرفندن تدقیق ایدلمدیکی جهتله بوبابده معلومات اعطاسی ممکن اولاماشدر .

اصول اداره — بیسان ناحیه‌سنك اراضیسی عمومیتله اراضیٔ مدوره‌دن اولدیغندن

دائرهٔ عائدهسی طرفندن تعین ایدیلن مدیر واسطهسیله جفتچیلره تقسیم ایدلمشدر . مزار. علر تخم وسائر آلات وادوات زراعیه کندیلرینه عائد اولق شرطیله اداره‌یه یالکز محصول سنوینك یوزده اونی نقداً ویرمکله مکلفدرلر .

بیسان اراضیسی تشکیل ایدن طوپراقلر اوچ قسمه منقسمدر . برنجیسی وولقانیك سیاه ایکنجیسی قرمزی واوچنجیسی کلسیدر . مذکور طوپراغك قوهٔ انباتیه‌سنه کلنجه علی الاعلی درجه‌ده اولوب هرنوع اشجار وحبوبات وخصوصیله‌پاموق وپاتاتس وسائره. نك تماسه غایت مساعددر . اراضی مذکورهنك اداره سیچون تعین اولنان مأمورلر قنون زراعیه‌یه عدم وقوفلرندن دولایی بر چوق سنه‌لردنبرو مناوبه صورتیله زراعت اجرا ایدیلمکده اولمغله زراعلر ایستدکلری کبی اجرای فلاحت ایتمکده‌در .

ناحیه بدوی عربلردن باشقه ٢٢ کوی احتوا ایتمکده‌در . هربر کویده وسطی اولهرق ١٥٠ قدر خانه موجوددر .

[٢] — **بیسان قصبهسی** — ناحیه‌نك مرکزی بیسان قریه‌سیدر. حیفا ـ درعا دمیر یولنك ٥٩ نجی کیلومتروسنده واقع وسطح بحردن ١٣١ متره منحطدر . قصبه‌ده ٦٠٠ خانه موجود اولوب یولك ٢٠ـ٢٥ ی خرستیان ١٥ ی موسوی ومتباقیسی اسلامدر. بیسان قریه‌سی جلود وادیسنك ١٠٠ متره ایلهمیل ایله‌غوره داخل اولدیغی محلده‌مبنیدر.

تاریخ عهد ایده بیسانك اسم قدیمی اولان (بیت شه آن *Bethchéan*) شمدیکی قریه‌دن‌دها واسع ایدی. ساؤل(طالوت)زمانسنده اهالیسنك هپسی کنعانیلره منسوب ومأناسه عشیرتنك زیر اداره‌سنده ایدی . سلیمان علیه السلام زمانسنده قریهٔ مذکوره کوچك برتقسیم اداریسنك مرکزی اولمش ایسه‌ده بنه عبرانیاشمدی .

بیسان خرابه‌لرینك آثاری حالا مرئیدر . بسیط بر صورتده حفریات اجرا ایدلسه هیئت اصلیه‌سیله قریهٔ قدیمه‌نك میدانه چیقاریلسی پك زیاده مأمولدر . شمدیکی بیسانك جهت غربیه‌سنده سرایا یشیل اوتلرله مستور ایپودروم وشمال شرقیده وقتیله کلیسا ایکن ١٤٠٤ سنهٔ میلادیه‌سنده جامعه قلب ایدیلن معبدك دیوارلری موجوددر . جامعك شمال غربیسنده‌کی مزارستاندن کچلدکدن صکره وادینك اورته‌سنده‌کی بیوك آنفیته آتره واریلیر. شریعه وادیسنك جهت غربیه‌سنده‌کی آثار قدیمه‌نك الك ایی محافظه ایدیلمی بو آمفیته آتردر ٥٥ متره قطرنده و ١٢ صره یاصه ماقدن مرکبدر . بوندن بشقه نهرك کنارنده ووادینك اوزرنده‌کی جسر المقطوعه قدر منتهی برستون صره‌سی موجود اولدیغی کبی کوپرینك یانی یاشنده اسکی بر یولك بقایاسی مشهوددر . صول طرفده اسکی بر استحکام بقایاسی احتوا ایدن تل المصطبه وصاغده برچوق ستونلرله برابر حمام منبعی وقیالرده اویولمش

مزارلر موجوددر . بر آز جنوبده (مغارة الجر یاغی) نامیله مسمی قیساده اویولمش بیوك بر قبر واردر .

تیاترو یرینك شمالنده وتل الحصنك اوزرنده وقتیله بتون تپه‌نی احاطه ایدن قالین بر سورك بقایاسی مرائی‌در . اشبو تپه‌نك غرب طرفنده طوران بر مشاهد زرین کوینه قدر اولان بتون اراضیی کورور . جنوبه وشرقه توجه ایدن نظر غوردہ غائب اولور . آفاق شرقیه‌ده قلعة الربود دخی مشاهده اولنه‌بیلور . اوست طرفده‌کی جسر الحاجدن وادیه نظر عطف ایدن بر سیاح کندینی برچوق یقیلمش ستونلر، دیوارلر ، خرابه‌لر قارشیسنده بولور .

۳ — بیسانده غوره دوغرو

بیسانده بولوندیغمز مدتجه بیسان جامعنه ملاصق اولان بویوك اوتلده قالمشیدق . فقط اوتلك اوزون صوفه‌سی واوطه‌لری دوشه‌لی بولونمادیغی وکیم بیلیر نه قدر بر زماندن بری اصلا تمیزلك یوزی کورمدیکی ایچون بوراسی تحمل ایدیله‌جك برحالده دکلدی . بیسانه‌جو- بات مبایعه‌سی ایچون کلن برقاچ تاجرله هر نصلسه بوراده کچن بر قاچ مأمور اکسترا بوراده اقامته مضطر آلیور . وتمیزلکدن اصلا نصیبی اولمیان بیسان کویلولری وباخود عربان ایچون بو اوتل بر موعد ملاقات اولیوردی . صباحلین بزم ایچون حاضرلانان اعلا عرب قیصراقلرینه بینه‌رك بیسانده زمان کچیش بر نفس آلمشیدق . برمدت صوکره جوارمزده آرتیق برمانعه‌یه تصادف ایدیله‌مز اولمشدی . شیمدی اوزاقلره دوغرو ضعیف بر میل یاپارق اوزاندن (غوریسان) اراضیسنده قطع مسافات ایدییوردق . فقط کچه یکمز یرلر اوقدر صولو وباطاقلق ایدی که یك واضح تهلکه‌لره معروض قالدیغمزی آکلایوردق .

جوارمزی احاطه ایدن اووه سازلردن وخدایی نابت اوتلردن یشیل برزنکه بویانمشیدی. بالخصوص عربانك (انجیل)، (سمار)، (نبوت) نامیله یاد ایتدکلری بونباتلرك بوراده کند یسنه مخصوص بر رائحهٔ ذی ابهامی دویولیوردی. ایکی ساعتی متجاوز برزمان کچمشیدی. که آرتیق اوزاقدن تك توك قارالتیلر فرق ایدیلمکه باشلاندی . شیمدی بز بیسانك شرق جهتلرنده ووادی الشریعه‌ده بولونیوردق . بوکوچوك اولر، عشایرك (بیوت الشعر) نامیله توسیم ایتدکلری چادرلری ایدی .

بوراده هواپك بوغوجی بر حال آلمشیدی . نهایت اوزون برچادرك اوکنده ایندك بوراسی عشیرت رئیسنك ، شیخنك اوی ایدی . شیمدی اوتده بریده برقاچ سیاه چادر کوزکیوردی. پارلاق برافق ، وباطاقلق ویشیل بر زمین ...

ایشته غوریسان بوندن عبارتدی .

-٣٢-

غوربیسان عشایری

١ — بیسانه عشایرینك احوال عمومیه سی

بیسان اراضیسنك بللی باشلی عشائری شمالدن جنوبه دوغری جسر المجامعدن اعتباراً بشاتوه ، پواتیه ، غزاویه وصقور عشیرتلریدر . بوعشائری تشکیل ایدن بدویلر قسم عمومینك سردیه عربلری فصلنده بر نبذه بحث ایدلدیکی وجهایله جادر التنده وفقط ثابت اراضیی زرع وحراثت ایتمکله وقت کچیرمکده‌درلر . نفوسك کثرتی اعتباریله الك مهمی صقور عشیرتیدر . جسارت نقطهٔ نظرندن صقور وغزاویه عشیرتلری برابرده یکنه ٤٠٠ وبشاتوه عشیرتی ٢٠٠ جادردن عبارتدر . بیسان اراضیسنك خارجنده وفقط طبریاقضاسنه ملحق غورك بر قسمنده اقامت ایدن صخور الغور قبیله‌سی ١٠٠ جادیردن بر آز نفصاندر. برجادیرك نفوسی ٥ — ٢٥ آره‌سنده تخالف ایتدیکنه کوره غزاویه‌قبیله‌سنك افرادی ایکی بیك راده‌سنده وآتلیلری ٤٠ — ٥٠ آره‌سنده‌در. صقور عشیرتنك نفوس ٢٥٠٠-٣٠٠٠ وآتلیلری ٣٥ — ٤٠ آره‌سنده‌در .

صقورعشیرتی .— بیسانك (حمرة الصقر) نام موقعنده جادر قوران اشبو عشیرتك رئیسلری وقتیله نجددن کلن « فضول» عائله‌سنه وادعا ایتدکلرینه کوره عباسیه خاندانته منسوبدر. بنی صخردن صایبلان « سردیه » عشیرتی دخی عین نسبه انتساب ایدر وموضوع بحثمز اولان صقورلرله اقربادر . رئیسك شجره‌سی حفنده بر وجه آتی معلومات اخذ اولونه بیلمشدر .

«یوسف (شمدیکی عشیرت رئیسی) بن‌عرسان بن مطلق بن سعید بن سعید بن‌جعدان بن رسلان بن جبر بن سلیمان بن حسن بن رباح بن صقر ملاك .»

صولك جددن صوکره آرتق سلسلهٔ نسب عشیرتجه معلوم دکلدر . بدویلر آره‌سنده متعمم اولان روایاته کوره « ملاك » عشیرتی حوراندەکی نقره نام منطقه‌ده اجرای حکم بیله ایتدیلر . واوصره‌لرده یعنی اجدادین « جبر » زمانینده اقربالرندن سردیه قبیله‌سیله محاربه ایتمشلردی . تخمیناً بوندن ٣٠٠ سنه اول وقوعه کلن اشبو محاربه‌ده جبر عشیرتی دها قوتلی کورونمکله سردیه قبیله‌سی حکومتدن بالاستعانه دشمنلرینی تاغزه شهرینه قدر سوره بیلدی . قصبهٔ مذکوره‌ده جبر دشمنلری طرفندن یاقالانه‌رق حکومت رجالی طرفندن اعدام ایدلدی ایسه‌ده صقورلره ریاست ایدن خلفی جعدان نام بهادر جدینك انتقامنی پارلاق برصورتده آلمغه موفق اولمشایمش.

حالا عشیرت شاعرلری طرفندن انغام مخصوصه ورباب نام آلت موسیقیه ایله سویلنان قصهٔ مذکوره ایجون ترتیب اولنان بر چوق قصیده‌لر ومرثیه‌لر واردر .

اشبو غزواتده صقور عشیرتی دشمنلرینی تاجد منطقه‌سنه قدر سورمکه موفق اولمش ایسه‌ده بورالرده اقامتی تنسیب ایتمیه‌رك تکرار کریسی کریه رجعت ایتمدی . وغربه دوغری ایلرولیه، ایلرولیه نهایت بیسان اراضیسنده قرار قیلدی.

عشیرت رئیسی امیر یوسفدن آلدیغمز معلوماته نظراً بتون قبیله افرادی هرسنه تقریباً ١٠٠ فدانلق اراضی زرع ایتمکده‌در . فدان باشنه ١٠ کیل بغدای و ٦ کیل آرپه أکدکلری حالده ایی موسملرده اشبو ٤ کیلان حبوباتدن ١٠٠ کیل آلدقلری نادر دکلدر

بوسنه عشیرت رئیسی امیر یوسف یالکز اوج فدانلق اراضی اکدیکی حالده بتون بیسان منطقه‌سنه تعیین ایدیلن ظالم مخمنلر مذکور یوسفك محصولاتی ٣٠٠ کیل تخمین وتقدیر ایدمرك بونك ثلثنك الخمسی اشارت ایلدیلر . بزه بو تفصیلاتی ویرن امیر مذکور ایمان غلیظه ایله یمین ایدییورکه بوسنه اراضیسندن آلدیغی محصولاتك مجموعی حکومتك خمس دیه کندیلرندن آلمق ایستدیکی مقداره بیله تقابل ایده‌میور . عشیرت رئیسنك برادری مطلق دخی عین آجی شکایتلرده بولنمقده‌در .

اشبو عشیرتك حکومت قارشوسنده‌کی وضعیت حاضره‌سی صوك درجه نظردقتی جالبدر. سفر برلك اعلانی مناسبتیله عشیرت مذکوره حکومته بیکلرجه مجیدیه واپجه مقدارده یاغ ویرمرك ثروتلری نسبتنده اعاناتده بولنمالرینه مقابل حکومت محلیه‌دن ایی معامله کورمه‌مکده‌درلر . بر چوق مستبد وظالم مأمورلر بولنره متمادیا اذیت ایتمکده‌در .

أز جمله کندیلرینه مسافر اولدیغمز کون رشیدافندی اسمنده بر یوزباشی بر مفرزه ایله عشیرت مذکوره‌یه منسوب بر قاچ زواللی بدویه هجوم ایده‌رك ضرب وشتم ایلدی. غیور ومحترم والیٔ عالیشانمزك علوی فکرلرینی قوه‌دن فعله چیقاره‌جق زمین حاضرلمغه کلمش ایکن بز شو الیم وظالم وضعیت قارشوسنده عشیرت رئیسنه قارشو پك محجوب بر وضعیتده قالمش ایدك .

صقور عشیرتی شمدیکی حالده بخ صخر ورولە عشیرتلریله دوستدر. حتی صوك قبیله هر سنه مواشیسنك بر قسمنی بر ای رعی صیقورلرك بولندقلری اووه‌یه ارسال ایتمکده‌در . احوال عمومیه‌سنی تدقیقه مأمور اولدیغمز عشیرتك یالکز (حویطات) قبیله‌سیله آره‌سی ایی دکلدر . حتی بوندن ٣٠ سنه اول هر ایکی طرف یکدیکرینك اموال ومواشیسنه تعرض ایتمش وبو یوزدن بر چوق قانلر اقیدلمش ایدی . شمدیکی حالده کرك حکومتك سطوتی وکرکسه احوال حاضره‌نك الجا آتیله اشبو عدوانك مجادله ویاغزواته منقلب اولدیغی کورلمامکده‌در .

صقور عشيرته منسوب افراد حالا وطن اصليلرى اولان نجد منطقه‌سنه يومروق صيقيورلر .

خانك الله يانجد الخنوب (١)
مثل البنت ما اخذت رجال
اول عيب عبتى فى شيب (٢)
وثانى عيب عبتى بهلال (٣)
وثالث عيب عبتى بعبيده (٤)
يالى درعهم حمل البغال
ورابع عيب عبتى بالدويش (٥)
وخامس عيب عبتى بالفضول (٦)
اهل الصمت عقال الرجال

غزاويه عشيرتى . — سلطان سليم حضرتلرينك سوريه ومصر فتوحاتندن چوق اول عشيرت مذكوره غزه شهرندن يمن طرفلرينه هجرت ايتمش ايدى . عشيرتك شمديكى رئيسى امير بشيرك ادعاسنه كوره قبيله سلطان سليم زماننده جوران طرفلرنده‌يرلشمش وحتى سلطان مشار اليه طرفندن عشيرت مذكوره‌نك او وقتكى رئيس بولنان امير حمده ايكى كوله اهدا اولنمش ايدى . مذكور كوله‌نك ذريتى حالا باقيدر . عشيرتك شجره‌سى بر وجه زيردر :

« امير بشير بن ظاهر بن عبد الله بن يعقوب بن محمد بن يعقوب بن نعيم بن حمد » حمدان اوتمسى آرتق شمديكى قبيله افرادنجه معلوم دكلدر .

غزاويه عشيرتى اليوم غوريسانك (سيبه) تعبير ابتدكلرى موقعنده ساكن‌درلر . اشبو اراضى سرايا بطاقاق حائنده بولنديغى ايچون زرع ايديله‌مه‌مكده‌در .

عشيرت افرادى (قناة التبعيه) تسميه ابتدكلرى سكز — طقوز فدانلك وسيبه جوارنده دورت — بش فدانلك اراضيى زرع ايتمكده وبدوى فدان باشنه ٦ كيل بغداى ودرت كيل آربه اكمكده‌در .

اراضى مدوره‌دن (جرم) كوينده — كه‌غزاويه عشيرتنك بر قسمنك مركزيدر . بو سنه ٢٤,٥ فدانلك اراضى زرع ايدلشدر . بورادە هر فدانه ١٦ كيل بغداى و٩ كيل آربه آكيلبور . موسم ابى اولديغى صره‌لرده اشبو ٢٥ كيل بعضاً ١٠٠ وحتى ١٢٠ ويرديكى واردر . حالبوكه بو سنه بردن برده شدت حرارتك باصمسى اوزرينه بتون بو فدانلر

(١) خنوب خانه (٢) شيب النبى (٣) بنى هلال (٤) بنى رشيددن عبيده فارس عشيرتى (٥) بنى الرشيد جوارنده‌كى دويش عشيرتى (٦) مسافرى بولنديغندن صقور عشيرتنك اسمى .

آنجق ٤٠ کیلك محصول ویردی . غدارمخلر جرم عشیرتك رئیسی بولنان امیر بشیرك بو سنه‌کی محصولی ١٦٢٥ کیل قید ایتدیلر . حالبوکه امیر اراضیسندن بوسنه آنجق ١٠٠٠ کیل آله بیلمش ٦٢٥ کیل اچیقده قالیور . اساساً مخلر غزاویه اراضیسی درت قسمه تقسیم ایتمشلردی . برنجی صنفده بر فدانك محصول سنویسی ٧٥ کیل ایکنجیسنده ٩٠ اوچنجیسنده ١٠٠ ودردنجیسنده ١١٣ کیل قید ایتمشلردی . حالبوکه بو سنه‌کی موسمك قالغندن طولایی قوهٔ انباتیه ووسعتجه تمیز ایدن اعلا درجه‌ده‌کی فداندن آنجق(٥٠) کیل آله بیلمشدر .

عشیرت رئیسی ، اتلوسیله مزارعیله ، قادینیله برابر مخلرك بوظلمنه قارشو بیزار قلمشلر . قارشومزده اخذ موقع ایدن امیر بشیر مخلرك ظلم واعتسافنی ، امور زراعیه‌ده‌کی عدم قابلیتلرینی ، ارتکابلریی اویله یانه یاقیله وحرارتلی بر صورتده تفسیر ایتدی‌که متأثراولمامق ممکن دکل . حاد اولان ذکاسی ، امور عمومیه‌یه اولان وقوف تامی نجیب سیماسنی تزیین ایدن سیاه کوزلرندن بللی اولان اختیار امیر بشیر نهایت دردینی بتون چپلا قلغله‌دوکمکه قیولدی . امیر دییوردکه :

خاقان سابق سلطان عبد الحمید اراضیمزی ضبط ایتدیکی وقت بز کندیمز دنیانك اك مسعود مخلوقی ایدك . عشیرت افرادینك عمومندن سنده بتون تکالیف نامنه یالکز ٣٠ بیك غروش تأدیه ایدردك . عشیرتمك هر بر فردی طرفندن مسموع اولمامسی ممکن اولهیان سوزلرمی اووقتکی حکومت مأمورلری دائما نظردقته الیردی . هر پرده احترام کورووردم . اوچ درت بیك کشیيه ریاست ایدن شو حقیر امیر شمدیکی حالده مظلوم ومقهوردر . اك عادی بر مامورك تحقیرینه اوغرایور . دنیاده سب وشتم نه‌در بیلمدیکم حالده بر اوفاق ژاندرمه نفری بو کون بنی رزیل ورسوای ایدییور . متصرف بك یانجی اولدیغمی ، قائممقام ویاخود ناحیه مدیری حیله‌کار اولدیغمی یوزیمه اوریور . مذلت ، تحقیر ، جفا وظلم آلتنده اینلین بز زوالیلره اسکاندن ، خانه ، مکتب ، کوی انشاسندن ، والی بك افندینك عاطفت ،شفقت ومحبتندن بحث ایتمك بیلمم مناسبمیدر ؟ بز حکومته دائما اطاعت ایتمشز . اباعن جد شو حقیر چادرلر آلتنده اوکگزده‌کی بو اراضیٔ منبته‌نك زرع وحراثیله اشتغال ایدییورز . حکومتدن یکانه طلبمز عدالت وانصافدر . کندیسندن خانه ، مکتب ، کوی کبی مصرفلی مطالباتده بولنمق خاطرمزه بیله کلمز .»

وعده‌سی اوزون بر بدل مقابلنده زرع ایدلمکده اولان اراضیٔ مدوره‌نك کندیلرینه تفویضی فکرینه قارشو امیر بشیر شو صورتله جواب ویردی : بو تفویض معامله‌سی آرزو ایدلیه‌جك بر شی دکلدر . یالکز بو معامله الله برابر خانه وکوی انشاسنه قالقشه‌رق بزلری چالی ایله درت دیوار آره‌سنده اسکان ایتدیرمکه تشبث ایدیلیرسه او وقت اتفاق ایده‌میز.

اولهدنبرو تا منتهی فسحته ، دنیانی قابلیان قهٔ زرقایه (سمانی قصد ایدییور) کوزلرمز الیشیقدر . کوی خانه الشا ایتمك بزدن بو نمط طبیعیه‌یی غصب ایتمك دیمکدرکه بوکا شو قارشو کزده کوردیکمز هیچ بر بدوی راضی اولهماز .

امیر بونکله دیمك ایستیورکه :

« بز اراضی صاحبی دکلز . بیسان اراضیسنه بزی ربط ایدن علاقه آکوب بچدیکمز شو منبت اراضینك محصولاتیدر . رجال حکومت بزله عدالت وانصاف دائره‌سنده حرکت ایتدکجه بز زراعت وفلاحتمزه دوام ایدر دورورز . فقط زائدرمه‌نك تعدیات بی انصافانه‌سی مأمورلرك حیثیتشکنانه معامله‌سی تحملفرسا بر درجه‌یی بولورسه شو کوردیکمز اراضیی ترك ایده‌رك دها سربست دها منصف وعادل بر محیطده برلشیر واوراده فلاحت وزراعتمزه دوام ایدرز . »

خلاصه اولهرق شونی عرض ایتمك ایسترم که : بیسان ناحیه‌سنك ترقیسنی استلزم ایده‌جك عواملدن بری اولان اسکان عربان کیفیتك قوه‌دن حیز حصوله جیقاریله بیلمسی ایچون هر شیدن اول مذکوره ناحیه‌یه تعیین ایدیله‌جك حکومت مأمورلرینك ارباب ناموس وعفتدن وعربانه قارشو منصفانه وعادلانه ادارهٔ امور ایده‌جك ذواتدن انتخاب ایدلمسی شرطدر . ناحیه مدیریتك ممکنه متخصصین زراعیه‌دن اولمسی بك فائده‌لیدر . صاف وکذب وریایی بك سومین بدوی‌یه قارشو ناحیه رجال اداریه‌سنك طرز حرکتی استقامت وعفت دائره‌سنده اولملیدر . برده غدار وظالم زائدرمه نفراتك تعدیاتی ممکن مرتبه تحدید ایتمك هر حالده الزمدر .

احوال عمومیهٔ زراعیه . — بیسان قریه‌سنده یتشین محصولاتك یوزده اوتوزی محلنده صرف ایدیلور متباقیسی حیفا ، ناصره ، جنین ، طبریاونابلس قضالرینه سوق ایدلمکده‌در . وسائط نقلیه‌دن درعا — حیفا تیمور یولنك بیسان استاسیونی قریهٔ مذکوره‌یه ۱۵—۲۰ دقیقه مسافه‌ده بولنمقله مطلوب درجه‌ده استفاده ایدیله‌مکده ودها طوغریسی نقلیاتده زیاده صعوبته راست کلنمکده‌در .

زراعته بك زیاده الویریشلی اولان بیسان اراضیسنده میاه جاریه مبذول اولوب بکز اون منبع اراضینك همان همان هر طرفنی اروا ایتمکده‌در . میاه مذکوره کلیتی کوزل بر صورتده جریان ایتمکده اولدیغندن بونك نتیجه‌سی اولهرق الیوم اراضیٔ مذکوره‌نك تقریباً نصفی صو آلتنده وبطاقلق حالنده‌در . أز جمله مشروب نامنده‌کی منبع بیسان قصبه‌سنك غرب جهتنده بیوك بر بطاقلق تشکیل ایتمکله وقتیله قالللر کشادیله اراضینك تخلیص جهتنه کیدلش ایسه‌ده مرور زمانله عملیات مذکوره اهمال اولندیغندن بطاقلق تکرار باش کوسترمشدر .

بیسان اراضیسندن لایقیله استفاده ایتمك زراعت مأموریتك فکریله کوره آتیده‌کی تدابیرك اتخاذ وتطبیقیله ممکن اولهبیلور .

١ — تقریباً ٢٠ بیك نفوسی محتوی اولان بیسان ناحیه‌سنك باشنه امور زراعیه‌ده متخصص بر مدیرك نصب وتعیینی واراضیٔ مذکوره‌نك فن دائره‌سنده اجرای فلاحت ایتدیرلمسی .

٢ — اراضیٔ مذکورده موجود منبعلردن اسقا اولنه‌جق اراضیه قدر قنال حفر ایتدیرلمسی وبطاقلق حالنده بولنان یرلرك اطرافنه خندقلر کشادیله اوقالیپتوس آغاجلریتك یتشدیرلمسی وشکر قامشی ایله پانجار زرعیاتنك تطبیق .

٣ — نفس بیسان قصبه‌سنده بر تجربه واراثه زراعت مکتبنك کشادی .

٤ — عربان نامیله موجود اولان اهالینك اسکان ایتدیرلمسی .

بونلردن ماعدا نظر اعتباره آلنه‌جق اولان نقاط مهمه‌دن بری‌ده بیسان‌وحوالیسنده جریان ایدن میاهك قوتندن استفاده ایتمکدر .

طبریا کولنك جنوبنده وسماخ قریه‌سنك غرب جهتنده واقع باب الغم نام نقطه‌دن اعتباراً شریعه نهری امتدادنجه آلتیوز مترو مسافه‌ده واقع (انفطاط)دیللان محلك اشاغیسنده شریعه نهری تقریباً بش مترو انحطاط پیدا ایتدیکندن محل مذکورده شکر ، وسائر فابریقه‌لرله دکرمنلر تأسیسنه الویریشلی اولهجق کبی بنه صو قوتیله بیوك قطعه‌ده صو طلومبه‌لرینك استعمالیله اسقا اولنه‌جق اراضیه صو اخراجی ممکندر .

٢ — بیسانه عشایرینك احوال اجتماعیه‌سی

[١]— **طرز معیشت** — غور بیسان عشائری، طبریا کولنك جنوبندن باشلایه‌رق شریعه وادیسی استقامتنده امتداد ایده‌ن غوره یعنی منحط یرلرده یشایورلر. بونلرك باشلیجه‌لری شمالده(بشاتوه)جنوبنده (غزاویه) ودها جنوب‌طرفلرده ایسه (صقور) عشیرتلری در بو عشائر نفوسنك عدد حقیقیسی تعیین ایتمك قابل ده‌کیلدر . مع مافیه آلتی یدی بیکه بالغ اولدیغی تخمین ایدیلیور. بو اوج عشیرت کرك احوال اجتماعیه‌جه وکرك اعتیادات واخلاق نقطه نظرندن دخی پك بارز فرقلر کوسترمه‌مکده اولدقلری ایچون بو خصوصده ویره‌جکمز ایضاحاتك بونلرك کافه‌سنه شامل اوله‌جغی طبیعی‌در .

بورادهکی عشائر بو عظیم ساحه داخلنده اکثریا (بیوت‌شعر) چادرکومه‌لری تشکیل ایده‌رك زمره زمره امرارحیات ایتمکده‌درلر . هرعشیرتك بر رئیس عمومیسی بولوندیغی کبی آیرلدقلری عائله‌لرك یاخود زمره‌لرك‌ده دیکر بر باشلری واردر . مثلا (غزاویه)

عشیرتنك بر رئیسی اولمقله برابر بو عشیرتدن صایلان (زناتوه) زمره سندن‌ده بر رئیس قبیله موجوددر .

بو مختلف عشیرتلرك زراعت وفلاحت‌ایتدکلری اراضی‌ایله اقامت ایتدکلری ساحه‌لر، بیلرنده حدودیله وقرعاتیله مفرز ومعلوم ومعین اولدیغی ایچون آره‌لرنده بو خصوصدن نشأت ایدن اختلافاته تصادف ایدیلمز . اساساً غوز بیسان عشیرتلری آره‌سنده منافرت وعداوت دخی بولونمامقده وحتی بربرلری آره‌سنده موجود مصاهرت وقرابت دخی بو کبی خصوصاتك اوکنی آلمقده‌در .

بوتون عشیرت منسوبینی اولجه بیان ایدلدیکی وجهله بیوت شعرده اقامت ایتمکده ایسه‌لرده بو جادرلر موقعنك ثابت اولدیغنی ظن ایتمه‌ملیدر . عشیرتك ورئیسنك عقلنه أسنجه بو اساساً بر جادردن وبك بسیط وسهولتله قابل نقل اثاث بیتیه‌دن عبارت اولان اشیالرینی مواشیلرینه ارکاب ایده‌رك آز بر مدت ظرفنده بشقه محله‌ده نصب خیام ایتدکلری کورولور . هله یازین (بیسان) طرفلرینه یعنی غربیه وقیشین یاغمورلر یاغارکن (وادی الشریعه) جهتلرینه، شرقه دوغرو نقل واشغال مواقع ایتدکلری هرسنه تصادف اولونور حالدندر .

عشیرت منسوبینك اصالت ومعروفیتنه نظراً اقرانی بینده‌بر موقع اجتماعیسی واردرکه بو موقع کرك‌اقامتکاهی وکرك طرز تلبسی بعض قیودتحته وضع‌ایدر . بر ،ایکی، اوچ ، نهایت درت حجره‌لی بیوت الشعرده ساکن اولانلرك وایبك ویا چوخه لابس اولانلرلده اونسبنده آره‌لرنده براعتبارلری وبرموقع اجتماعیلری موجوددر. باخصوص(شق) تعیر ایتدکلری بیانجی مسافر قبولنه مخصوص عمومی قسمی حاوی جادر آنجق رئیسلرك اقامتکاهلرنده مصادف نظر اولور . وکلن مسافرلرده مطلقا بو محله کلمسی ضروری‌اولور . (بیوت الشعر) دخی‌نه قدر حجره‌یه مالك ایسه اونسبنده کنیش ومزین اولور . مع مافیه بونوع‌جادرلرك زینتی‌داخلنده‌کی‌حاجزلرك‌اورمه‌سنده‌موجودسوسلردن‌عبارت‌قالیر. بوسوسلر- ده بربرینه کرفت اولمش مثلثلر ویا مربعلردن ویاخود متوازی الاضلاع لردن متشکلدر. رکه سیاهه مائل قویو قهوه رنکنده اولان یوك قماش اوزرنده بیاض ویا اسمر چیزکیلر حالنده کورونور .

(بیوت الشعر) بر آرشون‌أکده‌اولمق اوزره قویونلرك‌یوکندن طوقونولمش اوزون، قویو قهوه رنکی پارچه‌لرك‌یان یانه دیکیلمسندن یاپلمشدر . بو پارچه‌لر اکثریا جبل لبنانك (شحیم) نام محلندن کتیریلیر وبعضاًده کندیلری طوقورلرمش .

بو پارچه‌لر (عامود) تعبیر ایدیلن قالین دیره‌کلر اوزرینه تثبیت ایدیلیر . جادرك

بدوی قبائلی

داخلنده طاوانی مستوی بر حالده کورونور . صوکره اوکی وآرقه‌سی ایسه اکثریا کشاده بر حالده قالیر .

قیشین یاغمورلر زیاده لشیرکن بونلرك اطرافنی (حلقه) تعبیر ایتدکلری سازلرله ویاخود (میلان) نامنی ویردکلری قامیشلرله اورتولر . وبوصورتله موسمه قارشو خفیف بر ملجأ یاپمش اولور . حالبوکه آتلری وسائر مواشیسی یاغمور آلتنده قالیر . یالکز اونلرك اوزرینه بر نوع جول اورتمکله اکتفا ایدرلرمش .

چادرلرك آره‌سنده‌کی حاجزلر مسافر صالونی ، مطبخ محلی وسائره‌یی آییرر که بو آنجق رئیسلرك اقامتگاهلرنده موجوددر . برحجره‌لی چادرلرده ایسه مطبخ ، یاتاق واوطوره‌جق بربالطبع عینی محلدر .

بیسان عشیرتلری بینندهده هرعشیرت قورولور کن آیری بر چادر یاپیلمق معتاددر . بنا علیه نه قدر تعدد زوجات اولورسه اولسون هرزوجه نسبة اوندهمتریع وسربستدر . باخصوص هپسنه قارشی تطبیق ایدیلن مساوی معامله ، حیاتلرنده‌کی آجیلغی بالطبع تخفیف ایتمکده‌در .

****

عشیرت خلقی تمامیله برحال بداوتده یشامقله برابر بونلری تمامیله بدوی تلقی ایتمك دوغرو دکلدر . زیرا دائما قصبه اهالیسی ایله اوزون سنه‌لردن بری تماس ایتمکده بولوندقلری ایچون بدویلکلری نیم حضر یلکه تحول ایتمکده‌در . حتی رئیسلرینك اقامتگاهلرنده لوازم حضریه‌نك ومثلا چاتال ، بیچاق وامثالی سفره طاقمنك بولوندیغی وحتی قیافتلرنده دخی بر مقدار حضریلك استشمام ایدلدیکی نظر دقته آلنیرسه بومدعامزه حق ویریلیر . بر روایته کوره رئیسلرینك بیسانده انشا ایدلش بعض بنالری دخی موجوددر .

بیسان عشائرینك حضر یلکه اولان بو میللری پك واضح اولمغله برابر بر دورلو بونی اعتراف ایتمك ایسته‌میورلر . حتی کندیلرندن :

— نیچون اولر یاپوب راحت راحت یشامق ایسته‌میورسکز ؟ . هر کون مسکن‌ده کیشدیرمك اپی برشیمیدر ؟ . قصبه‌لرده یشاسه کز دها امین بر حیات بخیره‌مز میسکز ؟ .

دیه صورولسه ویره‌جکلری جوابلر یك معین ومتحد المآل اولور .

— بز اولرك ایچنده اوطوراماز . چونکه أوك قاپوسی قاپانجه اوراسی بزه یك مظلم کورونور . أودن قورقارو چکیرز . باخصوص بوصیجاق محللرده أو ایچنده یاشایه‌مه‌یز ؟ . باقیکز بوراسی ، چادرلرك آلتی نه قدر کوزه‌لدر . ایسته‌دیکمز زمان بوتون اشیامزی ، چادرلرمزی طوپلار ، بورادن مهاجرت ایده‌رز . بزی بر مدت صوکره تا اوزاقلرده‌کی

داغلرك اتکده یشایور کورورسکز..اوخ ، بوراسی نه قدر سرین ونه قدر فرحلی در ؟ .
فی الحقیقه عشیرت خلقنك وردکاری بو قیصه جوابلر عمق روحلرندن کلیوردی .
بالکز بو افاده‌نك آلتنده کیزلنمش بر جوق فکرلر دها واردی . بالطبع بو عشیرت منسوبینی عادتلری وجهله سلاحلرینی حکومته تسلیم ایده مزلردی . بونلر عسکره کیده مزلردی الخ.
بو سیلردن دولایی شیمدیه قدر هر نه صورتله اولورسه اولسون حضر یلکه آلیشدیرلق ایسته‌نیلمش ایسه‌ده بونلر دائما روی موافقت کوسترمیورلر . دائما سالدیده وعنعوی چادرلر آره‌سنده ماضینك کندیلرینه هدیه ایتدیکی بر شکل وقیافتده وبر طرز معیشتده یشایورلر .

[٢] — طرز تلبس — غور یسان عشیرتنك طرز تلبسلری‌ده بر برینه مشابه‌در . عشیرت رؤساسیله افرادك البسه‌لری بینده یحیم اعتباریله‌ده فرق یوقدر . اکثریا عشیرت رئیسلری ماوی ویا قرمزی رنکده چوخه‌دن قیصه قوللو بر جاکت کیرلر . بوجاکتلرك کنارلری‌ده دیکر رنکدن بر چوخه ایله سوسلو بولونور . بونلره (دراعیه) نامنی ویررلر.
دراعیه‌نك آلتنده هر ایکی یاندن بر مقدار کسیك واوك طرفندن آچیق پرانتاری کیرلر. بو انتاریلر پاتسه‌دن وبعضاً ده یرلی بر قماشدن کنیش اولهرق یاپیلیر . بوکاده (ثوب) نامنی ویررلر . انتاریلك قوللری اوزون بولونور . وجاکتلك آلتندن اللره قدر اوزانیر . توب ایله دراعیه آره‌سنده (کبر) تعبیر ایتدکلری یلك ایله دها آلتنده (قمیص) یعنی منتان «نیتق» بولونور. بو صورتله قولارنده اولا منتان صوکره ثوب ، صوکره کبر ، دها صوکره دراعیه فرق ایدیلیر . بونلرك جله‌سنك اوزرنده باشقا بریره کیده‌جکلری زمان بالطبع عالرینی‌ده اکتسا ایدرلر . رئیسلرینك عبالری پك مدبدب اولور .

افراد عشیرت دخی عینی صورتله کینیرلر . باشلرینه بیاض برکفیه (حطه) قورلر . کفیه‌نك اوجلری بویونه دوغرو چاپر ازواری کلیر. حطه‌نك اوزرنده سیاه کچی یوکندن یاپیلمش وایکی کره بو کولش قالین بر (عقال) طاقارلر. آیاقلرنده ایسه اوزرنده قوجه‌مان مائی بر یوسکول صالللانان ساری ویا قرمزی رنکده قالین وکنیش بر بدوی چیزمه‌سی بولونور . بوچیزمه‌لرك آلتی دمیردن نعللی‌در وچوارپسز کیرلر .
ماوی ویا قیرمزی جاکتلرینك اوزرنده وبللرنده برقورشونلق ، کمر حالنده بولونور ، چاپراز داری چیفته قایش بویونلرندن کچر . وینه بونك اوزرنده بویوندن کچمش بر فشنکلك بولونور . زنکین اولانلر برده سراپا کوموش ایشلمه‌لی بر محفظه ایچنده وینه قیضه‌سی کوموشدن (شبریه) تعبیر اولونان اکری بر عرب خنجری طاقارلر . بوندن ماعدا بینه محفظه‌سی ایچنده رووللور طاشیانلر واردر . بللرنده‌کی قایشه معلق وینه کوموش

ایشلمه‌لی قیلیجلرینی‌ده اونوتمه‌ملی‌در. کوموش ایکی طاقلریله مزین فقط دیزکینسز جنس عرب قیصراقلرینه بیندکلری زمان برده اوزون برمزراق (رمح) طاشیرلر. (مارتین) ی‌ده آیریجه استصحاب ایدرلر. کرك (طراد) یعنی آت یاریشلری زمانلرنده وکرك (قومانه) یعنی غزوه زمانلرنده رمحلری کندیلرینك الصمیمی بر رفیقی اولور. مارتین ایسه‌بالخاصه غزوه‌زمانلرنده ایشه یارار. اولا هجومی‌مارتین ویامزراقله یاپارلر بالاخره قیلنجی (سیف) ی چکر، کوکس کوکسه کلیرلر.

قادینلرینك‌طرز تلبسنه کلنجه بوده اولجه ذکری‌کچن[*] غوارنه عشیرتنده‌کی قادین البسه‌لرینه مشابه‌در. بونلرده باشلیجه قوللانیلان ماوی ویوللو قماشدر. (غطه)، (فه‌راماللیه)، (صماده)، (عصابه) بونلرده‌ده موجوددر.

عشیرت افرادی حال طبیعیده عصالرطاشیرلر. طوپوزلو عصایه (دبسه) طوپوزسزینه (باکور)، بویوك وقالین صوپالره ایسه(مدروب) نامنی ویررلرکه بونلردن بری اللرندن اکسیك اولماز.

اختیارلری ایسه (سبیل) تعبیر ایتدکلری بر نوع مستوی قامیشسز پیپ ویاخود (غلیون) نامنی ویردکلری قامیشلی وینه مستوی بر پیپ قوللاندقلری ایچون بونلری‌ده بللرینه صوقه‌رق طاشیرلر.

***

قیزغین کونشلر آلتنده یانان سیمالرنده خفیف بر لون ابتسام واردر. بو معنای تبسم کوزلرنده دها زیاده بارزدر. کیمك ایله کوروشورلرسه درحال اونکله روحلری قاپیناشیر. یوزلرنده وحشتدن بر اثر یوقدر. بویلری عموم عربلرده اولدیغی کبی حد وسطیده‌در. صاچلری عمومیتله سیاه وکوزلری قارادر. ایچلرنده ماوی کوزلو، بیاض وصاری صاچلی بر شخصه تصادف اولونامز. دیشلری بم بیاضدر، خفیف تبسم ایدولرکن اینجی کبی پارلار. قادینلرینك‌ده سیمالرنده عینی نوازش بدویانه بولوندیغی یوزلرندن فرق اولونور.

ارککلرصاچلرینی کسدیرمزلر. بان طرفلردن‌صاچلرینی‌اوره‌رلر. صاچلری کفه‌لرینك آلتنده صاقلی بولونور. عینی زمانده صاقللرینه‌ده دوقونمازلر. یالکز صاقللرینك آلت طرفی دوزه‌لیرلر. بیقلرینی‌ده اولدیغی کبی براقیر ومستوی طارارلر. ارککلر صول اللرینی بر قاچ یرندن تفنکی قوتلی طوتسون دییه‌رك آتشله دخی یاقارلر.

قادینلرینك، ارککلرینك‌ده اللرنده کوموش حلقه‌لر ویوزوکلر بولونور. اللرنی

(*) ٣٥٤ نجی صحیفه‌یه مراجعت.

سلسله شکنده مثلی وشملرله تزیین ایدرلر. قادینلرك دخی کرك یوزلرنده وکرك قوللرنده وشملرواردر. اللرنی (اساور) ایله بیله زکلرلهده (صفات) ایله یعنی کوچوك محمودیه‌لرله وجهادیه سلسله‌لریله تزیین ایدرلر.

[۳]— اعتبارات اجتماعیه — عشیرت خلقی عمومیتله مسافرلره (ضیوف) نامنی ویررلر. قبیله‌یه ممتاز ضیوف کلدیکی زمان اونلری دها اوزاقدن فرق ایدر ودرحال رؤسایه خبر اوسال ایدرلر. بر طرفدن عشیرت رؤساسنك کندیلرینه اباء واجدادندن ارثاً انتقال ایدن زنجی کوله‌لری ودیکر طرفدن حاضر بولونان قبیله افرادی قوشوشور، مسافرك قیصراغنی طوتارلر.

کندیلرینه ضیوف کلن عائله‌یه (معازیب) نامی ویریلیر. معازیب، ضیوفی چادرك (شق) دیه یاد ایتدکلری بویوك بر قسمنده قبول ایدرلر. درحال اورته‌یه حصیرلرسه ریلیر، اوزرینه اوزونلامه بر قاچ یاتاق بیغارلر، دها صوکره سجاده‌لر دیزرلر. مسافر بورایه اوطوردقدن صوکره بمشاق بصدیقلر کتیرر ویانلرینه قورلر. کوچوکلر، مسافرك الی اوزره بویوکلرایسه مسافرك یانه کلیر، انجق ایده‌رك الیله مسافرك الته دوقونور، صوکره الی کوکسنه کوتوره‌رك رسم خوش آمدیی بی بوصورتله ایفا ایدرلر. شق صاحبی قبیله رئیسی دخی اولسه (عامود) ی یعنی چادرك آنادیره کنی طوته‌رق دورور. دائما امره آماده بولونور. نه قدر اصرار ایدلسه ینه اوطورمق ایسته‌مز. هر ایشی کندی الیله کورمك ایسته‌ر. بوتون معازیب مسافرلرك اطرافنده فیریل، فیریل دونه‌ر. دورور، در حال صودولدورور، باقردن یاپیق کاسه‌لر ایچنده کتیرر، ویررلر. بر طرفدن آتش یاتمغه (غوارنه عشیرتنده اولدیغی کبی) قهوه‌لر یکیدن قاورولمغه ومقام ایله تخته هاواندە دوکولوب بویوك جزوه‌لرده اجضار ایدلمکه باشلانیر.

دیکر طرفدن قویون کسیلیر. یمکلرا حضار ایدیلیر. نهایت اورته‌یه بویوجك چارشفلر سه‌یریلیر ویمکلر صیره‌لانیر. معازیب دائما آیاقده قالیر ونهایت ینه بر قاچ دور قهوه‌لر تکرر ایدر. (شنینه) نامنی ویردکلری آیرانی‌ده کتیرر دفعه‌لرجه ویررلر. مسافرلرینك الك کوچوك بر اشارتی فرمان طرزنده تلقی ایدر وهمان ایفاسنه قوشارلر. معازیب ضیوفك یوتون اسباب استراحتلرنی وحیاتلرنی مسؤلدر. مسافرلرینی کوندیرجه اولرنده طوتمق ایسترلر. ونهایت ضیوف آیریلیرکن اهمیته کوره کوله‌لرندن ویا عشیرتلری افرادندن بر قاچ آتی ایله حدودك خارجنه قدر تشییع ایدیلیرلر.

عشیرت رؤاسی وکبارلری بر برلرینی زیارت ایدرکن بالخاصه فضله اکرامده بولونورلر. وهر عشیرت دیکرندن اوستون اولمق آرزوسنی طاشیر.

عشیرت رؤساسنده مسافر بولوندیغی زمان، قیله‌سی افرادندن قسم کباری ضیافتده طبیعتیله مدعو بولونور. ارککلر مجلسنده ایسه قادینلرك موقعی یوقدر.

عشیرت افرادی اکثریا کیجه‌لین وکوندوزلین زمانلرینی رئیسلرینك یانندہ کچیررلر. او زمان عشیرت رئیسی (نقرة القهوه) تعبیر اولونان محلده یعنی قهوه اوجاغنك یانندہ اوطورور، افراد، اطرافنده حلقه اولورلر، وینه دفعه‌لرجه عرب قهوه‌سی تناول ایدرلر.

***

عشیرت خلقی قادین، ارکك بر برینی طانیدیغی ایچون بوراده ازدواج علی العمیا اولیور. عشیرتك اختیارلری برارکك ایچون کفوی اولهرق قبول ایتدکلری برقیزی پدرندن ویاولیسندن ایسترلر و (سیاق) تعبیر ایتدکلری مهر ایچون کورونورلر. بوراده مهر بش اینکدن نهایت رئیسلرده یکرمی اینکه قدر فضله لشه بیلیر. مهر خصوصنده اتفاق حاصل اولدقدن صکره بیساندن بر (خطیب) کتیررلر. مجلس عقددہ بر طرفدن اولهنه‌جك ارکك دیکر طرفدن قیزك پدری‌ویا ولیسی وایکی شاهدکه آنجق درت شخص وبر خطیب بولونور؛ بومجلسده بشقه‌سنك بولونمسی ایسته‌مزلر. خطیب نکاحی عقدایدر. بونك اوزرینه ارکك مهری وبرر. قیزه ایسترسه مهردن بر قسمنی وایسترسه کافه‌سنی پدرینه براقیر. آرزو ایدرسه زوجنك أوینه کوتوره‌بیلیر. نکاحدن صوکره سلاح آتمق معتاددر. بالاخره ارکك طرفندن قیزه بر یوزوك (خاتم) ویاخود بر کوپه (تراجه) کوندرمك دخی معتادر. بر ایکی آی صوکره دوکون حاضرلغی باشلار. برقاچ کیجه (صحجه) و (دبکه) تعبیر ایتدکلری اکلنجه‌لر یعنی ال چیرپارق مشترك رقصلر یاپارلر. نهایت جوار عشیرت افرادی‌ده دعوت اولونور. حتی دوکون ایچون بیك قدرمدعو بولونور. قادینلر وارککلر قیزی کتیرمکه کیدرلر. قادینلر، ایکیشر ایکیشر سجاده‌لرله وسائره‌لرله سوسله‌نن دوه‌لره، ارککلر ایسه قیصراقلره بینرلر. بر قسمی‌ده یایا کیدر. وقیزی پك سوسلو بر دوه‌یه بندیررلر. آرقه‌سنده ارککك اقرباسندن بری راکب اولور. سلاحلر آتیلیر. کیجه‌لین کتیریلیورسه اوکده مشعللر یاقیلیر ویکی عائله‌یه مخصوص بنا ایدیلن بیت الشعره کتیررلر. قیزك یوزی بیاض برقعله اورتولو بولونور. ارککی اورایه کتیررلر. اوزمان شکرلی قهوه داغیتیرلر. ایرتسی کون سه وینج تکرر ایدر. قویونلر کسیلیر. ربابه‌لر، مجوزلر، شبابه‌لر ترنم ایدر. بوتون دعوتلیلر (معزومین) اوراده کونلرجه قالیرلر. اساساً دعوتلیلر کلیرکن برابرلرنده یاغ، پرنج، شکر کبی شیلری هدیه اولهرق کتیررلر. اوراده کولر اویناز وخوش بر وقت کچیررلر.

دوکون صباحی زوج وزوجه‌نك اقربای طرفندن قیزه (نقوط) نامیله مجیدیه‌لر هدیه ایتمك دخی معتاد اولدیغی کبی، ارکك طرفندن یوزکورولمکی قبیلدن (صفات) ویرمك

دخی زنگینلر عندنده معتبر اصوللردندر .

غوریسان عشیرتلری اکثریا درت قادین ایله ازدواج ایدرلر . بونلرده طلاق یوقسه‌ده (هجر) واردر. قادینی ترك ایدرلر، فقط اوزمان هردورلو اسباب معیشتی تأمین ایدرلرمش.

***

غوریسان عشیرتلرندن هر بری کندی افرادینك جوجوقلرینی مشترك بر زمان ومعین بر مکانده سنت ایتمکلرینی اعتیاد ایتمشلردر . نته کیم غزاویه عشیرتی شریعه جوارنده ختان رئیسی (حمزه) نك اوغلی وصقور عشیرتی دخی کندی رئیسلری (عرسان) نك خانه‌سنده ختانلرینی یاپارلر. ختان جرکسلر طرفندن اجرا ایدیلیرمش .

بوراده سنت دوکونك مراسم مخصوصه‌سی واردر . ختان اولهجق محلده (مصنع) یاخود (منصوص) نامیله بر تمثال قورارلر . بو ، تختهدن چاپر ازواری بردیره‌که البسه کیدرمکدن عبارتدر . بونك اوکنده کونلرجه آت یاریشلری یاپارلر . اوراده بر جم غفیر طوپلانیر . ختان پادیشاهلر هپ قربان کسرلر وعمومی ضیافتلر ترتیب ایدرلر. نهایت جوجوقلره (حرنیه) دینیلن قرمزی البسه‌لر کیدیررلر . باشلرنده (مندیل احمر) قیرمزی بر سرپوش بولونور. وچیچکلرله سوسلرلر. ختان عقیبنده قرآندن بر جزؤ اوقورلر . وبوتون دعوتلیلره طاتلیلر داغیلیر. فقط سنت دوکونلری آنجق بر قاچ سنه‌ده بر یاپیلیر . حتی غزاویه عشیرتنده اون سنه‌دن بری وصقر عشیرتنده ایسه بش سنه‌دن بری سنت دوکونی یاپیلمامش ایمش .

***

غوریسان عشیرتلری، درین بر توکل ایچنده یاشادقلری ایچون بر خسته‌لق تأثیریله وقوعه کلن وفیاته او قدر اهمیت ویرمزلر . فقط بری طرفندن اولدوریلن بر فرد ایچون پك مکدر اولورلر. حتی تعبیرلرنجه کندیلکدن وفات ایده نه‌اولان تأثرلری مقتولاً وفات ایدنلره نسبتله یکرمی درت دفعه آز ایمش . بویله بر وفات طبیعی وقوعنده اوموزینی سیلکدر وجناب حق بویله ایسته‌دی دیررلر. وفات وقوعنده (خطیب) یعنی برشیخ کلیر .تکفین ابتدا کدن وتمازینی قیلدقدن صوکره ایکی طرفی اخشابدن اورطه‌سی ایپلرله اورولو برسدیه‌نك اوزرینه قور وبر دومنك اوزرینه ویا بر آتك صیرتنه بندیره‌رك غزاویه‌دن ایسه (شجرة باله) صقوردن ایسه (الخضر) نام محلره دفن ایدرلر .هر عشیرتك کندینه مخصوص برمقبره‌سی واردر. اکثر مزارلر بی‌اثر وبی‌نشان قالیر .بالکز اوزمان بالخاصه عشیرتك قادینلری مرثیه‌لر تنظیم ایدر واونك روحنه اتحاف ایدرلر .

***

عشیرت افرادی آره سنده حقوقدن متولد براختلاف ظهور نده (انا داخل علیك) نم سنده حقم واردر ، دیر. بونك اوزرینه رئیسلر بو اختلافی حل وتسویه ایدر . اکثریا بالکز برینك حقی وارسه رئیسك حکمنه تبعیت ایتمك لازمدر . هر ایکیسنك حقی بر برینه کچمش ایسه آره لرینی صلحا بولورلر . بوندن دولایی درکه عشیرت افرادی آره سنده کی اختلافات یوزده بری بیله حکومته عرض اولونماز .

جرائم کلنجه ، قاتلر یدی سنه مدتله عشیرتدن نفی واجلا اولونورلر . اکر مقتولك عائله سیله مصالحه عقد اولونابیلیرسه او زمان دینی ویرر . فقط عشیرت افرادی عندنده مقتولك عائله سنك مطلقا اخذ ثار ایدمرك قاتلی اولدیرمسی معتاددر . قتلك وقوعندن یدی سنه کچمشسه آرتیق اخذ ثار جائز اولماز .

عشیرت بینده وقوعه کلن (زنا) فعللری دخی عینیله (قتل) کبی جزا کورر .

عشیرت افرادی بینده دیت (٣٣) بیك غروش اولهرق معروف ایسه ده بعضاً (١٥) ویاخود (٢٠) بیك غروشه قدر تنزیل ایدلدیکی واردر .

سرقه کلنجه ، جزاسی مال مسروقك درت قاتی ایله تضمینندن عبارتدر . سارق قاچارسه قورتولور . اقرباسنه مال مسروق تضمین ایتدیرملز .

ضرب وجرح کبی وقوعات صلحاً تسویه اولونور . مجروحك بر عضوی معطل اولورسه جارحك نصف دیت ویرمسی ایجاب ایدر .

[٤] — **حیات عمومیهٔ اجتماعیه** — غور بیسانده یاشایان عشائرك حیاتی برچوق کویلولردن وحتی قصبه لیلردن دها مسعود کچمکده در . کندیلری اساساً قناعتکار اولدقلری کبی حال بداوته بولونمالری حسیله احتیاجلری ده اونسبتده محدود بولوندیغی ایچون بك آز بر سی ایله کچینه بیلیورلر . آلتی ، یدی بیك قدر تخمین اولونان بو عشیرت افرادینك کافه سی زراعتله تعیش ایتمکده در . عشیرتك بوتون ارککلری — مستثنا بر قاچ ممتاز شخصدن ما عدا — کندیلرینه مخصوص تارلالرینی فلاحت وزراعت ایدرلر . تارلالری جادرلرینك یانبنده بولونمقده در . قربان بایرامندن صوکره بوتون عشیرتك ارککلری طویلانیر ، حیوانلرینی آلیر وتارلالرینی سورمکه دها صوکره کمکه باشلارلر . ومحصوللرینی آلنجه به قدر متمادیاً چالیشیرلر . قادینلر ایسه اینکلرك ، قویونلرك سودینی صاغار . پنیر ، ترمیاغی ، یوغورت وبالخاصه (شنینه) یاپار ، اوك ایشلرینی کورورلر . وعائلهنك یمکنی وهر درلو احتیاجاتی احضار ایدرلر . اقشاملری وصباحلری شریعهلرینه کیدوب طولوم (تزه) لرینی دولدورور ، کتیررلر . بوش وقتلرنده (شقه) تعبیر اولونان جادرلرینك یوکلی قماشلرینی دوقورلر . ویاخود صاج اوزرنده اکمك پیشیررلر . اللرنده مجوز ویا شباب اولدیغی

حالده قویونلرینك ویااینکرینك ویادوه‌لرینك پیشنده جادرلره دونرلر. یمکلرینك صیجاق دومانی اطرافنده بوتون عائله طوپلانیر.

کیجه‌لین اودون یاقار، اورطه‌لی آیدینلاتیرلر. کوندوزلین بعضاً خدابی نابت اونلری ویا چالی چیرپی‌یی طوپلامق‌ده جوجوقلرك پاپنه دوشر. بسیط برتقسیم اعمال ایله پاشایان بوعائله‌لرك مسعودیت‌بدویه‌لری پك جالب تقدیر بر حالده‌در. یمکلرنده‌کی، البسه. لرندکی بساطت نه خوشدر. بربرلرینه قارشی حرمتکار ومحبتکار یاشامق مجبوریتنده.

درلر. اوجه سویلدیکم وجهله تعدد زوجات بیله بو سربست انسانلر ایچون الیم نتیجه‌لر ویرمیور. چوجوق یتشدیرمك هوسی‌باشدن باشه بوتون عشیرتی استیلا ایتمشدر. هر ارکك اکثریا بر قاچ دفعه اولنمشدر. (بنی صقر) عشیرتنك رئیسی شیخ عرسان حیا. ننده (۳۳) دفعه اولنمش ایمش. وقاتنده باشقا باشقا والده‌لردن آلتی یدی‌شرا ارکك چوجوق ترك ایتمش.

عشیرت افرادی اساساً مطیع ومسالمتکاردیرلر. معمافیه مواشی ویا مزروعاتنه وقوع بولان بر تعرض درحال مجومه سببیت ویرر. بوتون عشیرت خلقی سلاحلانیر. (قوم) ویا (قومانه) باشلار. اوزمان انتقام المادقجه راحت ایده‌مزلر. بو عشیرتلرك اك بیوك دشمنلری حوران طرفلرنده ایمش. حوران عشایرندن بحث ایدیلرکن غوربیسان عشائری حدتدن اللرینی صیقار وانتقامجو کوزلری آچیلیر، دیشارینی غیجیرداتیرلر.

۳ — یسانه عشایرنده حالت روحیه وادبیات

تبریعه وادیسنك ایلیق ودوز اراضیسنده یاشایان عشیرتلرك احوال عمومیه واجتماعیه‌لرینی بر تفصیل ایضاح ایتمشدم. بو ایضاحاتی تلخیص ایده‌رك عشیرت افرادینك حالت روحیه وصنعتکارانه‌لری حقنده بر مطالعه‌درمیان ایتمك قابل‌در.

هر درلو تشکیلات مدنیه‌دن آزاده اولان بو صحرا خلقنده وصف اساسی ده‌نیله بیلیرکه حالت حاضره‌لرینی ادامه ایتمکدر. بوتون معناسیله محافظه‌کارلق بو بدویلرك افق روحنده بولونان یکانه رموجوددر. اونلری حرکت ایتدیره‌ن، یشاتان بربرینه تقریب ویا تبعید ایده‌ن عوامل ایجنده اك مهمی اولق اوزره (کوره‌نك) ی بولورز. عشیرته منسوب هر فرد کوچوکلکدن بری‌باباسنك عائله‌سنك، ودیکرعشیرت خلقنك سه‌و کیلرینه، عداوتلرینه، آرزولرینه املرینه غایه‌لرینه او درجه‌ده آلیشیورکه بو سالدیده علاقه‌لرندن اوزاقلاشدیرمق عادتا محال اولیور.

اساساً طار بر ساحه داخلنده، معین انسانلردن مرکب بسیط بر هیئت اجتماعیه داخلنده بویوین افرادك دها زیاده بربرلرینه یاقین اولدقلرینی قبول ایتمك ضروریدر.

بناءً علیه باباسی نه صورتله یشامش ایسه اوده اویله یاشامق آرزو ایده‌جکدر . وینه عینی سبیدن دولایی درکه عشیرت افرادی چادرلرینه ، قهوه‌لرینه ، آیرانلرینه نه قدر مربوط ایسه رئیسنه ، قیصراغنه ، سلاحنه ، وزراعتنه‌ده اویله‌جه‌منجذب وعاشقدر .

وبونلرك كافه‌سی مادام كه‌سهولتله بولا بیلیور . واوده دیگری كبی آز ، چوق یاشایه بیلیور . او حالده حیاتلرینی اوته‌دن‌بری كورمه‌دكلری قیودایله تقیید ایتمك نه ایچوندر ؟

اولرده صیقیشوب قالمق ، طانیمادقلری وبالخاصه دیلرینی بیلمدكلری انسانلره رعایت ویا حرمت ایتمك ، مكتبلرده اوطوروب اوزون سنه‌لر كتاب‌ده‌نیان عذابه دوچار اولمق نه ایچوندر ، بونلره نه لزوم واردر ؟ كندیلری نه بر ضابط ، نه بر آمر ، نه باشقا بر شی اولمق ایسته‌مه‌یور . زیرا اوچادرینك یكانه حكمرانیدر . بوتون اووه‌لر وتارلالر امر ینه آماده‌در . هرزده اولموره بیله‌جك ویاشایا بیله‌جكدر . باخصوص اوقومسه‌نك ، یازمه‌نك نه لزومی واردر ؟ اوقومق حكومته ومأمورلره یارار . كندیسی نه حكومت صاحبی ونه‌ده مأمور اولاجقدر . هم كندیسی یشامیورمی ، زراعتی یاپمایورمی ، قیصراغنه بینوب آرزو ایتدیكی یره‌كیده‌میورمی ؟ . كندی حقوقنه چادرینه كیم تعرض ایده‌بیلیر ، بوجهتدن ده‌امین اولیورمی ؟ . اوحالده نه ایچون اوقوسون . ویاخود یازی‌یی بیلسون ، ایشته یارامایه‌جق اولدقدن صوكره بوتون بوشیلری نه یاپسین ؟

دیكر طرفدن دینی‌ده بیلمه‌یورمی ؟ كندیسنه دیمیورلرمی كه ، بوتون بو اووه‌لری بو داغلری یاراتان ، حیواناتی یتشدیرن ، یاغمورلری انعام ایدن الله‌در . او بونلری‌ده بیلیور ، دینی‌ده بیلیور . وكندیسی‌ده یكی یتیشنلره اوكرته بیلیور . اوحالده نه ایچون اوقوسون ؟ نماز قیله‌جق ، آیتلری اوكرنمك لازم ایمش . اوزده یك اعلا اوكرنه بیلیور . باشقه بری قارشیسنده بر دفعه سویلسون ، درحال ازبره‌یه بیلیور . والحاصل لزومسز یره صیقینتی یه دوچار اولماغه لزوم یوقدر .

اوحالده اونك اوسا كن وبر عزلت یاشایشی ، هردرلو حیاتك فوقنده‌در .

اساساً یاشایشندن باشقا یاشایش اولابیلیرمی ؟ . دنیاده‌كی احتیاجات كندی احتیاجلرندن عبارت دكلی ؟ . حیوبات وحوانی یمك ایچون .. یسانك قاشلرینی لباس ایچون .. باشقا نه‌لازمدر . او بوتون افراد عائله‌سنه برابر صیجاق بر ، لكنك اطرافنده البسه‌سنك یكلرینی قاتلایه‌رق قولایجه آووجلری ایله بیه‌میورمی ؟ دهانه قالیور . سیاه ویا ماوی رنكده بویالی بر باتیسقه ویا آمه‌لیقان پارچه‌سی البسه‌یه‌ده كفایت ایدییور . آرتیق هر شی تام ومكمل دكلی ؟ . نیچون بو یاشایشی ترك ایتسون ؟ یسان واحه‌سنك آرقه‌سنده نه‌لر وار ، نه‌لر اولیور ؟ كندیسنك نه‌سنه لازم . صیجاقلر ویا صوغوقلر اولورمش . بونلری نه‌دن دوشونسون ؟ هم هر شیئی جناب حق یاپمایورمی ؟ .

خسته‌لق‌ده ، اولوم‌ده هرشی‌ده‌الله‌دن دیکلی ؟ اوحالده آرتیق‌نه بی اوکرنمک لزومه کوره‌جك؟اوهرشی‌ده بیلیورالله‌ی‌ده بیلیور. بوخصوصده‌کی‌عطش تحریرسی‌ده تسکین ایده‌یورمی؟ نه قالیور ؟.

هم پاشایه بیلیور ، هم ایش کوره‌بیلیور . وآکلایور . وصوکره ایستدیکی زمان بابامی کبی اوده عائله‌لر تشکیل ایده‌بیلیور . اونك چوجوقلری اولیور . اونلرده بویوبورلر . اوحالده کندیسی ممنون ومسترح جادرنده اوزانه بیله‌جك یاخود سه‌ویملی قویونلری آرقه‌سنده یریل ، یریل صولرك کناردده کزه بیله‌جك ویشیل چمنلرك آغوشنده کومولە بیله‌جکدر.

اوزون اوزادیه بر زمانی وارکه او ایسته‌سه شرقیلر سویله‌یه‌بیله‌جك‌ویاخود (رباب) سنی آلا بیله‌جك واونك تلندن اوچان اسرار آلود نغمه‌لری دیکلیه بیله‌جکدر. بوتون‌بو الحان‌ونغمات آکنده آلتنده اونك او محافظه‌کار، اوبرسکون وبراعتزال روحی الك امین والك‌مسترح بر حالده وبداعتله‌ده هم آغوش‌پاشایه‌جق ، پاشایه‌جقدر .

***

ایشته‌شیمدی‌یه‌قدر حالت‌روحیه‌سنی‌خطوه‌خطوه تعقیب ایتدیکز عشیرت افرادینك نصل بر شخصیت صنعتکارانه‌یه مالك اولاجقلرینی کوچوك برملاحظه ایله تعیین ایتمك پك‌قولای اولاجقدر. اساساً افرادك صمیمیتی اخلال ایده‌جك تأثیرات خارجیه‌ده بولونمادیغی ایچون بوتون اثرلرنده روح بسیط ساده‌لرینك ایزلرینه تصادف اولونه‌جغی طبیعی‌در . مع مافیه اوزون سنه‌لردن‌بری عینی طرز حیاتی امرار ایده‌ن بوتون بو عشیرتلرك تا محدود اثرلری اولق لازم کلیرسه‌ده تدوین ایدلمه‌مش بولوندیغی ایچون بوتون حرث ادبیاری محفوظات موجوده‌لرینه منحصر قالمشدر .

عشیرتك حافظه‌سنده موجود پارچه‌لر ایسه اکثریا الك یکی اولانلردن وحتی‌قائللری‌ده معلوم‌بولونانلردن عبارتدر . بر اقرباسك ازدواجی ، یاخود وفاتی ویاهر عشیرت رئیسنك بر ایلکی،اونلر ایچون بی شبه بر مدار سنوحادثه‌در. هله دوه‌لری ، قیصراقلری ، غزوه‌لری ویا رارلقلری طلوع شعر ایچون برر واسطه دکلی ؟ . عشیرت افرادندن‌بعضیلری بر تللی بر کمانه مشابه سازلرینی (رباب) لرینی او زمان آلیرلر وبر طرفدن دوشونور ، آغزلرینه‌ده سویلرلر . دیکر طرفدن رباب‌سنك نغمه‌لرینی اوکا ترفیق ایدرلر . بوراده بو اعتبارله بوتون‌شعرلر(لیریك) در، ربابی‌در. وشعر ایله موسیقی یك صمیمی‌برصورتده بوراده اتحاد ایدیبور.عشیرتك شاعرلری‌ربابه ایله بوتون‌حسیاتنی،بعضاً غرامنی‌ترنم ایدرکن درحال دیکر افراد ازبرلەیور.وذوق‌بدیعیلرینی بوصورتله تشفیه ایدیبورلر . حتی‌بوتون شعرلرقائللرینك دخی اسملری‌کال حرمتله حفظ ایدیلیور. آیری آیری عشیرتلر طرفندن سویلەنن پارچه‌لر

دیکر عشیرتلره انتقال ایدرکن ینه بو اسمك حق صریحی دوچار اهمال اولمایور وبو صورتله قدر شناسلقلرینی اثبات ایدیبورلر .

ربابی شعرلر ویانشیده‌لر نامی تحتنده طوپلایابیلدیکمز بوتون بو پارچه‌لری موضوعلری اعتباریله تفریق ایده‌رك مطالعه ایده‌بیلیرز . بو شعرلر میتنده مدحه عائد اولانلرینه (قصیده) و (قصید) دیبورلر آتیده‌کی پارچه‌لر بونوعدندر :

(قصیده)

یا ولد دنی لی الذلول
بالیمنی وامنع اهجاره
کتته الی درب الغور
تسری باللیل والنهاره
تجی بیت ابو محمد
الشق ینهض ارکانه
انتم یا شیوخ الوقت
هل لی کلکم صقاره
بعد الزناتی ابو محمد
یارخم طبلوا کاره ...

(ضرغام الطویسات) غزاویه عشیرتندن

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای چوجق . بکادوه‌یی یاقینلاشدیر . وکمنی صاغ ال ایله طوتکه قاچاسون . غور یولنه ایندیر، کیجه کوندوزیوروسون . ابو محمدك اوینه کلسون. اوراده شوك مسافرلری چوقدر . ای زمانك شیخلری سزهپکز، وقتك قوتلی ادملریسکز . ابو محمد زناتیدن صوکره قالانلرك نه حکمی وار .»

(قصیده)

اشرفنا رجماً معتلی نابیا الرأس
فطن مرقباً رأس طایل
یارب یا عائد علی جملة الناس
وتعود صوب دیار المحائل
(مشاری) یللی للملابیس عفاس
یللی نطیحك من السرج مائل ...

(متعبه السرّوی ابن فراز الصقری)

— مألاً ترجمه‌سی —

« یوکسك بر داغك یانه کلدیکم زمان هب اونی ، برادرمی خاطرلادم . ای هرکسه یاردیم ایدن‌الله! بزم فالقلرله دولو اولان‌مملکتمزك معینی اول . سن برادریمه (مشاری) یه یاردیم‌ایت‌که او ، دشمنی هلاك ایتسین ودائما دشمن ، اونك الده چیکه‌نسون . »

(قدومیه)

سیر یا قلم واکتب مثائل هوانا
وانعاج یاعود القلم بالتساطیر
سلامنا یا طارش باللسان
السلطان ولی عندهم والمسایر
هلا هلا بالطارش هلی الفا
هلا هلا بو عدد مارفرف الطیر
هلا هلا بو عدد التسعه والتمانیه
من بعد ذا یاراکب ام الحصانا ...

(عبدالله الغزاوی)

— مألاً ترجمه‌سی —

« أی قلم‌اسن بوتون دوشوندکلریمزی یاز . کلن اذ‌انلره سلامزی تبلیغ ایت . کلنلره قوشدرك رفرفهٔ جناحی قدر سلاملر اولسون . »

بو قصیده‌لردن ماشقا عشیرتلرك غزللری‌ده واردر . آنیده‌کی پارچالر بردر غزلدر :

(غزل) ربابه ایله

فاض غرامی یوم شفته بنامی
والدمع حامی والشظی فی عظامی
من کثر ما بی یربع وعذابی
وضح شهابی بالمفارق هامی
من بعد ذاشدیت عشره سراجیب
درعاتهم لازر فلا کاللوالیب
من الذی یقطع الدو نهدیب ...

(شبلی الاطرش) جبل الدروزدن

— مألاً ترجمه‌سی —

« رؤیامده کوردیکم زمان غرامم فیضان ایتدی . آتشین کوز یاشلرله آغلادم . حرارت ، کیکلرمده آله ولمه‌یوردی . او قدر عذاب ومشقت چکدم‌که صاچلرم دها فضله

آغاردى . آرتيق يرمده دوره‌ميوردم. بوندن‌صوكره‌ده دومك اوزرنده نامحدود مسافه‌لر قطع ايتدم . »

(غزل) ربابه ايله
لى صاحبه دونه ثمانيه شده
للرجل ما هو للبكار المرابيع
منساه لو الهجن تنسى الاشداء
واهل المهار يبطلون المفازع ...
(على الشحلول الصقرى)

— مألاً ترجمه‌سى —

« بنم بر محبوبه‌م وارکه بندن نهايت سكسان خطوه اوزاقده‌در . انسان ايستسه اياغيله يانه قدر كيده بيلير . مجينلر ، اوزولرنده‌كى سواريلرى اونوتسه‌لر بيله بن اونى اونوتمام وحتى سواريلر قورقويى اونوتسه‌لر بيله بن اونو تمام»

عشايرده بونلردن ماعدا بعض يول وحرب شرقيلرى‌ده موجوددر :

(حداويه) حرب شرقيسى
ياطير السخنه لاتحوم
دربك على ملكاننا
دبحنا عارف وانعيد
نوفا على سدادنا .. الخ
(طراد ابن زين الصقرى)

— مألاً ترجمه‌سى —

« اى قوش يانمزه كلمه . زيرا يولك هجوم ايده‌جكمز يره تصادف ايديبور . بز ، دشمنك شيخى « عارف » ى وكوله‌لرنى حقوقزه نائل اولمق اپچون كسدك . »

(مجانيه) يول شرقيسى
قوموا اعرضونى على البابور
حيث عاجل يودنى
من صفرتو اجفل المظهور
طير قلوب الوغادنى
دباح « تركى » مع المظهور
قطاع رأسو يبارنى
انا دخيله لابو منصور

بيروت ولايتى
بلحاف جوخ يغطونى...
(تركيه بنت ابن مهيد) دولا عربانندن
— مألاً ترجمه‌سى —

« قالقيكز ، بى ترمه كوتوريكز . جونكه او سريع المرور در . اونك اوتوشندن بو. تون سوروفورقدى . كوچوجك چوجوقلرك‌ده قلبنى بيلديردى . بنم برادرم (تركى) بى اولديرمن بوترمنده‌در . فقط ألم ده كيوركه انتقامى آلايم. بن ابو منصوره دخيله‌يم . بى قيرمزى بر اورتوله اورتسونلر .»

عشيرتلرك مرثيه‌لرى‌ده واردر . فقط مرثيه‌لرا كثريا قادينلر طرفندن سويلنمكده‌در . مرثيه‌لرك قرائتى متعاقب جمله‌سى (وى ، وى ، وى) ديه‌رك باغيرر واغلارلر .

(مرثيه)

صقر عشيرتى شيخى عرسان ايچون
ياذهب حوران يا اصفر يا مشمع
ماشفت عرسان فى الكون يوما تلمع
ياذهب حوران يا اصفر يا حديد
ما شفت عرسان بالكون شديد ...
(فريحه عبدة الشيخ عرسان)

— مألاً ترجمه‌سى —

« اى حورانك صارى آلتونى! اى عرسان آرتيق‌سن پارلامايورسك .»

برده‌د وكون زمانلرنده ال چيرپاراق تكرار ايديلن عمومى شرقيلر واردر :

يامن لو حمره عندلى
تشرب من حقيق الانكرى
يا من لو حمره مرهاش
ياويل الجمع اذا هاش
يودع للجمع طشاش ...
(فلحه طويسات الغزاويه)

— مألاً ترجمه‌سى —

« اى بنده قيرمزى آنى بولوتان ! باق او تميز برقابده صو ايچيور . اونك اوكنده كيمسه مقاومت ايده‌من .»

بو نوع شرقيلرك بر آغزدن ايرادندن صوكره دوكون اتناسنده بوتون قادينلر الريى آغزلرينه قورو (لو ، لو ، لو) ديه نشه‌لرندن فرياد ايدرلر وبونلره‌ده (زلاغيت) ديه

لرمش، برده (دبکه) تعبیر اولونان مشترك رقصلرده تکرار ایدیلن شرقیلر واردرکه بونلر- دن فلاح الهیشان الغزاوینك (یاهویدلك یاهویدلی) وابو بکر الغزاوینك (علتنه علی التنه) مصراعلریله باشلایان شرقیلرینی قید ایده بیلیرز. بونلر جوار کویلرده وقصبه لرده دخی معروفدر.

بوتون بو اثرلرك مطالعه سندن آکلاشیلیورکه عشیرتلره مخصوص اوموافظه کار روحك ایزلری بوتون پارچالرده موجوددر. مع مافیه لسان اعتباریله مکمل اولمادقلری وفصیح بر عربجه ایله ادا ایدلمدکلری ایچون بالطبع مزیت وقیمتلری وزمان ومکان اعتباریله ده تأثیرلری پك محدود قالیور.

بیروت: ١٥ کانون اول ٣٣٢

ختام

خاتمه :

۱ — شایان توصیه اثرلر

۲ — خطا وصواب جدولی

۳ — فهرست

سوريه وفلسطين حقنده شايان توصيه آثار

— تورکجه اثر —

١ — قاموس الاعلام ، شمس الدين سامى بك
٢ — تاريخ سياسى ، كامل پاشا
٣ — مرآت حقيقت ، مدحت پاشا [استانبول : ١٣٢٥]
٤ — دولت عثمانيه عصر حاضر تاريخى ، على رشاد بك
٥ — خاطرات ، سعيد پاشا

— عربجه اثر —

١ — تاريخ دمشق ، ابن عساكر [برقسمى مطبوعدر]
٢ — ذيل تاريخ دمشق ، ابن القلانسى
٣ — الروضة الغنا فى دمشق الفيحا ، نعمان القساطلى
٤ — زبدة الحلب فى تاريخ حلب ، ابن العديم
٥ — الدر المنتخب فى تاريخ مملكة حلب ، ابن شحنه
٦ — تاريخ حلب ، [بيشوف الالمانى]
٧ — تاريخ اورشليم اى القدس الشريف ، خليل سركيس
٨ — تاريخ يوسيفوس اليهودى
٩ — تاريخ بيروت والامراء التنوخيين ، صالح بن يحيى
١٠ — تاريخ ابن سباط
١١ — تاريخ صيدا ، احمد عارف الزين
١٢ — تاريخ زحله ، عيسى اسكندر معلوف
١٣ — تاريخ سوريا ، جرجى بن الطرابلسى
١٤ — تاريخ سوريا ، مطران يوسف الدبس [سكز جلد]
١٥ — العقود الدريه فى تاريخ المملكه السوريه ، الياس مطر
١٦ — تاريخ لبنان ، اب بطرس وتينوس
١٧ — اخبار الاعيان فى جبل لبنان ، طنوس شدياق
١٨ — كتاب ذخائر لبنان ، ابراهيم بك الاسود
١٩ — تسريح الابصار فى ما يحتوى لبنان من الآثار ، اب لامنس

٢٠ — تاريخ بعلبك ، موسى ميخائيل الوف
٢١ — تاريخ الاداب العربية فى القرن التاسع عشر ، اب لويس شيخو
٢٢ — طبقات الامم والسلائل البشرية ، جرجى زيدان
٢٣ — العيشة الهنية فى الحيوة النسكية ، (القس افرام الديرانى)
٢٤ — مجلة المقتطف (قاهره)
٢٥ — مجلة الهلال (قاهره)
٢٦ — مجلة المقتبس (دمشق الشام)
٢٧ — مجلة العرفان (صيدا)
٢٨ — دائرة المعارف بطرس البستانى
٢٩ — تاريخ التمدن الاسلامى ، جرجى زيدان

— فرانسزجه اثر —

1 — V. Cuinet, Syrie, Liban et Palestine.
2 — V. Guérin, La terre S:te,Judée,Samarie et Galilée. (7 vol.)
3 — Vigouroux, Dictionnaire de la Bible.
4 — Maspèro, Histoire ancienne des peuples d'Orient. (3 vol.)
5 — Lenormand et Babelon, Histoire ancienne de l'Orient (6 vol).
6 — Perrot et Chippiez, Histoire de l'Art dans l'antiquité, (vol III et IV« Egypte, Phénicie, Judée »
7 — Vernet et Dambonnu' Les Puissances étrangèrs dans le levant, en Syrie et en Palestine.
8 — Lortet, La Syrie d'Aujaurd'hui.
9 — Heyd, Histoire du Commerce du Levant.
10 — Elisée Reclus. L'Asie anterieure.
11 — (Pères Dominicains.) Revue Biblique.
12 — G.Rey, Les colonies Franque en Syrie.
13 — G. Rey, Etude sur les Monuments de l'Architecture militaire des Croisés.
14 — Vogüe (Nelchior de),Les Eglises de Terre Ste.
15 — Vogüé (Nelchior de),L'architecture de la Syrie centrale.
16 — Marcel et yaneski, La Syrie.

17 — G. Le bon, La civilisation arabe.
18 — H. Guys, Beyrouth et le Liban.
19 — H. Guys, Etat politique et commerciale de la Syrie.
20 — Mgr. Mislin, Voyage en terre Sainte (3 vol.).
21 — Le Juurnal Asiatique.
22 — Clement Huart, Littérature Arabe.
23 — Nouveau Larousse illustré. (8 vol.)
24 — Baedeker,(Palestine et Syrie)
25 — Ernest Renan, Vie de Jesus.
26 — Pirre Loti, La Galilée.
27 — Lamartine, Voyage en Orient.
28 — Chataubriand, Itinéraire de Paris à Jérusalem.
29 — Sckopoff, Les Réformes et la protection des chrétiens en turquie (Paris, 1904)
30 — Aristarchi Bey, Législation ottomane (Constantinople 1873—76)
31 — Engelhardt, La Turquie et le tenzimat (Paris 1883)
32 — D'Armagnac, Nezib et Beyrouth (Paris 1844)
33 — Edouard Blondel, Deux ans en Syrie et Palestine(Paris 1840)
34 — Caldavène et Barrault, Histoire de la guerre de Mohamed-Ali contre la Porte ottomane(Paris1839).
35 — Perrier, La Syrie sous le gouvernement de Mohamed-Alie (Paris)
36 — Saladin et Migeon, Manuel d'Aart Musulman.
37 — Le conte, Les Arts et Mètiers de la Turquie et de l'Orient.

— انكليزجه آثار —

1 — The Survey of Western Palestine (9 vol.)
2 — Robinson, Biblical researches in Palestine, mont Sinaï and Arabia Petrea.
3 — Guyle Strange, Palestine under the Moslems.
4 — Thomson, The Land and the book.
5 — Quarterly Statement, Palestine Exploration Fund.

6 — Burton and Druke, Unexplored Syria.
7 — The modern Syria by an oriental Student . مستشرقلردن برینك اثری در
8 — Churchill. Mont Libanon (3 vol.)

— آلمانجه اثر —

1 — Ritter, Erd kunde (XIII - XV)
2 — Zeitch, Morgenlandes gesellschaft.
3 — Zeitch, Palästina Vereins.
4 — Zeitsch, Kunde des Morgenlandes.
5 — Diener, Der Libanon.
6 — Prütz, Die Phenizier.
7 — Prütz, Kulturgeschichte der Kreüzzüge.
8 — Müller, Der Islam un Morgen-und Abendland.
9 — A. V. Kremer, Kulturgschichte der Orients unterden Khalifen.

فهرست

— مندرجات —

مواد	صحيفه نومروسى
مقدمه	٣
مؤلفلر	٤
معلومات عمومیه	
—١— بيروت ولايتك موقع وحدودى	٦
—٢— مساحهٔ سطحيه ونفوس	٦
—٣— اهالى :	
١— سوريه عربلرى	٨
٢— سريانيلر	٩
—٤— اديان ومذاهب	
١— باپيلر وبابيزم :	
١ بابيزمك تاريخچه‌سى	١٠
٢ اساسات دينيه‌سى	١٢
٣ مدنى غايه‌لرى	١٣
٢— درزيلر :	
١ تاريخچه‌سى	١٥
٢ درزيلرك دين واعتقادلرى	١٨
٣— خرستيانلر :	
١ روم اورتودوقس	١٩
٢ قاتوليكلردن لاتينلر	٢٠
٣ مارونيلر	٢٠
٤ متحد روملر	٢١
٥ اجنى قاتوليك مؤسساتى	٢١
٦ پروتستانلر	٣٠
٤— يهوديلر وسيونيزم	
١ يهوديلر	٣٠
٢ سيونيزم	٣٤

—٥— بيروت ، عكا ونابلس لوالرينك احوال طبيعيه‌سى:

١— طاغلر : ٣٩
٢— نهرلر ٤١
٣— كوللر ٤٣

—٦— احوال ژه‌ئولوژيه ٤٤

—٧— اقليم وهوا

١— اقليم ٤٥
٢— روزكارلر ٤٦

—٨— معادن ٤٦

—٩— اورمانلر:

١— اورمانلر ٤٨
٢— اورمانلر حقنده ملاحظات

١ طاغلرك جيپلاق قالماسى ٤٩
٢ متحرك اكثيه‌نك تشكلى ٥٠
٣ بطاقلقلرك تشكلى ٥٠
٤ اورمانلرك محو وتخريبنى توقيف ايده‌جك وسائل ٥٢

—١٠— حيات نباتيه ٥٣

—١١— حيات حيوانيه ٥٥

—١٢— محصولات صناعيه ٥٦

—١٣— امور زراعيه

١— سوريه زراعتنه متعلق بر ايكى سوز ٥٨
٢— تشكيلات ومؤسسات زراعيه ٦٤

—١٤— امور نافعه:

١— طرق ومعابر ٦٥

- ١٥ - سوریه قطعه‌سنك تاریخچه‌سی: ٦٨
١— قرون اولی ٧٦
٢— قرون وسطی ٨٠
٣— قرون اخیره ٨١
—١٦— سوریه‌ده آثار عتیقه
ترقیات وتبعات محلیه :
—١— سلفیته دوغرو ٨٨
—٢— سلفیت :
١— سلفیتك منظره ووضعیت خارجیه‌سی ٩٠
٢— » خطوط داخلیه‌سی ٩٠
٣— » احوال عمومیه‌سی ٩٢
٤— » احوال اجتماعیه‌سی : ٩٣
١ طبقات اهالی ، طرز تلبس ومعیشت ٩٣
٢ اعتیادات اجتماعیه ٩٥
٣ نزهه محلری وسیور ٩٦
٥— سلفیتك احوال روحیه‌سی :
١ اخلاق وطبایع ٩٧
٢ حالت فکریه ٩٩
٣ قصبه‌ده ذوق ١٠٠
٦— احوال صحیه ١٠٢
٧— لسان وادبیات ١٠٣
—٣— جماعین ناحیه‌سی:
١— جماعین کویلرنده ١٠٦
٢— ناحیه‌نك احوال عمومیه‌سی ١٠٩
—٤— نابلس :
١— نابلسك منظره ووضعیت خارجیه‌سی ١١٢

٢— » خطوط داخليه‌سى :
١ قصبه‌نك وسعتى وبنالرى ١١٣
٢ لوازم واشياى بيتيه ١١٦
٣ قصبه‌نك محلهلرى وسوقلرى ١١٧
٥ قصبه‌نك صورتى ١١٨

٣— احوال عموميه:
١ موقع وتفوس ١١٩
٢ نابلسك تاريخچه‌سى ١٢٠
٣ معارف ١٢١
٤ بلديه ، مؤسسات صحيه وعمرانيه ١٢١
٥ صنايع ١٢٤

٤— نابلسك احوال اجتماعيه‌سى :
١ طبقات اهالى وطرز معيشت ١٢٦
٢ اعتيادات وحالت اجتماعيه ١٣٠
٣ تنزه محللرى وسيور ١٣٤

٥— احوال روحيه :
١ مزاج ، اخلاق وطبايع ١٣٦
٢ حالت فكريه ١٤٠
٦— حالت صحيه ١٤١
٧— لسان وادبيات ١٤٤

—٥— سامريلر :
١— سامرى محله‌سى ١٥١
٢— سامريلرك معبدى وتوراتلرى ١٥٢
٣— سامريلرك دينى ١٥٤
٤— سامريلرك احوال اجتماعيه‌سى :
١ افراد سامريه وطرز معيشت ١٥٧
٢ اعتيادات اجتماعيه ١٥٨
٥— سامريلرده حالت روحيه وفكريه ١٦٠
٦— سامريلرك لسانى ١٦٢
٧— ادبيات سامريه ١٦٨
٨— سامريلرده صنايع نفيسه ١٧٤

—٦— نابلس مرکز قضاسی : ١٧٦
١— نابلس حوالیسنده ١٧٩
٢— نابلس مرکز قضاسنك احوال عمومیه‌سی
—٧— سباستیه‌دن کچرکن ١٨٣
—٨— طول کرم : ١٨٧
١— قصبه‌نك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ١٨٧
٢— احوال عمومیه :
١ بی صعب قضاسنك موقع وحدودی ١٨٩
٢ نفوسی ١٨٩
٣ امور بلدیه ١٨٩
٤ معارف ١٩٠
٥ احوال زراعیه ومحصولات ١٩٢
٣— احوال اجتماعیه :
١ طبقات اهالی ، طرز معیشت‌وحیات عمومیه ١٩٣
٢ طول کرمده اعتیادات اجتماعیه وادبیات ١٩٨
٤— طول کرمده احوال صحیه ٢٠٠
—٩— طول کرم— ملبس یولی: ٣٠٢
١— قلقیلیه‌یه دوغرو ٣٠٤
٢— قلقیلیه‌نك احوال عمومیه‌سی ٣٠٥
٣— ملبسه‌دوغرو
—١٠— ملبس : ٣٠٦
١— ملبسه کیره‌رکن ٣٠٧
٢— ملبسك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی
٣— ملبسك احوال عمومیه‌سی :
١ اهمیت موقعیه ٣١٠
٢ تاریخچه ٣١١
٣ صورت اداره ٣١٢
٤ امور معارف ١١٢

٤— ملبسك احوال اجتماعیه‌سی :
١ موسویلرك اقسامی ، لسان وشخصیتلری ٢١٣
٢ ملبسده حیات ٢١٦
٣ ملبسده اعتیادات دینیه واجتماعیه ٢١٨
٥— ملبسده حالت صحیه ٢١٩
٦— لسان عبرانی وادبیات عبرانیه ٢٢٠
—١١— ملبسدن جنینه ٢٢٤
—١٢— جنین :
١— جنینك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٢٦
٢— احوال عمومیه :
١ قضانك موقعی ، نفوسی ، مساحه‌سی ٢٢٨
٢ تاریخچه ٢٢٩
٣ امور اداریه وبلدیه ٢٢٩
٤ امورمعارف ٢٣٠
٥ امور زراعیه ٢٣١
٦ آثار عتیقه ٢٣٢
٣— جنینك حالت اجتماعیه‌سی ٢٣٣
—١٣— سامریه‌دن غالیله‌یه ٢٣٥
—١٤— حیفا:
١— حیفایه کیره‌رکن ٢٣٧
٢— حیفانك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٣٩
٣— احوال عمومیه :
١ موقع ونفوس ٢٤١
٢ حیفا لیمانی ٢٤٢
٣ مواقع تاریخیه ٢٤٤
٤ حیفا بلدیه‌سی ٣٤٥
٥ امور معارف ٢٤٧
٦ حیفا قضاسنده مهاجرین اجنبیه ٢٤٨
٧ حیفانك قضاسنك احوال زراعیه‌سی وارداتی ٢٥٤
٨ حیفا قضاسنده‌کی آثار عتیقه ٢٥٦
٤— حیفانك احوال اجتماعیه‌سی :

١ حیفاده حیات عمومیه اجتماعیه ٢٥٧
٢ حیفاده اسلاملر وحیات اجتماعیه‌لری ٢٥٨
٣ حیفاده یرلی خرستیانلر وحیات اجتماعیه‌لری ٢٦٠
٤ حیفاده یهودیلر ، حیات اجتماعیه‌لری وفعالیت یهودیه ٢٦٢
٥ حیفاده آلمانلر وحیات اجتماعیه‌لری ٢٦٤

—١٥— بابیلر وبابیزم حقنده تدقیقات محلیه : ٢٦٩
١— حیفاده بابیلر
٢— بابی شیخی ایله اجتماعلر : ٢٧١
١ ایلك اجتماع ٢٧٠
٢ ایکنجی اجتماع ٢٧٨
٣ اوچنجی اجتماع ٢٨٠

—١٦— حیفادن عکایه

—١٧— عکا : ٢٨٢
١— عکانك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی
٢— عکانك احوال عمومیه‌سی :
١ عکا قضاسی ٢٨٤
٢ تشکلات ارضیه ٢٨٤
٣ عکانك نفوسی ٢٨٥
٤ عکانك تاریخچه‌سی ٢٨٦
٥ وضعیت عمومیه ٢٨٨
٦ عکا قضاسنك معارفی ٢٨٩
٣— عکانك احوال اجتماعیه‌سی ٢٨٩
٤— عکاده حالت صحیه ٢٩٠
٥— عکا ایله حیفا آره‌سنده رقابت ٢٩١

—١٨— عکادن صوره ٢٩٣

—١٩— صور : ٢٩٥
١— صورك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٩٥
٢— احوال عمومیه :
١ صور قضاسی ٢٩٧
٢ قضانك احوال طبیعیه‌سی ٢٩٨
٣ صور قصبه‌سی ٢٩٨

٤ صورك تاريخچه‌سى ٢٩٩
٥ صورك نفوس وبلديه‌سى ٣٠١
٣— صورده حيات اجتماعيه ٣٠٤
٤— صورده حالت صحيه ٣٠٨

—٢٠— صور ـ صيدا يولنده ٣٠٩

—٢١— صيدا :

١— صيدانك وضعيتى ، منظره‌سى ٣١١
٢— صيدانك خطوط داخليه‌سى : ٣١٢
١ قصبه‌نك بنالرى وسوقاقلرى ٣١٢
٢ قصبه‌نك صويى ٣٤٤
٣— صيدانك احوال عموميه‌سى :
٢ صيدا قضاسى ٣١٥
٢ صيدانك تاريخچه‌سى ٣١٦
٣ امور بلديه ٣١٩
٤ معارف ٣١٩
٥ احوال زراعيه ٣٢٠
٤— صيدانك احوال اجتماعيه‌سى ٣٢٢
٥— احوال روحيه :
١ اخلاق وطبايع ٣٢٥
٢ حالت فكريه ٣٢٦
٣ ذوق وحسن مسائلى ٣٢٧

—٢٢— متوالى ادبياتى ٣٢٨

—٢٣— صيدا — جديده يولنده:

١— نباطيه‌يه دوغرو ٣٣٤
٢— نباطيه ناحيه‌سى ٣٣٥
٣— جديده‌يه دوغرو ٣٣٧

—٢٤— جديده :

١— جديده‌نك وضعيتى ومنظره‌سى ٣٣٩
٢— جديده‌نك خطوط داخليه‌سى ٣٣٩

٣ــ احوال عمومیه : ٣٤١
١ مرجعیون قضاسی ٣٤٢
٢ جدیده قصبه‌سی ٣٤٣
٣ امور معارف ٣٤٤
٤ محصولات زراعیه ٣٤٤
٤ــ جدیده‌نك احوال اجتماعیه‌سی ٣٤٨
٥ــ لسان وادبیات

ــ٢٥ــ جدیده ـ صفد یولی : ٣٥١
١ــ جدیده‌دن خالصه‌یه
٢ــ غوارنه عشیرتی آره‌سنده : ٣٥٣
١ خالصه کوی ٣٥٤
٢ غوارنه عشیرتنك احوال اجتماعیه‌سی ٣٥٦
٣ــ خالصه‌دن جاعونه‌یه
٤ــ جاعونه : ٣٥٧
١ یهودی جاعونه ٣٦١
٢ اسلام جاعونه ٣٦٢
٥ــ جاعونه‌دن صفده

ــ٢٦ــ صفد : ٣٦٣
١ــ صفدك وضعیتی ومنظره‌سی ٣٦٤
٢ــ صفدك خطوط داخلیه‌سی : ٣٦٤
١ صفدك خاری وسوقاقلری ٣٦٦
٢ صو وتنزه محلری
٣ــ صفدك احوال عمومیه‌سی : ٣٦٧
١ صفد قضاسی ٣٦٨
٢ صفد قصبه‌سی ٣٦٩
٣ تاریخچه‌سی ٣٧٠
٤ امور بلدیه ٣٧١
٥ امور معارف ٣٧١
٦ احوال زراعیه
٤ــ صفدك احوال اجتماعیه‌سی :
١ حیات اجتماعیه ٣٧٢
٢ اعتیادات اجتماعیه ٣٧٤

—٢٧— صفد — طبريا يولى ٣٧٥

—٢٨— طبريا :

١— طبريانك وضعيتى ومنظره‌سى ٣٧٧
٢— طبريانك خطوط داخليه‌سى :
١ قصبه‌نك شمالى وسوقاقلرى ٣٧٨
٢ طبريانك صويى وقاپيلرى ٣٧٩
٣— طبريانك احوال عموميه‌سى :
١ طبريا قضاسى ٣٨١
٢ احوال طبيعه ٣٧٢
٣ طبريا قصبه‌سى وتاريخچه‌سى ٣٨٣
٤ طبريادكى يهودلر ٣٧٤
٥ امور معارف ٣٧٥
٧ طبريا قابلجه‌لرى ٣٨٧
٤— طبريانك احوال اجتماعيه‌سى ٣٨٨

—٢٩— طبريا— ناصره يولى ٣٩١

—٣٠— ناصره :

١— ناصره‌نك وضعيتى ومنظره‌سى ٣٩٣
٢— ناصره‌نك خطوط داخليه‌سى :
١ قصبه‌نك شمالى وسوقاقلرى ٣٩٥
٢ قصبه‌نك صويى وتنزه محللرى ٣٩٧
٣— احوال عموميه :
١ ناصره قضاسى ٣٩٨
٢ احوال طبيعيه ٣٩٧
٣ ناصره قصبه‌سى ٤٠٠
٤ امور معارف ٤٠٢
٥ امور صناعيه ٤٠٣
٦ امور ومحصولات زراعيه ٤٠٣
٤— ناصره‌نك احوال اجتماعيه‌سى ٤٠٥
٥— ناصره‌ده حالت صحيه ٤٠٨

—٣١— ناصره — غور بيسان يولى :

١— ناصره‌دن بيسانه ٤١٠

٢— بیسان : ٤١١
١ بیسان جفتلکی ٤١٢
٢ بیسان قصبه‌سی ٤١٣
٣— بیساندن غوره دوغرو

—٣٢— غور بیسان عشایری : ٤١٤
١— بیسان عشایرینك احوال عمومیه‌سی
٢— بیسان عشایرینك احوال اجتماعیه‌سی : ٤١٩
١ طرز معیشت ٤٢٢
٢ طرز تلبس ٤٢٤
٣ اعتیادات اجتماعیه ٤٢٧
٤ حیات عمومیهٔ اجتماعیه
٣— بیسان عشایرنده حالت روحیه وادبیات ٤٢٨

خاتمه
١ شایان‌دقت آثار ٤٣٨
٢ خطا وصواب جدولی ٤٤٢
٣ فهرست ٤٤٤

— يلانلر ، خريطلر ، رسملر ، —

	صحيفه
سوريه وفلسطين	٦ — ٧
درزى قادينلرينك قيافتى	١٦ — ١٧
درزى مشايخى	١٨ — ١٩
يهودى قولونيلرندن برى — زمارين (زيكرون ژاقوب)	٣٢ — ٣٣
بيروت داغلرى	٤٠ — ٤١
شريعه نهرى منبعلرى	٤٢ — ٤٣
طبريا كولى وحواليسى	٤٤ — ٤٥
حضرت سليمان دورنده حكومت عبرانيه	٧٠ — ٧١
نابلس قصبه‌سنك منظرهٔ عموميه‌سى	١١٢ — ١١٣
سامريلرك توراتى	١٥٢ — ١٥٣
نابلس وحواليسى	١٧٦ — ١٧٧
حيفا قصبه‌سنك شرق جهتندن منظره‌سى	٢٣٨ — ٢٣٩
حيفا قصبه‌سنك شرق جهتندن منظره‌سى	٢٤٠ — ٢٤١
حيفا استاسيونك قاره جهتندن كورونيشى	٢٤٢ — ٢٤٣
حيفا استاسيونى بناسنك دكز جهتندن كورونيشى	٢٤٤ — ٢٤٥
حيفا ـ عكا قوبى	٢٨٠ — ٢٨١
عكا ـ منظرهٔ عموميه	٢٨٢ — ٢٨٣
صور وحواليسى	٢٩٦ — ٢٩٧
صيدا وحواليسى	٣١٢ — ٣١٣
نباطيه ـ مرجعيون بولنده : (ليتانى — قاسميه)	
نهرى حجراسى	٣٣٨ — ٣٣٩

مملکتمزك احوال عمومیه‌سنی علم ومدنیت نقطهٔ نظرندن تدقیق وتتبع ایده‌رك مقدس وطنمزی بزلره لایقیله طانیتدیره‌جق شایان استفاده اثرلر وجوده کتیرمك خصوصنده‌کی احتیاجز رد وانکاری غیر قابل بر حقیقت درجه‌سنده معلوم وبدیهی اولدیغی حالده‌شیمدی. یه قدر بویوله بر خطوه آتیلاما مسنك فقدان عزم وتشبثه عطفی ضروریدر ؛ وقتیله نشر ایدیلن کلکده اولان ولایت سالنامه‌لرینك بی مأل بر جدول رتب ومأموریندن عبارت اولدیغی دخی دوشونولهجك اولورسه دوائر رسمیه‌نك‌ده عین تسامحه معروض قالدقلری تظاهر ایدر .

ایشته بو عظیم احتیاجزك تطمینی ومأمورین حکومت واهالیٔ مملکت ایچون فائده‌بخش بر رهبر علمی ومدنینك احضاریله عرفان مستقبلمزی تنویر ایتمك لزومنی تقدیر بویوران والیٔ عالیٔ ولایت عزمی بك افندی حضرتلری بوکره بیروت تجارت‌مکتبی مدیری رفیق نعیمی ومکتب سلطانی مدیر ثانیسی محمد بهجت بکلری انتخاب وولایتك قسم جنوبیسنه اعزام بویورمشلردر .

بر طرفدن وسائط عمومیه‌نك فقدانله ویالکز ایکی آی دوام ایتمسی ضروری اولان سیاحت مدتنك محدودیتله رغماً [سلفیت — نابلس — طول کرم — ملبس — جنین — حیفا — عکا — صور — صیدا — نباطیه — جدیدة مرجعیون — جاعونه — صفد — طبریا ناصره — بیسان] منطقه‌لرنده سیاحت ایده‌ن ودیکر طرفدن اسامیسی ختامه‌ده مندرج آثار علمیه وادبیه‌دن بر قسمی تدقیق مجبوریتنده قالان مومی‌الیهمادن رفیق بك [جوغرافیا ، آثنوغرافیا ، ژه‌ئولوژی ، تاریخ ، آثار عتیقه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه‌وصنایع] امورینی و [درزیلر ، خرستیانلر وموسوی] لرك احوال دینیه‌سنی وبهجت بك ایسه [احوال روحیه ، اخلاقیه ، اجتماعیه وصحیه] یی [السنه ، ادبیات وصنایع نفیسه] یی [متوالیلر ، بابیلر ، سامریلر] ی و [مؤسسات اجنبیه] یی تتبع و [مشاهدات وتوصیفات عمومیه] یی دخی قید وتحریر ایده‌رك بیروت ولایتك قسم جنوبیسنه عائد اولان اشیو اثری مشترکاً تألیف ایتمشلردر .

اثر مذکور ایلك دفعه اولمق اوزره وجوده کتیرلمش بر (تجربهٔ قلمیه) اولوب تصادف ایدلمسی طبیعی اولان بعض موادك اکملی وقسم ثمالی حقنده دخی بویوله مکمل بر اثر وجوده کتیرلمسی مقام عالیٔ ولایتجه متصور اولدیغندن آز بر زمان ظرفنده علمی ومدنی بر دلیله اولان احتیاجز بو صورتله‌ده تطمین ایدلمش اولهجقدر .

٤٥٦	
بر بدوى قادين قيافتى	٣٥٢ — ٣٥٣
(حوله) كولى وجوارى	٣٥٦ — ٣٥٧
صفد	٣٦٤ — ٣٦٥
جب(قويو) يوسف عليه السلام	٣٧٠ — ٣٧١
يهودى قيافتى	٣٧٤ — ٣٧٥
طبريانك منظرهٔ عموميهسى	٣٧٨ — ٣٧٩
ناصره‌ده قيافت محليه (عائلهٔ مقدسه)	٣٩٤ — ٣٩٥
ناصره‌ده (عين مريم)	٣٩٦ — ٣٩٧
(جلوت) واديسى	٤١٠ — ٤١١
بدوى قيافتى	٤٢٠ — ٤٢١